1328

1328

1204 (I-II)

FLORES.

THEOLOGICARVM QVÆSTIONVM IN SECVNDVM librum Sententiarum nunc primùm collecti, & in lucem editi

Ab illustri admodum & reuerendissimo fratre Iosepho Angles Valentino, designato episcopo Bosanensi, ex ordine Minorum assumpto.

PARS PRIMA.

Ad sanctissimum D. N. Sixtum Quintum, Pont. Optim. Max.

Cum priuilegio Pontificio, & Regio

MINISTERIO DE LA PROPIEDAD INTELECTUAL - BIBLIOTECA PROVINCIAL - VALENCIA

MADRITI

Ex officina Petri Madrigalis.

Anno M. D. LXXXVI.

Expensis Blasij de Robles Bibliopolæ.

TASSA.

O LVCAS de Camargo, secretario del consejo de su Magestad, doy fe, que auiendose visto por los señores del consejo el libro intitulado Flores Theologicarum quæstionum in secundum librum Sententiarum, por fray Iosepho Angles, de la orden de señor san Francisco, electo obispo de Bosa, que con licencia y priuilegio de su Magestad se imprimio, se tasso el precio a que se ha de vender cada volumen en papel a tres marauedis y medio cada pliego. Y mandaron que esta tassa se imprima y ponga en cada libro para que se sepa el precio a que se ha de vender, y no se venda sin ella. Y para que dello conste de mandamiento delos dichos señores del consejo, y pedimiento del dicho fray Iosepho Angles, di esta fe. En Madrid a treze dias del mes de Agosto, de mil y quinientos y ochenta y seys años.

Lucas de Camargo

Errata in primam partem.

Pag.3. lin. 6. expotiones. expoſitionis. pag. 38.l. 4. aſtuitatis. actiuitatis. p.33.l.2.punctus.poſt ſit.p.73.l.28.parialis.partialis.p.75.l.32.intelligitquè. delequè,& dic omniaquè.p.97.l.16.euenit.venit.p.99.l.22.ſucceſsionum. ſucceſsionem.p.180.l.31.pendere. pondere.p.227.l.10. euacuerit. euacuauerit. p.300.l.vlt.in dict. iudicũ. p.304.l.11.cõmittebantur. comitabãtur. p.308.l.12.tentantis.tentati.p.319.l.27.dæmõ.dæmonis.p.343.l. penult.ſe. ſed.p.384.l.vlt.accedere.accidere.p.383.l.22.boni. mali.p.370.l.vlt.nõ iſta. non ſunt iſta p.397.l.21.præceſsiſſa.præceſsiſſe.p.427.l.17.groſſciem.groſ ſitiem.p.461.l.29.deſcendum.deſcendunt.p.471.l.5.coloris.caloris.p.510. l.14.infornum.æternum.p.549.l.inueſtig.inueſtitura.p.511.l.25. creaturarum.creatarum.p.552.l.5.perfeſtionem.perfectiorem.

Errata in ſecundam partem.

Pag.3.lin.17.conſi.canone.p.10.l.10.mendĳs medĳs. &.l.14. eſſequẽdam. aſſequendam.&.l.20.conſulta.conſultat.&.l.33.& hic.Ethic.p.16.l.25. violentes.violenter.p.37.l.15.conuertere.conuerte.p.32.l.15.abtinetur.obtinetur.p.40.l.vlt.aut.autem.p.44.li.1.habentibus.habitibus.p.49.l.19. recri procus.reciprocus.p.53.l.6.propoſcit.popoſcit. &.l.26. 27. ſanctores. ſanctiores.pag.54.linea.29.gratia.grata. &.lin.33.eſt èconuerſo.pag. 57. l. 16. propoſitio.propoſito.p.59.l.15.illis.lis.p.60.l vlt.erat.orat.p.63.l.22.23.gratiam.gratia gratum.p.97.l.19.definit.definit.p.163.l.18.ciuitatẽ.adde valẽ tem.p.207.l.1.peccato originalẽ.peccato originali.p.215.l.11.conſta Coſta. p.231.l.vlt. voluntas voluptas.p.262.l.7.S.Tho.21.S.Tho.2.2.p.285.l.2.ſup tum.ſumptum.p.287.l.24.ſcripturam,ſcriptam.p.290.l.6.caloris.coloris. p.307.l.8.imperatã imparatã.p.310.l.8.pœna.pœnitẽtia.p.342.l.pen.poſt poteſt.&.l.vlt.eius tuus.p.359.l.7.perditionẽ proditionem.p.385.l.1.infigi tur.infligitur.p.387.l.3.cirta.circa.p.402.l.1.dictans.diſtans.407.l.14.ſine ſiue. pap. 412. l.22.officio.officium.p.415.l.9.vſuras.vſuros.&.l.14.idem. p.426.l.7.docet.decet.

Hunc librum vidi, qui, & fideliter eſt excuſus, & in omnibus originali conſonat exceptis à me aſsignatis mẽdis. Dat. Compluti anno. 1586. die verò. xxv. Iulĳ.

L. Varez à Caſtro.

SANCTISSIMO D.N. Sixto V. Pont. Optim.

Max. frater Ioſephus Angles deſignatus epiſcopus Boſanenſis, ſuus obſequentiſsimus filius, & ſubditus, poſt humillimam ſanctorum pedum deoſculationem, vitæ diuturnitatem, perpetuamq; optat felicitatem.

VERSVTISSIMVS *ille, & antiquiſsimus humani generis hoſtis, beatiſsime Pater, qui mille nocendi modos habet, dolens ſatis, & erubeſcens charitatem, quam in cœlo nequiuit habere, homines ex lutea materia conſtãtes in terra exiſtentes tenere, à principio ſuæ ruinæ vnitatem eccleſiæ reſcindere, charitatem vulnerare, ſanctorum operum dulcedinem inuidiæ ſuæ felle inficere, & omnibus modis humanum genus auertere, & perturbare conatur. Videnſq; præſertim multos per monachatus ſuſceptionem, & religionis ingreſſum, ſuos laqueos euaſiſſe, & æternam gloriam conſecutos fuiſſe, & tot ex religionibus tantoſq; martyres, & confeſſores, & doctores, & ſanctos prodiiſſe, qui ſui ſanguinis effuſione, doctrina, & exemplis eius aſtutias, velut digito, indicauerunt, & multos ab eius poteſtate, diuina gratia adiuuante, liberauerunt; hoc vnum diligentiſsimè curauit, nempè, monachatui, & religionibus detrahere: vt, vel ſic ab illarum profeſsione homines auerteret.*

Quod, vt præstare facilius posset, habuit ministros calliditate sua serpentina deceptos; vt illi in eandem damnationem postea alios inducerent. Quorum primi fuerunt impij Vualdenses, qui in tantam proruperunt insaniam; vt mendicantium religiones malorum dæmonum inuentionem fuisse docerent. Eodemq; ferè tempore, aut parùm postea, quidam Vuilhelmus de sancto Amatore scripsit librum, in quo persuadere conatus est, hominem in ordine mendicantium saluari haud posse. Quem librum Alexander Papa IIII. damnauit; vt hæreticum, & præcepit; vt quicunq; illum haberet, combureret. Hunc eundem errorem amplexus est Ioannes Vuicleph, qui non solùm monachos mendicantes; sed omnem monachatum atrociter est insectatus. Quoniam dixit; neminem in religione priuata posse saluari, & in illa existentem ad obseruantiam mandatorum Dei ineptum, & inhabilem esse. Qua propter errorem errori addens, affirmabat, omnes, qui religiones instituerunt, videlicet, Benedictum, Franciscum, Dominicum, & cæteros propter religionum institutionẽ, nisi fortè de hoc pœnituerint, fuisse damnatos. Hunc Vuiclephi insanum, & impium errorem, iam sepultum, ab inferis suscitauit, hoc nostro sæculo, impudẽtissimus Martinus Lutherus affirmans, non esse licitum hominem ad aliquid agendum vltra id, quod Dominus nobis præcepit, obligari: sed liberè cuilibet, & non sub lege humana esse viuendum. Quamobrem liberam monachis; si volũt, exeundi à monasterio, & vxores ducendi tribuit potestatem. Immò in multis Germaniæ oppidis monachi coacti sunt propria monasteria relinquere: quia eis non permittebatur in illis habitare, nisi cucullam exuerẽt, & vxores ducerent. Isti igitur sceleratissimi homines, voluptuosi, illecebris, & omnium vitiorum generibus dediti monachatui detraxerunt. Quoniam existimabant sua flagitia latere, si alios suorum scelerum imitatores haberent, & tãtò

minùs

minùs notari credebant, quantò plures in ſuo crimine ſocij fuiſſent: & tantò contra magis pudore confundi timebant, quantò plures virtutis cultores extitiſſent. Et nõ ſatis viſum fuit dæmoni; Pater Beatiſſime, dictos nebulones fallere, verũ etiam chriſticolas quoſdam, qui ſe exiſtimant ſtare, & vtinam, vt vas electionis docet, non cadant; ita in odium religio- 1. Cor. 10.
num excitauit, vt nihil illis magis odioſum, & exoſum, quàm nomẽ monachi eſſe videatur. Eò quòd in religionibus reperti fuerint aliqui monachi populum ſcandalizantes, & hæretici nonnulli ex illis exierint. Tanquàm ſi aliquid de gloria alicuius ordinis deperijſſet, quòd ex eo ſodalitio vnus, aut alter hæreticus prodierit. Non certè magis, quàm ex illa ſancta ſocietate deperijt, de qua dicitur. 1. Ioann. 2. Ex nobis prodie- 1. Ioann. 2.
runt; ſed non erant ex nobis, &c. Nuſquàm enim eccleſiæ ve nuſtas diminuta eſt, aut color obfuſcatus, eò quòd tot ex ipſa hæretici exierint. Verũ enimuerò Deus Pater Optim. vidẽs de ſede maieſtatis ſuæ fidei turres, & eccleſiæ ſanctæ catholicæ Romanæ propugnacula, quæ ipſe inexpugnabilia cõſtruxerat, religiones, ſcilicet, ab huius furfuris hominibus contemni, & vilipẽdi, odioq; haberi, et impugnari (quæ ſua eſt infinita ſapiẽtia, & bonitas) vt cõtemptores iſti apertiſſimè intelligerẽt eſſe in religionibus innumeros viros vitæ ſanctitate, & doctrina ſibi gratiſſimos, qui nõ curuauerũt genua ſua ante Baal, voluit ex præclaro prædicatorũ ordine, ijs proximis annis, vicarium ſui vnigeniti filij Chriſti Ieſu, Redemptoris noſtri, Pium, nũpè quintũ perpetuæ memoriæ digniſſimum conſtituere, & anno elapſo ex ordine Minorũ te, Beatiſſime Pater, eiuſdẽ filij ſui vicariũ creare. Gloria igitur Patri, & Filio, & Spiritui ſancto, qui ſuæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ tantum, ac talem paſtorem præeſſe voluit, & hac ſanctiſſima electione religiones omnes, præſertim minorum à calumnijs maleuolorum liberauit, & illuſtrauit, & meũ de eadem electione deſiderium adimpleuit.

Quid ergo retribuam domino pro hac ſancta electione in gra tiarum actionem? neſcio. Quid etiam faciam: vt animæ meæ, lætitiam declarem, & veſtræ beatitudini ſanctiſſimæ, ſupremam ſedem congratuler? prorſus ignoro. Solum, præter me ipſum, hos habeo flores, quos, duobus ab hinc annis collegi; adiutus vt verum fatear, orationibus dominarum monialium Excalceatarum Madriti, quibus eram à ſacris confeſsionibus. Eoſq; beatitudini veſtræ ſanctiſſimæ conſecro. Hi enim teſtes erunt meæ erga veſtram beatitudinem ſanctiſsimam gratitudinis. Tibi enim Pater Beatiſsime, multis nominibus, & titulis debentur. Nam prætermiſsis beneficijs quæ nouem ab hinc annis in me veſtra Beatitudo Sanctiſsima contulit, quæ in his Floribus tractantur, tibi ſoli præſertim debita ſunt. Nam creare, quod ſolius Dei proprium eſt (ipſum enim cœli, & terræ creatorem confitemur) de te etiam ſuo modo prædicatur; vt ex hiſtorijs ſummorum Pontificum cõſtat, vbi legitur. Et creauit epiſcopos, & presbyteros, &c. Deinde, quæ de angelis traduntur, tibi quoq; debentur, qui à

Iſaiæ. 9. *prima ætate vitam angelicam egiſti, & nunc Chriſti Ieſu, magni conſilij angeli in terris vicem geris. Tum, quæ de dæmonibus in his Floribus explanantur, tibi competunt, cui poteſtatem Chriſtus contulit, tantam, ac talem; vt dæmones eij cere valeas, aduerſus quam portæ inferi nunquam præualebunt. Præterea, quæ de ignorantia ibidem explicantur, tibi conueniunt, cui ex officio incumbit ignorantiam eorum, quæ ad animæ ſalutem pertinent, ab animis chriſtianorum expellere. Ne ignorantia errorum origo, ignorantiumq; multitudo malum pro bono eligat, & virtutes, eorumq; amatores, & cultores contemnat, & perſequatur: præſertim ab eccleſiaſticis ſæcularibus, & regularibus. Inter quos fit plerumquè, vt imperitorum multitudo vincat, & viros litteratos, virtutibuſq; deditos opprimat, & veluti inſitu, & puluere ſe-*

Matth. 16.

miſe-

miſepultos habeat: ita vt vix caput erigere poſſint. Vnde factum videmus fuiſſe: vt dignitates, & prælaturas, & beneficia ignorantiſſimi homines obtinuerint, & viri litterati fame perierint. Cui malo ſacroſanctum ac œcumenicum cõcilium Tridentinum obſtitit, remediumq; adhibuit. Ad hæc, quæ de gratia, & libero arbitrio ibidem exponũtur, tua ſunt, qui ita gratia tibi à domino collata, & libero arbitrio rectè vſus fuiſti; vt ſupremam gratiam, quæ homini in hac vita contingere poteſt, nempè, Chriſti vicariatum fueris conſecutus. Inſuper, veſtræ ſanctitati, quæ de peccatis in ijſdem Floribus declarantur, adſcribenda ſunt. Tibi enim; vt beato Petro, cuius es legitimus ſucceſſor, data eſt à Chriſto ligandi, atq; ſoluendi poteſtas. Tandem, obedientia prælatis, & ſuperioribus præſtanda, de qua in vltimo loco Florum cum Magiſtro tractatur, tibi præcipuè totius eccleſiæ capiti debetur. Tu enim pater principum, & regum, & rector omnium fidelium es, quod Thyara tribus coronis ornata, qua coronatus fuiſti, apertiſſimè ſignificat. Parcat mihi Veſtra Beatitudo ſanctiſſima, ſi longius, quàm par eſt, digreſſus fuerim; quia ex abundantia amoris, & lætitiæ, qua cor meum repletum eſt, os loquitur. Viuat diutiſſimè Beatitudo Veſtra ſanctiſſima, & ſanctam Eccleſiam Romanam feliciſſimè (vt nomen felix antiquum præſagiebat) ita gubernet, & regat; vt poſt vitæ longitudinem cum ſanctis omnibus in cœlis triumphet.

Anctißimus D. N. Sixtus Papa quintus per ſuas in forma breuis literas ſub annulo piſcatoris, die xiiij. Iulij M. D. LXXXVI. pontificatus ſui anno. II. Romæ apud S. Petrũ expeditas ſub excommunicationis, aliiſq; pœnis, etiam pecuniarijs prohibuit, omnibus, & ſingulis, ac quibuſcũq; vtriuſq; ſexus perſonis, tam in Alma Vrbe, quàm in terris S. Romanæ Eccleſiæ mediatè, vel immediatè ſubiectis; ne, durante decennio proximo, librum intitulatum Flores Theologicarum quæſtionum in ſecundum librum ſententiarum per fratrem Ioſephum Angles, Valentinum, Ordinis Minorum de Obſeruantia, magiſtrum in Theologia compoſitum ſine expreſſa dicti fratris Ioſephi voluntate, & licentia imprimere, ſeu ab ipſis, vel alijs præterquàm de eius voluntate vendere, ſeu venalem habere. Mandans vniuerſis Archiepiſcopis, Epiſcopis, ac eorum vicarijs, ac ipſius ſtatus eccleſiæ gubernatoribus: vt in præmiſſis eidem fratri Ioſepho aſſiſtant, & aliâs prout in eiſdem literis, quarum tranſumptis, etiam impreſſis ſanctitas ſua ſtari voluit, pleniùs continetur.

EL REY.

POR Quanto por parte de vos fray Iosephe Angles, de la orden del señor san Francisco, electo obispo de Bosa, se nos ha hecho relacion, diziendo, q̃ vos auiades cõpuesto vn libro intitulado Flores Theologicarum quæstionum in secũdũ librum sententiarum, de grãde vtilidad y prouecho, y porque en el auiades trabajado mucho, y era muy bueno para theologos, canonistas y confessores. Suplicandonos os mandassemos dar licencia y facultad para que pudiessedes imprimir el dicho libro, y priuilegio por veynte años, o como la nuestra merced fuesse. Lo qual visto por los del nuestro consejo, por quanto en el dicho libro se hizo la diligẽcia que la prematica por nos sobre ello fecha dispone, fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra cedula enladicha razon, y nos tuuimos lo por bien. Por la qual vos damos licencia y facultad para que por tiempo y espacio de diez años cumplidos primeros siguientes que corran y se cuẽten desde el dia de la data desta nuestra cedula en adelante vos o la persona que para ello vuestro poder ouiere, yno otra persona podays imprimir y vender el dicho libro que de suso se haze mencion: y por la presente damos licencia y facultad a qualquier impressor destos nuestros Reynos que vos nombraredes para que por esta vez le pueda imprimir, con que despues de impresso antes que se venda lo traygays al nuestro consejo juntamente con el original que enel fue visto que va rubricada cada plana, y firmado al fin del de Alõso de Vallejo, nuestro escriuano de camara, y vno de los que enel nuestro consejo residen para q̃ se vea si la dicha impression esta conforme a el, e traygays se en publica forma en como por corrector por nos nõbrado se vio y corrigio la dicha impression por el original, y se imprimio cõforme a el, y que queden assi mismo las erratas por el apuntadas impressas

para

para cada vn libro de los que assi fueren impressos, y se os tasse el precio que por cada volumen ouieredes de auer. Y mandamos que durante el dicho tiempo persona alguna sin vuestra licencia no le pueda imprimir ni vender, sopena que el que lo imprimiere, o vendiere, aya perdido y pierda qualesquier libros, moldes, y aparejos que del tuuiere, y mas incurra en pena de cincuenta mil marauedis por cada vez que lo contrario hiziere. La qual dicha pena sea la tercera parte para el juez que lo sentenciare, y la otra tercera parte para la nuestra camara, y la otra tercera parte para el que lo denunciare. Y mandamos a los del nuestro consejo, presidente, e oydores delas nuestras audiencias, alcaldes, alguaziles de la nuestra casa y corte y chancillerias: y a todos los corregidores, assistente, gouernadores, alcaldes mayores y ordinarios, y otros juezes y justicias qualesquier de todas las ciudades, villas y lugares delos nuestros reynos y señorios a cada vno dellos en su jurisdicion, assi a los que agora son como a los q̃ seran de aqui adelante, que vos guarden y cũplan esta nuestra cedula y merced, que assi vos hazemos, y contra ella no vos vayan, ni passen, ni consientan yr ni passar en manera alguna, sopena dela nuestra merced, y de diez mil marauedis para la nuestra camara. Fecha en Valencia a doze dias del mes de Hebrero, de mil y quinientos y ochenta y seys años.

YO EL REY.

Por mandado de su Magestad.

Juan Vazquez.

NOS

NOS DON FELIPE por la gracia de Dios, Rey de Caſtilla, de Aragon, de Leon, de las dos Sicilias de Hieruſalē, de Portugal, de Vngria, de Dalmacia, de Croacia, de Nauarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galizia, de Mallorcas, de Seuilla, de Cerdeña, de Cordoua, de Corcega, de Murcia, de Iaen, de los Algarbes de Algezira, de Gibraltar, de las islas de Canaria, delas indias Orientales y Occidentales, islas y tierra firme del mar Oceano, archiduque de Auſtria, duque de Borgoña, y de Brabāte, de Milan, de Athenas, y Neopatria, conde de Abſpurg, de Flandes, de Tirol, de Barcelona, de Roſellon, y Cerdania, marques de Oriſtan, y conde de Goceano. Por quāto vos el amado nueſtro fray Ioſepho Angles, de la orden de ſan Franciſco dela Obſeruancia, a quien auemos elegido en obiſpo de Boſa, nos aueys referido que aueys compueſto vn libro intitulado Flores Theologicarum quæſtionum in ſecundum librum Sententiarum. Y que por ſer de muy grande prouecho y vtilidad para los Theologos, Canoniſtas, y Confeſſores, deſſeays imprimirle y ſacar algun fruto del, por el mucho trabajo que enello aueys paſſado, ſuplicandonos muy humilmente os dieſſemos licencia para ello con prohibicion que por tiempo de diez años ſin expreſſo orden y poder vueſtro, ninguna otra perſona le puede imprimir ni vender en los dichos nueſtros reynos dela corona de Aragon. E nos auiendole ante todas coſas mandado ver y reconocer, conſtandonos ſer el dicho libro vtil y prouechoſo, lo auemos tenido en bien. Porende con tenor delas preſentes de nueſtra cierta ſciencia y real autoridad damos licencia permiſſo y facultad a vos el dicho fray Ioſepho Angles, y a la perſona, o perſonas que vueſtro poder ouieren, que podays y puedan imprimir, o hazer imprimir, al impreſſor, o impreſſores que quiſieredes el dicho libro arriba intitulado, en qualeſquier ciudades villas y lugares de los dichos nueſtros Reynos y ſeñorios de la corona de Aragon, y vender enellos, aſsi los impreſſos fuera, como los que hareys imprimir en los dichos Reynos, prohibiendo ſegun que con las preſentes prohibimos y vedamos que ninguna otra perſona lo pueda imprimir ni hazer imprimir ni vender, ni lleuarlos impreſſos de otras partes a vender en los dichos Reynos y ſeñorios, ſino vos, o quien vueſtro poder tuuiere, y eſto por tiempo delos dichos diez años, que comiencen a correr deſde el dia de la data de las preſentes en adelante, ſopena de dozientos florines de oro de Aragon, y perdimiento de moldes y libros, diuididera en tres partes yguales, vna a nueſtros reales cofres, y otra para lo que vos el dicho fray Ioſepho Angles quiſieredes que ſe aplique, y otra al acuſador, cō eſto,

esto, empero que los libros que hizieredes imprimir del dia presente en adelante no los podays vēder hasta que ayays traydo a este nuestro. S.S. R. consejo que cabe nos reside el libro que nos aueys presentado, y esta rubricado, y a la fin firmado de mano de Marcelo de Ansa nuestro escriuano de mandamiento infrascripto, juntamente con otro de la nueua impresion para que se vea y comprueue si la dicha nueua impresion estara conforme al dicho libro que se nos ha presentado y esta rubricado por el dicho Marcelo de Ansa segun arriba se dize, mandando con el mismo tenor delas presentes dela dicha nuestra cierta sciencia y real autoridad a qualesquier lugartenientes y capitanes generales, regentes, la cancileria, regente, enel officio y portan vezes de nuestro general gouernador, alguaziler, porteros, vergueros, y otros qualesquier officiales y ministros nuestros, mayores y menores en los dichos nuestros Reynos y señorios de la nuestra corona de Aragon, constituydos y constituyderos y a sus lugares tenientes y regentes los dichos officios so incurrimiento de nuestra ira e indignacion y pena de mil florines de oro de Aragon de los bienes del que lo contrario hiziere exigideros, y a nuestros reales cofres aplicaderos que la presente nuestra licencia y prohibicion y todo lo enella contenido os tē gan y guarden y obseruen tener, guardar, cumplir y obseruar hagan sin contradicion, ni dar lugar ni permitir que sea hecho lo contrario en manera alguna, si nuestra gracia les es cara, y demas de nuestra ira e indignaciō en la pena sobredicha dessean no incurrir. En testimonio delo qual mandamos despachar las presentes con nuestro sello real comun enel dorso selladas. Dat. en san Lorenço el Real, a veynticinco dias del mes de Iulio, año del nacimiento de nuestro Señor. M. D. LXXXVI.

YO EL REY.

V. Frigola. Vicecancellarius.
V. Comes generalis Thesaur.
V. Campi. R.
V. Marzilla. R
V. Gort pro conseruatore generali.
V. Sapena. R.
V. Terça. R.
V. Quintana. R.

In diuersorum. XIX. fol. CLXXIIII.

LIBER Iſte in primam, & ſecundam partem diuiſus, qui Flores Theologicarum quæſtionum in ſecundum librum ſententiarum inſcribitur doctiſsimi, & reuerendi admodum patris fratris Ioſephi Angles Valẽtini, ordinis Minorum, ſacræ Theologiæ doctoris fuit à me ſumma diligentia, & attentione iuſſu ſupremi concilij Regij perlectus, & recognitus. Videtur equidem operibus, non tantùm cognomini florido: verùm & auro æquipollere. Admirabili certè claritate, ſolidè, diſtinctè, & eleganter veritates catholicas edocet. Nec non perutilis eſt non ſolùm in ſacræ Theologiæ profeſsione tyronibus: ſed quibuſcũq; alijs antiquis, & ſapientibus. Neq; minus prædicatoribus euangelicis; vt rectos mores veritatibus certis, & ſolidis annũtient, & exornent, in iuuamẽ haud parum erit. Confeſſoribus ſimiliter nõ minus fauet, vt abſq; timore veritatibus innixi peccata reprehendant. Et Iuriscon ſultis, quibus Theologicas concluſiones labore exiguo ſcire libuerit copioſa, & facilis ſumma eſt. Deniq; faciculus eſt Florum, qui catholicam, & certam fidem, & veritatem redolet, pietatem, & ſcientiam ſapit, eruditione decoratur, & ſapientia micat. Et ſic dignus meo iudicio: vt prælo mandetur, & obuijs vlnis ab omnib⁹ recipiatur. Qui auctori ſummo honori, quòd futurus ſit, indicat, ſummamquè & aſsiduam illius curam inconficiendis operibus laude quacunq; digniſsimis oſtendit. Necnon zelum illius patere facit: vt propugnacula firmiſsima contra virulentas hæreſes, & perniciosa dogmata, eccleſiæ Dei veluti Dauidicæ turri proponat, & aquas in gaudio Saluatoris animabus chriſtianis exauriat. Datis Madriti in noſtro ſanctiſsimæ Trinitatis cœnobio decimoſexto Kalendas Ianuarij, anno Domini milleſimo quingenteſimo octuageſimo quinto.

Frater Magiſter Ludouicus de Calatayud, eiuſdem conuentus ſanctiſsimæ Trinitatis miniſter.

LIBRVM

IBRVM istum in primam, & secundæ partem diuisſum, quem vocat auctor, Flores Theologicarum quæſtionum ſuper ſecundũ librum Sententiarum, auctoré admodum illuſtri, & reuerendiſſimo domino, fratre Ioſepho Angles, electo epo Boſanen. ſacræ Theologiæ profeſſore, de ſupremi ſenatus Aragoniæ cõmiſſione vidi, & qua potui animi attentione conſideraui. Quod ſanè opus, præter integram, ac raram reſolutionem ex probatiſſimis auctoribus ſelectam, nullam continet diſſonam à catholica fide doctrinam. Quin potius omnibus, qui ſtudio & diligentia certam, & irrefragabilem reſolutionem inquirũt, viam aperit, & ſternit. Vnde pro eorum vtilitate, qui diuinam profitentur Theologiam, cum magna tanti auctoris laude, & eccleſiæ catholicæ commodo, & fructu, dignũ cenſeo; vt prædictum opus typis mandetur, & in publicum prodeat. In conuentu ſanctæ Mariæ de Atocha, ordinis fratrum Prædicatorum, anno Domini, milleſimo quingenteſimo octuageſimo ſexto, die verò ſexta menſis Iulij.

Frater Vincentius Lopez, prior conuentus .S. Mar. de Atocha.

AD LECTOREM.

Bicunquè, amice Lector, Alexand. Alen. S. Thom. & reliqui doctores in his Floribus citantur & liber, in quo de quæſtione propoſita diſputant prætermittitur, intellige locũ illũ apud S. Thom. in part. 1. & apud Alex. in. 2. part. ſuæ ſummæ, & apud reliquos in. 2. ſententiarum contineri; nam ſi alterius libri locus adducitur, ibidem liber exprimitur.

FLORES TRACTATVS De creatione.

In primo libro Sentẽtiarum diſputauit Magiſter de productionibus ad intra. In ſecundo libro, de creatione mundi, quæ productio ad extra nominatur, verba facit.

Magiſt. Sentent. Diſtinct. I.

QVAESTIO VNICA.

De creatione in genere.

CIrca hanc quæſt. legendi ſunt Doct. Alex. Alenſ. in 2.p.ſuæ Sũmæ.q.5.6.&.9.S.Tho.in.1.p.q.45.S.Bon. Ricar. & reliqui Scholaſtici diſt.1. huius.2.lib. Quæſtio hæc, nonnullis difficultatibus expoſitis, erit perſpicua.

Prima difficultas. Quid nam eſt creare?

¶ Nota primùm ſequentes Propoſitiones.

Prima Propoſitio.

CREARE Multis modis dicitur quemadmodũ & ex nihilo aliquid facere dicitur differẽter. Primo modo, & propriè in hac. q. ſumitur creare, pro omninò de nihilo aliquid facere. Vt in Geneſ. In principio creauit Deus cælum, & terram. Secundo modo, Creare eſt idem, quod recreare, *Alex. eſt.* *Geneſ. 1.*

Psalm. 32. ideſt, de non eſſe culpæ reducere ad eſſe gratiæ. Psalm. 32. Ipſe dixit, & facta ſunt: ipſe mandauit, & creata ſunt. Ibi enim dicuntur creata, quæ per gratiam ſunt recreata. Tertiò, creare eſt illud, quod deficit, in bonum conuertere, ideſt, malum ad bonum ordinare: quomodo intelligitur locus Eſai. 45. Ego dominus, & non eſt alter formans lucem, & creans tenebras, faciens pacem, & creans malum. Ibidem Alex. dicit nihilum trifariam dici. Primò pro omnino nihil. Secundò pro nihil ratione culpæ. Et tertiò pro nihil ratione pœnæ. Lege S. Bon. art. 1. in fine. q. 1. vbi tripliciter, & differenter ſumit fieri ex nihilo.

Eſaiæ. 45.
Alex. eſt. q. 6. m. 2. ar. 1.
S. Bon. ar. 1. q. 1.

Secunda Propoſitio.

CREARE, vt alijs placet, ſumitur. 4. modis. Primo accipitur creare pro eligere, & hoc elegãter apud latinos. Ita enim olim conſules, & cæteri magiſtratus apud Romanos dicebantur creari, quando publicis comicijs eligebãtur. Ita qui in Epiſcopos, &c. eliguntur, creari dicuntur: & modo Romæ Cardinales appellantur creaturæ illius Pontificis ſummi, qui eos ad Cardinalatus dignitatem elegit. Secundo modo dicitur creatio omnis actio diuina ad extra, quamuis fiat concurrentibus cauſis ſecundis. Ita D. Paul. 1. ad Timoth. 4. dicit à Deo creatos cibos. Et D. Aug. ſuper Ioãnem affirmat ſegetes creari: & homo accipit eſſe à Deo, & nõ dicitur creatura alterius hominis, ſcilicet, patris, ſed Dei. Et vulgus nunq̃ nomine creationis vtitur, niſi reſpectu Dei: quãuis impropriè dicat res, quæ fiũt per generationem, & productionem ſecundarum cauſarum, creari. Tertio modo idẽ eſt creare quod producere. Atq; ita filius dicitur creari Eccl. 24. Inquit enim Sapiẽtia: Ab initio, & ante ſęcula creata ſum. Quarto ſtrictè, & maximè propriè ſumitur in preſentia creare, pro eo, q̃ ſequens cõcluſio indicat.

S. Tho. 1. ar. Scot. in. 3. d. 11. 1. Timot. 4. Auguſt. Eccl. 24.

CONCLVSIO.

CREARE eſt facere aliquid ex nihilo, ideſt, nullo ſubiecto præſuppoſito, à quo creatum naturaliter in fieri, & eſſe dependeat: quæ quidem dependentia nihil aliud eſt, quàm educi de potentia materiæ. Et quod creatur non

non debet educi de potentia materiæ, aliter enim non fieret ex nihilo. Descriptio creationis, quæ in prima parte cõclusionis continetur, est glossæ in principio Geneseos super locum, In principio creauit Deus cælum, & terram: ab omnibus recepta: etsi à varijs doctoribus variè exposita, quorum expotiones consultò missas facio: quoniam quid tenendum sit, expositio descriptionis in.2.par. conclusionis posita declarat. Primùm conclusio probatur, appositò discrimine inter generare, & facere, & creare: quia cùm generare, & facere præsupponãt materiam, & creare nullam: ideo erit aliquid ex nihilo facere. Secundò probatur cum D.Th. art.1.vbi supra. Nam, sicut emanatio alicuius entis particularis, siue productio, quæ fit ab aliquo agente in particulari, vt productio huius hominis ab hoc homine, præsupponit ipsum productum non esse, vt quando producitur homo fit ex non homine: Ita emanatio totius entis, scilicet: materialis, & formalis, quæ fit à causa vniuersali, (nempe productio vniuersi, quæ fit ab ipso Deo) fit quoq; ex nullo ente præsuppositò. Et cùm nullum ens fit nihil, fiet ex nihilo, nẽpe, ex nullo ente præsuppositò, scilicet, materiali, neq; formali. *Genes. 1.*

Hinc homo, & angelus aliquid efficiũt: nõ tamen creãt. quia semper præsupponunt materiam, ex qua aliquid efficiunt. At verò Deus, & creat, & efficit: quia ex materia, & sine materia operatur. *Append.1.*

Hinc forma naturalis non creatur, nec concreatur: quia concreatio præsupponit creationem: & forma naturalis, quã do producitur, non præsupponit creationẽ. Quare non concreatur, sed dicendum est comproduci, seu congenerari. *Append.2.*

Ex hac etiam conclusione sequitur, quòd licèt anima rationalis præsupponat corpus organicum, nihilominus creatur: siquidem non educitur de potentia materiæ. Naturaliter enim conseruatur sine corpore, quod nulli alij formæ contingit. Cæteræ namq; formæ secundum aliquid sui præerant in potentia materiæ. At verò anima rationalis creatur, & producitur in se: saltẽ prius natura, quàm in subiecto sit, ideſt, quàm animet, & actuet corpus: quia ex nihilo, ideſt, post nihil sui, fit. *Append.3.*

Append. 4. Hinc anima equi non producitur: sed comproducitur, siue congeneratur ad generationem equi: nec est prius in se, quàm in ipsa materia. Et animaduerte, ne fatearis formam equi produci: sed debes concedere comproduci. Nam si produceretur in se, rectè sequeretur creari etiam: quemadmodum animam nostram confitemur.

Append. 5. Hinc filius Dei non est creatus à Patre: quia fuit genitus ex substantia patris, & in patre præfuit essentia, quæ est in filio secundum nostrum modum intelligendi. Et similiter transubstantiatio, non dicitur creatio: quia est de aliquo.

Secunda diffic. An Deus possit aliquid creare?

CONCLVSIO.

S. Tho. ar. 2. D. Bon. ar. 1. q. 1. vbi sup. & reliqui hac dist. Genesis. c. 1. Ioan. 1.

DEVM potuisse non solum creare: verùm etiam de facto in tempore creasse vniuersa, est non de fide tãtum: sed & fidei articulus. Probatur Genes. 1. in principio creauit Deus cælum, & terram: & Ioan. c. 1. omnia per ipsum facta sunt. Nam fieri actionem dicit in tempore productam. Est quoq; conclusio expressè ab ecclesia definita in concil. Niceno. Credo in vnũ Deum, &c. & refertur extrà de summa Trinit. & fide Cath. cap. firmiter credimus.

S. Tho. 22. q. 1. ar. 6. Vide locum.

Notanter dicitur in conclusione, Non de fide tãtum, &c. quia propositio de fide differt ab articulo fidei: siquidẽ propositio de fide est, quæ expressè habetur in sacra Scriptura, vel ab ecclesia est definita, vel euidenter deducitur ex illis per euidentẽ consequẽtiam. At verò articulus fidei addit suprà hoc, quòd sit propositio ab omnibus credenda, & sciẽda.

Alex. Alen. q. 6. m. 27. et q. 9. m. 9. S. Tho. q. 46. art. 3. reliqui eadẽ dist. Bond. ar. 1. q. 2.

Tertia diffic. Fuit ne mundus creatus ex tẽpore?

HAEC difficultas nascitur, ex prima difficultate: quia in symbolo Apostolorum, & in Niceno nõ exprimitur creatum fuisse in tempore.

CONCLVSIO.

ISTE articulus de creatione est intelligendus, prout exprimitur in diuina Scriptura, quæ Deum ex tempore creatorem

torem profitetur. Probatur Geneſis.1. in principio creauit Deus cælum, & terram. Qui locus exponitur de principio tẽporis. Et Prouerb.8. Sapientia de ſeipſa ait. Dominus poſſedit me ab initio viarum ſuarum, ante quam quicquam faceret à principio: ergo cœpit facere. Item Io.17. clarifica me tu pater apud temetipſum claritate, quã habui, priuſquàm mundus fieret, apud te. Aliquando igitur non fuit mundus: & ex conſequenti cœpit ex tempore.

Geneſis.1.
Lege.S.Tho. ar.1.&.2. vbi ſupra.
Prouerb.8.
Io.17.

Quarta difficultas. An hic articulus de creatione ex principijs Ariſtotelis poſsit demõſtrari?

Alex.Alen. q.6.mẽb.2. artic.6. S.Tho.q.46. art.1.&.2. et.q.44.ar.1 reliq.hac diſtinct.

SENSVS eſt, poſito (vt fides docet) vniuerſum fuiſſe in tempore creatum. Quæritur. An poſsit ex principijs Ariſtotelis demonſtrari?

CONCLVSIO I.

NEQVAQVAM eſt demonſtrabile de facto creatũ fuiſſe vniuerſum in tempore, nec ab æterno. Ratio eſt: quia demonſtratio eſt ex neceſſarijs. Et Deum creaſſe vniuerſum non eſt neceſſarium: quia libere creat, & contingenter operatur ad extra.

CONCLVSIO II.

SI creare ſumatur, quatenus idem eſt, quod producere aliquid ex nihilo ſecundum durationem: vt tenemus de fide, quôd poſt infinitum, imaginarium tempus tranſactũ, creauit Deus vniuerſum in tempore, non eſt demonſtrabile potuiſſe à Deo creari. Ratio eſt: quia cõmunis animi conceptio fuit ex nihilo nihil fieri, ſcilicet, in tẽpore. Propterea q̃ Phyloſophi rerũ naturas cõtemplantes experti ſuere, quôd ex nihilo nihil vnquam generatur, ſiue producitur in particulari: quia cauſæ particulares ſolùm habent, vt inducant formam ſubſtantialem, ſiue accidentalem in materiam. Et hoc modo ex nihilo nihil fit. At ſi conſideraſſent productionem cauſæ vniuerſalis, cuius effectus eſt eſſe in vniuerſali, non ita dixiſſent.

CONCLVSIO III.

SI creatio accipiatur ſecundum rationem creationis, nõ

quòd dicat ordinem; sed quòd dicat productionem nullo præsuppositio subiecto: vt solùm dicat negationem alicuius subiecti præsuppositi, demonstrabile est ex principijs Aristotilis, Deum creasse. Et ad probationem præmitto, quod ratione naturali constat solùm Deum esse incausatum: quia constat naturaliter solùm esse primam causam, & per consequens habere esse à seipso. Alioquin non esset prima causa, quod Aristoteles demonstrat. 8. Physicorum text. 15. & 2. Methaphysic. text. 4. vbi dicit: æternorum causas esse necessarias. Et nomine æternorum intelligit cœlum, & elementa. Vnde errauit Gabriel dicens, quæst. 2. huius distinct. 1. non esse demonstrabile Deum esse primam causam. Cùm D. Paul. ad Roman. cap. 1. scribat. Inuisibilia Dei à creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Et subdit Philosophos antiquos esse inexcusabiles: quia cùm cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt. His præmissis, probatur conclusio: Intelligentia, scilicet, Angelus est causatus, siue productus. Per contor, vel per generationem, vel per creationem? Non per generationem ab alio Angelo: sicut vnus homo ab alio homine: quoniam generatio in creaturis est per mutationem materiæ, & Angelus est immaterialis. Fuit igitur causatus per creationem: quia non est dare medium. Rursus si per creationem: Quæro? vel fuit creatus ab alio Angelo, & hoc non est dicendum: quia nulla creatura, vt infra hac eadem quæst. docebitur, potest creare. Quare sequitur esse creatum à Deo & ex consequenti ratione naturali possumus ostendere creationem. Et confirmatur ex. 2. de anima vbi Aristot. inquit, intellectum nostrum esse ingenerabilem, & incorruptibilem, & de foris venire. Ac si dixisset, non esse præsuppositia aliqua causa secunda, sed tantùm à Deo. Ergo per creationem.

Aristot.

Gabriel caute legẽdus.

Ad Rom. cap. 1.

Aristot.

DVBIVM PRIMVM.

Videtur esse contra fidem, conclusio hæc vltima.

Respon-

REſpondeo. Quamuis omnes articuli fidei non poſſint monſtrari ratione naturali: vt myſterium ſanctiſsimæ Trinitatis, Reſurrectionis, Euchariſtiæ, &c. Aliqui tamen poſſunt probari ratione naturali, ſaltem topicè, vt vnitas Dei, & principium mundi. Neque in hoc eſt contra fidem: quia, Deum eſſe vnum, eſt articulus fidei, & à Philoſophis eſt demonſtrabilis.

Noſter Alexand. vbi ſuprà dicit, tribus modis poſſe haberi creationis notitiam, primo per inſpirationem fidei, quæ illam ponit: ſecundo per inſpectionem diuinarū Scripturarum, quæ eſt ex lege, Prophetis, & Euangelio. Et tertio per operum reuelationem. Nam hæc reuelatio indicat in Deo eſſe omnipotentiam, & omnipotentia ponit creationem de nihilo: quoniã ſi nõ poſſet producere niſi ex aliquo, eſſet alligata materiæ, & non omnipotentia.

His difficultatibus confutatur hæreſis Seleuci, Hermiæ, & aliorum dicentium, materiam elementorum, ex qua factus eſt mundus, non eſſe factam à Deo, ſed eſſe Deo coæternam. Qui etiam abſolutè dixerunt fuiſſe mundum abæterno. Lege Caſtrum verbo Mundus hæreſi. 1. *Hæreſis.* *Alex. q. 6. m. 2. art. q. 5. m. 3. & q. 9. m. 9.*

Quinta diffic. An creare ſit proprium Dei?

CONCLVSIO.

SOlius Dei proprium eſt creare. Ratio eſt; quia omnipotentia, quæ, vt modò cum Alex. diximus, producit ex nihilo, & non eſt alligata materiæ, & eſt neceſſaria ad creationem, in ſolo Deo reperitur. vt Gen. 17. Dixit Dominus: Ego Deus omnipotens. Eccleſiaſt. cap. 1. Vnus eſt altiſsimus creator omnium omnipotens, &c. Et ſcriptura ſacra multis in locis, & Eccleſia Catholica hoc in multis collectis, & in ſymbolo Athanaſij docent. *D. Bon. art. 2. q. 2. S. Th. q. 45. art. 5. Geneſ. 17. Eccleſ.*

Sexta diffic. An creare ſit cõmune toti Trinitati? *D. Tho. 45. art. 6.*

TItulus intelligitur ita; vt vna perſona ſine alia creare haud poſſit. *Ricar. art. 4. q. 3. & Scot. quæſt. 1.*

Primum fundamentum. Eſſentia diuina per productiones

ctiones ad intra est tribus diuinis personis cõmunis. hoc fundamentum, ex floribus in. 1. lib. Sentent. postulatur.

Secundum fundamentum. Principium productiuum cuiuscunque actionis est illud, in quo agens principale assimilat sibi effectum. Confirmatur exẽplo: vt in igne. v.g. principium producens alium ignem est forma essentialis: quia in ea assimilat sibi ignem genitum.

Append. Hinc essentia diuina est principium quo, cuius ratione conuenit tribus diuinis personis creaturarũ productio: quia Deus per creationem assimilat creaturam suæ diuinæ essentiæ. Nam creare est dare esse simpliciter, idest, totale & entitatiuum quò ad materiam, & formam, in quo assimilatur creatura diuinæ essentiæ. S. Thom. est hoc fundamentum, vbi sup. Verũ aduerte Deum non assimilare sibi creaturam secundum vnitatem specificam (quod est proprium agentis vniuocè) sed cùm sit agens æquiuocum, agit sibi simile secundum proportionem analogicam, & ita esse creaturarum dicitur simile esse ipsius Dei.

Tertium fundamentum. Quamuis principia creationis, nempe, Potentia, Intellectus, & voluntas, scilicet, Potentia, Sapientia, & Amor, (quæ sunt idem) sint tribus diuinis personis cõmunia: nihilominus ex vi productionis potius vni personæ, quàm alij appropriãtur. Vt potentia, videlicet, causa Patri appropriatur, eò quòd est principiũ aliarũ personarum improductum. Et Sapientia Filio tribuitur, eò quòd producitur per intellectum, cuius operatio est Sapientia. Et tandem Amor Spiritui sancto attribuitur: propter ea quòd, producitur per Voluntatem, cuius actus est amor.

CONCLVSIO I.

IMPOSSIBILE est vnam personã creare aliquid ad extrà sine alia. Ratio est: quia essentia diuina (quæ est vna, & eadem in tribus, vt cõstat ex primo fundamento) est principium quo productiuum creaturæ. Atq; ita impossibile est vnam personam sine alia creare. Et confirmatur à simili in creaturis. Nam quemadmodum, si eadem forma ignis esset in tribus suppositis, impossibile esset vnum agere sine alio: ita à simili in proposito.

CON-

CONCLVSIO. II.

CREATIO Eſt communis tribus diuinis perſonis, non ſolùm ratione eſſentiæ, quæ eſt in tribus, & eſt, (ſicut prediximus) vnicum principium creationis: verũetiam ratione proprietatum. Et ratio eſt: quia Deus ſummus omnium artifex creat per potentiam, quæ appropriatur Patri: & per ſapientiam, quæ Filio attribuitur: & per amorem, qui Spiritui ſancto adſcribitur: vt ex vltimo fundamento conſtat. Quare omnibus tribus perſonis, & non vni tãtùm, conuenit creatio. Et confirmatur: Nam in ſymbolo Apoſtolorum, Pater ratione omnipotentiæ creator omnium rerum vocatur. Et Ioan. cap. 1. dicitur de Filio: Omnia per ipſum facta ſunt: ratione ſapientiæ, per quam artifex operatur. Et de Spiritu ſancto legitur Ioan. cap. 6. Spiritus eſt, qui viuificat. & 2. Cor. 3. Spiritus autem viuificat. Et idem habetur Eccleſ. cap. 1. Hæc concluſio, & prima ſunt de fide: & determinatæ fuerunt in Concil. Tolet. 6. & habetur extra de ſumma Trinit. & fide Catholic. ſcilicet, opera Trinitatis ad extra eſſe indiuiſa. Eſt etiam hoc deffinitum in Concil. Lateranenſi, & in ſinodo Romana.

Ioan. cap. 1. *Ioan. cap. 6.* *2. Cor. cap. 3.* *Eccleſ. c. 1.*

Hinc opinio Henrici dicentis, rationem formalem, quare ad extra tota Trinitas operatur, eſſe proceſsiones ad intra, ſcilicet, generationem, & ſpirationem, eſt falſa, imò & hæretica, & ita meritò ab Scoto vbi ſup. impugnata. Nam dicit Henricus ſapientiam diſponentem eſſe filium, amorem eſſe ſpiritũ ſanctum. Et affirmare filium Dei eſſe formalem rationem, per quam Pater operatur, non eſt res ſecura. Et ratio eſt, quia cùm Pater non ſit formaliter per filium (dicente D. Aug. in lib. de Trinit. pater non eſt ſapiens ſapientia genita: ſed ingenita: ſcilicet, eſſentia) ita neq; per filium operatur. Benè tamen per appropriationem poſſumus hæc dicere: vt in tertio fundamento, & vltima concluſione fuit declaratum.

Append. *Henricus cautè legẽdus.* *D. Auguſt.*

Septima diffic. An, ſi per impoſsibile eſſet vna tãtùm perſona, illa poſſet producere?

SOLVS Scotus vbi ſup. mouet hanc difficultatem. *Scot. vbi ſ.*

CONCLVSIO.

IN Tali casu posset producere effectus ad extra. Et ratio Scoti est; quia in tali persona sola esset ratio formalis agẽdi, notitia scilicet essentialis, & amor essentialis: quamuis non essent notitia, & amor notionalis, siue personalis. Vbicunq; enim est ratio formalis agendi, potest agens suos effectus producere.

Octaua diffic. An creatio sit motus, & Deus quando creat mutetur?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. q. 9. m. 1. & q. 14. m. 1. S. Bon. ar. 3. q. 1. Scot. q. 1. hac 1. dist. S. Tho. q. 46. artt. 3.

CReatio nec est motus, nec mutatio; quamuis exprimatur verbis significantibus actionem, & passionẽ. Ratio est: quia motus, siue mutatio est successiua, & est transitus subiecti præexistentis à termino à quo, ad terminum ad quem. Et si est mutatio accidentalis, præsupponit subiectum completum, nempe, compositum ex materia Physica siue Metaphysica, & forma, vt quando Angelus ex vna cognitione in aliam mutatur, vel homo ex nigro, fit albus. Si verò sit mutatio substantialis, præsupponit materiã. Et cùm in creatione (vt ex supradictis constat) nullum præsupponatur subiectum, quod mutetur à termino à quo, in terminum ad quem; & non sit successiua, non erit planè motus, siue mutatio. Nihilominus tamen secũdum nostrũ modum intelligendi est quodammodo mutatio. Quoniam nostro intelligendi modo antea erat nihil, modò est aliquid, quod creatur.

CONCLVSIO II.

Num. 23. Malach. c. 3. D. Bon.

DEVS, quando creat, nullo modo mutatur. Ratio est, quia in Deo nullum habet locum motus siue mutatio; cùm dicat scriptura sacra non est Deus, quasi homo, vt mentiatur; nec, vt filius hominis, vt mutetur. Et dominus per Malachiam affirmet. Ego enim Dominus, & non mutor. Deinde: quia, vt ex conclusione. 1. constat, creatio non est motus, siue mutatio. Deinde ex S. Bon. vbi suprà. Anima (vt docet Aristot.) mouet corpus, immobilis perseuerans; quantò magis Deus, dum creat, & mutat omnia, ipse stabilis

lis manens, dabit cuncta moueri? Tum, vt Magiſt. hac diſtinct. ait. Sicut ex calore ſolis aliqua fieri contingit; nulla tamen in ipſo, vel eius calore, facta motione, vel mutatione, ita ex Dei voluntate noua habent eſſe, ſine mutatione autoris, qui eſt vnum, & ſolum, & omnium principium. Et tandem: quia (vt Scotus vbi ſuprà oſtendit) Deus non poteſt velle aliquid de nouo: ſed omnia voluit abæterno; ea tamen facit ex tempore. Abæterno enim voluit, quòd Petrus hodie haberet gratiam, & cras non haberet: quia eſt reus mandatorum Dei. Alioquin, ſi Deus vellet aliquid ex tempore, mutaretur ex non volente in volentem. Vnde res ſunt, quæ mutantur: ipſe autem idem ſemper manet. Vt ego poſſum etiam velle aliquid pro die craſtina, & aliquid pro alio tempore, ſine aliqua mei mutatione. Hæc eſt communis omnium ſententia, qua multa argumenta diſſoluentur.

Nona diffic. Vtrùm creatio ſit ipſe Deus, ſiue diuina eſſentia? *Alex. Alen. q. 6. m. 2. artic. 3.*

CONCLVSIO.

CReatio eſt ipſemet Deus, & diuina eſſentia. Ratio eſt; nam cùm omnimoda ſimplicitas ſit in Deo, ſui actio eſt ſui potentia, & ſua eſſentia. Hæc enim omnia ſecundum ſubſtantiam dicuntur. Atque ita creatio, quæ eſt actio diuina, erit ipſa diuina eſſentia. *S. Tho. q. 41. ar. 3. ad. 1. D. Bon. art. 3. q. 2. Append.*

Hinc creatio actio in Deo fundamentaliter ſolùm dicit diuinam volitionem, & intellectionem; & ſecundum Durandum potentiam executiuam; at verò formaliter, & ſecũdum rationem, dicit rationem relationis in Deo; quod non eſt inconueniens.

Decima diffic. Vtrùm creari ſit aliud, quàm eſſe creaturæ, vel idem? *Alexã. q. 9. m. 2. S. Tho. q. 45. art. 2. ad. 2. D. Bo. vbi. &*

CONCLVSIO.

CReari non eſt aliud, ſed idem, quod eſſe creati. Et ratio eſt; quia, ſicut creatio actiuè ſumpta eſt idem quod eſſentia diuina; vt conſtat ex proximè dictis:

ctis: ita creatio passiuè sumpta est idem, quod esse creati, siue creaturæ. Nam, vt se habent ad inuicem esse causæ, & esse causati: sic se habent creatio actiuè dicta, & passiuè, & permutatim. Sicut se habet creatio actiuè dicta ad esse causæ: ita creatio passiuè dicta ad esse causati, siue creaturæ.

Append. Hinc creari non est aliquid creatum, nec medium inter creatorem, & creaturam. Nam omne quod est, aut est creator, aut creatura. Quare nullum est inter hæc duo medium.

Hæresis. Oppositum fuit hæresis condemnata in concil. Senonens. eorum, qui dixerunt ideas esse medium inter creatorem, & creaturam.

DVBIVM. II.

Alex. q. 9. memb. 2. S. Tho. ar. 3. modo citato, & alij vbi. s. CReatio ponit ne aliquid in creatura? Respondeo. Ponit relationem realem dependentiæ. Et nota actionẽ de prædicamento actionis duo significare, & ponere in re, nempe, motum, & relationem: vt, exempli gratia, calefactio in re ponit in manu mea motum, idest, calorem in fieri, & relationem realem. Ex hoc enim quòd calefio, est relatio ad ignem, à qua dicitur ignis agens, & passum dicitur pati. Atq; ita cùm creatio (vt dictum est supra) non sit motus, neq; mutatio. Ideo nihil aliud secundum rem ponit in creatura, nisi relationem. Notanter dicitur secundum rem; quia secundum modum significandi aliud ponit. Et ita intelligit Caiet. vbi suprà. art. 2. ad. 2. D. Thom. dicentem, quòd creatio non est mutatio, nisi per nostrum modum intelligendi tãtùm; hoc est, quatenus concipimus ralationes, & habitudines inter creatorem, & creaturam.

Vndecima difficultas. An Deus possit communicare creaturæ virtutem creandi?

SVprà diximus, solius Dei proprium esse creare; modò quæritur. An possit Deus cõmunicare creaturæ hanc creandi virtutem? Circa hanc difficultatem lege. art. 2. q. 3. de causalitate gratiæ, in tract. de sacramentis in genere, in Floribus quarti libri.

Ad huius difficultatis maiorem intelligentiam nota primùm, hîc non quæri causam, ob quam non possit creatura

creare

creare naturaliter. Nam Philoſophis illud principiũ eſt notum ex terminis, ſcilicet, ex nihilo nihil fit. Sed quæritur: An ſuper naturaliter poſsit Deus hoc alicui creaturæ concedere? Nota ſecundò infinitam Dei virtutem differre ab eius omnipotentia. Nam infinita Dei virtus eſt, quæ concurrit cum cauſis ſecundis ad omnes earum effectus, quàm philoſophi Deo tribuerunt. At verò infinita potentia eſt, non ſolùm producere omnia, & infinita producibilia: verùm etiam poſſe producere ea omni modo poſsibili, ſcilicet, non concurrentibus cauſis ſecundis, vel ſine ipſis. Hanc Philoſophi negauerunt Deo, dicentes, non poſſe Deum aliquid efficere ſe ſolo. Et per conſequens negabant creationem, quæ nullam præſupponit cauſam efficientem, aut materialem. Hæc doctrina eſt communis. Lege præſertim Scot. in. 1. diſtinct. 42. quæſt. 1.

Nota tertiò, non requiri minorem potentiam ad creationem formicæ, quàm ad creandum vniuerſum. Nam creatio formicæ exigit totam Dei omnipotentiam; quia fit ex nihilo. Clarius tamen refulget Dei omnipotentia per creationem vniuerſi, quàm per ſolius formicæ creationem. Hoc not. eſt Scot. vbi ſuprà, ad. 2. Illuſtrat illud exemplo; vt, ſi ab eodem principio deſcendant multę concluſiones ordinatè factæ, veritas principij eſt cauſa veritatis cuiuſlibet concluſionis: & tamen vna illarum eſt altera verior, & eminentius manifeſtat principij veritatem. Hæc Scot. cuius ſententiam explico hoc exemplo; vt, v. g. ab iſto principio morali. Quod tibi non vis, alteri ne faceris, ſequitur primò nollẽ, vt quis mihi irregaret iniuriam. Ergo, Non debeo alteri irregare. Ex hac. 1. ſequitur ſecunda, Non debeo irrogare alteri iniuriam, ergo, neq; furari alienum. Tertiò, Non eſt furandum, ergo, neq; detinendum alienum inuito domino, &c. en tibi plures concluſiones ab eodem principio deſcendentes, quarum veritas emanat à veritate illius principij, Quod tibi non vis, &c. Prima tamen concluſio clarius manifeſtat principij veritatem. Ita in caſu poſito de creatione formicæ, & vniuerſi.

Nota quartò, quòd manifeſtius declaratur Dei omni-

potentia

potentia in creatione vnius formicæ, quàm in quocunque alio opere : etiam quàm in conuersione panis in Corpus Christi : Hoc notabile D. Ambrosij est, & habetur in can. panis, & in can. re vera de cõsecr. distinct. 2. Vbi ita ait. Verba Christi, quæ fecerunt ex nihilo, quod nõ erat: multò magis facere possunt; vt sit, quod erat, in aliud transmutatum. Probat à maiori ad minus; quasi diceret. Potuit creare. v. g. formicam, quod est maius: Ergo poterit, quod est minus, scilicet, conuertere panem in Corpus Christi. ¶ His positis, sit

CONCLVSIO I.

IMPOSSIBILE Est Deum communicare alicui creaturæ suam omnipotentiam. Probatur: Quia est attributum diuinum de essentia, & quidditate ipsius Dei, quod quidem repugnat creaturæ. Nam sicut risibilitas est impossibilis bruto: propterea quòd est proprium homini, vni, & soli, & semper conueniens : ita à simili theologandum est de omnipotentia Dei. Et ita in Floribus. 1. lib. Senten. distinct. 2. probatur impossibile esse, vt sint duo omnipotentes : quoniam tunc essent duo dij.

CONCLVSIO II.

IMPOSSIBILE Est aliquam creaturam posse creare, tanquam agens principale. Ratio est; quia omnipotentia, quæ requiritur ad creationem, (vt dictum est in. 2. & 3. notabili) nullo modo creaturæ, tanquam agenti principali, communicari potest: Vt patet in prima conclusione. Lege de sacramentis in genere. quæst. de causalitate gratiæ, artic. 2 in Floribus. 4. lib.

Hæreses. Hinc cõfutatur hæresis Simonis Magi (de quo in Actibus Apostolorum fit mentio) quem secuti fuerunt Menander eius discipulus, & Saturninus, & alij, qui dixerunt, mũdum fuisse creatum à. 7. angelis præter conscientiam patris, ideſt, Deo patre ignorante.

Destructa etiam manet hæresis eorum, qui Gnostici appellati fuerunt : quibus adhæsit Manichæus, & alij asserentes creaturas fuisse à malo Deo : qui etiam duos Deos posuerunt: vnum bonum, qui nihil humanarum rerum creauerit : alium malum, à quo omnes creaturæ emanarunt.

In quos

In quos inuehitur Castro contra hæreses, verbo Creatura, hæresi prima, & verbo Mundus hær. 3. &. 4. & verbo Deus hæres. 1. verb. Angelus. Contra hos etiam. Lege S. Thom. q. 49. 1. par. art. 3. S. Bon. hac. d. art. 2. q. 1. Alex. Alens. q. 1. *Alex. Alen. q. 1. S. Th. q. 49. art. 3. S. Bon. d. 1. art. 2. q. 1. Alex. Alen. q. 13. m. 3.*

Duodecima difficultas. An creatura possit annihilare?

CONCLVSIO.

NVllum agens naturale, siue nulla creatura, potest annihilare. Probatur à definitione annihilationis, quæ quidem est destructio totius: ità, vt in eius locum nihil succedat: quod nullo modo contingit in destructione facta ab agente naturali. Et confirmatur exemplo ignis, qui est maximæ actiuitatis. Nã cùm destruit formã, v. g. tabulæ: succedit ibi alia forma, nempe ignis geniti: & permanet subiectum formę corruptæ, q̃ est prima materia.

Decimatertia difficultas. An potuisset Deus creare mundum abæterno?

Alex. q. 14. Doct. hac. d. 1. intra citati.

Variæ sunt de hac re Doctorum sententiæ.

SAnctus Thom. quæst. 46. artic. 2. tenet potuisse esse abæterno mundum, vel saltim aliquam creaturam, vt Angelus; non autem homo. Ita etiam tenet S. Bon. quæst. 2. art. 1. Præsuppositâ tamen æternitate materiæ. Gabriel autem quæst. 3. & Gregor. Arim. & Ocham, quòd potuerit Deus producere mundum abæterno docent. Richard. toto artic. 3. oppositum tuetur.

S. Thom. D. Bon. Gabriel. Gregor. Arim. Ocham, Ricard.

Scotus manet neuter, solùm argumenta in vtranque partem multiplicat.

Scot.

Durandus verò quæst. 2. &. 3. dicit, res permanentes; vt vnus homo &c. potuisse abæterno creari: non autem res successiuas; vt motus, & hominum generationes.

Durand.

CON-

CONCLVSIO I.

POTVIT Deus abæterno creare omnia incorruptibilia; vt angelum, & cœlum, atque etiam corruptibilia, non relinquendo ea suæ naturæ; sed illa super naturaliter cõ seruando. Ratio est; quia Deus est causa libera, non dependens in agendo à tempore, neque ab aliqua causa extrinseca, vt possit ab ea impediri. Quare, si voluisset, potuisset creare mundum, antequàm creauit, & ex consequenti abæterno.

Deinde; quia si non potuisset per infinitum tempus, fuisset impotens ad creandum, quod est erroneum; abæterno namque fuit omnipotens, siquidem omnipotentia est de eius quidditate.

Et nota, quòd non fuisset tunc productum in instanti temporis cœlum; sed in instanti æternitatis; neq; fuisset æquale Deo in æternitate; quia fuisset æternum æternitate participata. Deus autem est æternus per essentiam, & filius Dei est æqualis patri; quia per essentiam est æternus, sicut pater.

CONCLVSIO. II.

NON Potuit Deus creare entia corruptibilia abæterno relinquendo ea suæ naturæ, scilicet; vt possent ab extrinseco, vel intrinseco corrumpi. Et ratio est, quia, si creasset hominem, & reliquisset suæ naturæ. Percontor, quando fuit corruptus? vel post tempus finitum à sua creatione, scilicet, post centum annos? & hoc non; quia tunc creatio non esset abæterno, siquidem solùm durauit post centum annos à creatione. Aut fuit corruptus post infinitũ tempus à creatione? & hoc est impossibile; propterea quòd nullum individuum corruptibile relictum suæ naturæ potest per tempus infinitum durare, quin corrumpatur.

Append. Ex hac conclusione sequitur, quòd, Si Deus creasset mundum abæterno per infinitum tempus, nulla esset generatio. Et ratio est; quoniam vnius generatio præsupponit alterius corruptionem, quæ non posset fieri nisi per tempus infinitum, & post illud tempus infinitum conseruasset Deus individua super naturaliter.

D V-

DVBIVM III.

Quo anni tempore fuit mundus creatus?

DVæ ſunt de hac re opiniones. Nã Rabbi, Eliazer, & eius ſequaces Septembri initia mundi attribuerunt. Quam ſententiam probabiliorem exiſtimat noſter Nicolaus Lyranus. At verò Rabbi Ioſuæ cũ ſua ſchola, quos ſequitur Strabo mundi principium Martio adſcribunt. *Rabbi, Eliazer, Nicol. Lyra. in c. 7. & 12. Exod. Rabbi Ioſuæ, Strabo.*

Propoſitio.

MEnſis Martius fuit, in quo effulſit prima genitalis mundi hora. Et ratio eſt; quia tunc pubentes herbæ ſuccreſcunt, & arbuſta ſilueſcunt. Tum quia arbores cum ſuaui florum fragantia, illis in locis maturos fructus proferunt. Quæ ſententia videtur ſacris literis conſentanea, ſi Martius principium menſium conſideretur. Huic ſententiæ ſubſcripſit Athanaſius quæſt. 17. dicens. Cur viceſimo quinto die menſis Martij in vtero virginis clauſus habitare cœpit Chriſtus, & Deus noſter, veniens in terram? Et reſpõdet: quia eodem die in mũdi principio Deus creauit Adam. Hinc eſt quòd in hoc ipſo menſe omnes arbores, & herbæ, & animalia ad proferendum fructũ, & ad liberos procreandos commouentur, tãquam à Deo hoc tempore creatæ ſint. Hæc ibi. *Exod. 12. Athana.*

Decimaquarta difficultas. An Deus immediatè concurrat cum cauſis ſecundis ad agendum?

GAbriel tenuit, Deum producere effectum, preſente cauſa ſecunda, vt v.g. ignem non comburere: ſed Deũ in igne: quæ opinio videtur contra fidem. Lege. S. Thom. loco citato, & quæſt. modo citata in floribus. 4. lib. art. 1. difficultate vnica. *S. Tho. 1. p. q. 105. art. 5 Durand. hac d. 1. q. 5. & Gab. q. 1.*

Durandus (cuius cauſa mota eſt præſens difficultas) docuit, Deum non concurrere immediatè, ſed ſolùm dando virtutem ſecundis cauſis, qua virtute media, cauſas ſecundas dicit operari. *Gabriel cautè legendus. Durandus cauendus.*

CONCLVSIO.

HAEC Opinio Durandi est temeraria, & videtur contra fidem. Probatur primò; quia est contra communem omnium doctorum sententiam. Secundo est contra scripturam sacram. Io. 1. omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quasi dicat: quicquid fit, quando fit, à Deo fit. Et attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. Et non attingeret à fine in finem, si immediatè non operaretur. Et Io. 5. Pater meus vsque modo operatur, & ego operor. Et Iob, cap. 10. Pelle, & carnibus vestisti me, &c. Ipse enim dat nobis vitam, & inspirationem, & omnia, neq; lõge est à nobis. In ipso enim viuimus, mouemur, & sumus. Et si Deus immediatè cum causis secundis non operaretur, non concurret cum dictis causis concursu generali, nec speciali, nec diceretur propriè causa. Ideo enim auus nõ dicitur propriè causa nepotis; quia non immediatè, sed, mediante filio, agit. Et etiam aliquid esset, & non esset à Deo. Quia actio causæ secundæ esset solùm ab ipsa: quamobrem tenẽdum est, Deum immediatè cum causis secundis operari.

Ioan. cap. 1.
Sap. 8.
Ioan. 5.
Iob. cap. 10.
Act. 17.

Decimaquinta diffi. An creari, sit proprium cõpositorũ, & subsistẽtiũ, an cõueniat etiam accidẽtibus?

DVæ sunt extremæ opiniones. Prima est Magist. in. 4. dist. 1. & Gabrielis quos sequitur Vega lib. 7. super cõcil. Trid. cap. 13. qui tenent creationem esse, non solùm subsistentium: verùm etiam accidentium. Nam gratia (inquiunt isti) creatur.

Gabriel.
Vega.

Secunda opinio cõtraria, est Alex. Alen. q. 9. m. 6. & q. 10. m. 1. & S. Tho. q. 45. citata, art. 4. hi solas subsistãtias creari asserũt. Scot. de hac difficultate nõ disserit, videtur tamẽ huic secundæ opinioni adhærere: nam dicit sacramenta causare gratiam; & negat Deum posse concedere creaturæ virtutem creandi. Quare gratia, quæ est accidens, de sententia illius, non creatur. Aliter enim si gratia crearetur: sacramẽta, quæ sunt causa gratiæ, crearent illam.

Alex. Alen. S. Thom. Scot.

CON-

CONCLVSIO I.

CREATIO passiuè propriè dicta solùm est rei subsistentis: Ratio est; quia creare, vt ex superioribus cõstat, est dare esse simpliciter: esse autẽ simpliciter solùm verificatur de subsistentibus: vt de toto composito ex materia, & forma: aut de anima rationali separata.

CONCLVSIO II.

CREATIO eo modo, quo in prima conclusione sumpta est, nõ cõuenit partibus, neq; formis substãtialibus, præter animam rationalem, neque accidẽtibus. Ratio est; quia, quod creatur, non educitur de potentia materiæ, & omnes formæ, tam substantiales, quàm accidentales educuntur de potentia materiæ. Deinde creare terminatur adesse simpliciter & formæ dictæ nõ habent esse simpliciter; sed secũdũ quid. Et confirmatur ex Arist. qui vocat accidentia entis entia & accidentium esse dicit esse inesse. Quare eorum entitas non est simpliciter entitas; sed secundum quid. Et idem dicendũ est de partibus. Quia partes pendent à toto, & sunt in illo, & hæ non existunt: sed coexistunt. Atque ita non creantur, sed concreantur. *Arist.*

Hinc, si Deus produceret in materia nudam formã ignis; aut si se ipso sine causa secunda aerem in ignẽ cõuerteret, nõ crearet tunc ignẽ: quia educeretur, de potentia materiæ. Appen. 1.

Hinc anima rationalis dicitur creari: quia nõ educitur de potentia materiæ; vt in principio huius. q. diximus. Appen. 2.

Hinc gratia iustificans non creatur à Deo: sed illam de potentia animæ producit. Quia gratia naturaliter præsupponit animam infieri, & conseruari, cùm sit accidens. Est enim anima rationalis naturale susceptiuum gratiæ, sicut, & materia prima est naturale susceptiuum substantialis formæ. Appen. 3.

DVBIVM III.

An materiæ conueniat Creatio?

RESPõdeo cũ Alex. nro; aliqd fieri de nihilo dupliciter dici. Primo modo, qd nõ est ex materia, & hoc modo materia, & forma dicitur fieri ex nihilo, & etiã quæ tenẽt rationẽ *Alex. vbi supra mem. 4. & q. 10. m.* 1.

huiusmodi principiorum. Secundo modo dicitur fieri de nihilo, quod procedit in esse, cùm prius non esset: quo quidem modo dicuntur fieri de nihilo nō tantùm materia, & forma creata: sed quæ primò erant ex illis. Et cōfirmat hoc Alex. auctoritate. D. Augustin. contra Manichæum. Rectissimè creditur omnia de nihilo fecisse. Ipsa materia de omnino nihilo facta est, etiam si formata omnia de ista materia sint facta. Non enim prius extitit materia, (secundum Augustin.) & posteà ex materia factæ sunt res.

D. Augustin.

Alex. Alen. q. 4. S. Tho. q. 44. art. 4. d. Bon. in. 2. p. d. 1. art. 2. q. 1. Dura. d. 1. q. 6. infrà q. 1. dist. 12.

Decima sexta difficultas. An Deus sit omnium finis, propter finemq; agat?

HANC Difficultatem tractat Magister hac prima distinct. & doct. citati.

CONCLVSIO I.

DEVS Est causa finalis omnium. Hæc conclusio est de fide, & habetur Apocal. c. 1. & vltimo. Ego sum Alpha, & ω: Primus, & nouissimus: Principiū, & finis. & Prouerb. 16. vniuersa propter semetipsum operatus est dominus. Et illustratur ratione ex philosophis. Quia primus efficiens, & vltimus finis coincidunt: Et quia finis est prima causarum, & Deus prima causa est.

Apocal. c. 1. & vltimo. Prouerb. 16.

CONCLVSIO II.

BONITAS Diuina est finis cuiuscunq; agentis, tam primi, quàm aliorum. Et ratio est; quia Deus agit: vt communicet suam bonitatem, causæ autem secundæ agunt, vt recipiant perfectionem à Deo. Quare euidenter sequitur bonitatem diuinam esse finem cuiuscunq; agentis. Deinde cum S. Thom. contra gent. cap. 17. Quia finis, & bonū sunt idem, & cùm Deus sit bonum omnium rerum, erit procul dubio Dei bonitas omnium finis.

S. Thom.

Hinc, Angelus, & homo facti sunt à Deo propter eius bonitatem: vt D. Augustin. in lib. de doctrina Christiana docet dicens. Quia bonus est Deus, sumus: & in quantùm sumus, boni sumus.

Append. 1. Augustin.

Hinc

Hinc rationalis creatura ad laudandum Deum, & ad seruiendum ei, ad fruendum eo facta est; in quibus proficit ipsa, non Deus. Nam Deus, qui summa bonitate plenus est, nec augeri, nec minui potest. Non enim bonorum nostrorum indiget. Append. 1. *Psalm.* 15.

Legant concionatores, & confessarij Magistrum hoc loco ad inflammãda corda hominum; vt Deo diligentissimè, & fidelissimè seruiant. Qui, cùm sit infinita bonitas, & misericordia, ad hoc hominem fecit; vt ei seruiens, quod est regnare, sua perenni bonitate, & gloria frueretur. Et voluit insuper, vt mundus homini seruiret, vt inde similiter homo ad melius seruiendum, inflammaretur. *Alex. Alen. q. 17. m. 3.*

Decimaseptima difficultas. Deus est ne finis sui ipsius?

NOTA, Quæ in creaturis ponuntur, si in Deum trãsferantur, transferenda sunt, semotis omnibus imperfectionibus.

CONCLVSIO.

FATENDVM est, Deum agere propter seipsum, tãquàm propter finem, non efficiendũ, nec tanquàm de nouo sibi acquirendum, sed propter semetipsum alijs, & communicandum, & manifestandum. Probatur ex. S. Thom. vbi suprà. Quia idem est finis agentis, & patientis. Nam quod agens intendit imprimere, hoc patiens intendit recipere. Et cùm omnes creaturæ intendant assimilari Deo, & participes esse diuinarum perfectionum illius; Deus planè intendet quoque illis suam perfectionem tribuere. Et creaturarum perfectionẽ in hoc consistere patet; quia vnaquæq; creatura suo modo est imago Dei. Et perfectio imaginis in assimilatione eius, cuius est imago, consistit. Et hac de causa omnes creaturæ (quo ad fieri potest) Deo assimilari intendunt. Lege D. Aug. in inchiridion, & lib. 1. de doctrina Christiana. c. 23. & B. Hieron. super verba citata Prouerb. 16. vniuersa propter seipsum operatus est Dominus. *D. Augustin. B. Hieron. Prouerb. 16.*

Decimaoctaua difficultas. Vtrum Angelus, & anima rationalis specie distinguantur?

Alex. Alen. q. 20. S. Tho. q. 75. ar. 7. S. Bona. vbi supra, art. 3. q. 1. & Scot. & Gabriel hac. d. q. 6.

DE Hac difficultate differit Magister hac dist. & circa illam Origenes posuit omnes animas humanas, & Angelos esse vnius speciei. Opinio communis tenet differre specie. Quæ autem sit differentia, qua specie distinguntur, non satis constat. Varij variè opinati sunt. Vt Alexand. & S. Bonau. scribunt.

CONCLVSIO.

ANGELVS, & anima rationalis specie differunt. Probatur: quia anima vnitur corpori, & Angelus nequaquā. Tum etiam: quia habet anima operationem in corpore, cū ad phantasmata conuertatur, ad quæ non conuertitur Angelus. His rationibus, & alijs, quæ à præfatis doctoribus adducuntur, probatur conclusio à posteriori. Nam à priori nō potuit distinctio specifica ab aliquo demonstrari.

DVBIVM IIII.

An operatio beatifica Angeli, & animæ sint eiusdē speciei?

Scot. vbi supra.

REspondeo cum Scoto vbi supra, absolutè loquēdo sunt eiusdem speciei ratione obiecti, à quo operationes sumūt speciem; at verò si considerentur ex parte fundamentorum, in quibus sunt, nempè, intellectus Angeli & animæ, sunt diuersæ speciei: sicut Angelus, & anima diuersæ speciei esse dicuntur.

FLORES TRACTATVS de Angelis.

CVM Deus de nihilo condiderit creaturam ſpiritualem, nempè, angelicam, & corporalem, ſcilicet, mundanam, ac deinde humanam, quaſi cõmunem ex ſpiritu, & corpore conſtitutam, vt definitum eſt in cap. firmiter, de ſumm. Trinit. & fide cathol. De iſtarum creatione, & natura, &c. diſputaturus Magiſter. Primùm de purè ſpirituali creatura, nempè, Angelis, diſſerit à ſecunda diſt. vſq; ad. 12. quia perfectior, & immaterialior eſt. Secundò agit de creaturâ purè corporali à. 12. d. vſq; 16. incluſiuè. & à. 16. d. vſq; ad finem huius ſecũdi libri tractat De creatione naturæ hominis, quæ media eſt partim, ſcilicet corporea, partim ſpiritualis, & de innocẽtiæ ſtatu, & de eius lapſu, de libero arbitrio, &c.

Magiſt. Sentent. Diſtinct. II.

CIRCA hãc diſtinct. legendi ſunt ſcholaſtici doct. ibidem. & Alex. & S. Thom. locis infrà citatis.

Alex. Alen. q. 19. m. 1. d. Bon. art. 2. q. 3. p. 1. huius diſt. S. Th. q. 61. art. 1. 2. & 3. Gregor. Nazia. Damaſ. Orig. Baſil. Iſid. Hiero. D. Auguſt. Hugo. Strab.

QVAESTIO I.

An Angeli fuerint creati ante omnia alia?

HAnc. q. ponit Magiſter in principio huius ſecundæ diſt. Sunt autem duæ opiniones circa illam. Prima Græcorum, vt Gregorij Nazianzeni, Damaſceni lib. de fide. c. 3. Orig. Baſilij. homil. 1. in Examerõ, Iſidori lib. 1. de ſummo bono. c. 12. quibus adhæſit D. Hieron. in epiſtola ad Titum. Hi creatos fuiſſe ante omnia exiſtimarunt. Secũda opinio tenet oppoſitũ, nõ fuiſſe creatos ante vniuerſum iſtũ. Et hæc fuit. d. Aug. 12. confeſſ. cap. 12. & ſuper Gen. & Hugonis de ſancto Victore lib. 1. de ſacra. p. 5. cap. 5. & Strabonis, & omnium ſcholaſticorum doct. hac diſtinct.

CONCLVSIO.

Alex. Alen. NATVRA Angelica ſimul creata eſt cum alijs, & inter opera ſex dierum, tanquàm primum opus. Probatur pri
Gen. 1. mùm ex illo Gen. 1. In principio creauit Deus cœlũ, & terram. Igitur ſi Angeli fuiſſent creati anteà, non dixiſſet, In
Pſalm. 101. principio. Et pſalm. 101. Initio tu Domine terram fundaſti.
Eccl. 18. Et eccl. 18. Qui viuit in æternum, creauit omnia ſimul. Et eſt definita ab Innoc. 3. & refertur cap. firmiter extra de ſumma Trinit. & fide cathol. vbi ita legitur. Simul ab initio temporis, vtramq; de nihilo condidit creaturam, ſpiritualem, & corporalem, angelicam, videlicet, & mundanã, &c.

Et nota fundamentum primæ opinionis non eſſe verum, nempè, quia de eorum creatione non fit mentio in Geneſi, & nullam habere vim, doct. communiter declarant. Et de
Matth. 25. illorum creatione Matth. 25. patet. diſcedite à me maledicti in ignem æternũ, qui paratus eſt diabolo, & Angelis eius.

DVBIVM I.

Hoc nomen Angelus quid ſignificat?

S. Thom. in pſal. 183. REſpondeo. Nomen hoc Angelus apud Græcos eſt nomen officij, & non dignitatis, nec naturæ: & idẽ valet, ſicut nuntius. Et ſi quæras, inquit. D. Auguſt. nomen
D. Aug. lib. 16. contra c. 20. naturæ ſpiritus eſt; nomen verò officij Angelus. Hinc in ſacris literis homines Angeli appellantur Matth. 2. de Ioann. Baptiſta. Ecce ego mitto Angelum meum. Et Iſaiæ. 9. Chriſtus magni conſilij Angelus. Et ſacerdos, & prælatus, qui in
Matth. 2. eccleſia docet, Angelus nuncupatur. Malachiæ. 2. quia Angelus Domini exercituum eſt, vnde: quia à Deo mittuntur
Iſai. 9. Angeli nominantur. Et ad Hæbre. c. 1. Nonne omnes, & c. in
Malach. 2. miniſterium miſsi, &c. Hebraicè verò ab à quod eſt ſine &
Hæbr. c. 1. geos terra, quaſi ſine terra dicũtur. Antiqui appellabant Angelos ſubſtantias ſeparatas, & intelligentias, & motores cœlorum. Platonici iſtas ſubſtantias vocabant demones, ideſt,
D. Hieron. B. Aug. ſpiritus. Iam verò. D. Hiero. & Aug. & latini omnes per hoc nomen Angelus intendunt ſignificare, non ſolùm officium; verùm etiam naturam. leg. D. Aug. lib. 8. de ciuita. Dei. c. 25. & 26. & totum ferè lib. 9.

DV-

DVBIVM II.

Vbi fuerunt Angeli creati?

REspondeo cum Strabone ſuper locum Gen. 1. In principio creauit Deus cœlũ, &c. in cœlo empyreo à ſplẽdore ſic dicto, quod ſtatim fuit Angelis repletum. Et ratio eſt, quia locus nobiliſsimus, & contemplationi deputatus, quale eſt cœlum empyreũ, maximè decebat ſubſtantias nobiliſsimas, æternaliter Deum cõtemplantes. Vnde Matt. 18. dicitur Angeli eorum in cœlis ſemper vident, &c. De cuius ſitu, & diſpoſitione lege D. Amb. in exameron. *Alex. Alen. m. 3. &. 5. Tho. artic. 4. Vbi ſupra. B. Amb.*

QVAESTIO II.

Qua menſura Angelorum exiſtentia, & duratio menſuratur?

CVM Magiſter quæſtione proxima dixerit Angelos creatos fuiſſe cum tempore, non tamen in tempore; quærunt doct. hoc loco. Quomodo exiſtentia, & duratio Angelorum menſuretur? An per aliquam menſurã permanentem, & indiuiſibilem? An per ſucceſsiuam, & diuiſibilem? Cæterùm cùm omnes ferè doctores æuum eſſe angelorum menſuram profiteantur, prima difficultas explicanda erit cum Scot. quæ ſequitur. *Scot. q. 1.*

Prima difficul. Eſt ne æuum menſura permanens, & indiuiſibilis?

HAEC difficultas, propter opinionum varietatem, eſt difficilis explicatu: reddetur tamen tibi facilis, & perſpicua: ſi ſequentia fundamenta diligenter conſideraueris.

Menſurare rem aliquam nihil aliud eſt, quàm de quantitate illius rei, per quantitatem alterius rei, certificari. Patet exemplo: nam de quantitate panni certificamur per quantitatem vlnæ. Ex hoc fundamento colliguntur, veluti appendices, quæ ſequuntur. *I. Fundam.*

2. Fundam. Hinc de ratione mensuræ est, quòd sit quantitas. Siquidem, vt ex primo fundamento constat, mensurari est per quantitatem vnius, &c.

3. Fundam. Hinc quoq;, cùm triplex sit quantitas vna virtutis, Altera perfectionis, & tertia molis, quæ vel est continua, habens omnes partes simul, vel discreta, (vt numerus, tẽpus, & oratio) quæ habet partes successiuas, vna am post aliam. Triplex etiam erit mensura. Vna perfectionis, vt quando mensuramus perfectionem rei minus perfectæ per comparationem ad rem perfectissimam eiusdem generis. Dicit enim Arist. 10. metha. in vno quoq; genere esse aliquã speciem, quæ est metrum, & mensura cæterorum sub illo genere contentorũ. Ita, vt eò sit species perfectior, quò perfectiori speciei est similior; vt albedo est mensura omnium colorum, & quantò color splendidior, & clarior est, tantò perfectior iudicatur. Quo etiam modo in genere animalium homo cæterorũ animalium est mensura. Altera est mensura quantitatis continuæ; vt quando de quantitate vnius continui certificamur, per quantitatem alterius continui, vt de quantitate pãni per quantitatem vlnæ. Tertia mensura est quantitatis discretæ, siue durationis, & est, quando de duratione vnius rei per durationem alterius certificamur, vt de duratione hominis per durationem primi mobilis. Dicimus enim hominem esse mille dierum, propterea quòd durauit per mille reuolutiones primi mobilis.

Aristot. 10. Metha.

4. Fund. Præterea, hæc mensura durationis est triplex, videlicet, æternitas, æuum, & tempus. Aeternitate mensuramus essentiam omninò increabilem, & essentialiter, & accidentaliter, quæ neq; habet principium, neque finem, talis est diuina essentia. Aeuo mensuramus durationẽ essentiæ inuariabilis, quò ad substantiam; non tamen accidentaliter; talis est Angelus, qui est ab alio, & non à se, & habet principium, nõ habiturus finem. Dicimus enim Angelum durare per æuum. Mensurantur autem tempore cætera, quæ variantur, & corrumpuntur, vt hæc inferiora: atq; ita dicimus. Hæc res est tot annorum. His prænotatis, patet titulus difficultatis. Quæritur enim; an æuum, quo mensuratur duratio Angeli, sit

sit mensura indiuisibilis, sicut ipse Angelus? An successiua habens vnam partem post aliam? sicut motus primi mobilis, qui est tempus. *Tituli explicatio.*

Præterea si mensura est quantitas; vt ex primo fundamento constat, erit necessario diuisibilis. Et ratio est; quia posse diuidi, vt ex prædicamento quantitatis constat, est propria affectio cuiuscunq; quantitatis, quæ si fuerit continua, habebit omnes partes simul, si autem discreta habebit omnes partes successiuas. Atque ita quantitas perfectionis est diuisibilis in gradus, & quantitas molis in partes permanentes, & quãtitas durationis in partes successiuas; vt tẽpus. *5. Fund.*

Nota etiam duplicem esse quantitatem successiuam. Vna enim est, quæ componitur ex partibus diuisibilibus; vt tempus, cuius quælibet pars est diuisibilis. Altera componitur ex indiuisibilibus, ideſt, ex instantibus. Huiusmodi de sententia D. Bonauent. est æuum. Componitur enim ex pluribus instantibus; vt ex vno instanti creationis Angeli, & ex infinitis instantibus conseruationis eiusdem. Exempli gratia, creatur Angelus in instanti. a. deinde conseruatur in instanti. b. Et vnum instans non est aliud. Nam instans, in quo hodie conseruatur, non est instans, in quo heri conseruabatur. *6. Fund.*

De ratione mensuræ est; vt sit notior mensurato. Patet ex primo fundamento, quia mensurari est, de quãtitate vnius, per quantitatem alterius certificari, & si mensura non esset notior, esset ignotum per ignotius declarare. *7. Fund.*

Hinc inter mẽsurã, & mensuratũ est futura aliqua distinctio realis, vel formalis: alioquin non esset mẽsura. Quia nihil formaliter perse ipsum mẽsuratur. Aliter enim sine distinctione aliquid esset notius se ipso. Quod est impossibile. *Appen. 1.*

Inter mensuram, & mensuratum debet esse proportio, id est, similitudo, non in substantia, sed in quantitate, in qua sit mensura. Vt exempli causa, mensuramus motum localẽ, aliquando per motum orationis vocalis: nam dicimus tantum petrus demoratus est; vel tanta est distantia à tali loco ad tale locum, quantum aliquis immoratur in soluendis horis matutinis. Atque ita mensuramus vnam durationem *8. Fund.*

per

per aliã, & nõ per ſubſtãtiam, hoc eſt per ſubiectum motus. Et menſuramus pannum per vlnam ligneam, non q̃ ſimilia ſint in ſubſtantia, cùm vnum ſit ex lana, & alterum ex ligno: ſed quia ſunt ſimilia in quantitate continua.

9. Fund. Aeternitas, qua (vt ſupra diximus) menſuratur Dei eſſentia, non eſt ſucceſsiua. Ratio eſt; quia Deus eſt à ſeipſo, non habens diuerſa inſtantia, ſed vnum, in quo ſit, & cõſeruetur: & ideo in Deo non eſt prius, & poſterius. Non enim prius fuit creatus, & poſtea conſeruatus; vt eſt Angelus. Sed eſt totus ſimul. Vnde inſtans æternitatis eſt vnum, non habens ſucceſsionem, ſecundum ſe, benè tamen, pro vt coexiſtit tẽpori. Quod D. Paul. inſinuauit dicens. Chriſtus heri, & hodie, ipſe, & in ſæcula. Ecce quo modo eternitas eſt, fuit, & erit.

Ad Hæbr. 13.

10. Fund. Vltimò notãda eſt ſignificatio iſtorum nominum Aeuũ, & æuiternum. Sunt enim dictiones Græcæ: Aeuum ſignificat menſuram durationis alicuius entis naturaliter incorruptibilis, habentis ſubſtantiam vniformem, qualis eſt angelorum, cœlorum, & animarum ſeparatarum à ſubſtantia. Aeuiternum autem ſignificat ipſas ſubſtantias, nunquam ſeneſcentes. Hinc homines ſeruantes ſemper eundem faciei nitorem, æuiternos conſueuimus appellare: Quia incorruptibiles eſſe videntur.

Appen. 2.

S. Tho. q. 10. art. 5. Ricar. artic. 1. q. 1. Durand. q. 3 in hac d. 2. Henric. quolib. 5. q. 3. Gabriel. q. 1. huius diſt. D. Bona. His poſitis, quatuor ſunt de hac difficultate opiniones. Prima opinio eſt. S. Thom. Ricardi, & Durandi, & eſt communior. Scotus autem eſt dubius. Tenet hæc opinio Aeuũ eſſe menſuram indiuiſibilem.

Secunda opinio eſt Henrici dicentis, æuum eſſe menſurã indiuiſibilem; de ratione tamen eius eſſe quod coexiſtat tẽpori vero, vel imaginario, per quod cognoſcimus durationẽ Angeli.

Tertia opinio eſt Gabrielis, qui aſſerit, menſuram Angeli eſſe tempus, & non æuum. Imò tenet inter tempus, & æuũ nullum eſſe diſcrimen.

Quarta opinio eſt. D. Bon. hac. d. art. 1. q. 3. aſſerẽtis, æuum eſſe quãtitatem ſucceſsiuam cõpoſitam ex indiuiſibilibus, quam opinatur Scot. probabilem, & in eam, vt ſcribit Lichetus, inclinatur, nos autem illam ſequimur.

CON-

CONCLVSIO I.

AEVVM est mensura successiua, qua existentiæ Angeli, & cuiuscunq; æuiterni duratio mẽsuratur. Durat enim Angelus per vnum æuum, scilicet, per certam quantitatem, quæ vocatur æuum. Probatur concluſio ex fundamentis prę iactis: quia de ratione mensuræ est, quòd sit quantitas: vt ex. 1. & 2. fundam. constat. Et æuum, (vt communis opinio prima testatur) est mensura durationis Angeli: quare erit quantitas.

DVBIVM.

Est ne æuum quantitas diuisibilis?

CONCLVSIO II.

AEuum est diuisibile in partes indiuisibiles, scilicet, in infinita instantia. Probatur ex quinto fundamento: quia diuisibilitas est propria passio cuiuscunq; quantitatis, & æuum est quantitas, vt patet ex modo dictis. Probatur secundò, propterea quòd existentia æuiterni, non solùm creatur: verùm etiam conseruatur in infinitis instantibus, quorum vnum non est aliud. Nã instans creationis est, in quo Angelus recepit essentiam: & instans conseruationis, in quo non deseritur à Deo, vt desinat esse, sunt alia, & alia instantia. Nam in instanti. b. conseruatur, similiter finito. b. posset desinere esse, si rursus non conseruaretur in instanti. c. & sic in infinitum. Quare cõseruatur per infinita instantia, quorum vnum non est aliud. In quæ quidem æuum, quod est mensura æuiterni, est diuisibile. Relege fundamenta.

Secũda diffic. Est ne æuũ aliqua entitas distincta ab existẽtia Angeli, vel idẽ realiter cũ existẽtia?

QVoniam dictum est, æuum esse mensuram successiuã Angeli, meritò quæritur: An sit entitas distincta, &c.

&c. Quemadmodum de tempore solet quæri: An distingua tur ab existentia primi mobilis, in quo est. Mouet autē hāc
Scot.q.2. vbi supra. diff. Scot.q.2. Duæ sunt extremæ opiniones. Prima est quorundam Thomistarum, ij tenent æuum esse in primo Angelo subiectiuè, & distingui realiter ab illo. Secūda opinio est
Capreol. hac d.q.2. Capreoli dicentis, æuum esse omninò idem cū existētia Angeli, in quo est & neq; realiter, neque formaliter ab illa distingui.

Ad explicationem huius difficultatis nota, æuum (vt diximus supra iuxta opinionem S. Bonau.) esse mensuram durationis Angeli: pro vt compræhendit vnum instans creationis, & infinita conseruationis. At verò (secundum cōmunem opinionem, quæ erat prima proximè difficultatis) æuū est ipsa substantia æuiterni, connotando coexistentiam ad tempus verum, siue imaginarium quo mensuratur duratio
Durād. q. 5. æuiterni, vt docet Durand. q.5.

CONCLVSIO.

AEVVM pro materiali non distinguitur ab Angelo secundum vtramq; opinionem: at verò pro formali distinguitur. Prima pars probatur, quia æuum in vtraque opinione est nomen connotatiuum: nam pro materiali significat coexistentiam Angeli vniformem, & nunquam senescē tem, connotando diuersa instantia creationis, & durationis, vel coexistentiam temporis, vt ex notabili posito constat. Deinde probatur secunda pars; quia inter mensuram, & mēsuratum debet esse aliqua distinctio vt sup. in append. 7. fundamenti constat. Et cùm non sit distinctio realis, vt modò diximus: erit formalis distinctio. Tum etiam, quia æuū est mensura pertinens ad genus quantitatis & cùm Angelus nō sit quantus, distinguetur ab illo formaliter. Dico autem distingui formaliter tantùm: quia æuum pro formali nihil aliud est, quàm ipsa existentia Angeli: non absolutè considerata: sed pro vt coexistit diuersis instantibus, scilicet, creationi
D. Bonau. & conseruationis. Vt docuit D. Bonau. vel diuersis partibus temporis, secundum communem opinionem.

Ter-

Tertia difficul. An omnium æuiternorum sit vnum æuum, vel multiplex?

CIrca hãc difficultatẽ sunt quinq; opiniones. Prima est Scoti affirmantis, ꝙ si sermo fiat de mẽsura durationis, nullũ æuiternũ est mẽsura cæterorũ euiternorũ. Quia vnus Angelus, scilicet, Lucifer posset esse mẽsura cæterorũ. De quo genere mensuræ loquitur. Arist. 10. methaphi. *Scot. q. 3.*

Secũda opinio est S. Th. nẽpè, omniũ æuiternorũ esse vnũ æuũ. i. vnã mẽsurã suæ durationis, nẽpe suprẽmũ Angelum. *Aristot. 10. methaph.*

Tertia opinio est Durand. asserentis esse vnum æuiternũ, quod est mensura cæterorum, quantùm ad perfectionem; non tamen quò ad durationem. *S. Tho. q. 10. art. 6. p. p.*

Quarta opinio est Hẽrici apud Scotũ. q. 2. scilicet, omniũ Angelorum esse vnum æuum. Ad hunc sensum, ꝙ ex durationibus singulorũ Angelorũ constituatur vna duratio vniuersalis omnium, cuius quilibet Angelus est pars. v. g. ex mille durationibus Angelorum constituitur vna duratio omnium, cuius durationis quilibet vnam habet partem. *Durand. hac d. q. 5.*

Quinta opinio est D. Bona. affirmantis, tot esse æua, quot æuiterna. Et hanc opinionem libenter sequimur. Cæterum animaduerte prius vnitatem, vel pluralitatem cuiuscũq; rei, non solùm in materia physica, sed etiã in morali, cõsiderãdã esse ex parte subiecti, & non ex parte formæ. Et ratio est; quia multiplicato subiecto, vel materia, multiplicatur numerus, nõ autem multiplicata forma. Illustro hoc exemplis; vt si homo haberet plures sciẽtias, nõ dicetur plures sciẽtes, sed vnus sciẽs. Et in materia morali, si vnico actu fuerit reus multorũ præceptorum; vt si regularis sacerdos fornicetur, quãuis transgressio sit multiplex, vnicũ tamen erit peccatum ab vnitate actus, qui est subiectum illarum transgressionum. Similiter, & tempus dicetur vnũ: quia subiectum motus, qui dicitur tẽpus, est vnũ, scilicet, primũ mobile. Secũdò reuoca in memoriam cõclusionẽ proximæ difficultatis, in qua diximus æuum Angeli nõ distingui realiter ab Angelo, cùm nihil aliud sit, quàm creatio, & conseruatio passiua Angeli, quæ sunt ipsamet essentia: sed distingui formaliter. *D. Roma. q. 2. art. 1.*

CON-

CONCLVSIO I.

SI Conſideremus æuum Angeli pro formali, non eſt vnum, ſed plura. Tot namq; ſunt æua, quot æuiterna. Et ratio eſt: quia æuum eſt menſura, & quantitas durationis æuiterni, prout eorum eſſentia coexiſtit inſtantibus, aut tempori: & cùm ſint plura æuiterna, & plures coexiſtentiæ, neceſſariò erunt & plures menſuræ, & plura æuua. Patet ex primo notabili quoniam vnitas, aut pluralitas ex parte materiæ, vel ſubiecti ſumitur.

CONCLVSIO II.

SI Aeuum ſumatur, prout eſt idem realiter cum exiſtentia (ideſt, quatenus ſupponit pro ipſa eſſentia æuiterni, abſq; notatione ad inſtantia, vel tempus) eſt vnum æuũ omnium Angelorum. Et ratio eſt: quia ſupremus Angelus eſt metrũ, & menſura cęterorum, quò ad perfectionem naturalem, & ex conſequenti, quò ad æuum. Siquidem eſt idem realiter: vt dictum eſt, cum exiſtentia Angeli. Nam nihil aliud eſt, quàm creatio, & conſeruatio paſsiua Angeli; quæ (vt conſtat ex ſecundo notabili) ſunt idem cum eſſentia Angeli. Et aliquibus doctoribus placuit Luciferum eſſe æuum omnium Angelorum: quia eſt ſupremus Angelus.

QVAESTIO III.

Vtrum Angeli ſint in loco?

CVM Magiſter in hac. 2. diſtinct. dicat Angelos creatos fuiſſe in cœlo empyreo, vbi modò ſunt. Doct. ſcholaſtici, hinc ſumpta occaſione, tractãt quæſtionẽ hanc. An Angelus ſit in loco? In qua declarandæ erunt aliquot difficultates. Eſt autem pro tota. q. legendus Alexand. Alen. quæſt. 15. &. 19. &. 32. S. Thom. q. 52. D. Bona. in. 2. p. huius. diſt. & Scot. q. 5. & infrà, & alij multi, & in primo ſententiarum. d. 37. nonnulli, vt Ricard. art. 2. Durand. in. 2. part. diſtinct. quæſt. 1.

Communis eſt doct. ſententia circa hanc. q. Angelos, ſcilicet,

licet, esse in loco certo, & determinato. Vno excepto Dura. vt statim dicemus. Verùm antequàm quæstioni satisfaciamus, & primùm ad maiorem explicationem totius huius. q. postulanda sunt nonnulla ex physicis, & ex floribus in. 4. lib. artic. 8. in. quæst. de existentia corporis Christi in Eucharistia.

Dupliciter dicitur esse aliquid in loco. Primò circunscriptiuè, & est locatum commensurari loco, ita quòd locatum occupet locum; hoc est, sit totum in toto loco, & pars in parte. Sicut aqua in vase, quæ est tota in toto vase, & quælibet pars aquæ correspondet cuilibet parti vasis, & è contrà. Secũdò diffinitiuè illud dicitur esse in loco, quod ita ibi est; vt nullo modo ex natura sua sit in alio loco. Et nihil refert, repleat, vel non repleat locum. 1. *Postul. Alex. Alen. q.* 15. *m.* 1. *&* 2.

Hinc ij duo modi essendi in loco videntur se habere, sicut superiùs, & inferiùs. Nam diffinitiuè esse est superius adesse circunscriptiuè. Quicquid enim est in loco circunscriptiuè, est, & diffinitiuè; non tamen è conuerso. Append. 1.

Hinc Deus non est diffinitiuè in toto mundo. Quia est totus in qualibet parte mundi. Appen. 2.

Hinc etiam anima rationalis non est diffinitiuè in manu; quia simul etiam est in pede, & in capite. Appen. 3.

Hinc constituendus est tertius modus essendi in loco, qui est præsentialiter existere. Quia cùm Deus non sit circunscriptiuè in loco; quoniam non est quantus, neque diffinitiuè, vt modò diximus: erit potentialiter tantùm. Eodemq; modo est corpus Christi in Eucharistia. Lege in florib. 4. ar. proximè citatum. Appen. 4.

Tres sunt loci proprietates. Prima, cõtinere locatum, vel circunscriptiuè, vel diffinitiuè, ita quòd habeat locatum intra se. Secunda est mensurare locatum, quod fit ratione quã titatis molis: quia tantus est locus, quantum est locatũ. Tertia est conseruare illud; conseruat autem ratione qualitatis. Si enim fuerit siccus conseruat locatum; si autem humidus corrumpit illud. D. Bonau. est. 2. *Postul. D. Bona. vbi suprà art.* 2. *q.* 1.

Esse in loco, vel loco circunscriptiuè contineri, est esse in loco propriè; esse autem diffinitiuè in loco non dicitur propriè; 3. *Post.*

priè; ſed analogicè per ſimilitudinem adeſſe circunſcriptiuè ex.D.Bon.ibidem.

CONCLVSIO I.

ANGELVS abſolutè,& ſimpliciter eſt in loco certo, & determinato. Probatur multis ſacræ ſcripturæ locis.Iſaię. 14.quomodò cecidiſti de cœlo Lucifer, qui manè oriebaris, &c.Luc.c.10.vidi Satanam, ſicut fulgur de cœlo cadentem, & Apoc.12.de reprobis ſpiritibus dicitur. Nequè locus inuẽtus eſt eorum amplius in cœlo. Ex quibus locis ita colligo argumentum.Angeli mutant locum;vt teſtantur auctoritates poſitæ: ergo ſunt in loco determinato, & non ſunt vbiquè. Prętera Deus,qui eſt ſummè ſpiritualis,dicitur eſſe in loco. Ieremiæ.23.nunquid non cœlum, & terram ego impleo, dicit Dominus,& pſal.138.ſi aſcẽdero in cœlum, tu illic es,&c. Matth.18.Angeli eorum in cœlis ſemper vident faciem patris mei,qui in cœlis eſt.& Matth. 6.Pater noſter, qui es in cœlis. Tum etiam anima rationalis,quæ eſt ſpiritualis,eſt in loco. Nam animæ beatæ ſunt in cœlo,& damnatæ in inferno,& quæ diſceſſerunt cum peccato originali, ſunt in ſinu Habraæ. Et articulus fidei docet animam Chriſti deſcendiſſe ad inferos,non ſolùm quò ad operationem, verùm etiam quò ad ſubſtantiam, vbi animæ ſanctorum Patrum erant. Quare Angeli quoque erunt in loco; vt habet concluſio. &, vt dicitur Matthæ. 18. Angeli eorum, qui ſunt in cœlo. & Luc.1.Miſſus eſt Angelus Gabriel, &c. ergo, ſi mittitur ex vno loco in alium locum,erat in loco, & Eccleſia in ſua colle-cta canit,Angeli tui ſancti habitent in ea,&c.

Iſaiæ.14.
Luc. 10.
Apoc. 12.
Ierem.23.
Pſal. 138.
Matth.18.
Matth.6.
Matth.18.
Luc.1.

Hinc non ſolùm temeraria eſt opinio Durandi,vbi ſuprà verùm etiam erronea.Quia opinatur Angelum eſſe in loco, non tamen certo,& determinato;ſed vbique;repugnat enim locis adductis ex ſacra ſcriptura. Et in.2.ſynodo Nicena act. 5.habetur, quòd Angeli habent definitum locum.

Appen. *Durand. Cauendus. Lege.S.Tho. d.37. 1.lib. q.3.art.2.*

Prima

Prima difficultas. Quomodò Angeli ſunt in loco?

CONCLVSIO.

ANgeli ſunt in loco, non circunſcriptiuè; ſed diffinitiuè tantùm. Probatur per primũ poſtulatum in principio quæſtionis poſitum. Et prima pars concluſionis patet; quoniam Angeli non habent quantitatem molis, qua locatum dicitur occupare locum, & loco menſurari; vt in ſecundo poſtulato diximus. Secũda pars concluſionis etiam eſt manifeſta; quoniam ſic eſt Michael Angelus in cœlo, & Lucifer in inferno, quòd neuter alibi ſit. Idem docet. D. Damaſcenus lib. 1. de fide ortodoxa. c. 10. &. 17. & lib. 2. c. 3. quia dum Angeli ſunt in cœlo, non ſunt in terra, neq, è contra. *Doct. vbi ſ.* *D. Dam.*

DVB. I. Si non eſt in loco, niſi diffinitiuè, nõ erit propriè, & abſolutè in loco?

REſpondeo per tertium poſtulatum ſuprapoſitum. Verum quidem eſt non eſſe propriè in loco; ſed analogicè: vt in poſtulato diximus. Nihilominus tamen diffitendum non eſt, eſſe abſolutè in loco. Et ratio eſt; quoniam multa abſolutè conceduntur ſine diſtinctione, quæ non ſunt vera, niſi in ſenſu tantùm methaphorico. v.g. abſolutè concedimus. D. Petrum eſſe in cœlo, cùm ſit vera metaphoricè, quia ibi eſt ſola anima. Similiter theologandum eſt in propoſito. *Per ſinecdochen.*

Secunda diffi. Quæ nam eſt ratio, & cauſa formalis, per quam Angelus eſt in loco?

SICVT Aliud eſt quærere, an homo poſsit contineri loco, & aliud qua ratione hoc illi conueniat; ita aliud eſt diſputare, an Angelus poſsit exiſtere in loco, aliud verò diſſerere, qua ratione hoc illi competat. De primo,

nempè, quòd sit in loco, & diffinitiuè hactenus. Nunc de secundo, quod cùm difficile sit, variæ circa hanc difficultatem sunt doctorum opiniones.

Gabr. q. 2. Prima opinio est Gabrielis hac. d. quæst. 2. asserentis, Angelum esse in loco, non immediatè, sed, mediante corpore, in quo fuerit, quemadmodũ homo dicitur esse in mari, mediante naui, in qua est.

Dur. vbi suprà. Secunda opinio est Durand. vbi suprà nempè, quòd Angelus nullibi est localiter, neq; est propinquus alicui corpori secundum situm: est tamen vbicunq; potest operari: ita q̃ Angelus existens in cœlo, est in tot partibus, in quot potest operari, quæ opinio suprà fuit refutata.

Tertia opinio, quam citat Durandus ibidem, tenet Angelum non esse in loco per propinquitatem ad locum: sed per hoc, quòd causat ibi aliquem effectum, quamuis longè distet ab illo loco: vt exempli causa, sol dicitur esse in domo, non per eius accessum ad nos, cùm sit fixus in cœlo: sed quia illuminat hanc domum, & eius radius est modò in ea. Similiter Angelus dicitur esse in Ioanne, quãdo illuminat illum, quamuis tunc Angelus præsentialiter sit in cœlo, & non in Ioanne.

S. Tho. q. 52. artic. 1. Quarta opinio est S. Tho. dicentis rationem essendi Angelum in loco, esse applicationem virtutis ad talem locum. Nam per applicationem, inquit, virtutis angelicæ ad aliquẽ locum qualitercũq;, dicitur Angelus esse in loco corporeo, illum sequuntur omnes eius discipuli.

Scot. Quinta opinio est Scoti hac d. quæst. 5. & 6. qui tenet Angelum esse in loco, non ratione alicuius operationis, neque alicuius effectus, sed ratione suæ essentiæ. Illum sequuntur nominales.

CONCLVSIO.

ANGELVS est in loco per suam personam, siue substantiam, & non per operationem. Probatur primò, quoniã agens debet esse præsens passo prius natura, quàm agat in illud, vt Aristot. 7. Phisico. c. 2. expræssè docuit dicens, agẽs, & passum debere esse simul, & ideo approximatio agentis ad passum dicitur esse saltẽ causa, sine qua non, actionis. Quare *Arist.*

si prius

si priùs natura, quàm Angelus agat in locum determinatū, vel in corpus in loco determinato existēs, debet esse præsens illi loco, vel corpori, non erit in loco per operationē, nequè per applicationem virtutis, quæ est etiam operatio: sed per suam substantiam, siue personam. Deinde confirmatur conclusio: quia ratio existendi in loco, necessariò debet esse aliquid intrinsecum ei, quod in loco existit. Nequè enim substantia materialis est in loco per quantitatem in alio existētem; sed in ipsa materia. Quare nequè Angelus erit in loco per operationem in alio existentem, nempè, per operationē transeuntem, nequè per immanentem per intellectionem, scilicet, & volitionem. Quia huiusmodi operationes immanentes non dependent à loco; quam ob rem si non per operationem immanentem, vel transeuntem, Angelus est in loco, erit per suam substātiam. Alias rationes, quibus hæc Scoti opinio confirmatur, & argumenta in contrarium ex professo omitto. Quia solas flores colligere decreui. Et quia de opinionibus Scoti super. 4. libros sent. in gratiam Scotistarum separatim fusissimè scribere decreui.

Tertia diffic. Vtrum Angelus possit naturaliter simul existere in pluribus locis?

COMMVNIS est doctorum sententia, quæ sequentibus conclusionibus declarabitur.

CONCLVSIO I.

Alex. Alen. q. 32. m. 2. & 3. S. Tho. ar. 2. S. Bon. ar. 2. q. 2. Sco. q. 7. Ricard. in. 1. dist. 37. art. 2. q. 3. reliqui vbi sup.

EST impossibile naturaliter Angelum in pluribus locis adæquatis suæ virtuti, naturaliter esse: exempli gratia, si Angelus Raphael per suam virtutem non potest operari, neq; existere, nisi per spatium vnius milliarij, si existat totus in qualibet parte vnius milliarij, non poterit, vltrà illum milliarium, naturaliter existere. Ante probationem conclusionis, nota duplicem esse locum Angeli, vnum adæquatum, alterum inadęquatum. Primus est, in quo Angelus secundum suam virtutem potest esse, & operari, ita quòd non in maiori. Sit v. g. locus Gabrielis Archangeli

ſpatium huius villæ Madriti, ita quòd non poſsit eſſe, aut operari in maiori. Erit locus inadæquatus quælibet pars adæquati; vt medietas huius villæ. Probatur iam concluſio, quia cùm habeat determinatam ſpheram, ſuæ actuitatis habebit determinatum locum, vltra quem, non poteſt exiſtere. Et cõfirmatur; quia non poteſt operari niſi in loco, vbi eſt. Sẽper enim requiritur approximatio agẽtis ad paſſum. Vnde Damaſcenus lib. 2. cap. 3. inquit. Angelus debet deſcendere de cœlo; vt operetur in terra. Secundò, & efficatiùs probatur à Ricar. à definitione exiſtendi diffinitiuè in loco: nam cùm eſſe ita in loco, ſit ita eſſe in tali loco; vt ſimul non ſit in alio, & Angelus ſit in loco diffinitiuè, impoſsibile erit naturaliter eſſe diffinitiuè ſimul in pluribus locis.

B. Damaſc.

CONCLVSIO II.

ANGELVS poteſt naturaliter ſimul in pluribus locis inadæquatis, & diſcontinuis exiſtere; vt poterit circa ſpatium huius villæ, ſi ſit locus adæquatus; vt diximus, exiſtere in extremis, non exiſtendo in medio. Concluſio eſt Scoti, & Caiet. & aliorum Thomiſtarum vbi ſuprà. Et ad probationem primùm animaduerte ea, quæ ſunt in loco commenſuratiuè, neceſſariò determinare ſibi locum quò ad magnitudinem ita; vt nequè maiorem, nequè minorem habere poſsint. Et ratio eſt; quia eſt totum in toto, & pars in parte; at verò ſpiritualia, quæ etiam ſunt diffinitiuè in loco, & ſunt tota in toto, & in qualibet parte; vt ſuprà diximus, nõ determinant ſibi locum, quò ad paruitatem. Hac re notata, probatur concluſio. Angelus eſt totus in qualibet parte loci; ergo poteſt eſſe intra eundem locum in extremis, abſq; eo, quòd ſit in ſpatio inter medio. Propterea quòd Angelus nõ eſt in loco, ſicut forma inhærens ſubiecto, nequè circunſcriptiuè, ita quòd ſit pars in parte; quibus quidem modis exiſtendi non poteſt forma, aut corpus eſſe in extremis, quin exiſtat in medio. Et confirmatur; quia poteſt Angelus ſimul mouere duos lapides diſcontinuos intra duo loca inadæquata, & eſt in quolibet illorum; & anima rationalis poteſt informare pedes, & cor, non informando intermedia: ergo & Angelus. Et nota ſequentes appendices Scoti.

Hinc,

Hinc, non sequitur Angelum distare à se ipso; quia anima rationalis non distat à se ipsa, eò quòd vtraquè manus, in quibus est, inter se distent. Et hoc propter illimitationem Angeli, & animæ, quātùm ad hoc, quòd possint esse in qualibet parte. Append. 1.

Nec sequitur, q̃ mouetur, & non mouetur, quæ sunt contradictoriæ. Quia motus, & quies dicunt respectum ad locum. Ideò cùm sit in pluribus locis, potest habere plures respectus, & in vno loco quiescere, & in alio moueri. Appen. 2.

Nequè sequitur, ergo loqueretur, & taceret. Propterea q̃ istæ actiones sunt absolutæ, & non variantur per locum. Verum tamen esset dicere cum restrictione, quòd loqueretur in vno loco, & taceret in alio; non tamen esset verum dicere absolutè, quòd loqueretur, & taceret. Quoniam illa, quæ cũ limitatione, & restrictione conueniunt, non sunt absolutè concedenda. Nam, vt non est absolutè concedenda hæc propositio, Aethiops est albus, eò quòd sit albus secundùm dentes ita à simili in proposito casu. Appen. 3.

Quarta diffic. An Angelus habeat locum limitatũ, secundùm paruitatem?

INTELLIGITVR titulus. An possit esse in indiuisibili.

CONCLVSIO.

ANgelus secundũ suã voluntatem non determinat sibi locum secundũ paruitatẽ. Ratio est, quia nũquã est in tã minimo loco, q̃ nõ possit esse in minori. Propterea q̃, cùm sit substãtia indiuisibilis potest esse in minimo loco, vt in puncto. Et quia, vt docet. S. Bon. loco citato. Quia anima est perfectio corporis organici, ideò potest esse, ita in corpore paruo, quòd nõ in minori. Quia minus corpus nõ esset organizabile, neq; viuificabile. At verò Angelus; quia non est perfectio, & est simplex; quia in qualibet parte est totus; ideò nõ potest accipi locus ita paruus, quin adhuc possit esse in minori. Potest tamen dari locus, in quo maiori non potest existere, sicut, & anima, quia hoc euenit ex limitatione. Nequè est Angelus indiuisibilis ea ratione, qua punctum, *Alex. m. 1. S. Bona. q. 3. & reliqui vbi supra.*

quod est terminus quantitatis continuæ, & habens situm in continuo, sed lõgè aliter est indiuisibilis; quia omninò independens à quantitate. Et hinc est, quòd possit illi respondere locus diuisibilis, aut indiuisibilis, secundum exigentiam operationis, quam debet exercere circa locum. Lege. S. Th. 2. contra gent. cap. 56. Et hæc est communis opinio Scoti, & S. Thom. & aliorum theologorum. Neque impedit Angeli actionem esse in puncto; nam sicut optimè potest corpus, perfectè sphericum, mouere aliud corpus impellendo, quãuis illud solùm in puncto tangat; ita optimè potest Angelus mouere aliud corpus, licet illud immediatè in puncto tangat: quemadmodum cum Aristotele affirmamus intelligentiam mouere totum orbem, quamuis illum in aliqua parte illius determinata solummodò tangat.

Arist.

DVB. II. Quid igitur causat Angelus in illo indiuisibili, vt possit ad mouendũ corpus in eo cõstitui?

RESPONDEO, causat virtutem motiuam instrumentalem, ideſt, impulsum, quo deinde mouet corpus.

Quinta diffic. Vtrum per potentiam Dei absolutam possit idem Angelus simul in pluribus locis adæquatis existere?

Scot. q. 7. citata.

HAnc difficultatẽ proponit Scotus, cui adhæsit Caiet. art. 2. citato. S. Tho. vbi dicit doctrinam S. Thom. in illo art. traditam, solùm esse intelligẽdam secundum naturæ ordinem.

CONCLVSIO.

SECVNDVM absolutam Dei potentiam vnus Angelus potest esse in pluribus locis adæquatis. Et ratio est: quia si idem corpus potest simul esse supernaturaliter, & circunscriptiuè in pluribus locis; vt constat ex. 8. art. q. de existentia corporis Christi in Eucharistia in floribus. 4. lib. poterit similiter, & Augelus, &c.

Sexta

Sexta diffic. Possunt ne plures Angeli simul esse in eodem loco?

S.Tho. ar. 3. vbi suprà, & in primo. d. 37. q. 3. art. 3. Ricar. ibidem art. 2. q. 4. S. Bon. q. vltima. Scotus. q. 8. Gab. q. 2. & reliqui hac dist. Scoti est.

DVæ sunt extremæ opiniones circa hanc difficultatẽ. Vna. S. Thom. (quem secutus est Ricard. & alij) affirmantis, duos Angelos non posse esse in eodem loco, scilicet, diffinitiuè, eiusdem opinionis est. D. Bon. Propterea quòd hoc exigit ordo vniuersi: vt singula indiuidua sint in singulis locis.

Altera opinio est Scoti, post quem adhæserunt Ocham, & Gabriel, qui asserunt plures angelos naturaliter simul in eodem loco existere posse.

CONCLVSIO I.

IVXTA opinionem dicentium Angelos esse in loco per suam essentiam, & non per operationem, plures Angeli in eodem loco diffinitiuè, & naturaliter simul esse possunt. Et ratio est; quia cùm Angelus non occupet locum: vt ex dictis constat, nihil obstat, quò minùs possint plures in eodem loco esse. Causa enim præcisa negatiuè propter quam, duo corpora non possunt naturaliter esse in vno loco, est: quia corpus implet, & occupat locum, locus autem repletus naturaliter vno corpore, non potest aliud capere; vt vas plenum aqua, amplius capere haud potest. Et confirmatur auctoritatibus sacræ scripturæ. Nam Lucæ. 8. habetur legionem dæmonum, quæ constat. 6666. obsidisse corpus cuiusdam dæmoniaci. Et Luc. 2. subitò facta est cum Angelo multitudo militiæ cælestis. Et Matth. 4. & accesserũt Angeli, & ministrabant ei. Et Luc. 16. Angeli portauerunt animã Lazari in sinũ Habraæ, &c. Hæc etiã fuit opinio Ricar. de S. Victore.

Luc. 8. Et Luc. 2. Matth. 4. Luc. 16. Ricard. de S. Victore.

CONCLVSIO II.

SECVNDVM opinionem affirmantẽ Angelũ esse in loco per operationem, vel applicationem virtutis, quæ: vt suprà diximus, operatio quædam est, plures Angeli possunt esse in eodem loco. Et ratio est; quia possunt simul mouere lapidem, dummodò neuter moueat secundum vltimum de potẽtia: quemadmodũ duo homines possunt simul portare

lapidem, quorum neuter agit secundum vltimum de potentia. Sunt enim, & Angeli, & homines agentia libera. Deinde confirmatur conclusio: quia duo Angeli possunt circa eũdem locum duos effectus producere, vt si vnus illuminet intellectum hominis, & alius eius voluntatem ad obsequendũ diuinis mandatis inflammet, vel vnus offendat hominem; vt malus Angelus, & alter; vt bonus, defendat. Tandẽ quãdo Angeli deferebant animam Lazari in sinum Habraæ, operabantur circa eandem animam; poterunt igitur operari circa idem corpus, vbi fuerint locati, tanquã causa partialis, vel non operando secundum vltimum de potentia; vt modò diximus.

CONCLVSIO III.

Doct. vbi s. Plures Angeli nõ possunt esse in eodem loco formaliter; vt causæ totales eiusdem operationis, ratione cuius dicũntur esse in loco; vt operans in operato naturaliter loquendo. Ratio est; quia vnius, & eiusdem effectus non possunt esse plures causæ totales eiusdem generis, & ordinis; vt expressè *Arist.* Aristot. 2. Physi. &, 5. Metaphysi. cap. de causis docuit. Tùm etiam quia quando mobile, vel passum aliquod perfectè reducitur de potentia, in qua erat, ad actum ab vno agente, aliud erit superfluum, & natura superfluũ maximè aborret.

DVB. III. Dices, quæ igitur est causa, ob quàm constituitur ad eundem effectum tanta multitudo Angelorum: vt est legio: vt operentur tanquã partiales causæ?

REspõdeo. Licet vnus solus possit talem effectum producere; vult tamen Deus; vt multi concurrant. Boni quidem ad suam munificentiam, & liberalitatem, & angelorum erga homines beneuolentiam, & amicitiam ostendendam; mali verò è contra; vt indignatio, & ira diuina erga peccatores ostendatur, & odium, & inimicitia dæmonum demonstretur.

Septima

Septima diffic. Vtrum Angelus, exiſtat in anima hominis?

HActenus quomodo Angelus in loco corporali exiſtat, explicatum eſt, nũc de loco ſpirituali videndum. An, ſcilicet, ſit in anima, vel animæ illabatur? *S. Tho. ar. 3. vbi ſuprà Magiſter. d. 8. S. Bona. q. 2. 2. p. d. 8.*

Tria ſunt prænotanda. Primùm eſt deſcriptio illapſus. A doct. diſt. 14. 1. lib. dicitur eſſe illapſus intima, præſentialitas cum præſidẽtia, & imperio, & perfecta cognitione eius, qui illabitur ad eum, cui fit illapſus. *Illapſus quid & quotuplex*

Secundùm eſt diuiſio illapſus, qui dicitur eſſe duplex. Vnus generalis, qui eſt intima præſentia Dei ad creaturas, mouendo illas ad operationes, ſiue liberas, ſiue naturales. Nam priùs naturâ, quàm voluntas operetur aliquid, à Deo ad talẽ operationem mouetur. Alter ſpecialis illapſus, qui eſt concurſus Dei ad opera ſupernaturalia, vt ad opera meritoria, & ad vltimam diſpoſitionem ad gratiam.

Tertiò nota voluntatem noſtram ab extrinſeco dupliciter moueri, vel per imperium Dei, vel per conſilium alicuius creaturæ. Illapſus autem propriè eſt imperium Dei mouentis voluntatem.

CONCLVSIO.

SOLVS Deus animabus noſtris illabitur. Hæc eſt communis omnium ſententia. Et probatur à definitione illapſus in primo notabili poſita. Eſt enim præſidere operationibus humanis, imperando voluntati, & concurrendo cũ illa, quod quidem eſt ſolius Dei proprium. Diabolus enim non poteſt compellere hominem ad malum; vt. D. Paul. ad Corinth. docet. Fidelis Deus eſt, qui non patietur vos tentari, ſuprà id, quod poteſtis, ſcilicet, reſiſtere, &c. Quare nullus Angelus, nequè bonus, nequè malus illabitur. Præterea de ratione illapſus eſt perfecta cognitio omnium, quæ ſunt in illo, cui illabitur, & cùm ſolus Deus cognoſcat naturaliter interiora noſtra, ſolus ipſe dicitur animabus noſtris illabi. Angeli autem ſiue boni, ſiue mali dicuntur immittere cogitationes in animas noſtras, non imperando, quia non poſſunt nos compellere, ſed conſulendo; *1. Cor. 10.*

vt

Ioan. 13. vt Ioan. 13. cùm diabolus misisset in cor, vt traderet eum Iudas, &c. atque ita dicuntur impropriè illabi. De illapsu autem diaboli in corpus, infrà dist. 8. disputat Magister, lege cap. sicut Iudas de consecr. dist. 2.

Quæst. IIII. An Angelus localiter moueatur.

DIsseruimus hactenus de quiete, & existentia Angelorum in loco, nunc de motu locali eorundem agẽdum est. Et ad totam hanc q. legendi sunt Alex. Alen. q. 83. S. Thom. q. 53. & doct. in primo dist. 37. & idem doct. 5. & Ricard. art. 3. q. 1. Durand. q. 2. circa secundam p. dist. & Scot. q. 9. & infrà, & alij hac. 2. dist. Et absoluetur. q. nonnullis difficultatibus positis.

Prima diffic. Vtrum Angelus de loco ad locũ motu continuo moueatur?

Alex. Alen. m. 1. S. Tho. ar. 1. Scot. q. 9. & reliqui vbi suprà. Scot. Durand.

TRes sunt opiniones circa hãc difficultatem. Prima est S. Tho. Angelus mouetur localiter, quia potest applicare suam virtutem diuersis locis. Secunda Scoti, Angelus propriè mouetur localiter, migrando à loco in locum, & hoc mouendo suam substantiam. Tertia Dura. Angelus non mouetur localiter, sed semper est in cœlo. Et in scriptura sacra dicitur moueri, vt ait ille, quia manifestat suam virtutem diuersis in locis. Quemadmodum, inquit, Deus dicitur venisse in mundum, non quòd moueretur à cœlo in terram, sed quia manifestauit seipsum assumendo humanitatẽ.

CONCLVSIO I.

ANGELI localiter moueri possunt. Hæc cõclusio est cõmunis omniũ doctorũ, vno dempto Dur. Et probatur primũ auctoritate diuinæ scripturæ. Tobiæ. c. 5. exemplo Raphaelis Angeli. Et Luc. primo legitur Angelũ apparuisse Zachariæ; & missum fuisse ad Virginẽ despõsatã, &c. Sunt etiã alij loci multi, quos suprà cũ de loco Angeli disputaremus, citaui. Ex qbus sic colligo argumẽtũ: Angeli beati sunt in cœlo, quos legimus aliquãdo fuisse in terra; hoc aũt nõ põt fieri, nisi

Tobiæ. c. 5. & 12. Lucæ. 1.

niſi per motũ, quare mouentur localiter. Et confirmatur à definitione motus localis, qui eſt relinquere terminũ à quo, & acquirere terminum ad quem. Quod faciunt Angeli quãdo relicto cœlo, aliquando ſunt in terra. Vnde Damaſcen. apud Alex. Alen. vbi ſuprà. Angeli cùm ſunt in cœlo empyreo, non ſunt in terra, & cùm ad terram àDeo mittuntur, nõ remanent in cœlo. Et anima etiam noſtra, quàm primùm è corpore egreditur, migrat in cœlũ, ſiue in purgatorium, ſiue in infernum, & hæc ſine motu locali fieri haud poſſunt, ergo, & Angelus. Nam ambo ſunt ſpirituales. *D. Damaſ.*

Hinc Dura. opinio eſt cauenda. Nam primùm eſt temeraria, quia contra omnes doctores ſcholaſticos, & aduerſus doctores ſanctos, qui ſæpe affirmant Angelos deſcendiſſe. Et eſt erronea, quia legitur apud Iſaiam. 14. quomodo cecidiſti de cœlo Lucifer, &c. & Luc. c. 10. vidi Sathanã, &c. qui realiter cecidit. Nec valet gloſſa aliqua. Lege contra hanc ſentẽtiam D. Ambroſiũ lib. de Spiritu ſancto. cap. 9. & 10. & D. Grego. lib. 2. moral. cap. 3. *Dura. Cauendus.* Appen. *Iſai.* 14. *Luc.* 10. *Amb.* *Greg.*

CONCLVSIO II.

ANGELVS non mouetur localiter, eò quòd in diuerſis locis ſucceſsiuè operetur. Et ratio eſt; quia motus localis nõ eſt in loco; ſed in locato: vt patet in lapide proiecto. Et calefactio non eſt in igne calefaciente: ſed in paſſo, dicente Ariſt. actus actiuorum non ſunt in agente; ſed in patiente diſpoſito. Et operatio Angeli, cùm non ſit in ipſo Angelo; ſed in loco, talis operatio non erit planè motus localis Angeli. *Ariſtot.*

CONCLVSIO III.

ANGELVS mouetur localiter per hoc, quòd eius eſſentia ſucceſsiuè poteſt eſſe in diuerſis locis definitiuè. Vt v. g. Angelus eſt modò in hac villa Madriti, & poteſt dimittere ſucceſsiuè hanc villam, & tranſire in alium locum contiguum huic villæ. Et ratio eſt; quia Angelus poteſt moueri localiter: vt conſtat ex prima concluſione huius difficultatis contra Dura. & non per hoc, quod diuerſimodè in diuerſis locis operetur: vt in ſecunda concluſione patet: mouetur ergo localiter per hoc tantùm, quòd eius eſſentia ſucceſsiuè

eſt

est in diuersis locis diffinitiuè; vt noster Scot. docet. Consequentia à sufficienti diuisione est manifesta.

CONCLVSIO IIII.

ANGELVS, quando est in loco diuisibili, potest motu continuo moueri. Et ratio est; quia tunc potest desinere successiuè partem, & partem loci, in quo est, & successiuè partem, & partem alterius acquirere. Probatur consequentia à simili de motu corporis; propterea q̃ hac ratione mouetur corpus successiuè. Et colligitur ex Arist. 4. Phisi. vbi ait, ad diuisionem magnitudinis acquiri spatium.

Arist.

Secunda difficult. Vtrum si sit in indiuisibili, vt in puncto, possit moueri motu continuo?

SCOT. partem affirmantem tenet. Alij verò negantem.

CONCLVSIO.

Scot. vbi supra.

POtest tunc moueri motu continuo. Ratio est; quia in pũcto potest moueri, & acquirere loca punctualia. Quod sic probat Scot. Quia si corpus perfectè sphericum moueatur super planum, non attingit, nisi per puncta; ergo motu continuo illud punctum potest moueri successiuè per loca punctualia: quare, & Angelus. Eadem enim ratio est de puncto, & de Angelo. Quam ob rem si punctum potest sic moueri, & Angelus quoque mouebitur. Nec obstat, quod non detur sphericum ita perfectum: satis namq̃ est, quòd possit dari.

Tertia diffic. Vtrum anima separata moueatur localiter diffinitiuè?

CONCLVSIO.

MOuetur quidẽ diffinitiuè localiter. Et ratio est; quia, si non posset moueri localiter, sequeretur, q̃ egressa è corpore adhereret relicta in puris naturalibus loco proximo cadaueri, à quo fuit egressa. Secundò confirmatur, quia, cùm ipsa moueat corpus localiter habebit virtutẽ motiuam localem, qua moueat se ipsam.

Quarta

Quarta diffic. Vtrum Angelus moueatur localiter à ſe ipſo, an ab alio?

CONCLVSIO.

ANgelus poteſt ſe ipſum localiter mouere. Probatur; nam, cùm ſit in potẽtia paſsiua; vt poſsit localiter moueri, ſicut ex dictis conſtat, habebit potentiam actiuã ad mouendum ſe ipſum. Et confirmatur; quia hoc habent alia entia minus perfecta, & inanimata: vt ignis, & grauia: ergo ſimiliter & Angelus, qui eſt multò maioris perfectionis. Præterea Angelus mouetur localiter, & non à corpore, cùm ſit minoris virtutis, neque à Deo tantùm; quia hoc eſſet per miraculum; ergo mouetur à ſe ipſo. Et tandem; quia anima ſeparata, vt ſupra diximus, mouetur à ſe ipſa, vel in cœlum, vel in purgatorium, vel in infernum; ergo angelus ſimiliter mouebitur à ſe ipſo, cùm ſit maioris perfectionis. Mouetur enim Angelus à ſua potentia, nempè, à ſua voluntate: quæ quidem eſt principium motus.

Alex. Alen. q. 20. m. 3. Scot. q. 10. huius diſt in. Ricard. q. 1. vbi ſuprà.

Quinta diffic. Vtrum Angelus per accidens aliquãdo moueatur?

VT exempli gratia, an Angelus cuſtodiens hominem moueatur exiſtens in illo, ad motum illius, ſicut naturaliter de ſententia philoſophorum anima ad motum corporis mouetur: & Chriſtus in Euchariſtia ad motũ ſpecierum conſecratarum, vt theologi conſitentur. Et ratio dubitandi eſt; quia Angelus, neque ſecundum naturam colligatus eſt corpori, in quo eſt, neque coniunctus: ſicut eſt anima corpori, neque ſecundum legem, ſicut Chriſtus Ieſus ſecundum legem ſacramentalem habet colligationem cum ſpeciebus.

Alex. Alen. q. 20. m. 3. & S. Thom. q. 51. art. 3. ad. 3.

CONCLVSIO.

ANGELVS per accidens mouetur ad motum corporis, in quo eſt; vt cuſtos ad motum illius, quem cuſtodit. Et ratio eſt; quia quamdiu Angelus eſt per ſuam voluntatem ſecundum eſſentiam in corpore cuſtoditi per eandẽ prorſus volun-

voluntatem habet colligantiam cum illo corpore: quod quidem est naturale. Nam si duæ res inter se colligantur, mota vna, mouetur & altera per naturalem concomitantiam. Sũt enim in corporibus, sicut motores in mobilibus.

Sexta diffic. Vtrum Angelus possit moueri in instanti?

S. Tho. ar. 3. Scot. q. 11. Ricar. art. 3. q. 3. Gab. q. 3 vbi suprà.

DVæ sunt opiniones. 1. Vna. S. Tho. Altera Scoti, quę partim conueniunt interse: partim verò differunt. Conueniunt quidem in hoc, scilicet, quòd Angelus in instanti poterit acquirere locum. Si enim sit Angelus vbi nihil operetur, vt in cœlo empyreo, potest in instanti operari in alio loco, & ita de sententia. D. Thom. in instanti acquirit locum, idemq; sentit Scot. Differunt autem in hoc, quòd istas acquisitiones termini ad quem vocat Scot. verum motum localem: quia opinatur ad veram existentiam localem Angeli non opus esse operatione; sed sola præsentia Angeli ad locum. Atque ita satis est, quòd in termino, à quo fuerit per determinatum tempus, & quòd in instanti terminante illud tempus, sit in termino ad quem, & tunc erit verus motus instantaneus de loco ad locum. At verò S. Thom. dicit non esse verum motum localem; sed loci acquisitionẽ; quoniam transitus ab operatione in operationem non potest fieri in instanti: sed in tempore; propterea quòd talis transitus est successio vnius operationis ad aliam, & successio cõprehendit prius, & posterius, idest, prius operari in hoc loco, & posterius in alio, & est diuisibilis; & ideo non est instantanea.

CONCLVSIO.

ANGELVS potest localiter, & in hoc instanti moueri. Et ratio est, quia Angelum moueri de vno loco in alium, non est moueri ab operatione ad operationem: sed à termino à quo, in terminum ad quem, vbi est per suam essentiam. Quod quidem potest fieri in instanti; quia non repugnat naturæ angelicæ propter eius excellentiam. Et confirmatur exẽplis posse aliquid quiescere sub termino à quo in tẽpore, & in

& in instanti terminatiuo illius temporis esse in termino ad quem, vt in generatione contingit, vbi materia prima fuit sub termino à quo, scilicet, sub priuatione, & in instanti terminatiuo illius temporis fuit sub termino ad quem. Idem euenit in illuminatione corporis diaphani, & etiam in admirabili transubstantiatione substantiæ, panis, & vini, in corpus, & sanguinem Christi. Nam in toto tempore prolationis verborum consecrationis adest terminus à quo talis conuersionis, nempè, substantia panis, & viui; at verò in instanti terminatiuo adest corpus, & sanguis Christi Iesu. Nequè hinc sequitur, quòd in eodem instanti sit Angelus naturaliter in duobus locis; quia in termino à quo est in tempore, & in vltimo instanti illius temporis est angelus in termino ad quem.

Septima diffic. Vtrum Angelus possit moueri ab extremo ad extremũ, non transeundo per medium?

OPinio Scoti circa hanc difficultatem non est contraria opinioni Alex. & S. Thom. quamuis Caiet. & alij Thomistæ oppositũ affirment. Nam in via. S. Tho. certum est Angelos esse in loco solùm per operationem, & secundum hanc opinionem non negat Scot. in principio huius. q. Angelos posse operari in extremis, & non in medio. Et si Angelus sit in tota hac villa poterit operari in angulis distantibus, non operando in spacio intermedio. Tota autem difficultas est in via Scot. asserentis Angelum esse in loco per essentiam, & diffinitiuè, licet ibi non operetur. Verùm in hac opinione distinguendum est de loco adæquato, & inadæquato, vt suprà.

Alex. Alen. m. 2. S. Tho. ar. 2. Scot. q. vltima Gabriel q. 3. Duran. vbi suprà. Ricar. d. 37. artic. 3. q. 2. m. 1.

CONCLVSIO I.

SI sit sermo de motu locali inter duo loca inadæquata, potest Angelus moueri ab extremo in extremum, idest, ab vno loco inadæquato in alium locum inadæquatum, & non per mediũ. Verbi causa, si sit hæc villa locus adæquatus virtuti angelicæ; ita quòd non possit esse in maiori, poterit

Angelus à principio ad finem, & non per medium moueri. Ratio est, quia Angelus potest existere in principio, & fine huius villæ, & non in medio. Quare poterit ad eadem loca moueri, non trãseundo per medium; propterea quòd ad eadem loca, quæ naturaliter potest habere, potest naturaliter moueri. Quia non potest acquirere loca, nisi per motum; quamobrem si potest aliqua loca naturaliter habere, eadem poterit naturaliter acquirere. Aliter enim non posset ea naturaliter habere.

CONCLVSIO II.

SI Loquamur de motu locali Angeli, inter duo loca sibi adæquata, non potest moueri ab extremo in extremum motu discreto, ideſt, non transeundo medium. Ratio est; quia, vt modò diximus, ad eadem loca tantùm naturaliter potest moueri, quæ naturaliter potest habere, & in quibus potest naturaliter quiescere, & cùm non possit naturaliter simul in duobus locis sibi adæquatis quiescere, nec poterit planè ab vno ad alium moueri, nisi transeundo per medium.

Append. Hinc, non potest Angelus descendere à cœlo in terram, nisi per medium. Quia quilibet istorum locorum est sibi adæquatus, licet enim Angelus moueatur per suam voluntatem, non tamen habet potentiam peruertendi ordinem naturalem motus, qui ordo est: vt transeatur ab extremo in extremum per medium, si loca fuerint adæquata.

Magist. Sent. Distinct. III.

Quæst. I. De natura, & essentia Angelorum.

IN Prima parte huius distinct. 3. agit Magister de natura angelica, quam dicit indiuisibilem, & immaterialẽ, ideſt, non compositam ex materia, & forma; sicut substantia corporea. Ideò ad maiorem huius partis intelligentiam decreui cum Alexan. Alen. aliquot difficultates explicare, quibus absolutis, erit perspicua quæstio proposita de natura Angelorum.

Alex. Alen. q. 20. m. 1.

Prima

Prima difficul. Vtrum ſint Angeli in rerum natura?

IVXTA Ariſtotelis ſententiam primis cap. primi, & 2. lib. poſterioris analiſeos, quæſtio, an ſit, præponitur quæſtioni, in qua quæritur, quid res ſit.

CONCLVSIO.

DE Fide eſt, eſſe quaſdam ſubſtantias intellectuales, hominibus perfectiores, quas Angelos nominamus. Sũt enim innumeri loci ſacræ ſcripturæ vbi expræſſè habetur hæc cõcluſio. vide concordantias maiores Bibliæ, verbo Angelus, verb. Angeli. Et de Raphaele Angelo. lege Tob. cap. 5. & pſ. 8. Minuiſti eum, paulominùs ab Angelis. Qui locus intelligitur de homine Chriſto. Quemadmodum diuus Paul. 1. ad Hebræos interprætatur illum de humanitate Chriſti Ieſu. Et in nouo teſtamento paſsim: vt Luc. 1. apparuit Angelus Zachariæ. Et fuit miſſus Angelus ad Mariam virginem. Et ratione etiam naturali cõfirmatur. Videmus enim orbes cæleſtes moueri continuo, & perpetuo motu regulariſsimè. Quare oportet eſſe motorem intellectum, regulariſsimè, & perfectiſsimè mouentem. Tum etiam, quia ad perfectionem vniuerſi requiritur; vt omnis gradus creaturarum reperiatur. Et cùm inueniatur ſpiritus vnitus corpori; vt in homine, & corpus ſeparatum à ſpiritu; in lapide; oportet etiam, vt inueniatur ſpiritus ſeparatus à corpore, vt eſt Angelus. Nam ſi corpus, quòd eſt minùs perfectum inuenitur ſine ſpiritu, multò magis ſpiritus erit ſine corpore, vt eſt Angelus. Et Ariſtot. lib. de cauſis inquit. Eſt quædam ſubſtantia, cuius ſubſtantia eſt in æternitate, & actio in tempore. lege eundem Ariſtot. 11. & 12. Methaphyſi. & 1. de anima extra cœlum, &c.

Tob. c. 5. & 12. *Pſalm. 8.* *Ad Hæbr. 1* *Luc. 1.* *Ariſt.*

Hinc confutata manet Hæreſis Sadducæorum, qui, vt Alexand. ibidem ait, dixerunt, non eſſe Angelos. lege. c. 23. in Act. Apoſtol.

Hæreſis. Act. Apoſt. c. 23.

Secunda diffic. Angelus sub quo genere continetur?

IN Angelis duplex esse cõsideratur à doctoribus vnum esse purè naturale, alterum esse gratuitum; & secundum esse gratuitum vocatur lumen à sanctis. Lege Alexand. art. 1. vbi suprà, & secundum esse naturale quæritur in hac difficultate; sub quo genere contineatur? an sub substantia? vel sub accidente?

Alex. Alen. in. 2. art. 2. vbi suprà.

CONCLVSIO.

ANGELVS est in genere substantiæ. Et ratio est, quia cùm sit ens, & non sit accidens; quia non inhæret subiecto, necessariò erit substantia, cùm ens in substantiã, & accidens primò diuidatur. Et D. Damasc. vt statim dicemus, Angelũ substantiam esse affirmat.

D. Damasc.

Tertia diffic. Quid nam est Angelus?

ANgelus est substantia incorporea, intellectualis, semper mobilis, arbitrio libera, Deo ministrans, secũdum gratiam, non naturam, immortalitatem suscipiens. Hæc diffinitio est Damas. lib. 2. sententiarum. cap. 2. illustro diffinitionem hanc, singulas eius partes declarando. Primùm esse substantiam, constat ex proxima difficultate. Secundò dicitur incorporea, ad differentiam animæ nostræ, quæ licet non sit corporea; tamen est vnita, vel vnibilis corpori; at verò Angelus, neque est vnitus, neq; vnibilis corpori. Tertiò dicitur intellectualis, ad distinctionem animæ nostræ. Quia propriè loquendo, anima nostra dicitur substantia rationalis; at verò Angelus substantia intellectualis. Propterea quòd Angelus sine collatione eligit; homo verò cum collatione, & discursu; sed hæc latius infrà. Quartò additur in diffinitione semper mobilis. Quoniam Angelus habet semper in se omnes conditiones, quæ ad motum suum desiderantur, quas non habent, neque illa, quæ motu recto mouentur, Nam dum sunt in suo loco naturali non mouentur, vel potest fieri, vt actu non moueantur, propter motoris indigentiam. Neq; illa, quæ circulariter mouentur: nam licet habeant ad motum omnes conditiones, quæ ex parte sui requi-

Alex. m. 3. q. 20. citatæ. S. Bon. in expositione literæ dist. 9. D. Damasc.

requiruntur; indigent tamen motore; vt cœlum, si non esset motor, staret. Angelus autem non indiget motore præter Deum, cuius imperium ad motum Angeli requiritur. Et ad distinctionem animæ, quæ dum est corpori coniuncta, moto corpore dumtaxat mouetur. Apponitur quintò in definitione, arbitrio, &c. quoniam Angelus de sententia. B. Dionysij apud Alex. hoc loco, quantum ad motum naturalem, potest, & recto, & circulari motu moueri. Non enim est in eo motus, quantum ad vnam differentiam solam determinatus; vt sunt reliqua mobilia. Vel secundò dicendũ est hoc loco arbitrium sumi pro iudicio, quo aliquis potest eligere communiter bonum, vel malum; quod quidem Angelo cõuenit sine collatione, & discursu; vt paulò anteà diximus, & infrà latiùs explicabitur. Vel dicitur liber Angelus non ad bonum, & malum; sed in libera electione eius, quod voluerit. Sextò adiungitur particula semper administrans. Quia licet, nõ semper actu ministerium, quod habetur respectu hominum, ei conueniat, habet tamen semper virtutem, & potentiam administrandi. Et ita in habitu semper ei conuenit, & respectu Dei semper ei conuenit administratio. Angelos enim semper Dei voluntati subiectos esse confitemur. *B. Dionysi.*

Vltima particula in definitione posita est, secundum gratiam, &c. Vel quia de facili non est mutabilis, & hoc habet à sua natura, siue à suo principio. Ex se enim solùm habet; vt sit quodammodò vertibilis in nihil. Vnde habet immortalitatem, quasi ex quodam dono gratiæ; tamẽ quodammodo ex principio naturali potest non moueri, & quando. D. Augustꝰ. (vt refert Alex.) vocat animam nostrã simpliciter immortalem, comparat illam ad animam sentientem, quæ est in brutis, vel ad vegetatricem, quæ est in plantis, quæ cũ corpore esse desinunt. Vel secundò dicitur Angelus immortalis spiritualiter. Quia Angelus semel bonus, semper est bonus, & semel malus, semper est malus [es como cerradura de golpe] non sic autem anima nostra, dum est in corpore; sed de ijs infrà latiùs. Est, & alia diffinitio Angeli, quam tradit. B. Dionysi. de diuinis nominibus, cap. 6. nempè. Angelus est imago Dei, manifestatio occulti luminis, speculum purum, *D. Aug.* *Lege Alber. Mag. lib. de 4. coæuis coæuo. 4. Alex. Alen. art. 2. m. 3. B. Diony.*

purum, splendissimum, immaculatum, incontaminatum, incoinquinatum, recipiens totam (si iustum est dicere) speciositatem benè formatæ Dei formitatis, & purè declarans in se ipso, sicut possibile est, bonitatem, quæ est in abditis. Singulas partes huius diffinitionis copiosissimè Alexand. declarat. Et nota, quæ ibi de imagine Dei tradit, quo modo
2. Cor. 4. c. filius propriè imago patris nominetur. Largè verò Angelus; veriùs tamen Angelum, & hominem ad imaginem Dei factos dicimus; vt ratione transitionis signatæ per præpositionem
Gen. c. 1. notetur diuersitas, non solùm in persona, verùm etiam in essentia creaturæ ad creatorem.

Quarta difficul. Vtrum potentia in Angelo, sit idem cum sua essentia?

ALEX. Alen. q. 21. m. 1. S. Thom. q. 54. art. 1. 2. & 3. & q. 77. art. 1. &. q. de spiritualibus creaturis art. 11. Scot. d. 16. huius lib. q. vnica, & in. 4. d. 12. q. 3. Duran. in hac 3. dist. q. 5. & in primo. d. 3. q. 2. in. 2. p. d. & in eisdem dist. cæteri Gab. & Greg. Arimin. d. 16.

Vt exempli gratia. An intellectus Angeli ab eius essentia distinguatur?

CONCLVSIO.

POTENTIA Angeli ab eius essentia formaliter, & quidditatiuè distinctione formali reali distinguitur. Probatur primò authoritate. D. Diony. 11. c. de cœlesti hierarchia,
D. Dionysi. qui in Angelis tria esse affirmat, nempè, essentiã, virtutem, & operationem. Vbi virtutem, siue potentiam, ab ipsa essentia separat. Et. D. Augustin. multis in locis in lib. de Trini.
D. Aug. præsertim, vbi declarat, quo modo imago sanctissimæ Trinit in anima nostra reperiatur. Nam semper assignat differentiam inter Trinit. creatam, & increatam, affirmans in Trinit. increata essentiã esse idem realiter, & formaliter cum voluntate, & intellectu: at verò in Trinitate creata essentiam, vel substantiam non esse idem formaliter, saltem cum intellectu, & voluntate. Nam dicendum, inquit, est in anima

anima esse intellectum, & voluntatem; sed fatendum non est animam esse intellectum, & voluntatem. Idem expræssè docuit Epistola.102.ad Euodium, & lib.15. de Trinit. c. 7. *D. Anselm.* & D. Anselm. in multis locis præsertim de casu diaboli.c.8. & de concordia prædestinationis,& liberi arbitrij. c. vltimo, & est communis sententia doctorum. & confirmatur ratione, quia Angelus non est omnino simplex, sicut Deus; quò fit, vt nihil sit pœnitus sua potentia, præterquàm Deus, qui est essentia simplicissima. Tum etiam quia essentia est causa efficiens multarum passionum: vt Scot.in.4. dist. 12. q.3. docet, & causa efficiens realiter distinguitur à suo effectu. Alioquin idem esset secundum rem causa sua ipsius, & idem simul esset, & non esset, quod est absurdissimum, & impossibile.

Idem dicēdum est de actione Angeli,& potentijs animę, & de earum esse,& existentia,& actionibus. Appen. 1.

Hinc etiam sequitur explodendam esse sententiam Gab. & Gregor.Arimin. & aliorum nominalium, qui eorum vestigia sunt secuti, locis citatis, qui tantam identitatem posuerunt inter intellectum, & essentiam Angeli, & animæ,vt teneant concedendum esse formaliter essentiam Angeli,vel animæ esse intellectum, & voluntatem. Et citant in suam sententiam Scotum,sed falsò; quia Scot. expræssè docet vbi suprà distingui distinctione formali, & quidditatiua, aliter multò,quàm homo,& animal. Propterea quòd homo comparatur ad animal,vt pars subiectiua, de qua prædicatur formaliter totum,vt inclusum in ipso essentialiter, & formaliter; at verò intellectus Angeli, vel hominis comparatur ad essentiam,vel substantiam, vt pars potentialis, de qua nunquàm totum formaliter prædicatur. Appen. 2. *Scot. liberatur.*

Est dissidium, & controuersia inter.S.Thom.& Scotum, & eorum discipulos; vtrum realiter, vt res à re, distinguantur? verùm de hac controuersia in libro de controuersijs inter Scotum,&.S.Thom. latiùs.

Quinta diffic. Vtrum sit semper Angeli potentia in suo actu?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. vbi supra m. 2.

POtentia Angeli licet possit semper esse in actu; non tamen semper in actu est. Ratio primæ partis conclusionis est; quia cùm nullum sit impedimentum ex parte potentiæ angelicæ, nihil prohibet; quin semper in actu esse possit. Ratio secundæ partis conclusionis est; quia est potentia voluntaria, & non semper est voluntas, qua mediante, potentia exit in actum. Tum quia sicut essentia in creaturis est ad oppositа secundum suum genus; quoniam potest esse, & non esse; ita, & potētia; quoniam potest agere, & nō agere. Atquê ita non semper aget, vel in actu erit.

Sexta diffic. Vtrum in Angelo sit vna potentia, vel plures?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 3. vbi s. & q. 22. S. Tho. q. 54. art. 4. Scot. q. vlt. & Ricard. & alij hac. d. 3.

NOn est vna tantùm potentia in Angelo, sed plures. Probatur cum Alexand. quia in quocunq; differt essentia à potentia, & est compositio, necessariò sunt ponendæ plures potentiæ ratione compositionis. Secundò quia cùm Angelus sit à Deo vno, & Trino per primam assimilationem, debet habere vnam essentiam, quæ respondeat vnitati diuinæ essentiæ, & ad minus tres potentias, per quas Trinitati diuinarum personarum assimiletur. Atquê ita dicitur in genere habere tres potētias, cognoscendi, scilicet, efficiendi, & mouendi, de quibus Alex. q. 22. tractat. Et vltimò probatur conclusio, quoniam summa perfectio, qua omnia vno aguntur, soli Deo conuenit, in quo essentia est idem, quod potentia, & in quo etiam est indiuisa potentia, quemadmodum, & natura.

Quæſt. II. Vtrum Angeli ſint corporei? vel an compoſiti ex materia, & forma?

Alex. Alen. q. 34. m. 1. S. Tho. q. 50. art. 2. D. Bona. hac. d. ar. 1. per. 3. q. &. d. 8. q. 1. Dura. ibidē. q. 1. &. d. 8. q. 1. Plato.

DVO in hac. q. quæruntur. Primum eſt, an Angeli ſint corporei? Secundum. An ſint ex materia, & forma compoſiti? circa primum ſunt variæ ſanctorum ſententiæ. Quidam enim dixerunt Angelos eſſe corporeos ſequuti Platonem, qui duas tantùm ſubſtãtias corporis expertes poſuit, Deum ſcilicet, & mentem, ab ipſo productam. Dæmones verò, & Angelos eſſe corporeos tenuit. Alij autẽ grauiſsimi patres Angelos eſſe omninò incorporeos aſſeruerunt.

CONCLVSIO I.

ASSERERE Angelos eſſe corporeos, nequè eſt hæreticum, nequè manifeſtus error in fide. Ratio eſt; quia oppoſitum non habetur in aliquo cõſilio, nequè in ſacris literis, nequè per euidentem conſequentiam colligi poteſt. Quãuis enim in ſcriptura ſæpe Angeli ſpiritus nominentur; non tamen ſpiritus pro re incorporea accipitur: cùm frequenter etiam pro re corporea ſumatur. Nam aer dicitur ſpiritus. Et in Pſalm. 150. dicitur, omnis ſpiritus laudet dominum, vbi multa corpora; vt ignis, grando, nix, &c. ſpiritus numerantur, Et eccleſi. 39. ſunt ſpiritus, qui ad vindictam creati ſunt, &c. ignis grando, &c. Quare, vt poſsit defendi non eſſe hæreticum, dicendum eſt; ideò Angelos in ſacris literis vocari ſpiritus: quia habẽt corpora ſubtiliora, & ſpiritualiora, quàm aliæ creaturæ. Quemadmodum. D. Paul. dicit corpora noſtra poſt reſurrectionem futura eſſe ſpiritus. Præterea, neq; ex determinatione concilij Lateranenſis expreſſè colligitur oppoſitum. Ibi enim licet vocetur natura Angeli incorporea, non tamen colligitur omninò eſſe incorpoream; ſed dicitur ſpiritualis. Quia ſubtiliori corpore conſtat. & cùm ibi obiter illud tractetur, non erit de fide. Nam quæ expreſſè in concilijs tractantur, illa ſunt de fide; vt Cano. lib. 5. de locis ſcripturæ, cap. 5. docet.

Pſal. 150. Eccl. 39. 1. Cor. 15. Cano.

Hanc tandem cõcluſionem; vt in principio adnotauimus,

Orig. *Tertulia.* *Gen. 6.* *Lact.* *Aug.* *Bernard.*

deffenderunt multi patres. Nam Orig. 2. lib. Periarc. cap. 2. dicit impossibile esse aliquid sine corpore viuere, præter Deum, &. cap. 8. scribit Angelos corpore, & anima constare; quemadmodum homo. Tertulian. lib. de carne Christi, adducens illud Gen. 6. Videntes filij Dei, &c. affirmat, per filios Dei, intelligendos esse Angelos, qui genuerunt. Et Lactantius. 2. lib. diuinarum institutionum. c. 16. & D. August. pluribus in locis. 21. de Ciuit. c. 10. dicit dæmones corpora habere; vt magnis auctoribus visum est. Quòd si aliqui non habere corpora asserant, non sunt curiosa disputatione liberandi. Et lib. 8. de Ciuit. cap. 9. approbat Apulei sententiam affirmantis, Angelos habere subtilia corpora. Et in Inchirid. cap. 49. & 59. dicit tribuenda esse Angelis corpora aerea. Idē & D. Bernard. opinatus est homil. 6. super cātica. Lege cap. sciendum. 26. q. 3.

CONCLVSIO II.

S. Tho. q. de dæmo. art. 1. *Temerarius quis.*

Temerarium esset nunc dicere Angelos corporibus constare. Ratio est, quia oppositum docet vniuersa Theologorum schola. & quando aliquis sentit contra omnes doctores, temerarius iudicatur. licuit, tamen temporibus, D. August. opinari; quia res in dubium vertebatur; nunc autem clara dilucida, & perspicua est. Et quamuis non sit de fide; est tamē ab omnibus recepta, & ex sacris literis magna deprimuntur argumenta ad illam confirmandam. Nam licet ibi aliquando spiritus rem corpoream insinuet, tamen quando distinguitur contra rem corpoream; vt in præsentia pro re corporis experte collocatur, vt Ioann. 4. dixit Christus. Spiritus est Deus, &c. Et ad Ephes. 4. loquens. D. Paul. de malis Angelis, ait. Non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, ideſt aduersus res corporeas. Et passim in multis locis Angeli spiritus appellantur; vt Psalm. 103. qui facis Angelos tuos spiritus. Et Luc. 24. spiritus carnem, & ossa non habēt: sicut me videtis habere. Tum etiam inter inuisibilia numerantur. ad Roman. 1. Inuisibilia enim ipsius à creatura mundi, &c. Et in symbolo Niceno Deum creatorem visibilium, & inuisibilium confitemur. Et in concil. Lateranensi. quamuis fuerit explicationis causa; tamen

Ioa. 4. *Ad Eph. 4.* *Psalm. 103.* *Luc. 24.* *Rom. c. 1.*

men de ſententia vniuerſi concilij iſtud approbantis, & affirmantis, per naturam ſpiritualem natura Angelica intelligitur. Nam ſtatim ſubdit, hominem vtraquè natura conſtantem. Et confirmatur auctoritate grauiſsimorum, etiam ſanctorum virorum, qui hoc deffenderunt; vt. D. Dionyſ. de diuinis nominibus. cap. 4. expræſſè dicit Angelos carere omni materia. Et Damaſcen. lib. 2. ſuæ theologiæ. c. 3. Et Gregor. Nazianzenus lib. 2. ſuæ Theologiæ in fine. & Chryſoſtom. homil. 22. ſuper Geneſi. irridet expoſitionem eorum, qui aſſerunt per filios Dei eſſe intelligendos Angelos. Nam quo modo, inquit, poteſt fieri, quòd Angeli incorporei vxores ducant? Et addit per filios Dei eſſe intelligendos iuſtos, nempè, Seth, & trahentes ex eo originem.

D. Dion.

Damaſc.

Gregor. Nazian.

Prima difficultas. Vtrum naturali ratione demonſtrari poſsit Angelos eſſe incorporeos?

CONCLVSIO.

POTEST Naturali ratione demonſtrari. Et ratio eſt; quia, cùm anima noſtra in genere ſpiritualium ſit imperfecta, quò ad hoc, quòd indiget organo, & inſtrumento corporeo ad intelligendum (quoniam nihil eſt in intellectu, quòd priùs non fuerit in ſenſu) dandum eſt perfectum in eodem genere, quod tali organo non indigeat ad intelligendum, quare ſi ad intelligendum non indiget corpore, ſuperfluum erit ponere in Angelo corpus. Prima conſequentia probatur: quia in quocunquè genere datur imperfectum, datur & perfectum; vt in genere animalium brutum eſt imperfectum, & homo perfectus. Secundò confirmatur concluſio, quia in Philoſophia abſurdum eſt dicere Angelos eſſe corporeos: nam vel illa corpora eſſent organica, vel non. Si primum, haberent Angeli ſenſum, & actiones humanas, &c. Si non haberent corpora organica, vel eſſent ſolida, vel fluxibilia corpora illa, quod nullo modo eſt dicendum.

S. Th. q. 50. art. 1. & q. 51. art. 1.

Hinc

Appen. Hinc antiqui Philosophi appellabant Angelos substantias separatas, idest, à corpore sequestratas, & intelligentias, & motores cœlorum, vt constat ex. 8. Physi. & 12. Methap. & Platonici istas substantias vocant dæmones, idest, spiritus. Lege. D. August. de ciuit. Dei, lib. 8. cap. 15. & 16. & 9. lib. ferè per totum librum.

Aug.

Secunda diffic. An Angelus sit compositus ex materia, & forma?

Doct. in principio. q. citati. IN hac difficultate declaratur secunda pars tituli huius. q. 2. & in hac difficultate non loquimur de materia, quæ dicit ordinè ad quantitatem, & extensionem, sed nomine materiæ intelligimus partem substantialem constituentem Angelum, & realiter à forma distinctam. Lege. D. Bona. vbi suprà, qui varios modos dicendi ponit.

CONCLVSIO.

Arist. ANGELVS est omninò immaterialis, & nullo modo ex materia componitur. Probatur primò, quia si Arist. de anima dicit, quòd nequè corpus est, neq; est forma in corpore, nequè mixtum cum materia, quod verum est de anima intellectuali; multò igitur magis de Angelo est hoc asserendum, cùm sit simplicioris naturæ, & subtilioris. Deinde nō potest habere materiam vnā cum materia rerum corporearum. Nam percontor. An forma corporea, & incorporearum rerum, sit in eadem parte materiæ? vel in diuersis? non in eadem parte, quia tunc eadem res esset corporea, & spiritualis. Nequè in diuersis partibus; quia tunc forma rei spiritualis haberet diuisionem, & quantitatem, & vtrunq; illi repugnat. Et confirmatur tertiò, quia operatio Angeli, quæ conuenit rei secundum modum substantiæ, est omninò immaterialis, vtpotè, intelligere. Et tandem; quia obiectum intelligibile est quoquè à materia, & ab hic, & nunc, abstractum.

Tertia

Tertia diffic. Erit ne aliqua compoſitio Angelo conſtituenda?

CONCLVSIO.

PRopriè, & perſe eſt compoſitio ex genere, & differentia in angelo; eſto, non ſit, vt diximus, compoſitio ex materia, & forma. Et ratio eſt; quia omne genus prædicamẽti diuiditur per differentias, & cùm ſint plures ſpecies Angelorum, diuidetur genus illarum ſpecierum per differentias, tales ſpecies conſtituentes, quæ compoſitio vocatur Metaphyſica. Et ratio generis, perſe loquendo, non ſumitur à materia, nec ratio differentiæ ſumitur à forma. Eſt enim de ratione generis, quòd ſumatur à tota natura, & eſſentia, quatenus habet rationem perfectibilis, & determinabilis. Et differentiæ ratio eſt, quòd ſumatur etiam à natura ſub ratione perfecti. Lege. S. Thom. de ente, & eſſentia cap. 6.

Hinc Angelus, quamuis non componatur ex materia, & forma, ſatis eſt componatur ex genere, & differentia: vt nõ ſit purus actus. Recipit enim eſſe, & in potentia ad aliud, vel eſt compoſitus ex eſſe, & eſſentia intellectualis. Appẽn.

Quæſt. III. De diſtinctione Angelorum.

HAEC quæſt. mouetur à Magiſtro in prima parte huius diſtinctionis; abſoluetur autem. q. poſitis nonnullis difficultatibus.

Prima difficultas. Sunt ne plures Angeli numero?

CONCLVSIO.

PLures eſſe Angelos, & in magno numero, de fide tenendum eſt. Hæc concluſio habetur expreſſè in multis locis ſacræ ſcripturæ, vbi ſæpe exercitus Angelorum numerantur; vt Pſal. 67. currus Dei decem millibus, multiplex millia lætantium. Et Pſalm. 148. Laudate eum omnes virtutes *S. Tho. q. 50. art. 3. Dura. hac. d. q. 4. Pſal. 67. Pſal. 148.*

virtutes eius. In Hæbreo habetur omnes exercitus eius. Et
Daniel.7. Daniel.7.millia millium miniſtrabant ei, & decies millies
centena millia aſsiſtebant ei. Et Iob.cap.25.nunquid eſt nu-
D. Greg. merus militum eius, quem locum declarans.D.Gregor.lib.
17.moral.c.7.dicit cogitatione humana compræhendi non
Luc.2. poſſe,quantus ſit Angelorum numerus. Et Luc.2.in natiui-
Matth.26. tate Chriſti ſubitò facta eſt cum Angelo multitudo militiæ
cœleſtis laudantium Deum. Et Matth.26. An putas, quia
non poſſum rogare patrem meum,& exhibebit mihi modò
pluſquàm duodecim legiones angelorum. Et vnaquæq; le-
2.Para.c.32 gio,vt ſuprà diximus.6666.Angelos compræhendit. Vnde
Apoc. c.5. in ſacra pagina Deus propter multitudinem Angelorum do
D.Dion.c.9 minus exercituum nominatur. Lege.2. Paral. c.32. & Apoc.
c.5.D.Dion y.c.9.de cœleſt.Hierarc.

Secunda difficult. Excedit ne numerus Angelorum omnium aliarum rerum numerum?

Doct. vbi s. HOc loco non quæritur de numero determinato, quia
ſine reuelatione ſtultum eſſet hoc quærere, ſed quod
quærimus perſiſtentes in principijs naturalibus,eſt.
An excedat numerus,&c. Ariſt. 11. Methap. tenet non eſſe
plures Angelos, quàm ſunt motores orbium,quem ſequu-
tus eſt Auerroes,alij fuiſſe.47.alij verò. 55. ad diuerſos mo-
tus aſſeruerunt.

CONCLVSIO.

S.Tho.eſt. Dionyſi. ANGELORVM numerus excedit numerum
ſpecierum rerum corporearum. Probatur primò auctorita-
te.D.Dionyſij.14.de cœlesti hierarc.qui ait.Multi ſunt exer
citus ſuper naturarum mentium, excedentes conſtrictam
hanc,& infimam commenſurationem materialium. Secũ-
S. Thom. 2. dò ratione confirmatur, quia, quando Deus creauit vniuer-
cont. gent.c. ſa,quantô aliqua res fuit perfectior, tantô in maiori exceſſu
92. creauit illã.Et Angeli perfectiores ſunt ijs inferioribus rebus
materialibus. Omnia enim, quæ creata ſunt, ordine ſunt
condita: ita quòd ea,quæ perfecta ſunt, propter perfectiora
ſunt,& hæc ſunt ſecundum numerum,qui neceſſarius eſt ad

illa

illa perfectiora; at verò illa, quæ propter se creata sunt, in maiori numero sunt condita. Notanter dicitur in conclusione; numerum specierum, & non indiuiduorum; quia indiuidua non pertinent ad perfectionem vniuersi; quemadmodum species.

Tertia diffic. Vtrum substantia materialis ex natura sua sit singularis, & indiuidua?

HAnc difficultatem tractat Scot. q. 1. huius distin. inter alias, quas adducit ad maiorem declarationem septimę q. in qua ex professo titulus huius 3. q. exponitur. Et ad intelligentiam tituli huius difficultatis postulandũ est ex logicis, singulare esse vnum numero, quod de nullo alio, quàm de se ipso verificatur; vt anima separata, humanitas iuncta verbo. Est igitur sensus tituli. An ita substantia materialis, quæ exprimitur in abstracto; vt humanitas, includat in sua quidditate singularitatem, quòd sicut de ratione humanitatis est rationalitas, & animalitas; ita de sua quidditate, & essentia sit singularitas, ideſt, quòd sit vna numero, ita; vt de se ipsa tantùm, & non de alio verificetur. *Scot. q. 1.*

CONCLVSIO.

NATVRA materialis non includit in sua quidditate singularitatem, quamuis nulla absquè singularitate existat. Probatur à simili de humanitate, quæ non includit in sua essentia risibilitatem, quamuis non possit sine illa existere. Et confirmatur secundò, propterea quòd, non potest intellectus aliquid intelligere contra quidditatem rei cognitæ: vt intelligere hominem irrationalem. Quia est contra quidditatem hominis; potest tamen intelligere humanitatem sine differentia aliqua indiuiduali, & sine aliqua singularitate, vt potest concipere, & formare conceptum humanitatis Petri, considerando illam absq; conditionibus indiuiduãtibus, & accidentibus, quibus vnum indiuiduum ab alio differt, & absque hic, & nunc, id est, absq; loco, & tempore. Quare singularitas non est de quidditate substantiæ materialis.

Deinde

Deinde quia de ente reali est scientia, & non de ente rationis, quale est vniuersale, quatenus prædicatur de pluribus, neque de singularibus: Ergo erit de natura humana scientia secluſa singularitate. Alioquin non esset ens reale.

Appen. 1. Hinc, à parte rei datur aliqua natura communis non per prædicationem, qua dicitur de pluribus; sed per indifferentiam, vt humanitas Petri est natura communis, non quòd dicatur de pluribus; sed per indifferentiam. Quoniam ex parte sua est indifferens: nam sicut fuit contracta à singularitate Petri, potuit à singularitate, Ioannis contrahi.

CONCLVSIO II.

LICET, detur natura communis per indifferentiam à parte rei, non tamen datur aliqua vniuersalitas à parte rei sine operatione intellectus. Et ratio Scoti est; quia cùm vniuersale prædicetur de pluribus, non erit ens reale à parte rei. Propterea quòd ens reale est singulare, quod non verificatur, nisi de se ipso, vel natura communis, vt dictum est modò; sed erit tantùm ens rationis.

Appen. 2. Ex ijs duabus conclusionibus colligit Scot. dari à parte rei vnitatem minorem vnitate numerali. Et ad probationem nota, vnitatem, aut esse numericam; vt Petrus est vnus numero: quia de se ipso tantùm dicitur; aut specificam: vt conceptus hominis in communi, qui de pluribus verificatur, est vnus vnitate specifica; non tamen est à parte rei, sed est ens rationis. Et inter has duas vnitates, datur vnitas naturæ cõmunis, de qua loquitur in appen. Et probatur, quia illud est minus vnum, quod est indifferens ad plura: vt humanitas Petri ex sua natura poterat contrahi singularitate Ioannis, vel Frãciſci, & ita est minus vna, quàm vnitas numerica, quæ de se non est indifferens ad plura, & est magis vna, quàm ſpecifica: quia non verificatur de pluribus.

CONCLVSIO III.

NON est ponenda vna natura communis omnium indiuiduorum vnius speciei; sed tot sunt naturæ communes, quot sunt indiuidua. Et ratio est; quia quælibet natura dicitur communis non ob aliud, nisi; quia in sua quidditate non includit singularitatem istam, quam modò habet. Quandoquidem

quidem poterat aliam habere, & alijs accidentibus, & circũstantijs signari.

Quarta difficultas. Quidnam sit ista singularitas, siue differentia indiuidualis, siue principium indiuiduationis, per quod natura ex se communis efficitur vna, & singularis?

TItulus huius difficultatis duo postulare videtur. Primum est, quid illud sit, quod naturam de se indifferentem, & diuisibilem reddit indiuisibilem in inferiora, & indiuiduam, efficit; vt à pluribus participari non possit? Secundum est, quid illud est, quo indiuiduum hoc distinguitur realiter ab alijs eiusdem naturę. Vnde dicitur indiuiduũ: quia est indistinctum à se, & à quolibet alio distinctum.

Circa hanc difficultatem sunt quot capita (vt aiunt) tot sensus. Gotphredus quol. 1. q. 8. art. 1. tenet, ꝙ natura se ipsa est hæc, neq; oportere assignare aliquod indiuiduationis principiũ, huic subscribere videntur Dur. q. 2. huius distin. & Gabriel, & omnes nominales. hãc opinionẽ refert Scot. q. 2. *Gotphredus.* 1. *Durand.* *Gabriel.*

Secunda opinio est Henrici quol. 5. q. 8. quã etiam Scotus ibidem refert, & cõfutat, qui asseruit principium indiuiduationis esse negationem communicabilitatis. *Henrici.*

Tertia opinio, quam etiam reijcit Scot. q. 3. est cuiusdam Nicolai Boneti, affirmantis principium indiuiduationis esse actualem rei existentiam. *Nicola Bonet.*

Quarta opinio, in quam etiam Scot. q. 4. inuehitur, est dicẽtium indiuiduationis principium esse solã quantitatem.

Quinta opinio est S. Tho. 2. contra gent. c. 2. & q. de spiritualib. & in tractatu de principio indiui. & de ente, & essentia, & in. p. p. q. 3. & q. 29. & tenet principium indiuiduationis esse materiam signatam, hanc non sequitur Scot. cuius opinio sequenti conclusione continetur. *S. Thom.* *Scot. opi.*

CONCLVSIO.

Principium indiuiduationis est proprietas indiuidualis,

quæ non distinguitur realiter; sed formaliter tantùm, à re cuius est proprietas. Nam, vt inquit Scot. quemadmodum animal est in potentia ad rationale, & irrationale, & contrahitur per differentiam ad talem speciem, & illa differentia non distinguitur realiter à genere; sed solùm formaliter, ita proprietas indiuidualis contrahens, & determinans, non est realiter distincta à re, cuius est proprietas. Et confirmatur conclusio, quia omnis differentia eorum, quæ differunt, reducitur ad aliqua, quæ sint primo diuersa, ideſt, in nullo cõuenientia, sed Socrates, & Plato differunt numero; ergo resoluentur in aliqua, quæ erunt primò diuersa. Ista non erunt duæ humanitates; quia conueniunt in specie: quare erunt duæ proprietates indiuiduales, quæ in nullo conueniunt. Præterea entitatem sequitur vnitas; nam ens, & vnum conuertuntur, & entitatem numeralem vnitas numeralis sequitur, & entitas, quam sequitur vnitas numeralis, non potest esse materia, nec forma; quoniam sunt partes speciei, nec totum compositum, cùm sit species, nec aliquod accidens, cùm subsequatur naturam indiuiduam; ergo erit principium indiuiduationis proprietas, &c. Et tandem; quia principium indiuiduationis est illud, cui perse primò repugnat diuidi in inferiora, & nihil aliud est, præter proprietatem hanc, cui repugnet, ita diuidi; quia non materiæ, nec formæ: quare, &c. Et huiusmodi differentiæ indiuiduales vocantur ab aliquibus discipulis Scoti hæ quantitates, vel hæ qualitates, à pro nomine hoc, quod demonstrat tantùm singulare. Et quia differentiæ indiuiduales efficiunt naturam singularem; ideò talis differentia vocatur, hæc qualitas, à quibusdam petreitas, vel Ioanneitas, ab alijs Hæccêytas nuncupatur. Cæterùm de tota hac quæst. & de singulis eius difficultatibus, Latiùs in libro de controuersijs inter. S. Thom. & Scot. disputabitur.

Quarta

Quarta difficultas. Vtrum in qualibet specie Angelorum sint plura individua? an vnum tantùm?

CIrca hanc difficultatem sunt duę extremæ opiniones. Vna S. Thom. affirmantis, impossibile esse; vt duo Angeli numero differentes sub eadem specie contineantur. Altera, & contraria tribuitur Scoto, quâ priùs multò amplexus fuit Alex. Alen. cui etiam adhæserunt. D. Bonau. Ricard. & Durand. *Alex. Alen. q. 20. m. 6. S. Tho. q. 50. art. 4. S. Bona. art. 2. & d. 9. q. 1. Ricard. art. 5. q. 1. Scot. q. 7. & Duran. q. 3. huius dist.*

Hæc difficultas, vel intelligitur de possibili, vel de facto, primo modo sit.

CONCLVSIO I.

POSSIBILE est plures Angelos esse sub eadem specie ima, vel specialissima, solo numero differentes. Et ratio à definitione speciei est; quia speciei natura est; vt possit prædicari de pluribus, solo numero differentibus, & cùm quælibet species Angeli sit vniuersalis, & communis pluribus, poterit de pluribus prædicari. Alioqui enim non esset species, nequè de Angelis esset scientia; quia de singularibus, sicut non est diffinitio, nequè scientia. Quid? quòd, vt omnes animæ rationales à corporibus separatæ sunt eiusdem speciei, ita, & plures Angeli possunt sub eadem specie contineri. Et vt potest Deus annihilare Angelum Michaêlem, & posteà producere alium eiusdem speciei cum Michaele, potest absquè eius annihilatione vtrunq; conseruare. Et ita essent iam plures Angeli sub eadem specie. Discipuli S. Thom. hanc conclusionem confitentur, licet. S. Thom. illam diffiteatur.

CONCLVSIO II.

DE Facto plures Angeli, solo numero differentes, sub eadem specie continentur. Et præter rationes primæ conclusionis, quibus etiam hæc secunda conclusio confirmatur, denuò probatur ratione, quæ ex. D. August. in Enchiridion colligitur, quæ postulat articulum fidei, qui apud. D. Paulum, ad Hæbreos. 2. legitur. Nusquàm Angelos appræhendit, sed semen Habraæ, id est, non est factus *D. Aug. Ad Hæbre. 2. c.*

Angelus ad reparandam naturam Angelicam; ſed homo ad naturam humanam reſtaurandam. Hinc ſic formo ratione; cauſa, ob quam verbum diuinum non aſſumpſit naturam Angelicam; aſſumpſit tamen humanam, eſt; propterea q̃ tota natura humana, vel ſpecies, quæ in vno Adam latebat, periit; non tamen periit tota ſpecies Angelica. At ſi quilibet Angelus eſſet propriæ ſpeciei, tot ſpecies periſſent, quot fuere Angeli damnati. Quare ſinguli non ſunt peculiaris ſpeciei; ſed plures eidem ſpeciei ſubijciũtur. Et. B. Damaſcenus in elementario hanc veritatem confirmat dicens, ſecundum vnamquamq; ſpeciem fecit Deus Angelos, ſed de hac re copioſiùs in libro controuerſiarum.

Damaſcè.

Quæſt. IIII. De cognitione Angelorum.

ALex. Alen. q. 23. & 24. S. Tho. à q. 54. vſq; ad. 59. D. Bonau. Ricar. Scot. Dur. & alij doct. ſcholaſtici hac diſ. 3. Quæſt. hæc, quibuſdam difficultatibus poſitis, declarabitur, quibus, tanquam prolegomen, ſiue præludium, erit ſequens difficultas anteponenda.

Prima diffic. Vtrum in Angelis ſit intellectus agẽs, & patiens?

Alex. Alen. q. 22. m. 3. ſ. Thom. q. 54. art. 4. Scot. q. vlt. huius diſt. Ariſt. 3. de anima.

DVæ ſunt contrariè opiniones. Prima eſt. S. Tho. qui negat in Angelis intellectum agentem, & poſsibilem reperiri. Secunda eſt Scoti affirmantis, habere Angelos intellectum agentem, & poſsibilem. Et ad maiorem intelligentiam huius difficultatis eſt prenotandum, eundem numero intellectum eſſe agentem, & poſsibilem; habere tamen diuerſa nomina, propter diuerſos effectus, quos producit. Nam intellectus, quatenus agens eſt, duo facit officia. Et primum eſt formare ſpecies ſpirituales, per quas obiecta dicuntur actu intelligibilia, ideſt, in potentia propinqua; vt intelligantur, hoc eſt, ex ſpeciebus ſenſibilibus facit ſpecies intelligibiles, ſpirituales, & non tanquàm ex termino à quo, vel tanquàm ex materia; ſicut quando ex aêre fit ignis, vel

quando

quando ex ære fit ſtatua. Et hoc efficit formando quandam ſpeciem intellectualem, quæ repræſentat obiectum, quod erat cognoſcibile tantùm per ſenſum, qua ſpecie mediante, fit in potentia propinqua cognoſcibile, ideſt, actu per intellectum intelligibile. Secundum officium intellectus agentis eſt facere vniuerſalitatem in rebus, ideſt, formare ſpecies vniuerſales, per quas intelligatur obiectum, ſub ratione vniuerſalium in particulari; vt ſi quis Petrum ſub ratione animalis, aut hominis, & non ſub ratione Petri intelligat.

Intellectus idem dicitur poſsibilis duabus de cauſis. Prima; quia eſt in potentia ad recipiendam illam ſpeciem, ratione cuius obiectum vnitur accidentaliter intellectui, & potentia redditur obiecto ſimilis; eò quòd in ſe habet ſimilitudinem. Secunda cauſa eſt, quia illa ſpecie mediante, efficit ſimilem notitiam obiecti, per quam obiectum non eſt iam actu intelligibile; ſed actu intelligitur.

Hinc ad cognitionem comparandam oportet ponere intellectum agentem producentem ſpeciem intelligibilem, quæ eſt obiectum intellectus, & intellectum poſsibilem, qui ſit potens ad recipiendam ſpeciem, & recipiendas, & producendas notitias. Ideo enim dicitur intellectus poſsibilis, ideſt potens pati, nempè, recipere in ſe ſpeciem, & potens facere, ideſt, notitias producere. Ijs ita conſtitutis, reſpondeo difficultati cum Alex. Alen. & Scoto.

Appen. *Scoti eſt vbi ſuprà. Alex. vbi §. & q. 69. m. 3. art. 3.*

CONCLVSIO.

Angeli poſsibilem, & agentem intellectum habent. De intellectu poſsibili probatur primò, ex d. Paul. ad Epheſ. 3. vbi docet Angelos didiſciſſe myſterium incarnationis Chriſti; vt innoteſcat &c. Quamobrem, cùm ſint in potentia ad multa intelligibilia, quorum non habent ſpecies, erit neceſſariò ponendus in illis poſsibilis intellectus. Secundò de intellectu agenti probatur: quia cùm ſit res maximæ perfectionis, animæ corpori coniunctæ, habere intellectum agentem, quo poſsit ſuum obiectum motiuum, ſcilicet, ſpeciem intelligibilem formare; non erit profectò talis, & tanta virtus motiua neganda angelis, cùm ſit præſtantioris naturæ.

Ad Epheſ. 3

turæ. Tertiò Angelus habet intellectum posibilem; vt modò ex D. Paulo demonstratum est; quia potest recipere omnium intelligibilium species (siue acquisitas, siue infusas. nihil enim refert, quæ illarum sint) habet igitur, & agentem intellectum. Alioquin frustra esset potentia passiua ad recipiendas species, si actiua potentia ad efficiendum tales species Angelus careret. Cuilibet enim potentiæ passiuæ naturali (vt Aristot. auctor est) sua potentia actiua naturalis respondet. Et confirmatur, sit ita, quòd anima coniuncta corpori habeat species cõcreatas omnium intelligibilium; nihilominus tamen haberet intellectum agentem, & posibilem. Quia hoc ad animæ perfectionem pertinet: quare non erit hoc idem Angelis, qui sunt maioris perfectionis, quàm anima rationalis, denegandum.

Arist. 3. de anima.

Deinde, anima Christi Iesu redemptoris nostri videbat ab instanti suæ conceptionis in verbo omnia; nihilominus tamen habuit intellectum agentem, & posibilem, similiterq; habuisset, quàmuis ab instanti suæ conceptionis omniũ intelligibilium species in proprio genere recipisset. Propterea quòd habere huiusmodi intellectum, est commune omnibus animabus coniunctis. Qua propter idem erit de Angelis confitendum, quamuis à principio omnium intelligibilium species receperint. Tandem probatur conclusio. Demus creatum fuisse à Deo, cui nulla esset data species. Percontor modò, aut iste Angelus posset formare species vniuersalium, aut singularium, aut non? Si primum; ergo Angelus habet intellectum agentem, & posibilẽ, vt constat ex dictis in principio difficultatis. Si secundum, sequitur manifestè animam coniunctam materiæ esse maioris perfectionis, quàm sit Angelus, cum anima, intellectu agente, & posibili prædita, posset acquirere scientiam; Angelus verò tali intellectu orbatus haud posset. Quod quidem philosophiæ, & veritati aduersatur, quàm quod maximè. Sed de his in lib. controuersiarum fusiùs.

Lege Alex. Alen. q. 22. m. 3. & q. 24. m. 2. tenet hanc conclusionem.

Secunda

Secunda diffic. An ſint ponendæ ſpecies intelligibiles infuſæ, vel acquiſitæ in Angelis?

HAEC difficultas eſt quoq; tanquàm præludium præmittenda, ad explicandam difficultatem de cognitione Angelorum, quæ mediis ſpeciebus cõparatur. Sunt autem de hac difficultate duæ opiniones cõtrariæ. Vna affirmans communis Alexand. S. Thom. & Scoti, & omniũ ferè Theologorum, & Philoſophorum. Altera negans Dur. & Gabriel, qui citat Ocham in ſuam ſententiam.

Alex. Alen. q. 26. m. 2. S. Tho. q. 55. artic. 2. Scot. m. 1. diſt. 3. q. 6. Gabriel q. 2. Duran. q. 5. & 6. huius diſt. S. Bon. ar. 2. q. 1. 2. p. eiuſdem diſtin.

CONCLVSIO.

VT intellectus poſsit intelligere, neceſſariò ſunt ſpecies intelligibiles conſtituendæ. Probatur concluſio vna, atquè altera ratione. Prima intellectus nihil cognoſcit, niſi per ſuũ ſimile, & ſpecies eſt ſimilitudo obiecti: quare cognoſcet, & formabit notitiam per ſpeciem. Quod docuit Ariſtot. 3. de anima dicens, lapidem non eſſe perſe in anima; ſed eius ſpeciem. Aliter enim non poſſet cognitio fieri. Ad ſecundam rationem nota cum Ariſtot. 7. Phyſico. Quòd vt fiat actio, agens, & paſſum debent tangere ſe, vel contactu virtuali: vt quando agens operatur in extremum per medium, exempli gratia, quando ſol mediante aêre calefacit terram, vel contactu mathematico, quando ex vtroquè fit vnum, vt ex ſpecie intelligibili, & intellectu fit vnum per accidens. Iam ſic formo rationem; vt fiat actio, agens, & paſſum debent vniri, obiectum autem mouet intellectum ad notitiam ſui; quare debent vniri; & cùm non poſsint perſe, quia lapis (vt cum Ariſtot. modò diximus) non eſt in anima, vnientur profectò per accidens, ideſt, per ſpeciem, quæ ſubiecti quidditatem ſuppleat. Quod etiam Ariſtot. 3. de anima inſinuauit affirmans, intelligere eſſe quoddam pati, ideſt, receptione ſpecierum fieri intellectionem.

Ariſt.

Ariſt.

Ariſt.

Tertia difficult. Vtrum Angelus cognoscat seipsum per suam essentiam?

Alex. Alen. vbi suprà. S. Thom. q. 56. art. 1. & etiam. q. 54. art. 1. & 2. Scot. q. 8. D. Bona. vbi S. Henricus. Marsil.

TItulus huius difficultatis triplicem potest habere sensum. Nam primò potest intelligi, an essentia Angeli sit intellectio, & actus, quo intelligit se formaliter? Secundò, an potentia, qua se intelligit, sit sua essentia? Tertiò an species, qua se intelligit, sit sua essentia? ita quòd non indigeat alia specie intelligibili, repræsentãte. Omnes Theologi vnanimes, & vno ore confitentur, Angelos intelligere seipsos per suam essentiam, solus Henricus Gandensis, quolib. 5. q. 14. affirmauit, Angelum etiam seipsum cognoscere per speciem intelligibilem, repræsentantem Angelum, cui etiam adhæsit Marsil. in. 2. q. 7. art. 9.

Difficultati huic erit respondendum iuxta triplicem sensum positum.

CONCLVSIO I.

Intelligere Angeli non est sua essentia. Et ratio. S. Tho. vbi suprà est; quia maior distinctio est inter esse, & operationem, quàm inter esse, & essentiam: & cùm esse, & essentia in nulla creatura sint idem, nequè erunt idem essentia, & operatio, & intelligere Angeli operatio illius est. Tum etiam; quia asserere, intelligere Angeli, quo intelligit Deũ, esse eiusdem Angeli essentiam, & substantiam est hæreticum: nam esset tunc beatus per essentiam, & dæmon etiam esset malus per essentiam, nempè, per operationem intellectus.

CONCLVSIO II.

Potentia, qua Angelus se ipsum intelligit, non est idem cum sua essentia; sed ab essentia realiter; vt Thomistæ asserunt, siue formaliter, vt Scotus voluit, distinguitur. Hac cõclusione explicatur secundus sensus tituli præsentis difficultatis, & est contra Gabrielem, qui. quæst. 2. huius distinct. secutus Ocham affirmauit potentiam intellectiuam, qua Angelus intelligit, esse ipsammet Angeli essentiam, & cõtra Durand. quæst. 5. eiusdem distinct. qui illis subscripsit.

Iam

Iam probatur concluſio; quia, cùm omnis potentia proxima, ſiue actiua, ſiue paſsiua, ſit reſpectu alicuius actus accidentalis diſtinguatur à ſuo ſubiecto, & intellectus Angeli ſit huiuſmodi potentia, diſtinguetur ab eius eſſentia, & non erit idem cum illa. Et D. Auguſt. lib. 5. de ciuitate Dei. *D. Aug.* cap. 17. Et B. Anſelm. in lib. de memoria præſcien- *D. Anſel.* tiæ, & prædeſtinatione. Et B. Dionyſi. de cæleſti Hierarc. *D. Dionyſi.* cap. 2. & 9. & 11. inſinuant intellectum, eſſentiam, & operationem diſtingui realiter, vt declarant diſcipuli S. Thom. vel formaliter, vt Scot. exponit. Et tandem, quia actus eſſentiæ Angelicæ eſt eſſe, & actus intellectus Angelici eſt intelligere, & cùm iſti actus ſint diſtincti, erunt quoquè diſtinctæ potentiæ; quia potentiæ per actus diſtinguntur.

CONCLVSIO III.

ANGELVS intelligit ſe ipſum per ſuam eſſentiam, & non per aliquam ſpeciem intelligibilem. Hanc concluſionem omnes ferè (vt ſuprà diximus) confitentur. Et ratio eſt; quia cùm notitia ab obiecto actu intelligibili, ideſt, actu intellectui, vel perſe, vel per accidens vnito, & ab eſſentia producatur, & eſſentia Angeli ſit actu intelligibilis (quoniam eſt proprio intellectui per identitatem vnita) producetur planè immediatè notitia Angeli ab eſſentia, & intellectu eiuſdem, ſine ſpecie intelligibili. Confirmatur ex *Ariſtot.* Ariſtot. 3. de anima; dicit enim ſi lapis eſſet intellectui vnitus, non indigeremus ſpecie intelligibili ad eius intellectionem. Quare hic non indiget Angelus ſpecie intelligibili, cùm eius eſſentia ſit intellectui vnita; vt modò diximus. Tum etiam; quia, ſi ſpecies obiecti informans intellectum, eſt partialis cauſa intellectionis, multò magis erit obiectum ipſum cauſa intellectionis, ſi ſit potentiæ vnitum; vt in hoc loco, cùm ſpecies eius vicem gerat, & eiuſdem obiecti virtute operetur. Et patet exemplo luminis ſolis; nam, vt lumen vnitur oculis noſtris, & ſine vlla ſpecie ab ipſis videtur; ita etiam adeſt eſſentia Angeli immediatè eius intellectui, vt principium, & ratio intelligendi, ſine vlla ſpecie.

Quarta diffic. Vtrùm quod de Angelo modò dictum est, dici, & affirmari possit de animæ cognitione, & de alijs, quæ ad ipsam pertinent?

CONCLVSIO I.

Doct. vbi s. & Gregor. Arimin. dis. 5. q. 2.

IDem dicendum est de anima absolutè loquendo, quod de Angelo modò probatum fuit. Et ratio est, quia ad cognitionem (vt proxima difficultate diximus) duo per se requiruntur, nempe, potentia cognoscēdi, & obiectum actu cognoscibile vnitum potentiæ, & intimè illi præsens. Quæ duo proculdubio animæ rationali conuenire videntur, propter eius immaterialitatem; quæ est principium, & radix, non solùm virtutis cognoscendi, & intelligēdi, verùm etiam actualis cognoscibilitatis, & intelligibilitatis. Quod Aristot. aperte docuit 3. de anima cap. 4. dicens, in separatis à materia idem esse intellectum, & quod intelligitur. Et idem omninò sentire videtur D. Augustinus de Trinit. cap. 3. & alijs in locis, vt refert Arim. vbi suprà. Et idem tenet S. Thom. 1. p. quæst. 89. art. 2. vbi expræsse cōcedit animam separatā à corpore cognoscere se ipsam, eo modo quo Angelus seipsum cognoscit.

Aristot.

D. Aug.

CONCLVSIO II.

Appen. 1. Anima rationalis corpori coniuncta non potest modo prædicto se ipsam agnoscere. Et ratio est, quia anima, dum est corpori vnita, non potest intelligere, nisi per conuersionem ad phantasmata; vt experimento comprobatum est, & Arist. 3. de anima docuit. Hoc enim est illi connaturale.

Appen. 2. Hinc priùs intelligit anima, quæ habent esse in materia, quorum phantasmata habemus.

Hinc, quia anima non cadit sub sensum, cùm sit immaterialis, & non possit de illa haberi phantasma, non potest pro isto statu per suam essentiam cognosci. Idemq; est iudicium de ijs, quæ ad illam pertinent, quæ similiter sunt immaterialia; vt infrà de alijs rebus ab anima cognitis patebit.

Quinta

Quinta difficult. Vtrùm Angelus cognoſcat alia à ſe per ſuam eſſentiam, vel per ſpecies?

Alex. Alen. q. 26. m. 2. S. Tho. q. 55. art. 1. & Scot. q. 3. & 4. Gabriel q. 5. Durandus. q. 6.

DIfficultate proxima declarauimus, quo medio Angelus cognoſcat ſe, nunc explicandum eſt. An eodem etiam medio cognoſcat alia à ſe, ita, vt eius eſſentia repræſentet illi omnia alia, à ſe, & non indigeat ſpecie aliqua ad cognitionem aliarum rerum adquirendam.

CONCLVSIO.

Angelus non intelligit alia à ſe per ſuam eſſentiam; ſed per ſpecies, tanquàm per medium. Hanc cõcluſionem communis doctorum ſententia confitetur. Et illam B. Dionyſi. 7. cap. de diuinis nominibus docet. Vbi dicit, Angelos illuminari rationibus rerum. Quamobrem Angeli per rationes rerum, & non per propriam ſubſtantiam, alia à ſe agnoſcũt. Et ratione probatur; quia, ſi Angelus per ſuam eſſentiam cognoſceret alia à ſe, ſemper omnia actu intelligeret, quemadmodum ſemper actu ſe ipſum intelligit, quia intelligit ſe ipſum per ſuam eſſentiam, quæ ſemper eſt illi præſens. Tum etiam, cùm eſſentia Angeli ſit limitata, & finita ad certum genus, & ad certam ſpeciem, & determinet ſibi quælibet Angeli eſſentia certam naturam: ideo non poteſt eſſe ratio ad cognoſcendum omne ens à ſe diſtinctum; quare cognoſcet Angelus alia à ſe per ſpecies, & nõ per ſuã eſſentiam.

D. Dionyſi.

Hinc ſola eſſentia diuina poteſt eſſe ratio cuicunq; intellectui cognoſcendi omnia propter ſuam illimitationem. Et quia ſola continet in ſe omne ens formaliter, & virtualiter. Nam formaliter continet perfectiones ſimpliciter ſimplices, quæ ſunt in creaturis; virtualiter autem, & eminenter cõtinet cæteras perfectiones, quæ in creaturis habent ad mixtã imperfectionem. Quod quidem non poteſt naturæ Angelicæ finitæ, & limitatæ conuenire.

Appen. 1.

Hinc etiam ſolus Deus omnia extra ſe ſemper actu intelligitquè. Omnia nuda, & aperta ſunt oculis eius. Quia per ſuam eſſentiam, quæ omnium cõtinet ſimilitudines, omnia intelligit. Lege doct. in. 2. diffic. huius quæſt. citatos.

Appen. 2. Hebræ. 4.

Sexta

Sexta diffic. Vtrum Angeli intelligant nõ solùm per species infusas, & concreatas: verùm etiam per species acquisitas?

Alex. Alen. 3. q. 24. & locis citatis. S. Tho. q. 55. art. 2. Ricar. art. 6. q. 2. Scot. q. 19. & 11. D. Bona.

SOlet proponi hæc difficultas, hoc modo. S. An Angeli accipiant cognitionem à rebus? vel an intelligant per species acceptas â rebus; vel sit sicut intellectus noster, qui nascitur, tanquàm tabula rasa, & sumit à rebus species. Circa hanc difficultatem, quæ difficilis est Ricard. & Scot. affirmant Angelum aliquas à rebus sumere species. Et S. Thom. oppositum tenet; at verò D. Bona. 2. p. huius. 3. dist. art. 2. q. 1. medius incedere videtur.

CONCLVSIO I.

Ezec. 28. D. Aug.

Angeli per species concreatas quidditates omnium rerũ intelligunt. Constat veritas huius conclusionis primùm auctoritate sacræ scripturæ: nam Ezechiel. 28. loquens de lucifero ita ait. Hæc dicit dominus Deus. Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, & perfectus in decore, &c. Quare ab instanti creationis, &c. & ex consequenti non acquisiuit scientiam quidditatum per species acquisitas à rebus; sed per concreatas. Deinde D. Augustinus super Gen. cap. 2. & 4. affirmat res priùs fuisse ab Angelo cognitas, quàm in proprio genere existerent, quare non cognouit eas per species ab illis sumptas; sed per concreatas. Et in lib. de causis scribitur, omnem intelligentiam esse plenam formis, idest, speciebus. Et tandem ratione confirmatur; quia anima paruuli discedentis ante vsum rationis intelligit statim post separationẽ quidditates rerum, & non nisi per species infusas; quare & angeli in instanti creationis similiter intellexerunt. Dices. cognoscunt ne Angeli etiam singularia? respondeo.

Dubium. 1.

CONCLVSIO II.

Alex. Alen. & alij vbi s. S. Tho. q. 57. art. 2. Psalm. 90.

COGNOSCVNT absquè dubio Angeli singularia. Et ratio est, quia custos necessariò debet cognoscere rem, quam custodit, & Angeli custodiunt nos, & omnes vias nostras, id est, singulares actiones. Iuxtà illud, psalm. 90.

Angelis

Angelis ſuis mãdauit de te; vt cuſtodiant te in omnibus vijs tuis. Nec poſſet quis aliquibus miniſtrare neceſſaria, ſi ea non agnoſceret; neq; prouidere, quæ cõueniunt, ſi, quæ prouidenda ſunt, non intelligeret. Et cùm Angeli ſint adminiſtratorij ſpiritus, vt habetur ad Hæbre. cap. 1. omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus, & prouideãt nobis, & noſtri curam habeant (dicente ſcriptura, Eccleſi. cap. 5. Ne dicas coram Angelo non eſt prouidentia) intelligent profectò ſingularia. Quæ veritas Ariſt. non latuit, quando Angelos motores orbium conſtituit, quos per intellectum, & voluntatem moue re aſſeruit. Et ſi orbes ſingulares non cognoſcerent, quo modo, quæſo, illos mouerent? Percontabis. Cognoſcit ne Angelus ſingularia per ſpecies vniuerſales concreatas?

Ad Hæbre. c. 1.

Eccl. c. 5.

Ariſt.

Dub. 2.

CONCLVSIO III.

Angelos intelligere ſingularia per illas ſpecies vniuerſales, quas ponunt Thomiſtæ, videtur impoſsibile. Et probatur primò; quoniam tunc Angelus naturaliter eſſet conſcius futurorũ contingentium per ſpecies ſibi connaturales, quod eſt erroneum. Et cõfirmatur, quoniam illæ ſpecies; vt Thomiſtæ cõfitentur, ſunt rationes ſciendi omnia futura, & cùm Angelus ſit conſcius ſe habere illas ſpecies, poterit exire in actum; atquè ita naturaliter habebit notitias omnium futurorum. Et non indigerent Angeli reuelatione aliqua futurorum; quia poſſent ex illis ſpeciebus, quarum ſunt conſcij, formare notitias omnium futurorum. Hæc autem aſſerere, pluſquàm erroneum eſt. Quæres rurſus, per quas igitur ſpecies Angelus intelliget ſingularia?

Dub. 3.

CONCLVSIO IIII.

Angelus per ſpecies acquiſitas à rebus intelligit ſingularia. Et ratio eſt; quia cùm omne, quod cognoſcitur, per aliquam ſimilitudinem cognoſcatur (vt Ariſt. 3. de anima eſt auctor) & Angelus cognoſcat ſingularia, vt ex ſecunda concluſione conſtat, & non per ſpecies concreatas, vt in. 3. concluſione probatum eſt, cognoſcet profectò ſingularia per ſpecies à rebus acquiſitas. Secundò probatur concluſio; quia agente, & patiente, ſufficienter approximatis, naturaliter ſequitur effectus, & Angelus poteſt habere aliquod ſingulare

mate-

materiale, verbi gratia lapidem, ſufficienter ſibi approximatum; quare poterit virtute intellectus agentis ſpeciem illius ſingularis in ſuo intellectu patibili formare. Nam ſi poteſt anima coniuncta corpori formam intelligibilem lapidis formare; quia habet in ſenſu communi phantaſma lapidis ſufficienter approximatum, poterit quoquè, & Angelus formare ſpeciem intelligibilem cum lapide, quẽ habet ſufficienter approximatum. Et confirmatur, quia ſi phantaſma lapidis efficit ſpeciem intelligibilem partialiter cum intellectu agente: quoniam ſupplet vicem ipſius obiecti, nempè lapidis, multò magis profectò poterit hoc efficere obiectum ipſum, vt potè lapis. Tandem probatur ad Epheſios. 3. c. inquit. B. Paul. mihi omnium ſanctorum minimò data eſt gratia hæc, &c. illuminare omnes, quæ ſit diſpenſatio ſacramenti abſconditi, ſcilicet, incarnationis, &c. vt innoteſcat principibus, & poteſtatibus in cœleſtibus per eccleſiam (ſcilicet per prædicationem, & fidem eccleſiæ) multiformis ſapientia Dei. Quo loco gloſſ. & D. Hieron. affirmant multos Angelorum didiſciſſe incarnationem Verbi, poſt eius paſſionem, vt patet Iſaiæ. 63. Quis eſt iſte, qui venit de Edom, &c. Et pſalm. 23. quis eſt iſte Rex gloriæ? &c. Hinc ita colligo rationem. Angeli acceperunt myſterium incarnationis, & non per ſpecies innatas, ergo per ſpecies acquiſitas. Sed de hac difficultate lege librum controuerſiarum.

Epheſ. 3.

D. Hiero. Iſaiæ. 63. Pſal. 23.

Septima diffic. Vtrum Angeli, quò ſuperiores, eò per pauciores, & vniuerſaliores intelligant?

S. Tho. q. 55. art. 3. Scot. hac. d. q. 10. & d. 9. q. 2.

SAnctus Thom. affirmat. Scot. verò negat. Ad maiorem intelligentiam huius difficultatis ſunt iacienda aliquot fundamenta.

1. Funda. Species eſt naturalis obiecti ſimilitudo. Communis ſententia philoſophorum hoc fundamentum probat. Nihil enim poſſe cognoſci, niſi per ſuum ſimile ex Ariſtot. 3. de

de anima colligitur. Nam dicit Aristot. necesse est, aut res ipsas, aut formas in anima esse: & cùm res ipsa, vt lapis, in anima non sit, erit eius species, quæ similitudo rei nominatur. Et patet in speculo, vbi recipitur species obiecti, quæ est expressa obiecti imago. *Arist.*

Fieri non potest, vt eadem similitudo contraria repræsentet. Et ratio est, quia, cùm similitudo sit naturalis imago repræsentans prototipum, & contingat prototipa esse contraria, vt quidditas hominis, & bruti, fieri profectò non poterit, vt eadem similitudo vtrunquè repræsentet. Perinde enim esset, ac si vnam, & eandem imaginem hominis, & leonis, fingeremus. *2. Funda.*

Species ratione perfectioris potentiæ, in qua est, vniuersalius repræsentare non potest. v.g. eadem species in Angelo non repræsentabit plura, quàm in anima separata: vt si in anima solùm repræsentat quidditatem hominis, in Angelo non repræsentabit quidditatem hominis, & leonis. Ratio huius fundamenti sic colligitur. Demus vnum principium esse rationem cognoscendi tres conclusiones; vt exempli causa animal rationale, ex quò infertur hominem esse flebilem, & risus, & beatitudinis participem. Hinc sic colligo argumentum. Hoc idem principium in intellectu Angeli non erit ratio intelligendi plures conclusiones, quàm tres prædictas, sicut est ratio cognoscendi in homine, ergo à simili, si vna species fuerit ratio repræsentandi solùm quatuor quidditates, non repræsentabit quinquè, eò quod sit in perfectiori intellectu. Repræsentabit tamen faciliùs, clariùs, puriùs, & limpidiùs, iuxta maiorem perfectionem intellectus. *3. Funda.*

Deus potest creare aliquem Angelum ita supremum; vt non possit creare perfectiorem. Et probatur ab Scoto in. 3. distinct. 14. nam vt S. Thom. & Scot. opinantur, sicut summa gratia est creabilis ita, vt perfectiorem Deus creare non possit; ita theologandum est de substantijs. Ijs iactis fundamentis sit. *4. Funda. Scot. est.*

CONCLVSIO.

ANGELI, Non ideò intelligunt per pauciores, & vni-

vniuerſaliores ſpecies, quòd ſint ſuperiores; cùm nulla ſpecies in intellectu angelico vniuerſalius, quàm alia repræſentet. Singularum enim quidditatum ſunt ſingulæ ſpecies. Demonſtro concluſionem cum Scoto varijs rationibus. Sit prima, ſpecies eſt naturalis, & expreſſa obiecti ſimilitudo; vt ex primo fundamento conſtat, & fieri non poteſt, vt eadē ſpecies, & ſimilitudo contraria repræſentet; vt in. 2. fundamento patet; quare non poterit vna, & eadem ſpecies eſſe ſimilitudo plurium quidditatum, & ex conſequenti Angeli, quò ſunt ſuperiores, non intelligent per pauciores, & vniuerſaliores ſpecies. Secunda ratio, quia ex oppoſita ſententia ſequitur, poſſe dari ſpeciem tantæ perfectionis in repræſentato, quantæ perfectionis eſt eſſentia diuina in repræſentādo. Probatur ſequela, ſit ita, vt aliquis Angelus ſupremus de facto intelligat per duas tātùm ſpecies, iam crearetur alius Angelus iſto perfectior, vt conſtat ex. 4. fundamento, iſte intelliget per pauciores ſpecies, nempè per vnam, quæ erit ratio intelligendi infinita intelligibilia, infinita, ſcilicet, ſingularia, & infinitas quidditates, à Deo factibiles. Nam inter hominem, & formicam potens eſt Deus creare infinitas ſpecies, formica perfectiores, & homine imperfectiores. Iam igitur illa ſpecies tantæ perfectionis erit, quantæ eſſentia diuina, quæ dicitur infinita, quia eſt ratio repræſentandi obiecta infinita. Tertia ratio; Angelus poteſt habere actualem hominis, & non leonis cognitionem, non igitur cognoſcet vtrunq; per vnam ſpeciem, ſed per diuerſas: Sequela patet; nam ſi vna, & eadem ſpecies vtrumq; repræſentaret, cùm talis ſpecies ſit agens naturale, non poſſet mouere intellectum ad cognitionem vnius quidditatis, & non alteriùs. Quia licet intellectus ſubſit voluntatis imperio, quò ad intelligendum, vel non intelligendum, ſpecies tamen, cùm ſit accidens, inhærens, non ſubeſt quantùm ad repræſentandum, & mouēdum intellectum, voluntatis imperio. Quod confirmo exēplo habituum, qui non inclinant ex voluntatis imperio; ſed voluntate ipſa renittente. Verùm de ijs in lib. controuerſiarum.

Octaua

Octaua diffic. Vtrùm Angelus diuinæ essentiæ naturalem cognitionem habeat, & qua ratione, sine medio illam obtineat?

HIc non quæritur. An potuerint naturaliter Deum cognoscere? Hoc enim perspicuum satis, superq; est. Nam, cùm sint hominibus lõgè perspicatiores, & homines, natura duce, citra reuelationem Deum cognouerint (dicente D. Paul. ad Rom. 1. qui cùm Deum cognouissent, &c. non dubium est; quin Angeli Deum naturaliter cognouerint. Sed quæritur de medio, quo Deum cognouerunt existentes in via. Et nota diligenter sequentia fundamenta. *Alex. Alen. q. 24. m. 1. S. Tho. q. 56. art. 3. S. Bona. art. 2. q. 2. 2. p. dist. Scot. q. 9. & alij hac 3. dist. Ad Rom. 1.*

Primum fundamentum tribus modis res aliqua potest cognosci. Primo per suam ipsius essentiam; vt lux, quæ oculo inhæret, & ab oculo cognoscitur, & Angelus, vt suprà diximus, se per suam essentiam cognoscit. Secundò, per speciem, siue similitudinem potentiæ cognoscendi inhærentẽ, quo modo oculus corporeus videt lapidẽ per species, & agnoscitur lapis. Et tertiò cognoscitur res per speciem, non quidẽ acceptam à re cuius est species; sed ab alia, in qua resultat. Qua ratione video hominem à tergo existentem per eius similitudinem in speculo præmanibus habito respondẽtem. Iis tribus modis cognoscitur Deus. *1. Fund.*

Secundum fundamentum. Principium alicuius effectus dupliciter dicitur naturale. Primò, quãdo ex viribus, & principijs naturalibus est; vt intellectus suæ operationis est hoc modo naturale principium. Quia ex viribus suis cùm generali Dei concursu intelligit. Secundò, principium supernaturaliter inditum, vocatur naturale; quia est concreatum, & de ratione alicuius status: quo modo iustitia originalis concessa à Deo in statu innocentiæ, eò quod esset de ratione illius status, naturalis dicebatur. *2. Fund.*

Hinc, cognitio Angelorũ in via, quã habuerũt per speciẽ concreatã, per quã cognouerunt Deum, dicebatur naturalis. Quia erat de ratione illius status. Et vocabatur etiam supernaturalis, propterea ꝙ non erat ex viribus naturę. *Append. 1.*

Appen. 2. Hinc, iuxta hanc acceptionem gratia, & gloria nunquàm dicuntur principia naturalia in via, quia nunquàm sunt de ratione alicuius status viatoris.

3. Fund. Tertiũ fundamentum. Cognitio, vel est intuitiua, qua cognoscitur res cum sua actuali existentia, extra suas causas, & in seipsa: vel est abstractiua, qua cognoscitur res abstrahẽdo ab existentia actuali, siue res quæ cognoscitur sit, siue nõ sit. Duplicem autem hanc notitiam potest intellectus habere; sensus verò exterior habet intuitiuam tantùm; & cõmunis sensus solam abstractiuam habet. Quod quidem experimẽto cõprobatur, quando inter dormiendum, recordamur rerum absentium, quæ quidem recordatio non fit per intellectum, quia tunc non vtimur ratione, sed fit tantùm per sensum cõmunẽ, qui phantasia nominatur. Confirmat etiã hũc sensum communem memoria animalium, quæ quia hoc sensu communi prædita sunt, præteritorum recordantur.

4. Fund. Quartum fundamentum. Cognitio vel est confusa, vel est distincta. Prima est, quando cognoscitur obiectum sub ratione vniuersalis, nempè, generis, aut speciei, vel quando cognoscitur solùm id, quod est obiecto cognito cũ alijs cõmune. v. g. quando à longe aliquod indiuiduum sub ratione animalis, vel hominis cognoscimus. Secunda est, quando sub particulari ratione specifica, vel indiuiduali, obiectum agnoscitur, vt si homo quatenus rationalis est, vel Petrus sub ratione petreitatis, siue ecceitatis, cognoscatur. Et ratio huius fundamenti est; quia omnis differentia cõstitutiua, est etiam distinctiua: vt rationale constituit hominem, & distinguit illum à bruto. Et petreitas Petrum constituit, & à cæteris illum distinguit: quare sola cognitio, quæ habetur obiecti per propriam differentiam, siue essentialem, siue indiuidualem, erit distincta.

Append. 3. Hinc eadem cognitio respectu diuersorũ est cõfusa, & distincta; vt notitia hominis in cõmuni, si comparetur cũ notitia animalis, erit distincta de differentia specifica, si verò cõparetur ad notitiam, quæ de Petro habetur, erit confusa.

5. Fund. Quintũ fundamentum. Notitia distincta, vel est quidditatiua, vel non quidditatiua. Prima est notitia perspicua, &

certa

certa essentiæ obiecti, habita per definitionem essentialem. Nã cognita definitione; vt Arist. docet, omnes proprietates definiti cognoscũtur, & omnes quæstiones, quæ de diffinito proponi possunt, dissoluũtur. Hinc clara Dei visio in patria, nihil aliud est, quã notitia quidditatiua Dei. Secũda est, quãdo cognoscitur res sub ꝓpria passione, siue attributo, ꝙ vni, soli, & semper, & nõ alteri conuenit. Exempli causa, infinita potẽtia, infinita sapientia, æternitas, & necessarium esse, conueniunt soli Deo; atq; ita cognitio sub ijs attributis erit notitia Dei distincta, non tamen quidditatiua. Appen. 4.

Sextum fundamentum. Differentia essentialis Dei est infinitas essentiæ. Et ratio est, quia illud est differentia indiuidualis, & constitutiua Dei, iuxta nostrum loquẽdi modum, per quod distinguitur, & constituitur in esse Dei; sed de ratione infinitæ essentiæ, & non infinitæ potentiæ, vel infinitæ sapientiæ, est Deus: ergo sola infinitas essentiæ est differentia constitutiua Dei. Minor probatur; propterea quòd de ratione Dei est, quod sit trinus in personis, at qui si essentia non esset infinita, non posset esse eadem numero in tribus: quare sola infinitas essentiæ erit differentia constitutiua Dei. Sed de ijs auspice Christo Iesu, in floribus primi lib. sentent. *6. Fund.*

Hinc quãuis Philosophi naturaliter infinitam Dei potentiam cognouerint, naturaliter tamen Deum distinctè, ideſt, sub differentia constitutiua, & distinctiua haud cognouerũt. Quia infinitam Dei essentiam non nouerunt. Append. 5.

Septimum fundamentum. Esse vnam speciem, quæ distinctè Deum repræsentet, vel per Dei omnipotentiam, est impossibile. Hoc fundamentum sequitur ex 6. Et ratio est: quia quãta est species repræsentans, tanta est notitia, quæ inde gignitur: & cùm impossibile sit naturaliter proiisto statu Deum distinctè cognoscere, impossibile quoq; erit dari speciem, quæ distinctè Deum repræsentet, sitq; distincta Dei similitudo. Et confirmatur: quia si Deum naturaliter, & distinctè cognoscere possemus, naturaliter quoquè cognoscere valeremus omnes proprietates Dei, nempè, omnipotẽtiam ad creandum, & Trinitatem personarum diuinarum, *7. Fund.*

& omnia mysteria, quæ sola fides docet. Quod quidem est plusquàm hæreticum. Sequela patet, quia cognitio distincta, & quidditatiua, vt in quinto fundamento diximus, est, quæ habetur per diffinitionem, & cognita diffinitione, cognoscitur perfectissimè, & extensiuè diffinitum: quia ex definitione omnes propriæ passiones, & affectiones definiti emanant, atq; ex consequenti si daretur pro isto statu notitia distincta Dei, possemus omnia mysteria; vt dictum est cognoscere. Iis iactis fundamentis sit prima conclusio.

CONCLVSIO I.

Angeli notitia distincta, quidditatiua, non potuerunt Deum naturaliter cognoscere. Hæc conclusio colligitur ex fundamentis positis. Et cõfirmatur; nam si Deus naturaliter posset quidditatiuè cognosci, naturaliter aliquis esset beatus, quod est erroneum. Sequela patet, quia notitia clara Dei quidditatiua est notitia beatifica, vt ex quinto fundamento constat. Est enim notitia quidditatiua, ita clara notitia obiecti, vt clarior esse non possit. Si quidem, cognita definitione, & quod quid est obiecti, cognoscuntur, vt dictum est, omnes eius passiones, & proprietates. Quare, si in via esset possibilis talis notitia, quidditatiua naturaliter, posset aliqua creatura esse beata; quia haberet claram Dei notitiam, quod, vt dictũ est, erroneum esse censetur.

CONCLVSIO II.

Angeli viatores habuerunt aliquam speciem, qua distinctè Deum cognoscere potuerunt, non quidditatiuè; sed sub ratione hac, quatenus Deus erat obiectum repræsentans creaturas, & per illas species cognouerũt creaturas, & Deum in particulari. Hæc conclusio probatur primò auctoritate di ui Aug. 4. super Gen. cap. 3. vbi inquit, Angelos in statu innocentiæ, & in via habuisse cognitionem matutinam creaturarum, & vespertinam, & vocat matutinam cognitionem earum in verbo, non intuitiuè, sed abstractiuè cognito, per aliquam speciem creatam. Quia tunc non erant beati. Appellat autem cognitionem vespertinam, cognitionem creaturarum in proprio genere. Deinde probatur ratione, hac vna re prænotata, scilicet, philosophos naturales cognouisse

D. Aug.

Deum

Deum distinctè sub aliqua speciali ratione. Ait enim diuus Paul. ad Rom. cap. 1. inuisibilia ipsius à creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna eius virtus, & diuinitas. Hinc sic colligo argumentum. Sempiterna Dei virtus est infinita eius potentia, & hæc est peculiaris Dei ratio; ergo Philosophi cognouerunt Deum non solùm confusè, verùm etiam distinctè sub aliqua speciali ratione. Tum sic Angeli viatores perfectiùs cognouerunt Deum, quàm Philosophi, cùm sint perfectioris naturæ, & Philosophi cognouerunt distinctè; vt modò diximus: ergo & Angeli distinctiùs sub hac, scilicet, ratione, quatenus erat obiectum repræsentans omnes creaturas, & per illam speciem, qua Deum cognoscebãt, videbant etiam creaturas; vt D. Augustinus testatur. Præterea homo in statu innocentiæ cognoscebat suum finem supernaturalẽ in speciali, & meliùs, quàm nunc; ergo etiam Angelus, qui est perfectior, cognouit per speciem dictam. Et constat etiam D. Paul. talem speciem habuisse, quando recordabatur arcanorum, quæ non licet homini loqui; quæ quidem in raptu vsquè ad. 3. cœlum viderat.

Ad Rom. c. 1.

2. Cor. 12.

Nona diffic. Quomodo vnus Angelus alium cognoscit?

QVAERITVR. An cognoscat per suam essentiam? an per speciem?

CONCLVSIO.

VNVS Angelus alium non per suam essentiam; sed per speciem cognoscit. Ratio est; quia, cùm essentia vnius Angeli sit diuersa ab essentia alterius, propter diuersitatem, non poterit vnus Angelus alium (vt habet conclusio) cognoscere. Quia cognitio per id, quod simile est comparatur, & cùm non cognoscat per suam essentiam, cognoscet necessariò per speciem. Sit verò species illa innata? an acquisita? ex supradictis constat.

Alex. Alen. q. 24. m. 2. S. Thom. q. 56. art. 2.

Decima diffic. Vtrùm Angeli possint futura cognoscere?

Alex. Alen. q. 26. m. 4. S. Tho. q. 57. art. 3. S. Bona. dist. 7. art. 1. q. 3. Dura. dist. 7 q. 3. Athan. Damascen. Orig. Augustˉ. Isidor. Greg. Tertul.

PRæter doct. scholasticos in margine citatos, lege circa hanc difficultatem Athanas. in lib. quæst. sacræ scripturæ ad Anthiotum principem. quæst. 27. Damascen. lib. 2. fidei ortod. cap. 4. & lib. 3. cap. 16. Orig. lib. 4. Periarc. c. 2. Tertulia. lib. apologetico contra gent. D. Augustˉ. 3. tomo. lib. de diuinatione dæmonum. Et lib. 2. super Gen. cap. 17. & lib. 5. & 9. de ciuit. Dei. B. Isidor. lib. de summo bono. cap. 12. B. Greg. lib. 28. moral. cap. 6. & S. Thom. lib. 3. contra gent. c. 154. & quæst. 16. de malo art. 7.

Cùm varia sint rerum futurarum genera, & variè, quæ futura sunt, considerentur: varijs conclusionibus erit titulo difficultatis respondendum.

CONCLVSIO I.

Quæ futura sunt, si in se ipsis considerentur, à nullo, præterquàm, à solo Deo, cognosci possunt. Hæc conclusio est de fide, nam illa scire, & de illis prænuntiare, præsertim, si à voluntate pendeant, nequè homo, nequè Angelus; sed solus Deus prænuntiare valet. Dicere namquè res futuras signum diuinitatis est; vt ex multis locis sacræ scripturæ constat. Isaiæ. 41. legitur. Annunciate, quæ ventura sunt in futurum, & sciemus; quia dij estis vos. Et cap. 45. suam diuinam cognitionem probans idem Isaias ait. Hæc dicit Dominus, sanctus Israel, plastes eius, ventura interrogate me, &c. Et Daniel cap. 2. misterium, quod rex interrogat, sapientes magi, & arioli, & aruspices nequeunt indicare regi; sed est Deus in cœlo, reuelans misteria, qui indicauit tibi Rex Nabuchodonosor, quæ ventura sunt in nouissimis temporibus. Et sapientiæ cap. 8. signa, & monstra scit, antequàm fiant, & euentus temporum, & sæculorum, & Marci. 13. de die autem illo, & hora, nemo scit nequè Angeli in cœlo. Deinde ratione confirmatur; quia, cùm certissimum fidei christianæ argumentum sit, ea scilicet, quæ modo credimus, antea fuisse per oracula prophetarum pronunciata, & reuelata, vt docet diuus Petrus. 2. epist. cap. 1, dicens: habemus firmiorem

Isaiæ. 41. Isaiæ. c. 45. Daniel. c. 2. Marci. 13. 2. Pet. 1.

rem propheticum ſermonem, cui benefacitis attendentes. Et B. Paul. inſinuat confirmans veritatem ſui euangelij, dum ait; quod ante promiſſerat per prophetas ſuos in ſcripturis ſanctis; profectò ſolus Deus poterit prænuntiare futura, quæ Angeli boni, & prophetæ per reuelationem norunt. Poſtremò; quia huiuſmodi futura contingentia præſertim, quæ ex libero Dei arbitrio pendent, ratione æternitatis, qua diuina cognitio menſuratur, ſunt diuinæ cognitioni præſentia; quamuis cognitioni Angelicæ, & noſtræ, quæ tempore menſuratur, ſint futura. Lege D. Auguſt. lib. 8. ſuper Gen. à. 20. cap. vſq; 23. caput. *D. Aug.*

Hinc ſpiritus maligni, quando prædicunt huiuſmodi futura contingentia, mentiuntur, vt fallāt. Conſtat. 3. Reg. c. 22. vbi legitur, omnes prophetas Baal mē itos fuiſſe Achab, Regi Iſrael. Append. 3. *Reg. c. 22.*

Limitanda tamen eſt appendix hæc. Nam aliquando verè ſolent futura prænuntiare. Primò per reuelationem bonorum ſpirituum; vt expreſſè docet D. Iſidorus lib. de ſummo bono. cap. 12. Et D. Auguſt. lib. de diuinatione dæmonū. Vbi ſcribit, dæmones aliquando verè prædixiſſe futura, cognita tamen reuelatione, quæ prophetis fuit facta. Vnde potuerūt prænūtiare futuram ſubuerſionem idolorū, poſt aduētū Chriſti Ieſu redemptoris noſtri, cognita reuelatione facta expreſſè Sophoniæ prophetæ. Et dāna, quæ erat Iob illaturus, potuit dæmō prædicere, per reuelationē illi factā, vt ex. 1. & 2. c. Iob apertè colligitur. Nunquàm tamē illis erit fides adhibenda, quando futura verè reuelant. Nam hoc faciunt; vt homines fallant, & decipiant, & illos ad credēdum eis in alijs, quę falſa ſunt, inducant. *Limitatio. Iſidor. D. Aug. Sophoniæ. c. 2. Iob. c. 1. & 2.*

CONCLVSIO II.

Futura, quę habent cauſam neceſſariò determinatam, & infallibilem, ad eorum eſſe producendum, angelus bonus, & malus naturali cognitione certò cognoſcere poſſunt. Talia ſunt, quæ circa motū cœli accidunt, vt ortus, & occaſus, ecclipſes, cōiunctiones, &c. In quibus eſt determinatio, & omnis impedimēti remotio. Et ratio eſt; qm huiuſmodi futura habēt eſſe in ſuis cauſis neceſſariò determinatis; quod quidem

Arist. esse, cùm sit determinatum, infallibile, & necessarium, necessariò potest cognosci. Nam res, auctore Arist. sicut se habet ad esse, ita se habet ad cognitionem.

CONCLVSIO III.

Futura, quæ habent causam, vt in plurimum determinatam, sed fallibilem possunt ab Angelis naturaliter cognitione quadam certa, non infallibili, sed; vt in plurimum, & coniecturali cognosci. v.g. quæ fiunt secundum naturam inferiorem. Quæ quidem; quia mouet determinatè ad vnum, determinatam causam futura habere dicũtur. Verùm cùm multipliciter talis causa possit impediri, dicuntur quoq; fallibilem causam habere. Exempli causa, ager seminatus, si sit terra pinguis, & bona superiorum corporum dispositio, pinguem affert fructum, qui fructus multis modis potest impediri, licet, vt in plurimum eueniat. Et ratio est, quia, cũ hæc futura, solùm habeant esse in sua causa determinata, non necessariò, & infallibiliter, sed vt in plurimum, simili modo cognoscuntur. Et confirmatur ex Arist. proximè citato: quoniam sicut res se habet adesse, &c.

Append. Hinc, astrologi quædam futura prædicunt, quæ ex motibus cœli in istis inferioribus consequuntur, quæ tamen propter defectum causarum inferiorum impediri possunt; quæ quidem cognitio, eò magis ad certitudinem accedit, quò ad vnum effectum plures causæ concurrentes agnoscuntur, & virtus causæ melius cognita est. Et nota multò perfectiorem cognitionem habere Angelos bonos, & malos de ijs per species, quàm astronomi per artem habeant. Quia multò perfectius cognoscunt tales causas, illarumq; habitudinem ad suos effectus, quàm homines: atquè ita certius possunt de ijs dæmones, quàm homines diuinare, & prænuntiare.

CONCLVSIO IIII.

Futura, quæ habent causam indeterminatam, & fallibilem, quæ sunt ad vtrumlibet, nequè boni, nequè mali Angeli naturaliter agnoscere possunt. Talia sunt, quæ à nostra voluntate pendent, quæ, cùm possit ad oppositа moueri, est indeterminata, & cùm volenti perficere multa occurrere impedimenta possint, est fallibilis. Atquè ita à nullo, præterquàm

terquàm à ſolo Deo, cognoſci poſſunt, vel ab eo, cui Deus illa reuelare voluerit. Et ratio concluſionis eſt; quia huiuſmodi futura contingentia non habent in ſua cauſa aliquod determinatum eſſe, cùm ad vtrumlibet ſe habeant reſpectu ſuæ cauſæ, & cauſa etiam reſpectu illorum. Et ita, vt ſe habent adeſſe, ex Ariſtot. ita ſe habent ad cognitionem. Relege fundamenta primæ concluſionis huius difficultatis.

Hinc ab vſurpatione huius actus, qui ſoli Deo, vel cui ille reuelauerit, competit, qui futuris prænuntiandis intendũt, diuini appellantur. Append.

Cæterùm quoniam diſpoſitionem appetitus ſenſitiui, & cauſas, quæ huiuſmodi diſpoſitionem inducere poſſunt, dæmon optimè nouit. Hinc eſt quòd ſæpè vera de actibus humanis prænuntiat. Propterea quòd voluntas ſecundum dictam diſpoſitionem mouetur, & plures ſunt, qui illam ſequuntur, quàm qui illi reſiſtunt. Qualis enim vnuſquiſquè eſt, talis ei finis apparet. Ex externis etiam operibus qualis interior diſpoſitio ſit, facilè intelligitur. Iuxta illud Matthæ. 7. à fructibus eorum cognoſcetis eos. Fallitur tamen dæmon ſæpè in huiuſmodi prænuntiationibus. Quia homo libero arbitrio, diuino præſertim auxilio adiutus, poteſt illi diſpoſitioni reſiſtere. Iuxta illud Gen. 4. ſub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius. *Limitatio.* *Matth. 7.* *Gen. 4.*

Nota etiam cum S. Thom. 3. contra gen. cap. 154. circa finem. Quòd; vt dæmones conantur labefactare argumentum, quod ſumitur ex miraculis ad confirmandam fidem catholicam, efficientes falſa miracula, quæ mira, vel miraculoſa hominibus apparent; ita etiam abuti ſolent prænuntiatione prophetica, non verè prophetando; ſed prænuntiando, quæ ab hominum cognitione longè diſtant; ex cauſis tamen naturalibus proueniunt, vt quæ emanant ex motu, & influentijs cœleſtium corporum, quorum cognitio longè à nobis diſtat. Et ideò Ieremiæ. capit. 10. legitur, iuxta vias gentium nolite diſcere, & à ſignis cœli nolite metuere, quæ timent gentes. Sed de ijs lege D. Auguſt. lib. de doctrina Chriſt. cap. 23. & 24. & lib. 2. ſuper Gen. cap. 17, *S. Thom.* *Ieremiæ. c. 10.* *D. Aug.*

Caſtro de iuſta hæreticorum punitione, cap. 13. Tandem etiam dæmon prænuntiare futura contingentia, quæ dependent ex ſuo libero arbitrio, cognita ſuæ voluntatis determinatione, poteſt.

Vndecima difficultas. Vtrùm Angeli cognoſcant cogitationes cordium? ideſt, Vtrum poſsit naturaliter videre cogitationes alterius Angeli, ſiue hominis viatoris, ſiue animæ ſeparatæ, ſiue operationis voluntatis?

S. Tho. q. 57. art. 4. *S. Bonau. q. vlt. diſt. 8.* *S. Tho.* *Capreol.* *Greg. Arim.* *Marſil.* *Scot.*

DVAE ſunt de hac re opiniones. Prima ſancti Tho. aſſerentis, Angelum non poſſe cognoſcere naturaliter cogitationes hominis, vel alterius Angeli, niſi per locutionem, quem ſequuntur Capreo. diſt. 8. q. vnica, Greg. Arim. & Marſil. eadem diſt. & alij quàm plurimi.

Secunda eſt Scoti diſt. 9. quæſt. 1. & in 4. diſt. 10. q. 8. qui affirmat hoc fieri poſſe naturaliter, de facto tamen, inquit, nunquàm vnus Angelus alterius Angeli cogitationes cognoſcet, niſi priùs excitetur, ideſt, niſi priùs ei alius Angelus alloquatur. Tenet etiam dæmones cognoſcere cogitationes noſtras, quantùm ad ſubiectum, obiectum, & affectum, ad quę inclinant; non autem quantùm ad finem. Sciunt. v. g. quid cogitemus; ſed non ad quem finem; vt quod Petrus cogitet fœminam aliquam; ſed ignorat. An ad voluptatem, vel ad alium finem? Scot. adhæſit Gabriel. diſt. 9. q. 2. & ſuper canonem lectione 31. & citat Ocham. quæſt. 13. Iis etiam ſubſcripſit Maior. eadem diſt. quæſt. 3. qui affirmat naturaliter poſſe talem cognitionem habere, ſed non de facto cogitationes cognoſcere: quia impediuntur à Deo, ne illas cognoſcant. Quoniam Deus non concurrit cum vno Angelo ad aliorum cogitationes cognoſcendas, niſi quando ipſis Angelis illas manifeſtare placuerit. Præſertim, inquiunt, cum cacodæmonibus non concurrit; ne illis amplior potentia

Gabriel. *Maior.*

ad deci-

ad decipiendum hominem conceſſa videatur. Durand. diſtinct.8.quæſt.5. quæ iſtarum opinionum verior ſit, non determinat. *Durand.*

CONCLVSIO I.

ANGELVS cognoſcit naturaliter omnes cogitationes noſtras naturales, quæ à voluntate non pendent, & actus voluntati ſubiectos, quos voluntas aliquando ſine deliberatione, & libertate habet, quos Theologi motus primò primos appellant. Et ratio eſt; quia, cùm Angelus cognoſcat comprehenſiuè omnes res naturales, & earum effectus, cognoſcet, & dictos intellectus, & voluntatis actus. Nam iſti actus ſunt purè naturales; ſicut in bruto. Tum etiam; quoniam iſti actus ſunt in rerum natura, & Angelus ad res natura exiſtentes intelligendas (vt ex dictis conſtat) natus, factuſquè eſt. Hanc concluſionem manifeſtè probant omnia Scoti argumenta.

CONCLVSIO II.

COGITATIONES Noſtras, quæ pendent à voluntatis libertate directè, prout ſunt in intellectu, & affectiones in ſe ipſis, prout ſunt in voluntate, non poteſt Angelus naturaliter cognoſcere, cùm de facto ſolus Deus illas cognoſcat. Hæc concluſio catholica, in gratiam diuinæ ſcripturæ ſtudioſorum varijs ſacræ ſcripturæ teſtimonijs, ex quibus expreſſè colligitur, & ſanctorum auctoritatibus, & rationibus confirmatur. Legitur enim; tu noſti ſolus cor omnium filiorum hominum. Et. 1. Paralipom. cap. 28. omnia enim corda ſcrutatur Dominus, & vniuerſas mentium cogitationes intelligit. Et. 2. Paralipom. cap. 6. tu reddes vnicuiquè ſecundum vias ſuas, quas noſti, eum habere in corde ſuo. Tu enim ſolus noſti corda filiorum hominum. Et Iob, ecce enim in cœlo teſtis meus, & conſcius meus in excelſis. Et pſalm. 43. nonne Deus requiret iſta? Ipſe enim nouit abſcondita cordis. & pſalm. 7. ſcrutans corda, & renes Deus. Et Ierem. 17. prauum eſt cor hominis, & inſcrutabile, quis cognoſcet illud? Ego Dominus ſcrutans cor, & probans renes, qui do vnicuiquè iuxta viam ſuam, & iuxta fructum adinuentionum ipſarum.

Lege Alex. Alen. q. 26. m. 3.
3. Reg. c. 8.
1. Paralip. c. 28.
2. Paralip. c. 6.
Iob. cap. 16.
Pſal. 43.
Pſalm. 7.
Ierem. c. 17.

Et cap.

Et cap. 20. apud eundem, qui renes vides, & corda. Et nota, quòd cor in ſcriptura ſacra pro portione ſuperiori, ſcilicet, intellectu, & voluntate accipitur. Item Matthæ. 9. cùm vidiſſet Ieſus cogitationes eorum, &c. Et Lucæ. 5. vt cognouit Ieſus cogitationes eorum, &c. Et cap. 6. ipſe verò ſciebat cogitationes eorum. Et cap. 8. ipſe autem, vt vidit cogitationes eorum, & alibi ſæpè. Præterea in Act. Apoſtol. cap. 1. tu Domine, qui corda noſti omnium. Et ad Roman. qui autem ſcrutatur corda, ſcit, quid deſideret ſpiritus. Et 1. Corinth. 2. quis enim hominum ſcit, quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt. Ita, quæ ſunt Dei, nemo nouit, niſi ſpiritus Dei; ergo Angeli non nouerunt, quæ ſunt hominis; ſi quidem dicit; quòd ſolus ſpiritus, qui eſt in ipſo, & Deus illa norunt. Et ad Hebræos. 4. capit. diſcretor eſt cogitationum, & intentionum cordis, & non eſt vlla creatura inuiſibilis in conſpectu eius: omnia autem nuda, & aperta ſunt oculis eius. Et tandem Apocalypſis. cap. 2. ſcient omnes eccleſiæ: quia ego ſum ſcrutans corda, & renes. Hanc etiam catholicam concluſionem omnes ſancti Patres, & doctores confitentur. legant, quibus per tempus licebit D. Hieronym. ſuper illa verba citata Matthæ. 9. cùm vidiſſet Ieſus, &c. Et Ioann. Chryſoſtom. ſuper Ioannem, homil. 23. ſuper illa verba. Ipſe enim ſciebat, quid eſſet in homine. Vbi adducit locum citatum Act. cap. 1. tu Domine, qui noſti, &c. Et homil. 3. ſuper cap. 9. Matthæ. Et beatum Cyrillum in commentarijs ſuper Ioann. lib. 2. 3. & 4. D. Ambroſi. ſuper cap. 2. 1. ad Corinth. & lib. 1. de officijs cap. 14. & in oratione de obitu Theodoſij. Et beatũ Athan. in quæſtion. ſacræ ſcripturæ. quæſt. 27. & B. Damaſcen. lib. 1. cap. 19. Et D. Auguſt. lib. de diuinatione dæmonum cap. 5. & lib. 12. ſuper Geneſi. cap. 27. & lib. 2. retracta. cap. 30. & lib. de Eccleſiaſticis dogmatibus, vbi ait. Internas cogitationes noſtras diabolus non videt. Et Ioann. Arboreum lib. 4. Theoſophiæ. Ij enim, & alij, quàm plures doctores colligunt ex locis ſcripturæ citatis firmiſsimum argumentum ad probandum Chriſtum eſſe verum Deum: quia hominum cogitationes videbat,

Ierem. c. 20. *Matth. c. 9.* *Luc. 5. & 6. & 8.* *Act. c. 1.* *Ad Rom. 8.* *1. Cor. 2.* *Ad Hebræ. 4.* *Apoc. c. 2.* *D. Hiero.* *B. Chryſoſt. Ioan. c. 2.* *B. Cyrill.* *D. Ambro.* *B. Athan.* *B. Damaſ.* *D. Auguſt.* *Ioan. Arboreus.*

videbat, & cognoscebat, quod est solius Dei proprium. Nam si Angeli boni, vel mali potuissent hominum cogitationes naturaliter, & de facto citrà reuelationem cognoscere, non diceretur in locis adductis cor hominis esse inscrutabile, & à solo Deo scrutari posse. Adhèc rationibus corroboratur cõclusio. Et primò, quia si Angelus vnus per naturam cognosceret alterius Angeli cogitationes, esset substantia miserrima, sicut esset, & homo si cogitationes eius omnibus pateret. Secundò, quia frustrà esset & ociosa Angelorum locutio, si Angelus vnus alterius cogitationes videret. Tertiò, quia voluntas creata est domina suarum operationum, siue sint operationes elicitæ, siue imperatæ, & non dependet à causa naturali, neq; habet ordinem ad illam; sed à solo Deo dependet, à quo habet esse, cui soli voluntas hominis subiacet, & solus in ea operari potest, cùm sit eius principale obiectum, & finis vltimus. Quare solus ipse poterit cogitationes cordis humani cognoscere. Quartò, quia cùm Angeli, siue boni, siue mali per species (vt ex dictis constat) naturaliter cognoscãt, & voluntas hominis cùm nulla re conueniat, à qua eius similitudo elici possit, non poterunt directè, & de facto affectiones voluntatum, & cogitationes, quatenus in intellectu, & voluntate sunt, cognoscere. Quintò, cum D. Bona. quia si cogitationes Iob, & eius patientiam, & virtutes cognouisset, nõ tentasset illum. Quoniam intellexisset se non victoriam, quæ illi semper est in votis, consecuturum; sed vincendum, & superandum. Vltimò, quia sicut Deus voluntati rationalis creaturæ dedit dominium, siue arbitrium, cui nulla potentia, nisi diuina, præsidet; ita eius potentiæ cognoscendi dedit conscientiæ secretum, quod sola diuina potentia penetrare valet.

Hinc, quæ Dei sunt, ideſt, secreta, & occulta Dei, nemo potest scire, nisi spiritus Dei, qui in ipso est. Et ratio est; quia, si non potest quis scire hominum secreta, quo modo, quæ Dei sunt, sciet? quod D. Paul. docuit dicens. Quis cognouit sensum domini, &c. Append. 1. *1. Cor. 2. Ad Rom. 11*

Hinc, nulla creatura Angelica, siue humana potest conscientiæ humanæ scire secreta, nisi Deus reuelet; vel homo ipse Append. 2.

ipse detegat, & denunciet, vel per signa, & coniecturas, vt sequens conclusio indicat.

CONCLVSIO III.

Cogitationes hominum, & affectiones cordis, non solùm Angeli boni, & mali, verùm etiam homines naturaliter certa cognitione; indirectè tamen, ideſt, ab effectu cognoscere possunt. v.g. per actum, & effectum exteriorem; vt per locutionem, & operationem, & per aliqua signa faciei, & mutationem vultus, & per signa aliqua corporis, eò quòd diuersimodè secundum diuersitatem affectionũ mouetur. Et probatur Eccles. 13. cor hominis immutat faciem eius. Et hoc modo intelligitur D. Aug. 22. super Gen. ad litteram dicens; Angeli cognoscũt cogitationes nostras, nobis etiam inuitis. Et lib. de diuinatione idem August. ait. Dæmones hominũ dispositiones, non solùm voce prolatas; verùm etiam cogitatione conceptas, cùm signa quædam in corpore ex animo exprimuntur, tota facilitate perdiscunt. Vnde per effectus externos palloris, & ruboris, affectiones timoris, & verecundiæ cognoscuntur; & si medici per motum cordis, qui pulsu percipitur, cognoscunt aliquas cordis affectiones; vt quòd homo tristetur, vel amet, deprehendunt, multò perfectiùs Angeli boni, & mali poterunt, per huiusmodi effectus, & signa, quæ ad cogitationes & affectiones cordis pertinent, cognoscere. Quia perfectiùs multò, & subtilius, quàm peritissimus quisq; medicus huiusmodi effectus, & signa penetrãt. Vocant autem S. Thom. & D. Bona. hanc cognitionem coniecturalem, siue ex coniecturis habitam.

Eccl. 13.
D. Aug.

Duodecima diffic. Possit ne Angelus naturaliter fidei, & gratiæ misteria cognoscere?

Alex. Alen. S. Tho. Scot. Magist. d. 11

DVAE Sunt contrariæ opiniones. Nam Scot. in 4. distinct. 10. quæst. 8. tenet misteria fidei creata; vt sunt articuli expectantes ad incarnationem Verbi diuini, & ad Eucharistiam, quatenus sunt extra suas causas, ideſt, post-

postquàm sunt facta, posse ab angelis naturaliter cognosci. Quod antèà docuit Alex. Alen. quæst. 26. m. 1. & 5. at verò S. Thom. q. 57. art. 5. arbitratur oppositum.

Radix autem dissidij inter Scot. & S. Thom. est, quòd S. Thom. opinatur, voluntatem creatam esse liberam, non solùm quò ad exercitium suarum operationum, verùm etiam quò ad occultandum omnes operationes à se ipsa elicitas, & intellectui imperatas, quod est etiam notandum ad meliorem intelligentiam præcedentis difficultatis. Et nota, quòd hic non quæritur de cognitione in verbo, vel per reuelationē in proprio genere, neq; de cognitione fidei. Nam istæ cognitiones sunt supernaturales. Et constat prophetas habuisse cognitionem horum misteriorum per reuelationem, & dæmones etiam credere & contremiscere. Sed quæst. est de cognitione naturali virtute intellectus, & per generalem Dei concursum. *Iacobi. c. 2.*

1. *Fund.* Ens naturale à supernaturali non distinguitur ex parte maioris, vel minoris perfectionis; sed ex parte principij actiui. Confirmo rem hanc exemplo. Physica, quæ est rerum naturalium scientia, & fides, scilicet, supernaturalis Trinitatis notitia, qui sunt duo cōceptus, penes naturale, & supernaturale, nō distingūtur, nisi in ordine ad agentia, & principia productiua. Propterea q̄ ex hoc, q̄ fides in nobis non potest ex viribus naturæ; sed à solo Deo per reuelationem effici, vocatur supernaturalis. Et Physica, quia viribus naturæ potest causari, dicitur naturalis. Nam si fides Trinitatis posset viribus nostri intellectus causari, notitia naturalis esset. Similiter Christus in Eucharistia supernaturaliter existit; quia talis existendi modus non potest nisi à solo Deo causari, & effici. Deinde quòd non ratione maioris, vel minoris perfectionis, patet: quia multa entia supernaturalia sunt naturalibus imperfectiora, vt charitas, cùm sit accidēs, est substantia, vt potē, formica imperfectior.

2. *Fund.* Omne ens creatum est obiectum naturale intellectus separati. Et ratio est, quia omne ens creatū potest intelligi per species, atq; ita est obiectum intellectus separati: qui quidē potest rerum omnium species habere. Et cōfirmatur, posito discri-

discrimine inter intellectum cõiunctum, & separatum; nam intellectus coniuncti obiectum solùm est quidditas rei materialis; vt ex dictis suprà constat; at verò intellectus separatus ad omnia immaterialia extendit sese.

3. *Fund.* *Psalm.* 8. Ad *Hebræ.* 2

Anima Christi Iesu redemptoris nostri est imperfectioris speciei, quàm sit intellectus angelicus. Propterea q̃ est eiusdem speciei cum animabus nostris. Et confirmatur ad Hebræ. 2. minuisti eum paulò minùs ab angelis. Et loquitur de Christo, quatenus homo est. Tandem nota quæstionem hanc posse intelligi duobus modis, vel de possibili, vel de facto.

CONCLVSIO I.

Angeli, si loquamur de possibili, possunt omnia mysteria gratiæ scire, nempè, incarnationem, ideſt, ineffabilẽ vnionem humanitatis à verbo assumptæ, & videre Christum in Eucharistia, & cognoscere gratiã, quæ datur per sacram. &c. Probatur primò, quia misteria gratiæ sunt etiam creata, & omne ens creatum est naturaliter ab Angelo, & ab anima separata intelligibile; vt ex secundo fundamento constat. Secundo quia visio beatifica alicuius angeli, vel animæ beatæ non minus est supernaturalis, quàm quodcunq; misterium gratiæ, & vnus Angelus beatus, vel quicunq; spiritus beatus, potest visionem beatificam alterius beati videre. Neq; inde inferri potest, quòd videret Deũ naturaliter, & esset beatus, Nam licet possit videre visionem beatificam comprehensoris, non tamen videret obiectum, nempè, Deum. Neq; enim videns imaginem, videt & prototipum. Tertiò, quia sicut anima Christi Iesu naturaliter videt existentiam corporis in Eucharistia, poterit similiter quilibet spiritus separatus naturaliter hoc idem cognoscere; vt ex tertio fundamento patet. Quartò non obstat, quin possint naturaliter cognosci misteria gratiæ, quòd modus existendi corporis Christi in Eucharistia, & humanitatis in verbo sit supernaturalis. Nam essentia Angeli est ens supernaturale; & tamẽ naturaliter intelligitur ab ipsismet Angelis. Nequè enim dicitur esse supernaturale, eò quod ab Angelo naturaliter cognosci nõ possit; vt in primo fundamẽto habetur. Et possunt angeli cognoscere gratiam,

gratiam, & charitatem, & virtutes alias, quæ per ſacramenta infunduntur, cùm ſint in tertia ſpecie qualitatis, & habeant Angeli ſpecies cõcreatas, quibus quidditates rerũ, & omniũ ſpecierum, poſſunt cognoſcere. Alia affert argumenta Scot. ad hanc ſuam concluſionem probandam, de quibus latius in lib. controuerſiarum inter Scot. & S. Tho. lege etiam flores .4. lib. ſent. in. quæſt. de exiſtẽtia corporis Chriſti in Euchariſtia artic. 11. *Alex. Alen. q. 26. m. 1. & 5.*

CONCLVSIO II.

De facto miſteria fidei non poſſunt ab Angelo naturaliter cognoſci, niſi per reuelationem diuinam, immediatã, vel mediatã. Hanc concluſionem colligit B. Diony. c. 7. de Cœleſti Hierar. ex pſalm. 23. vbi dicit: illam interrogationẽ; quis eſt iſte Rex gloriæ? eſſe Angelorum inferioris ordinis, reſpõſionem, Dominus fortis, & potens, &c. eſſe Angelorũ ſuperioris ordinis reuelantium inferioribus. Et illam interrogationem Iſaiæ. 63. quis eſt iſte, qui euenit de Edom, tinctis veſtibus de Boſra, &c. affirmat eſſe Angelorum ſupremi ordinis: reſponſum verò eſſe; ego qui loquor iuſtitiam, & propugnator ſum ad ſaluandum, eſſe Dei, & hominis Chriſti Ieſu mediatoris. Et B. Paul. 1. ad Cor. c. 2. hoc idem probat. Nam loquens de miſteriis gratiæ, præſertim de miſterio incarnationis, ait. Sapientiam loquimur in miſterio, quæ abſcõdita eſt (ſcilicet in incarnatione) quã nemo principum huius ſæculi cognouit. Si enim cognouiſſent, nunquàm dominũ gloriæ crucifixiſſent. Vbi per principes, non ſolùm Philoſophi, & ſatrapæ legis; verùm etiam dæmones intelliguntur; vt cõmunis ſanctorum ſententia docet. Et confirmat B. Paul. cõtinuò ſuam ſententiam dicens cũ Iſaia. Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, &c. Nobis autem reuelauit Deus per Spiritum ſanctum. Et ad Ephe. c. 3. de eodem incarnationis miſterio verba faciens, ita ait. Mihi omnium ſanctorum minimo data eſt gratia hæc, in gentibus euangelizare inueſtigabiles diuitias Chriſti, &c. & ſubdit; vt innoteſcat principatibus, & poteſtatibus in cœleſtibus per eccleſiam multiformis ſapientia Dei. Quem locum explicantes D. Chryſo. Hiero. Auguſt. & Theophilact. & alij affirmant, multis angelorũ per

B. Dionyſi. *Pſal. 23.* *Iſaiæ. c. 63.* *1. Cor. 2.* *Iſai. 64.* *Ad Ephe. c. 3.* *D. Chryſoſt.* *Aug. Hiero.* *Theophil.*

1. Timo. 3. D. Dionysi. Ad Hebræ. 2.

per prædicationem apostolorum misterium incarnationis innotuisse. Et 1. ad Timot. 3. scribit, Angelis hoc misterium apparuisse per reuelationē. Et tādem quia reuelatio patriarchis, & prophetis de ijs, quę ad misterium incarnationis pertinent, facta fuit per ministerium angelorū; vt aperte D. Dionysi. 4. de Cœlesti Hierar. docet. Et ex B. Paul. ad Hebræ. 2. Si enim per Angelos dictus est sermo, &c. & ex alijs multis noui, & veteris testamenti locis colligitur.

Decima tertia diffic. Vtrùm omnes Angeli beati incarnationis misterium agnouerint?

Doct. vbi s.

NOta cognitionē huius misterij posse haberi duobus modis, vel in communi, vel in particulari. Primo modo, scilicet, in communi, vel quantùm ad conditiones generales; vt quando cognouerunt filium Dei in fine sæculorum assumpturum naturam humanam in vnitate personæ, vnione hypostatica. Secūdo modo, idest, in particulari, quando cognoscuntur ea omnia, quæ circa executionē huius diuini misterij conuenerunt, siue concurrerunt.

CONCLVSIO I.

D. Aug. 1. ad Timot. 3.

Angeli omnes à principio suæ beatitudinis cognouerunt in Verbo incarnationem filij Dei in communi. Hæc cōclusio est B. Augustī. super Gen. ad litteram. Et lib. 9. de ciuitate Dei. c. 19. Et 1. ad Timot. 3. magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit Angelis. Et ratio est, quia cùm, media incarnatione, essent homines æternam hæreditatem accepturi, & Angeli à Deo ad illam accipiendā, tāquàm ministri fuerint constituti, debuerunt planè tanti misterij, antequàm fieret, esse conscij. Aliter enim nobis minimè opitularentur. Colligitur hæc ratio ex D. Paul. ad Hebræos. 1. dicente. Nonne omnes sunt administratorij spiritus in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis?

Ab Hebr. 1.

CONCLVSIO II.

Angeli omnes hoc misterium in particulari à principio suæ beatitudinis non cognouerunt. Fuit enim ignotum angelis

gelis misterium hoc, quò ad speciales conditiones. Vt exempli gratia, an esset assumpturus carnem ex Virgine? & quo tempore? vel ex quo genere gentilium? an Iudæorum? &c. Hanc conclusionem probant auctoritates sacræ scripturæ, quæ in 2. conclusione proximæ difficultatis citantur. Et iuxta hanc conclusionem declarandæ sunt auctoritates sanctorum dicentium angelos non cognouisse misterium incarnationis, ante reuelationem tempore aduentus Christi factam, nempè, quòd non cognouerint in particulari. Lege S. Tho. in commentarijs super locum ad Ephes. 3. & in 1. p. quæst. 106. art. vltim. *S. Thom.*

CONCLVSIO III.

Angelis Patriarchis, & Prophetis multa, quæ ad misterium incarnationis in particulari, & ad salutem hominum pertinent, non fuerunt reuelata, quæ deinceps apostolis reuelata fuere. Patet conclusio ex supradictis. Et expræsse probatur ad Ephe. 3. vbi loquens de hoc misterio ait, Quod alijs generationibus non est agnitum filijs hominum, sicut nunc reuelatum est sanctis Apostolis eius, & prophetis in spiritu. Et inter prophetas, posteriores tempore plura cognouerunt, iuxta illud psalm. Super senes intellexi, &c. Lege diuum Gregor. homil. 18. in Ezech. vbi hoc expræsse docet dicens. Per successionum temporum creuit diuinæ cognitionis augmentum. *Ephe. 3.* *Psal. 118.* *D. Greg.*

Hinc causa, propter quam, multos angelorum latuerunt fidei misteria, nobis est inefabilis, soli autem Deo, nota. Miraculosè enim credendum est Angelis propter incomprehensibilem Dei prouidentiam misterium incarnationis fuisse absconditum. Append. *Alex. Alen. vbi S. & q. 100. m. 3. art. 1.*

Decima quarta diffi. Cognouerũt ne dæmones Christum esse verum mediatorem, in lege promissum?

Sanctus Thom. in commentarijs super locum modo citatum, idest, ad Corint. 2. Si enim cognouissent, &c. ait. Quod de dæmonibus quæritur, intelligendum quoquè est de maioribus Iudæorum, vt de Pharisæis. *S. Tho. 3. p. q. 47. art. 5. & in 1. p. q. 64. art. 1. 1. Cor. 2.*

CONCLVSIO.

Dæmones, & Phariſæi cognouerũt ex miraculis Chriſti, & ex diuina ſcriptura, ipſum eſſe verum Meſsiam, mundi reparatorem, licet eſſe verum Dei filium, non cognouerint.

D. Aug. Hæc concluſio eſt D. Auguſt. 9. de ciuit. Dei. c. 21. vbi ait. Nõ cognouerunt illum, vt eſt vita æterna, ſed cognouerunt eſſe verum Meſsiam per miracula ſua. Et apertius eam defendit in. q. noui, & veteris teſtamenti. q. 111. & in. q. noui teſtamenti. q. 66. Et de dæmonibus probatur primùm concluſio

Marci. 1. Marci. 1. & Luc. 4. vbi legitur dæmonem quendam exclamaſſe.

Luc. 4. Quid nobis, & tibi Ieſu, Nazarene? veniſti ante tempus perdere nos, ſcio, quis ſis, ſanctus Dei. Et ne quis crederet dæmonem tunc fuiſſe mentitum; ſequitur in textu. Et

D. Marc. & D. Luc. comminatus eſt ei Ieſus dicens. Obmutesce, & exi de homine. Ibidem apud D. Marc. & Lucam. non ſinebat dæmonia loqui; quia ſciebant ipſum eſſe Chriſtum. De Phariſæis autem conſtat Matth. 21. nam agricolæ, videntes filium dixerunt intra ſe. Hic eſt hæres, venite, occidamus eum, & habebimus hæreditatem eius. Et Matth. 2. ipſi oſtenderunt regibus Orientalibus Meſsiam naſciturum. Et Ioannis. 7. & me ſcitis, & vnde ſim, ſcitis. Ex quibus locis colligunt D. Chryſoſt. & alij, quos citat gloſſ. Matth. c. 21. Phariſæos cognouiſſe Chriſtum eſſe verum Meſsiam, non tamen Dei filium.

Matth. 21. *Matth. 2.* *Ioan. 7.* *Chryſoſt.*

Nam ſi certò cognouiſſent Chriſtum eſſe æternum filium Dei naturalem, & eius ſanctiſsimæ paſsionis effectum, ſcilicet hominum ſalutem, & ipſorum dæmoniorum damnationem, nunquàm illum crucifixiſſent. Nam locus Acto. 3. ſcio, quia per ignorantiam feciſtis, ſicut & principes veſtri, non dicit principes Chriſtum ignoraſſe, ſed plebem, quam quidem plebem dicit feciſſe, ſicut & principes fecerunt, petentes vnanimes, vt crucifigeretur. Vel die ſecundo locutũ fuiſſe ibi D. Petrum de ignorantia, qua laborabant Phariſæi erga Chriſti diuinitatem, non tamen ignorauerunt eſſe verum Meſsiam, vt dictum eſt. Et ſimiliter interprætandus eſt locus Sapient. 2. cap. Excæcauit illos malitia eorum, & neſcierunt ſacramenta Dei, nempè, quia malitia, odio, & inuidia contra Chriſtum excæcati, verum eſſe Dei filium igno-

Act. 3. *Sapien. 2.* *S. Th. 3. p. q. 43. art. 4.*

ignorauerunt; non tamen verum esse Messiam. Quod satis doctrina Christi, & opera declarabant; vt idem Christus Redemptor noster docuit dicens. Ioan. 15. si non venissem, & locutus fuissem eis, & si opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent; nunc autem, & viderunt, & oderunt, & me, & patrem meum; sed vt adimpleatur sermo, qui in lege eorum scriptus est. Quia odio habuerunt me gratis. De ijs lege S. Thom. 1. p. q. 64. art. 1. in fol. ad. 4. & 5. & in 2. 2. q. 5. art. 2. vbi quomodo dæmones credunt, & contremiscunt, declarat.

Ioan. 15.

Psalm. 24.

Quæst. V. De cognitione matutina, & vespertina Angelorum.

Hæc. quæst. aliquot difficultatibus explanatis absoluetur.

Alex. Alen. q. 23.

S. Tho. q. 58. *art.* 6. *&* 7.

S. Bona. dist. 4. *art.* 3. *q.* 1. *&* 2.

Scot. q. 9.

Gabriel, vbi suprà.

Doct. vbi s.

Alex. m. 1.

S. Tho. ar. 6.

D. Aug.

Eccl. 18.

Prima diffic. Quid nam est cognitio matutina, & vespertina?

CONCLVSIO.

COgnitio matutina est cognitio rerum in verbo: vesper tina autem cognitio earundem rerum in propria natura, siue in se ipsis. Auctor huius conclusionis fuit D. Aug. quem lege lib. 4. super Gen. ad litteram. c. 7. &. 8. & â cap. 22. per plura capita, &. 11. de ciuit. Dei. c. 29. Tenuit autẽ D. Aug. omnia fuisse creata in instanti, motus loco illo Eccles. 18. qui viuit in æternum, creauit omnia simul. Moyses verò, vt rudi populo creationẽ exponeret, dixit per sex dies res creatas fuisse. Vnde dies illi non fuerunt veri, & naturales, vt nostri, sed methaphorici. Et quoniam sex sunt genera rerum in principio conditarum, quas Deus Angelis reuelauit, dies apud D. Aug. distinguntur, & numerantur iuxta distinctionem rerum. Quorum dierũ quilibet conficitur ex duplici singulorum sex generum cognitione, quæ manè, & vesperi comparantur. Vnde cognitio rerum in verbo matu-

tina dicitur, propterea quòd est tanquàm in principio rerũ. Et quia est clara & perfectissima rerum cognitio; vt cognitio, qua Angelus beatus cognoscit in essentia diuina lapidẽ, vel lignum, &c. quæ in Deo sunt ipsemet Deus, matutina nominatur. Quæ autem cognitio habetur rerum in se ipsis, per species concreatas, vel acquisitas; vt suprà diximus, & hic iterum noster Alex. m. 3. affirmat, vespertina vocatur. Quia est cognitio in creatura, quæ, quatenus creatura est, in declinatione & casu est, vt hora vespertina. Et ita ex cognitione matutina primi generis rerum, & ex vespertina, quæ est cognitio naturalis earundem, factum est manè, & vesperè dies vnus. Et similiter ex cognitione vtraq; 2. generis rerum factum est manè, & vesperè dies 2. &c.

DVB. *Poterit ne matutina cognitio diurna nominari?*

Alex. m. 1. vbi s. D. Aug.

REspondeo. Poterit. Et patet ex D. Aug. 11. de ciuitate Dei. c. 29. dicente. In verbo cognoscunt Angeli, tanquã diurna cognitione, in se ipsis, tanquàm vespertina. Et lib. 4. super Gen. ad litteram cognitio, quæ est in verbo, ad diem pertinet, quæ est in se ipsis ad vesperam.

Secunda diffic. An sit sufficiens diuisio cognitionis in matutinam, & vespertinam?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 3. vbi s.

REcta, & sufficiens est diuisio. Et ratio est; quia cùm res duobus tantùm modis, nempè, vel in creatore, vel in creatura ipsa, cognoscatur; duæ tantùm erunt cognitiones; vt dictum est. Vna creaturæ in creatore, quæ est matutina. Et altera creaturæ in se ipsa, quæ est vespertina.

Tertia

Tertia difficultas. Sunt ne idem cognitio matutina, & veſpertina? an differunt?

CONCLVSIO.

SVnt quidem differentes. Probatur; quia omnis diuiſio ſemper fit in diuerſa, & differentia membra, & cognitio angelorum in matutinam, & veſpertinam (vt modò diximus) diuiſa eſt. Deinde ex parte medij cognoſcendi diſtinguntur; quia cognitio matutina rerum fit per viſionem ipſam in verbo, & veſpertina per cognitionem in proprio genere per ſpecies innatas, vel acquiſitas; vt ex ſupradictis cõſtat. Et tunc etiam veſpere, & manè dicitur dies vnus; quamuis medium, & ratio, cognoſcendi ſit diuerſa ratione obiecti. Quoniam ambæ cognitiones ſunt circa idem genus rerum. Lege D. Auguſt. 4. lib. ſuper Gen. ad literam apud S. Thom. in hoc art. *S. Thom. art. 37. vbi s.* *D. Aug.*

Quarta diffi. Quæ iſtarũ cognitionũ eſt præſtantior?

CONCLVSIO.

POtior eſt cognitio, quæ eſt in verbo, quàm quæ in proprio genere. Hæc concluſio probatur ab Alex. aliquot rationibus notatu digniſsimis. Nam plùs videntur res, & melius cognoſcuntur in arte, qua fiunt, quàm in ſe ipſis videantur; vt D. Aug. ait ſuper illud Ioan. 1. quod factum eſt in ipſo, vita erat. Arca enim viuit in mente, & quod fit tranſit cum tempore. Et cognitio rerum in arte eſt in ipſo verbo. Et 11. de ciuitate Dei c. 7. inquit, ſcientia creaturæ in comparatione ſcientiæ creatoris quodammodo ad veſperacit. Itẽq; luceſcit, & mane fit, cùm ipſa refertur ad laudem, dilectionemq; creatoris. Nec in noctem vergitur, vbi non creator creaturæ dilectione relinquitur. Et tandem quia in Deo cognoſcuntur res æternaliter, & incorruptibiliter, & vt in cauſa; in ſe ipſis autem, ſiue in proprio genere temporaliter, & corruptibiliter, & vt creaturæ. Hinc diuus Anſelmus apud Alexand. in hoc loco ait: quòd creatura in creatore *Alex. Alen. m. 4. vbi s.* *D. Aug. Ioan. 1. c.* *D. Anſel.*

nihil aliud est, quàm creatrix essentia: ideò creatura esse, quod in Deo habet, est esse simpliciter, & increatum. Quoniam quicquid est, vt est in ipso, est ipse.

Quinta diffic. An cognitio, qua cognoscit Angelus verbum, sit matutina, vel vespertina?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. vbi s. m. 5.

TAlis cognitio est matutina. Et ratio est; quia cùm Angelus cognoscat res in verbo per ipsum verbum, vtrobiq; erit idē principium cognoscēdi, & eadē cognitio in specie, qua videt verbū, & qua videt res in verbo. Et cùm hæc sit matutina, etiam cognitio verbi erit matutina.

Sexta diffi. An cognitio matutina, vel vespertina in Angelis, sit dicenda naturalis?

Alex. Alen. vbi s. m. 2.

Fundamentum.

Alex. est.

NAturale dicitur bifariā. Primo naturale dicitur, quod potest natura ipsa viribus suis producere, & efficere. Secūdo modo naturale vocatur, quod à principio datum est ipsi naturæ, & reputatur quasi naturale.

CONCLVSIO I.

Cognitio in Angelis matutina non potest dici naturalis. Ratio est; quia non est sufficiens natura ad illam comparandam. Neq; data fuit à principio ipsi naturæ angelicæ; quia soli Angeli beati, & non dæmones illam habuerunt, cùm sit cognitio creaturarum in verbo.

CONCLVSIO II.

Cognitio vespertina in angelis potest naturalis appellari. Ratio est ex fundamento posito; quia possunt Angeli per species concreatas talem rerum cognitionem habere. Nam si homines talem cognitionem possunt sibi naturaliter comparare, & per illam in cognitionem creatoris venire, quia inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, &c. quanto magis Angeli, qui perfectioris sunt naturæ. Et tales species fuerunt illis à principio congenitæ.

Ad Rom. c. 1

Hinc

Hinc Angeli non habuerunt in ſua creatione cognitionẽ matutinam. Quia talem cognitionem in verbo non habent, niſi beati. Et Angeli (vt infrà dicetur) nõ fuerũt creati beati. Append. 1. *S. Bon. vbi ſ.*

Hinc Angeli, poſt glorificationem, habent cum cognitione matutina veſpertinam cognitionem. Quia in proprio genere cognoſcunt res. Et quia Angelus beatus amplius laudat Deum, quàm viator, non ſolùm in ſua maieſtate; verùm etiam in admirabili operum varietate. Quæ quidem laus cognitionem matutinam anteponit. Non enim impoſsibile eſt duas operationes eſſe ſimul, quarum vna ordinetur ad aliam; vt voluntas ſimul vult finem, & illa, quæ ad finẽ perducunt. Poteſtq; idem per duplex medium, quorum vnum perfectum ſit, & aliud imperfectum, cognoſci. Quemadmodum eandem concluſionem per demõſtrationẽ, & per probabilem, & topicum ſylogiſmum cognoſcere poſſumus. Append. 2.

Hinc, & dæmones veſpertina cognitione non carẽt. Quia, vt D. Auguſt. ſuper Gen. ad litteram ait. A malis angelis, & ſi mali ſint, non auferetur poteſtas naturæ. Et cùm ex natura ſua habuerint poteſtatem cognoſcendi res veſpertina cognitione, per ſpecies naturæ angelicæ congenitas, non erunt tali cognitione priuandi. Append. 3. *Alex. Alen. vbi ſ. m. 6. D. Aug.*

Septima diffic. De modo cognoſcendi Angelorum.

DE hac re diſſerit ſatis clarè, & apertè S. Thom. q. citata .58. cæterùm, ne rem intactam omninò præterire videamur, nota ſequentes propoſitiones. *Alex. Alen. q. 26. m. 6. S. Tho. vbi ſ.*

Prima propoſitio.

Angeli multa, quæ in vno conueniunt, vel ſub quadam vnitate ordinantur, ſimul intelligere poſſunt; vt ſubiectum, & prædicatum vnius propoſitionis ſimul intelligunt. Et ratio eſt; quia res eſt intelligibilis iuxta modum, quo ſimilitudo ſua in intellectu conſiſtit: quare intellectus angelicus vnico actu intelligere poteſt, quæ ſub vna ſpecie intelligibili cõtinentur.

Append.1. Hinc omnia, quæ sancti in patria in verbo cognoscunt, simul semper actualiter cognoscunt. Quia omnia per vnam speciem diuinam, scilicet, essentiam cernunt.

Secunda propositio.

Angeli, quæ per diuersas species agnoscunt, non simul intelligunt. Contingit enim multa scire; vnum verò intelligere; vt Arist. 2. topic. docet. Et ratio est; quia sicut motus vnitatem sortitur à termino, ita operatio vnitatem habet ab obiecto. Et ideò, quæ per diuersas species cognoscuntur, non simul intelliguntur.

Arist.

Tertia propositio.

Angeli non cognoscunt ratiocinando, vel discurrendo. Et ratio est, quia sicut corpora cœlestia mox à creatione vltimã suam perfectionem naturalem habuerunt, ad quam neque per motum, neq; per mutationem; vt corpora inferiora, peruenerũt, ita mentes cœlestes, seu Angeli intellectualem perfectionem discurrendo adepti nõ sunt, quemadmodum intellectus humanus, qui ex notitia principiorum procedit ad cognitionem conclusionum. Quia illas in ipsis principijs statim cognoscere haud potest. At verò Angeli in ijs, quæ naturaliter cognoscunt, omnia simul conspiciunt, quæ in illis intelligi possunt, vnde intellectus vocantur.

Append. 2. Hinc experientia Angelis bonis vel malis non conuenit, nisi per similitudinem; quomodo Diony. asseruit dæmones per experientiam, multa cognoscere.

B. Dionysi.

Quarta propositio.

Angeli non cognoscunt, siue intelligunt componendo, & diuidendo. Et ratio est; quia non cognoscunt ratiocinando, & discurrendo. Nam vt se habet conclusio ad principium in intellectu ratiocinante, ita se habet prædicatum ad subiectum in intellectu componente, & diuidente, ideſt propositionem construente. Nam vt intellectus noster, si statim in principijs actu conclusionem intelligeret, non ratiocinaretur, nec compositionem, nec diuisionem faceret, si mox in subiecto

ſubiecto prædicatum agnoſceret; ita Angeli, quia ſtatim rerum eſſentiam agnoſcunt, ſine vlteriori inquiſitione, vel cõpoſitione, quicquid illi eſſentię conſonum, vel diſſonum eſt, cognoſcunt. Eſt enim Angelus, vt B. Dionyſi. c. 4. de diuinis nomi. docet, ſpeculum, pulchrum, atquè clariſsimum intellectualis lucis; nihilominus compoſitionem, & diuiſionem ſimpliciter, & incomplexè intelligit. *B. Dionyſi.*

Hinc Angeli propoſitiones non loquũtur, propter eorum imperfectionem, ſed propter hominum eruditionem. *Append. 3.*

Quinta propoſitio.

In intellectu Angeli, ſiue boni, ſiue mali, error, vel falſitas eſſe non poteſt, niſi per accidens. Ratio eſt; quia Angelus non cognoſcit diſcurrendo, nec componendo, vel diuidendo; ſed quod quid eſt, hoc eſt, rei eſſentiam intuendo. Et quidditas rei non eſt principium cognoſcendi de re, niſi quæ naturaliter ei conueniunt, vel de ea negantur. Atquè ita, ſicut ſenſus non errat circa proprium ſenſibile, nec intellectus circa quod quid eſt; vt Ariſtot. 3. de anima auctor eſt. Notanter dicitur in propoſitione, niſi per accidens. Propterea quòd dæmones ob ſuæ voluntatis peruerſitatem, ſubducentes proprium intellectum ab ordine ſapientiæ Dei, ſæpè de rebus ſimpliciter iudicant, ſecundum naturalem diſpoſitionem ipſarum rerum, atquè ita decipiuntur, non circa ea, quæ naturaliter rei conueniunt; ſed circa ea, quæ ſupernaturaliter inſunt; vt ſi videns mortuum, dicat, eum non reſurrecturum; vel cernens Chriſtum hominem, dicat eum non eſſe Deum. Vnde B. Dionyſius. 4. cap. de diuinis nominibus prauam eſſe phantaſiam in dæmone affirmauit, quod in Angelis bonis locum non habet. Quia propter ſuam rectam voluntatem, nihil iudicant de re aliqua per cognitionem ſuæ quidditatis, niſi quod ei naturaliter competit, ſalua ſemper diuina ordinatione. *Ariſt.* *B. Dionyſi.*

Quæſt.

Quæst. VI. De amore, seu dilectione naturali Angelorum.

Alex. Alen. q. 30. S. Tho. q. 60 S. Bona. art. Vltimo, & Ricar. & alij hac. 3. dist.

HAEc. q. explicabitur, positis aliquot difficultatibus, vt est nobis in more positum. Cæterùm pro maiori explicatione huius, & sequentis quæstionis, animaduerte, quæ sequuntur.

Nota.

Naturalis amor duobus modis sumitur. Vno modo, vt contra sensitiuum, & intellectiuum distinguitur. Quo quidem modo amor naturalis nihil aliud est, quàm inclinatio cuiuslibet rei in propriam naturam, & perfectionem, & bonum proprium, quo pacto amor iste etiam rebus inanimatis competit, quia res omnes per naturam bonam, quam à Deo acceperunt, benè in suum bonum, & perfectionem, inclinantur. Et hæc inclinatio est idem, cum naturali cuiusq; rei appetitu. Secundo modo accipitur amor naturalis, quatenus ab amore electiuo, & deliberatiuo differt. Et est amor naturalis isto modo, qui non ex electione, & deliberatione; sed ex natura ipsa proficiscitur. Qua ratione consideratus amor naturalis naturæ intellectuali, hominibus scilicet, & angelis conuenit, quia homines, & Angeli naturaliter diligunt beatitudinem per voluntatem, sine aliqua electione, vel deliberatione. In quo quidem actu operatur voluntas, vt natura quædam. Et hoc modo accipit S. Thom. hic amorem naturalem, quatenus non proficiscitur à deliberatione: sed à voluntate; vt natura quædam est.

2. Nota.

Hoc loco sermo est de dilectione angelorum in statu innocentiæ.

Prima diffi. Vtrũ in Angelis fuerit naturalis dilectio?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 1. art. 1. S. Tho. ar. 1. Vbi supra, & alij. D. Aug.

HAbuerunt Angeli naturalẽ dilectionẽ. Et ratio ex Alex. & S. Tho. est, quia dilectio sequitur cognitionẽ. Inuisa enim diligere possumus, incognita nequaquã, nihilq, volitũ, nisi præcognitum. Teste D. Aug. 8. de Trinitate. c. 4. & lib. 10. c. 1. & alibi. Quare cùm Angeli habuerint cognitionem naturalem, habuerũt, & naturalem dilectionẽ.

Secunda

Secunda diffic. Vtrùm Angelus diligat se naturali dilectione?

CONCLVSIO.

ANgelus se ipsum dilectione amicitiæ, & concupiscentiæ, & complacẽtiæ diligit. Et ratio est; quia vnaqueq; res se ipsam amat; quoniam est sibi ipsi vnum, & sibi bona concupiscit, sibiq; complacet. Suum enim cuiq; pulchrum est. *Alex. Alen. art. 2. §. 1. S. Thom. art. 3. vbi ſ.*

Tertia diffic. Diligit se Angelus naturali dilectione propter se, vel propter Deum?

CONCLVSIO I.

GRatuita dilectione diligit se Angelus propter Deum. Et ratio est; quia in gratuita dilectione, prima diligendi ratio est Deus. Tunc enim præpositio propter dicit finem concupiscentiæ procedentis ex electione rationali, & creatura non est finis huiusmodi concupiscentiæ. *Alex. Alen. art. 3. vbi ſ.*

CONCLVSIO II.

Naturali autem dilectione diligit Angelus se propter se. Et ratio est; quia præpositio propter non dicit finem concupiscentiæ, sed rationem ex parte subiecti, inclinantem à natura illud ad talem actum.

Hinc non sequitur. Diligit se, ideſt, suum viuere, & intelligere propter se; ergo fruitur se. In hoc enim non est motus libidinosus, sed naturalis. *Append.*

Quarta diffic. In Angelis glorificatis est modò naturalis dilectio?

CONCLVSIO.

IN Angelis glorificatis non est amplius naturalis amor. Et ratio est; quia est ab amore gloriæ absortus. Quod intellige, non quò ad substantiam, sed quò ad id, quod in eo imper- *Alex. Alen. m. 3. vbi ſ.*

1. Cor. 15. 1. Cor. 13. 3. Reg. 10. Psal. 70. 2. Cor. 5. Ioan. 15.

imperfectionis erat. Lege loca, quæ Alex. ad confirmãdam conclusionem adducit, vt 1. Cor. 15. primum, quod animale est. & 1. Cor. 13. cùm venerit, quod perfectum est. Et 3. Reg. 10. de regina Saba, quæ visa domo, &c. non habuit vltra spiritum. Et Psalm. 70. introibo in potẽtias Domini. Et 2. Cor. 5. & si iã cognouimus Christũ, &c. Et Io. 15. Si nõ abiero, &c.

Quinta diffi. Si in Angelis fuissent simul dilectio naturalis, & mercenaria, quo pacto inter se differrẽt?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. art. 3. vbi s.

Distinguerentur ex parte principij, & originis. Et ratio est; quia principiũ, & origo dilectionis naturalis esset natura; at verò principium, & origo dilectionis mercenariæ, siue sit in angelis, siue in hominibus, est gratia. Nam gratia est, quæ mouet liberum arbitrium in his, quæ non attingunt statum perfectionis, ad diligẽdum Deum, propter beatitudinem; & ita propter suum commodum gratuitum.

Sexta diffic. Vnus Angelus amore naturali diligit ne alium Angelum, sicut se ipsum?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. art. 2. §. 3. S. Thom. art. 4. vbi s. Eccl. 13.

Diligit quidem. Et ratio est; quia similitudo est causa amoris, & vnus Angelus est alteri similis in natura. Et confirmatur Eccles. 13. omne animal diligit sibi simile, & vox (sicut) de sententia Alex. & S. Thom. hoc in loco non æqualitatem; sed similitudinem significat.

Alex. Alen. §. 4. vbi s. Arist. 8. Ethic. c. 2. & 9.

Septima diffi. Diligit ne Angelus dilectione naturali hominem ratione animæ, & ratione corporis?

Diligit sanè ratione animæ primo. Et ratio est; quia simile naturaliter diligitur à suo simili, & anima hominis similis est illi in possibilitate ad gloriã, & beatitudinẽ: corpus

corpus verò cõsequẽter diligit. Quia gloriatur Angelus in præmio hominis, qui datus est ei in custodiam ratione animæ primò, & secundario ratione corporis.

CONCLVSIO II.

Magis tamẽ diligit Angelum, quàm animam. Et ratio est; quia quò aliquid est magis simile; eò magis diligitur, & Angelus Angelo similior est, quàm sit anima ipsi Angelo.

Octaua diffi. Vtrùm Angelus naturali dilectione magis Deum, quàm se diligat?

DE hac re disput. Theologi in. 3. d. 27. &. 8. &. 9. & S. Thom. 2. 2. q. 26. ibi enim est, proprius huius rei locus. Cæterum cũ Alex. & S. Tho. hîc breui explicabitur. *Alex. in art. 2. §. 2. S. Tho. art. 5. &. S. Bona. q. 1. vbi S. Scot. Gabriel.*

Sunt autem duæ opiniones circa hanc difficultatem. Vna S. Tho. nẽpè, q magis diligat Deũ angelus, quàm se ipsum. Altera est opposita Scoti in. 3. d. 27. q. vnica, cui adhæsit Gabriel. in. 3. d. 29. q. vnica, quam opinionem multò antea defenderat Alex. Alen. vbi suprà.

CONCLVSIO.

Angelus, & quæuis creatura rationalis naturali dilectione, magis, & proprius in se, quàm in Deum fertur. Probatur ab Alex. & ab Scot. multis rationibus; quia cũ homo bonus, qui se pro Christo morti tradit, maximã difficultatem patiatur, propter repugnantiã naturæ; profectò ex natura sua feretur magis in amorẽ sui, quã in Deũ. Secũdò ex Alex. quia, quod propter se diligitur, magis diligitur, quã quod propter alterum diligitur, & Deus ab Angelo naturaliter propter bonũ angeli diligitur. Cõfirmat autẽ Scot. hãc conclusionẽ etiam auctoritatibus sacræ scripturæ. Vt ex illo Gen. 8. sensus, & cogitatio humani cordis in malũ prout sunt ab adolescentia sua, ideſt, à natiuitate. Et ex illo Matth. 26. Pater, si possibile est, transeat, &c. Vbi infert; ergo naturalis inclinatio Christi ferebatur in suam salutem, & conseruationem; si quidem voluntas præceptum mortis à patre præfinitum recusabat. Et tandem ex Arist. 9. Ethic. c. 4. dicẽte. Ea, quæ sunt ad amicos, ex ijs, quæ ad nos sunt, profecta esse videntur. Sed de ijs latiùs in lib. controuersiarum. *Gen. Matth. 26. Arist.*

Nonæ

Nona diffi. Vtrùm Angelus naturali dilectione magis diligat superiorem? an parem? an inferiorem?

S. Bona. q. 2. vbi s.

SOlus D. Bona. hanc difficultatem tractat. Et cum eo nota, aliquid magis diligi vno trium modorum. Primo ratione boni optati, vt quando aliquis alicui maius bonũ optat. Secundo ratione affectus intensioris; vt cùm aliquis alicui magis afficitur, & libentiùs cum eo cõuersatur. Et hoc modo aliquis magis diligit compatriotas suos, qui magis sibi in moribus conformantur. Tertio ratione maioris effectus impẽsi, quo modo ille magis diligitur, cui maius beneficiũ, vel plura ab amico exhibentur, & de quo maior solicitudo habetur. Quemadmodũ mater magis solicita est circa filiũ tenellum, quàm circa adultum, propter maiorem indigẽtiã.

CONCLVSIO I.

Angeli medij plus diligunt superiores primo modo. Et ratio est, quia optant eis maius bonum: sicut Deus dat eis maius bonum.

CONCLVSIO II.

Angeli secundo modo plus diligunt Angelos, qui sunt sui ordinis. Et ratio est; quia magis optant cum eis conuersari. Sic enim Deus ordinauit.

CONCLVSIO III.

Angeli tertio modo plus sibi inferiores diligunt. Et ratio est; quia plura beneficia eis præstant, eos illuminando.

Decima diffic. Vtrùm dæmones naturali dilectione se, & Deum diligant?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 3. vbi s. Ad Ephes. 5

DAEmones naturali dilectione se ipsos diligunt. Ratio est; quia nullus, quantumuis malus, seipsum odio habet. Nemo enim vnquam carnem suam odio habuit. Quoniam cùm peccator ex libidine diligat, quod diligit; libido autem non sit sine substrata natura, necessariò ex consequenti,

ſequenti, natura dictante, diliget ſe. Similiter etiam & peſsimi dæmones. Nec tibi moleſtiam inferat, quòd dæmones, & damnati vellent non eſſe, & deſperati homines volunt nō eſſe. Non enim vellent non eſſe ſimpliciter, ſed non eſſe in illa miſeria. Vnde deſperati homines volunt mortem: quia vellent ſine illa miſeria eſſe.

CONCLVSIO II.

Dæmones actualiter non diligunt dilectione naturali Deum; ſed habitualiter. Et ratio eſt; quia vis dilectiua ita eſt ſopita in ipſis per peccatum, quòd in actum naturalis dilectionis non excitatur. Exiret autem in actum, niſi eſſet cō trarius appetitus, qui dominatur in vi illa, reſpectu illius, per quem conſeruatur in eſſe. Et cōfirmatur à ſimili: nam ſicut in homine infecto odio graui alterius hominis, natura non poteſt inclinare liberum arbitrium illius ad hoc, quòd diligat eum naturaliter; multò minùs inclinabit in dæmonibus ipſos ad hoc; vt diligant Deum, etiam naturaliter. Quoniā multò magis ſunt odio infecti contra Deum, quàm ſit vnus homo aduerſus alium. Cùm de illis ſcriptum ſit; ſuperbia eorum, qui te oderunt, aſcendit ſemper. *Pſal. 73.*

Quæſt. VII. De dilectione electiua Angelorum.

AD pleniorem huius quæſtionis declarationem, quæ (vt aliæ) poſitis aliquot difficultatibus, declarabitur, ſunt aliqua prænotanda. *Alex. Alen. q. 31.*

In angelis, & hominibus eſt dilectio naturalis, ſcilicet, electiua, & deliberatiua. Naturalis dilectio eſt circa finem; quia naturaliter Angeli. & homines finem, & beatitudinem in communi appetimus; at verò media, quibus finem conſequimur, electiua dilectione deſideramus, & optamus. Cæterùm quia ſunt multa media, & varia, quibus ad finē optatum peruenimus, inde datur locus electioni mediorum. *S. Tho. S. Bona. & alij in locis. q. 6. citatis.* 1. *Nota.*

Hinc ortum habent tot hominum ſtatus, tot viuendi modi, totq, hominum ſtudia, tantaq; operationum variatio. Append.

2. Nota. Licet in Angelis, & hominibus sint dictæ electiones; est tamen inter illos maximum discrimen. Quoniam Angeli per naturam ex parte intellectus determinantur ad omnem veritatem naturalem: ex parte autem voluntatis non determinantur ad omne bonum naturale. Et ratio est, quia cognitio fit per hoc, ꝙ obiectum cognitum est intra naturam cognoscentem per speciem intelligibilem ipsius obiecti: & quoniã Angeli natura sua sunt perfectissimi, & habent in se omnia obiecta naturalia per species, vt suprà in. q. de cognitione Angelorum retulimus, determinãtur ad omnem veritatem naturalem per naturam suam. Verumtamen ex parte volũtatis non trahit res intra se, sed voluntas ipsa inclinatur, & fertur ad res extra. Modus namquè operandi voluntatis est contrarius modo operandi intellectus.

3. Nota. Inter bona exteriora, quædam sunt magna, & perfecta bona, ad quæ naturaliter inclinatur, & fertur Angelus, & ex consequenti eius voluntas: vt ad beatitudinem, & perfectionem naturalem naturaliter Angeli voluntas inclinatur. Alia sunt bona exigua, & imperfecta, quę in se non habent aliquã vtilitatem, nisi quatenus conferunt ad finem, quæ hac de causa dicuntur vtilia. Hæc bona, quæ sunt media ad finem consequendum, non rapiunt ad se voluntatem: & ideò voluntas non inclinatur ad huiusmodi bona naturaliter: sed per electionem, & deliberationem sponte sua, & deliberata electione. Et quòd ad hæc naturaliter Angelus non feratur, non arguit in Angelo aliquam imperfectionem: sed indicatur imperfectio, & exiguitas huiusmodi bonorum.

Append. Hinc colligitur, ad perfectionem Angeli pertinere, ꝙ in omnem veritatem, & in omnem perfectionem intellectus naturaliter feratur: non autem, vt ex parte voluntatis naturaliter feratur in omne bonum: sed in quædam naturaliter: in quædam verò electione.

4. Nota. Homines, qui inter res intellectuales infimę sunt naturę, & substãtiæ, sicut nõ inclinantur in omne bonum, per volũtatẽ: sed quædam naturaliter diligunt, quædã per electionẽ: ita eorum intellectus naturaliter nõ cognoscit, & fertur in omne verũ: sed quædam vera determinat eorũ intellectus naturali

naturali cognitione, vt ſunt principia: quædã autẽ vera agnoſcunt nõ naturaliter; ſed per diſcurſum, & per ſylogiſmum: vt ſunt concluſiones ex principijs deductæ.

Duplex eſt electio. Vna, quæ ex pertractatione rationũ in vtrãq; partẽ in ipſo dubitante fit, & hæc eſt propria hominis, qui nõ ſtatim præuidet, vel æſtimat hoc eſſe illo meliùs. Quemadmodũ Angeli, qui citiſsimè vident, quid meliùs ſit. Altera eſt electio, quæ emanat ex iudicio ſtatim habito de bono, vel meliori, quæ in Angelis reperitur. 5. *Nota.*

Prima diffic. Vtrùm dilectio electiua, ſiue rationalis ſit in Angelis?

CONCLVSIO.

EST quidẽ in Angelis talis dilectio. Et ratio eſt; quia cũ Angelus habeat poteſtatẽ cognoſcẽdi ex intellectu, vel ratione bonum, & malum, & inter bona, quod illorum ſit melius, habebit planè eligendi, & præeligendi poteſtatẽ. Et cùm ex huiuſmodi electione, vel præelectione, ſequatur dilectio, erit in Angelis huiuſmodi dilectio, quatenus eligere eſt alterum alteri præoptare. *Alex. Alen. m. 1. S. Tho. art. 2 vbi ſ.*

Secunda diffic. Vtrùm Angeli dilectione electiua Deum diligant?

CONCLVSIO.

DIlectio electiua nõ eſt in Angelis reſpectu Dei, quatenus finis vltimus eſt. Ratio ex primo nota. huius concluſionis eſt: quia dilectio electiua nõ eſt finis, ſed eorum, quæ ſunt ad finem, & cùm Deus ſit finis vltimus, nõ erit dilectio electiua reſpectu illius. Hoc enim diſtinguitur dilectio à voluntate, quòd voluntas eſt communiter & finis, & eorum, quæ ſunt ad finem. Quare cùm Deus ſit finis nõ erit eius electio. Nemo enim deliberat. Vtrùm velit Deum naturaliter? Et cùm dilectio electiua ex electione oriatur, neque erit reſpectu Dei electiua dilectio; poterit tamen eſſe electio, inquit Alex. ſub particulari ratione: vt eſt omnium creator, & rector, gratiæque, & gloriæ largitor. *Alex. Alen. m. 2.*

Tertia diffic. Vtrùm Angelus dilectione electiua potuerit præ se ipso, Deum diligere?

CONCLVSIO I.

Aelx. Alen. m. 3. vbi s. POterat Angelus ex solo libero arbitrio, sine gratiæ admi niculo, diligere Deum dilectione electiua, præ se, quatenus summè bonus, & summè diligẽdus est. Et ratio est; quia Angelus ex pura intelligẽtia sibi data potuit cognoscere Deum; vt summê ens est, & summè bonus, & summè dili gendus; se autem non summè bonum esse. Et cùm ex cogni tione sequatur amor, siue dilectio; quia nihil volitum quin præcognitum, potuit profectô dilectione electiua, etiã si gratia gratum faciens non adesset, Deũ super omnia diligere.

CONCLVSIO II.

Deum autem sub ratione particulari creatoris, glorificatoris, &c. nõ potuit præ se, ex solo libero arbitrio, sine gratia diligere. Ratio est; quia diligere Deum propter se, & super omnia, est actus charitatis; charitas autem nõ est sine gratia gratum faciente. Quamobrem sine tali gratia, ex solo libero arbitrio, nõ poterit Angelus Deum præ se ipso diligere?

Quarta diffic. Vtrùm Angelus diligat se dilectione electiua, & alium Angelum?

CONCLVSIO I.

Alex. Alen. m. 4. vbi s. NOn repugnat dilectioni rationali, siue intellectuali; vt Angelus se ipsum diligat. Ratio est, quia Angelus diligẽdo se dilectione rationali, siue intellectuali assimi latur Deo, cuius est summa dilectio, & cuius est diligere se. Et cùm multô maior sit indiuisio inter diligentẽ, & dilectũ, quãdo Deus diligit se (quia est summa indiuisio) quàm sit in ter diligẽtẽ, cũ Angelus diligit se; nõ repugnabit planè dilectioni rationali, siue intellectuali, ꝙ Angelus diligat se. Quid? ꝙ, vt idem Alex. ait. Angelus diligens se, est alter, in quantum diligit, & in quantum diligitur. Quia diligit suum esse, & suam vitam, quæ est altera ab ipso.

CON-

CONCLVSIO II.

Diligit vnus Angelus alium electiua dilectione. Et ratio eſt; quia ſunt eiuſdem naturæ. Participatio enim eiuſdem naturæ eſt ratio dilectionis naturalis, ſimiliterq; natura ad diligendum ſibi ſimile inclinat. Omne enim animal diligit ſibi ſimile. Et participatio eiuſdem naturæ, vt cadit ſub iuditio debiti diligendi, eſt ratio dilectionis electiuæ. Nam intellectus Angeli, cognoſcentis aliquid eſſe ſimile alteri, iudicat illud deberi ab illo diligi. *Eccl.* 13.

Diſtinct. IIII.

Sententia huius diſt. in qua Magiſter de ſtatu, in quo fuerunt creati Angeli, diſputat, aliquot poſitis quæſtionibus, intelligetur. Ad quarum notitiam legendi ſunt doctores ſcholaſtici in hac. 4. &. 5. diſt. ſequenti. S. Thom. q. 62. Alex. Alen. q. 29. art. 7. S. Bonauentura art. 1. q. 1. Scot. & Durand. quæſt. 1.

Quæſt. I. Vtrùm Angeli fuerint creati beati?

BEatitudo eſt duplex. Vna ſupernaturalis, de qua in. 2. p. florum. 4. lib. propè finem egimus. Altera eſt naturalis, quæ iuxta ſententiam D. Bonauent. vbi ſuprà eſt carentia omnis mali culpæ, & pœnæ, & poſſeſsio omnium, quæ tali naturæ conueniunt. *Doct. vbi ſuprà.*

CONCLVSIO I.

Angeli fuerunt creati beatitudine naturali præditi. Ratio eſt; à definitione poſita beatitudinis naturalis. Caruerunt enim omni culpa, & pœna, & bonis ſuæ naturæ conuenientibus abundarunt. Vidit enim Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona Gen. 1. Secundo quia habuerũt naturalem cognitionem Dei; vt ſuprà diximus. Et beatitudo naturalis, teſte Ariſtot. in Ethic. in cognitione, & contemplatione primæ cauſæ conſiſtit, quod non conuenit hominibus, qui per diſcurſum talem cognitionem acquirunt. Et D. Auguſt. de natura, & gratia, inquit, Angeli creati ſunt in beatitudine. *Gen.* 1. *Ariſt.* *D. Aug.*

CONCLVSIO II.

Angeli non fuerunt creati in beatitudine supernaturali. Patet conclusio. Primò, quia meruerunt suam beatitudinẽ, quæ est præmium, quod propter meritum datur. Lex enim posita libero arbitrio est; vt nemo, nisi per proprium laborẽ, hanc summam fœlicitatem assequatur. Secundò, quia beatitudo cœlestis amitti non potest, nec videns Deum potest peccare, cùm in illo obiecto beatifico ratio aliqua mali reperiri haud possit: & si à principio Deum vidissent, à beatitudine non cecidissent; vt multi (sicut fides docet) ceciderunt. Tertiò, quia non est verisimile, quòd Deus tam inefabile bonum Angelis præuaricaturis, quos in æternum à regno cœlorum erat relegaturus, concesserit. Quid? quòd hoc priuilegium videndi Deum à principio suæ creationis soli animæ Christi, vt omnes sancti docent, fuit concessum. Lege D. Aug. D. Augustinum 12. de ciuitate Dei. cap. 6. & lib. de ecclesiasticis dogmatibus hæc scribit verba. Angeli, qui perseuerarunt, bonum, quod nunc habent, non possident natura. Quare Nota. non fuerunt in sua creatione hac beatitudine præditi.

Affirmantibus autem D. Augustinum sentisse angelos à principio fuisse ista beatitudine supernaturali beatos, respondetur potest. Primò sensum. D. Augustinum fuisse quòd omnes Angeli à principio suæ creationis, cognouerunt res in verbo; cognitione tamen naturali, non beatifica, quæ cognitio dicitur etiam matutina, & est perfectior, quàm cognitio naturalis. Vel respondetur secundò, duplicem esse cognitionem matutinã, vnam de qua præcedenti quæst. actũ est, alteram per reuelationem, quæ fuit in omnibus, qua perfectiori modo cognouerunt res in verbo omnes Angeli, quàm per cognitionem vespertinam in se ipsis, & in proprio genere. Vel respondetur tertiò, si placet. D. Augustinum fuisse huius sententiæ, scilicet, quòd omnes Angeli fuerint in principio beati, verùm beatitudine rapta, non firmata: ita vt sicut D. Paul. fuit beatus in raptu, ita fuerint Angeli beati: sed quosdam per malam voluntatem cecidisse: alios verò per bonam voluntatem permansisse. Quartò sunt, qui dicant. D. Augustinum scripsisse cognitionem matutinam tã in bonis, quàm in malis

lis Angelis fuisse non ex propria, sed ex aliorum sententia.

Hinc colligitur Angelos creatos fuisse viatores; vt possent vitam æternam mereri, vel demereri. Quòd colligitur ex sacra scriptura apertè, præsertim ex illo loco Ezechiel .28. Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, &c. Vbi de Angelo, qui per iniquitatem voluit sanctificationem suam, dicitur accepisse non minora charismata, & dona supernaturalia, quàm boni angeli: & paulò post sequitur in textu. Et foramina tua in die, qua conditus es præparata sunt. Quem locum declarans. D.Gregor.32. moral. c. 24.&.25.per foramina intellexit intellectum, & voluntatem Angeli, quæ præparata fuerunt per gratiam, vt repleri possent, referens ad eum statum, de quo dicitur. Satiabor cùm apparuerit gloria tua. Append.1. *Ezech.28.* *D. Greg.* *Psal.16.*

CONCLVSIO III.

Angeli in instanti suæ creationis beatitudinis supernaturalis inchoationem per fidem supernaturalem, spem, & charitatem, acceperunt. Probatur conclusio; quia etiam homines hac beatitudine inchoata beati in sacris literis appellantur. Beati qui non viderunt, & crediderunt. Lege .D.August.lib.11. de ciuitate Dei cap.9.&.11.&.13.& lib. confessionum cap.10.&.12.lib.cap.11. Et hoc modo intelligendi sunt omnes sancti, affirmantes, angelos omnes creatos fuisse beatos, de beatitudine, scilicet, incheata per fidem, &c. & non de perfecta, quæ habetur per claram Dei visionem. *S.Tho. 2.2. q.3.art.1.* *Ioan.c.20.* *B.Aug.*

CONCLVSIO IIII.

Beatitudine perfecta potuerunt Angeli, secundum absolutam Dei potentiam, in primo instanti esse beati. Ratio est; quia ab instanti suæ creationis fuerunt beatitudinis capaces, & Deus potens beatitudinem illis dare.

Hinc secundum legem Dei ordinatam non fuerunt beati, vt dictum est. Quia lege Dei ordinata cautum est; vt meritum præcedat præmium. Append.2.

Quæst. II. Vtrùm Angeli fuerint creati in gratia?

S. Thom. Scot. Dura. hac dist. Alex. Alen. S. Bona. Ricar. Vgo de S. Victo.

INtelligitur. q. de gratia gratum faciente, quæ nos iustos facit, & Deo charos, & gratos reddit. Et sunt de hac re duæ opiniones oppositæ. Vna affirmans S. Tho. q. 62. & Scot. Altera negans Magistri, & Alex. Alen. q. 19. m. 2. & D. Bon. art. 1. q. 2. vbi suprà, & Ricardi hac dist. art. 1. q. 2. & Vgonis de sancto Victo. lib. 1. de sacra. p. 2. & aliorum. Certò autem sciri non potest, quæ opinio istarum verior sit, cùm. q. sit de facto, quod ex sola voluntate diuina pendet. Licebit tamen vtramquè amplecti opinionem: quia hactenus nihil ab ecclesia circa quæst. hanc definitum est. Nequè ex sacra scriptura per necessariam consequentiam altera istarum opinionum colligitur.

CONCLVSIO I.

Angelis, tam bonis, quàm malis diuina voluntas gratis, ante peccatum, gratiam iustificantem, & charitatem, à qua mali liberè defecerunt, concesit. Hanc conclusionē omnes sancti patres, & doctores confitentur; quoniam expræssè ex sacra scriptura colligitur, & ab omnibus est necessariò amplectenda. Quemadmodum sacrosanctum concilium Tridenti. præcipit sesio. 4. dicens. Nemo, contra vnanimem consensum patrum, ipsam scripturam sacram interprætari audeat. Sunt autem loca, inter alia, ex quibus apertissimè conclusio infertur, quæ sequuntur. Nam Isaiæ. 14. legitur. quomodo cecidisti de cœlo Lucifer, qui manè oriebaris. Cui simile est testimonium Luc. 10. videbam Satanam, sicut fulgur, de cœlo cadentem. Vnde colligitur Luciferum cecidisse ab eo statu, in quo conditus fuerat, & amisisse dona supernaturalia, quibus à Deo fuerat illustratus; vt constat Ioann. 8. dicente Christo Iesu; & in veritate non stetit. Tum etiam probatur Ezechiel. 18. tu signaculum similitudinis, &c. vsquè polluisti sanctificationem tuam. Vnde apertissimè infertur Angelum, ante peccatum, habuisse sanctificationem, quam perdidit per peccatum, licet naturalia integra permanserint. Gressus autē, quibus perfectus in hoc loco ambulasse dicitur, sunt intellectus, & voluntatis, quæ

Isaiæ. 14. Luc. 10. Ioan. 8. Ezechiel. 18

fidei,

fidei, & ſuper naturalis ſapientiæ lumine fuerũt illuminatę, & charitatis igne inflammatæ. Iuxta illud pſalm. 103. Qui facis Angelos tuos ſpiritus, & miniſtros tuos ignem vrẽtem. Lege D. Dionyſi. c. 4. de diuinis nominibus. Hanc concluſionem docent D. Baſil. explicans illud pſal. 32. verbo domini cœli firmati ſunt. D. Damaſcen. lib. 2. fidei Ortod. cap. 3. D. Hieron. in comment. Oſeæ. c. 3. D. Bernard. multis in locis. B. Iſidor. lib. de ſummo bono. Ratione etiam confirmatur: nam ſi primi parentes habuerunt, ante peccatum, gratiam iuſtificantem, quam per peccatum amiſſerunt; vt concil. Trident. ſeſſ. 5, in decreto de peccato originali docet; habuerunt quoq;, & Angeli, ante peccatum, grȧtiam, & charitatem: vt habet concluſio. Non enim videtur rationi conſentaneum, negare Angelis ante peccatum, quod hominibus fuerat conceſſum.

Pſal. 103. *D. Dionyſi.* *Baſil.* *Pſal.* 32. *Damaſcen.* *Hieron.* *Bernar.* *Iſidor.*

Silentio tamen non eſt in præſentia inuoluendum, teſtimonia ſacræ ſcripturæ citata eſſe ad literam intelligenda; vt D. Auguſt. 11. de ciuitate Dei. cap. 15. & D. Hiero. in comm. ſuper Ezechiel. cap. 28. docent. Quia non ſolùm in his locis: verùm etiam in alijs multis ſacræ ſcripturæ dæmones principes, & reges appellantur. Vt pſalm. 81. ſicut vnus de principibus, cadetis. Et Angeli præfecti prouincijs, & regnis, principes etiam vocantur: vt Græcorum principes, & Perſarum, vt Daniel. 10. Princeps regni Perſarum reſtitit mihi .20. & vno diebus. Et Matthæ. &. 12. Marc. 3. Et Luc. 12. in Beelzebub principe dæmoniorum, dicebãt Phariſæi, Chriſtum eijcere dæmonia. Et Ioan. 12. nunc princeps huius mundi. Et c. 12. venit enim princeps huius mundi. Et cap. 15. iam princeps huius mundi. Et ad Epheſi. 6. non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem, & ſanguinem; ſed aduerſus principes, & poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum. Lege etiam præter doctores citatos, D. Gregor. 32. moral. cap. 24. & 25. Et D. Bernard. paſsim; præſertim ſermone. 116. qui omnes in ſenſu literali locum Ezechiel citatum declarant. Tum etiam quia idem locus duplicem ſenſum literalem habere poteſt. Quid? quòd etiam ſi eſſet ſenſus moralis, cùm auctoritas ſanctorum vnanimiter exponentium

Nota. *D. Aug.* *D. Hiero.* *Pſal.* 81. *Daniel.* 10. *Matth.* 9. & 12. *Mar.* 3. *Luc.* 12. *Ioan.* 12. 14. & 15. *Ad Epheſ.* 6 *D. Greg.*

hunc locum, de dæmone illum interprætentur, firmissimũ inde argumentum colligitur, cui contradicere (vt constat ex consil. Trident. modo citato) non licet.

Append. Hinc constat, dictam conclusionem ex communi doctorum sententia collectam fuisse, nempè, quòd, ante peccatum, fuit illis collata gratia. Controuersia tamen est, vt in principio. q. diximus; an illam fuerint in primo instanti suæ creationis consecuti? cuius controuersiæ pars affirmans est multò probabilior, quæ sequenti conclusione continetur.

CONCLVSIO II.

Angeli omnes in primo instanti suæ creationis habuerunt gratiam. Hæc conclusio in primis est D. Augustin. D. Aug. 12. de ciuitate Dei cap. 9. vbi expressè docet, Angelos creatos fuisse cum voluntate recta, & amore casto, simulq; Deum condendo naturam, largitum fuisse gratiam. Quam sentẽtiam sequitur Isidorus in lib. de summo bono. Et B. Damascen. S. Isido. lib. 12. ait. Per verbum Dei omnes angeli creati sunt, & à B. Dama. Spiritu sancto per sanctificationem perfecti. Quare in gratia creati. Et B. Hieronym. super illa verba Oseæ. cap. 3. B. Hiero. diligunt vinacia vuarum, docet, per vinacia intelligendos esse dæmones, qui creati fuere cum maxima pinguedine Spiritus sancti, & per superbiam arefacti, è cœlo ceciderũt. Quo quidem testimonio nihil clariùs dici potuit. Tandem confirmatur ratione; quia sicut res corporales à principio Oseæ. c. 3. fuerunt productæ cum rationibus seminalibus, ad producendos effectus naturales: iuxta illud Genesi. 1. ecce dedi Gen. 1. vobis, &c. Quæ habent in semetipsis sementem generis sui, similiter in supernaturalibus theologandum est, & affirmandum, in angelis beatitudinem productam fuisse secundum rationem seminalem, id est, secundum gratiam, 1. Pet. 1. quæ à D. Petro. 1. Petri. 1. semen nuncupatur. Nam renati, 1. Ioan. 3. inquit, non ex semine corruptibili, &c. Et. 1. Ioann. 3. semen ipsius, &c. Sic enim se habet gratia ad effectum meritorium; sicut ratio seminalis ad effectum naturalem. Et. D. autem B. Aug. Augustin. 3. super Genesi. ad literam dicens, primò informiter esse naturam angelicam creatam, intelligendus est, per com-

comparationem ad plenam gratiæ perfectionem, seu gloriæ visionem. Verùm de his latiùs in lib. controuersiarum.

Difficultas. Vtrùm Angelis fuerit gratia secũdum capacitatem suæ naturæ collata?

CONCLVSIO I.

DEus, per solam suam voluntatem, liberè largitus est Angelis suam gratiam. Probatur conclusio multis sacræ scripturæ testimonijs, ex quibus apertissimè colligitur. Nam. 1. ad Corint. 12. loquens. D. Paul. de gratijs spiritualibus, inquit. Hæc autem omnia operatur vnus, atquè idem spiritus, diuidens singulis, prout vult. Quare ex voluntate Dei, & non ex naturæ nostræ capacitate donantur munera supernaturalia. Iuxta illud Ioan. 3. spiritus vbi vult spirat. Et Iacobi. 1. voluntariè genuit nos verbo veritatis. Et Ioan. 1. qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, &c. Et ad Ephesi. 4. vnicuiquè nostrum data est gratia, secundum mensuram donationis Christi. Tandem quia Deus ex liberalitate sua potuit dare, & de facto dedit maiorem gratiam quibusdam hominibus, quàm Angelis; vtpote homini Christo, & sanctissimæ Virgini eius matri, & fortè alijs nonnullis, vt manifestè ostenderet dona gratiæ non â creatura: sed à solo Deo esse.

S. Tho. q. 62. art. 6.
1. Cor. 12.
Ioan. 3.
Iacobi. c. 1.
Ioan. 1.
Ephes. 4.

CONCLVSIO II.

Voluit nihilominus Deus melioribus, & maioribus Angelis in natura, maiorem gratiam, iuxta maiorẽ capacitatẽ dare. Et ratio est, quia diuina liberalitas, quantùm est ex se, cuicunquè creaturæ sua beneficia largitur, secundum cõditionẽ naturalem ipsius creaturæ; nisi creatura ipsa ponat obicẽ. Et quãdo, angelis in primo instanti fuit gratia infusa, nullus ex parte ipsorũ erat obex. Deinde, quia nobilior potẽtia naturalis est capax maioris gratiæ, & in angelis nõ est æqualis potẽtiæ naturalis nobilitas. Et vt domifactor ex eo, q̃ aliquos lapides pulchriùs, & decẽtius aptat, videl. eos ad honoratiorẽ partẽ domus ordinare, ita Deus Opr. Max. artifex sũmus, angelos, quos altioris naturæ fecit, ad maiora gratiarum dona

dona ordinauit. Et hoc, vt dictum est, ex mera Dei voluntate, & non quòd deberetur illis ratione melioris naturæ.

Hæresis. Hinc confutatur error Pelagij, qui gratiam, & gloriam, debitam esse, secundum rationem naturalem, asserebat.

Quæst. III. Vtrùm boni Angeli fuerint præscij suæ confirmationis, & mali sui casus?

CONCLVSIO I.

Alex. Alen. tota. q. 25. S. Bona. art. 2. q. 1. & 2. Duran. q. 3. vbi s. B. Aug.

ANgeli boni, neq; præuiderunt, neq; habuerunt præscientiam suæ confirmationis, & stabilitatis in primo instanti suæ creationis, quam quidem modò habent. Et ratio est; quia si præscij fuissent, necessariò permansissent, & si necessariò permansissent, permanere non fuisset illis imputatum ad meritum. Modò autem talem præscientiam habent; vt B. Augustin. 11. de ciuitate Dei docet, dicens. Ipsi certi sunt suæ fœlicitatis æternæ, &c. Et ad Orosium scribens ait. Omnes Angeli creati sunt æquales: sed cadentibus illis per superbiam, cæteri Domino pia obedientia cohæserunt, accipientes certam scientiam suæ stabilitatis, quod illi nunquàm habuerunt, & sic gratia Dei circundati; vt non possint cadere à beata vita.

CONCLVSIO II.

Poterant tamen per coniecturam credere, se beatitudinẽ habituros, Et ratio est; quia effectus, qui prouenit à causa contingente: determinata tamen magis ad producendum effectum, quàm ad oppositum, potest in illa per probabilem cõiecturam sciri, & beatitudo à tali causa dependet, scilicet, à libero arbitrio; determinato tamen magis ad consequendam beatitudinem, ad quã erat natura angelica creata, & pcliuis, atq; prona, & gratiam quoq; adiutricem habebat.

CONCLVSIO III.

D. Anſel. Mali Angeli non fuerunt præscij sui casus. Probatur cum D. Anselm. in lib. de casu. Scientia non est, nisi cùm aliquid certa ratione intelligitur, sed quod potest non esse, non potest certa ratione intelligi esse; potuit autem esse, vt non caderet Lucifer; quare non potuit tunc certa ratione casum

caſum ſuum intelligere; ergo neq; ſcire; & ex conſequenti, neq; præſcire. Secundò probatur, aut caſus præſcitus placuit angelo malo, & tunc iam ineſſet culpa; aut diſplicuit, & tunc eſſet pœna; impoſsibile autem eſt, ante primum peccatum angeli, fuiſſe culpam, aut pœnam. Quia primum implicat contradictionem, & ſecundum videtur iniuſtitiam importare. Nam tunc pœna præcederet culpam. Lege eundem Anſelmum ibidem dicentem: potuit intelligere diabolus, cùm eſſet rationalis creatura, quòd iuſtè puniretur, ſi peccaret; ſed quoniam iudicia Dei abyſſus multa, & inueſtigabiles viæ eius, nequiuit comprehendere, quod Deus faceret, quod iuſtè facere poſſet. Lege etiam D. Auguſt. de correptione, & gratia, & D. Bernardum de gradibus humilitatis.

Ad Rom. 11
D. Aug.
D. Bern.

Prima diffic. Fuit ne ſaltim reuelatus Angelis malis ſuus caſus?

CONCLVSIO I.

DE facto non reuelauit illis Deus ſuum caſum. Et ratio eſt; quia, ſi Angeli præſciuerunt caſum ſuum, vel voluerunt, vel noluerunt illum; ſi noluerunt, & euitare voluerunt, & non potuerunt, miſeri eſſent creati. Quòd ſi voluerunt caſum, peccauerunt, atq, ita fuerunt in miſeria creati, quod non eſt dicendum, vt ex ſuperioribus conſtat, & ſtatim dicetur.

Doct. vbi ſu prà.

CONCLVSIO II.

Potuit Deus, ſecundum ſuam abſolutam potentiam, reuelare illis ſuum caſum, & tunc nec in miſeria, nec in pœna fuiſſent. Ratio eſt, quia, licet ſequatur pœna ex ijs, quæ nobis nolentibus accidunt; potuiſſet tamen Angelus nolle peccatum, & nolle damnari, & tunc nullus fuiſſet ſubſequutus dolor. Nam poterat Angelus intelligere eſſe dictum reuelatum per comminationem; vt patet exemplo Ezechiæ, & Niniuitarum. Poterat etiam Deus facere, vt dolor non ſequeretur. Et quamuis in nobis nolentibus ſit triſtitia; non tamen ita eſt in beatis; qui quidem nollent nos peccare; & tamen, nobis delinquentibus, minimè triſtantur. Imo, & dæmo-

Dura. hic.
Iſaiæ. 38.
Ionæ. 3.

dæmones, quamuis optent, & intendant: vt peccemus; nobis tamen peccantibus, non gaudent. Quia damnati non sunt gaudij participes.

DVB. Potuisset ne Deus de potentia absoluta creare Angelos in pœna, & dolore?

Isaiæ.45.

Respondeo. Potuisset; neq; hac de causa esset iniustus iudicandus. Non enim dicit vas figulo. Cur me sic fecisti?

Secunda diffic. Fuerunt ne creati miseri?

CONCLVSIO.

Doct. vbi s. & Scot. q. 2. Alex. Alen. q. 109. m. 1. art. 4. Gen. 1. S. Tho. Dur. Ioan. 9. Hæresis.

NOn fuerunt Angeli in miseria creati. Ratio est; quia miseria, aut est peccatū, aut pœna, & ijs angeli in sua creatione caruerunt. Peccatum enim tunc nō habuerunt: nam Deus esset tunc auctor mali. Et quæ Deus fecit, erant valde bona. Nequè habuit in sua creatione pœnam: nam pœna præsupponit peccatum, siue culpam, quam (vt dictum est) non habuerunt. Lege. S. Tho. 1. 2. q. 87. artic. 7. Duran. in hoc lib. dist. 30. q. 1. & distin. 37. q. 3. vbi quomodò pœna pro culpa, & sine illa infligatur; vt in Iob. & in cæco nato Io. 9. cum D. August. docet.

Hinc confutatur hæresis Manichæi dicentis, Deum esse mali autorem.

Tertia diffic. Fuerunt ne Angeli creati perfecti?

LEge Magistrū hac dist. Perfectum dicitur aliquid esse tribus modis. Primo modo perfectum secundū tēpus: vt quando res aliqua habet id, quod tempus requirit, dicitur esse perfecta. Et ita paruulus dicitur esse perfectus, secundū tēpus, quāuis ratione non vtatur, non tamē adultus esset perfectus, si ratione nō vteretur. Similiter homo in originali peccato natus dicitur imperfectus; quia cōueniebat illi habere gratiā, si Adæ peccatū non obstitisset. Secundo dicitur perfectū, secundum naturam, quomodo sancti in resurrectione erunt perfecti: quoniam habebunt omnem perfectionem

ctionem ſuæ naturæ poſsibilem. Tertio dicitur vniuerſaliter perfectum; vt Deus Opt. Max. cui, cùm nulla deſit perfectio, dicitur vniuerſaliter perfectus.

CONCLVSIO.

Angeli in ſua creatione fuerunt ſecundum tempus perfecti. Et ratio eſt: quia habuerunt (vt ſuprà diximus) gratiam concreatam, cuius tunc erant capaces.

Diſtinct. V.

In qua Magiſter de conuerſione bonorum Angelorum, & de malorum auerſione, tractat. Explanabitur eius litera ſequentibus quæſtionibus.

Quæſt. I. Vtrùm Angeli boni meruerint beatitudinẽ?

NOn deſuerũt, qui dicerent, Angelos nunquã meruiſſe beatitudinẽ, quã modò habent. Quia non videtur rationi conſonum; vt tam breui tempore, & abſq; labore, tantum bonum, quantum eſt beatitudo, meruerint. *Alex. Alen. q. 29. art. 7. S. Tho. q. 62 art. 4.*

CONCLVSIO.

Angeli beatitudinem, quam modò habent, meruerunt. Ratio eſt; quia eſt lex à Deo firmiſsimè ordinata, vt nulla creatura rationalis, niſi per proprium opus, beatitudinẽ ſupernaturalem conſequatur. Vt conſtat. 1. ad Timot. c. 2. non coronabitur, niſi qui legitimè certauerit. Et. 2. ad Cor. 3. vnuſquiſq; propriam mercedẽ accipiet, ſecundũ ſuum laborem. Et licet iſti loci de hominibus loquantur, de angelis etiam ſunt intelligendi: vt conſtat Apoc. 21. vbi dicitur, in cœleſti Hieruſalem eandem eſſe hominis, & Angeli mẽſuram. Tũ etiã quia, vt mali per demeritũ pœnã, & boni per meritũ cõſecuti ſunt præmiũ. Et quia perfectiùs multò eſt præmiũ ex merito quã fine illo obtinere. Hãc cõcluſionẽ cõmunis ſchola theologorũ tenet. Et D. Aug. lib. de corruptione, & gratia. c. 10. & lib. 11. de ciuitate Dei. c. 9. per multa cap. & lib. 12. c. 9. & 4. ſuper Gen. c. 21. & 24. expræſſè docet habuiſſe cognitionem matutinã per hoc q̃ ſe, & actum ſuum in Deum retulerunt. Et B. Greg. lib. 31. moral. c. 4. & 25. Et B. Anſelm. de caſu diaboli eandem amplectuntur. *Alex. Alen. q. 29. art. 7. S. Bona. art. 3. q. 1. & 2. Scot. q. 1. & 2. Duran. q. 3. Gabriel. q. vnica, & reliqui hac diſtinct. 1. Timot. 2. 2. ad Cor. 3. Apoc. 21. D. Aug. B. Greg. B. Anſelm.*

Prima

Prima diffic. Fuit ne data Angelis beatitudo per merita anteà exhibita; vel postea exhibenda?

Doct. vbi su prà.

OPinio quorundam fuit, Angelos meruisse beatitudinem, quam habent, per obsequia, quæ, iam beati effecti, Deo per obedientiam, & reuerentiam præstiterunt. Quam opinionem sequitur Magister hoc loco, in quē meritò firmissimis argumentis Scot. vbi suprà inuehitur. Nequè enim talis opinio est tenenda.

Funda. Scoti.

Si finis rei creatæ est intra facultatem naturæ, tunc natura finem, quem non habet, efficiendo illum per suam operationem, potest consequi; vt finis medici, qui est sanitas, à medico efficitur. Hoc expræsse docet Arist. 2. de cœlo. Atve rò si finis excedit facultatem naturæ, non efficit natura finē; sed per actionem meritoriam consequitur illum. Vel dic vno verbo, operatio vel est efficiens suum finem; vt medicatio respectu sanitatis, quæ illam efficit; vel est meritoria sui finis vt actus meritorius est operatio, qua non efficimus beatitudinem, quæ est finis hominis, sed meremur, & consequimur illam.

Arist.

CONCLVSIO.

S. Bona. d. 5. art. 3. q. 2.

Angeli in via prius meruerūt beatitudinem, quàm illam assequerentur. Hæc conclusio ab omnibus theologis recipitur. Et probatur primò ex fundamento iacto; quia, cùm beatitudo sit finis hominis, eius facultatem excedens, nec possit per suam operationem illam efficere, necessariò per operationem meritoriam debet illam habere. Et cùm illa operatio debeat præcedere, sequitur angelos priùs meruisse, quàm beatos fuisse. Deinde, quia nō sunt simul moueri, & motum esse, vel in via esse, & in termino existere: & per meritū Angeli erant in via ad vltimum terminum, scilicet, ad assecutionem vltimi finis, nempè, beatitudinis. Quare non sunt simul meritum, & præmium, sed meritum cùm sit præcisum medium ad assequendum vltimum finem, debet illum tempore antecedere. Nam in omnibus artificialibus in quocūq; agente libero medium præcedit tempore finem. Ridiculum enim

enim eſſet, obtento iam fine, media ad illum conſequendum apponere. Nam quis non irrideret obtinentem ſupremam ſedem, ſi illum ambire ſuffragia ad eius conſecutionẽ proſpiceret? Si enim illam habet, quorſum nititur obtinere. D.Bonau. vbi ſuprà dicit meritum præcedere, non tempore; ſed natura. Quem ſequitur Marſil.q. 4. artic.2.dicens, hanc fuiſſe opinionem S. Thomæ in.2.diſtinct.5. q.2.art.2. Intelligenda eſt concluſio hæc communis de lege; quia, citra legem, poſſet Deus acceptare actum beatificum, tanquã meritorium, ad augmentum gloriæ. Non enim implicat contradictionem.

D.Bona. Marſil.

Secunda diffic. Vtrùm Angeli meruerint in primõ inſtanti, vel fuerit aliqua mora inter creationẽ, & beatitudinem?

DIfficultatem hanc obſcuriſsimam admodum reddit maxima opinionum varietas. Nam doctores inter ſe repugnant, nec ſatis ſibi ipſis conſtant. Nam prima opinio dicit, eſſe duo inſtantia, vel duas moras, ſeu morulas (ſic enim illas appellat Scotus) & in primo inſtanti Angelos habuiſſe actum meritorium, & in ſecundo bonos effectos fuiſſe beatos, & malos damnatos. Hanc ſequitur Ferrarienſis.3.contra gentes.c.110. quam, vt ſibi videtur collegit ex S.Thom.art.5.&.6.citatis.

Alex. Alen. vbi.S. S.Tho.q.62. art.5. &.q. 63.art.5.& 6. S.Bonau. Scot.q.2. Duran. q.2. & alij hac 5.diſt. Ferrarien.

Secunda opinio eſt Caiet.vbi ſuprà S.Thom. ponentis.2. inſtantia, vnum, in quo omnes fuerunt in via. Alterum in quo fuerunt in via per meritum, & demeritum, & ſimul in termino, per quandã meriti, vel demeriti conſummationẽ.

Tertia fuit D.Bonau. vbi ſuprà; cui adhæſit Marſil. q. 4. art.2. qui opinabatur, in prima mora creatos fuiſſe in puris naturalibus, & in ſecunda ſimul meritum, gratiam, & gloriam obtinuiſſe.

Marſil.

Quarta opinio fuit aſſerentium eſſe tres morulas, qui tribus diuerſis modis illas declarant. Et primus modus eſt Ma-

Scotus has opiniones refert.

gistri, asserentis in prima morula fuisse Angelos creatos in puris naturalibus, in secunda malos peccasse, & bonos, absq; gratia, benè libero arbitrio vsos fuisse, & in tertia malos fuisse damnatos, & bonis, propter merita præuisa exhibenda, datam fuisse gratiam, & gloriam. Secundus modus constituit in primo instanti, siue morula omnes in puris naturalibus, in secundo bonos in gratia, & malos in culpa. Et in hoc differt, vt patet à secũda morula primi modi: quia ibi absq; gratia ponebantur, & in tertio instanti in termino bonos, scilicet, in gloria, & malos in supplicio. Tertius modus ponit in primo instanti bonos, & malos fuisse in gratia creatos, & omnes per actum elicitum in Deum meruisse, & in secundo bonos in merito incæpto perstitisse, & malos defecisse, & in tertio in termino fuisse. Quinta opinio constituentium quatuor morulas est bipartita; nam quidam ita distingunt morulas Angelorum, vt dicant; in prima omnes fuisse in puris naturalibus creatos, in secunda malos peccasse, in tertia bonos gratiam recepisse, & meruisse, & in quarta fuisse in termino. Alij verò in prima in puris naturalibus, in secunda omnes in gratia fuisse asserunt, in tertia bonos meruisse, & malos peccasse, & in quarta in termino extitisse affirmarũt. Hactenus de opinionibus circa negotium salutis, & reprobationis Angelorum viatorum.

1. Funda. Primum instans, siue prima mora creationis Angelorum viatorum, omnibus, tam bonis, quàm malis, æqualis fuit. Hoc funda. est D. Aug. super Gen. vt refert Scot. loco citato, dicentis. Deus non distinxit inter bonos, & malos Angelos, antequàm ipsi discernerent inter se ipsos, per suos actus. Quare omnes tam boni, quàm mali in primo instanti fuerunt æquales, & vniformes, scilicet, vel in gratia, vel in puris naturalibus. Et patet à simili in hominibus, quibus omnis via est æqualis. Neq; enim Deus inter homines discernit, quin prius ipsi, per suos actus discernant inter sese.

2. Funda. Angelorum moræ fuerunt partes temporis nostri continui, & non fuere instantia temporis discreti. Reuoca priùs in memoriam, quæ suprà in hoc lib. de tempore Angelorum diximus. Nam opinio S. Tho. fuit, tempus angelorum non esse

esse cõtinuũ; sed discretũ: ita vt nihil aliud sit, quã successio diuersarũ cogitationũ, siue affectionũ volũtatis. Ita q̃ de sententia eiusdẽ prima mora fuerit prima operatio intellectus, & voluntatis, qua omnes conuerterunt se in Deum. Secũda autem mora fuit electio voluntatis, qua boni eligerunt perseuerare in dilectione Dei, & mali in dilectione sui. Et hæc successio diuersarum operationum immanentium tempus Angelorum ab illo nominatur. Scot. verò non intellexit per has moras Angelorum dictas operationes sibi succedentes; sed tempus nostrum; diuersimodè tamen. Quia vltima mora respondet toti tempori beatitudinis, nempè, æternitati. Prima verò mora est quædam pars temporis, licet breuissima, in qua omnes Angeli habuerunt bonum motum liberi arbitrij in Deum. Vel fuit fortasis ista prima mora instantanea. Quoniam vt infrà dicetur, poterant Angeli in primo instanti creationis actum rectum, & meritorium in Deum elicere. Secunda autem mora necessariò fuit tempore breuissimo. Et ratio Scoti est; quia in hac secunda mora fuerunt varia, & successiua malorum Angelorum peccata. Si quidem priùs peccauerunt in Deum, & secundò tentauerunt bonos Angelos. De qua tentatione legitur Apocal. 12. Factum est prælium magnũ in cœlo. Et fuerũt quoq; duæ operationes bonorum Angelorum, vtpote conuersio in Deum, & tentationis resistentia. Hinc colligo argumẽtum, quo fundamentum dilucidatur. Angeli mali cõmisserunt duo peccata, quæ non poterant esse simul; quia duæ operationes nequeunt esse simul in eodem instanti, sed in duobus instantibus. Et cùm inter duo instantia interueniat tempus, necessariò fuit secunda mora quædam pars temporis nostri continui; vt in fundamento habetur.

S. Tho. vbi s. ad. 4.

Apoc. 12.

Cùm de via Angelorum, antequam essent in termino, nihil expressè in sacra scriptura habeatur, nihilq; fit ab ecclesia diffinitum; & certum sit Angelos aliquando fuisse viatores, quemadmodum homines (aliter enim nõ potuissent demereri, sicut demeruerũt; vt Io. c. 5. habetur; Erat homicida ab initio) ideò non erit hæreticum has morulas negare. Nam, licet, certum sit, Angelos fuisse creatos; nõ tamen certum est,

3. *Fundã.*

Ioan. c. 5.

quando fuerint creati. Verùm; quia communis doctorum sententia, qui has morulas constituunt, affirmat, fuisse simul cum cœlo empyreo creatos, esset temerarium morulas dictas negare. Quoniam esset torrenti doctorum contradicere.

Append. *Ludoui. Viues cautè legendus.*

Hinc cautè legendus est Ioann. Ludouicus Viues, vir alioquin eruditissimus, qui in cap. 11. lib. 11. de ciuitate; irridet Theologos, causam Angelorum per has breuissimas temporis moras definientes.

CONCLVSIO.

Ponendæ sunt necessariò tres Angelorum morulæ, duæ in quibus fuere viatores, & tertia, in qua tam boni, quàm mali in termino extiterunt. Hanc Scoti conclusionem multi ex recentioribus Thomistis amplectuntur. Et probatur ex fundamentis positis hac ratiocinatione. Angeli fuerunt in prima mora æquales, vt ex primo fundamento constat, & in secunda mora inæquales, & in vtraquè fuerunt viatores; ergo necessariò ponendæ sunt tres morulæ in via Angelorum, vt habet conclusio. Sequela patet; quia, cùm non possit esse vnum, & idem instans, in quo Angeli fuerunt æquales, & inæquales (quoniam tunc contraria simul de eodem verificarentur) necessariò erunt ponenda duo instantia, siue duæ moræ. Minor verò, scilicet, quòd in vtraquè mora fuerint in via, probatur; quia esse tantùm duas moras vnam in via, in qua omnes meruerunt, & alteram in termino, in qua mali peccauerunt, est impossibile, & contra sacram scripturam. Propterea quòd, perseuerantes in gratia vsquè ad terminum, tunc peccare haud possunt. Iuxta illud Matthæ. 10. & 24. qui perseuerauerit, vsquè in finem, hic saluus erit. Quia, vt homo in instanti mortis non potest peccare, quoniam est in termino; similiter nequè Angelus poterat. Verùm de his copiosiùs in lib. controuersiarum.

Matth. 10. & 24.

Tertia difficult. Vtrùm Angelus potuerit per vnum actum mereri beatitudinem?

CONCLVSIO.

ANgeli boni per vnicum actum dilectionis in Deum meruerũt beatitudinẽ. Ratio est; quia Deus prõptior est ad remunerandum, quàm ad puniendum, & cùm Angeli mali meruerint vnico actu suam pœnam, & boni similiter suam gloriam mereri potuerunt. *S.Tho.q.62. art.5.& q. 63.art.5.*

Quarta diffic. Potuerunt ne mereri suam beatitudinem in primo instanti?

DE hac difficultate infrà in difficultate; vtrum mali in primo instanti potuerint peccare?

Quinta diffic. Vtrùm Angelus indiguerit gratia, vt conuerteretur in Deum?

CONCLVSIO.

NEcessaria fuit gratia angelis, vt in Deum, quatenus est obiectum beatitudinis supernaturalis, conuerterẽtur. Hanc conclusionem fides catholica docet: quia necessarium est supernaturale auxilium, quo mens eleuetur ad supernaturalem beatitudinem; vt illam rationalis creatura promereatur. Vnde. B. Augustlib. 12. de ciuitate Dei. cap. 9. inquit. Impium est dicere, ꝙ Angelus se fecerit meliorẽ propria voluntate, quàm à Deo factus sit. *S.Tho.q.62. ar.2.& 1.2 q.109. & in 2.hac dist. q.3. artic.1. & D.Bona. art.3.q.1.*

Ex hac.q. colligitur errasse omninò in commẽtarijs super Nazianz. in oratione secunda de paschate, Niscetam, qui asseruit Angelos, ante resurrectionem Christi, non fuisse in gratia stabiles, neq; vidisse diuinam essentiam. Est enim hæresis manifesta, cùm script. sacra appositum expressè doceat. Matth. 18. Angeli eorum semper vident faciem patris mei. Et Luc. 1. dixit Gabriel. Ego Gabriel, qui sto ante Deũ. Et Tobiæ. 12. dixit Raphael. Ego sum vnus ex. 7. qui stamus ante Deum. *B. Aug. Append. Error. Matth. 18. Luc. 1. Tob. 12.*

Sexta diffic. Vtrùm Angeli beati possint à beatitudine cadere?

Alex. Alen. q. 23. & 29
S. Tho. q. 67. art. 8.
S. Bon. d. 11. art. 2. q. 3.
Scot. in. 1. d. q. 1. & in. 4. d. 49. q. 9. & d. 7. q. 1. & Gabriel ibidem, & alij dist. citatis.
1. & 4. lib. Isaiæ. c. 23. & 65. & 66.
1. Petri. 1.
Ad Ephes. c. 5.
Apoc. 21.
D. Aug.

Sensus tituli est. Vtrùm Angeli beati per peccatum, beatitudinem, quã habent, amittere possint?

CONCLVSIO.

Non solùm erroneum, verùm etiam hæreticum esset asserere Angelũ beatum, nunc per peccatum posse beatitudinẽ amittere. Est enim primùm contra sacram scripturã multis in locis. Legitur enim Isaiæ. 23. erit opus iustitiæ, pax, & securitas vsq; in sempiternum. Et. c. 65. nõ erunt in memoria priora, sed gaudebitis, & exultabitis vsq; in sempiternum. Et .c. 66. sicut cœli noui, &c. sic stabit semen vestrum, & nomẽ vestrum. Et D. Petrus appellat beatitudinem, hæreditatem incorruptibilem, & inconta minatam, & immarcescibilẽ. Et ad Ephes. c. 5. à. D. Paulo ecclesia triumphans, sancta, & immaculata, & sine ruga, & non habens maculam, & gloriosa nominatur. Et tandem Apoc. 21. de beatis legitur. Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, & mors vltra non erit, neq; luctus, neq, clamor, neq; dolor erit vltra, &c. Secundò asserere, posse Angelos beatos peccare; esset cõtra communem opinionem doctorum scholasticorum, qui de hac re in hac dist. & in primo. d. 1. & d. 49. 4. disputant. Et tandem cõfirmatur ratione cum. D. August. in Enchiridio. c. 105. quia cùm beatitudo sit status omnium bonorum aggregatione perfectus, erit planè stabilis, & securissima, & inamissibilis possessio. Alioquin, si per peccatum illam amittere possent, non haberent omne bonum desideratum: cùm perpetuitate beatitudinis, quæ potissimum bonum est, careret. Deinde confirmatur ratione, in qua omnes doctores conueniunt; quia Angelus quicunq; beatus dilectione beatifica necessariò diligit Deum super omnia, & ita non potest peccare. Quoniam semper est in illo actu. Qui enim actu diligit Deum super omnia, simpliciter nequit peccare, nequè etiam venialiter.

Append.

Hinc quãuis possimus nos in hac vita adimplere præceptum hoc dilectionis Dei super omnia, ita, vt potiùs mortẽ, quàm

quàm mortale peccatum eligamus, non tamen tanta poteſt eſſe in hac vita virium recollectio; vt ſaltem venialiter peccare non poſsimus.

DVB. I. Vnde nam habet beatus, vt non poſsit peccare?

QVatuor ſunt circa hoc dubiũ ſentẽtiæ. Prima Gabrielis. q. 1. vbi ſuprà, vbi docet impeccabilitatẽ in Angelo nõ prouenire ex libero arbitrio Angeli, neq; ex Deo clarè viſo, ſed ex eo, q̃ Deus producit in beatis iſtã viſionẽ beatificã, ita; vt nihil cõcurrat, ex parte volũtatis, vel intellectus. & quia per gratiã ſuã ſemper illã cõſeruat. Vnde de ſentẽtia illius fit; vt beati nõ poſsint peccare: & q̃ eorũ volũtas nõ poſsit aliquẽ actũ beatitudini cõtrariũ admittere, neq; ab illa fruitione deſiſtere. Hæc tamẽ opinio eſt omninò in exiliũ relegãda, tãquã ineptiſsima, pace tãti viri dixerim. Quia cognitio, & amor ſunt operationes vitales. Iuxta illud Ioan. 17. hæc eſt vita æterna; vt cognoſcant te ſolũ Deũ, &c. *Ioan. 17.* Et ideò anima neceſſariò debet concurrere actiuẽ per ſuas potentias ad huiuſmodi operationes. Atq; ita nõ ſolus Deus producit, & potentiæ ſolummodò patiuntur.

Hinc, ſi intellectus Angeli nihil ageret cognoſcendo, & voluntas non efficeret aliquid amando, non magis mouerẽtur, quàm ſi eſſent in re aliqua mortua collocatæ. *Append.*

Dura. loco citato opinatur Angelum non poſſe peccare: quia, cùm videndo Deum, videat omnes rationes, & circunſtantias rerum, quas debet eligere, & ſit prudentiſsimus in rebus agendis, non poteſt peccare. Quoniam omne peccatum accidit ex imprudẽtia. Optima ratio, quam ex. S. Tho. 4. contra gent. c. 92. deſumpſit. *Durand.*

Scot. verò exiſtimat Angeli voluntatẽ cõcurrere ad dilectionẽ, nihilominus tamen ab extrinſeco eſſe, q̃ neceſſariò producat illũ actũ. Vnde ſi à Deo volũtas relinqueretur poſſet, cũ ſit libera ab illo actu ceſſare, tametſi intellectus Deũ videat. Atquè ita ab extrinſeco euenire, vt non poſsit peccare: quia Deus dulciter, ac ſuauiter neceſsitat voluntatem ad id, quod voluntas maximè appetit, & in quod præcipuè *Scot. vbi ſ.*

inclinatur,& est prona, & procliuis, nempè, ad Dei amorẽ. Hoc maximè probatur.

S. Thom. Opinio. S. Tho. affirmat vltra hoc ab intrinseco, scilicet, ab ipsa natura,& inclinatione voluntatis, prouenire, vt ab actu dilectionis Dei super omnia non cesset. Quia nihil potest voluntas velle,nisi sub ratione boni, neq; cessare à dilectione Dei,nisi sub ratione boni, & nulla ratio boni apparet, per quam voluntas beati ab actu diligendi Deum cesset. Nulla enim est fatigatio, neq; aliquis sopor, neq; potest offerri maius bonum, per quod ab illo actu desistat. Quare ab intrinseco habet, vt à dilectione Dei cessare non valeat; sed de his latiùs in lib. controuersiarum.

Orig. cauendus. Hinc, Orig. homil. 13. super Lucam errauit dicens, Angelum beatum posse peccare, & angelos custodes aliquãdo in culpam incidisse, eò quòd negligentes in custodiendo extiterint. Et ad maiorem intelligentiam animaduerte triplicẽ esse libertatem. Nam vna est, quæ opponitur seruituti, &

Error. hanc habet beatus: quia à miseria pœnæ, & culpæ est liber. 2. Corint. 3. vbi spiritus Domini, ibi libertas. Et Ioan. 8. si filius nos liberauit, &c. Ad Rom. 8. ipsa creatura liberabitur,

Nota. &c. Altera est libertas complacentiæ, quæ opponitur coa-

Alex. Alen. q. 29. m. 1. art. 3. & Magister. d. 25. ctioni, & hanc habent quoq; beati in actu beatifico. Nam, etiam si necessitentur, sibi tamen in illo actu complacent.

2. Cor. 3. Ioan. 8. Qua quidem libertate Pater & Filius spirant Spiritum sanctum. Et ita intelligendus est. D. August. 1. retract. cap. 8.

Ad Rom. 8. quando ait. Nihil est tam in potestate voluntatis, quàm ipsa

D. August. voluntas; quia complacet in suis actibus. Et D. Bernard. in

D. Bernard. lib. de libero arb. nihil ita liberum est homini, sicut ipsa voluntas.

Tertia est libertas necessitati opposita; quæ rursus est duplex; contrarietatis vna, & contradictionis altera. Quæ libertas tertia, quò ad actus beatificos, non est in beatis: quia nec potest beatus peccare per libertatem contrarietatis, nequè potest non elicere actum per libertatem exercitij, quæ est contradictionis.

DVB.

D. V. B. II. Erit ne ſaltem in Angelis beatis timor?

CONCLVSIO.

TImor cadendi à beatitudine nõ habet in beatis locum. Et ratio eſt; quia timor ſeruilis, ſiue pœnæ nullo modo ibi erit propter beatitudinis ſecuritatem. Quoniam tunc non eſſent ſecuri, nec eſſet ibi ſatietas, contra illud pſal. 16. Satiabor, cùm apparuerit gloria tua. Benè tamen ibidem filialis timor reperitur, qui eſt timor de malo, quod eſt Deo non ſubijci. Hoc enim eſt homini poſsibile propter naturalem liberi arbitrij flexibilitatem. Verùm fit ſibi impoſsibile, propter gloriæ perfectionem. Et ita intelligendus eſt locus Iob. 26. columnæ cœli contremiſcunt, & pauent ad nutũ eius. Pauent quidem, vt timore filiali, aut in contemplatione Dei incomprehenſibilis ab eis, vt ſupra ſe exiſtẽtis. Lege cap. hi duo de conſ. d. 1. *Pſal. 16.* *Iob. 26.*

Hinc timor mali in via eſt omninõ poſsibilis; in patria verò eſt poſsibilis ex parte naturæ, & impoſsibilis ex parte gloriæ. Append.

Septima, & vltima difficult. Vtrùm Angeli poſsint proficere in beatitudine?

CONCLVSIO.

HAereticum eſt aſſerere, homines beatos poſſe, per mẽritum, in beatitudine eſſentiali proficere. Et ratiõ eſt; quia oppoſitum, nempè, quòd non poſsint mereri ex multis locis ſcripturæ ſacræ, colligitur. Nam Eccleſi. 9. dicitur. Quodcũq; facere poteſt manus tua, inſtanter operare, &c. Et ibidem cap. 11. Si ceciderit lignum ad Auſtrum, aut Aquilonem, in quocunq; loco ceciderit, ibi erit. Vnde beatus homo, & Angelus fixi & ampliùs non proficientes, manebunt: quia, poſt obitum, non eſt opus meritorium. Et Ioã. c. 12. dixit Chriſtus Ieſus. Ambulate, dum lucem habetis; vt *S. Tho. vbi s. art. 9.* *D. Bona. vbi ſuprà. q. 2.* *Eccl. 9.* *Eccleſi. 11.* *Ioan. 12.*

Ioan. 9. non vos tenebræ compræhendant. Ex quo loco colligitur, finita vita, finiri merendi opportunitatem. Et Ioan. 9. venit nox, quãdo nemo potest operari, intellige meritoriè. Et 2. ad 2. Cor. 5. Cor. 5. omnes nos manifestari oportet, ante tribunal Christi, vt referat vnusquisq; propria corporis, prout gessit, siue bo- Ad Galat. 6. nũ, siue malũ. Et ad Galat. 6. dũ tempus habemus, operemur Psal. 113. bonum, scilicet, meritoriè. Et in psal. 113. non mortui laudabunt te, Domine, neq; omnes, qui descendunt in infernum. Gen. 44. Vbi per infernum sepultura intelligitur: vt Gen. 44. deducetis canos meos cum mærore ad inferos. Et non laudabunt te (laude, scilicet, meritoria) qua essentialem beatitudinem, dum lucem habemus, promeremur.

CONCLVSIO II.

Est error manifestus, affirmare posse Angelos per meritũ in beatitudine essentiali proficere. Et ratio est; quia, vt dæmones in inferno blasphemantes non demerentur pœnæ essentialis augmentum, ita neq; angeli beati per sua obsequia, merentur beatitudinis profectum. Tum etiam quia beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus, & vbi est status perfectus, ibi non est profectus.

DVB. III. *Quid de profectione beatitudinis accidentalis?*

REspondeo. D. Bonau. vbi suprà, in hanc declinat sententiam; vt dicat, Angelos per bona opera, quæ ministrando alijs faciunt, gaudium, siue beatitudinem acci- Luc. 15. dentalem mereri & in illa proficere. Iuxta illud Lucæ. 15. gaudium erit coram Angelis Dei, super vno peccatore pœnitentiam agente. Atverò S. Thom. loco citato, tale meritum negat. Affirmat tamen profectum gaudij redundare ex habitu essentialis beatitudinis. Proficiscitur enim vt fructus ex tali beatitudine.

Magister cautè legendus. Hinc Magister est cautè legendus distinct. 5. & 11. vbi tenet, Angelos in beatitudine essentiali per meritum proficere.

Quæst.

Quæst. II. De aduersione, siue peccato malorum Angelorum.

Hæc quæst. absoluetur aliquot difficultatibus positis. Circa quam legendi sunt doctores dist. 5. & 6. huius 2. libri. *Alex. Alen. q. 109. & 110. & alij infra citãdi.*

Prima diffic. Vtrùm Angelus potuerit peccare?

CONCLVSIO.

CVm de fide tenẽdum sit, Angelum peccasse: dubium non est, peccare potuisse. Prima pars conclusionis in multis locis sacræ scripturæ expressè habetur. Nam legitur Iob. cap. 4. in angelis suis reperit prauitatẽ. Et Isaiæ .14. quomodo cecidisti Lucifer, &c. Et Ezechiel. perfectus in vijs tuis ambulasti, donec inuenta est in te iniquitas. Et Ioan. 8. dicitur diabolus homicida ab initio, & mendax, & mendatij pater. Et 1. Ioan. 3. ab initio diabolus peccat. Et in epistola canonica Iudæ, Angelos, qui non seruauerũt suum principatum, &c. Ex hac prima parte conclusionis sequitur secunda: nam à facto ad posibile, firma est consequentia. Si enim de facto peccauerunt, proculdubio peccare potuerunt. Confirmatur conclusio ratione: quia deficere à rectitudine actus, est peccare, & omnis voluntas creata à regula, quam suprà se habet, quæ diuina voluntas est, potest deficere, & ex consequenti peccare. Sola enim diuina voluntas, quia est sibi regula in operando, non potest à rectitudine actus deficere. Nam si manus scindens ligna esset sibi regula scindendi, scindendo non posset deficere. *Alex. Alen. vbi s. S. Tho. q. 63. art. 1. Dura. d. 5. & d. 23. q. 1 S. Bonauent. hac. d. & d. 24. & Scot. eadem. d. & alij ibidem. Iob. c. 4. Isaiæ. 14. Ezechi. 28. Ioan. 8. 1. Ioan. 3. Iudæ.*

Secũda diffic. Potest ne fieri, vt sit aliqua creatura, quæ ex natura sua sit impeccabilis?

AD pleniorem cognitionem huius difficultatis sunt præmittenda, quæ sequuntur. *Doct. vbi s. Alex. Alen. q. 13. m. 2. & 4. Lege etiam Scot. dist. 20.*

Finis creaturæ rationalis, siue intellectualis duplex est. Vnus naturalis, supernaturalis alter. Naturalis est Deus, vt prin-

vt principium, & finis naturæ, cognitus quidem, & dilectus viribus naturæ ſuper omnia. Supernaturalis verò finis eſt ipſemet Deus; vt principium, & finis ſupernaturalium donorum: ſicuti eſt clarè, & manifeſtè cognitus, & ſuper omnia dilectione, tali fini ſupernaturali proportionata, dilectus.

2. *Nota.* Deus; vt finis ſupernaturalis eſt, eſt improportionatus tã homini, quàm Angelo, & illorum facultatem vincit, ac ſuperat. Vt. B. Paul. ad Rom. 6. docuit dicens. Gratia Dei vita æterna. Lege in florib. 4. lib. q. de beatitudine in fine. 2. partis, &. S. Thom. q. 12. p. p. art. 1.

Ad *Rom.* 6.

3. *Nota.* Angelus poteſt viribus naturæ cognoſcere Deum, finem naturalem, & omnia, quæ habent neceſſariam connexionẽ cum tali fine, & quæ à tali fine auertunt; atq; ita poteſt naturaliter dilectione efficaci, & diuturna, Deum ſuper omnia diligere; at verò homo, cùm ſit ex principijs contrarijs compoſitus, non poteſt eadem, quæ Angelus naturaliter cognoſcere, neq; dilectione prædicta, ſicut Angelus, Deum naturaliter, ſuper omnia diligere.

CONCLVSIO I.

Angelus circa Deum finem ſupernaturalem non poteſt eſſe impeccabilis ex natura ſua; benè tamen per gratiam. Communis ſchola Theologorum hanc concluſionem defendit. Et confirmatur primò multorum ſanctorum patrũ autoritatibus. Nam. D. Hieron. lib. de filio prodigo ad Damaſcenum docuit, ſolum Deum eſſe, in quem peccatum cadere non poteſt. Et. B. Anſelmus lib. cur Deus homo, ſcripſit creaturam non eſſe impeccabilem per naturam; quia non eſt Deus. Et D. Auguſt. lib. 3. contra Maximinum cap. 13. & lib. 34. confeſsionum. c. 11. & lib. 12. de ciuitate Dei. cap. 6. & de fide ad Petrum. c. 3. &. 25. vbi affirmat, ſtabilitatem in bono, & impeccabilitatem non concedi alicui creaturæ ex natura; ſed ex gratia. Vt fuit ſanctiſsimæ Virgini, & confirmatis in gratia tale, ac tantum, ſupernaturale donum, ſuper additum. Eiuſdem ſententiæ fuerunt, &. B. Damaſcen. lib. 2. de fide. c. 3. Et. D. Greg. lib. 5. moral. c. 27. explicans illa verba. qui ſeruiunt ei, non ſunt ſtabiles. Et. D. Gregor. Nazian. lib. de libero arb. Et. D. Dionyſi. de diuinis nominibus, quos

D. Hiero.

B. Anſelm.

B. Aug.

B. Damaſc.

B. Greg.

D. Greg. Nazian.

D. Dionyſi.

citat

citat S. Thom. q. 24. de verit. art. 7. vbi ex professo disputat de hac re. Et ratio est ex Dionysi. quia sicut repugnat creaturæ esse, & esse summum bonum; ita repugnat esse creaturam, & non esse capacem mali, si suæ naturæ relinquatur. Nam cum quocunq; bono particulari potest reperiri malū; vt D. Dionysi. loco modò citato docet. Tū etiam quia creabile, & vertibile conuertuntur, teste D. Aug. in loco de ciuitate Dei modò citato. *D. Augusti.*

CONCLVSIO II.

Circa Deum finem naturalem inest Angelo naturaliter impeccabilitas. Ratio est; quia potest viribus naturæ cognoscere Deum finem naturalem, & omnia, quæ cum illo necessariam connexionem habent, vel ab illo auertunt. Constat ex. 3. nota. & cum tali cognitione non potest esse obliquitas in actu voluntatis Angeli. Tum etiam; quia potest Deus facere; vt habeat Angelus rationem, in qua nec error, nec ignorantia, reperiatur, & hanc ob causam voluntas deficere non possit; quoniam semper erit recta ratio.

Hinc secunda conclusio non quadrat homini propter ra tionem conclusionis; vt in tertio notabili habetur. Quamobrem Deus; vt homo posset eum super omnia diligere, cogni tione adhoc sufficienti illum cognoscēdo, disponens omnia suauiter, homini in sui conditione originalem iustitiam, qua hæc naturæ infirmitas sanaretur, concesit. *Append.*

Tertia diffic. Qualis defectus præcesit in intellectu Angeli primum illius peccatum?

MEritò hoc quæritur: quia in voluntate non potest esse defectus, quin præcedat in intellectu. Iuxta illud Arist. omnis peccans est ignorans. Et illud Prouerb. Errant, qui operantur malum. *Doct. vbi su prà. Arist. Prou. 14.*

Error, ignorantia, & actualis inconsideratio, licet penes nomina aliquando confundantur, re tamen ipsa maximè distinguntur. Nam error, siue errare est falsa pro veris, aut vera pro falsis iudicare. Ignorantia, seu ignorare est nescire illa, *1. Nota.*

quæ

quæ scire tenemur; vt si quis ignoraret fornicationē simplicem esse peccatum, vel contractum vsuræ esse illicitū. Actualis autem inconsideratio est, quando aliquis nec errat, nec ignorat aliquid, sed non animaduertit aliquam circūstātiam debitam; vt cùm ratio boni in specie, modo, & ordine consistat (vt auctor est D. Aug. in lib. de natura boni) inconsideratio actualis, vel ordinis, vel speciei, vel modi, erit defectus.

D. Aug.

2. Nota. Error practicè loquendo, vel contingit ex habitu; vt in homine intemperato, qui propter prauū habitum inclinatur; vt iudicet hic, & nūc esse bonum fornicari, vel nascitur error ex passione, vt in homine incontinente, qui ex passione iudicat nunc esse peccandum.

3. Nota. Peccare contingit duobus modis. Primo per electionem mali, quod apparet bonum; vt si quis tanquàm bonum eligat fornicari. Secundo per electionem boni non seruando modum, vel ordinem, vel speciem boni, in quibus ratio boni consistit: vt si quis, non seruato ordine, & modo, ab ecclesia instituto, oraret.

CONCLVSIO I.

Angelus nec peccauit, nec peccare potuit per electionem mali obiecti, præcedente errore, vel ignorantia in eius intellectu. Et ratio est: quia natura angelica erat immunis ab errore, & ignorantia, & passione, & habitu prauo, subducente rationem, à rectitudine. Quoniam hæc in nobis habent rationem pœnæ: propterea ꝙ nascimur filij iræ. Et ad Rom. c. 1. qui cùm Deum cognouissent, &c. vsq; in reprobū sensum. Et cùm in Angelis, ante primum peccatum, non fuerit aliqua culpa, nec præcesserit aliqua istarum pœnarum.

Ephe. 2.

Ad Rom. 1.

CONCLVSIO II.

Peccauit Angelus per electionem boni obiecti, appetēdo illud sine modo & ordine diuinæ regulæ, propter illius incōsiderationem. Et ratio est; quia vel peccauit appetēdo suam beatitudinē naturalem, non referendo in Deum, vt finis supernaturalis est (debuerat enim hoc considerare; vt auctor est S. Tho. 3. contra gentes. c. 169. & in p. p. q. 23. art. 3.) vel peccauit, quia beatitudinem supernaturalem appetiuit, non cōsiderando, quòd ex gratia, & meritis debebat illā appetere.

S. Thom.

ita sen-

ita sentiũt D.Bon.& Dur.vbi sup.atq; ita peccauit,præcedẽ te in eius intellectu debiti ordinis, & modi incõsideratione. *D. Bona. Durand.*

Quarta diffic. Vtrùm Angelus in primo instanti suæ creationis potuerit peccare?

HAec difficultas non habet locum, si loquamur de Angelis,quatenus fuerunt creati in gratia: quia impossibile est,vt in eodem instanti essent in gratia,& in peccato: cùm peccatũ sit priuatio gratiæ. Nequè intelligitur de facto: nam suprà diximus,omnes creatos fuisse in gratia, & in hoc sensu Alex.Alen. S.Tho. & omnes conueniunt. Sed est intelligendus titulus de Angelis,si fuissent creati in puris naturalibus,& de possibili. Non enim quæritur: an peccauerint? sed an peccare potuerint? & in hoc sensu sunt duæ contrariæ opiniones. Nam S.Thom.negat, cui videntur D.Bonauentura,& Dura.subscribere. Scot.autem affirmat,quem sequuntur Gregor. Arim. Marsil. d.3.Gabriel dist.4.& alij. Alex.Alen.vtriusquè partis argumenta soluit. *S.Tho.q.63. art.5. S.Bona.d.3. artic.2.q.2. in.2.p.dist. Duran.dist. 5.q.2. Scot.dist.5. Alex.Alen. q.109.m.1. 1.Fundam. Scoti est. D.Aug.*

Omnis operatio primæ causæ liberæ, quæ incipit cum ipsa re,est quoquè libera: sicut est secunda operatio. Nequè est Deo,quamuis sit mala, tribuenda. Probatur primò auctoritate D.August.11.de ciuitate Dei cap.13. dicentis. Qui dicunt Angelos à principio fuisse malos, non sentiunt cum Manichæis, ponentibus vnum Deum malum, qui immediatè esset causa mali: quare operatio prima Angeli mala de sententia D. August. non est auctori naturæ tribuenda. Secundo;quia peccatum Angeli in primo instanti non esset effectus: sed defectus alicuius circunstantiæ debitæ in esse: sicut est quodcunquè aliud peccatum pro formali: & per consequens non esset tribuendum Deo, qui est prima causa, cuius est efficere, & non deficere: nam peccati causa deficiens, & non efficiens causa nominatur. Tertiò, quia si peccatum commissum ab Angelo in primo instanti suæ creationis ideò est tribuendum Deo: quoniam causatur Angelus in eo instanti à Deo; perinde, & peccatum, in

in quocunq; instanti ab Angelo commissum esset Deo tri
buendum. Propterea quòd in quocũq; instanti conseruatur
D. Aug. à Deo, & conseruare est causare; vt auctor est D. August. 7.
super Gen. vbi docet, Deum, non solùm esse causam vni-
uersalem in causando aliquam creaturam; verùm etiam in
conseruando illam, quare conseruare erit causare.

2. Fundam. Voluntas Angeli in principio suæ creationis fuit libera.
Hoc fundamentum ab aduersarijs conceditur. Et ratio est;
quia, si non fuisset libera, eius prima operatio non fuisset me
ritoria, cùm sit de ratione meriti arbitrij libertas.

3. Funda. Hoc differt libertas à deliberatione, quòd libertas est in-
determinatio voluntatis ad vtrumlibet oppositorum, delibe
ratio autem est consultatio intellectus inter duo extrema,
quod illorum sit eligendum, sine qua deliberatione plena,
4. Funda. aut semiplena non est meritum.

Deliberatio vel est plena, vel semiplena. Plena est, quæ
præsupponit plures intellectiones, & cõparationes vtriusq;
extremi; vt si aliquis deliberans de coniugio comparet illud
ad vitam cœlibem, & comparet vtriusq; vitæ commoda, &
incommoda & posteà eligat alteram vitam, erit tunc plena
deliberatio. Quia ex multis præuijs cognitionibus, & colla-
tionibus efficitur. Semiplena autem deliberatio est, quæ
præsupponit vnam tantùm intellectionem, distinctam sub-
iecti; vt quæ fieret, præuia tantùm apprehensione vitæ con
iugalis, si statim quis illam eligeret, esset semiplena delibe-
ratio: quam potuit habere Angelus in primo instanti suæ
creationis. Nam, præuia cognitione sui ipsius, potuit amare
se, plusquàm Deum amore amicitiæ, & ita peccare; vt infrà
dicetur.

5. Funda. Maior deliberatio ad merendum, quàm ad peccandum
Scoti est. desideratur. Et ratio est, quia cùm meritũ sit ex integra cau-
D. Diony. sa, teste D. Diony. ideſt, ex omnibus circunstantijs; peccatũ
autem pro formali sit defectus alicuius circunstantiæ debi-
tę in esse, maior deliberatio requiretur ad apponẽdas omnes
circunstantias alicui actui debitas, quàm ad deficiendum in
aliqua debitarum circunstantiarum.

6. Funda. Voluntas Angeli, etiam de sententia aduersariorum, in
primo

primo instanti creationis fuit indeterminata, & libera, saltē quò ad exercitum: licet non quò ad specificationem actus.

Hinc quamuis in primo instanti, vt aduersarij confitentur, Angelus non potuit velle malum, fuit tamen libera eius voluntas, quò ad bonum, scilicet, quò ad amandum, vel non amandum bonum, quæ vocatur libertas quò ad exercitium. Append.

Prima Angeli operatio fuit cognitio sui, & amor sui. Et ratio est; quia priùs Angelus seipsum, quàm alia intelligit, & priùs naturaliter in amorem sui, quàm aliorum, fertur. 7. *Fundam.*

CONCLVSIO I.

Angelus in primo instanti suæ creationis potuit in peccatum commissionis cadere. Probatur primò; quia cùm habuerit libertatem ad merendum; vt constat ex secundo fundamento, habuit quoquè ad peccandum. Propterea quòd, vt in quinto fundamento probatum est, maior libertas, & deliberatio ad merendum, quàm ad peccādum desideratur. Nequè hinc sequitur tale peccatum esse Deo autori naturæ tribuendum; quia prima Angeli operatio est autoris naturæ. Nam eandem ob causam non potuisset Angelus in primo instanti mereri; quoniam actus meritorius est proprius merentis, & primus actus (vt aduersarij fatentur) est autori naturæ tribuendus, quod in primo fundamento falsum esse probauimus. Secundò confirmo conclusionem; quia nō minorem; sed potius maiorem libertatem habuit Angelus in primo instanti suæ creationis, quàm habet homo in primo instanti vsus rationis. Et cùm homo in primo instanti vsus rationis possit peccare mortaliter, & de facto peccet mortaliter, si tunc statim in Deum non conuertatur, vt S. Thom. docet. Cur non poterit, & Angelus in primo suæ creationis instanti peccare? Tertiò quia in primo instanti creationis potuit se amore amicitiæ, plusquàm Deum, diligere; vt ex septimo fundamento patet. Propterea quòd cùm eandem potentiam habuerit, & indeterminatam in primo, & in secūdo instanti: & in secundo peccauerit, diligendo se, plusquàm Deum, potuit, & in primo eodem modo peccare. *S. Tho. 1. 2. q. 89. art. 6.*

CONCLVSIO II.

Angelus in primo instanti suæ creationis potuit in pecca-

tum omissionis cadere. Hanc conclusionem multi Thomistarum amplectuntur, & vt apertiùs conclusio demonstretur, sunt aliqua prænotanda.

1. Nota. Peccatum commissionis est actus positiuus alicuius rei prohibitæ; vt actus fornicationis, vel furti, &c. vel est transgressio alicuius præcepti negatiui: peccatum verò omissionis est cessatio ab actu, quem aliquis ex præcepto elicere tenetur; vel est trãsgressio præcepti affirmatiui: vt si quis omittat confessionem, vel orationem, quando est sub præcepto.

2. Nota. Peccatum omissionis non præsupponit necessariò actum positiuum volũtatis. Exempli gratia ad hoc, q̃ aliquis omittat confessionem, tempore, quo est sub præcepto, nõ necesse est; vt habeat hunc actum: nolo confiteri. Et ratio est; quoniã satis est, q̃ non confiteatur tempore, quo confiteri tenebatur; quamuis nolitionem confessionis non eliciat. Et confirmatur, sit ita, quòd aliquis ex obliuione culpabili dimidiauerit confessionem; quia non sufficienter suam cõscientiam examinauit, iste talis in aliquo euentu mortaliter peccaret, peccato omissionis; quia non, vt decebat, conscientiam discussit; & tamen nullum habuit actum volũtatis positiuum. Oppositum tenet Caiet.

3. Nota. Potuit Angelus in primo instanti creationis habere præceptum diligendi Deum, & eliciendi hunc actum diligendi Deum super omnia. Ijs ita constitutis. Probatur conclusio. In illo primo instanti fuit voluntas Angeli libera, & indeterminata, quò ad exercitium illius actus: vt constat ex sexto fundamento: ergo potuit illum actum omittere. Ratio huius consequentiæ est: quia omnis potentia indeterminata quò ad exercitium, potest illum actum dimittere: alioquin non esset indeterminata ad talem actum. Vnde si potuit actum dilectionis super omnia, sub præcepto impositum dimittere, potuit in omissionis peccatum cadere. Reliqua ad hanc difficultatem pertinentia in libro controuersiarum explicabuntur.

Quinta

Quinta diffic. Peccauit ne Angelus ante hominis creationem?

HAnc difficultatem mouet noſter Alexand. & cum illo diſſoluetur. *Alex. Alen. vbi ſuprà.*

CONCLVSIO I.

De ſententia illorum, qui ſucceſsionem dierum ponebãt, priùs peccauit Lucifer, quã homo eſſet conditus. Probatur autoritate Iſidori in lib. de ſummo bono dicentis. Priùs de cœlo cecidit diabolus, quàm homo conditus fuit. Et cecidit per peccatum: ergo præceſsit peccatum. Et in hac ſententia fuerunt B. Hiero. & D. Greg. vt Alex. ibidem refert. *Iſidorus.* *B. Hieron.* *D. Greg.*

CONCLVSIO II.

Iuxta opinionẽ verò eorũ, qui omnia ſimul creata fuiſſe affirmãt, priùs fuit homo cõditus, quàm peccaret diabolus. Probatur: nã Iob. 40. dicit. Ecce Behemoth, quẽ feci tecũ, &c. *Iob. 40.*

Hinc, ſi ſimul factus fuit cum homine, & peccatũ ſubſecutũ fuit diaboli creationem, ſecutum etiam fuit hominis cõditionẽ: quare, ante peccatũ angeli, fuit homo creatus. *Append.*

Sexta diffic. Quæ peccata poſſunt Angeli peccare?

NOta cum Alex. loco citato, duobus modis aliquis dicitur peccator, vel per cauſalitatẽ, vel per inhærẽtiã. Quod S. Tho. dicit ſecũdũ reatũ, ideſt, ſecũdũ obligationẽ ad pœnam illius peccati, vel ſecũdum affectum, ideſt, formaliter. *Alex. Alen. q. 109. m. 10.* *S. Tho. q. 63. art. 2.*

CONCLVSIO I.

Omnia peccata, quæ homines committunt, ſecundum reatum, Angelis malis imputantur. Et ratio eſt, quia vt communis ſanctorum ſententia tenet, cũm omnes homines ad omnia genera peccatorum inducant; ideò omnium peccatorum reatum incurrunt.

Hinc malus Angelus diabolus, ideſt, tentator, & Sathan quod eſt idem, quod calumniator, & ſeductor, & hominum aduerſarius nominatur. Append. 1.

Append. 2. Hinc in diuinis literis dæmones nomina sortiuntur ex peculiaribus vitijs, ad quæ deputantur. Vt Tobiæ. c. 3. dæmon, qui interfecit septem viros, qui explendæ libidinis gratia ad Saram accedebant, Asmodęus vocabatur. Qui Oseæ. c. 4. spiritus fornicationum appellatur. Et dæmon, qui inducit ad auaritiam. Matth. 6. & Luc. 16. Mãmona iniquitatis dicitur. Et Matth. 10. & 12. & Marci. 3. & Luc. 11. Dæmõ inducens ad inuidiam, Beelzebub vocatur. Et Iob. c. 40. Lucifer, qui ad superbiã incitat Leuiathã, & rex super omnes filios superbiæ, nuncupatur. Lege D. Hieron. in locum ad Ephes. 6. non est nobis colluctatio. Et Magistrũ dist. 6. Et D. Greg. homil. 34. qui de bonis angelis ait. Idcircò priuatis nominibus censentur, vt signetur per vocabula, etiã in operatione, quid valeãt.

Tobiæ. c. 3. *Oseæ. c. 4.* *Matth. 6.* *Luc. 16.* *Matth. 10. & 12.* *Marc. 3.* *Luc. 11.* *Iob. 40. & 41.*

CONCLVSIO II.

In Angelis, secundum affectum, reperiri non potest, nisi peccatum ex parte obiecti spirituale; vt est superbiæ, & inuidiæ peccatum. Et ratio est; quia spiritualis natura non afficitur, nequè inclinatur, nisi ad ea, quę in rebus spiritualibus inueniri possunt, in quibus eatenus est peccatum, quatenus in tali affectu superioris regula non seruatur. Et colligitur conclusio ex sacris literis. Nã de eius superbia legitur Isaiæ. 14. detracta est ad inferos superbia tua. Et de inuidia Sap. 2. habetur. Inuidia diaboli intrauit mors in orbem terrarum. Vnde D. Aug. lib. 14. de ciuitate Dei ait. Angelus non est fornicator, aut æbriosus, nequè aliquid huiusmodi; est tamẽ superbus, & inuidus.

D. Hiero. *Eph. 6.* *D. Greg. Homil. 34.* *Isai. 14.* *Sap. 2.* *D. Aug.*

Append. 3. Hinc propriè, & in rigore loquendo, auaritia, ira, accidia, gula, & luxuria, &c. in Angelis reperiri haud possunt. Propterea quòd, id genus peccata propriè loquendo, circa bona, vel mala corporalia exercentur.

Append. 4. Hinc locus ille Gen. 6. Videntes filij Dei, &c. non erit de Angelis malis interpretandus. Quia ad hoc peccatum, & ad alia, quæ in prima appendice numerantur, perpetranda, necessariò requiruntur operationes vitales, quas mali Angeli in corporibus assumptis: vt infrà dicetur, exercere non valẽt. Quoniam illis corporibus solùm, vt motores mobilibus vniuntur.

Gen. 6.

Septima

Septima diffic. Vtrùm diabolus Dei æqualitatem appetere potuerit?

SAnctus Tho. diffitetur eſſe poſsibile, diabolum appetiſſe æqualitatem Dei, quò ad naturam; Scotus verò confitetur potuiſſe appetere æqualitatem Dei per naturam. Quia potuit velle eſſe Deus. Alex. & D. Bona. quodãmodo potuiſſe illam appetere concedunt. Lege Duran. loco citato. *Alex. Alen. q. 109. m. 2. & 3. S. Tho. q. 63.*

Quæſtio eſt difficilis; reddetur tamen perſpicua, & facilis, ſi diligenter ſequentia fundamenta perpenderis. *art. 3. S. Bona. d. 5.*

Actus voluntatis, vel eſt ſimplex, qui dicitur alio nomine volitio efficax; vel eſt ſub conditione, qui actus complacentiæ nominatur. Volitione autem ſimplici, & efficaci, quæ poſsibilia dumtaxat ſunt, velle poſſumus: vt infirmus, gratia exempli, ſperans naturaliter ſanitatem, vult illam ſimpliciter, & efficaciter. Quamobrem, quærit media ad illam cõparandam; volitione verò ſub conditione, ſiue complacentiæ, poſſumus etiam impoſsibilia velle, vt infirmus à medicis deſtitutus, qui naturaliter deſperat de ſalute recuperanda, vult ſub conditione ſalutem, ſi eſſet poſsibilis, & complacet ſibi talis volitio, & in eius cõtemplatione delectatur; media tamen ad illam habendam non quærit. *art. 1. q. 2. Scot. d. 6. q. 1 Duran. d. 5. q. 1. 1. Funda.*

Hinc, hoc diſcrimen inter volitionem abſolutam, & conditionatam, eſt, q̃ ſimpliciter abſolutè volita obtineri poſſunt; & ideò media ad illa conſequenda apponuntur. At verò ſub conditione volita plerũquè non obtinentur: & ideò media, vt habeantur, non adhibentur: ſed ſolùm volumus illa volũtate complacentiæ, & ſub conditione, ſcilicet, ſi hoc eſſet poſsibile. Append. 1.

Meritum, atq; demeritum, non ſolùm circa volitionem abſolutam, & ſimplicem, ſiue efficacem, ſed etiam circa cõditionatã habent locũ. Et ratio eſt: quia dãnati peccant, odio habentes Deũ, & eius annihilationem appetentes; & tamen nolunt illam abſolutè; ſed ſub conditione, nempè, ſi eſſet poſsibile, eſſe alium Deum, & non eum, qui modò eſt. *2. Funda.*

Aliquis poteſt appetere annihilationẽ ſui, propter nimiũ *3. Funda.*

erga ſe ipſum amorem. Confirmatur exemplo eorum, qui exiſtimantes deterius malum eſſe perpeti calamitates huius vitæ, quàm mori, præ nimio amore ſui, vt præſentes miſerias fugiant, eligunt non eſſe in rerum natura, mortem ſibi inferentes.

Voluntas nõ ſolùm poſsibilia, verũ, & impoſsibilia poteſt appetere. Ariſt. eſt. 3. Ethic. Et cõſtat exemplo dãnatorũ, qui vellent Deum non eſſe; & tamẽ intelligunt, hoc eſſe impoſsibile. Et ꝙ velit Deũ nõ eſſe, patet. Quia habens odium, quantùm in ſe eſt (vt Ariſt. 2. retho. docet) vult deſtructionẽ eius, quẽ odio proſequitur. Et dæmones actuale Dei odium ſemper habent. Iuxta illud pſal. ſuperbia eorum, qui te oderunt, aſcendit ſemper. Et confirmatur; nam ſi Luciſer interrogaretur: an vellet Deum non eſſe? Non reſponderet, vellẽ eſſe; quia eſſet actus dilectionis Dei, quem non poteſt habere: ſed reſponderet: vellem non eſſe, & ex conſequenti vult aliquod impoſsibile.

Ariſt. Ariſt. Pſal. 73.

Vt eſt duplex amor, nempè, amicitiæ, & concupiſcentiæ: ita quodcũquè ens poteſt altero iſtorum amorum diligi & concupiſci. Vnde poterit aliquis concupiſcere ſibi diuinitatem: quia obiectum amoris concupiſcentiæ eſt.

5. Fundam.

CONCLVSIO I.

Angelus potuit appetere æqualitatẽ Dei in natura, ideſt, potuit habere hunc actum, volo eſſe Deus, volitione inefficaci, & cõditionata. Probatur primo auctoritate Ariſt. 3. Ethi. dicẽtis, volũtatẽ, ſcilicet, cõditionatã eſſe impoſsibilium. Secũdo patet cõcluſio ex. 1. & 4. fundamẽto, vbi, exẽplis poſitis, demõſtratũ eſt, poſſe nos velle aliquod impoſsibile ſub cõditione, & inefficaciter. Et cũ creaturã eſſe Deo æqualẽ in natura, ſit impoſsibile, potuit ſub conditione, ſcilicet, ſi eſſet poſsibile, & inefficaciter eſſe volitũ. Poſtremò cõfirmatur. Ita impoſsibile eſt, Deum non exiſtere, ſicut eſt, creaturam eſſe Deo ęqualẽ in natura: damnati autẽ appetũt de facto inefficaciter, & ſub cõditione, Deũ nõ eſſe: vt cõſtat ex quarto fundamẽto: quare ſub eadẽ cõditione potuit Angelus ſe Deũ eſſe deſiderare. Thomiſtæ hãc cõcluſionẽ nõ negabũt: quoniam illi loquuntur de volitione abſoluta, de qua non eſt

Ariſt.

inter

inter nos, & illos diſsidium, cùm omnes, voluntate abſoluta, poſſe aliquem velle aliquod impoſsibile, pernegemus.

CONCLVSIO II.

Si Angelus volitionem cõditionatam æqualitatis Dei in natura habuiſſet, mortaliter peccaſſet. Ratio eſt; quia eſſet inordinatus amor ſui ipſius, vt ex vltimo fundamento conſtat. Talem autem volitionem inordinatam, & inefficacem, & conditionatam poſſe eſſe mortale peccatum, exemplo damnatorum in ſecundo fundamento fuit demonſtratum. Reliqua, quæ hic deſiderantur, in lib. controuerſiarum habẽtur. Verùm dum, fauente Chriſto Ieſu, in lucem æditur, ad maiorem declarationem, & ſolutionem argumentorum opinionis contrariæ, nota ſequentes propoſitiones.

Prima Propoſitio.

Duplex eſt notitia. Vna appræhenſiua tantùm alicuius propoſitionis; vt eſt notitia huius propoſitionis, bonum eſt habere ſanitatem. Altera eſt notitia iudicatiua, quæ etiam practica nominatur; propterea quòd dictat de medijs, ad aliquem finem conſequendum. Eſt enim iudicium practicũ integer diſcurſus, vel notitia dictans de medijs; vt eſt totus iſte diſcurſus. Bonum eſt habere ſanitatem, & hæc habetur ambulando poſt cœnam, quare volo poſt cœnam deambulare. Et hanc notitiam practicam iudicatiuam non habuit Angelus. Non enim appetiuit efficaciter eſſe Deus: & ideò non quæſiuit media.

Secunda Propoſitio.

Electio voluntatis eſt duplex. Vna inefficax, quæ ſimplicẽ intellectus appræhenſionẽ præſupponit: Et vocatur inefficax: quia non apponimus media ad conſequendũ id, quod volumus; eò q illud eſſe nobis impoſsibile arbitramur: vt ſi pauperculus aliquis abiectus papatum deſideraret, cùm moraliter ei impoſsibile ſit tantam dignitatem obtinere. Altera verò voluntatis electio eſt, quæ non habetur, niſi de re poſsibili, & hæc iudicium practicum ad inueſtigationem

mediorum præsupponit, vt si aliquis Cardinalis in potentia propinqua ad papatum illum desideret, & media ad illum habendum inquirat, & inuestiget.

Append. 2. Hinc non semper voluntas præsupponit iudicium practi cum de mediorum inuestigatione, nisi quãdo fuerit efficax, atquè rerum possibilium.

Append. 3. Hinc ad volendum aliquod impossibile voluntate ineffi-caci, simplex eius apprænensio erit satis.

Tertia Propositio.

Quemadmodum intellectio est duplex; vna absoluta, vt notitia incomplexa obiecti simplicis. v.g. corui; altera comparatiua, quæ est notitia alicuius complexi, idest, propositionis possibilis, siue impossibilis, vt si comparet intellectus albedinem cum coruo, & cõponat hanc propositionem, coruus est albus simpliciter; etiam, & volitio est duplex. Vna absoluta, & altera comparatiua alicuius incõpossibilis. Quia potest aliquis velle hæc extrema, nempè, coruum, & albedinem coniungi. Et hæc volitio non est non entis, sed alicuius entis, nempè, extremorum incompossibilium, si vnio eorum esset possibilis. Eodem modo theologandum est in proposito; si Lucifer haberet hanc volitionem, volo esse Deus, non esset volitio non entis, sed entis, nempè, deitatis.

Quarta Propositio.

Posset aliquis absquè errore intellectus habere assensum huius, bonum est aliquam personam esse æqualem Deo. Et ratio est; quia filius Dei est æqualis Deo Patri.

Append. 4. Hinc potest similiter absq; errore intellectus apprænendi ista, æqualitas Dei est possibilis; non tamen cogitando, vel iudicando de medijs. Propterea hęc est simplex apprehẽsio.

Quinta Propositio.

Dato per impossibile, quòd in diuinis non esset æqualitas personarum, posset primus Angelus sine errore simpliciter apprehendere æqualitatem Dei. Quia posset apprænendere duos Deos æquales. Et in ista simplici apprænẽsione, non esset

esset error, & veritas, siue falsitas. Ratio est; quia veritas, & falsitas solùm in compositione, & diuisione, id est, in propositione affirmante, vel negante reperiuntur. Et qui cõciperet alium Deum Deo nostro æqualem, non componeret propositionem, sed solùm alterius Dei notitiam formaret: quare non erraret simpliciter appræhendendo.

Sexta Propositio.

Potest aliquis, volitione conditionata, velle antecedens, & nolle consequens, etiam si consequentia sit per locum intrinsecum. Illustro exemplo, vt potest velle homo, si esset possibile, esse absquè risibilitate.

Octaua diffic. Quale fuit primi Angeli peccatum?

CVm in sacris literis quale fuerit peccatũ Angelorum non exprimatur, quod inter mirabilia sacræ scripturę à D. August. lib. 1. de mirabilibus sacræ scripturæ c. 2. refertur. Ideò circa difficultatem hanc inter doct. orta est maxima opinionum varietas. *D. August.*

Prima opinio est nostri Alex. q. 109. m. 2. qui affirmat tale peccatum fuisse superbiam, cuius radix, inquit, auaritia, vel cupiditas est, quatenus in Angelo fuit appetitus propriæ excellentiæ. Quod confirmat autoritate D. August. super Gen. ad literam dicẽtis. Auaritia radix omnis mali, & subdit ibidem istam auaritiam esse, non qua amatur pecunia; sed qua potestas propria amatur. *Alex. Alen.* *D. Aug.*

Secunda opinio est S. Tho. qui docet peccatum Luciferi fuisse appetere æqualitatem Dei, non in natura, sed in beatitudine. Et hoc duobus modis, vel quia voluit beatificari in sola cognitione, & amore suæ essentiæ; sicut Deus. Vel quia appetiuit beatificari in diuina essentia; atq; hoc non ex dono Dei, sed ex proprijs viribus, & quasi ex debito. Nam petebat beatitudinem, quasi ex iustitia sibi debitam, & vtrũquè fuit superbiæ peccatum. *S. Tho. vbi s.*

Tertia opinio est D. Bona. q. 2. vbi suprà, hic tenet, fuisse Luciferi peccatũ, velle æqualitatẽ Dei, quò ad præsidẽtiam. Quia appetijt sua autoritate, & non Dei alijs præesse. *S. Bon. vbi s.*

Ricard. Quarta opinio fuit Ricar. dist. 5. existimantis, peccatum Luciferi fuisse inordinatum amorem propriæ excellentiæ, & reduci proprijsimè ad peccatum superbiæ.

Scot. d. 6. q. 2. Quinta opinio est Scoti cuius literâ explicat Gabriel, qui defendit in summa, primum Angeli peccatum ex parte fuisse superbiam, & ex parte luxuriam. Et nota ad eius opinionem intelligendam, quòd quando Scotus affirmat appetitum inordinatum beatitudinis, vel amorem inordinatum concupiscentiæ illius pertinere ad luxuriam, expressè confitetur locutum fuisse de luxuria impropriè, quatenus appetitus inordinatus cuiuscunquè rei delectabilis luxuria nominatur. Et cùm constet beatitudinem esse summum delectabile, cùm in eius consecutione summa omnium fœlicitas, & delectatio sita sit, hinc eius inordinatum appetitum, vel inordinatum amorem concupiscentiæ, luxuriam appellauit. Et licet non explicauerit, ad quod genus peccati talis appetitus beatitudinis summæ delectabilis reducatur; ex ijs tamen, quæ in eadem quæst. tradidit, facilè colligitur, reduci ad eâ speciem superbiæ, quæ est appetitus inordinatus propriæ perfectionis. Propterea quòd idem est appetere inordinatè perfectionem, & beatitudinem appetere. Quia beatitudo nihil aliud est, quàm bonum perfectum, & consummatum. Et quando huiusmodi luxuriæ appetitus est cũ singularitate, & excellentia quadam in ordine ad alios, pertinet ad præsumptionem; quãdo verò appetitur honos, & gloria, quæ est in honorante, tanquã testimonium quoddam perfectionis, & excellẽtiæ, inordinatè concupitæ, & desiderate, est vanæ gloriæ peccatũ. Et fuit tandẽ superbia; quia fuit inobedientia.

Dura. vbi. s. Sexta opinio est Durandi vbi sup. propè finẽ, qui arbitratur, peccatum Luciferi fuisse alicuius præcepti sibi impositi, & nobis ignoti, transgressionem. Nam sicut homini, inquit, in statu innocentiæ fuit præceptum abstinentiæ à fructu arboris vetito impositum, per cuius transgressionem fuit Adã mortis reus: ita Lucifero fuit impositum præceptum, ob cuius transgressionem fuit gehennæ reus: quod quidem præceptum quale fuerit ignoramus.

1. Nota. Superbia, vel sumitur generaliter, provt inuenitur in quocũquè

cũquè peccato, & hoc modo sumpta nihil aliud est, quàm in obedientia, & contemptus legislatoris. Nolle enim obedire frequentissimè superbia nominatur. Propterea quòd inobediens non vult alijs subesse, quod est humilitatis actus. Vel sumitur secundò, quatenus à cæteris vitijs capitalibus distinguitur. Et tunc à sanctis ita describitur, est inordinatus amor propriæ excellentiæ, nempe, propriæ magnitudinis præcæteris. Quod quidem accidit, quando aliquis in re aliqua magni honoris vult cæteros superare. *Gab. Vbi supra.*

Gradus, seu species superbiæ quatuor sunt. Prima est, quando aliquis existimat, sine auxilio, etiam generali, se obtinuisse bona fortunæ, vel honoris, vel scientiæ, &c. quæ habet ita, vt pro his bonis nullas Deo agendas esse gratias arbitretur. In quos inuehitur Apostolus. 1. ad Corinth. cap. 4. dicens. Quid habes, quod non accepisti? Si autem accepisti; quid gloriaris, quasi non acceperis? Secunda species, siue gradus est, quando aliquis dona sibi à Deo collata fuisse intelligit; verùm non ex dono Dei, sed ex suis meritis, & de iustitia. Et ob hanc causam Deo gratias non agit. Quos apertissimè conuicit D. Paul. agens Deo gratias pro beneficijs in eum collatis, dum ait. 1. ad Corinth. 15. gratia Dei sum id, quod sum. Et ibidem. Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam, per dominum nostrum Iesum Christum. Et alibi sæpe. Tertia species, siue gradus est, quando quis alios contemnit præ se, & præ bonis, quæ verè ipse solus habet, & ideò cæteros despicit, & vilipendit. Talis fuit Pharisæus Luc. 18. qui orans, dicebat. Gratias ago tibi: quia non sum, sicut cæteri hominum, raptores, iniusti, adulteri, velut etiam hic publicanus. Quarta species, siue gradus est, quando aliquis iactat se de bonis, quæ verè non habet. Hos quoquè cõfundit D. Paul. 2. ad Corinth. 12. quando ait. Nam & si voluero gloriari, non ero insipiens. Veritatem enim dicam. Parco autem; ne quis in me existimet suprà id, quod videt in me. Lege apud D. Gregor. lib. 13. moral. cap. 7. hanc diuisionem. *2. Nota.* *1. Cor. 4.* *1. Cor. 15.* *Luc. 18.* *2. Cor. 12.* *D. Greg.*

CONCLVSIO.

Primum Angelorum peccatum fuit superbia. Colligitur hæc

hæc cõclusio ex varijs sacræ scripturæ locis. Vt ex illo Eccl. 10. Initium omnis peccati est superbia. Et ex illo Iob. 41. omne sublime videt, ipse est rex super vniuersos filios superbiæ. Et ex illo Isaiæ, vbi loquens de dæmone ad literam sub figura regis Babylonis, vt suprà diximus, ait. Detracta est ad inferos superbia tua. Et declarans modum suæ superbiæ, subiungit. Quomodo cecidisti de cœlo Lucifer, &c. vsq; ad similis ero altissimo. Infertur quoq; ex illo Ezechiel. 28. vbi de dæmone ad literam sub figura Regis Tyri, dicitur. Eleuatum est cor tuum, & dixisti, Deus ego sum, & in cathedra Dei sedi, & dedisti cor tuum, quasi cor Dei. Itẽ Christus redemptor noster Luc. 10. discipulis dicentibus, domine etiam dæmonia subijciuntur nobis in nomine tuo; ne hinc in superbiam eleuarẽtur, cõtinuô dixit. Videbam Sathanã, sicut fulgur de cœlo cadentẽ. Quasi diceret. videte, ne vobis hæc elatio causa similis ruinæ sit. Et. 1. ad Timot. 3. admonẽs D. Paul. ne eligatur Neophytus in episcopum; ne in superbiam elatus, in iudicium incidat diaboli. Ex ijs, & alijs locis ferè omnes sancti qui de hac re verba fecerunt, cõclusionem positam eliciunt. Verùm si per otium licebit, lege D. Aug. 10. super Gen. ad literam à cap. 14. per multa cap. Et. 12. de ciuitate Dei c. 6. Et lib. 14. c. 13. & 18. Et lib. de natura & gratia c. 16. Et in lib. de vera religione. Et D. Hieron. super cap. citatum Ezech. 28. D. Anselm. lib. de casu diaboli c. 4. Isidor. in lib. de summo bono. B. Basil. homelia, quòd Deus non est auctor mali. B. Ambrosi. super psalm. 36. in locum. Vidi impium super exaltatum. Et super psalm. 118. super illa verba. Increpasti superbos. D. Gregor. 34. moral. à cap. 14. per plura capita. Et B. Bernard. passim, vbi de peccato Angeli tractat.

Eccl. 10. Iob. 41. Isaiæ. 14. Ezech. 28. Luc. 10. Isai. 14. 1. ad Timot. 3. D. Aug. B. Hiero. B. Anselm. Isidor. B. Basil. B. Ambrosi. Psal. 36. Psal. 118. D. Greg. D. Bernard.

CONCLVSIO II.

Peccatũ superbiæ peccauit, eò q; voluit esse in prælatione creaturarum Deo æqualis. Hæc est D. Bonau. vbi suprà. Et probatur ratione; spiritus nequam perseuerat in inferno in eisdẽ peccatis, quæ in via cõmisit, vt infrà declarabitur: modo autẽ frequentissimum Luciferi peccatũ est idololatria, vt constat ex multiplici idololatria inter gentes, ante aduẽtum Christi.

Christi. Et ex Matth. c. 4. hæc omnia, dixit Lucifer Christo, tibi dabo, si cadens adoraueris me. Quare potissimum eius peccatum in via idololatria fuit: eò q̃ concupiuit omnibus creaturis, tanquàm si esset Deus, præesse. Nequè facessit negotium locus B. Anselmi, quem citat S. Thom. vbi ait. Primus Angelus appetiuit illud, ad quod peruenisset, si extitisset, &c. Hic enim locus pro nobis facit: nam si perstitisset, peruenisset ad hunc statum; vt præesset secundum Deum alijs Angelis inferioribus. Quia ipse erat supremus, vt infrà dicetur. Peccauit autem, quia concupiuit dominari cæteris, & tanquàm Deus, adorari. *Matth. c. 4.* *B. Anſel.*

DVB. I. Cur scriptura sacra non facit mentionem expressam de hoc peccato, sicut de peccato, quo hominem tentauit?

REspondeo cum Alexand. Quia angelicum vulnus Deus non prædestinauit curare: sicut hominis vulnus, siue peccatum. Secundò; quia per magnitudinem pœnæ voluit à peccatis hominem deterrere. Propter peccatum enim primi hominis punitum est totum genus humanum: atuerò propter peccatum primi Angeli ipse solus à principio fuit punitus. *Alex. Alen. q. 109. m. 8.*

Hinc, eius pœna à principio fuit præparata: vt habetur Isaiæ. 30. cap. Præparata est enim ab heri Topheth, ideſt, à conditione mundi. Et Matth. c. 25. discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius. Nihilominus tamen arbitratur Alexand. fuisse implicitè peccatum primi Angeli insinuatum, quando dixit Moyses, Genesi. 1. Et diuisit Deus lucem â tenebris; quia illa diuisio designat pœnam, quæ immediatè secuta est ad culpam. *Append. Isaiæ. c. 30.* *Matth. 25.* *Gen. 1.*

DVB. II. Cur de peccato Angeli fuit facta mentio sub figura Regis Babylonis, & Regis Tyri, & de peccato hominis manifestam facit mentionem?

Isaiæ.14.
Ezechie.28.
Alex.vbi.s.

REspõdeo cum eodem Alex. peccatum diaboli fuit sub figuris relatum; ne propter sui immanitatem, homo attendens diaboli peccatum, nequè remissum, neq, remittendum forè, & credens idem de suo peccato futurum, exemplum desperationis acciperet. Peccatum verò hominis decuit; vt manifestè diceretur; vt homo expressè sciret, quo modo morbus, siue vulnus, siue peccatum exordiũ sumpserit, & quo modo ab ipsa summa sapientia medicina conuenientissima adhibita fuerit. Nam vbi abũdauit delictum, superabundauit, & gratia.

Ad Rom.c.5

Nona diffic. Vtrùm peccato superbiæ primi Angeli fuerit annexum aliud peccatum?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. q.109.m.9.
S.Tho.q.63. art.2.
Sap. 2.
D. August.

FVit illi peccato annexum inuidiæ peccatum. Cõstat ex lib. sapientię c.2. inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum. Et ex D. Augustin. in lib. de virginitate, superbiam sequitur inuidia, tanquàm filia pedissequa, eam enim continuè parit. Nequè vnquã est sine tali prole, atquè comite. Quibus duobus malis, superbia, scilicet, & inuidia, diabolus est diabolus. Hinc sic colligo argumentum. Si inuidia est comes, & proles superbiæ, ergo cõmisit immediatè peccatum inuidiæ. Hæc est etiam communis sententia sanctorum Cypriani libro de zelo, & liuore, & sermone de sapientia. Et Basil. in sermone de inuidia. Et D. Bernard. super cantica, & alibi passim, vbi de peccato Angelorum disserit.

Cypria.
Basil.
Bernard.

Decima difficult. Respectu cuius fuit ille inuidiæ motus?

CONCLVSIO.

REspectu hominis, quem existimauit participaturum gloriam, à qua ipse cecidit. Et ratio est; quia, cùm non fuerit talis motus respectu alterius Angeli; quoniam non erat locum eius occupaturus; sed proprium locum: fuit profectò respectu hominis; ne locum eius occuparet. Vnde D.Aug. in q.vet.test. ex transgressione illis deitatem spopõdit, à qua ipse deaffectatus deiectus est. *Alex. vbi.s.* *D.Aug.*

DVB. III. Quomodo potuit talis inuidia respectu hominis esse?

RAtio dubitandi est; quia inuidia respectu superioris, vel paris dicitur. Et homo Angelo inferior est. Respondeo cum D.August. super Gen. ad literam, quem citat Alex. inuidia non tantùm est respectu superioris, qui excellit, sed etiam respectu paris; ne excellat; & inferioris, ne æquetur. Et homo licet esset Angelo paulò inferior, vt in psalmo dicitur: erat tamen æqualis, & par illi. Quia erat participaturus eandem gloriam, quam habiturus erat ipse, si stetisset. Quod confirmare videtur D.August. in q.ve.te. vbi ait. Præuidit; quia ad accusationem eius factus est homo, vnde sua subtilitate id egit, vt in eandem præuaricationem, in quam ipse ruit, induceret; vt accusatorem participem suæ damnationis efficeret. *Alex. ibidē.* *D. Aug.* *Psal. 8.* *D. Aug.*

DVB. IIII. Fuit ne peccatum inuidiæ simul cum peccato superbiæ?

REspondeo. Nequaquam, etiam de sententia eorum, qui dixerunt omnia creata fuisse simul; sed fuit statim, post peccatū superbiæ. Quo modo intelligēda est *Alex. Alen. vbi. s.*

D. Aug. auctoritas citata D.Aug. in lib.de virginitate. Superbia inuidiam continuè parit. Et non quòd continuê, & simul vtrũq; peccatum commisserit; sed interueniente tempore inter instans,seu morulam,qua in superbiam elatus est, & instans, quo inuidia fuit concitatus. Nam sicut pedissequa dicitur dominam suam comitari, cùm eam immediatè sequitur; ita inuidia comes est superbiæ. Quia nullum aliud peccatum
D.Aug. immediatè secutum est. Et hoc voluit D. Augustinus significare loco citato,quando auaritiam superbiæ pedissequam nominauit.

Vndecima diffic. Fuit ne peccatum primi Angeli remediabile, vel irremediabile?

Alex. Alen. q.109.m.4. art.1. HActenus quodnam fuerit peccatum primi Angeli declaratum fuit,nunc quale sit explicabitur.

1.Nota. Hoc differt irremissibile ab irremediabili, quòd irremissibile ex parte sui non habet causam motricem ad remissionem: atverò irremediabile dicitur illud, quod neque perse,neque per alium,potest remedium recipere. Quemad modum habuit remedium peccatum originale per alium,sicut per alium fuit contractum. Et actuale hominis peccatum, quod, vt ab homine perse committitur, ita illi ab eodem homine,mediante gratia, per pœnitẽtiam, remedium adhibetur.

2.Nota. Irremissibile sumitur bifariam. Primò, quod non remittetur. Secundò quod nõ potest remitti. Et rursus primo modo dicitur dupliciter: vel quia non est in statu remissionis receptibili,vt est anima post mortem: quoniam tunc non est locus merendi, vel demerendi. Vel secundò, quia licet sit in statu merendi: non tamen est in statu, in quo possit veniam petere,propter mentis indurationem,& desperationem. De
D. Aug. quib.D.Augustin.in lib.de mirabilibus,&c.ait. Ad cumulum peccati sui desperant.

CONCLVSIO.

Peccatũ primi Angeli fuit irremediabile,& irremissibile.

Et

Et ratio est; quia non est in Angelo malo causa motrix ad remissionē. Et quia non est in statu remissionis receptibili, vt ex.1.&.2.notabili constat. Et tandem, quia Angelus solum modò spiritus est. Vnde D. Gregor. Angelorum spiritus, idcircò irremisibiliter peccauerunt; quia Angelus sua malitia cecidit. Et tantò robustius stare poterat, quantò carnis fragilitas illum non grauabat. *D. Greg. 4.lib.moral.*

Hinc hominis peccatum dicitur remissibile. Quia per carnale corpus aliquid, quo semetipso minor esset, accepit. Vnde dicitur Iob.10.memento, quæso, quòd sicut lutum feceris me. Et in Psalm.77.recordatus est, quia caro sunt. Append. *Iob.10. Psal.77.*

Duodecima diffic. Tale peccatum dici ne poterit in Patrem, vel Filium, vel Spiritum sanctum?

RElege primùm difficultatem.1.artic.1.quæst.1. de pœnitentia in.4.lib.florum de peccato in Spiritum sanctum. *Alex. Alen. q.109.m.4. art.2.*

Peccatum Angeli maximè dicitur irremisibile. Propter statum personæ Angeli, vt in proxima difficultate diximus: peccatum verò in Spiritum sanctum dicitur irremisibile, omissis alijs causis, ratione additionis peccati ad peccatum; quam ob causam vocatur peccatum ex certa malitia. *1.Nota. 2.Nota.*

Peccatum ex infirmitate carnis dicitur in Patrem. Quia Patri attribuitur potentia. Et peccatum ex ignorātia ex parte intellectus dicitur in filium. Quia Filio attribuitur sapiētia. Et peccatum ex malitia ex parte affectus dicitur in Spiritum sanctum, cui bonitas attribuitur. *3.Nota.*

Infirmitas, ignorantia, & malitia præsupponunt culpam, ex qua velut ex propria causa emanant; vt in fine in materia de peccatis in.2.p.huius lib.2.patebit. *4.Nota.*

CONCLVSIO.

Primum Angeli peccatum non potest peccatum in Patrem, vel in Filium, vel in Spiritum sanctum appellari. Ratio communis trium partium huius conclusionis est; quia cùm in Angelo non præcesserit culpa aliqua primum pec-

catum (iam enim non diceretur primum) nec præcesserunt infirmitas, & ignorantia, & malitia, quæ sunt effectus culpæ, & pœnæ propter illam inflictæ; ratione quarum peccatum dicitur esse vel in Patrem, vel in Filium, vel in Spiritum sanctum, vt ex prænotatis constat.

Decimatertia diffic. Potuit ne primum Angeli peccatum esse Veniale?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. vbi S. art. 3.

NEc potuit Angelus primò, nec consequenter, venialiter peccare. Et ratio est, quia, vt modò diximus, nulla in eo fuit infirmitas, vel ignorantia, quæ sunt dispositiones, per quas peccatum redditur veniale. Tum etiam propter excellentiam sui status. Et propter suã malignitatẽ.

Vltima diffic. Vtrùm primum Angeli peccatũ fuerit causa aliorum peccatorum?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. q. 109. m. 6. S. Tho. q. 63. art. 8. S. Bona. d. 5. art. 2. q. 2. Dura. dist. 6 q. 2. Isaiæ. 51.

PRimum Angeli peccatum dicitur causa aliorum peccatorum per occasionem, & nõ per necessitatem. Et ratio est, quia homo tanta arbitrij libertate fungitur, vt peccare & non peccare, sequi suggestionem dæmonis, & non sequi, sit in eius voluntate. Tum etiam, quia non omnia peccata ex suggestione dæmonis proueniunt. Circumscripto namque fomite, & diaboli suggestione, potest liberum hominis arbitrium peccare. Cum sit ex natura sua vertibile, & deflectibile, & à libero arbitrio diaboli non dependeat. Et confirmatur ex glo. super illud Isaiæ. Incuruare, vt transeamus. Vbi dicitur debilis est hostis, qui non potest vincere, nisi volentem vinci. Vnde apertissimè colligitur, voluntatem humanam non esse diaboli voluntati subiectam; & ex consequenti, peccatũ Angeli non esse omnis peccati causam per necessitatem. Lege D. Aug. serm. 197. de tempore, & habetur in dominica. 4. post pentecost.

D. Aug.

Distinct.

Distinct. VI. Et VII.

Quæst. I. De primo Angelo peccante.

Alex. Alen. q.109.m.1. per.4.art.

HAEC Quæstio erit perspicua, si priùs aliquot difficultates elucidentur.

S.Tho.q.63. art.7. S.Bona.d.6. art.1.q.1. Dura.d.5.q. 1.

Prima diffic. Vtrùm Angelus, qui primo peccauit, fuerit ex superiori ordine Angelorum?

Doct. vbi supra.

CIrca hanc difficultatē fuit opinio D.Damas. lib.2. suæ theolog.c.3. asserētis, fuisse ex his angelicis virtutibus, quæ præerant terrestri ordini, & cui terra commissa erat. Hæc opinio non est improbabilis, nequè aliquid erroris habet. Nam D. August. 3. lib. super Genesi. ad literam cap.10. referens eandem sententiam, nequè approbat, neq; reprobat illam.

D.Damas. D.Aug.

CONCLVSIO.

Primus Angelus, qui cecidit fuit cæteris omnibus nobilior atq; perfectior. Hæc conclusio est D.Gregor. qui tenet, Luciferum fuisse ex supremo ordine Seraphinorum. 12. libr. & lib.32. moral.c.24.&.25. Et probat ex illo Iob, ipse est principium viarum Dei, idest primū, & precipuum inter omnia effecta Dei. Deinde probatur ex illo Ezechiel.28. tu Cherub extentus & protegens, &c. Et vocatur Cherub. 1. plenus scientia, & non Seraphim. 1. ardens, siue incendens. Quia scientia, quæ inflat, potuit illi esse ruinæ occasio, non autem charitas, quæ ædificat. Et idem Ezechiel cap.31. cedri non fuerunt altiores illo in paradiso Dei, & vsquè omne lignum paradisi Dei non est assimilatum illi, & pulchritudini eius. Item confirmat hanc conclusionem idem B.Greg. homelia 34. super locum Luc.15. quis ex vobis homo, qui habet centum oues, &c. Quam etiam tenent D.August. lib.1. de mirabilibus sacræ scripturæ. Et in lib.9. vet. test. vbi dicit. Lucifer erat, quasi princeps multorum, inter quos clarior erat, quo-

D. Greg. Iob. Ezech.28. 1.Cor.8. Ezech.31. B. Greg. hom.32.& Luc.15. D. August.

quorum societate ad impium descendit certamen. Et Isido. lib. 1. de summo bono cap. 12. Et D. Dionysi. lib. 6. de diuin. nominibus cap. 2.

B. Isidor.
D. Dionysi.

Secunda diffic. Vtrùm primus Angelus fuerit malus à natura?

CONCLVSIO.

NEquaquàm fuit creatus malus. Hæc conclusio colligitur à D. Augustin. 11. de ciuitate Dei ex illo loco Ezechiel. 28. ambulasti perfectus in vijs tuis à diebus conditionis tuæ, donec inuenta est iniquitas in te. Et est definita in concil. Carthag. 4. c. 1. & in concil. Bracar. 1. & in c. firmiter de summa Trinit. Et fid. cathol. & à Leone Papa epist. 91. cap. 1. Et probatur Gen. 1. vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona. Et ratione confirmatur, quia cùm auctor naturæ sit infinitè bonus, nihil mali ab eo emanare potuit. Idem què tenendum est de cæteris Angelis, qui omnes fuerunt natura boni.

Alex. Alen. m. 1. art. 4. & 5. & S. Tho. art. 4. vbi. 5. D. Aug. Ezech. 28. Gen. 1.

Hinc confutatur hæresis Manichæorum, & Priscillianistarum, qui docebant diabolum ex sua natura malum esse, nequè posse esse bonum. Lege Castrum contra hæreses verbo diabolus, hæresi prima.

Hæresis.

Tertia diffic. Vtrùm primus Angelus fuerit causa lapsus cæterorum.

CONCLVSIO.

LVcifer tentauit cæteros Angelos, quorum quidam sibi adhæserunt, & sunt damnati, quidam verò restiterunt, & ad beatitudinem assumpti fuerunt. Conclusio hæc expressè habetur Apocal. c. 12. Nam ad literam de Lucifero scribitur. Draco magnus, &c. & cauda eius trahebat tertiam partem stellarum cœli, & misit eas in terram. Quem locum explicant sancti de tentatione Luciferi, qua sibi adhærentes prostrauit. De resistentia verò, & victoria bonorum angelorũ legitur

Alex. Alen. m. 6. S. Tho. art. 8 vbi suprà. D. Bonauen. d. 5. art. 2. q. 2. Duran. d. 6. q. 2. Apoc. 12.

legitur in eodem cap. Factum est prælium magnum in cœlo, Michael, & Angeli eius præliabantur cum dracone, &c. quorum victoria insinuat Angelos bonos adhæsisse Deo, & noluisse suggestioni Luciferi præbere assensum. Et ratione probatur conclusio: quia consentientes Lucifero facti sunt eius ministri, & serui, & illius imperio subiecti. Quod Christus Matth. 25. insinuauit dicens, Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & Angelis eius, ideſt, ministris. Et iuxta illud psal. 103. qui facit Angelos suos spiritus, ideſt, ministros. Et B. Petrus. 2. Petri. 2. etiam docuit quãdo dixit, à quo quis superatus est, eius seruus est. Quo autem modo fuerit causa peccati aliorum, in vltima difficultate proximæ præcedentis. q. fuit expositum.

Apoc. 12.

Matth. c. 25

Psalm. 103.

2. *Pet.* 2.

Quarta diffic. Vtrùm Lucifer alijs malis Angelis præsit?

CONCLVSIO.

LVcifer præest alijs dæmonibus, estq; inter illos prælationis ordo. Hæc conclusio est de fide. Et constat Iob. 41. ipse est Rex super omnes filios superbiæ. Et Matth. 12. & Luc. 11. in Beelzebub principe dæmoniorum eijcit dæmonia. Et ad Ephes. 6. non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, sed aduersus principes, & potestates. Et ratio est; quia congruit naturæ dæmonum, & diuinæ sapientiæ. Nam, vt naturæ inferiores sunt subordinatæ superioribus; ita actiones inferiorum sunt actionibus superiorũ subiectæ. Et quia exercitus sine duce non est fortis ad vincendũ. Estquè inter illos talis concordia, & subiectio in malum hominum, vt stet illorum regnum. Aliter enim si Sathan Sathanam eijcit, quo modo stabit regnum eius?

Alex. Alen. q. 37. *S. Th. q.* 109 *art.* 2. *S. Bonau. q. vltima d.* 6. *Duran. q.* 3. *dist.* 6. *Iob.* 41. *Matth.* 12. *Luc.* 11. *ad Ephes.* 6. *Luc.* 11.

Dubitabis. Est ne prælatio hæc dæmonibus naturalis? an violenta? an ex electione?

CONCLVSIO II.

NEq; violenta, neq; ex electione, sed natura, & diuina institutione est. Cõclusio est D. Bon. vbi sup. Et ratio

Dub. 1.

eius est; quia sua conditione data est eis, inquit, vis ministratiua, & potentior vni, quàm alij. Et Deus ordinauit: vt minùs potens, & sapiens magis potentibus, & sapientibus subesset in ministrando. Quod visus est innuere. S. Thom. vbi suprà, quando dixit. Quia quorum naturæ sunt subordinatæ, etiam actiones debent esse subordinatæ. In hoc enim cõ sistit ratio prælationis. Prouenit etiam exordinatione diuinæ prouidentiæ, & sapientiæ, quæ nihil in suis operationibus inordinatum reliquit. Sunt enim dæmones, quasi tortores, & executores diuinæ iustitiæ: & ideò debet inter illos esse prælationis ordo.

CONCLVSIO III.

Dæmones, propria etiam voluntate, consenserunt in illius prælationem, qui à natura illis erat prælatus. Alexand. est vbi suprà. m. 3. Et ratio est, quia licet sint superbi, & alijs subijci recusent: nihilominus tamen: vt commodius possint homines à Deo auertere, libenter se subijciunt gubernationi, & imperio illius, quem ad hoc, & potẽtiorem, & callidiorem agnoscunt: vt patet exemplo latronum, qui voluntariè vni, tanquàm capiti, se subijciunt.

Append. Hinc non est idem dæmon, qui simul tempore tentat vnũ hominem Madriti, & alium Romæ de luxuria, vel de alio quouis vitio, cui est deputatus: sed habet alios subse, qui ex eius commissione diuersos homines diuersis in locis de luxuria tentant. Quemadmodum, considerato infinito Dei erga homines amore, piè credendum est, dispositos esse Angelos sanctos à Deo, & præfectos particularibus virtutibus, qui alijs præfecti cùm sint, committunt: vt ad virtutes, quibus sunt à Deo ordinati diuersos homines in diuersis locis excitent, & inflamment, siue incendant. Hæc gloss. Orig. super verba Ioſuæ. c. 11. omnes enim bellando cœpit.

Orig. Ioſuæ. c. 11.

Dub. 2. Dubitabis iterũ. Prælatio dicta est ne de iure, an de facto? D. Bonau. cui subscribere videntur Ricard. & S. Thom. tenet prælationem dæmonum non esse de iure. Quia non seruauerunt, inquit, ius: sed fregerunt fœdus sempiternum.

D. Bona. Ricar. d. 6. & S. Tho. in 2. d. 6. art. 4.

Nota in dæmonibus aliquid dupliciter inueniri, vel secundum eorum peruersam, & iniquam voluntatem, vel secundum

cundum eorum naturam, & secundum Dei ordinationem.

CONCLVSIO IIII.

Prælatio in dæmonibus primo modo, ideſt, relata ad eorũ peruerſam voluntatem iniuſta, & iniqua eſt. Quia eorũ voluntas eſt iniqua, & ſemper ad malum procliuis, & prona.

CONCLVSIO V.

Prælatio in dæmonibus ſecundo modo, id eſt, relata ad eorum naturam, & ad Dei ordinationem, eſt de iure, & iuſtiſsima. Et ratio eſt, quia licet dæmonum voluntas mala, & iniqua, & iniuſta ſit: iuſtè tamen accipit à Deo poteſtatem. Hæc ratio eſt D. Auguſt. lib. 3. de Trinit. c. 9. *D. Aug.*

Quinta diffic. Eſt ne Lucifer caput malorum Angelorum, & hominum peccatorum?

CONCLVSIO I.

EST caput malorum Angelorum, & illi membra eius appellantur. Hæc concluſio colligitur ex illo loco Habac. 3. percuſsiſti caput de domo impij. Vbi gloſſ. ſicut eccleſiæ, & omnis viri caput eſt Chriſtus: ita cunctorum dæmonum, qui in hoc ſæculo dimicant, caput eſt Beelzebub. Vnde membra etiam illius vocantur. *Alex. Alen. q. 109. m. 7. art. 1. & 3. Habac. 3.*

CONCLVSIO II.

Dicitur quoquè eorum pater, & ipſi eius filij. Et ratio eſt, quia imitantur illum. Et confirmatur auctoritate gloſſ. ſuper illud pſalm. 82. Facti ſunt in adiutorium filijs Loth: Vbi dicit. Filij Loth ſunt Angeli apoſtatæ, qui ſunt filij declinationis. Quia veritatem declinando, in ſatellitium diaboli diſceſſerunt. Et Ioann. 8. vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis facere. Dicuntur etiam, & illius miniſtri, quatenus eius voluntatem, & imperium faciunt. *Pſalm. 82. Ioan. 8.*

CONCLVSIO III.

Eſt ſimiliter caput malorum hominum & ipſi eius membra. Patet ex gloſſ. ſuper Iob. 18. memoria illius pereat de terra. Vbi legitur, de vno quoquè iniquo dicitur, vt ad caput, ideſt, ad diabolum vertatur. Et quia ratione naturæ *Iob. 18.*

ſpiritualis, quæ eſt in ipſis membris, recipitur influentia ſuggeſtionis à diabolo, tanquàm à capite. Ratione etiam cõ ſenſus præſtiti fiunt diaboli membra.

Append. Hinc, & filij, & miniſtri illius dici poſſunt. Propter rationes ſecundæ concluſionis.

Dub. 3. Dices. Eſt ne caput malorum hominum, ſecundũ omnia peccata?

CONCLVSIO I.

Alex. vbi. s. *art.* 4. Ratione præeminentiæ in malo, in quolibet peccato poteſt dici omnium malorum caput. Et ratio eſt; quia in omni peccato mortali efficitur peccator ſubditus diabolo, & hac ratione poteſt dici caput.

CONCLVSIO II.

Ratione ſuggeſtionis mali, cui præbetur aſſenſus, non dicetur caput omnium malorum in omni genere peccati per imitationem, & ſuggeſtionem. Probatur. Et primô ꝙ non ſit caput per imitationem in omni genere peccati; quia (vt ſupra diximus) non omne genus peccati committit. Deinde, neq; per ſuggeſtionem dicetur eſſe caput vniuerſaliter; quia non omne peccatum procedit per ſuggeſtionẽ. Quod probat Alex. auctoritate Caſsiodor. Et licet diabolus ſuggerat aliquod genus peccati, non propter hoc homo illo genere peccati peccat; ſed ſuo proprio motu.

Caſſiod.

Dub. 4. Petes rurſus. quo vinculo mali homines cum ſuo capite Lucifero vniuntur?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. vbi. s. *art.* 5. Peccatum mortale eſt vinculum, quo mali cum ſuo capite vniuntur. Et ratio eſt, quia per vnionem voluntatis conformat ſe membrum ſuo capiti, inſequendo ipſius voluntatem. Sicut enim dicitur, qui adhæret domino, vnus ſpiritus eſt, nempè, propter vnionem voluntatis; ita poteſt à ſimili dici, qui adhæret diabolo, vnus ſpiritus eſt cum eo, propter voluntatis vnitatem. Quæ quidem vnitas inſinuatur Gen. 34. vbi dicitur. Cõglutinata eſt anima eius cum ea. Sichem enim diabolum, & Dina animam peccatricem ſignificat.

1. Cor. 6.

Gen. 34.

Dub. 5. Quæres. Poteſt ne idem homo eſſe Chriſti, & diaboli membrum?

CON-

CONCLVSIO I.

Nequaquàm poteſt aliquis homo eſſe ſimul Chriſti, & diaboli membrum. Et ratio eſt; quia propriè membrum Chriſti dicitur eſſe per gratiam, & charitatem. Amor enim Chriſti cum contemptu ſui facit membrum Chriſti, & amor ſui cum contemptu Dei efficit diaboli membrum. Et vt impoſsibile omninò eſt iſtos duos amores eſſe ſimul, ita impoſsibile eſt eũdẽ hominem ſimul eſſe membrũ Chriſti, & mẽbrũ diaboli. Et ſicut impoſsibile eſt duob⁹ dñis ſeruire. Mat. 6. & ſimul in peccato mortali, & in gratia exiſtere, ita, &c. *Alex. Alen. vbi. ſ. art. 7.* *Matth. 6.*

CONCLVSIO II.

Poteſt idem homo ſimul eſſe diaboli, & eccleſiæ mẽbrũ. Et ratio eſt; quia eccleſia eſt congregatio fidelium, & fideles dicuntur omnes, qui fidei ſacramentum ſuſceperunt. Neq; enim per peccatum mortale, quo (vt dictum eſt) membrum diaboli homo efficitur, fides amittitur: vt concil. Trid. ſeſs. 6. cap. 15. & can. 28. docet.

Et animaduerte membrum eccleſiæ dici bifariam. vel merito; vt qui habet fidem formatam, dicitur membrum eccleſiæ merito, & ſimpliciter membrum, & qui ita eſt membrũ eccleſiæ, eſt ſimul membrum Chriſti, & è conuerſo. Vel numero: vt qui eſt membrũ eccleſiæ, per fidei ſacramentum; & dicitur membrum ſecundum quid. Quod quidem non eſt in corpore eccleſiæ, vt ibi remaneat, ſi in peccato obduretur: ſed tanquàm malus humor; vt inde expellatur. Vt auctor eſt D. Aug. apud Alex. loco citato. Lege etiam concil. Trid. ſeſſ. allegata. Et Caſt. verb. eccleſia hæreſi. 1. *Nota.* *D. Aug.* *Caſtro.*

Interrogaberis iterum. Poteſt ne membrum Chriſti mẽbrum diaboli fieri, & è contrario? *Dub. 6.*

CONCLVSIO.

Poteſt, qui membrum eſt Chriſti, fieri membrum diaboli, & è contrario, qui diaboli eſt membrum, fieri Chriſti mẽbrum. Hæc concluſio eſt de fide. Et poteſt infinitis ſacræ ſcripturæ teſtimonijs probari. Et eſt definita in concil. Trid. ſeſſ. 6. c. 14. & can. 23. *Alex. Alen. vbi. ſ. art. 6.*

Inquires vlteriũs. Lucifer, qui eſt malorum caput, eſt ne vna perſona cum illis? *Dub. 7.*

CONCLVSIO.

Alex. Alen. vbi. S. art. 2. Iob. 9.

Non in esse naturali, sed in esse morali quodãmodo vna persona esse dicũtur. Probatur auctoritate glossæ super illud Iob. 9. vultum iudicium eius operit. Vbi habetur. Diabolus cum suis sequacibus vna persona est. Quod est intelligẽdum impropriè, & secundum translationem.

Dub. 8. Alex. Alen. vbi sup. m. 8 2. ad Thess. 2 Iob. 21. Iob. 34.

Percontaberis deinceps. Antichristus erit diaboli membrum?

Ratio dubitandi est: quoniam impossibile est idem esse membrum, & caput eiusdem corporis, & Antichristus caput malorum hominum dicitur; vt tenet glossa super illud ad Thessal. Ostendens se, tanquàm sit Deus. Et super illud Iob. 21. interrogate quemlibet de viatoribus. Et in locum eiusdem Iob. 34. qui regnare facit hominem hypocritam.

CONCLVSIO I.

Antichristus caput malorum erit. Probatur ex gloss. citata. Tum etiam quia in eo habitabit diabolus per malitiæ plenitudinem. Nam, vt in capite est præeminentia ratione originis motuum; ita in eo erit præeminentia malitiæ respectu aliorum. Quam ob causam dicetur esse malorum hominum caput. Vnde à diabolo habebit, quòd sit caput.

Append.

Hinc licet Antichristus sit caput, & diabolus sit caput; nõ tamen erunt duo capita. Quia vnum est propter aliud, & ab alio ratione plenitudinis, & præeminentiæ malitiæ; vt modò diximus.

CONCLVSIO II.

Erit quoquè Antichristus principale diaboli membrum. Et ratio est; quia cùm in ipso inhabitatura sit plenitudo malitiæ, potentiùs ad seductionem operabitur.

Dub. 9.

Petes vltimò. Erit ne Antichristus caput malorum hominum, qui illum præcesserunt?

CONCLVSIO.

1. Ioan. 2. Beda.

Erit etiam præcedentium caput. Propter præeminẽtiam malitiæ; vt dictum est. Quia ministerium iniquitatis iam in suis membris operatur, quæ à B. Ioann. Antichristi vocantur. Ait enim Antichristus venit iam. Antichristi multi sunt. Vbi Beda Antichristi sunt omnes hæretici, & qui fidem,

fidem, quam confitentur, actibus deſtruunt, & omnes contrarij Chriſto, qui venturo ſuo capiti reddunt teſtimonium. Et gloſſa ſuper illud, nouiſsima hora eſt; ita habet. Huius nequiſsimi capitis iam multa membra præmiſſa ſunt, à quibus eſt cauendum. 1. *Ioan.* 2.

Quæſt. II. De minoribus Angelis Luciferi ſequacibus.

Alex. Alen. q. 110. m. 1. & 2. S. Tho. q. 63. art. 8. D. Bona. d. 5 art. 2. q. 1. & 2. & d. 6. art. 1. q. 2. Duran. d. 6. q. 2. & alij diſt. 6. & 7. Ricard. d. 5. doct. Vbi ſuprà. Et S. Bona. d. 5. art. 2.

HVius q. intelligentia ex declaratione ſequentium difficultatum pendet.

Prima diffic. Vtrùm peccatum inferiorum Angelorum fuerit ſuperbia?

RElege primùm ſpecies, ſiue gradus ſuperbiæ ſuprà in difficultate de primo peccato Luciferi; an fuerit ſuperbia? poſitos.

Nota ſecundò, hoc eſſe ſuperbo proprium; vt nulli omninò velit ſubeſſe, quòd ſi neceſſariò ſubeſſe debet, illi ſe ſubijcit, à quo expectat ſe aliquam excellentiam poſſe conſequi.

CONCLVSIO.

Angeli inferiores commiſſerunt peccatum ſuperbiæ in primo gradu, volentes ſuam beatitudinem ſine meritis, & ſine auxilio Dei; ſed ſolius Luciferi obtinere. Et quia hanc ſe poſſe obtinere adhærentes Lucifero, omnium angelorum maximo arbitrabantur, ſecuti ſunt illum. Hanc concluſionem confirmant Alexand. Et D. Bonau. auctoritate D. Greg. 2. moral. & Hugonis de ſancto Victore. Et B. Anſelm. in lib. de caſu diaboli, qui dixerunt appetiuiſſe beatitudinem, non ſeruando iuſtitiam.

1. *Nota.*
2. *Nota.*

D. Greg.
Hugo.
B. Anſelm.

Secunda

Secunda diffic. Vtrùm de omni ordine Angelorum fuerint aliqui peccantes?

Doct. vbi suprà.
Alex.m.3.
S.Tho. art.9 ad.3.
D.Bon. dist. 6.art.1.q.2.
Dura.loco citato.
Hugo de S. Victor.

CONCLVSIO.

DE quolibet ordine ceciderunt aliqui Angeli per peccatum. Hæc concluſio expreſſè traditur ab Hugone in libro de ſacramẽtis. Et ratio eſt; quia ſi de ſupremo ordine aliqui auulſi ſunt; vt fuit Lucifer, credendum profectò eſt, alios ordines omnes aliquam ruinam paſſos fuiſſe.

Dub. 1.
Alex. Alen. & S. Thom.
S.Bonau. vbi ſuprà.
Ezech. 28.
Epheſ. 6.

DVB. I. Quare in ſacris literis non dicitur cecidiſſe aliquem ex ordine Seraphinorum, & Thronorum, ſicut legitur de Cherubim Ezechiel. 28. Tu Cherubim: Et de principatibus, & poteſtatibus ad Epheſi. 6. Non eſt nobis colluctatio, &c? Reſpondeo. Ex omnibus ordinibus; vt dictum eſt aliqui ciderunt; non tamen nomine Cherubim, & Throni nominantur. Quia hæc nomina ſolis bonis Angelis ſunt propria; nam Seraphim charitatis incendium nominatur. Et Thronus dicitur ſedes, vbi Dominus requieſcit ad iudicãdũ; alia verò nomina ſunt bonis, & malis Angelis communia.

Tertia difficult. Fuerunt ne plures, qui ciderunt, quàm qui permanſerunt?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m.4.
S.Tho. art.9 vbi ſuprà.

PLures Angeli ſteterunt, quàm ciderunt. Et ratio eſt; quia quæ contra naturalem inclinationem, & propẽſionem ſunt, frequentiùs in paucioribus reperiuntur, & accidunt. Et peccatum in Angelis fuit cõtra eorum naturalem inclinationem; quoniam in primo ſtatu, qui erat magis conformis eorum inclinationi, potius ordinati erant ad ſtandũ in bono, quàm ad peccandum. Atquè ita pauciores ciderunt. Quod confirmat Hugo de ſancto Victore exponens locum. 4. Reg. 6. noli timere. Plures enim nobiſcum ſunt, quàm cum illis; de bonis Angelis, qui nobiſcum ſunt in auxilium, & de malis, qui nobis aduerſantur.

Hugo. 4. Reg. 6.

Quarta diffic. Peccauerunt inferiores Angeli simul cum Lucifero, vel post?

REuocãda sunt in memoriam, quæ suprà diximus, quærentes; vtrùm Angeli in primo instanti suæ creationis potuerit peccare? Circa hanc difficultatem maxima fuit inter doctores controuersia, vt refert Alex. Alen. Quidam enim opinati sunt simul, & vnico temporis instanti cũ Lucifero peccasse. Hanc opinionem videtur sequi Alexan. cùm sola argumenta oppositæ opinionis soluat, quam S. Thom. & eius discipuli amplexi sunt. Contraria opinio fuit cuiusdam propositi, vt dicit Alexander, qui tenuit fuisse ali quam temporis distantiam, sed imperceptibilem, cui opinioni adhæsit D. Bonau. quam clarius explicauit, & defendit Scot. noster, dicens, secundam moram, in quà mali peccauerunt, esse distinguendam in varias morulas, idest, in varia instantia.

Alex. Alen. vbi. s. m. 5. S. Tho. q. 63. art. 5. & 6. Scot. d. 5. q. 2 S. Bona. d. 5. art. 2. q. 2.

CONCLVSIO.

Inferiores Angeli simul in eodem instanti indiuisibili cũ Lucifero non peccauerunt. Hanc conclusionem ita probat Scot. Operatio intellectus, & voluntatis Luciferi, volentis se Deo æquare fuit alia ab operatione exhortandi cæteros; vt sibi adhærerẽt, & fuerunt successiuè, & vna aliam præsupponens; non fuerunt igitur in eodem instanti temporis; sed in diuersis factæ. Similiter etiam prælium bonorum Angelorum successit tentationi Luciferi; quare non in vno, sed in diuersis instantibus fuerunt factæ. Quod autem dictæ operationes fuerint successiuè, patet: quia actus distinguntur numero ad numeritam obiectorum distinctionem, ex Arist. 3. de anima, & obiectum peccati Luciferi fuit ipsemet Lucifer, & amor inordinatus suæ propriæ excellentiæ: obiectum verò tentationis fuit aliorum subuersio: quãobrem fuerunt distincti actus numero, & vnus alteri succedens. Et quando D. Dama. & alij affirmant omnes angelos simul peccauisse, intelligendi sunt in eadem temporis mora, non tamen in eadem morula, siue instanti; vt dictum est, sed de ijs fusiùs in lib. controuersiarum.

Arist.

Quinta

Quinta diffic. Fuit ne prælium inter bonos Angelos, & malos?

Alex. Alen. q. 41. m. 6. art. 3.

Hæc difficultas tractatur, quia in proxima difficultate facta est talis prælij mentio.

CONCLVSIO.

S. Th. q. 113 art. 4. & in 2. dist. 11. q. 2. art. 5. Apoc. 12.

Factum fuit maximum prælium in cœlo inter bonos, & malos angelos. Hæc conclusio est de fide, & habetur expressè Apoc. 12. vbi ita legitur. Factum est prælium magnum in cœlo, Michael, & angeli eius præliabantur cum dracone, & draco pugnabat, & angeli eius, &c.

DVB. II. Quotuplex est Angelorum prælium, siue pugna?

CONCLVSIO I.

Apoc. 20.

TRiplex est pugna, siue resistẽtia Angelorum, & prima est boni Angeli cũm malo. Et ratio est: quia Angelus bonus resistit malo, & cum illo pugnat, quando nocendi potestatem cohibet: De qua pugna legitur Apoc. 20. vidi Angelum descendentem de cœlo. Et paulo post. Et apprehendit draconem, serpentem antiquum, qui est diabolus, & Sathanas, & ligauit illum per annos mille, ideſt, eius potestatem impediuit, ne quantum vult tentaret. Et nota hoc loco angeli mali potestatem esse principaliter à Deo ligatam; ab angelo autem bono, & ab homine instrumentaliter ligari; quatenus Angeli, & homines sancti Dei virtute dæmones arctant, & expellunt.

CONCLVSIO II.

Apoc. 12.

Secunda pugna est mali angeli cũ bono. Et ratio est; quia malus Angelus conatur impedire id, quod bonus facere intendit; nec tamen prævalet. Constat Apoc. 12. Draco pugnabat, & angeli eius, & non valuerunt, neq; locus inuentus est eorum amplius in cœlo.

CONCLVSIO III.

Daniel. 10.

Tertia pugna est boni Angeli cum bono. Hæc conclusio expressè habetur Daniel. 10. vbi angelus princeps Iudæorũ loquens

loquens de Angelo principe Perſarum, ita ait. Princeps Regni Perſarum reſtitit mihi viginti, & vno diebus. Quæ quidem pugna charitati, & vnitati, quæ eſt inter Angelos non repugnat. Lege D. Gregor. in moral. b. ſuper hunc locum, & lib. 17. moral. cap. 8. ſuper illa verba: qui facit concordiam in ſublimibus ſuis. & cap. 9. eiuſdem lib. Lege etiam in prima parte florum ſuper lib. 4. eundem locum, & S. Hieron. in. 10. cap. Daniel, & Lyram ſuper idem cap. *D. Greg. Iob. 25. D. Hiero. Lyra.*

DVB. III. Prælium factum in cœlo, fuit ne reale, & corporale? an intentionale, & mentale?

PRæter genera bellorum, quæ in nobis ad potentiam executiuam exteriorem pertinent, ſunt, & alia genera, quæ ad aliquas operationes immanentes, & interiores ſpectant. Quorum primum eſt inter appetitum ſenſitiuum, & intellectiuum; quoniam iſti duo appetitus ad oppoſita inclinantur. Caro enim concupiſcit aduerſus ſpiritum; & ſpiritus aduerſus carnem. Secundum eſt inter intellectum, & voluntatem, quando, ſcilicet, intellectus aliquid faciendum indicat; voluntas tamen renuit. Tertium eſt inter voluntatem, & voluntatem, non vnius ad ſe ipſum. Quartum eſt inter intellectum, & intellectum ratione contrariarum opinionum, propter rationes oppoſitas. *Nota.* *Ad Gal. 5.*

CONCLVSIO.

Bellum Angelorum fuit triplex. Probatur concluſio ex tribus, quæ in eorum intellectuali natura reperiuntur, quæ ſunt ratio, voluntas, & facultas. Nam per rationem electi, & reprobi contraria ſentiebant, & per voluntatem ad contraria afficiebantur, & per facultatem ad oppoſita nitebantur. Angeli namquè electi de Deo, dequè eius gratia, & gloria ſublimiter ſentiebant, & erga hæc afficiebantur; at verò mali Angeli ex oppoſito ſe habebant. Et ita intelligenda eſt Michaelis cum diabolo de corpore Moyſi altercatio. Iudæ. c. 1. Lege can. ſi igitur. 24. q. 3. *Iudæ. c. 1.*

DVB.

Dub. *DVB. IIII. Prælium Michaëlis cum dæmone de qua materia fuit?*

REspondeo cum Henrico de Asia super Gen. Lucifer, cùm esset cæteris angelis natura excellentior, vt cõstat Isaiæ.14. & Ezechiel.28. sub Typo superbissimorum Regum Terræ, eleuatus in incredibilem superbiam, dicebat in corde suo. Deus ego sum, & in cathedra Dei sedi, in corde maris sui, à me ipso, & sine initio sum. Et ita ambiebat in cœlum ascendere, vt cœli imperium teneret, & ab omnibus, vt Deus adoraretur. Et habito in se concilio, dixit. Ego sum plenus sapientia, persuadebo omnibus Angelis, qui sine vlla contradictione credent mihi dicenti; Ego sum Deus. Quæ omnia illis tempore imperceptibili (vt suprà diximus) prædicauit; vt angelorũ vniuersalitas sibi obediret. Verùm enim 1. Cor. 10. verò Deus, qui non permittit creaturam suprà id, quod potest, tentari, suscitauit vnum de Archangelis, qui constantissimè ei diceret. Non es tu Deus; sed qui te, & omnes nos creauit: & ideò vocatus est Michael, qui interprætatur, quis sicut Deus noster. Hic enim est, qui creauit nos. Et tunc factũ prælium magnum in cœlo.

Isaiæ.14. Ezech.28.

Sexta diffic. Fuit ne minùs peccatum inferiorum Angelorum Luciferi peccato?

CONCLVSIO.

MAius fuit Luciferi peccatum inferiorum Angelorum peccato. Probatur, quia quantò fuit maior eius claritas, tanto maius est peccatũ, quo ab illa claritate cecidit. Vnde glossa super illud psalm.103. Draco iste, quem formasti, &c. ait. Qui cæteris inesse erat excellentior, factus est in malitia maior. Et quia eius libido in appetitu fuit maior, fuitquè peccati inuentor, ad nullius imitationem peccans; sicut cæteri Angeli, qui ad eius imitationem peccauerunt.

Alex. Alen. vbi.s.m.6. Psal.103.

Septi-

Septima diffic. Vtrùm peccatum inferiorum Angelorum fuerit irremediabile?

CONCLVSIO.

FVit iſtorum Angelorum irremediabile, & irremiſsibile peccatum, ſicut Luciferi peccatum. Vide rationes ſuprà de irremiſsibilitate peccati Luciferi. Nam vt hominis peccatum poſt mortem eſt irremediabile; ita & Angelorum peccatum, poſt eorũ caſum, eſt irremediabile. Quod enim eſt homini mors, hoc eſt Angelo caſus. Lege D. Auguſt. & Gregor. & B. Anſelm. apud Alex. vbi ſuprà.

Alex. Alen. m. 7. vbi. ſ.

Ratio eſt.
D. Damaſ.
D. Aug.
D. Greg.
B. Anſel.

Octaua difficul. Vtrùm Angeli mali ita ſint in malo obſtinati, vt per veram pœnitentiam non poſsint conuerti in bonum?

Alex. Alen. q. 118. m. 2. art. 1. & 4.

QVod hic de malis dicetur, de damnatis hominibus eſt quoq; intelligendum. Lege ſuprà difficultatem; vtrum boni Angeli poſsint peccare, vel à beatitudine cadere?

S. Tho. q. 64. art. 2.

CONCLVSIO.

Doct. d. 7.

Angeli mali ita habent voluntates ad malum defixas; vt inde per veram pœnitentiam extricari haud poſsint. Hanc concluſionem fides catholica docet. Et probatur Eccleſi. 11. ſi ceciderit lignum ad Auſtrum, aut ad Aquilonẽ, in quocũq; loco ceciderit, ibi erit. Hinc colligit eccleſia ſtatum futurũ, ſiue bonum, ſiue malum forè æternũ. Et confirmatur Apoc. 20. cruciabũtur die, ac nocte, in ſæcula ſæculorum. Et Iſaiæ c. 8. ecce tribulatio, & tenebræ, &c. Et cap. 66. vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. Et Matth. 25. ibunt hi, &c. Et Marci. 9. bonum eſt tibi debilem, &c. vſq; in ignem inextinguibilem. Et eſt definita cap. firmiter de ſumm. Trinit. & fide cathol.

S. Bona. ar. 1 Scot. q. vnica Durá. q. 2. Gabri. q. 1. Eccleſi. 11. Apoc. 20. Iſaiæ. c. 8. & 66. Matth. 25. Marci. 9.

Hinc confutatur error Orig. aſſerentis, omnem voluntatem creaturæ, propter libertatem arbitrij, poſſe flecti in

Hæreſis. Orig. cauẽd.

bonum, & in malum, excepta anima Christi propter verbi vnionem. Vnde Angeli beati miseri, & miseri beati esse possent; quod est hæreticum.

Dub. Dub. Quæ nam est causa obstinationis dictæ?

Doct. vbi supra. Quod hîc in dubium vertitur, est, an conueniat obstinatio Angelis malis solùm conditione status pœnalis, in quo sunt, an ex conditione suæ naturæ? Opinio S. Thom. fuit, quòd illis ratione suæ naturæ conueniat. Alij autem affirmant ratione status, in quo sunt, competere illis obstinationem in malo; sed in assignanda ratione non conueniunt inter se. Aureolus (vt refert Marsil.) opinatus fuit; ideò ratione status fuisse obstinatum; quia Deus solus efficit quemdam habitum prauum inclinantem ad malum in malo Angelo, & semper conseruat illum. Vnde nunquàm resipiscet. Hæc autem opinio est impia: quia Deum facit malì conseruatorem, & auctorem, contra illud Oseæ. 13. Perditio tua Israel, tantummodò in me auxilium tuum.

S. Thom.

Aureolus erravit d. 7. q. 1.

Oseæ. 13.

Gabriel erravit. Gabriel vbi suprà, tanquàm probabile arbitratur, causam fuisse; quia in malo angelo est odium Dei ab ipso Deo productum, & conseruatum. Hæc etiam opinio est erronea, & impia, & indigna homine Christiano. Et ratio est: quia cùm odium Dei sit intrinsecè malum, horrendum est dicere, à Deo esse, & conseruari. Nec valet ratio, quam ipse affert, dicens, illum actum non habere rationem culpæ, sed pœnæ: quia culpa ab odio Dei, quod est intrinsecè malum, separari non potest.

Marsil. Marsil. q. 5. art. 2. existimauit causam esse, eò quòd Deus statuit non concurrere cum dæmonibus ad aliquod opus bonum, in pœnam peccati. Quæ opinio videtur esse Scoti, qui opinatur, causam obstinationis esse; quia de lege non dabitur auxilium Angelis malis; vt pœnitentes de malo, resipiscant. Hæc de opinionibus.

Scoti opinio.

1. Funda. Triplex est status cuiuscunquè creaturæ, nempè, viatorum, beatorum, & damnatorum. Status autem in communi est lex diuina de concurrendo, vel non concurrendo cum rationali creatura ad bonum. In particulari verò status viatorum est lex diuina de concurrendo cum viatore ad actum pœni-

pœnitentiæ, quotieſcunquè viator pœnitere voluerit; vt Eze chiel. 18. nolo mortem peccatoris; ſed vt conuertatur, & viuat. *Ezech. 18.* Et alibi vult omnes homines ſaluos fieri. Status autem beatorum, ſiue compræhenſorum, nihil aliud eſt, quàm quòd confirmati in gratia ſint impeccabiles. Quæ quidem confirmatio eſt lex diuina, de nunquàm deſerendo compræhenſorem; vt poſsit cadere, & de concurrendo cum illo ad omne opus bonum. Lege in florib. 4. in materia de beatitudine. Tertius ſtatus, ſcilicet, damnatorum eſt lex diuina de non concurrendo cum damnatis ad pœnitentiam. *1. Timot. 2.* Quæ habetur Eccleſi. 11. ſi ceciderit lignum, &c. Et Iſaiæ. 66. vermis eorum, &c. & Matthæ. 25. ibunt damnati in ignem æternum. *Eccl. 11. Iſaiæ. 66. Matth. 25.*

In ſecunda mora Angelorum fuerunt multæ morulæ. Hoc fundamentum fuit ſuprà probatum. Habuerunt enim maligni ſpiritus multas cogitationes ſucceſsiuas, & illarum operationum obiecta fuerunt diuerſa, quare non potuerunt ſimul eſſe, ſed ſucceſsiuè. Contingit enim multa ſimul ſcire (ideſt ſimul multos habere habitus ſcientiarum) intelligere verò vnum, hoc eſt, non ſimul habere plures cogitationes, & plures actus. *2. Funda.* *Ariſt.*

CONCLVSIO.

Præciſa, & immediata cauſa obſtinationis reproborum ſpirituum eſt eorum ſtatus, nempè, damnationis ſtatus. Hanc concluſionem communis doctorum ſententia approbat. Et præſertim Caiet. in artic. citato illam concedit. Et ratio eſt; quia ſtatus reproborum ſpirituum eſt, ſicut cõſtat ex primo fundamento, vt de lege, & de potentia ordinaria Dei pœnitere non poſsint. Et confirmatur, poſito diſcrimine inter obſtinatos in via, & in inferno; quia illi de lege poſſunt pœnitere: atverò damnati de lege pœnitere haud poſſunt, vt in eodem primo fundamento patet.

Hinc, quemadmodũ damnati de potentia ordinaria conuerti non poſſunt, non ob aliud, niſi quia Deus fecit legẽ de non concurrendo cum damnatis ad eorum conuerſionem; ita præſcitus finaliter de lege non conuertetur, propter eius demerita præuiſa; non tamen ante finem. *Append. 1.*

Append.2. Hinc obstinatio dæmonum duplicem habet causam, vnã deficientem, & est Deus, negans illis auxilium ad pœnitendum, alteram demeritoriam, scilicet, peccata dæmonum.

DVB. V. Per quid Angelus mutauit statum?

Doct. vbi.s. TOta controuersia inter S. Thom. & Scotum est, per quid Angeli mutauerunt statum, aut quomodo transierunt â statu viæ ad beatitudinis, vel dãnationis statum. S. Thom. tenet post primum peccatum mutauisse statum; quia post illud peccatum iam non erant viatores. Scot. verò tenet, non fuisse primum peccatum causam transitus à statu viæ, ad statum damnationis. Quæ autem de eius sentẽtia fuerit causa mutationis huius status in hac distinct. non insinuat, colligitur tamen ex dictis in.4.&.5.dist. suprà de secunda angelorum mora.

Nota. Animaduerte cum Durand.vbi suprà Angelis, qui habẽt scientiam concreatam, datum fuisse breuissimum tempus viæ; at verò hominibus, qui acquirunt cognitionem à rebus, præfixum fuisse longissimum viæ tempus; quare de sententia illius, Deus statuit Angelis legem; vt vnam tantùm haberent moram, post creationem, in qua operarentur. Et cõfirmatur; quia sicut homini, post creationem, datum fuit breuissimum tempus, quo in statu innocentiæ stetit, & angelis fuit breuissimum tempus viæ.

CONCLVSIO I.

Angeli post primum peccatum, adhûc fuerunt viatores, & potuerunt pœnitere. Probat Scot. hanc conclusionem auD. Augusct. toritate D. Augustini de fide ad Petrum. c.5. vbi ita ait. Si possibile esset, vt humana natura, quæ, postquàm à Deo auersa est, voluntatis perdidit bonitatem, ex se ipsa rursus eam habere posset, multi posibilius hoc haberet natura angelica, quæ quantò minùs grauatur corporis terreni pendere, tantò magis hac esset prædita facultate, & hæc habere posset. Cæterum, cùm hæc auctoritas nec S. Thom. refragetur, nequè Scoto suffragetur: quia D. Aug. loquitur subconditione, & non

& non absolutè, perspicuum est, quòd si homo posset ex viribus naturæ conuerti ad Deum, multò magis posset Angelus, cùm sit perfectioris naturæ: sed neuter potest. Ideò probatur conclusio ratione: Angeli in secunda mora fuerunt viatores, & hæc fuit successiua, & non instantanea: vt in secundo fundamento proximæ difficultatis probatum est: ergo potuerunt in illa secunda mora pœnitere.

CONCLVSIO II.

Causa transitus Angelorum à statu viæ, ad statum damnationis, non fuit primum peccatum: sed perseuerantia in illo, & in alijs peccatis, vsquè ad tempus præfixum eis ad pœnitendum. Quod quidē tempus fuit finitum, fuitquè vltimū instans secundæ moræ. Et ratio est, quia post primum peccatum potuerunt Lucifer, & alij mali Angeli pœnitere: vt in prima conclusione probatum est. Quare illud peccatum nō fuit causa existendi extra viam: sed perseuerantia in eorum peccato, vsquè ad vltimum instans secundæ moræ, in quo instanti secundum legem diuinam fuit tempus viæ angelorum finitum.

Hinc sicut confitemur homines damnari non solùm propter peccata, verùm etiam propter finalē impœnitētiam, eò q̄ ex præcepto tenētur pœnitere, & nō pœnitēt: ita fatendū est, Angelos malos fuisse damnatos, non solùm propter primum peccatum, verùm etiam propter finalem impœnitentiam, vt dictum est. Append. 1.

Hinc locus B. Damasceni, quem pro se S. Tho. & eius discipuli allegant, nempè, quod hominibus fuit mors, hoc fuit Angelis lapsus, intelligendus est non de primo peccato: sed de perseuerantia in illo, & in alijs vsquè ad vltimum instans secundæ moræ. Sed de ijs in lib. controuersiarum. Append. 2. *B. Damas.*

Nona diffic. Vtrùm mali Angeli possint meritoriè operari?

HAnc difficultatē tractat Scot. vbi sup. art. 2. & declarat, quam ob causam mali angeli non possint meritoriè operari. Et sunt præmittenda quædam fundamenta vtilissima, quæ in eadem q. ab Scot. proponuntur. *Scot. & alij vbi. s.*

1. Funda. Primum fundam. omnis actus præter bonitatem entitatiuam, siue entis, triplicem potest habere bonitatem. Nam vel est actus bonus ex genere, vel moraliter bonus, vel bonus meritorie. Actus ex genere bonus est res, vel operatio licita, id est, non prohibita, vel de cuius quidditate non est aliqua malitia, & si fuerit mala, erit ab extrinseco, ratione alicuius circũstantiæ. Illustro rem exemplo; dare eleemosynã, aut dicere veritatem, sunt actus boni ex genere; quia nõ sunt prohibiti, neque in sua quidditate malitiam aliquam includũt, quãuis ab extrinseco, propter aliquam circunstantiam, quæ non est de ratione istorum actuũ, possint esse mali; vt si daretur eleemosyna, propter vanam gloriam, vel si dicatur alicui veritas contumeliosa: vt si quis exprobaret alicui veram ebrietatẽ, aut incontinentiam, &c. Actus moraliter bonus est actus, non solùm ex genere bonus; verùm debitis circunstantijs tẽporis, scilicet, loci, finis, & personæ vestitus, & ornatus: vt si debito loco, tempore, & vero pauperi: vt ei subueniatur, eleemosyna tribuatur. Actus bonus, & meritorius est actus bonus ex genere, & moraliter, & elicitus ab existente in gratia, & propter Dei amorem.

2. Funda. Secundum fund. Bona hæc primi fundamenti habent se, sicut superiùs, & inferiùs; ita q̃ inferiùs, siue minus vniuersale bonũ non potest esse aliquo modo sine superiori; benè tamen è contra. Et ratio est; quia bonum morale non potest esse, quin sit bonum ex genere, nec meritorium bonum esse potest, quin sit morale bonum. Et probatur; quia bonũ morale, & meritorium præcipuam bonitatem à fine desumunt, Matth. 6. iuxta illud. Si oculus tuus nequam est, &c. Nam si nõ fuerit actus bonus ex genere, est peccatum, & ex consequenti non potest referri in bonum finem. Perinde etiam si fuerit malus moraliter priuatiuè, aut positiuè; vt statim dicetur, erit peccatum, & per consequens non potest in Deum referri, quod est de ratione meriti.

3. Funda. Tertiũ fund. Triplex quoq; est malus actus, triplici actui bono oppositus. Primus est actus intrinsecè, siue ex genere malus, nempè, ex sua quidditate malus: vt est mentiri, furari, &c. Secundus est actus moraliter malus; vt est actus ex

genere

genere bonus, effectus malus; quia deeſt illi circunſtantia aliqua debita ineſſe; vt ſi detur eleemoſyna propter malum finem, ſcilicet, inanem gloriam, &c.

Quartum fund. ex triplici malitia ſiue malo actu, ſiue ex triplici malo dicto, in tertio fundam. Primum, ſcilicet, malũ ex genere ſumitur vno modo contrariè tantùm ad bonum ex genere; vt mendacium, & veritas, & odium Dei, & eius amor opponuntur contrariè: & medium, quod inter illa dabitur, erit etiam bonum, aut malum ex genere; vt inter mẽdacium, & veritatem datur medium, ſcilicet, verbis amphibologicis veritatem cœlare: Quiquidem actus medius impoſſibile eſt, quin ſit vel bonus, vel malus ex genere. Secundum malum, vtpotè malum moraliter, accipitur dupliciter, ſcilicet, priuatiuè, & poſitiuè. Priuatiuè tantùm accipitur, quando alicui bono ex genere deeſt aliqua circunſtantia ne ceſſaria ad bonitatem moralem; nullam tamen habet circunſtantiam malam; vt ſi eleemoſyna detur loco, & tempore, & perſonæ debitæ: non tamen propter bonum, vel malum finem; vel ſi detur propter bonum finem, deeſt tamen circunſtantia perſonæ; vt ſi detur pauperi eleemoſyna abutenti. Hic actus non erit bonus moraliter; quia bonum, teſte B. Dionyſio, eſt ex integra cauſa, & huic deeſt vna cauſa, ideſt, vna circunſtantia; & ideò dicitur malus hic actus priuatiuè. Poſitiuè autem malum morale eſt, quando non ſolùm deeſt circunſtantia bona, verùm etiam apponitur mala, vt ſi detur eleemoſyna propter vanam gloriam. Malum demeritorium capitur quoquè priuatiuè, vel poſitiuè. Priuatiuè, quando fuerit bonus moraliter, non tamen eſt ab homine exiſtente in gratia; ſed in peccato, talia fuere multa philoſophorum opera. Vel ſecundo, dato quòd operans ſit in gratia; non tamen elicit actum propter Deum, talis actus eſt largitio eleemoſynæ facta parentibus, & propinquis, non propter Deum: ſed affectu cognationis, & carnis. De quibus B. Gregor. in homilia Apoſtolorum homil. 27. ait. Sunt nonnulli, qui diligunt proximos; ſed per affectum cognationis, & carnis, quibus tamen in hac dilectione ſacra eloquia non contradicunt.

4. Funda.

B. Dionyſi.

B. Greg.

Tamen illa sublimia dilectionis præmia non assequuntur: quia amorem suum non spiritualiter impendunt. Positiuè demeritorium est, quodcũq; peccatũ mortale; quia est contra charitatem. Vel veniale peccatum: quoniam est præter charitatem.

5. Fundam. Quintum fundamentum. Triplex est potentia. Vna realis. Altera logica. Et tertia, quæ differentia entis nominatur. Prima est principium actiuum, siue passiuũ alicuius formæ. Talis est voluntas respectu suorum actuum amoris, scilicet, vel odij. Secunda potentia dicitur ipsamet propositio possibilis; vt Antichristus potest esse. Tertia, quæ dicitur differẽtia entis, est potentia propinqua, siue remota subiecti ad aliquam formam. Et appellatur differentia entis; quia est altera differentia, in quam ens diuiditur: vt v.g. hoc ens, nẽpè, homo, aut est albus in actu, aut in potentia. Est ergo vno verbo differentia entis illud, quod non est, sed potest esse: vt Antichristus modò non est, sed potest esse.

6. Funda. Sextum fundamentum. Propositio Logica dupliciter dicitur impossibilis. Vel propter repugnantiam extremorum ab intrinseco: vt ista, homo est irrationalis: quia termini sunt incompossibiles. Vel ab extrinseco, vt hæc, homo in tenebris potest videre.

7. Fundam. Septimum fundam. voluntas creata, quæcunquè illa sit, non est principale merẽdi principium, sed partiale. Et ratio est; quia huiusmodi principium meriti debet esse sufficiens ad producendam gratiam, & talis est solus Deus. Gratiam enim, & gloriã dabit Dominus. *Psalm.* 83. psal. 83. Illustrat hoc fundamentum Scot. exemplo. Sit, inquit, ita, q̃ oculus sit in tenebris, tunc ipse oculus erit tantum principium partiale visionis, non tamen totale: quia ad videndum requiritur lumen. Neq; erit principium partiale. & principale; quia oculus, inquit, illuminare medium, quod requiritur ad videndum, nõ potest: ita à simili in proposito.

CONCLVSIO I.

Dæmones in sensu cõposito meritoriè operari nequeũt. Et ratio est; quia ista extrema, malus potest mereri, simul de eodẽ verificari non possunt: sicut ista, albũ potest esse nigrũ.

Nam

Nam ad sensum compositum desideratur: vt, manente malitia, possit aliquis nequam actum meritorium elicere.

CONCLVSIO II.

Dæmones habent potentiam actiuam partialem actus meritorij: non tamen totalem. Et ratio est; quia habent liberum arbitrium, quod est causa partialis meriti.

CONCLVSIO III.

Dæmones non habent potentiam actiuam totalem merendi. Et ratio est; quia non habent voluntatem gratia, & charitate informatã quæ est principium totale merendi.

CONCLVSIO IIII.

Dæmones habent potentiam realem passiuam ad merẽdum. Et ratio est; quia eorum voluntas posset modo recipere actũ bonũ meritorium, scilicet, dilectionem Dei, si illis à Deo infundatur. Est enim voluntas dæmonum post peccatum (sicut, & anteà) cuiuscunquè volitionis receptiua.

CONCLVSIO V.

Hæc propositio, dæmones possunt mereri, nõ est impossibilis ab intrinseco, & in sensu diuiso. Et ratio est; quia habẽt liberum arbitrium, quod est partiale principium meriti.

CONCLVSIO VI.

Est talis propositio impossibilis ab extrinseco, & in sensu composito. Et ratio est, quia Deus instituit secundum potentiam ordinariam, hoc est de lege, non concurrere cum dæmonibus ad merẽdum; vt in proxima difficultate explicatũ est.

CONCLVSIO VII.

Dæmones, non solũm non possunt mereri; sed nequè disponere se ad meritum. Et ratio est, quia huiusmodi dispositio non est à natura nuda, sed ab auxilio speciali Dei adiuta. Oppositum videtur Scot. affirmare hoc loco sed interprætandus est ex alijs locis; vt in florib. 4. lib. in materia de pœnitentia illum declarauimus.

DVB. VI. Dæmones possunt ne aliquod bonũ morale operari?

DVas refert Scot. opiniones. Vna est cõmunis S. Bona. Ricar. & Gregor. hac dist. & Henrici quol. 8. quæst. 11. Alex. Alen. *m.* 3. *art.* 2. *& alij vbi.* s.

qui omnes affirmant, quòd quamuis dæmones posſint habe re aliquos actus bonos ex genere: tamē illos ſemper viciant per aliquam malam circunſtantiam, ordinãdo illum actum in amorem ſui; vt ſi habeant odium pœnarum prop er ſui amorem. Hanc opinionem reijcit Scot. multipliciter, & præ ſertim; quia odium pœnarum ex amore ſui in via non eſt actus malus moraliter; immò eſt licitus. Quare, & in termino non erit moraliter malus. Secunda opinio tenet dæmonibus infundi habitum malum, quo fit: vt nihil poſsint benè moraliter vellē. Hæc opinio ab Scoto improbatur, & meritò. Et præter Scotum confutatur; quia cùm, Deo auctore, nullus ſit deterior, talis habitus non infundetur à Deo, neq; ab aliqua alia creatura. Scoti verò opinio ſequenti concluſione continetur.

CONCLVSIO I.

Si naturam ſpirituum reproborum conſideremus poſſunt habere actum bonum moraliter, vel ſaltem ex genere, non deformatum aliqua mala circunſtantia, vt odium pœnarū ex amore ſui. Et ratio eſt: quia in dæmonibus manſerunt naturalia integra, ideſt, liberum arbitrium, & concurſus generalis Dei. Et actus moraliter bonus poteſt elici ex ijs. Secundò probatur: quia cùm poſsint habere multas volitiones ex genere bonas, & non neceſsitentur ad ponendam aliquam malam circunſtantiam poterunt profectò habere actum bonum, ſecundum ſuam naturam.

Decima diffic. Sunt ne eorum actus ſemper mali?

CONCLVSIO.

S.Tho. ad.5. & alij vbi.S. DE facto omnes eorum actus ſunt mali. Hoc enim eſt maximè probabile propter eorum obſtinatam & vehementem malitiam. Secundò quia cùm ſint in odio intenſiſsimo, & perpetuo Dei, & proximi, non habēt actum aliquem bonum: quemadmodum homo, qui affectus eſt iniuria, eſt in odio proximi, & quicquid tunc affectat, vult, & molitur, eſt in proximi damnum. Et *D.Greg.* 18. moral. c. 1. omnis voluntas damnati iniuſta eſt.

D. Greg.

Vnde-

Vndecima diffic. An dæmones retineant liberum arbitrium, in quo fuerunt creati?

HAec difficultas ex præcedentibus infertur: quia cùm sint determinati ad malum, ita: vt de lege non possint benè operari, videntur post peccatum non esse liberi. *Alex. Alen. q. 74. m. 3. & 8.*

Primum funda. liberũ arbitrium est volũtas, habẽs vsum rationis præuium ad suas operationes, quæ voluntas est ad vtrũquè oppositorum indeterminata. Constabit fundamentum, posito discrimine inter causam naturalem, & liberam, quę hoc interse distant, q̃ prima est determinata ad alterum oppositorum: vt ignis ad calefaciendum: atverò secunda est indeterminata ad vtrunquè oppositorum: vt voluntas ad volitionem, & nolitionem. *S. Bona. d. 7. art. 2. per. 3. q. 1. Funda.*

Secundum fundam. Quãuis liberum arbitrium se ipsum mouet, non tamen est prima causa suorum actuum. Immò in omnibus suis actionibus præsupponit concursum causæ primæ, nempè, voluntatis diuinæ, mouentis voluntatem nostram. Nam quando volo scribere, Deus est, qui priùs natura mouet voluntatem meam: vt eliciam hunc actum. Volo scribere. Et constat ad Philippen. 2. Deus enim est, qui operatur in nobis velle, & perficere. Et Ioan. 1. sine ipso factum est nihil. Nequè concursus Dei aufert libertatem: nam sicut in causis naturalibus, mouendo illas, non aufert, quin effectus sint naturales: ita mouendo causas liberas, non aufert, quin actiones illarum sint liberæ. Ideò enim dicitur volũtas libera: quia potest Deus concurrere cum illa, ad vtrunquè oppositorum, quòd non potest cum causis secundis naturalibus. Nam cum igne non concurrit ad frigefaciendum, sed ad calefaciendum tantùm. *2. Fundam. S. Tho. p. p. q. 83. art. 1. ad 3. Ad Philipp. 2. Ioan. 1. c. Scot. in primo dist. 39. q. 1.*

CONCLVSIO I.

Reprobi spiritus liberum habent arbitrium. Et ratio est ex primo fund. quia habent voluntatem ex se indeterminatam ad vtrunquè oppositorum. Eiusdem enim rationis est voluntas in via, & in termino: quia non efficitur potentia naturalis extra viam: alioquin non esset voluntas.

Hinc, reprobi spiritus non possunt habere dispositionẽ ad opus. *Append. 1.*

opus meritorium. Et ratio est, ex primo fundamento: quia sine cõcursu Dei nihil boni possunt operari, & Deus secũdũ legem; vt ex superioribus constat, non potest cõcurrere cum illis ad bonum.

Append.2. Hinc, in sensu composito non possunt benè operari; possunt tamen in sensu diuiso. Quia ex natura sua non sunt determinati ad malum; sed indeterminati. Quod quidem est satis ad arbitrij libertatem.

Duodecima diffic. Vtrùm reprobi Spiritus semper adhæreant peccato, in quo recesserunt?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. q.109.m.5. & q. 118. m.2. ADhærent quidem semper peccato, in quo recesserunt. Probatur primò ex D. Bernar. super cantica, dicente, damnatũ semper diligere iniquitatẽ, quam fecit. Et cõ firmatur ex diffinitione obstinationis, quæ est adhærere malo, à quo secundum legem diuelli non potest. Quod insinuat scriptura, quando dicit. Superbia eorum, qui te oderunt, ascẽdit semper. Nunquam enim displicuit, neq; displicebit illis peccatum. Effectus enim peccati, scilicet, pœna æterna est, quæ illis non placet. Ideò enim mali pœnitentiam agentes, dicunt. Quid profuit nobis superbia? quasi dicant, nullũ fructum ex ea consecuti sumus.

D. Bernard. Psal. 73. S. Tho. q. 64. art. 4. ad. 3. Sap. c. 5.

Decimatertia diffi. Vtrùm Angeli reprobi quicquid volunt, velint immobiliter?

S. Tho. q. 63. art. 6. ad. 3. & Scot. vbi suprà. COmmuniter dicitur voluntatem Angeli post primam electionem esse inflexibilem.

CONCLVSIO.

Angelus malus mobiliter etiam vult. Probatur ex euangelio, nam voluit Christum mori, incitando Iudam, & idem deinde Christi mortem per vxorem Pilati prohibere volebat.

Ioan. 13. Matth. 27.

Limitatio. Intelligenda conclusio est; vt suprà diximus, quòd sit voluntas mali Angeli mutabilis ex vno peccato in aliud; non autem ex peccato in bonum.

Deci-

Decimaquarta diffic. Poſſunt ne mali Angeli ſuſpẽdere actus intellectus, & voluntatis?

CONCLVSIO.

DAmnati omnes non poſſunt ſuſpendere per liberum arbitrium à conſideratione malorum, in quibus ſunt, intellectum, nec voluntatem. Et ratio eſt; quia cùm triſtitia ſit de ijs, quæ nobis nolentibus accidunt, & damnatis inſit continua triſtitia ex conſideratione malorum, quæ patiuntur, ſi poſſent ſuſpendere intellectum, & voluntatem ab iſtorum conſideratione, illo tempore carerent omni triſtitia. Quod eſt contra illud Matth. 25. ibũt hi in ſupplicium æternum. Et hoc non ſolùm eſt verum in inferno; verùm etiam in hac vita; vt ſi quis mittatur in ignem, non poterit ſuſpendere intellectum ab illa tormenti conſideratione, neq; voluntatem ab odio illius mali; vnde neceſſariò ſequitur triſtitia. Intelligendum hoc eſt per naturam, quia per gratiam benè poteſt: vt patet in B. Stephano, cui lapides torrentis fuerunt dulces, & in B. Laurentio cui carbones accenſi, roſæ videbantur, & in alijs martyribus comprobatum eſt.

Scot. in. 4. d. 44. q. 1. & 2. & d. 46. q. 4.

Matth. 25.

Limitatio.

Hinc à contrario ſenſu; quia beati ſemper diuinæ contẽplationi intendunt, non poſſunt perpetua lætitia carere, neque ab illa æterna fœlicitate cadere.

Append.

Decimaquinta diffic. Materia corporalis ſeruit ne Angelis ad nutum?

TItulus huius difficultatis, quam tractat Magiſter in fine diſt. 7. eſt ita intelligendus; vt ſit ſenſus. An poſſint tranſmutare materiam ex vna forma in aliam; vt ex ligno facere ignem. Hoc enim eſt materiam obedire angelis ad nutum (vt communis doctorum ſententia teſtari videtur) poſſe, ſcilicet, immediatè producere, ſiue introducere formã ſubſtantialem, ſiue accidentalem in materiam.

S. Th. q. 110 art. 2. Dura. d. 7. q. 4. S. Bona. in. 2. p. eiuſdẽ diſt. artic. 2. q. 1. & 2.

Secundò nota cum D. Bona. non eſſe intelligendum titulum de formis artificialibus. Has enim dæmon, ſicut homo faciendo imagines, & figuras, introducere poteſt.

Tertiò

Tertiò nota tria esse animaliũ genera. Primũ est eorũ, quę per propagationẽ tantùm generantur, quæ perfecta appellãtur: vt homo, æquus, &c. Et hæc sola fuerunt conseruata in arca Noe. 2. generis sunt animalia, quæ equiuocè generantur, scilicet, per propagationẽ, siue per putrefactionẽ terrę; vt mures. Tertiũ genus est animaliũ, quæ per putrefactionẽ tantũ elementorũ producuntur; vt ranæ, aliaq; id genus, similiter, & plantæ, & arbores aliquæ virtute terræ generantur.

Gen. c. 7.

CONCLVSIO I.

Angeli non possunt transmutare materiam ex vna forma in aliam. Et ratio est; quia huiusmodi transmutationes habẽt causam præcisam. Homo enim fit ab homine, & neq; potest esse alio modo, nisi fiat à Deo supernaturaliter. Et intelligitur conclusio de animalibus primi generis. Lege D. Aug. 3. de Trinit. c. 8. &. S. Thom. q. 65. art. 4. & S. Bona. hac d. art. 2. q. 1. vbi dicit, causam esse diuinam institutionem, secundum quam, est in virtutibus, & naturis rerum limitatio, & hoc secundum legem, quam eis ab initio indidit. Vnde sicut dixit; germinet terram herbam virentem, & non germinet hominem. Et homini dixit: vt se multiplicaret; sic terra herbam germinat, & homo hominem generat.

D. Augst.
S. Thom.
S. Bona.
Gen. 1.
Gen. c. 1.

CONCLVSIO II.

Illa, quæ generãtur per putrefactionem, aut ex seminibus; vt plantæ, possunt virtute bonorum, aut malorum Angelorum fieri. Ratio est; quia Angeli, cùm cognoscant secreta naturæ, applicant actiua passiuis, scilicet, aquam dispositam terræ, & inde generant ranas, & alia animalia imperfecta. Nota tamen formas substantiales non introduci ab angelis in materiam primam; sed virtute actiuorum naturalium, quorum applicationem ipsi solùm efficiunt.

CONCLVSIO III.

Potest quoquè Angelus efficere; vt arbor floreat tempore hyemis, & fructum ferat. Et ratio est; quia nouit rerum proprietates, & applicans calida radicibus arborum, facit quicquid natura temporis discursu efficere potest. Nempe, vt tẽpore hyemis floreat arbor, & fructus ferat. Hæc autem non sunt miracula, sed mirabilia.

Distinct.

Diſtinct. VIII.

Quæſt. I. Vtrùm Angeli ſint corporei?

SVperiùs egit Magiſter de poteſtate bonorum, & malorum Angelorum, quô ad meritum, & demeritum, nunc de eorum potentia, quantùm ad aſſumptionem corporum diſputat. Fuit autem hæc prima. q. ſuprà diſt. tertia à nobis expoſita, quæ ibi eſt numero ſecunda.

Quæſt. II. Vtrùm Angeli boni poſſint aſſumere corpora?

AD maiorem intelligẽtiam huius ſecundæ quæſtionis, quæ aliquot difficultatibus explicatis erit perſpicua, lege Alex. Alen. q. 34. & 35. S. Tho. q. 51. D. Bona. Scotum, Dura. & reliquos doct. ſcholaſticos hac diſt. 8. *Alex. Alen. q. 34. Doct. vbi ſ. q. 1.*

CONCLVSIO.

Angeli poſſunt aſſumere corpora. De fide eſt, & multis in locis ſacræ ſcripturæ continetur. Nam Gen. 18. legitur apparuiſſe Habraæ in conualle Mambre tres viros, qui fuerunt tres Angeli miſsi à Deo; vt denunciarent illi conceptum Iſaac, & Gen. 19. venerunt duo Angeli Sodomam veſperè, quibus dixit Loth. Domini declinate in domum pueri veſtri, & lauate pedes veſtros. Quare habebant corpora, & non naturalia; vt ex prima quæſt. conſtat; ergo aſſumpta, in quibus, & videbantur, & operabantur, Et Tobiæ cap. 5. inuenit iuuenem ſplendidum, & ignorans, quòd Angelus Dei eſſet, ſalutauit eum. Et Ioan. 20. Maria inclinauit ſe, & vidit duos Angelos. Et Lucæ. 1. ingreſſus Angelus ad Virginem dixit, &c. Quare ad loquendum Virgini ſanctiſsimæ corpus aſſumpſit. *S. Tho. art. 2 S. Bona. q. 2. Scot. q. vnica. Gen. 18. Gen. 19. Tobiæ. c. 5. Ioan. 20. Lucæ. 1.*

Prima diffi. Poterit ne malus Angelus, ſicut bonus, aſſumere corpus?

CONCLVSIO.

POſsũt, & mali Angeli aſſumere corpora, in quibus appareãt hominibus, & in quibus operẽtur. Hæc cõcluſio eſt etiam *Doct. vbi ſuprà.*

Gen.3. *Matthæ.4.*

etiam de fide; nã legitur Gen.3. apparuisse in figura serpẽtis. Et Matth.4. legimus dæmonem apparuisse Christo, & non spiritualiter, sed corporaliter. Nam assumpsit eum in pinaculum templi, & supra montem excelsum, quæ per ministerium corporale facta fuisse apertissimè euangelium indicat. Et tandem ratio hoc quoque confirmat; nam cùm in illis remanserint naturalia integra, sicut boni virtute naturali possunt assumere corpora; ita, & mali Angeli.

Secunda diffic. Quid nam est Angelum assumere corpus?

Alex. Alen. m.3. &. dd. vbi.s.

SAnctus Thom. vbi suprà ad.2. tenet nihil aliud esse, quã q̃ per corpus repræsententur proprietates inuisibiles angeli, ideſt, q̃ operetur suas operationes per tale corpus. Scot. verò ait assumere angelum corpus est esse diffinitiuè in aliquo corpore, & exercere per illud, tanquàm per instrumentum, aliquas operationes. Quomodo loquebatur Gabriel virgini sanctissimæ. Alex. autem Alen. affirmat, esse sumptionem corporalis creaturæ, sibi coniunctæ, vel quasi vnius cum creatura spirituali ad manifestationem ipsius creaturæ spiritualis, vel ad demonstrationem diuinam. hæc ille.

CONCLVSIO.

Angelũ assumere corpus est manifestare se signo aliquo sensibili ita, quòd agnoscatur ibi esse diffinitiuè. Et ratio est; quia Angelum assumere corpus iuxta communem doctorũ sententiam est, quòd per corpus Angelus repræsentetur; & Angelum repræsentari est, quòd videatur per aliquod signũ sensibile. Quemadmodum dicimus Spiritum sanctum fuisse visum in columbæ specie, eò q̃ illa species repræsentabat Spiritum sanctum; vt signum repræsentat signatum. Quamobrem, quando Angelus videtur per aliquod signum sensibile, scilicet, per corpus, quod est signum Angeli ibi existentis, tunc dicitur Angelus assumere corpus. Quod confirmatur à definitione signi; quia tale corpus præter speciem, quã ingerit sensibus, aliquid aliud offert intellectui, scienti ibi esse angelum.

Matth.3. *Marc.1.* *Luc.3.* *Ioan.1.*

Hinc,

Hinc, ſi Angelus moueat cœlum, aut lapidem, non dicetur cœlum, aut lapidem aſſumere. Quia non ſunt ſigna Angeli ibi exiſtentis. Append.

Tertia diffic. Angeli poſſunt informare corpora ab eis aſſumpta?

SEnſus eſt. An poſsint aſſumere corpora ad vnitatem naturæ? *Doct. vbi.s. Scot. quol. 9.*

CONCLVSIO.

Angeli non vniuntur corporibus aſſumptis; vt forma materiæ, quod eſt aſſumere ad vnitatem naturæ. Et ratio prima eſt; quia ex angelo, & corpore aſſumpto non fit vnum perſe diſtinctum realiter à qualibet parte diſiunctiuè, vt ex anima rationali & corpore fit homo, qui nequè eſt corpus, neq; eſt anima. Pars enim non eſt totum. Secũda ratio, quia ex duobus ſuppoſitis intranſmutatis impoſsibile eſt aliquid generari: vt ex homine, & leone intranſmutatis nihil generatur. Quare nequè ex Angelo, & corpore, quorum vtrunquè eſt ſuppoſitum in tranſmutatum, aliquod tertium generabitur. Et tandem; quia Angelus, cùm ſit ſuppoſitum, non poteſt eſſe forma, quæ eſt pars totius.

Quarta diffic. Aſſumunt ne corpora ad vnitatẽ ſuppoſiti; ſicut Verbum diuinũ aſſumpſit humanitatẽ?

CONCLVSIO.

NOn aſſumunt corpora ad vnitatem ſuppoſiti. Et ratio eſt, quia ad talem aſſumptionẽ requiritur virtus infinita, & Angeli tali virtute carent. Et confirmatur; quia quando fit aſſumptio ad vnitatem ſuppoſiti, ſiue hypoſtaticam vnionem, fit communicatio idiomatum vtriuſquè naturæ de eodem ſuppoſito. Nam Chriſtus eſt Deus, & homo, mortalis, & immortalis, corruptibilis, & incorruptibilis, &c. De Angelo autem aſſumente corpus, corporis *S. Tho. 3. p. q. 2.*

proprietates non verificantur. Falsum enim esset affirmare de Angelo Gabriele, qui alloquebatur Virginem, tunc fuisse corruptibilem, mortalem, &c.

Error Tertul. Hinc, confutatur error Tertuliani lib. de carne Christi, asserentis, Angelos assumere corpora ad vnitatẽ suppositi.

Quinta diffic. Quo modo corporibus assumptis vniuntur?

CONCLVSIO.

VNiuntur, & præiunguntur corporibus, ab ipsismet Angelis diuina virtute formatis, tanquàm mobilibus, ita; vt congruit ad repræsentandum suas intelligibiles proprietates. Et ratio est; quia assumunt corpus humanũ cum manibus, vt repræsentent se posse, & scire operari. Et cum ore, quia possunt conceptus manifestare. Et cum oculis, propterea q̃ vident in verbo, & in se ipsis rerum naturas, vt suprà in q. de cognitione Angelorum declarauimus.

Sexta diffic. Indigent ne corpore assumpto ad aliquam operationem?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 2. & reliq. vbi s. ANgeli assumunt corpora non propter eorum indigentiam: sed propter nostrã vtilitatem. Et ratio est; quia boni illud assumunt; vt familiariter cum hominibus conuersando, demonstrent societatem, quam in futura vita cum illis sunt habituri: & vt homines diuersimodè ad bonũ promoueant. Nam, vt dæmones assumunt corpora; vt hominibus appareant, diuersimodè eos tentando, & quot modis possunt eis impedimenta præstando, & nocendo; ita, & boni Angeli; vt in corporibus assumptis appareant, hominesq; consolari, & dæmonum impedimenta reprimere, & damna illis illata resarcire valeant. Iuuant enim nos non solùm in operationibus corporalibus, verùm etiam in spiritualibus.

Alex. q. 33. m. 3. Septi-

Septima diffic. Corpora assumpta sunt ne vera, vel imaginaria?

OPinio fuit quorundam, quam refutat S. Tho. vbi sup. dicentium, Angelos non assumere vera corpora; sed ficticia, quæ apparent esse corpora, non sunt tamen. Et confirmant suã sentẽtiam in imagine, quæ prophetis cõtingebat. Vidit enim Ezechiel ossa arida, & non erant ossa. *S.Tho. ar. 2. doct. vbi.s.* *Ezech. 37.*

CONCLVSIO.

Sunt vera corpora, & non imaginaria, quæ ab Angelis assumuntur. Et ratio est; quia quod secundum imaginationem contingit, solùm sentitur ab illo, in cuius imaginatione fit. Ossa nãq; arida solùm ab Ezechiele, & non ab aliquo alio videbantur: propterea q̃ non erant vera: sed imaginaria, at verò Angeli assumentes corpora sine discrimine ab hominibus videntur: vt constat exemplo Angelorum, qui venerunt ad subuertendam Sodomam, qui, & à Loth, & eius familiaribus, & ab omnibus Sodomitis visi fuere. *Gen. 19.*

Octaua diffic. An corpora tantum aerea assumant?

S. Bona. varias opiniones refert.

CONCLVSIO.

Assumunt tãtùm corpora aerea, & non terrea, vel aquea, vel ignea. Et ratio est; quia quicquid faciunt ex eo, quod cõmodius, & aptius est rei, quam intendunt, efficiunt. Et eorũ apparitionibus conuenientius est aeris elementum. Nam si ex terra, vel aqua assumerent, non tam citò disparerent. Et si ignea corpora assumerent, ab eis tacta, vel quæ illis cõtigua essent comburerent. Quare conuenientius est, vt ex aere illum virtute diuina condensando, quantum ad formam corporis opus est, corpus assumant. *Alex. Alen. q. 34. m. 4. & q. 35. m. 3. S. Bona. hac d. art. 2. q. 2.*

Nona diffic. Quomodo ex aere potest corpus assumi?

RAtio dubitandi est: quia aer in sua raritate manẽs, neq; colorem, neque figuram habet.

CONCLVSIO.

Aer quando condensatur figuram, & colorem recipere potest. Confirmat hanc conclusionem experientia in nubibus, in quibus figuræ variæ, & colores diuersi apparent. Et eodem modo de corporibus ab angelis assumptis cẽsendum est. Lege S.Bonau. vbi suprà, qui appositissimè, quomodo hoc fiat, declarat.

Dubium. Qua motus celeritate mouebitur tale corpus ab Angelo?

Alex. Alen. q.35. m.3.

REspondeo cum Alexandro. Tam citissimè mouebitur, quãtùm permittet natura corporis, quod mouetur, & quanta erit virtutis mouentis intensio.

Append.

Hinc cùm tale corpus, secundum virtutem Angeli influentis ei virtutem, moueatur, nobis insensibiliter mouebitur.

Decima diffic. Organizat ne Angelus illud corpus?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. q.34. m.5. S. Bona. hac dist.art.2.q.1.

ANgelus præparat corpus assumendum, non autem organizat. Et ratio est; quia Angelus non potest; vt suprà in hac.q. diximus, educere formam naturalem in esse, nisi virtute naturæ adiuuetur. Patet etiam exẽplo agricolarum, qui quamuis in segetibus aliquid operentur, ad recipiendam formam vltimam; illam tamen formam non dant. Vel respondeo cum D.Bona.vbi suprà.q.1. &.2. corpora ab Angelis assumpta nec habent veram formam, & complexionem corporum humanorum, neq; organizationem cõpletam, sed solùm effigiem, & talis corporis formatio, quamuis sit ex adiutorio naturæ, principaliter tamẽ est à virtute spiritualis substãtiæ. Propterea quòd effigies illius corporis plùs artificialis, quàm naturalis est.

Vnde-

Vndecima diffic. An diabolus assumat corpus hominis ab illo obsessi?

QVidam Thomistæ tenent non assumere tale corpus; sed tantùm vexare illud. Et ratio illorum est; quia corpora non mouentur à dæmone, sed ab anima.

CONCLVSIO.

DAemones talia corpora, sic obsessa, dicũtur assumere. Probatur à definitione suprà posita; quia sunt ibi diffinitiuè, & multis signis visibilibus, ibi esse apparent, cũ loquantur alieno idiomate, ab idiomate obsessi, & detegant multa, quæ impossibile est obsessum scire, & moueatur eius corpus non ab anima, sed à dæmone, quando obsessus se in ignem proijcit, & mira celeritate moueatur corpus sursum, & deorsum, & tanto cum impetu; vt impossibile sit talem motum ab anima fieri.

Duodecima diffi. Vtrùm Angeli possint virtute naturali mouere corpora localiter?

CONCLVSIO.

POssunt Angeli mouere corpora localiter. Hæc cõclusio expressè habetur Matthæ. 4. assumpsit eum diabolus in mentem excelsum. Idem docuit Arist. 1. de cœlo dicẽs, Angelos mouere cœlos. Et D. Aug. 3. de Trinitat. cap. 9. vbi scribit magos Pharaonis fecisse veros serpentes, & ranas, applicando passiuis actiua ministerio dæmonum, aliunde delata. Et experientia comprobatum est, dæmones obsidentes corpora, compulsos fuisse ad reddenda signa per motum aliunde adducta. Et postremò mouent corpora obsessa, in ignem illa proijcientes.

S. Th. q. 110. art. 3.
Dura. d. 7. q. 5.
Matth. 4. c.
Arist.
D. Aug.

Decimatertia diffi. Mouent ne per intellectum, & voluntatem corpora?

DVrã. duas refert opiniones. Prima asserit præter intellectum, & voluntatem, esse in Angelis quãdã potentiam

S. Thom. & Dura. vbi. s.

tiam motiuam, quæ dicitur executiua imperij voluntatis; quia exequitur motum, quem imperat voluntas. Secunda opinio S. Thom. & Durand. est communior, nempè, quòd Angelus per voluntatem, & non per aliquam aliam potentiam mouet corpus.

CONCLVSIO I.

Angelus per imperium voluntatis mouet corpora. Ratio, præter D. Thom. est: quia omne agens operatur per aliquam potentiam, & cùm in angelo non sit alia potentia, præter intellectum, & voluntatem, operabitur per vnam istarum. Tum non mouet corpora intelligendo; quia nequè Deus ad extra executiuè sciendo. Omnia enim quæcunquè voluit fecit: ergo mouebit per voluntatis imperium. *Psalm. 113.* Si quidem non apparet in angelo alia potentia, præter intellectum, & voluntatem. Nam memoria, cùm sit idem quod intellectus cum specie, ab intellectu minimè distinguetur.

CONCLVSIO II.

Durād. est. Quamuis Angelus non habeat aliam potẽtiam motricem corporum, à voluntate, non tamen omnia corpora mobilia voluntati eius ita subijciuntur: vt possit illa, pro vt libuerit, mouere. Nam hoc modo sola diuina voluntas mouet corpora. Et ratio est; quia, cùm virtus Angeli sit finita, & limitata, & vnus sit alio perfectior, eius voluntas finitæ virtutis, & potentiæ erit, & ex consequenti habebit potentiam motiuam finitam, quæ ad omnia mobilia minimè extendetur. Confirmat hoc Durand. à simili: nam sicut in Deo idem sunt realiter intellectus, & voluntas: & tamen non vult Deus, quicquid intelligit; quia intelligit alterius mundi possibilitatem; non tamen vult alium mundum creare; ita in casu posito, quamuis idem sit in angelo potentia motiua, & voluntas: tamen quicquid vult mouere non potest.

Deci-

Decimaquarta diffi. Vtrùm Angelus malus transfigurãs ſe in Angelum lucis, vel in ſpeciem Chriſti, pro Angelo lucis, vel pro Chriſto, abſq; peccato adorari poſſit?

CONCLVSIO.

NEquaquàm eſt aliquo modo tunc adorãdus, & ſi quis ignoranter illum adoraret, à peccato propter ignorãtiam non excuſaretur. Ratio prima huius concluſionis eſt; quia; vt hoc peccatũ magnopere caueremus, præmonuit B. Paul. dicens, ipſe Satanas transfigurat ſe in angelum lucis. Et etiam Chriſtus R. n. Matthæ. 24. Et Lucæ. 21. multi venient in nomine meo, dicentes: quia ego ſum, & ſeducent multos. Secunda ratio; quia habet ad manum prõptiſsimũ orationis remedium, quo, ſi feruenter vteretur, vt eum Deus veritatem doceret, non deciperetur. Non enim à Deo deſereretur, ſicut promiſit Chriſtus Ioann. 15. dicens. Quicquid petieritis Patrem in nomine meo (ideſt ad ſalutẽ pertinẽs; vt D. Aug. docet) dabit vobis. Quare qui adorat, & non orat priùs, nõ adhibet omnẽ diligentiam, & ita peccat. Quid? q facilè poſſet euitare periculum, apponendo conditionẽ hoc modo. Si tu es Chriſtus, ego te adoro, exemplo B. Petri dicentis. Si tu es, iube me ad te venire ſuper aquas.

Alex. Alen. 3. p. q. 16. ar. 4.
2. Cor. c. 11.
Matth. 24.
Luc. 21.
Ioan. 15.
D. Auguſt.
Matth. 14.

Quæſt. III. Vtrùm Angeli aſſumant corpora ad omnem actum?

QVæſtio hæc, explanatis quibuſdam difficultatibus, erit clara, & manifeſta.

Alex. Alen. q. 3. 4. m. 6. & tota. q. 35 S. Tho. q. 51. art. 3. reliqui hac diſt. S. Bona. art. 3. q. 1. & 2. Scot. q. Vnica Dura. q. 2. Doct. vbi. s.

Prima diffic. Vtrùm Angeli in corporibus aſſumptis verè exerceant opera vitæ?

CONCLVSIO I.

COrpus aliquod viuere, nihil aliud eſt, quã anima rationali; vt homo, vel ſenſitiua; vt equus, vel vegetatiua, vt plãta, informari ita; vt ex corpore, & anima fiat tertia

Arist. natura à qualibet parte distincta. Probatur ex primo de anima, vbi anima in ordine ad corpus ita definitur, actus corporis physici, organici, in potentia vitam habentis.

CONCLVSIO II.

Operationes, quę corpori viuo; vt viuũ est (idest animato per formam, quæ est pars cõpositi) competunt, neq; à bonis, neq; à malis angelis exerceri possũt. Ratio ex supradictis patet: quia corpora assumpta ab angelis nõ viuũt, cũ ipsis corporibus, vt forma materiæ, nõ vniantur. Nã sine vnione formæ: vt patet in prima conclusione, nõ dicitur corpus viuere.

Append.1. Hinc, videre, sentire, audire, quæ corpori viuenti: vt viuens est, competunt, nõ propriè: sed similitudinariè corpori ab angelis assumpto conueniunt.

Append.2. Hinc, per oculos non vident: sed tantùm per oculos illorum virtus cognoscendi significatur.

Secunda diffi. Exercent ne actum comedendi?

Alex. Alen. q.35. m.2. & alij vbi.s. ANgeli nõ dicuntur verè, & propriè comedere. Et ratio est; quia vera comestio est actus potentiæ vegetatiuæ. Non enim comestio est tantùm fractio cibi in ore, sed est sumptio, cibi comestibilis, & conuertibilis in substãtiam sumentis, quãuis actualiter non conuertatur. Et cùm corpus ab Angelo assumptum non viuat, potentiaq; vegetatiua careat, non dicentur Angeli verè, & propriè comedere. Et confirmatur auctoritate Angeli Tobiæ. 12. videbar quidem vobiscum manducare, & bibere: sed ego cibo inuisibili, & potu, qui ab hominibus videri non potest, vtor. Notanter dictum est, quãuis actualiter non conuertatur. Nam etiam si modò nutritio ob infirmitatem non fieret, nihilominus infirmus propriè comederet.

Tob.12.

Appen.1. Luc.24. Hinc, colligit Scot. Christum. R.n. verè post resurrectionem comedisse, quamuis tunc non nutriretur: quia quãtùm erat ex parte corporis, erat nutribile, nisi à dote gloriæ, & incorruptibilitate impediretur.

Append.2. D.Aug. Hinc, post vniuersalem resurrectionem potestas comedendi erit in beatis corporibus; non tamen necessitas; vt D. Augustinus apud Alexandrum docet. Quod illustrat exemplo radij

radij solaris sua potestate consumentis aquam, & terræ, propter necessitatem suam, illam absorbentis.

Dubitabis. I. Cur igitur Abraham Angelis sibi apparentibus cibos obtulit?

RAtio dubitandi est; quia intellexit esse Angelos, cùm eos adorauerit, & sciebat Angelos cibo non indigere. Respondeo cum Alex. vbi suprà; Abraham priùs putauit esse homines, & cibo indigere, & ideò cibos obtulit, & post modum percepit esse Angelos. *Dub. Alex. Alen. q. 34. m. 6.*

Dubium. II.

Insurges denuò. Priùs adorauit illos, quàm cibos offerret: quare priùs intellexit esse Angelos, vt constat Gen. 18. Respondeo. Illa adoratio non fuit latriæ, quæ Deo offertur, nec fuit dulia angelis debita, sed dulia, quæ hominibus reuerentiæ causa offertur, qua Abraham putans esse homines maxima reuerentia, & honore dignos, prædignate personæ, quàm præseferebant, illos adorauit. Et posteà intellexit esse Angelos, & Deum in eis apparuisse. Vnde Trinitatem in vnitate cognouit; vt D. Augustinus apud Alex. loco citato docet. Et ideò de ipso canitur. Tres vidit, & vnum adorauit; quando dixit, Loquar ad dominum Deum meum, cũ sim puluis, & cinis. *Dub. Gen. 18.* *D. Aug. Gen. 18.*

Tertia diffic. Vtrùm Angeli in corpore assumpto propriè loquantur?

CONCLVSIO.

ANgeli in corpore assumpto nõ dicũtur propriè loqui. Ratio est, quia locutio vocalis propriè est operatio corporis viuentis, & animati anima rationali, quale corpus non est, quod ab Angelis assumitur. *Alex. m. 4. & alij vbi. s. Arist. 2. de anima.*

Hinc, mortui non loquuntur, nec psittacus, licet vocem humanam miro naturæ artificio exprimat.

Hinc, Angelus citra diuinam dispensationem, non potest baptismi sacramentum ministrare, quia locutio Angelorum *Append. 1. Append. 2.*

non est verborum prolatio; sed est tantum sonus ab angelo formatus.

Append. 3. Hinc loca scripturæ sacræ, in quibus dicitur Angelos locutos fuisse, sunt de locutione impropria intelligenda. Propterea q̃ efficiebant aliquid locutioni simile, quatenus formabant sonos in aere humanibus vocibus similes, vt si quis admirabili artificio in tuba sonum, instar vocis humanæ, formaret.

Quarta diffi. Possunt ne formare vocẽ sensibilẽ, non existente debito organo, ad illam formandam?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 4. citato. *Num. 22.* *D. Greg.* *Matthæ. 17.* *Luc. 9.* POssunt sine instrumento ad hoc determinato locutionẽ in aere formare. Probatur Num. 22. formauit vocem cũ lingua asinæ Balaam, quæ non est debitum instrumentum ad formandam vocem humanam. Et D. Gregor. apud Alexand. loco prænotato, inquit, aliquando loquitur Dominus per Angelum cœlestibus substantijs: vt quando facta est vox de nube. Hic est filius meus dilectus: quare poterit sine organo locutionem formare.

Quinta diffic. Poterunt ne Angeli mouere corpora assumpta motu progressiuo?

CONCLVSIO.

Doct. vbi s. NEquaquã corpora illa propriè motu progressiuo mouentur. Et ratio est; quia motus progressiuus fit à motore coniuncto corpori viuenti per informationem, nempè, ab anima, & Angelus, vt suprà diximus, non informat corpus.

Arist. 2. de anima. Append. Hinc, quando Angelus ibat cum Abraham, & cum Tobia, non dicebatur propriè moueri, & ambulare; sed per accidens ad motũ corporis; vt motores in mobilibus, & vt nauta in naui mouentur. Mouet enim tunc Angelus corpus, ac si moueret statuam, sicut, si ego mouerẽ statuam mouendo, nẽpè, vnam partem post aliam, talis motus non esset progressiuus: quia non esset corporis viuentis motus ille.

Sexta

Sexta diffi. Poterunt quoq; mouere corpora, solo voluntatis imperio absq; approximatione?

CONCLVSIO.

POterunt corpora, & animas mouere, nõ simpliciter; sed cum limitatione, ad certam, scilicet, vnionem, vel certã corporum præsentiam. Et ratio est; quia, vt possunt mouere corpora organica, & musculos, quibus per essentiam coexistunt, & vniuntur; ita per voluntatis imperium cum limitatione dicta. Propterea q̃ natura corporalis quò ad motum localem imperio voluntatis bonorum, & malorum Angelorum obtemperat. Notanter ponitur limitatio in cõclusione. Aliter enim dæmon existens longè extra corpus humanum, posset eius partes pro libito mouere. Immò, & in inferno manens posset æquè suo imperio spiritus animales in phantasia humana mouere, & perturbare, quod neq; Angelis bonis videtur concessum.

Hinc, habebunt potestatem influendi immediatè, alterantes qualitates, scilicet, caliditatem, frigiditatem, humiditatem, siccitatem, & motiuas; vt sunt impetus, & impulsus, & alias operationes, quæ corpori mobili, vt mobile est conueniunt, poterunt præstare: vt sunt mouere, diuidere, &c. Et ratio est; quia natura corporalis (vt diximus) quò ad motum corporalem eis ad nutum obedit. Nequè enim sic subito tempestates excitarent, mirabilesq; apparitiones, & rerum transmutationes agerent, nisi imperio voluntatis motum efficerent. *Append.*

Septima diffic. Vtrùm Angeli, mediante corpore assumpto, possint generare?

CIrca hanc difficultatem fuit error quorundam, dicentium inter dæmones esse sexum fœmineum & masculinum; sicut inter homines: & posse filios & filias procreare. Vnde ortũ habuit error gentilium, qui Deos & Deas adorabant; & hinc poetæ de nuptijs, & coniugijs Deorum, deq; eorum stupris multa fabulabantur. *Doct. vbi. s. Error.*

CON-

CONCLVSIO.

Dæmõ per assumptionẽ cuiuscũq, corporis, nõ potest ex fœmina generare. ita ꝙ verè eius filius esse dicatur. Et ratio est, quia tũc oporteret dæmonẽ perse, & verè animal esse corporeũ, de cuius substãtia seminalis decisio fieret, quod cùm Angelis (vt hactenus probatũ est) cõpetere non possit, neq; conueniet illis generare. Posset tamẽ per actũ solius Angeli mali compleri generatio; sicut S. Thom. & Scot. vbi sup. declarant; quia poterant fieri succubi in corporibus assumptis, instar mulierũ, supponẽdo se viris, & recipiendo ab illis semẽ humanũ, & idẽ postea incubi ascẽdẽtes fœminas, & infundẽtes eis semẽ receptũ à viro, quo facto, fœminæ cõcipiebãt, nõ à dæmonibus, sed à viris, à quibus; vt succubi, semen receperant. Et ideò positum est in conclusione, ita quòd verè eius filius esse dicatur. Et hoc modo S. Tho. & Scot. locum Gen. 6. videntes filij Dei &c. declarant. Vel dic cum glossa ibidẽ per filios Dei filios Seth, qui fuit iustus accedentes ad filias Cain, qui fuit iniustus, & non dæmones esse intelligendos. Quid autem tenendum sit de incubis, & succubis. Lege D. Augustl. lib. 15. de ciuitate Dei. c. 23.

Gen. 6.

D. Aug.

Octaua diffic. Vtrùm dæmones subintrent corpora humana, & in illis habitent?

CONCLVSIO.

S. Bona. in 2. p. dist. 8. art. 1. q. 1. Dura. q. 3. eadem. d.

Dæmones per naturam suæ subtilitatis, & spiritualitatis possunt quæcunq; corpora penetrare, & in eis sine aliquo obstaculo, & impedimento subsistere, & habitare. Hæc conclusio est de fide. Et constat multis locis euangeliorum, in quibus dæmones à Christo, & ab apostolis de obsessorum corporibus non solùm hominum; verùm etiam porcorum eiectos esse legimus. Et D. Augustl. idem docet in lib. de diuinatione dæmonum: quare intrãt eorum corpora, & inhabitant, vexantq; corpora, nisi à superiori virtute prohibeantur. Id ipsum docet experientia indies, non sine maximo obsessorum hominum detrimento. Relege suprà an sint angeli in loco per essentiam, vel operationem?

DVB.

DVB. III. Dices. Cur ergo Deus hoc permittit?

RESpondeo. Permittit, vel ad suæ gloriæ ostẽtationem, vel ad peccati punitionem, vel ad peccantis correctionem. Quæ autem istarum causarum sit; quoniam occulta sunt Dei iudicia, latet humanam industriam; hoc tamẽ certissimum est causam esse iustissimam. *Dub.* *Rom. 11.*

Dubitabis. In qua parte corporis sunt?

RESpondeo. Aliquando in stomacho, quandoquè in humore, vel in alia corporis parte. *Dub.*

Hinc, licet bonus, vel malus Angelus nequeat illabi, vel vniri naturæ corporali per modum formæ, vel animę viuificantis, vt suprà diximus: quia natura cuiuslibet Angeli est substantia rationalis personaliter, & completè in se ipsa subsistens, potest tamen ita illi coexistere, quòd vires omnes corporales ad motum localem pertinentes, in tali corpore exerceant, adeò, vt etiam organa animalis rationis expertis ad actus exteriores moueat; vt in locutione asinæ Balaam de bono angelo, & in locutione serpentis de malo, Gen. 3. patet. *Append.* *Num. 22.* *Gen. 3.*

Dub. Possint ne plures Angeli in eodem corpore existere? *Dub.*

Suprà in quæst. de loco Angelorum explicatum est.

Nona difficul. Vtrùm spiritus damnati illabi possit corpori alteriùs hominis?

CONCLVSIO.

NVllo modo potest. Ratio est; quia tunc obseruaret embriones in ventre matris, & se illis constitiuè vniret; vt saltem consolationes, & delectationes sensuales, quo ad fieri potest, reciperet. Est enim de ratione animæ rationalis informare corpus, & delectatione quadã perficere, & non vexare. Secundò quia de lege est; vt à locis, qui animabus in earum transitu designantur, non recedant; quo-

Psal. 77. quoniam anima est spiritus vadens, & non rediens. Et B.
Athana. Athanasi. lib. 6. de beatitudine filij Dei regulas fidei ostendens, ait. Si quis confitetur animas hominum in reuolutionem rursus in mundo, aut in hominibus, aut in pecudibus, aut in serpentibus verti, anathema illi. Hæc Athana.

Hæresis. Hinc confutatur hæresis Albanensium, & Albigentium, qui cum Pythagora asseruerunt, animas transire de corpore in corpus, ita; vt post vnius hominis mortem, anima illius ad aliud corpus vegetandum, atque fouendum transeat. Lege Castrum contra hæreses verb. anima hæresi. 8.

Decima diffic. Erit ne credendum alicui obsesso dicenti se animã, vel spiritũ alicuius defuncti esse?

CONCLVSIO.

NVllo modo est illi adhibenda fides. Hoc enim sæpissimè in columna Salomonis ferrata Romæ apud S. Petrum accidit. Et ratio est; quia tales sunt verè dæmones, qui frequenter simulant se animas mortuorum esse, ad confirmandum gentilium errorem, qui hoc credebãt: vt
D. Aug. de Hermete adducit D. August. 10. de ciuitate Dei, &
D. Chrysost. D. Chrysostom. super Matth.

Vndecima diffi. Quid, si dicant illa, quæ anima (quã se mentiuntur esse) fecit in vita?

CONCLVSIO.

NOn est illis præstanda fides. Et ratio est: quia tales non sunt animæ illorum: sed dæmones. Et fortasis illi, quos animæ in vita habuerunt in exercitium, in aere superiore caliginoso habitantes. Nam de lege communi tales solent hominum corpora vexare: vel sunt alij dæmones, qui ea, quæ reuelant, didicerunt â dæmonibus, qui illos in vita temporali tentauerunt, & vicerunt.

Duo-

Duodecima diffic. An dæmones possint mutare sensus nostros exteriores, & illudere?

Intelligitur titulus ita, vt homo bestia esse videatur, &c.

CONCLVSIO.

Potest quidem. Et ratio huius illusionis est: quia imprimis species bestiæ in oculis astantium. Sed de ijs latiùs infrà, in q. peculiari de dæmonibus, & arte magica.

Alex. Alen. q. 39. S. Th. q. 111. art. 4. Dura. q. 4. huius d. Gabriel. q. 2. Ricard. Dub. Doct. vbi s. & Alexan. Alen. q. 43. m. 3. art. 1. S. Bona. vbi s. q. 3. multa dicit.

DVB. IIII. Quot modis sensus nostros dæmones deludunt?

Respondeo cum D. Bona. vbi suprà. Tribus modis, qui sequentibus propositionibus continentur.

Prima Propositio.

Illudunt primò sensus ostendendo præsens esse, quod nõ est. Quod quidem faciunt species ostendendo: v. g. quando phantasmata interiùs existentia forti oblatione virtuti interiori se offerunt: vel virtus interior fortiter illis intendit. Tũc enim similitudo rei videtur esse veritas, & homo illusus credit esse præsens, quod non est. Et confirmatur experientia: nam phreneticus ex parua occasione exteriori videtur sibi prospicere multa, & audire, quæ præsentia non sunt: atquè etiam per vehementem, & fortem conuersionem intẽtionis plerumquè phantasma veritas esse videtur. Quòd cõfirmatur exemplo cuiusdam amasij, qui tanta conuersione suæ amasiæ imaginem cogitabat: vt ei, vel vigilando, cum ipsa tractare videretur. Quod exemplum D. Augustin. esse in lib. de Trinit. fertur.

D. Augustin.

Secunda Propositio.

Deludunt secundò sensus ostendendo rem aliter, quàm à parte rei est. Ratio est: quia hæc naturaliter possunt contingere ratione variationis ex parte organi. v. g. quando humor sanguineus, vel vapor igneus ad oculos descendit, videntur, quæ exteriùs apparent, rubea. Vel propter aliquam ex

ex parte obiecti variationem; quemadmodum contingit aliquando, vt paleæ ex dispositione illarum, & candelæ factæ ex pinguedine serpentis, naturali operatione, serpentes esse videantur. Simile reperitur in aliquibus virtutibus quarundam rerum mineralium; vt patet in speculo de Chalybe. Et cum isti modi non lateant dæmones, qui sunt veloces ministri, dubium non est, quin possint ad illudēdum hoc efficere.

Tertia Propositio.

Possunt tertiò sensus illudere abscondendo illud, quod præsens est. Et ratio est, quia res præsens dupliciter potest latere sensus nostros: vel quia impeditur sensus siue potētia, siue illius virtus, ne ad sensibile perueniat; vel secundò, quia impeditur species ne ad sensum peruenire valeat. Et vtroq; modo virtute dæmonis fieri potest: vt sensus, quod sibi præsens est, non percipiat. Potest enim interponere corpus inter oculos, & obiectum, quod occultare cupit.

Append.1. Hinc, dici solet dæmonem posse reddere hominem inuisibilem, quod tamen non ita est; vt ex dictis constat.

Append.2. Hinc, respondendum est glo. Rabani, super illud Exod. *Exod.7.* 7. Et fecerunt etiam ipsi per incantationes, &c. magos diabolicis figmentis spectātium oculos illusisse, ita; vt res in sua specie remanentes, aliæ viderentur. Sed de ijs latiùs infrà.

Appen.3. Hinc, etiam respondetur ad illud, quod habetur in itinerario Clementis de Nicheta ad Petrum narrante præstigia Simonis. Vidimus canes cantare, & imagines ambulare, & de socijs Vlysis in bestias conuersis, per magnam illam famosissimam Circen, & de socijs Diomedis in volucres conuersis, de quibus habetur. 18. de ciuitate Dei c. 16. Nā omnia *D. Aug.* hæc facta fuerunt arte dæmonum, qui cùm hæc de nouo apparere faciunt, speciem non dant, nec de nouo auferunt; sed speciem, quæ erat in phantasia adeò viuaciter, & velociter interiori virtuti phantasiæ, & imaginatiuę obijciūt: vt credat homo se rem exteriorem veram, & sensibilem intueri. Hic enim non seruantur media, nempè, organi mediorum, & obiecti dispositiones, quibus seruatis, sensus particularis circa proprium obiectum: vt Arist. docuit, non errat.

Turre Crema. in. c. Episcopi. 26. q. 5 Arist.

DVB.

D V B. V. Fallunt ne dæmones alijs modis, præter dictos?

REspondeo. Duobus alijs modis, qui sequentibus propositionibus declarantur.

Prima Propositio.

Per apparentis veri, vel boni deceptionem homines fallere nituntur. Et ratio est: quia licet dæmones mendaciſsimi sint: mentiri tamen refugiunt, vt veritatem palliatam dicentes, & suam iniquitatem occultent, & opinionem generent, ꝙ quasi Dij, nõ mentiantur: & vt grauius fidem eisdem adhibentes opprimant. Sunt namquè dæmones dissertiſsimi dialectici, & per omne genus fallaciarum, paralogizando homines fallunt.

Hinc fallacia æquiuocationis huius verbi moriemini Euã decepit. Dixerat enim Deus in quacũquè die comederis ex eo morte morieris, scilicet, spirituali, & æterna, dæmon autẽ dixit nequaquâm moriemini, morte, scilicet, temporali pro tunc. Append. 1. *Gen.* 2.

Hinc, vt scribit Valerius cuidam appollinem consulenti, si bellum aggrediens cum inimicis rediret, vel caperetur, respondit. Ibis, redibis non morieris in bello. Decipiens illum fallacia compositionis: quia dæmon apposuit punctũ ad nõ. Append. 2.

Hinc, verba diaboli oportet aliquando à contrario sensu interpretari. Sunt enim diaboli responsa fallacijs plena, & amphibologica. Similis est sequens versus, qui, si rectè proferatur, Abel: si verò obliquè Caino quadrat. Append. 3.

Sacrum pingue dabo, nec macrum sacrificabo. Append. 4.

Hinc, dæmones non apertè fallunt, nec palam mentiuntur: sed sub chlamyde veritatis, & bonitatis, aut per fallacias syllogisticas, aut per obiecta extrinseca proposita, aut per varias falsas apparitiones, prophetias, reuelationes, phantasticas allocutiones, aut falsigraphas persuasiones, immutando, vt diximus phantasticam, aut imaginariam virtutem, homines decipiunt.

Hinc, in sacris literis, propter multiplices dæmonis fallacias, Append. 5.

Gen.3. Luc. 11. Iob. 41. Epheſi.6. Apoc.12.

cias, varia de illo deſcribuntur. Nam Gen.3. de illo dicitur. Sed, & ſerpens erat callidior, ideſt, vt habet alia translatio, ſapientior cunctis animantibus terræ. Et Luc. 11. Chriſtus vocat illum fortem armatum. Et Iob. 4. non eſt ſuper terram poteſtas, quæ comparetur ei. Et ad Epheſi. 6. non eſt nobis colluctatio, &c. Sed aduerſus Principes, & Poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum, &c. Et Apoc. 12. væ terræ, & mari: quia deſcendit diabolus ad vos, habens iram magnam, ideſt, poteſtatem. Et. 16. q. 2. can. viſis, habetur. Diabolus habet mille nocendi modos, & artes.

Secunda Propoſitio.

D. Aug.

Fallit quoq; per ſomniorum illuſionem. Accidit enim aliquando operatione dæmonum; vt aliquæ phantaſiæ dormientibus appareant, in quibus aliqua eis reuelant, & quandoq; aliqua vera de ſpiritualibus, vt refert D. Aug. de ciuitate Dei; ſiue de corporalibus præſentibus, vel futuris, præſertim illis, cum quibus dæmones habent aliqua pacta illicita. Quibus quidem reuelant aliquando ea, quorum dæmones ipſi cauſa ſunt. Aliquando verò ea, quorum ſigna prænoſcunt: quæ tamen hominibus ſunt occulta. Nonnunquàm immittunt ſomnia falſa, & deceptoria. Extat exẽplum apud

B. Greg.

D. Greg. lib. 4. dialog. c. 50. de quodam homine, cui dæmon in ſomnijs longam vitam promiſit, & cùm multas pecunias per fas, & nefas ſibi comparaſſet, repentè defunctus eſt. Extat, & aliud exemplum in vitis patrum de eo, qui, lectis miraculis Moyſi, prætulit illum Chriſto, & in ſomnijs, dæmonis induſtria, vidit Chriſtum, in choro hominũ veſtibus nigris indutum, & Moyſen in choro Angelorum veſtibus albis ornatũ, quo ſomno à fide receſſit. Poſteà verò cognita dæmonis fallacia, ad Chriſtũ cõuerſus fuit, & pœnitẽtiam egit.

Appen.

Hinc, tales reuelationes ſomniorum, & reſponſiones ſunt execrandæ, & nunquàm credendæ. Quia dæmon pater mẽdacij, licet, aliquando vera reuelet: ſemper tamẽ hominum perditionem intendit. Vera namq; prædicit, vt homines fidem illi adhibentes faciliùs decipiat, & ad interitum ſempiternum perducat.

DVB.

D V B. VI. Cur igitur Deus, vt dæmones hominibus insidias parent, permittit?

REspondeo. Quia disposuit, & ordinauit diuina prouidentia: vt hominum bona per Angelos procurarẽtur: directè quidem per bonos Angelos, quatenus homines illorum beneficio à malo retrahuntur, & ad bonum reducuntur: indirectè verò per angelos malos, quatenus dati sunt ad exercitium, vt per eorum impugnationem à malo reuocentur, & ad bonum promoueãtur, & victoria parta, præmium illud consequantur, de quo dicitur Apoc.2. Vincenti dabo manna absconditum, &c. Apoc.2.

Quæst. IIII. Quid Angeli circa animas possint? Alex. Alen. q.39.& 40. S.Th. q.111 S.Bona. Ricar.& alij hac.d.8.

QVæstione præcedenti de potentia angelorum circa corpora egimus: nunc verò quid circa animas efficere valeant, tractandum est. Patebit quæstio hæc, explicatis nonnullis difficultatibus.

Prima diffic. Vtrùm Angeli existere, vel illabi animabus hominum possint?

Hæc difficultas fuit exposita suprà q.3. d.2.difficult.7.

Secunda diffic. Vtrùm habeat potentiam circa hominis intellectum?

CONCLVSIO. Alex. Alen. q.40. m.1. S.Tho.ar. 1. S.Bona. q.4. vbi.ſ.alijhac dist. D.Dionysi.

ANgeluspõt intellectũhominis illuminare. Et ratio est; quia, sicut Angeli inferiores per superiores illuminantur, ita homines, qui sunt Angelis inferiores, per eos illuminantur. Lege enim, & ordine diuinæ prouidentiæ statutum est; vt actionibus superiorum inferiora subdantur. Illuminant igitur angeli hominis intellectum, quatenus illos, similitudinibus sensibilium, intelligibilem veritatem docẽt. Lege D. Diony. in lib. de diuinis nominibus.

Dub. De quibus dicuntur hominis intellectum illuminare?

REspondeo. Primò de rebus cogitandis, bonas cogitationes, vt ſtatim dicemus, immittendo: quatenus excitant, & habilem reddũt intellectum ad habendas optimas cogitationes, remouendo omnia impedimenta, vel interiùs infundendo bona phantaſmata. Secundò de rebus cognoſcendis: nam per bonos angelos homo illuſtratur, & adiuuatur, vt ex creaturis perfectiùs in diuinam deueniat cognitionem. Tertiò de rebus credendis, quatenus miniſterio bonorum angelorum hominibus diuina principaliter reuelantur. Vnde in eis fides generatur, & creſcit. Et tandem illuminant de rebus agendis. Nam ex eo, quòd de fide, & de credendis illuminant, dicuntur etiam ad fidei operationem illuminare, & adiuuare. Sed de ijs lege infrà d. 9.

Tertia diffi. Poſſunt ne Angeli immittere cogitationes in intellectum humanũ, quibus illuminetur?

CONCLVSIO I.

Alex. m. 2. vbi. ſ. & q. 101. m. 7. art. 3. & 4.

IMmittere in intellectum cogitationes, vt cauſa efficiens principalis, nemo, niſi ſolus Deus poteſt. Et ratio eſt; quia ipſe ſolus eſt, qui, per modum principalis agentis, poteſt in intellectu cogitationes, & affectiones gignere, & formare, cùm ille ſolus animabus noſtris illabatur. Secundò ſi dæmõ poſſet cogitationes immittere, nũquã permitteret nos à malis cogitationibus ceſſare, & malæ cogitationes nõ imputarẽtur nobis. Quod tamẽ eſt falſum: quia dñs illas repræhẽdit Matth. 9. dicens. Quid cogitatis mala in cordibus veſtris?

Matth. 9.

CONCLVSIO II.

Si immittere ſumatur impropriè & largè, quatenus ſolũmodò dicit excitationem, vel impulſionem, vel ſuggeſtionẽ boni & mali angeli poſſunt cogitationes immittere: nõ quidem ſpecies imprimendo: ſed adhibendo aliqua ſigna exteriora, quæ excitent intellectum ad aliquid conſiderandũ: & etiam diſponendo taliter phantaſmata, vt conducant ad cõ-

ſide-

ſiderationem illius rei, quam vult dæmõ, vel Angelus bonus ab homine cõſiderari. Et probatur pſal. 33. immittet angelus Domini in circuitu timentium eum. Vbi gloſſa immittet, ideſt, miſsionẽ faciet, ideſt, cuſtodiam intrà, & extrà mittet. Et ideò dicitur in circuitu timentium eum. Vnde alia tranſlatio habet. Circundat Angelus Domini in giro timentes ſe. Et Ioannis. 13. cùm diabolus miſiſſet in cor, vt traderet eum Iudas. Et hoc modo intelligenda ſunt ſacræ ſcripturæ loca, & ſanctorũ auctoritates, vbi Angeli cogitationes immittere dicuntur. *Pſal.* 33. *Ioan.* 13.

Hinc, modo dicto ſæpe dæmon diſponit phantaſma ita; vt inducat dubium alicuius veritatis catholicæ, quod homo ſoluere neſciat. Append. 1.

Hinc, etiam quemadmodum illudit exteriores ſenſus; vt q. præcedenti diximus, deludit quoq;, & intellectum. Append. 2.

Hinc, non neceſsitatur intellectus ad recipiendas dæmonum ſuggeſtiones ſiue cogitationes; quia Angeli boni tentationem Luciferi non receperunt; ſed vicerunt. Violentiam enim inferre nõ poteſt: vt docet Damaſ. apud Alex. vbi ſup. Append. 3. *Dama.*

Quarta diffic. Eſt ne Angelus potens admutandam hominis voluntatem?

CONCLVSIO I.

VOluntas hominis ab interiori à ſolo Deo mutari poteſt. Et ratio eſt, quia velle eſt inclinare volũtatem in rem volitam, & naturalis inclinatio eſt à ſolo Deo, qui eſt auctor, & cauſa voluntatis. Vnde Prou. c. 21. legitur. Cor Regis in manu Domini, quocũq; voluerit, inclinabit illud. Vbi glo. Cor. 1. volũtas Regis, eſt in manu, ideſt, in poteſtate Dei, & quocũq; voluerit, inclinabit illud, ideſt, vel ad duritiem, vel ad manſuetudinem, ad bonum, vel ad malum. *Alex. Alen. q. 40. m. 3. & 4. S. Tho. art. 2 S. Bona. q. 5. & reliqui vbi. S.*

CONCLVSIO II.

Ab exteriori poſſunt Angeli hominis voluntatem immutare. Ratio eſt, quia poteſt ei oſtendere, vel repreſentare exterius obiectum, vel commutare interiùs appetitũ ſenſitiuũ, ad aliquam paſsionem, nempè, ad iram, vel concupiſcẽtiam, *Prou. c. 21.*

ex quibus voluntas hominis ad volendū aliquid inclinatur? Et ideò dicitur ab Angelo mutari, ideſt, allici, vel inclinari.

Append. Hinc, voluntas à dæmone non cogitur ad conſentiendum exteriori perſuaſioni, & interiori affectioni: quia ſemper manet libera.

Quinta diffic. Poſſunt ne Angeli incendere affectionem, ſiue voluntatem?

Alex. Alen. m. 3. ꝟbi. S. & q. 101. m. 7. art. 4. & D. Bona. q. 5 ꝟbi. S.

EOdem modo, quo de immiſsione cogitationum, eſt de affectione theologandum. Et nota cum D. Bona. loco citato incendere eſſe actum translatum à rebus corporeis. Nam ſicut in corporalibus ignem incendere, nō eſt ignē generare: ſed potiùs igni pabulum miniſtrare, vel applicādo ignē cōbuſtibili, vel combuſtibile igni; ita in ſpiritualibus.

CONCLVSIO I.

Luc. 12. Solus Deus, tanquàm principale agens, incendit voluntatem. Ipſe enim dixit, ignem veni mittere in terram, & quid volo, niſi, vt ardeat?

CONCLVSIO II.

Dæmones, tanquàm excitantes, & ſubminiſtrantes, ignē incendere dicuntur. Conſtat ex notabili poſito: quia igni, qui eſt concupiſcentia, ſiue peruerſa libido, pabulum, ſcilicet, cogitationes, & affectiones carnales, & terrenas, & fœdas delectationes dæmones apponunt. E contrà boni Angeli bonas cogitationes ſubminiſtrant.

Append. Hinc, ignem incendere in ſpiritualibus, non ſolùm accipitur reſpectu affectionum: immò, & cogitationum.

Sexta diffic. Poteſt ne Angelus immutare ſenſus interiores.

CONCLVSIO III.

S. Tho. art. 3 & alij ꝟbi. S. ANgeli poſſunt immutare, & immutant aliquando vtrunq; ſenſum, interiorē, & exteriorē. Et ratio eſt; propter eorum potentiam in materiam corporalem, & ipſorum influentiam in homines. Quod quidē efficiunt, vel

de

de nouo ſenſibile aliquod formando, ſiue à natura formatum ſenſui opponendo, vel ſpiritus, & humores intus commouẽdo. Et conſtat Gen. 19. vbi legitur, Sodomitas percuſos fuiſſe cæcitate ab angelis; ita vt oſtium domus inuenire nõ poſſent. Et 4. Reg. 6. exemplo Syriorum, quos Eliſeus in Samariam duxit cæcitate percuſos. *Gen. 19.* *4. Reg. 6.*

Septima diffic. Vtrùm Angeli poſsint ſecreta cordium ſcire?

HAec difficultas tractata eſt ſuprà in q. 4. d. 3. de cognitione Angelorum. *Magiſter ſententiarum hac d. & Alex. Alen. q. 24. m. 7. & in. 1. p. q. vltima, & doct. d. 15. 1*

Quæſt. V. Vtrùm Deus aliquando aſſumpſerit corpus?

HAec quæſtio ortum habet ex diuerſis locis ſacræ ſcripturæ, in quibus legitur Deum hominibus apparuiſſe. Nã Exod. 3. apparuit dominus Moyſi in flamma ignis de medio rubi. Et Matth. 3. Spiritus ſanctus viſus eſt deſcendere ſuper Chriſtum, ſicut columba. Et Act. 2. venit ſuper apoſtolos in linguis igneis. Hinc ergo quæritur vtrum aſſumpſerit corpus? *Exod. 3.* *Matth. 3.* *Act. 2.*

CONCLVSIO.

In nulla apparitione ex ijs, quæ leguntur in veteri teſtamento, legimus Deum aſſumpſiſſe corpus: ſed Angelum, ita quòd nunquàm locutus eſt immediatè in veteri teſtamento: ſed per Angelos. Probatur auctoritate D. Auguſt. 3. de Trin. c. vltim. vbi expreſſè habetur. *D. Aug.*

Prima diffic. Cur igitur dicit diuina ſcriptura locutum fuiſſe dominum Deum?

PAſsim enim legitur locutum fuiſſe dominum, vt Gen. 15. ego protector tuus ſum, &c. Et alibi paſsim, & nõ per Angelos. Lege concordantias bibliæ verbo ego. *Gen. 15.*

CONCLVSIO.

Licet ſcriptura ſacra dicat: ego ſum Dominus,&c. hoc ſolùm dicitur: quia Angelus loquebatur in perſona Dei,ſicut inter nos præco in perſona iudicis loquitur. Probatur ex D. Paul.ad Hebræ.2.vbi loquēs de traditione legis ait.Si enim, qui per Angelos dictus eſt ſermo, factus eſt firmus, &c. Et ad Gal.3.dicit, legem ordinatam fuiſſe per Angelos in manu mediatoris. Et Act.7.dixit B.Stephanus.Apparuit Moyſi in deſerto montis Sina angelus in igne flammæ rubi, & infrà. Hic eſt, qui fuit in eccleſia in ſolitudine cum angelo, qui loquebatur ei in monte Sina. Vel vt Alex.declarat,attribuitur apparitio Deo per auctoritatem, angelo per miniſterium. Non quòd Deus tali miniſterio indigeat: ſed quia cō gruit eius dignitati, vt ei angeli in huiuſmodi inferioribus miniſtrent.

Ad Hebr. 2. *Gal. 3.* *Act. 7.*

Hinc locus ille Exod.33.vbi dicitur, locutum fuiſſe dominum ad Moyſen facie ad faciem,& alia id genus loca intelligenda ſunt ita: vt loqueretur Angelus immediatè, aut Deus per Angelum. Idem enim probat D.Aug.vbi ſup.de omnibus apparitionibus vete.teſtam.

Append. Exod. 33. *D. Aug.*

Secunda diffic. In apparitionibus noui teſtamenti loquebatur ne Deus immediatè, an per Angelos, ſicut in veteri?

Alex. Alen. vbi ſ.

D. Aug.

BEatus Auguſt.loco ſuprà citato tenet, inuenire veritatē huius quæſtionis eſſe difficile,& non expedire temerè affirmare.

CONCLVSIO.

Piè credo dici poſſe apparitiones noui teſtamenti factas fuiſſe per Angelos; ſicut in veteri teſtamento per angelos factas fuiſſe,nuper probatum eſt. Et ratio eſt; vt intelligamus Deum ſemper ſuam maieſtatem cum hominibus cuſtodiſſe,quouſq; homo factus eſt. Tunc enim ſolùm immediatè locutus eſt,vt B.Paul.ad Hebræ.1. teſtatur dicens. Multifariàm,

Ad Heb. 1.

riàm, multisq; modis olim Deus loquens patribus in prophetis, nouissimè diebus istis locutus est nobis in filio. Et Matth. 5. aperiens os suum, &c. *Matth. 5.*

Tertia diffi. In apparitionibus noui testamenti quomodo corpora assumpta fuerunt?

CONCLVSIO.

CErtissimè tenendum est corpora, quibus Deus apparuit in nouo testamento, non fuisse Deo hypostaticè vnita, sicut fuit vnita humanitas, quando factus est homo. Nequè enim columba, nequè ignis erat Spiritus sanctus, nequè vox erat Pater, quando vox Patris audita est. Hæc conclusio est D. Augustin. vbi suprà, & S. Thom. 3. p. q. 39. art. 6. *Matth. 3. D. August. S. Tho.*

Quarta diffic. Cur ante diluuium, semper legitur, apparuisse Dominum in se; & post diluuium, ante incarnationem, legitur apparuisse in Angelo?

HAec difficultas nascitur ex eo, quòd in apparitionibus post diluuium, vel præmittitur, vel subiungitur angeli apparitio. Vnde scriptura sacra, aliquando Angelum, aliquando verò Deum locutum fuisse testatur. Respondeo cum nostro Alexand. bifariam. Primo: quia tẽpore diluuij omnis caro corruperat viam suam, in cuius corruptionis pœnam immisit diluuium, & minorem familiaritatem habuit cum natura humana, quàm ante corruptionẽ. Et ideò ante diluuium legitur apparuisse in se, post diluuium verò in Angelo, vt manifestaret se magis ab homine elongatum propter peccatum. Vel secundò apparuit post diluuium in Angelo; vt innueret propè esse iam tempus, in quo apparere in magni consilij Angelo promiserat, quod fuit tẽpus incarnationis. *Alex. Alen. vbi s.*

Alex. Alen. 1.p.q.2.in 1. art.4. & 5. Magister hac. d. lege omninò Castrum verb. beatitudo. hæresi. 1. S.Tho.q.94. art.1. Exod. 33. Ioan.1. Castro vbi suprà. Lege flores q.de beatitudine in 4. Alex. Alen. 4.p. tract.de officio missæ p.2.§.1. S.Th.q.108 S.Bona.Scot. Dura.& alij hac dist. Doct.vbi.S. S. Bona. super literã d. q.1. S.Th. art.1. B. Dionys.

Quinta diffic. Apparuit ne vnquàm Deus mortalibus in specie, qua est Deus?

CONCLVSIO.

INdubitanter tenendum est Deum in specie essentiæ suæ nunquàm mortalibus apparuisse. Probatur primo Exod. 33. Dixit enim Deus Moysi: non videbit me homo, & viuet. Et Ioan.1. legitur. Deum nemo vidit vnquàm. Et ratione confirmatur: quia cũ omne visibile sit mutabile, & Deus, vt suprà diximus, sit immutabilis, erit inuisibilis. Explicare autem viderint ne Moyses, & Paulus Deum? Et an possit viatori manenti in statu viæ communicari visio intuitiua Dei? non est præsentis loci, cùm in. 4. d. 49. ex professo à doctoribus tractetur. hactenus de.8.dist.

Distinct. IX. De distinctione Angelorum, quãtùm ad Hierarchias, & ordines?

Quæst. I. De Hierarchijs.

Hæc q. erit perspicua, positis aliquot difficultatibus.

Prima diffic. Quidnam est Hierarchia?

PRæter nominis etymologiam, qua dicitur hierarchia ab hieros, quod est sacrũ, & archos, quod est princeps, quasi sacer principatus, tres affert D. Bona. definitiones hierarchiæ.

CONCLVSIO.

Hierarchia est ordo sacratior, & scientia, & operatio, quæ ad Dei similitudinẽ pro viribus nititur, ac pro modo suo ad illius imitationẽ, ex indulta sibi diuinitùs intelligẽtiæ luce, inuehitur. Hæc diffinitio est B. Dionysi. c.3. cœlestis hierarchiæ, in qua omnia cõtinẽtur, quæ ad rationẽ principatus deriuãtur. Nã in principatu est vnus finis, quẽ princeps intẽdit, ad quẽ cõsequẽdũ, cũ diuersitas officiorũ requiratur, ponitur in definitione ordo, quo talis diuersitas exprimitur.

Deinde

Deinde cũ opus sit scientia dirigente in executione officiorũ, & actione perducente, additur in definitione scientia, & operatio: finis autem intẽtus innuitur voce ad Dei similitudinẽ, &c. Hugo autem ita definitionem positam declarat. Nã est, inquit, ordo diuinus, ideſt, potestas â Deo ordinata, scientia, qua quid faciendum sit intelligant, & actio, qua quod intellexerunt agendum, perficiant. Et in ordine officium, in scientia distinctio, in actione ministerium significatur. Nam sine ordine actio præsumptio censetur, & sine actione ordo negligentia est: sine scientia autem, & actio est repræhensibilis, & ordo inutilis. *Hugo.*

Secunda diffi. Quotuplex est Hierarchia?

DIuus Bona. loco citato, varias affert hierarchiæ diuisiones. Hierarchia, cùm sit sacer principatus, potest duobus modis considerari. Primò ex parte principis, secundò ex parte multitudinis subditæ principi. *Doct. vbi. S. Nota.*

CONCLVSIO I.

Si hierarchia primo modo, scilicet, ex parte principis consideretur, vna tantùm est omnium angelorum, & omnium hominum (qui sacrorũ participes esse possunt) hierarchia, & nõ plures. Hæc conclusio est de fide, in quãtùm dicit, omnes angelos, & homines sub vno principe contineri. Et patet ad Rom. 11. quoniã ex ipso, & per ipsũm, & in ipso sunt omnia. Et Sap. 14. tua autem, pater, prouidentia ab initio cuncta gubernat. Et ratio est, quia princeps omnium, qui possunt sacrorum esse participes, cuiusmodi sunt rationales creaturæ, est vnus Deus, Optim. Max. *Rom. 11.*

CONCLVSIO II.

Hierarchia secundo modo sumpta, ideſt, ex parte multitudinis est duplex, vna angelorum, & hominum altera. Et ratio est; quia sicut vnitas principatus emanat ex vnitate modi passiuæ gubernationis, ita diuersitas principatus, siue hierarchiæ, & pluralitas ex pluralitate effluit. Nam qui non possunt secundum eundem modum à principe gubernari, ad diuersos principatus pertinent. Et cùm homines, & Angeli diuersis modis regantur; quia Angeli puris illumi-

illuminationibus, homines verò sub sensibilium similitudinibus gubernantur, diuersa erit profectò hierarchia Angelorum, ab hominum hierarchia.

CONCLVSIO III.

Si Angelorum hierarchia modo secundo prædicto sumãtur, non omnes Angeli sunt eiusdem hierarchiæ, sed tres diuersas hierarchias constituunt. Et ratio est, quia tres sunt modi, quibus angeli à Deo regũtur, gubernãtur, & illuminãtur, & distinctio hierarchiarum ex distinctione gubernationis, & illuminationis sumitur. Nam si rationes rerum, de quibus angeli illuminantur, considerẽtur: vt à primo principio vniuersali, quod est Deus, procedunt, ad primam hierarchiam pertinent, quæ immediatè ad Deum extenditur, & quasi in *D. Dionys.* vestibus Dei, vt D. Dionys. c. 6. & 7. de cœlest. hierarch. docet, collocatur. Si verò tales rationes sumantur, vt ab vniuersalibus causis dependent, quæ iam aliquo modo multiplicantur ad secundam hierarchiam spectant. Si autem tertiò perpendantur, & singulis rebus, quatenus à proprijs causis pendent, applicentur isto modo tertiæ hierarchiæ esse dicuntur. *S. Thom.* Vel dic secundò cum eodem S. Thom. 3. contragent. c. 80. distingui interse; quia prima hierarchia cognoscit ordinem diuinæ prouidentiæ, in ipso Deo. Secunda in causis secundis vniuersalibus. Et tertia in particularibus. Et tertiò distinguntur; quia prima illuminatur à Deo. Secũda à prima. Et tertia à secunda, sed hæc clariùs in sequentibus patebunt.

Tertia difficult. Vtrùm homines fideles, in peccato mortali existentes, sint vnius Hierarchiæ cum Angelis ex parte principis?

HAec difficultas propter primam conclusionem proximæ difficultatis mouetur.

CONCLVSIO I.

Simpliciter nõ sunt eiusdem hierarchiæ cũ Angelis fideles *D. August.* in peccato mortali existentes. Hæc conclusio est D. August. 12. de ciuitate Dei c. 1. & 6. & lib. 14. c. vlti. qui duas ponit ecclesias, vnã ex bonis Angelis, & bonis hominibus, & ex malis Angelis,

Angelis, & malis hominibus alteram. Tum etiam; quia dæmon, vt suprà diximus, est caput malorum hominum. Et tãdem quia hierarchia est sacer, & sanctus Principatus, & peccatores non simpliciter pertinent ad talem sanctum principatum, cùm non sint sancti, iuxta illud. Sancti eritis; quoniam ego sanctus sum. *Leuit.* 11. & 19. & 20. Et. 1. *Pet.* 1.

CONCLVSIO II.

Fideles peccatores aliquo modo ad talem hierarchiam pertinẽt. Et ratio est; quia sunt participes sacrorum, scilicet, fidei, & sacramentorum. Et licet actu non sint participes, nihilominus tales esse possunt, & pertinent ad ecclesiam militantem. Et Christus omnium hominum caput est. Relege quæst. suprà positam. An dæmon sit caput malorum, &c.

Hinc confutatur hæresis Donati, cui multi adhæserunt. Et tandem Lutherus, qui in eius verba iurauit. Nam asserunt intra ecclesiam non esse bonos & malos, sed solos bonos ad illam pertinere. Qui error fuit condemnatus in concilio Cõstanti. sess. quintadecima. In quem errorem doctissimè, vt solet, inuehitur Castro verbo ecclesia, hæresi. 1. *Hæresis.* *Castro.*

Quarta diffic. Est ne in diuinis personis ponenda Hierarchia?

HAnc difficultatem innuit vbi suprà S. Tho. Fuit autẽ circa illam duplex opinio. Vna affirmans Hugonis de sancto Victore in præamb. super cœlest. Hierarc. Et Altisiodo. lib. 2. summæ. Et D. Bona. in expositione literæ magistri. Et Gabriel. hac d. q. 1. Altera est negans S. Tho. loco citato, & in. 2. hac dist. 9. *S. Tho.* 5. & *Bona.* vbi. S. *Hugo.* *Altisiodorẽsis.* *S. Bona.* *Gabriel.*

CONCLVSIO I.

Asserere in diuinis personis esse Hierarchiam eo modo, quo prima opinio illam ponit, non est erroneũ. Et ratio est; quia illi non ponunt inæqualitatem, sed solùm confitentur hierarchiam tunc significare, & explicare essentiæ vnitatem, & personarum diuinarum sanctissimam Trinitatem. Atq; ita definitur à D. Bona. vbi suprà hierarchia est diuina pulchritudo,

B. Dionysi. chritudo, vt simpla, vt optima, vt consumata, vel vt consumatiua. Quam definitionem dicit esse B. Dionysi. in qua nec Trinitas præiudicat vnitati, nec vnitas Trinitati: sed vnitas ad perfectionem Trinitatis, & Trinitas ad vnitatis perfectionem spectat. Ostenditur autem vnitas in Trinitate per vocem pulchritudo: quia pulchritudo in pluralitate, &
D. Aug. æqualitate consistit: vt auctor est D. August. in lib. de vera re. Et voce simpla declaratur, pluralitatem non præiudicare vnitati, quoniam ita est ibi pluralitas, vt non tollatur vnitatis simplicitas. Et vt intelligatur vnitatem non præiudicare Trinitati, siue pluralitati, ponitur vox optima. Sic enim est in Deo vnitas; vt tamen sit summa bonitas, per quam est perfecta communicatio, & ex consequenti personarum pluralitas. Postremò, vt ostendatur, quòd vnitas ad perfectionem pluralitatis, & è conuerso, pertinet. Subditur: vt cõsumata. In quo significatur in Trinitate, & vnitate, omnimodam summamque perfectionem consistere. hæc D. Bona.

CONCLVSIO II.

Si Hierarchia propriè sumatur, nullo modo est in diuinis personis collocanda. Et ratio est; quia Hierarchia propriè interpretatur sacer Principatus, & principatus propriè includit Principem, & multitudinẽ inferiorem; & ideò propriè non est, nisi vbi est superior aliquis, & aliqui inferiores. Quod quidem omninò mysterio sanctissimæ Trinitatis repugnat, vbi in essentia vnitas, & in Trinitate adoratur æqualitas.

Hæresis. Castro. Hinc confutatur hæresis Arrij, & aliorum, qui inæqualitatem in diuinis personis constituebant; aduersus quos fuerunt aliquot concilia celebrata, quæ apud Castrum verbo Deus hæresi sexta reperies.

Quinta diffic. Sunt ne in vnaquaq; trium Hierarchiarum plures ordines?

CONCLVSIO I.

S.Th. art. 2. vbi.S. SVnt quidẽ in vnaquaq; hierarchia plures ordines. Ratio est; quia nõ esset multitudo ordinata, si ei ordinis diuersitas

tas abeſſet. Cùm enim hierarchia ſit vnus principatus, ideſt, vna multitudo, vno modo ordinata, ſub vnius principis gubernatione, de illius ratione erit; vt habeat plures ordines.

CONCLVSIO II.

Hæc ordinũ diuerſitas, pœnes diuerſa officia, & diuerſos actus, attenditur; quæ ad ternarium numerum in vnaquaq; hierarchia reuocatur. Quælibet enim multitudo habet principium, medium, & finem. Et confirmatur à ſimili: nam ſicut in ciuitate qualibet ſunt tres hominum ordines, ſcilicet, ſummorum, vt optimatum, mediorum, & inferiorum; ita in qualibet hierarchia angelica ſunt tres ordines, ſecundum varia officia, & diuerſos actus diſtincti, & ad ſummum, medium, & infimum reducti. *D. Diony. eſt Alex. Alen. p. 1. q. 22. m. 4. & p. 2. q. 37. & alij vbi S. & Magiſter hac. d.*

Quæſt. II. De ordinibus Angelorum. An ſint in illis ponendi?

Hæc q. non ſecus, ac aliæ quæſtiones, poſitis aliquot difficultatibus, erit perſpicua. *D. Greg. homil. 34. de dragmate, & one perdita. & S. Th. ad Epheſ. 1. lect. 7. & ad Colo. 1. lect. 4. S. Bona. vbi S. ſuper literam.*

Prima diffic. Quid nam eſt ordo?

CONCLVSIO.

ORdo angelorum eſt multitudo cœleſtium ſpirituum, qui interſe aliquo munere gratiæ ſimilantur: ſicut, & in naturalium donorum participatione conueniunt. Hæc deſcriptio eſt D. Greg. quam in litera magiſter adduxit, & eam D. Bona exponit.

Secunda diffic. Quotuplex eſt ordo?

DVplex eſt ordo, vnus triumphantis eccleſiæ, & alter militantis. Canonizata eſt concluſio hæc. 89. diſtinct. can. ad hoc. *D. Diony. de cœleſt. Hierarch. c. 7. & 8. & 9. D. Greg.*

Tertia diffic. Eſt ordo neceſſarius?

CONCLVSIO.

Eſt quidẽ ordo neceſſarius. Et ratio eſt, quia nullius vniuerſitatis rectè gereretur adminiſtratio, neq; ſubſiſtere poſſet, niſi

nisi eam magnus differentiæ ordo seruaret. Et habetur expresse eodem can. ad hoc. 89. dist. Nihil enim in ecclesia militanti debet esse inordinatum: vt docetur in can. miramur. 61. distinct.

Quarta diffic. Quotnam sunt Angelorum ordines?

CONCLVSIO.

Magister, & alij q. citata S. Bona. q. 7. vbi S. B. Dionysi. B. Greg.

NOuem sunt Angelorum ordines, scilicet, Seraphim, Cherubim, Throni, Dominationes, Virtutes, Potestates, Principatus, Archãgeli, Angeli. Hic numerus colligitur ex variis sacræ scripturæ locis. Et traditur à B. Dionysi. vbi suprà, & à B. Greg. Et refertur cap. vltimo. §. principium de pœn. dist. 2. vbi adducuntur nouem genera lapidum, quibus nouem dicti Angelorum ordines indicantur. Et de pœn. d. 1. can. hi duo, vbi per. 9. hebdomadas. 9. angelorum ordines accipiuntur.

Append.

Hinc in ecclesia hac militanti nouem sunt ordinum gradus, quorum nomina sunt hæc. Ostiarius, Psalmista, Lector, Exorcista, Acolytus, Subdiaconus, Diaconus, Presbyter, Episcopus. & dist. 21. can. cleros habetur.

Quinta diffic. Cur ita nominantur Angelorum ordines?

Doct. vbi S. S. Tho. art. 5 S. Bona. q. 4.

NOta cum D. Bona. tria. Primum est, vnum donum esse altero dignius: vt charitas superat alia dona. Secũdum est ordines inferiores in omnibus donis à superiori excelli, & superari. Tertium est denominationem debere fieri à digniori. Nota secũdò cum sancto Thom. tribus modis aliquam perfectionem alteri tribui. Primò secũdum proprietatem, vt quod alicui ex propria natura, & adæquatè conuenit: vt risibile homini. Secundò per excessum; vt Soli calor, & Deo perfectiones creaturarum cõueniunt. Tertiò per participationem: vt competit creaturis Deitas, iuxta illud. Ego dixi, dij estis. Nota tertiò omnes spirituales perfe-

Nota. 1.

Nota. 2.

Psal. 81.

Nota. 3.

perfectiones, quæ communes sunt Angelis hominibus, & abūdantiùs in superioribus reperiuntur, diuersimodè in ipsis inueniri. Ratio est; quia perfectiones propriæ superiorum habent locum in inferioribus, deficienter tamen, & per participationem: atverò perfectiones propriæ inferiorum inueniuntur in superioribus, sed per excessum, & perfectiori modo. Et ideò neq; superiores ab inferiorum perfectionibus, neq; inferiores à perfectionibus superiorum denominantur, sed vnusquisquè à propria, & adæquata perfectione nomen sibi vendicat.

CONCLVSIO.

Singuli Angelorum ordines nomen habent inditum iuxta proprietatem peculiarem, & propriam vnicuiquè ordini, siue proprium donum. Et ratio est; quia commune est axioma Galeni medicorum facilè principis: vt rebus nomina imponantur iuxta naturam, & proprietatem cuiusq;. *Galenus.*

Hinc scriptura commendans Adam, qui appellauit nominibus suis cuncta animantia, & vniuersa volatilia cœli, & omnes bestias terræ, iuxtà cuiusque rei proprietatem, & naturam, dicit. Omne enim quod vocauit Adam animæ viuentis, ipsum est nomen eius. *Append. 1. Gen. 2.*

Hinc Seraphim dicuntur, qui præ alijs charitate ardent. Seraphim enim interpretatur ardens. Et Cherub. qui alios scientia superant. Nam Cherub. plenitudo scientiæ declaratur. Throni (vt docet B. Greg.) qui tanta diuinitatis gratia replentur: vt in eis Deus sedeat, & per eos iudicia dicernat, atquè informet. Thronus enim sedes dicitur. Dominationes, quæ principatus, & potestates trāscendunt. Principatus nuncupantur, qui sibi subiectis, quæ agenda sunt, disponūt, eisquè ad diuina mysteria explenda principantur. Potestates nominantur illi, qui hoc cæteris potentiùs in suo ordine acceperunt: vt virtutes aduersæ eis subiectæ, eorum refrenētur potestate, ne homines, quantùm desiderant, tentare valeant. Virtutes dicuntur illi, per quos signa, & miracula frequenter fiunt. Archangeli, qui maiora nunciant. Angeli verò, qui minora. Quæ quidem nomina, inquit Magister, non propter se: sed propter nos, eis data sunt. *Append. 2. B. Gregor.*

Append. 3. B. Dionysi. Hinc tibi negotium facessere non debet, quòd D. Diony. virtutes in medio ordine secundæ hierarchiæ, & principatus in primo ordine tertiæ hierarchiæ constituat: Id autem Gregor. è contra, mutatis locis. Neq; enim vnus alteri contradicit, nec verbum alteriùs retractat: sed alium modum distinguendi assignat. Propterea q; B. Dionysi. distinctionem hierarchiarum sumpsit, pœnes ea, quæ sunt ipsis angelicis spiritibus intrinseca, & ideò distinxit ordines, vt in cœlis collocati sunt: at verò D. Gregor. plus pensans opera, & officia angelorum, distinxit eo modo, quo plùs ad eruditionem nostram valere possunt.

B. Greg.

S. Bona. super litteram.

Sexta diffic. Fuerunt ne isti ordines distincti à principio creationis Angelorum?

S. Tho. art. 4 S. Bona. q. 2. vbi. ſ.

CONCLVSIO I.

NOuem isti ordines non fuerunt distincti à principio creationis eorum: sed post malorum Angelorum lapsum. Et ratio est, quia nullus spiritus malus fuit Seraphim, idest, ardens charitate in Deum, neq; thronus, idest, sedes Dei, neque fuit Cherub, idest, plenitudo scientiæ. Neq; enim cecidissent, si scientia pleni, charitate in Deum flagrassent.

Dub. Magister. Dices. Cur igitur suprà diximus ex singulis ordinibus cecidisse, si ante lapsum non fuit ordinum distinctio? Respondeo cum Magistro. Hoc dicitur: propterea quòd, si non cecidissent, ad dictos ordines assumpti fuissent.

Hinc hæc nomina angelorum non sunt nomina naturæ sed gratiæ, idest, fuerunt distinctorum ordinum, propter dona gratuita sibi concessa.

D. Bona. S. Thom. Vel respondeo cum D. Bona. distinctionem ordinum esse à natura, tanquàm à præambula dispositione, & à gratia, tanquàm à completiua perfectione. Vnde ordinum principalis distinctio non potest esse à natura. Quod etiam innuere visus est S. Thom. dicens: incohatiuè esse ex naturalibus, & completiuè ex gratuitis.

Septima

Septima diffic. Vtrùm ſpiritus eiuſdem ordinis ſint æquales in donis?

CONCLVSIO.

NOn ſunt omnes ſpiritus eiuſdē ordinis in donis æquales. Ratio eſt: quia Lucifer fuit de collegio ſuperiorū ſpirituum, & tamen in naturalibus fuit omnibus excellentior. Lege cap. vltimum d. 2. de pœn. §. primum. *S. Bona. q. 8. vbi. S.*

Octaua diffi. Remanebūt ne dicti ordines poſt diem iudicij?

RAtio dubitādi eſt: quia D. Paul. 1. Corinth. 15. ait. Cùm euacuerit omnem principatum, & poteſtatē, & virtutē. *S. Tho. art. 7. D. Bona. q. 6 vbi. S. 1. Cor. 15.*

CONCLVSIO I.

Quantū ad naturalia, & quò ad gratuita angelorū ordines diſtincti manebunt. Communis eſt ſententia Magiſtri, & doct. in hac d. Et ratio eſt: quia naturalia, & gratuita in ipſis manebunt. Neq; enim eorum natura corrumpetur neq; gloria, quæ merito præcedenti correſpondebit, eſſe deſinet.

CONCLVSIO II.

Quò ad executionem officiorum, quatenus ordinantur ad perducendos homines ad Deum, poſt diem iudicij ceſſabūt. Hoc enim eſt, quod D. Paul. vbi ſuprà. docuit dicens: cùm tradiderit regnum Deo, & patri, euacuabit omnem principatum, &c. Vbi animaduertit Albert. Magnus non dixiſſe D. Paul. euacuandos eſſe Seraphim, & Cherubim, & Thronos: quia iſti denominantur ab actionibus, quas circa Deum exercent: ſed principatus, & poteſtates, & virtutes, qui ab actionibus, quas circa nos exercent, nomē habēt. Et eadē ratione euacuādos eſſe alios tres ordines inferiores intelligendum eſt. *Albertus Magnus. 1. Cor. 15.*

DVB. Ceſſabunt ne officia, quibus ſuperiores illuminant inferiores?

CONCLVSIO.

ACtiones Hierarchiæ in Angelis remanebunt, nempē, mutua purgatio, illuminatio, atq; perfectio, nō quātū

ad acquisitionem, & manifestationem alicuius veritatis, de nouo diuinitùs traditæ: sed quantùm ad conseruationē scientiæ veritatum, quas illis reuelauerunt. Et ratio est; quia sicut inferiores illuminantur per superiores, ita cognitio inferiorum dependet ex superiorum illustratione, non solùm quātùm ad nouam acquisitionem: verum etiam quantùm ad scientiæ conseruationem. Et ita intelligendi sunt D. Bona. & alij, qui partem affirmantem defendunt.

Append. Idem dicendum est de hominibus, qui per angelorum officium ad beatitudinem peruenerunt.

Nona diffic. Vtrùm in dæmonibus sit ordo? infrà in q. de dæmonibus explicabitur.

Quæst. III. Vtrùm homines ad ordines Angelorum assumantur?

S. Thom. q. 108. art. 8. S. Bona. q. 5. & 7. Duran. q. 2. in hac d. 9.

ERit quæstio hæc facilis intellectu sequentes difficultates intelligenti.

Prima diffic. Fuerunt ne creati homines ad reparandum Angelorum ordines?

CONCLVSIO.

FVerunt homines formati ad ruinam ordinum angelorum restaurandam. Conclusio est Leonis. IX. Pontif. maximi. Et habetur de consecr. dist. 1. can. hi duo, vbi ita legitur. Quorū recuperationi consulens omnipotens Deus, creator, primum hominem de limo terræ formauit, qui sui generis multiplicatione, damna cœlestis patriæ resarciret, atquè angelorum gaudia suppleret, qua spe angelicus chorus non modicum lætatus est.

Secunda

Secunda diffic. Assumentur ne intra choros Angelorum?

Circa hanc difficultatem fuit opinio Eustratij super 6. Ethic. qui asserebat, non posse animam hoc consequi; vt inter angelos collocetur: quia nemo potest ad perfectionem actuum angelorum pertingere. Quæ opinio si loquatur de naturali actione, vera est: si verò de supernaturali, est hæretica. Cùm constet animam Christi Iesu, & sanctissimam Virginem omnes angelos superasse. Hanc opinionem refert S. Thom. in. 2. d. 9. q. 1. art. 8.

Doct. vbi. s.
Eustratij error.
S. Thom.

Secunda opinio, quam citant S. Thom. & D. Bona. eorum est, qui affirmarunt solas virgines, quæ nec nubent, neque nubentur, esse inter angelos collocandas, alios verò homines constituere decimum ordinem. Quæ etiam est falsa: quia D. Petrus, & B. Magdalena proculdubio sunt in cœlis, multis alijs virginibus masculis, & fœminis superiores.

S. Bona.
Matth. 22.
Luc. 20.

Tertia opinio, quàm sequitur S. Bona. ait, perfectos homines, qui in vita peruenerunt ad tantam meritorum excellentiam: vt exaltentur ad ordines angelorum, esse in ordinibus angelorum collocandos: imperfectos verò, qui non ad talem excellentiam peruenerunt, decimum ordinem cõstituturos: vt sunt pueri, qui solis Christi meritis saluantur.

CONCLVSIO I.

Non est vero simile constituendum esse ex hominibus imperfectis decimum ordinem. Et ratio est: quia non decet; vt numerus ordinum, qui cœlesti hierarchiæ per tria terna distinctus competit, & quo vestigium Trinitatis sanctissimæ perfectiùs exprimitur (vt auctor est B. Dionysi. c. 6. de cœlest. Hierarch.) per homines augeatur. Et quia homines reparaturi sunt Angelorum ruinas. Et quod in can. Hi duo de consecr. distinct. 1. Et apud Magistrum de decimo ordine scribitur, intelligendum est, esse reparandum ex hominibus, quod in angelis lapsum est, de quibus tot corruerunt: vt ex illis decimus ordo posset constitui.

B. Dionysi.

CONCLVSIO II.

Ad angelorum ordines, ita sunt electi assumendi: vt quidam inter superiores, quidam inter inferiores, quidam verò inter mediocres, pro diuersitate suorum meritorum, collocẽtur. Patet Matth. 22. c. vbi de sanctis dicitur. Erunt sicut Angeli Dei in cœlo. Et Luc. 20. dicuntur æquales angelis. Lege D. August. 12. & 22. de ciuit. Dei. c. 1. dicentẽ. Non erunt duæ societates hominum, & angelorum: sed vna. Lege quoquè gloss. super locum psal. 44. Constitues eos principes. Et super illud Deut. Omnis locus, &c. Et D. Gregor. in homil. de centum ouibus, Luc. 15. Et in homilia de angelorum distinctione, vbi copiosè conclusio demõstratur. Et hoc modo verè dixit D. Bona. quòd non omnes homines ad eosdem gradus gloriæ, quibus potiũtur angeli, peruenient: quia quidam assumentur suprà, quidam infrà, quidam ad ipsos.

Matth. 22. Luc. 20. D. August. Psal. 44. Deut. 11. D. Greg. Luc. 15.

Tertia diffic. Quot erunt ex hominibus saluandi?

CONCLVSIO I.

TOt saluabuntur, quot fuerunt Angeli, qui permanserunt. Hæc est D. Gregor. propter illud Deuteron. 32. Constituit terminos populorum, iuxta numerum filiorum Israel, idest, angelorum.

D. Greg. Deut. 32.

CONCLVSIO II.

Tot erunt ad minus saluandi, quot ex angelis ceciderunt. Hæc est D. August. in Enchir. c. 29. & lib. 22. de ciuitate Dei. vbi etiam dicit. Et forsitan vberiori numero lætabitur superna Hierusalem.

D. Aug.

CONCLVSIO III.

Numerus saluandorũ incertus nobis est. Et ratio est; quia soli Deo Optimo Maximo, cuius sapientia attingit à fine vsquè ad finem, cognitus est numerus electorum in superna felicitate locandus.

Sap. 8.

Quarta diffi. Quibus modis assumi possunt homines ad Angelorum ordines?

CONCLVSIO I.

HOmines ex parte naturę ad angelorũ ordines assumi haud possunt. Ratio est; quia plùs distat natura hominis à natura angelorum, quàm natura vnius angeli à natura alterius angeli, & cùm Angelus inferioris naturæ nõ ad superioris ordinem pertingere valeat; nequè poterit hominis natura. Deinde; quia naturalis actio hominis ad æqualitatem actionis Angelorũ attingere non valet. Nullus enim intellectus humanus secundum formam potest ad cognoscẽdum Deum, sicut angelus peruenire. *Doct. vbi.s. & S. Thom. in.2.hac dis.*

CONCLVSIO II.

Ex parte gratiæ possunt homines assumi ad Angelorum ordines. Patet exemplo sanctissimæ Virginis, cuius tanta fuit gratia: vt non solum ad ordines Angelorum fuerit assumpta: verùm etiam super omnes illorum choros collocata. Lege cap. feriandum de consecra. d.3.

CONCLVSIO III.

Ex parte efficaciæ meritorũ potest homo assumi ad ordines Angelorum. Et ratio est; quia licet angelus inferior non possit mereri, vt ad gloriam, & ordinẽ angeli superioris ordinis perueniat, poterit tamen homo. Quia eius meritum potest esse merito Angelorum efficacius. Dices. Vnde nã euenit; vt hominis meritum merito Angelorum sit efficacius? Respondeo. Ex quatuor causis. Et prima est, infinita Dei liberalitas, quæ, nõ obstante humanæ naturę infirmitate, vult homini, quantũ Angelo dare. Secũda est, propter difficultatẽ, quæ est occasio maioris conatus, & ex cõsequenti maioris meriti. Tertia est tẽporis diuturnitas, qua homo potest de virtute in virtutẽ ambulare, & de bono in melius proficere: cũ diutiùs, quã Angelus sit viator. Quarta tãdẽ causa est, ob merita Christi, & eius infinitã gratiã, ex qua, merita nostra habẽt efficaciã. Et ideò virtute meriti Christi, quod est infinitũ, possunt homines ad altiorẽ gradũ gloriæ, quàm Angeli peruenire. Lege cap. hi duo de consecra. dist.1. *Dub.*

Quinta diffic. An homo, per æquale meritum, & mediante æquali lumine gloriæ, cũ Angelo æqualem gloriam consequatur?

HAec difficultas solet hic tractari, quam inuenies expositam in floribus. 4. lib. in quæst. de beatitudine art. 3. difficult. 2.

Sexta diffic. Fuit ne sanctissima Virgo, & mater Maria, super omnes Angelorum ordines assumpta?

QVidam opinati sunt, dici super omnes choros Angelorum exaltatam: eò, ꝙ collocata fuerit in primo loco, vnde Lucifer cecidit. Quia super choros Angelorum, non est, dicebant illi, nisi thronus sanctissimæ Trinitatis. Et ita diceretur æqualis in deitate, & gloria tribus diuinis personis. Quod quidem est falsum: quia tunc non diceretur super choros Angelorum exaltata: sed inter eorum thronos posita. Neq; esset æqualis tunc in deitate tribus diuinis personis. Sed quia, citra personas diuinas, nulla pura creatura plus domini gratiam, & gloriam, & præmium essentiale diuinum, quàm sacratissima Virgo participat: ideò dicitur super omnes choros exaltata.

CONCLVSIO.

Virgo sanctissima super choros Angelorũ fuit assumpta, & exaltata. Liceat modò in honorem beatissimæ Virginis, de cuius assumptione gaudent Angeli, & collaudantes benedicunt dominum, hanc conclusionem aliquot rationibus, & autoritatibus confirmare. Et primò probatur: quia cùm excesserit omnes angelos gratiæ plenitudine, Dei familiaritate, & puritate, debuit, & illos loco superare. Secundò, si Seraphim propter dignitatis excellẽtiam Cherubim vno ordine excedit, Virgo, quæ Seraphim dignitate, & gloria transcendit, vno saltem ordine antè ibit. Tertiò si Seraphim seruus suum cõseruum Cherubim vno ordine antecellit, virgo sanctissima

ctiſsima Angelorũ Regina,& domina,cur illis ordine æqualis erit? plus namq; dñs à ſeruo, quàm ſeruus à ſeruo diſtat. Quartò,quia Virgo virginũ,pluſquàm omnes angelos, Deũ dilexit:& ideò præſtantior ei locus in gloria debetur. Quoniam meritum,quod cõſiſtit in charitate, & præmium, per æquiparantiam ſibi correſpondent. Quintò, quia eccleſia canit exaltata eſt ſancta d.g.ſ.chor.ang.ad cœl. regna. Sextò, pſal.44. Aſtitit regina,&c. aſtitit, ideſt, ſuper choros Angelorum propinquiùs ſtetit. A dextris tuis,ideſt, propè deitatem tuam. In veſtitu de aurato,ideſt,ſapientiæ auro illuſtrata,ad inuocandum pro nobis,& interpellandum. Circũdata varietate,ſcilicet,meritorum, & virtutum.Septimò,B.Aug. ait. De te,o virgo quid dicã pauper ingenio, cùm quicquid dixero,minus ſit laude tua. Si cœlum te vocẽ, maior es, &c. Tandem dicit. Si dominam angelorum vocem, per omnia etiam comprobaris. Quare ſi domina Angelorum eſt, ſuper illos eſt. Et D. Hiero. Hæc eſt dies præclara, in qua meruit exaltari ſuper omnes choros angelorum, & peruenire vltra, quàm noſtræ humanitatis naturæ licitum ſit. Vbi non ſubſtantia tollitur: ſed gloriæ magnitudo mõſtratur. Vbi Chriſtus pro nobis intrauit, pontifex in æternum cœli palatium. Poſtremò thronus Bethſabel matris Salomonis regis, qui poſitus fuit ad dexteram regis, in quo mater regis ſedit, figura huius exaltationis fuit.

Pſal. 44.

B. Aug.

D. Hiero.

3. Reg. 2.

Quæſt. IIII. De illuminatione Angelorum.

Alex. Alen. q.38. S.Th.q. 106 S.Bona.d.10 art.9. Scot.d.9.q.1 Duran.d.11 q.3. Doct. vbi.s̃ B. Dionyſi.

HAec quæſtio non aliter, quàm præcedentes erit nota, poſitis,ſcilicet,aliquot difficultatibus.

Prima diffic. Vtrùm ſit inter Angelos illuminatio?

CONCLVSIO.

CErtiſsimè tenendum eſt Angelos inferiores à ſuperioribus illuminari. Hæc concluſio eſt B.Dionyſi.8.c. de cœleſti. Hierar.vbi affirmat, Angelos ſecũdæ Hierarchiæ

chiæ purgari, illuminari, & perfici per Angelos primæ hierarchiæ. Sed hæc conclusio clariùs in sequentibus difficultatibus patebit.

Secunda diffic. Quidnam est illuminatio, siue illuminare?

CONCLVSIO I.

Doct. vbi.s. ILluminatio angeli est quædã locutio de vero perfectiuo, in esse secundo. Scoti est conclusio hæc. Et est sensus conclusionis. Illuminatio actiua est, quædam locutio alicuius propositionis veræ, per quam angelus audiens perficitur in esse secundo, ideſt, accidentaliter. Ad cuius definitionis intelligentiam nota cum Scoto ibidem, visionem creaturæ in verbo esse perfectiorem cognitionem, quàm sit visio quiddãtatum, & singularium in proprio genere, scilicet, per species proprias: atq; etiam visionem per reuelationem esse perfectiorem visione in proprio genere. Et ratio est: quia vtraquè visio, scilicet, in verbo, & per reuelationem, est immediatè â Deo, cuius opera naturæ operibus maximè præstant.

CONCLVSIO II.

Illuminare est manifestare alijs veritatem illuminanti cognitam. Hæc definitio est S. Tho. vbi suprà. Et probatur ad Ephesi. 3. mihi omnium sanctorum minimo data est gratia hæc in gentibus, euãgelizare inuestigabiles diuitias Christi, & illuminare omnes, quæ sit dispensatio sacramẽti absc̃oditi à sæculis in Deo, qui omnia creauit, vt innotescat, &c.

Ephesi. 3.

Tertia diffic. Quo pacto à superioribus Angelis inferiores illustrantur?

Doct. vbi.s. TRes sunt de hac re opiniones. Prima est S. Thom. Et secunda Scoti, quæ hoc inter se differunt, quòd S. Thom. opinatur, illuminare esse docere proponendo doctrinam clariorem: Scotus verò tenet illuminare esse causare conceptum in illo, qui illuminatur. Tertia opinio est.

Durandi

Durandi vbi suprà affirmantis, non aliter illuminari angelos, quàm per ipsum Deum, qui in sua essentia, tam superioribus, quàm inferioribus manifestat omnem veritatem. Dicũtur autem inferiores à superioribus illuminari: quia Deus priùs natura superiores illuminat.

Aliquis illuminat, siue illuminatur dupliciter. Primò per alicuius rei occultæ manifestationem: vt quando detegitur secretum alteri ignotum: vt si quis alicui cogitationes suas detegat. Secundò, quando detegitur secretum superans audientis intellectum: quo quidem modo, Christus misterium Trinitatis, & reliqua fidei misteria in euangelio reuelauit. 1. *Fundam.*

Locutio, & illuminatio respectu angelorum se habent, sicut superiùs, & inferiùs. Nam quicquid est illuminatio, est locutio, non tamen è contrà. Et probatur, quia superiores illuminantes inferiores loquũtur illis; inferiores verò loquũtur superioribus: nõ tamen illos illuminant, vt infrà dicetur. 2. *Fundam.*

Tãdẽ nota, illuminare propriè esse, docere aliquã veritatẽ, quam, qui docetur, viribus naturæ intelligere haud potest. *Nota.*

Duo sunt explicanda, duabus conclusionibus positis. Primũ est, quæ nam sunt, quæ superiores inferioribus manifestant. Secundum est modus manifestandi, & illuminandi.

CONCLVSIO I.

Quando Angelus superior inferiori reuelat aliquod arcanum, sibi à Deo reuelatum, quod neuter naturæ viribus attingere potest: vt v.g. aliquod futurum contingens, à voluntate diuina, & non à causa naturali dependens, vt Antichristum tali die futurum, huiusmodi reuelatio est propriè reuelatio. Probatur ex B. Paulo ad Ephes. 3. mihi autem omnium sanctorum minimo, &c. Et ratione confirmatur. De ratione boni est se alijs communicare, vt constat in naturalibus. Nam agentia corporea se alijs (generando effectus sibi similes) communicant. Et etiam in moralibus patet adeò: vt bonum, quò maius eò, communicabilius dicatur. Quod B. Petr. 1. cap. 4. testatur dicens. Vnusquisque, sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes; sicut boni dispensatores multi formis gratiæ Dei. Quare cùm Angeli superiores, quò sunt in natura superiores, *Ephes.* 3. 1. *Pet.* 4.

eò

eò magis Deo assimilentur, reuelationem, quam suscipiunt, inferioribus communicabunt.

CONCLVSIO II.

Angelus superior illuminat inferiorem, proponendo illi reuelationem per modum doctrinæ: sicut magister discipulis suis proponit, & hoc per allocutionem. Probatur conclusio per secundum fundamentum: nam quicquid est illuminatio, est allocutio, &c.

Quarta diffic. Vtrùm Angeli inferiores illuminent aliquando superiores?

CONCLVSIO.

DE lege nunquàm superiores ab inferioribus illuminãtur: secùs præter legẽ. Posset nãq; Deus aliquid priùs inferiori reuelare: vt ipse superiori reuelaret. Neq; hoc mirum videri debet: cùm, & Apostoli reuelauerint Angelis, & per apostolicam prædicationem innotuerint multis an-
Ephesi. 3. gelorum misteria. Quod docet B. Paul. ad Ephesi. 3. mihi autem, &c. vt innotescat, &c.

S. Th. q. 107 S. Bona. dist. 10. art. 3. Scot. d. 9. q. 2 Duran. d. 11 q. 2. Gab. d. 9. q. 2.

Quæst. V. De Angelorum locutione, & auditione?

Hæc quæst. vt præcedentes, positis nonnullis difficultatibus, erit perspicua.

Prima diffic. Vtrùm sit inter Angelos locutio?

CONCLVSIO.

DE fide tenendum est, Angelos ad inuicem mentaliter loqui. Et ratio est; quia in multis locis scripturæ sacræ
Isai. 6. expressè continetur. Isa. 6. Duo Seraphim clamabant
Zachar. 2. alter ad alterum. Et Zachar. 2. Ecce Angelus, qui loquebatur in me, egrediebatur, angelus alius egrediebatur in occursum eius, & dixit ad eum. Curre, loquere ad puerum istum.

Et Isai.

Et Isai.63. Et psal.23. mutuò quærebant Angeli. Quis est iste, qui venit de Edon. Et quis est iste Rex gloriæ? Et 1. Cor. 13. si linguis hominum loquar, & Angelorum. Et Apoc. 7. Vidi alterum Angelum, & clamauit quatuor Angelis, &c. Quid? quòd, si Angeli sibi inuicem non loquerẽtur, esset eorum cœlestis respublica imperfecta. *Isai. 63.* *Psal. 23.* *1. Cor. 13.* *Apoc. 7.*

Secunda diffic. Quidnam est de ratione locutionis?

ANimaduerte, quòd quemadmodum aliquid est de ratione hominis in particulari, quod non est de ratione animalis: ita etiam aliquid est de ratione locutionis determinatæ, quod nõ est de ratione locutionis in cõmuni.

CONCLVSIO I.

Ad locutionem in communi, nec requiritur, vt loquens manifestet suum conceptum illi, cui loquitur: nec vt loquẽs in illius intellectum aliquid imprimat: neq; vt illum, cui loquitur, illuminet. Et ratio est; quia Angeli loquuntur Deo: vt infrà dicetur: & tamen nihil istorum in tali locutione reperitur.

Hinc ad locutionem in communi satis est: vt loquens ordinet suum conceptum in audientem, siue aliquid illi manifestet, siue non. Et ratio est; quia locutio Angeli ad Deum est vera, & legitima locutio, & in ea hoc solùm inuenitur. *Append.*

CONCLVSIO II.

Aliquid est de ratione determinatæ locutionis, quod non est de ratione locutionis in communi. Et probatur à simili: sicut aliquid est de ratione hominis, quod nõ est de ratione animalis: vt infrà sequẽtibus difficultatibus clariùs patebit.

DVB. De quibus est Angelorum locutio?

Respondeo cum S. Thom. lect. 1. super cap. 13. 1. ad Corint. per tres propositiones. *S. Thom.*

Prima Propositio.

Aliquid est in cognitione Angelorum, de quo non est inter

inter illos locutio: vt est diuina essentia.

Secunda Propositio.

Aliquid etiam est, de quo superiores inferioribus, & non è contra loquuntur. Talia sunt misteria diuinæ prouidentiæ.

Tertia Propositio.

Aliquid tandem est, de quo superiores inferioribus, & inferiores superioribus loquuntur: vt sunt occulta cordium ipsorum Angelorum. Et de his est propriè locutio.

Tertia diffic. Quid, & quotuplex est mentalis locutio?

CONCLVSIO I.

Doct. vbi. S. LOqui mentaliter est formare aliquem cõceptum, cum intentione significandi aliquid sibi, aut alteri. Probatur à simili de locutione vocali, quæ nihil aliud est, quã proferre verba, cum intentione significandi aliquid, aut sibi: vt quando aliquis intra se loquitur: aut alteri, vt quando illum alloquitur.

CONCLVSIO II.

Locutio mentalis est duplex. Vna qua nobis, altera, qua alijs loquimur. Hæc conclusio cõlligitur ex prima. Quam illustro exemplo. v.g. loquimur nobis mentaliter, quando formamus conceptum aliquem, per quem intelligimus aliquod obiectum. Exempli causa, volo intelligere Toletum, formo notitiam, quæ mihi Toletum repræsentet. Hæc formatio notitiæ vocatur locutio mentalis, de sententia D. Aug. D. Augustus. quem citat Gabriel vbi suprà artic. 4. loquimur verò alteri mentaliter, quando formamus conceptum, cum voluntate significandi aliquid illi, cui fit locutio. Vnde sequitur, inquit Gabriel, mentalem locutionem supponere pro manifestatione, connotando voluntatis imperium.

DVB.

DVB. II. Notitia, qua quis sibi loquitur, erit ne dicenda verbum?

CONCLVSIO.

EST verbum. Et ratio est; quia, vt vocale verbum, ea, quæ in mente sunt, nobis insinuat: ita mentale verbum, qualis est dicta notitia, nobis obiectum indicat. Insuper nullius idiomatis est verbum: sed mentale tantùm. Quod quidem est naturalis similitudo obiecti, eademq; ab hominibus diuersorum idiomatum concipitur. *Arist. c. 1. Perier.*

Quarta difficult. Quomodo Angeli sibi inuicem loquuntur?

EXplicare modum locutionis Angelorum, hoc opus, hic labor est. Et ob hanc causam, sunt variæ opiniones. Durand. affert, & confutat tres opiniones, & sua, quam probat, est improbabilis, qua dicit vnum Angelum loqui alteri Angelo, sicut vnus homo alteri homini vocibus corporeis loquitur. Cùm D. Paul. 1. Corinth. 13. distinguat inter linguam hominum, & Angelorum. Est alia opinio Gregor. Arim. hac dist. 9. quæst. 2. Sunt autem duæ aliæ celebres. Vna S. Thom. art. 1. & 5. Et altera Scoti vbi sup. quæ duabus proximis conclusionibus continentur. *Doct. vbi. s. 1. Cor. 13.*

CONCLVSIO I.

Vnus Angelus loquitur alteri Angelo, formando in se aliquem conceptum, per solum voluntatis imperium, cum intentione manifestandi aliquid, & significandi alteri angelo. Prima pars huius conclusionis patet ex definitione locutionis suprapositæ. Secunda autem pars, scilicet, quòd fiat per voluntatis imperium, probatur à S. Thom. quia omnis operatio intellectus subijcitur voluntatis imperio, & mentalis locutio est intellectus operatio. *S. Tho. est.*

CONCLVSIO II.

Angelus vnus nõ aliter loquitur alteri Angelo, quàm causando conceptus suos in intellectu angeli audientis. v.g. Michaelem loqui de re aliqua Gabrieli est formare conceptum *Scoti est.*

in

in mente Gabrielis, habentis se merè passiuè. Vt si dicat: vis, eamus ambo Salmanticam. Efficit istum conceptum complexum in mente Gabrielis, & hoc modo loquitur. Et ratio Scoti est; quia omne agens existens in actu primo, respectu alicuius effectus, potest producere talem effectum in quocunquè receptiuo approximato, & disposito: vt ignis est in actu primo ad calefaciendum, & potest producere calorem in quocunquè obiecto sibi proximo, & disposito: & cùm Angelus, habens intellectum cum specie intelligibili, sit in actu primo ad efficiendam notitiam, poterit in intellectu cuiuscunquè alterius angeli, sibi approximato, & disposito, talem notitiam gignere. Et hæc est Angeli locutio. Sed de his latiùs in lib. controuersiarum.

Quinta diffic. Quidnam est Angelum audire loquentem?

CONCLVSIO.

Doct. vbi.s. NIhil aliud est, quàm habere notitiam intuitiuam conceptus loquentis, quam notitiam ipse motus à conceptu Angeli loquentis, tanquàm ab obiecto præsenti, in se ipso format. Et ratio à simili est; quia sicut audire vocaliter, nihil aliud est, quàm formare conceptus similes cõceptibus loquentis: ita audire mentaliter erit formare in se similes conceptus illis, qui sunt in loquente.

Append. Hinc angelorum auditio ita efficitur, scilicet, audiens habet præsentes conceptus Angeli loquentis, ex quibus, tanquàm ex obiectis, format notitias, quibus obiecta cogitationum loquentis cognoscit. Exempli gratia, Angelus loquens format hunc conceptum, terra sancta est à christianis recuperanda, vultquè, vt alius Angelus hoc audiat. Ecce locutionẽ. Statim Angelus, audiens, format similem conceptum. En tibi auditionem. Nam statim, vt vnus angelus vult alteri angelo loqui, format similem conceptum.

Sexta

Sexta diffic. Angelus audiens, habens notitiam intuitiuam conceptus Angeli loquentis, videt etiam obiectum intuitiuè talis conceptus?

EXempli causa, angelus loquens habet notitiam intuitiuam huius, Petrus modò scribit, vultquè hoc manifestare alteri Angelo. Quæritur modò. Vtrùm Angelus audiens simul videat conceptum Angeli loquentis, & videat Petrum scribentem?

CONCLVSIO.

In tali casu Angelus audiens solum conceptum loquentis, & non obiecti illius conceptus notitiam intuitiuam habet. Et probatur à definitione notitiæ intuitiuæ, quæ tantùm est rei præsentis mouentis intellectum; & intellectus Angeli audientis non mouetur ab obiecto ad extrà, sed à conceptu Angeli loquentis: quare huius, & non obiecti notitiam intuitiuam habebit. Videns enim notitiam, non videt obiectum; sicut videns tantùm imaginem, non videt prototypum.

Septima diffic. Angelus volens alteri loqui, excitat ne illum per aliquod signum?

CApreol. hac. d. 9. q. 1. affirmat, esse signa aliqua excitãtia ad videndum inter Angelos: quemadmodum inter nos, qui excitamur motu manuum, vel palpebrarum, &c. Caiet. art. 1. vbi suprà S. Thom. ad. 3. oppositum defendit. Atverò S. Thom. loco citato innuere videtur, esse inter Angelos quandam virtutem intelligibilem, excitatiuã, qua vnus Angelus alium excitat. *Capreol.* *Caiet.* *S. Thom.*

CONCLVSIO.

Non est in Angelis aliqua virtus, excitatiua, qua Angelus loquens audientem ad intelligendum excitet. Et ratio est; quia, & nos per locutionem excitamus audientem, si fuerit auersus, & nostros illi conceptus manifestamus. Quare, & Angeli per locutionem poterunt excitare: vt si Angelus lo-

quens formet hunc conceptum, talis Angelus sit mihi intẽtus, quem conceptum ille alius videt, & ita per locutionem excitatur.

Octaua diffic. Vtrùm Angeli inferiores superioribus loquantur?

CONCLVSIO.

Doct. vbi.s. B. Dionys. Psal. 23.

LOquuntur quidem. Probatur autoritate B. Dionysij.c. 7.de cœlesti Hierarch.vbi affirmat Angelos inferiores quæsisse à superioribus: quis est iste Rex gloriæ? Et quia Angelus inferior potest manifestare superiori occulta sui cordis, & manifestatio cordis circa ea, quæ à voluntate loquẽtis pendent: vt suprà retulimus, est locutio.

Nona diffic. Vtrùm distantia localis impediat locutionem Angelorum?

Doct. vbi.s. S.Tho.art.4.negat. Scot.verò hac d.&.45.d.4.quem sequuntur Gabr.vbi sup.& nominales, affirmat.

CONCLVSIO.

Potest localis distantia angelorum locutionem impedire. Et ratio est; quia cùm Angelorum virtus sit finita, requiritur certa, & determinata distantia ad eius operationem. Scoto suffragatur D.Aug.de immortalitate animæ.c. 1. &. 2. & in lib.de cura pro mortuis agenda apud Scotum. vbi D. Aug. docet, animas purgatorij scire ea, quæ apud nos geruntur, vel per reuelationẽ, & illuminationẽ Angelorum, vel per reuelationem ab alijs animabus, quæ, post ipsos, ex hac vita migrarunt. Sed de his copiosiùs in lib.controuersiarum.

D. Augus.

Decima diffic. Vtrùm vnus Angelus possit alteri loqui, quin cæteri assistentes audiant?

Doct. vbi.s. S.Tho. art. 5 & de Verita te q. 9. artic. vlt.

CONCLVSIO.

POtest, quin cæteri circũstantes audiant. Et ratio est; quia si locutio est productio à loquente in audientẽ, vt Scot. opinatur, poterit conceptum in vnius mentem, & non cæterorum imprimere. Si autem sit, vt sentit S. Tho. spontanea

tanea manifestatio conceptus, poterit hoc modo vni, & non alteri loqui, idest, suum conceptum manifestare.

Vndecima diffic. Vtrùm Angelus loquatur Deo?

CONCLVSIO I.

ANgelus Deo loquitur. De fide est. Et habetur Zachar. 1. vbi legitur, dixisse Angelũ Domino. Domine exercituum, vsquè quo, tu non misereberis Hierusalem, & vrbium Iuda, quibus iratus es? *Doct. vbi. S. Et S. Thom. art. 3. Zachar. 1.*

CONCLVSIO II.

Angelus loquens Deo, non communicat illi aliquid occultum, siue ignotum. Et hæc etiam est de fide: quia Deus ab æterno est præscius futurorũ. Vocat enim ea, quæ non sunt, &c. Et nulla creatura est inuisibilis in conspectu eius: quia omnia nuda, & aperta sunt oculis eius: vt ibidẽ B. Pau. docet. *Ad Rom. 4. Ad Hebræ. 4. c.*

Hinc Angelus, loquẽs Deo, nihil in Deo efficit. Ratio est; quia Deus non est receptiuus accidentium. Esset enim mutabilis. Et quia causa inferior non potest aliquid in causa superiori producere: nam corpora hæc inferiora nihil in superioribus efficiunt. Eò enim dicitur superior causa, quòd possit aliquid in inferiori præstare: non tamen è contra. Nam si inter causas esset mutua actio, & passio, nulla esset altera superior. Append.

CONCLVSIO III.

Angeli, loquentes Deo, aliquid ab eo discunt. Ratio est; quia, vt discipuli loquentes, magistrum interrogant: vt ab eo aliquid occultum discant: ita, & Angeli.

Hinc, vt Angelus loquatur Deo, satis est: vt suum conceptum in illum ordinet, vel laudando Deum in admiratione eius potentiæ, sapientiæ, &c. Vel eius voluntatem de agendis consulendo: & ita dicuntur assistentes. Et quando non consultant: sed sunt negotijs hominum intenti, non dicuntur ita assistere: sicut, quando consulunt, tuncquè dicuntur venire ad Deum. Constat apud Iob. cùm venissent filij Dei: vt assisterent coram domino, scilicet, ad consulendum. Append. *Iob. 1.*

Duodecima diffic. Vtrùm Deus creaturæ rationali loquatur?

Simul explicabitur, & quomodo loquatur.

CONCLVSIO I.

Deus, nõ loquitur rationali creaturæ, quin aliquid in eius intellectum imprimat. Hæc concluſio, quæ ex ſe patet, inductione probatur: quia Deus, dum loquitur, ſuã eſſentiam manifeſtando, lumen gloriæ imprimit. Et dum loquitur miſteria reuelando, lumen propheticum, vel fidei imprimit. Et tandem dum loquitur naturalia manifeſtando, lumen naturale imprimit, iuxta illud. Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui domine. lege cap. vlt. de conſecr. diſt. 5.

Pſal. 4.

CONCLVSIO II.

Caiet. in. 1. c. Iob. Deus loquitur, iuxta capacitatem eius, cui loquitur. Et patet; quia hominibus aliquando vocibus ſenſibilibus loquitur, vt in transfiguratione, aliquando loquitur ſermone imaginario, nouas ſpecies in imaginatione imprimendo, vel cõponendo, & ordinando ſpecies in eius imaginatione præexiſtentes ita; vt repræſentent illi, quod Deus vult. Sic namq; locutus fuit Salomoni per ſomnium. 3. Reg. 3. Nonnunquàm etiam loquitur intellectuali ſermone, vel imprimendo nouas ſpecies intelligibiles, vel quod regulariter fit, componẽdo ſpecies præexiſtẽtes in intellectu ita: vt quod, Deus vult, repræſentent. Et ita dicitur Deus Angelis loqui. Vnde D. Gregor. 2. moral. c. 4. dicit Deum loqui alicui, eſſe manifeſtare ſuam voluntatem, circa res agendas.

Matth. 17.

3. Reg. 3.

D. Greg.

Decimatertia diffic. Poteſt ne eadem locutio eſſe à Deo, & ab Angelo?

Alex. Alen. 1. p. q. 74. m. 4.

D. Bona. q. 2 vbi. S.

CONCLVSIO.

QVando Deus per Angelum loquitur, eadem locutio poteſt tunc dici eſſe ipſius Dei, tãquàm principaliter agentis, & imperantis, Angeli verò tanquàm exequentis: ita quòd ſermo exequentis ad perſonam imperãtis referatur.

referatur. Quod quidem bifariam fieri poteſt. Primò cùm angelus loquitur in perſona Dei; vt quando formauit vocem illam Luc.3. Hic eſt filius meus dilectus. Et cùm locutus fuit Moyſi Exod.3. Secundò autem quando loquitur, vt Dei nũtius, proferens illud verbum, quaſi à Deo. Quo etiam modo dicimus Deum locutum fuiſſe per prophetas. Et hoc modo intelliguntur multa loca ſacræ ſcripturæ, ex quibus colligitur concluſio. Et confirmatur Apoc.1. loquens per angelum ſuum ſeruo ſuo Ioanni. Et ratione probatur; quia, vt in artificialibus eadem eſt actio, & operatio principaliter mouentis, & inſtrumenti, quàmuis ſit ibi diuerſa relatio: ita quando Deus loquitur per Angelum: vt dictum eſt, erit eadem Dei, & Angeli locutio.

Matth.3. & Marc.1. Luc.3. Exod.3. Apoc.1.

Magiſt. Sent. Diſtinct. X.

IN hac diſt. Magiſter de miſsione Angelorum diſſerit, cuius litera vnica quæſtione ſequenti erit conſpicua.

Alex. Alen. q.36. S. Thom. q. 112. S. Bona. art. 1. & 2. huius d. & Sco. & Durand. & Ricar. eadem d. 10.

Quæſt. vnica. De miſsione Angelorum?

QVæſtio hæc eadem methodo, qua præcedentes, poſitis difficultatibus aliquot, erit perſpicua.

Alex. Alen. m.1. S. Tho. art.1 D. Bona. art.1. q.1. Scot. & Durand. & Ricar. vbi. s. Exod. 23. Luc.1.

Prima diffic. Vtrùm Angeli à Deo in noſtrum miniſterium mittantur?

CONCLVSIO.

MIttuntur quidem. Hæc concluſio eſt de fide, & colligitur ex varijs ſacræ ſcripturæ locis. Et habetur expreſſè Exod.23. Ecce ego mitto Angelum meũ. Et Luc.1. Miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo. Confirmat autem Seraphicus doctor Bona. hanc concluſionẽ ratione charitate, & amore plena. Hæc enim miſsio, inquit ille, concordat, ſeu competit charitati diuinæ, & charitati angelicæ, & humanæ charitati. Diuinæ; quia in hoc manifeſtatur diuina

bonitas, quantum nostram salutem diligat, dũ nobilissimos spiritus, qui ei intima charitate iunguntur, dirigit, & transmittit ad procurãdam nostram salutem. Et competit etiam charitati angelicæ. Cùm enim charitatis ardentis sit, maximè desiderare aliorum salutem, ob quam etiam dicit, sicut legitur Isai. c. 6. Ecce ego, Dñe, mitte me, & Angeli possint nos iuuare pro eo, quòd vident, nos suo auxilio indigere, & malos Angelos indesinenter nos impugnare. Ideò quòd ad nos mittãtur, lex exigit charitatis angelicæ. Competit etiam hoc charitati humanæ, quæ; quoniam paruula est, quamdiu sumus in via, indiget foueri, & nutriri, & excitari. Et quoniam Angeli sunt conciues hominibus, cùm non sint eis iuncti per similitudinem naturæ, quæ excitat ad amorem, oportuit iungi per obsequium beneficentiæ. Hæc ex S. Bonauen. ad verbum.

Isai. 6.

Secunda diffic. Vacant ne minùs contemplationi diuinæ, propter nostrum ministerium, quando mittuntur?

S. Tho. vbi s. & in. 2. d. 10.

RAtio dubitandi est: quia actio in nobis minuit cõtemplationem.

CONCLVSIO.

Nullo pacto desistunt à contemplatione diuinæ veritatis, propter ministeria, quæ nobis exhibent. Et ratio est: quia in nobis, quantò magis intenditur actio sensuum, circà aliquod obiectum, tantò magis minuitur intellectus operatio: atuerò in angelis, quia solùm habent intellectualem operationem, quæ est ratio, & regula exterioris operationis, illa interior operatio ex actione exteriori non minuitur. Vnde D. Greg. apud S. Thom. hic ait. Angeli, non sic foris exeunt: vt internæ contemplationis gaudijs priuentur. Et confirmatur à simili: nam sicut in artifice consideratio artis ex actione exteriori, quæ fit secundũ illam artem, non minuitur: ita etiam, cùm Deus sit finis totius angelici ministerij, consideratio vltimi finis, qui est Deus, in Angelis ex actionibus exterioribus,

D. Greg. 2. moral.

ribus, quæ sunt secundum regulas illius finis vltimi, non minuitur. Ordinatur enim ministerium Angelorum ad reducendos homines in Deum, & ex fine sumitur ratio eorum, quæ sunt ad finem.

DVB. I. Cur ergo dixit Angelus Tobiæ. 12. Tempus est; vt reuertar ad eum, qui me misit? *Tobiæ. 12.*

REspondeo. Non hoc dixit, quòd recesserit à Deo per interruptionem contemplationis: quia Angeli eorum, semper vident faciem patris. Vel per distantiam localem: quia Deus vbiquè est. Sed, quia apparuit in specie visibili, & ita recessit ab inuisibilitate. Et ita etiam dicitur filius exisse à patre. Et quia desinebat angelus esse visibilis, & redibat ad esse inuisibile, dixit. Tempus est, vt reuertar, &c. *Matth. 18.*

Tertia diffic. Missionis nomen conuenit quoq; filio, & Spiritui sancto, sicut, & Angelis?

CONCLVSIO.

NOmen missionis commune est filio, & Spiritui sancto, & angelis. Ratio tamen secundum illud nomen est diuersa. Prima pars huius conclusionis patet ex sacra scriptura: nam de filio dicit B. Paul. Misit Deus filium suum. Et idem filius de se ipso ait, Ioan. 8. Qui me misit, mecum est. Et de Spiritu sancto, inquit D. Petrus. Spiritu sancto missso de cœlo, in quē desiderant angeli prospicere. Secūda pars etiam est manifesta: quia alia ratione dicuntur mitti angeli, & alia filius, & Spiritus sanctus. Angelus enim dicitur mitti localiter, ab vno, scilicet, loco ad alium, in quo anteà non erat: Deus verò dicitur mitti secundum effectum, quem producit, & anteà non efficiebat. *S. Thom. art. 2. & in. 2. hac d. & alij vbi. S. Gala. 4. Ioan. 8. 1. Pet. 1.*

Hinc mitti equiuocè de angelis, & de filio, & Spiritu sancto dicetur. *Append. 1.*

Append. 2. *Alex. Alen.* 1. *p. à. q.* 71. *sq; ad finẽ.* *S. Th.* 1. *par. q.* 43. *&* *dd. dist.* 15. 1. *Alex. Alen. vbi S. m.* 1. *S. Thom. art.* 2. *ad.* 2.

Hinc, sicut Deus dicitur mitti dupliciter, scilicet, visibili, & inuisibili misione: ita, & Angeli dicuntur visione visibili mitti, quando visibiliter apparent, vel aliquod opus visibile exercent: & inuisibili misione, quando interiorem effectum spiritualem præstant, illustrãdo, scilicet, intellectum, & indirectè voluntatem inflãmando: vt suprà retulimus.

Quarta diffic. Vtrùm vnus Angelus alium mittat?

CONCLVSIO.

SOlus Deus principaliter autoritatiuè mittit Angelos: secundariò autem, & ex potestate collata potest vnus Angelus alium mittere. Prima pars conclusionis patet ex dictis in prima difficultate huius quæstionis. Secundavè rò pars probatur: quia quando vnus Angelus mittit alium, ad diuinam autoritatem refertur. Et confirmatur Zachar. 2. vbi expressè habetur. Nam dicit Zachar. Ecce Angelus, qui loquebatur in me, egrediebatur, & Angelus alius egrediebatur in occursum eius, & dixit ad eum. Curre, loquere ad puerum istum, &c. Et vt dicit D. Gregor. apud Alexand. dum Angelus dicit ad alium Angelum. Curre, & loquere, dubium non est, quòd alius alium mittit: vt sub rege terreno ita disponuntur officia: vt ille, qui mittitur, non solùm à rege: verùm etiam ab alijs, qui superiora habent officia, mittantur.

Zachar. 2.

D. Greg.

Quinta diffic. Vtrùm mali Angeli à Deo mittantur?

Alex. Alen. m. 2.

HAec difficultas est fœcũda: nam multorum locorum sacræ scripturæ lõgam declarationem postulat. Duæ sunt circa hanc difficultatem opiniones. Vna affirmans Alex. Alen. m. 2. vbi suprà, quem secutus est S. Bona. super literam, & Gabriel hac dist. Altera est negans, quibus sequentes conclusiones respondent.

CON-

CONCLVSIO I.

Mittit aliquando Deus, etiam malos Angelos. Et probatur primùm. 3. Reg. 22. vbi dixit Dominus. Quis decipiet Achab, Regem Israel, & spiritui malo offerenti se ad decipiendum dixit Dominus. Decipies, & prævalebis, egredere, & fac ita. Quare misit illū: quia Angeli mittuntur à Deo per imperium. Quod confirmat D. Augustl. lib. 83. q. q. 53. à simili: nam vt iudex indignum ducit propria manu reum à se damnatum condemnare: sed illum suo mandato carnifex castigat, & punit: ita Deus viuorum, & mortuorum vniuersalis iudex, eum, qui decipi meretur, non perse decipere dignum iudicat, decipit autem dæmon illum, Deo præcipiente. Sunt, & alia loca sacræ scripturæ, quibus conclusio hæc corroboratur: vt locus psalm. 77. immissiones per angelos malos, & Matthæ. 8. Mitte nos in gregem porcorū.

Alex. est.
3. Reg. 22.
D. Aug.
Psal. 77.
Matth. 8.
Marc. 5.

CONCLVSIO II.

Deus Angelos malos nō mittit. Et ratio est, quia quod mititur ab alio, procedit ab illo, secundum originem: vt filius, & Spiritus sanctus à Patre, & flos ab arbore; vel secundum imperium, vt seruus à domino: vel secundum consilium, vt à consiliarijs Rex. Et cùm dæmon non tendat ad decipiendū ex imperio diuino, neque ex illius consilio; sed ex permissione diuina non dicetur mitti: sed permitti. Confirmo hāc rationem: quia Iob c. 1. non legitur fuisse missum: sed permissum: vt flagellaret Iob. Atque ita legitur. Ecce in manu tua est. Et Luc. 8. de dæmonibus eiectis ab homine obsesso legitur. Et rogabant eum: vt permitteret eis in porcos ingredi. Et permisit illis: ergo non illos misit. Et ita intelligendus est locus Matthæ. 8. & Marc. 5. conclusionis primæ. Cæterùm ad reconcilianda loca, quæ verbo tenùs pugnare videntur, nota sequentes propositiones.

S. Tho. q. 43. art. 1.
Iob. 1.
Luc. 8.
Matth. 8.
Marc. 5.

Prima Propositio.

Præceptū, & iussio in diuinis litteris sæpe pro permissione, & ordinatione diuinæ iustitiæ sumitur. Nam Matthæ. 19. libellus repudij dicitur permissus. Et Marc. 10. præceptus.

Matth. 19.
Marc. 10.

Psalm. 148. Et psalm. 148. Præceptum posuit, ideſt, ordinationem, & nō
3. *Reg.* 22. præteribit. Et verbum illud. 3. Reg. 22. Egredere, & fac, de ſen
tentia S. Tho. q. 3. de malo art. 1. non importat præceptum:
Ioan. 13. ſed permiſsionem, ſicut, & illud Ioā. 13. Quod facis, fac citiùs.
Matth. 21. Et illud Matth. 21. Niſi tibi datum eſſet deſuper, ideſt, per-
miſſum. Et hoc modo multa loca ſacræ ſcripturæ declaran-
tur, in quibus dicitur Deum decepiſſe, & errare feciſſe, ſcili-
cet permittendo dumtaxat: & Deum etiam facere, quia mi-
niſter diuinæ iuſtitiæ, ſola Dei permiſsione facit. Et ita ſi te-
neamus cum Alexand. dicendum eſt illam miſsionem
non eſſe, niſi ordinationem poteſtatis dæmonum ad pu-
niendum; & permiſsionem voluntatis eorundem ad deci-
piendum. Lege omninò Caſtrum verbo malum, & malitia,
Caſtro. contra hæres.

Secunda Propoſitio.

Vnum peccatum eſt perſæpè alterius peccati pœna. Hæc
Ad Rom. 1. colligitur ex B. Paul. ad Rom. 1. Qui, cùm Deum cognouiſ-
& 2. ſent, non ſicut Deum glorificauerunt, &c. Et ſequitur. Pro-
Caſtro lib. 1. pter quòd tradidit illos Deus in deſideria cordis eorum, in
contra hæ- immunditiam, &c. Et ibidem; propterea tradidit illos Deus
reſes cap. 11. in paſsionis ignominiæ, &c. Et rurſus tradidit illos in repro-
2. *Ad Theſſ.* bum ſenſum: vt faciant ea, quæ non conueniunt. Et 2. ad
2. Theſſal. 2. Eò quòd charitatem veritatis non receperunt, vt
Sap. 19. ſalui fierent. Ideò mittet illis Deus operationem erroris, &c.
& Sap. 19. percuſsi ſunt cæcitate, &c.

Tertia Propoſitio.

Iſtorum peccatorum; vt peccata ſunt, Deus non eſt autor.
D. Auguſt. Ratio eſt: quia teſte D. Aug. lib. 83. q. q. 3. Deo autore, nemo
Regula. fit deterior. Et in lib. de articulis falsò ſibi impoſitis à Pela-
D. Fulgent. gianis art. 10. Et confirmatur regula illa celebri D. Fulgentij.
Deus non eſt autor eius, cuius eſt vltor. Et cùm ſit peccati vl
tor, non erit profectò illius autor.

Hæreſis. Hinc confutatur hæreſis cuiuſdam Florini, & aliorum,
Caſtro. qui dixerunt, omne malum eſſe à Deo. Lege Caſtrum ver-
bus malum, & malitia, contra hæreſes. Quam ſuſcitarunt ab
inferis

inferis Lutherus, & Melãcthõ super. 1. cap. epistolæ ad Rom. Vbi blasphemarũt, dicẽtes, nõ esse minùs opus Dei proditionẽ Iudæ, quã vocationẽ Pauli. Lege Sotũ de natura, & gratia, contra illos c. 17. & 18. & in. 4. d. 15. q. 1. art. 1. *Soto. lib. 2.*

Quarta Propositio.

Potest tamen dictorum sequentium peccatorum esse causa, non, vt peccata, & culpæ sunt, sed vt sunt pœna præcedentium peccatorum. Hæc propositio est Alex. vbi suprà, & Gabrielis. Et ratio est; quia licet Deus non sit causa deceptionis, quatenus culpa decipientis est, neque in quantùm est culpa decepti, est tamen causa in quantùm est pœna eius, qui decipitur. Idem tenet Caiet. super illa verba: Ecce ego suscitabo super te malum. 2. Reg. 12. & c. 16. eiusdem lib. super verba. Dimittite eum; vt maledicat, iuxta præceptum Domini, repetit eandem sententiam. Affirmare namque nullius mali Deum esse causam, hæresis est, quam confutat Castro verbo malum, & malitia, hæresi. 3. & verbo præscientia, contra hæreses. *Alex. Alen. Gabriel. Caiet. 2. Reg. 12. & 16. Hæresis. Castro.*

Sexta diffi. Vtrùm omnes Angeli mittantur?

DVæ opiniones referuntur à Magistro. Vna asserentium, omnes Angelos, tam superiores, quàm inferiores mitti. Hanc amplexi sunt Alexand. Alen. & Prapositiuus, & Altisiodoren. lib. 2. suæ summæ, & Scot. & Gabriel vbi suprà. Altera est dicentium, superiores Angelos primæ Hierarchiæ, & Dominationes secundæ Hierarchiæ, nunquã ad nos mitti: sed reliquos ordines inferiores quinq;. Hæc fuit sententia B. Dionysi. c. 13. cœlest. Hierarch. cui adhæserunt S. Thom. in art. 2. & d. 10. 2. sent. & D. Bonauent. vbi suprà. *Alex. Alen. m. 3. S. Tho. art. 2 D. Bona. q. 2 & alij vbi s. Præpositi. Altisidior. Gabriel. Scot. B. Dionysi.*

CONCLVSIO.

Omnes Angeli tam superiores, quàm inferiores ad nostrum ministerium mittuntur. Et probatur; nam si ad Isaiam volauit vnus de Seraphim, qui sunt superioris ordinis, cur non etiam de alijs omnibus ordinibus ad nos venient? Deinde D. Paul. de omnibus angelis loquens ad Hebræos. 1. inquit. *Isai. 6. Hebr. 1.*

inquit. Omnes sunt administratorij spiritus, in ministerium missi. Et multa etiam per Cherubim, & Seraphim in quibusdam locis legimus facta à domino fuisse. Cæterùm ad cõcordandas ambas opiniones animaduerte sequentes distinctiones. Prima diuisio. Missio vna est visibilis, scilicet, secũdum aliquem effectum exteriorem, & visibilem, & corporalem. Altera est inuisibilis, secundum effectum aliquem interiorem, & spiritualem. Prima mittuntur tantùm quinq; ordines inferiores; secunda verò omnes. Quia superiores nunciant inferioribus; inferiores verò hominibus, ita omnes dicuntur mitti. Et hoc modo interpretandus est B. Paul. locus citatus. Verùm hæc distinctio aliquot patitur angustias. Secunda diuisio. Quædam est missio secundum motũ localẽ, & hæc solùm conuenit inferioribus: quædã verò est missio per applicationem, & directionem noui effectus in creaturas, & hac mittuntur omnes, etiam superiores. Quia virtus superiorum immittitur in inferiores etiam alijs cõmunicãda. Hæc distinctio bona est. Et prima potest facilè defendi, si cũ D. Bona. Scot. & Gabr. vbi sup. distinguas missionem in exteriorem ad nos, quam D. Tho. vocauit localem motum: & hæc conuenit solùm inferioribus: & in interiorem ad alios angelos, sed propter nos. Et hac missione superiores mittũtur à Deo ad inferiores: vt illuminent alios. Et ita D. Paul. notanter dixit, Omnes missos fuisse non ad nos: sed propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis. Quarta diuisio. Administratio, vel sumitur largè, vel strictè. Largè omnes Angeli sunt administratorij: strictè verò soli quinquè ordines inferiores. Illustro rem exemplo: sicut in artificialibus quidam sunt architecti disponentes, scilicet, & præcipientes: quidam verò manu operantes: ita, & in Angelis quidam sunt, quasi præcipientes: alij verò operantes. Accipiendo igitur ministratores largè, tam pro præcipientibus, quã pro operãtibus, omnes sunt: vt dixit B. Paul. administratorij spiritus, strictè verò sumendo pro exequentibus tãtùm, hoc modo quidam ministrant, quidam asistunt. Et ita accipitur Daniel. 7. millia millium, &c. Quinta diuisio. Frequenter, & regulariter, Angeli inferiorum quinquè ordinum ad nos mittuntur: rarò

1. *Diuisio. S. Tho. est.*

2. *Diuisio. S. Thom. Ad Hebræ. 1. lect. 6.*

3. *Diuisio.*

4. *Diuisio. S. Tho. vbi s. ad Hebræ.*

Daniel. 7.

5. *Diuisi. Durand. est.*

rarò autem,& dispensatiuè reliquorum quatuor superiorum ordinum Angeli mittuntur ita;vt maiores ad maiora,minores verò ad minora officia facienda mittantur.

Hinc Angelum missum ad Christum in hortõ, tempore pasionis orantem,ex supremo ordine Angelorum fuisse,tenendum est. Quia Christus, licet secundum humanam naturam fuerit minor Angelis,in gradu naturæ: fuit tamen in donis gratiæ maior: præsertim quãtùm ad gratiam vnionis, secũdũ quã,est dñs Angelorũ,& quãtũ ad gloriam fruitionis, quam in instanti suæ conceptionis plenissimè habuit. Append. *Luc.22.*

Hinc etiam ad Virginem sanctissimã, summus Angelus mitti debuit: quia summum omnium nunciauit. Et quia ad eam,quæ regina cœlorum,& domina Angelorũ futura erat, & quæ omnes Angelos vincebat puritate, & omnes superabat pietate, mittebatur. Append. *D.Gregor.*

Septima diffic. Vtrùm omnes Angeli,qui ministrant, assistant?

CONCLVSIO I.

SI assistere sumatur pro eo,quod est, Deum præsentem cernere,quomodo omnes, in quorũ præsentia Rex est, Regi assistere dicuntur; omnes Angeli, qui mittuntur, semper assistunt. Et ratio est; quia omnes beati cernũt Deũ essentialiter præsentẽ, qui est suæ beatitudinis obiectũ. Nã de Angelis custodib⁹,qui frequẽter mittũtur,dixit Christus. Angeli eorum semper vident faciem Patris, qui in cœlis est. *D.Th.art.3. Duran.q.2. vbi.§.* *Matth.18.*

CONCLVSIO II.

Si assistere Deo rursus sumatur pro eo, quod est mentem Dei scire,hoc modo omnes quoq; assistũt. Et ratio est; quia eorũ, quæ à Deo reuelantur,nihil scit vnus ministrorũ,quod alius nõ assequatur. Et ratio est;quia si agentia naturalia corporea bonitatẽ,quã habent,quò ad fieri potest alijs cõmunicant,multò magis profectò sancti Angeli,qui bonitatis diuinæ sunt plenissimè participes, quicquid à Deo recipiunt,inferioribus Angelis impartientur. Quod cõfirmat B.Diony. 15.cœlest.Hierarch. dicens. Vnaquæq; cœlestis essentia intelli- *B. Dionysi.*

telligentiam, sibi à superiori datam, inferiori communicat.

CONCLVSIO III.

Si assistere strictè sumatur, pro eo quod est scire immediatè Dei mētē, nō omnes Angeli assistunt. Et ratio est; quia illi soli hoc modo assistunt, qui à Deo immediatè illuminātur. Tales sunt Angeli primæ Hierarchiæ: non autem Angeli secundæ Hierarchiæ, qui ab Angelis primæ Hierarchiæ illuminantur: vt B. Dionysi. 8. c. cœlest. Hierarc. docet.

B. Dionysi.

Octaua diffic. Est ne maior astantium quam ministrantium Angelorum numerus?

S. Thom. vbi suprà. D. Greg. D. Aug.

D. Greg. tenet, maiorē esse ministrantium numerū. D. autem Dionysi. copiosiorē esse assistētium numerū arbitratur.

CONCLVSIO.

Plures sunt Angeli, qui assistunt, quàm qui ministrant. Colligitur expressè hæc conclusio ex. 7. cap. Danielis, vbi legitur. Millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei. Et ratione confirmatur: quia quô aliquid in rebus creatis est dignius, eô est magis à Deo intentum, & multiplicatum. Hæc sententia B. Dionysij est magis rationi consentanea. Hinc tamen non colligitur certum esse numerum à Daniele positum: nam fortè sunt multò plures, quàm numerus ille insinuat.

Daniel. 7.

D. Dionysi.

Nona diffic. Ad quid Angeli præcipuè mittuntur?

CONCLVSIO I.

Alex. Alen. vbi S. m. 4. Apoc. 1. & 22.

PRincipaliter mittuntur: vt diuinā peragāt iussionē, & volūtatē. Et ratio est: quia in eo est principalis finis actionis cōstituendus, qui est principiū & finis: qualis est Deus.

CONCLVSIO II.

Ad Hebr. 1.

Mittuntur etiam propter nostram salutem. Probatur ad Hebræ. c. 1. Omnes sunt administratorij spiritus, in ministerium missi, propter eos, qui hæreditatē capiunt salutis. Vbi nō finem vltimum posuit: sed vtilitatem ex parte hominū assignauit, quæ ad vlteriorem finem est ordinata.

Decima

Decima diffic. Mittuntur ne singuli Angeli ad singula officia, vel indifferenter omnes ad omnia?

CONCLVSIO.

SInguli Angeli prompti sunt, ad singula officia: quædam tamē sunt, propter appropriationē, quibusdā peculiaria. Conclusio hæc est D. Greg. apud Alex. Alen. vbi sup. *Alex. Alen. vbi. s.* *D. Greg. Append.*

Hinc omnes omnium ordinum Angeli, cōmuni nomine Angeli appellantur. Quia ad officium explendum, vel secretum nunciandum mittuntur. Cōfirmatur psal. 103. Qui facit Angelos suos spiritus, ideſt, spiritus suos facit Angelos. Sic enim est litera ordināda. Et per appropriationē vnus ordo Angelorū dicitur, quia illorum est minora nunciare. *Psal. 103.*

Vndecima diffi. Mittuntur ne etiam ad illuminandum intellectum, & inflāmandam voluntatem, siue affectum?

AMbæ partes tituli huius difficultatis fuere suprà in quæstione de potentia dæmonum circa animas exposita. Lege hic D. Bonauent. *S. Bona. art. 2. q. 1. & 2. vbi. s.*

DVB. II. Cur dicuntur mitti ad illuminandū, purgandum, & perficiendum?

REspondeo cum D. Bona. Duo sunt modi dicendi. Et primus docet illos tres actus respicere intellectū ita: vt purgatio sit in initio, illuminatio in progressu, & perfectio in termino. Secundus verò modus dicēdi est, vt per hos tres actus notentur tria, ad quæ ordinatur eruditio, siue doctrina Angeli. Et primum est ad remotionem impedimentorum. Secundum est ad cognitionem verorum. Et tertium ad dilectionem beatorum. Et ad hæc ordinatur eruditio angelorum: sicut benè prædicantis sermo. *S. Bona. q. 2. vbi. s.*

Hinc bonus, & doctus prædicator, dicitur suos auditores illuminare, & purgare, & perficere: vt expressè D. Dionysi. lib. de cœlest. Hierarchia innuit. *Append. D. Dionys.*

Magist.

Magist. Sent. Distinct. XI.

IN hac dist. disserit Magister de custodia Angelorum, & de alijs, quæ suprà fuerunt exposita. Et intelligetur litera sequenti quæstione.

Quæstio vnica. De custodia Angelorum.

HAec quæst. positis nonnullis difficultatibus, erit exposita.

Alex. Alen. q. 41.
S. Thom. q. 113.
S. Bona.
Scotus.
Durand.
Gabr.
Ricard. hac dist. 11.

Prima diffic. Vtrùm detur Angelorum custodia circà homines?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 1.
S. Tho. art. 1
S. Bona. q. 1. art. 1. reliqui vbi. s.

ANgeli ad custodiam hominum sunt deputati. Hæc est de fide, cùm expressè in multis locis noui, & veteris testamenti contineatur. Vt psal. 90. Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis. Et Matth. 18. Angeli eorum semper vident faciem patris, &c. Et quoniam breuitati studeo, alijs prætermissis, ad longissimam de hác re disputationem texendam, lege omninò D. Bona. vbi suprà. Et præter alios doctores citatos. Lege D. Bernard. super locum citatum psal. in sermone de Angelis, & super psal. quid est homo, quod memor es eius. Et B. Hieron. super locum Matth. 18. citatum. Et Orig. super lib. Num. Vbi quàta nobis præstent auxilia, & quanta cum reuerentia, & deuotione, & fiducia sint à nobis Angeli custodes venerandi, reperies. Et ratio tandem conclusionis est; nam, vt puer, quàdiù paruulus est secundum corpus, indiget manuductore, quo vsquè ad perfectam veniat ætatem (quia facilè potest cadere) ita homo: quia secundum animā facilis est ad casum spiritualem, eget spirituali custode, quo vsq; ad aliam ætatem, quæ perfecta est, perueniat. Quod D. Paul. innuere visus est, dum statum hominum existentium in via, puerili statui cōparat.

Psal. 90.
D. Bernard. Psal. 8.
B. Hiero. Matth. 18.
Orig. Num.
1. Cor. 13.

Secunda

Secunda diffic. Competit ne Angelo hominis custodia à natura? an à gratia?

CONCLVSIO.

A Natura, & à gratia Angelis hominum custodia conuenit. Et ratio est; quia, cùm Angelus ex natura sua sit homine fortior, & potentior, & similiter in gratia excellentior, & stabilior, & plùs excedat hominem, quàm pedagogus paruulum, conueniet profectò Angelo ex natura; vt à primo principio, & ex gratia; vt à proximo, vt homo eius custodiæ, & tutellæ committatur. *Alex. Alen. m. 2. & S. Bona. vbi. S.*

Tertia diffic. Angeli quo modo ad hominum custodiam mitti dicuntur?

RAtio dubitandi est; quia semper sunt in cœlis Dei faciem videntes. *Matth. 18.*

CONCLVSIO.

Angelus de nouo mittitur ad hominum custodiam, nouum locum, nouum modum, & nouum vbi, acquirendo, ad procurandam hominum salutem, spiritualiter illuminãdo, miracula faciendo, & apparendo, & alijs modis homines instruendo. Hæc conclusio probatur per dissimilitudinẽ missionis diuinarum personarum, quæ: vt suprà retulimus, dicuntur mitti, non quòd nouum locum, vel nouum vbi acquirant, cùm vbique sint, & sint vnus Deus, cœlum, & terrã implens; sed quia nouum effectum, sine eorum mutabilitate in creaturis producunt, & nouum modum acquirunt, secundum quem priùs non fuerat; vt filius per carnis assumptionem, & Spiritus sanctus per nouam sanctificationem.

Hinc dicuntur semper videre faciem patris, nõ quòd sem per sint in cœlo localiter: sed quia vbicunq; sunt, semper Deo, qui vbiq; est, fruuntur. Append. *Matth. 18.*

Quarta diffic. Vtrùm omnes trium Hierarchiarum Angeli, ad homines custodiendos, mittantur?

HAec difficultas in q. proxima. 10. d. explicata est. Diximus enim missione exteriori solos quinq; ordines inferiores mitti: missione verò interiori, quæ est illuminatio superioris Angeli ad inferiorē, quæ fit propter nos omnes, mitti. Et hoc modo declarandus est B. Paul. ad Hebr. 1. quando dicit: Omnes in ministerium missos.

Hebræ. 1.

Quinta diffi. An sit necessaria Angelorū custodia?

RAtio dubitandi est: quia Deus est custos hominum, & nisi ipse custodierit ciuitatem, frustrà vigilat, qui custodit eam, & est ita fortissimus, & vigilātissimus custos, quòd non dormitabit, neque dormiet.

Alex. Alen. m. 1. & S. Bona. vbi. S. & S. Tho. in 2. hac. d. q. 1. art. 1. Iob. 7. Psal. 126. Psal. 120.

CONCLVSIO.

Est necessaria; sed non principaliter. Et ratio est, quia ad bonum operandum duo desiderantur: primum est, vt voluntas ad bonum inclinetur, secundum est, vt ad perficiendum bonum media congrua habeantur. Quò ad primum, Deus immediatè custodit hominem, infundēdo ei gratiam, & virtutes. Quò ad secūdum verò Deus custodit hominem, illum mediantibus Angelis instruendo. Et confirmatur à simili: nam vt in artificialibus alia est causa disponens ad formam: alia verò formam inducens: ita Angelorum officium est homines ad gratiam, & gloriam præparare, per illuminationes, &c. & instrumentaliter operando. A tuerò Deus est principale agēs, & custodiens vltimā perfectionē, dās gratiā coniungentem nos gratiæ consummatæ, & fini vltimo, scilicet, gloriæ.

DVB. I. Quæ nam sunt causæ, propter quas, Angelorum custodia datur?

REspondeo; sequētes sunt. Et prima vt homo in bonum gratiæ promoueatur, & proficiat. Secunda, vt in malū culpæ nō cadat. Tertia, vt si ceciderit resurgat. Quarta, vt si

vt si non surrexerit à malo culpę, ne sæpiùs cadat. Est autem hîc animaduertendum, quòd sicut Diuinæ prouidentiæ est impedire mala ita: vt conditio naturæ saluetur, ita etiam Angelorum custodum est homines custodire, non ad virtutem cogendo, nequè vi à vitijs retrahendo. Ratio est; quoniam aliter, & libertas arbitrij, & meriti ratio perirent.

Hinc sicut Angelus bonus non cogit, nequè dæmon tentans cogere poterit. Append.

Sexta diffic. Qui nam sunt custodiæ angelicæ effectus?

Respondeo cum D. Bona. per duas propositiones.

Prima Propositio.

Tres sunt generales custodiæ Angelorũ effectus. Et ratio est; nã cũ dæmon humanæ naturæ hostis crudelissimus corpus, ideſt, corporales virtutes violentia opprimat, intellectũ astucijs suis decipiat, & seducat, & volũtatẽ blãdicijs alliciat; ideò datur Angelus bonus custos, qui tres cõtrarios effectus prædictis efficiat: nẽpè, vt hominẽ defendat ab oppressione cõtra violẽtiã, & erudiat, ac dirigat cõtra fallaciam, & exhortetur, & inducat ad bonum contra dæmonum blanditias. *S. Bona. q. 2. art. 1. ꝟbi. S.*

Secunda Propositio.

Sunt particulares effectus duodecim numero, qui à doctoribus ex sacris literis colligũtur. Probatur inductione. Primus effectus est pro delictis increpare: vt Iudicum c. 2. Ascẽdit Angelus Domini de Galgalis ad locũ flẽtium, & ait. Eduxi vos de Aegypto. Et paulò post. Non audistis vocẽ meam. Cur hoc feciſtis? Secũdus est à vinculis peccatorũ absoluere, quod intellige dispositiuè. Act. 12. Angelus astitit, &c. & ceciderunt catenæ de manibus eius. Tertius est, quæ bonum opus impediunt, auferre. Quod significatur Exodi. 12. Vbi legitur, Angelum percussisse primogenita Aegypti. Quartus est dæmones arcere. Tob. 12. Dixit Tobias patri suo de Raphaele: dæmonium ab ea ipse compescuit. *S. Bona. art. 2. q. 1. ꝟbi. S. Iudic. 2. c. Act. 12. Exod. 12. Tob. 12.*

Tob. 5. 6. 8. Quintus est docere. Tob. 5. 6. & 8. Vbi Angelus docuit Tobiam. Et Daniel. 9. Nunc egressus sum, vt docerem te, & intelligeres. Et Num. 22. Angelus docuit Balaam per asinam. Et Act. 10. Docuit Cornelium, quod fit, assumpto corpore. Sextus effectus est, secreta reuelare. Genesi. 18. Tres Angeli misterium Trinitatis, & vnitatis expresserunt. Et ibidem sequitur: num cœlare possum Habraam, quæ gesturus sum? Septimus est consolari. Tobiæ. 5. forti animo esto, in proximo est: vt à Deo cureris. Octauus est in via Dei confortare. 3. Reg. 19. Surge, & comede. Grandis enim tibi restat via. Nonus est in via ducere, & conducere, & reducere. Tob. 5. Ego ducam, & reducam eum sanum ad te. Decimus est hostes deijcere. Isaiæ. 37. egressus Angelus Domini percussit in Castris Assyriorum, &c. Vndecimus est, tentationes mittigare. Et hic effectus innuitur Gen. 32. vbi Iacob, post luctam, confortatus fuit, accepta benedictione, & emarcuit neruus fæmoris eius. Duodecimus est orare, & orationes Deo offerre. Tobiæ. 12. Quando orabas cum lachrymis.

Tob. 5. 3. Reg. 19. Tob. 5. Isai. 37. Gen. 32. Tobiæ. 12.

Append. 1. Hinc apertissimè colligitur, quantas Deo gratias agere, & Angelis obnoxij, & grati esse tenemur. Cæterum ad maiorem quinti effectus, qui est docere, intelligentiam nota cum Scoto sequentes propositiones. Et sit. 1. & 3. ordine.

Scot. vbi. s.

Tertia Propositio.

Angelus nihil potest causare in intellectu coniuncto, neque speciem intelligibilem neq; notitiam aliquam. Et ratio est; quia pro hoc statu intellectus noster dependet à phantasmate, ideſt, à sensu communi; quoniam nihil est in intellectu, quin priùs fuerit in sensu.

Arist.

Quarta Propositio.

Nullus Angelus potest causare in nobis species phantasticas, nouas sine obiecti præsentia. Et ratio est; quia non potest supplere effectum causæ secundæ, nempè, obiecti materialis. Hoc enim solius Dei proprium est.

Quinta

Quinta Propositio.

Angelus præter doctrinam exteriorem, quam potest assumendo corpus præstare, potest etiam mouere intellectum ad cognitionem, vel transferendo phantasmata ex vna parte sensus communis ad aliam, ad quam transmutationem, intellectus immutatur: quia illo motu excitatur. Nota non transponi, aut mutari phantasma, nisi simul humor, in quo subijcitur, transferatur. Est enim accidens, quod à subiecto in subiectum migrare haud potest. Exempli gratia phantasma partium huius propositionis, peccatum est vitandum, propter fugiendam gehennam, subijcitur in aliquo humore sanguineo, Angelus volens tunc incutere timorem gehēnæ, remouet ex vno loco sensus communis illum humorem ad alium locum, & ita excitatur intellectus; vt concipiat similem propositionem. Vel alio modo purgando, instar medicorum virtute propria illa phantasmata: vt possint mouere intellectum, qui aliquando non mouent, eò quòd sint multo humore mixta: vt accidit in freneticis. Vel tertiò transferendo humorem Petri, in quo sunt phantasmata, & deferendo ad sensum cōmunē Ioannis, vt possint illum mouere.

Ex tertia propositione colligitur, ab Angelo non posse homine eleuari ad cognoscendum obiectum aliquod supernaturale, vel aliquem thesaurum sub terra, &c. Et si aliquādo diaboli virtute aliqua omninò occulta cognoscit, illud fit per reuelationem diaboli, assumentis corpus, aut per vehementem imaginationem: & tunc, quod est falsum, imaginatur esse verum. Append. 2.

Septima diffic. Quibus datur Angelorum custodia?

CONCLVSIO.

OMnibus viatoribus Angelorum custodia conceditur. Et ratio est, quia custodia Angelorum est quædam diuinæ prouidentiæ executio, estq; eiusdem prouidentiæ proprium, quæ iuuant ad finem vltimum consequendum, conferre, & quæ illius assecutionem impedire possunt, *Alex. Alen. m. 3. & 4. S. Th. art. 2. & 4. alij vbi suprà.*

possunt, tollere. Et cùm viatores nondum consecuti sint suũ finem vltimum, indigent Angelorum custodia; vt finem cõ sequantur, & impedimenta, quæ finis consecutionem impedire possunt, tollantur: sicut hominibus per viam nõ tutam ambulantibus dantur custodes.

Append. 1. Hinc, vsquè ad mortem tãtum modò durabit Angelorum custodia: quia tunc desinunt esse viatores.

Append. 2. Hinc, animæ separatæ in purgatorio existenti non opus est custodia Angelorum: quia ibi nec impediri, nec in bono promoueri potest.

Append. 3. Hinc, neq; Angeli boni, nequè animæ beatæ egent custodia; quia iam sunt confirmati in bono, & sunt impeccabiles.

Isai. 60. Isai. 60. non occidet vltra sol tuus.

Append. 4. Hinc, nequè dæmones, & animæ damnatæ indigent Angelo custode: quia sunt obstinati in malo, & nunquàm illos pœnitebit, nec timent periclitari. Malum enim quod timebant, illis euenit.

Octaua diffic. Primi parentes habuerunt ne Angelum ad sui custodiam deputatum?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 4. art. 1. S. Bona. art. 1. q. 2. S. Tho. art. 2 & 4. & alij vbi. s.

HAbuerunt. Et ratio est; quia, licet, in primis parentibus fuerit naturæ rectitudo; nihilominus tamẽ rectitudo illa fuit ad bonum, vel malum vertibilis. Nequè enim in vnum conuersus, statim in illo cõfirmabatur. Nam cùm cecidisset, à malo per pœnitentiam surrexit. Deinde quia, licet, non esset tunc periculum ex rebellione carnis ad malum instigantis; erat tamen periculum in potentia peccandi ex parte dæmonis oppugnantis. Et tandem: quia erat debilioris naturæ, quàm Angelus, præsidio, & auxilio angeli custodis indigebat.

Nona diffi. Pueri habent ne Angelum custodem?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. art. 3. S. Tho. art. 5 & alij vbi. s.

HAbẽt. Et ratio est; quia possunt à dæmone varijs impedimẽtis offendi, ad quæ impedimẽta de medio tollẽda vnicuiquè suus Angelus custos à Deo assignatur.

Decima

Decima diffic. Habent ne alium Angelum, ab Angelo matris, dum in vtero matris existunt?

CONCLVSIO I.

ANgelus matris, dum est in vtero, custodit eundem. Et ratio est; quia dum est in vtero, non est omninò à matre separatus: sed per quandam collationem est quodammodo aliquid matris. Quemadmodum fructus in arbore pendens aliquid arboris esse dicitur.

CONCLVSIO II.

Puero statim, vt à matris vtero separatur, Angelus custos deputatur. Et ratio est; quia tunc incipit custodia. Hæc conclusio est B. Hieronym. super illud Matthæ. 18. Angeli eorum, &c. dicentis. Tanta est dignitas animarum; vt vnaquæquè habeat ab ortu suæ natiuitatis in sui custodiam angelum delegatum. *B. Hiero. Matth. 18.*

DVB. II. Quomodo cuilibet animæ datur suus Angelus in custodiam?

RAtio dubitandi est: quia sunt plures animæ rationales præteritæ, & præsentes, & futuræ, quàm sint Angeli ad custodiam deputati.

Respondet Magister hac distinct. 11. non sunt tot simul hòmines actualiter existentes, quot sunt Angeli boni; & ideò sufficit vnus angelorum ad multos homines. Nam vno homine ex hac vita migrante, Angelus datus sibi in custodiam, alteri homini succedenti assignatur.

DVB. III. Deputantur ne alicui homini aliquando in custodiam plures Angeli?

REspondeo. Deputantur quidem, secundum dignitatẽ, prælaturam, & aliquam Dei gratiam, ab eodẽ participatam. Quod patet in Pont. Summo, cardinalibus cluem iurisdictionis habentibus, prælatis, & principibus.

Vndecima diffic. Habebit ne Antichristus Angelũ in sui custodiam?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. art. 4. S. Th. art. 4. & alij vbi. s.

HAbebit. Et ratio est; quia lex communis propter vnũ mutari non debet. Et quia in hoc eius pœna iustior apparebit: quoniam beneficia, toti naturæ humanæ concessa, non, vt æquum est, accipiet. Postremò; quia eius custodia non erit frustrà omninò; propterea quòd saltem retractus per Angelum custodem, à multis malis cessabit; & non tantum nocebit, quantum erit ei in votis.

Duodecima diffic. Habuit ne Christus Iesus Angelum custodem?

Alex. Alen. art. 2. S. Tho. art. 4. S. Bona. q. 3. art. 1. & alij vbi. s. D. Dionys. Altisiodor.

OPinio prima Altisiodoren. lib. 2. suæ summæ, & Tho. de Argentino in hac distinctione, & aliorum fuit affirmans. Et D. Dionysi. cap. 4. cœlest. Hierarc. tenet, quòd Christus erat, mediantibus angelis, paternis traditionibus subditus. Opinio negans secunda est cõmunis omniũ theologorum.

CONCLVSIO.

D. Hiero. Matth. 4. Psalm. 90. Alex. Alen. vbi. s. super hunc locum. D. Aug.

Christus Angelum custodem non habuit; habuit tamen multos deputatos in ministros. Hanc confirmat D. Hierõ. lib. 1. in Matthæ. c. 4. dum dicit illud psalm. Angelis mandauit de te, &c. non esse intelligendum de capite, sed de membris. Quare perperam allegauit hunc locum dæmõ in tentatione. Idem tenet D. Augustinus ibidem. Probat hanc cõclusionem D. Bona. vbi suprà ratione; quia non fuit conueniens, vt talem Angelum haberet: propterea quòd custodia in custodiente respectu custoditi dicit quandam præsidentiam: Christo autem omnes Angeli subditi erant. Neq, indiguit angeli custodia; vt filij hominum, vel ad corporis defensionem: quia eius corpus erat diuinitati vnitum, vnde non poterat per violentiam illud opprimere: vel ad rationis eruditionem: quia habuit intellectum à verbo plenissimè illustratum. Vnde non poterat Christi intellectum per astutias seducere.

seducere. Nec tandem indiguit angeli custodia, ad incitandam affectionem: quia habuit Christus affectum gratiæ plenitudine confirmatum. Atquè ita non poterat dæmon suis blanditijs eum allicere. Fuitquè verè comprehensor, & beatus, & eius meritum nec impediri, nec promoueri poterat. Habuit tamen multitudinem Angelorum in ministerium; vt Matthæ. 4. Accesserunt Angeli, & ministrabant ei. Nec mirum, cùm esset caput Angelorum. Autoritas verò D. Dionysi. intelligitur indirectè, quatenus Angeli instruebāt Mariam, & Ioseph de ijs, quæ circa puerum Iesum, agere debebant; & ita erat subditus paternis traditionibus, mediantibus angelis. *Matth. 4.* *Lucæ. 2.*

DVB. IIII. Cur igitur in passione ab Angelo confortatus fuit?

REspondeo. Fuit confortatus, non custodiendo, vel aliquid imprimendo in Christum; sed reuerendo illum, & congratulando fortitudini eius. Quemadmodum homo naturaliter in tribulatione ad præsentiam amicorum confortatur. *Alex. Alen. vbi. §. Luc. 22.*

DVB. V. Fuit ne saltem datus Angelus malus Christo ad exercitium?

CONCLVSIO.

NEquaquam fuit illi datus ad exercitium. Et ratio est; quia exercitium, vt docet D. August. apud Alexād. loco citato, propriè est; vt probetur aliqua virtus, idest, probata ostendatur: probatio autem huiusmodi propriè non est, nisi vbi est difficultas. Vnde ars dicitur versari circa difficile. In Christo autem non erat difficultas, quæ ex naturæ corruptione emanat. Nequè enim assumpsit ignorātiam ex parte intellectus, neq; difficultatē ex parte affectus; quare non habuit Angelum malum ad exercitium. *Alex. Alen. art. 1. & 2. vbi. §. D. August.*

DVB. VI. Ad quid ergo habuit Angelum malũ, si non ad exercitium?

Alex. Alen. vbi. s.

REspondeo cum Alex. Alen. vbi suprà. Tentatio quædã est interna, circa quam proprie est exercitium, & hac non fuit tentatus Christus. Alia verò est externa, & hac fuit tentatus Christus, atquè ita voluit habere Angelum malum non ad exercitium, vt dictum est: sed ad nostram instructionem, vt in eo vincere discamus tentatorem.

Decimatertia diffic. Vtrùm Angelus deserat custoditum, propter eius præscientiam, & obstinationem?

Alex. Alen. m. 5. S. Tho. art. 6 S. Bona. art. 2. q. 1. vbi. s.

DIuus Bona. loco citato varios modos dicendi affert. Et nota cum illo. Angelorum custodia aut est respectu boni cõseruandi, acquirendi, vel augendi: aut est respectu mali deserendi, euitandi, vel minuendi.

CONCLVSIO I.

Angelus custos non relinquit hominem omninò, sed secũdum quid, idest, secũdum aliquem effectum. Ratio est; quia cùm Angelorum custodia sit quædam diuinæ prouidentiæ executio: quemadmodum diuina prouidentia secũdum magis, & minùs prouidet diuersis, iuxta eorum conditionem, non tamen ex toto relinquit hominem, quoniam in nihilũ redigeretur; ita etiam Angelus custos secundum quid, vel secundum aliquem effectum dicitur relinquere hominẽ: quatenus non prohibet omnia nocumenta; vel quia eum tribulationibus exponit; vel quia, iusto Dei iudicio ab aliquo peccato nõ retrahit: vel quia demerito hominum exigente, nõ ita efficaciter ad bonum promouet, nec à malis tuetur. Et confirmatur; quia boni Angeli proniores sunt ad hominem adiuuandum, quàm mali ad infestandum, & cùm mali nũquã cessent ab infestando: iuxta illud. 1. Pet. 5. Aduersarius vester diabolus tanquàm leo rugiens, &c. Nequè boni Angeli à custodiendo cessabunt. Et iuxta notabile positum ex D. Bona. sit ad maiorem declarationem.

1. Pet. 5.

CON-

CONCLVSIO II.

Angeli, quò ad primos actus bonos, deserunt obstinatos. Ratio est, quia frustrà essent tunc eorum actus, & conatus.

CONCLVSIO III.

Angeli custodes, quò ad secundos actus malos, non deserunt obstinatos. Ratio est: propterea quòd, semper, ne homo in peius labatur, retrahunt. Quò enim quisquê peior est, eò est ad malum prontior, & eò magis retrahente indiget. Quam quidem custodiam semper habet: quoniam dum est in via, obstinatus potest conuerti. Et confirmatur exemplo medici, qui neminem omninò deserit, nisi de eius salute totaliter desperet.

Hinc, germana interpretatio loci Ieremiæ. 51. Vbi dicitur Curauimus Babylonem, & non est sanata, dereliquimus eam, &c. Et loci Isai. 5. Auferam sepem eius, ideſt, angelorum custodiam, & erit in direptionem, colligitur. Non enim sunt interpretandi de omnimoda desertione, quin semper: vt constat, aliquis custodiæ effectus sequatur. Nam sicut medicus corporalis, cùm desperat de perfecta sanitate, non omninò dimittit ægrotum, quamdiu viuit: sed semper aliquid operatur circa illum, saltem ad morbi mitigationem, & ad vitæ prolongationem: ita, & medicus spiritualis: vtpote Angelus etiam si desperet, non tamen omninò dimittit peccatorem: sed semper circa illum aliquid operatur: ne saltim ægritudo spiritualis ingrauescat. Append. 1. *Ierem.* 51. *Isai.* 5.

Hinc, sententia Altisiodor. vbi suprà, non est audienda, qui de Antichristo loquens ait. Quòd, licet, â principio habiturus sit Angelum in custodiam: posteà tamen, quando deueniet ad tantam dementiam, & superbiam: vt dicat se esse Deum, totaliter deseretur ab Angelo. Huic enim sententiæ communis sententia theologorum repugnat, & est falsa: vt ex dictis constat. Append. 2.

Decima-

Decimaquarta diffic. Possunt ne Angeli negligentiam committere circa hominum custodiam?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 6. art. 1. vbi. S.

NVllam possunt Angeli, circa hominum custodiam negligentiam committere. Et ratio est; quia faciunt quicquid in se est, circa eos, quibus deputantur, neq; aliquid de contingentibus omittunt. Et in eis nullo modo culpa cadit, immo nec cadere potest.

Decimaquinta diffic. Vtrum gaudium Angeli custodientis ex salute custoditi crescat?

Alex. Alen. ar. 2. S. Tho. ar. 7. S. Bona. q. 2. & alij vbi. S. Error.

TRes refert S. Bona. de hac re opiniones. Prima tenet crescere accidentale, & essentiale gaudium. Et ratio huius opinionis est: quia Angeli non sunt totaliter in termino. Quæ opinio quantùm ad præmium essentiale ab omnibus reprobatur; quia respectu huius præmij totaliter sunt in termino. Secunda opinio est extrema, quæ dicit in angelis, neque accidentale gaudium posse incrementum suscipere. Tertia opinio est media, quam cum D. Bonauen. elegimus.

CONCLVSIO I.

Gaudium essentiale, quod habet Angelus de Deo, & in Deo, non crescit propter custoditi salutem. Et ratio est; quia non ob hanc causam fiunt beatiores, nempè: vt magis videant, ament, & teneant Deum. Cùm enim sint beati, in beatitudine proficere non possunt.

CONCLVSIO II.

Gaudium accidentale, quod habet Angelus de bono creato, siue proprio, siue alieno, propter salutem custoditorum extensiuè augetur. Et ratio est, quia extensiùs de pluribus gaudent, pluraquè adepti sunt. Vnde formaliter dici solet, non gaudere, quòd sint maiora bona adepti, quod refertur ad præmium essentiale: sed quòd plura bona sint consecuti, quod ad præmium accidentale pertinet. Et in hoc omnes conueniunt.

CON-

CONCLVSIO III.

Etiam tale gaudium in Angelis extensiuè augetur. Et ratio est; quia plus gaudent. Quod patet Luc.15.nā si gaudium est in cœlo super vno peccatore pœnitētiam agente, maius profectò gaudium erit de illius beatificatione,& maximum de multorum saluatione. Tum etiam;quia cùm crescat materia gaudij ex Christi exultatione in sanctis suis, ex reparatione Angelicæ ruinæ,& ex inuentione hominis perditi, crescet,& gaudium. *Luc.15.*

Decimasexta diffi. Vtrùm ex damnatione custoditi incurrat Angelus aliquod detrimentum?

Diuus Bona.duas affert opiniones,vnam affirmantem, Angelos beatos ex damnatione custoditorum concipere gemitum misericordiæ: alteram negantem,concipere Angelos,eam ob causam gemitum aliquem, vel incurrere aliquod gloriæ detrimentum. Et hæc est communis opinio. *Alex. Alen. & S. Thom. vbi.s. & S. Bona.*

CONCLVSIO.

Nihil molestiæ,vel detrimenti sequitur Angelis custodibus ex custoditorum damnatione. Et ratio est; quia cùm sint perfectè beati,nihil illis molestiæ accidere potest. Ibi enim neque luctus,neque clamor neque dolor erit vltrà. Apoc.21. Nam cùm in illis non possit esse peccatum, neque erunt tristitia,& dolor,quæ peccata consequuntur. Vt enim perfecta fœlicitas includit omne bonū, excludit omne malum. *Apoc. 21.*

DVB. VI. Si consecutio gloriæ est causa maioris gaudij accidētalis,cur amissio gloriæ, & frustratio finis, non erit causa saltem tristitiæ accidentalis?

CONCLVSIO.

ILla non est frustratio. Et ratio est: quia sicut Deus in communi vult omnes homines saluos fieri: non tamen in particulari

ticulari vult hunc reprobum saluum fieri: sic non intendit angelus salutem huius, quem custodit; sed tantùm eius custodiam. Atquè ita non frustratur fine, nequè molestiam aliquã patitur. Et ratio est; quia cùm angeli sint per omnia diuinæ voluntati conformes, quemadmodum nihil potest contra Dei voluntatem accidere, nequè contra suam voluntatem accidet. Et cùm tristitia oriatur ex ijs, quæ nobis nolentibus accidunt, non est quòd tristentur. Licet enim voluntate antecedenti velint omnium salutem, instar Dei Opt. Maxim. voluntate tamen consequenti solùm prædestinatorum. Et quia hæc est propria, & vltima voluntas angelorum; ideò nihil fit contra eorum voluntatem.

Append. 1. Hinc custos non fraudatur proprio fine in damnatione custoditi. Ratio est, quia ille propriè dicitur frustrari desiderio alicuius rei, qui illam desiderat in omnem euentum absolutè, & non qui desiderat sub aliqua conditione, illa non subsecuta. Et quia ita Angeli salutem custoditorum optant, nempè, si velint diuinam legem custodire; ideò non posita conditione, non frustrantur. Immò de diuina iustitia lætantur, & de bonis operibus, quæ in eorum custodia fecerunt, gaudent.

Append. 2. Hinc nequè de peccatis hominum tristantur, cùm volita sint à Deo indirectè, scilicet, permissiuè: nequè de pœna dãnatorum, cùm sit volita à Deo directè, ideſt, effectiuè. Immò ibi de iusta permissione, & punitione lætantur.

Append. 3. Hinc quando in scriptura legitur Angelos tristari, & flere; vt Isai. 33. Angeli pacis amarè flebunt, intelligendum hoc est metaphoricè, & secundum quandam operationum similitudinem, non secundum affectionum infirmitatem. Quia gaudere sequitur eorum naturam, non autem tristari.

Isai. 33.

Decimaseptima diffi. Sũt ne magis soliciti boni Angeli pro homine, quàm mali cõtra eũdẽ hominem?

CONCLVSIO.

ANgeli boni sunt magis soliciti, & potẽtiùs, perfectiùs, pleniùsq, possunt circa custoditos operari in bonum, quàm

quàm mali contra bonos in malum. Probatur primô; quia Angelus bonus, qui est inferior ordine naturæ, præest dæmonibus etiam superioribus ordine naturæ. Propterea q̃ virtus diuinæ iustitiæ, cui boni Angeli adhærent, potentior multò est naturali angelorũ virtute. Atquè ita potẽtiùs operabitur. Secundò; quia solicitior est circa custodiam, qui ex ea commodum, quàm qui pœnam consequitur, & Angeli boni (vt suprà diximus) ex custodia bonorum gaudium accidentale assequuntur, & mali angeli ex damnatione malorum maiorem pœnam accidentalem sibi vendicant.

Hinc, de bonis angelis dicitur psalm. 102. Benedicite Domino omnes angeli eius, potentes virtute, facientes verbum illius, ideſt, exequentes circa omnem creaturam: & præsertim circa homines, quorum custodia est illis principaliùs demandata. Iuxta illud psal. 90. Angelis suis mandauit de te: vt custodiant te, &c. Append. 1. *Psal.* 102. *Psalm.* 90.

Hinc, quicquid possunt dæmones circa hominẽ (de quibus sequenti quæst.) efficere, poterũt, & boni Angeli multò perfectiùs, & potentiùs, & pleniùs præstare. Nequè enim poterit diabolus aliquem, ita superbum efficere, quin possit bonus Angelus humiliorem multò facere. Append. 2.

DVB. VII. Cur igitur tot homines iusti vexãtur, & quandoquè à dæmonibus superantur?

RAtio dubitandi ex conclusione proxima sumitur. Sunt enim magis soliciti, & potentiores dæmonibus.

CONCLVSIO.

Hoc non vsuenit ex defectu custodiæ Angelorum. Et ratio est: quia si obstinatos (vt dictum est) non relinquũt, quos si relinquerent, statim eos maligni spiritus in mortem præcipitarent, multò minùs bonos deserent. Cæterum accidit hoc: vel quia nos illos repellimus, dum eorum consilijs non acquiescimus, cùm non possint supra nostram arbitrij facultatẽ; vel quia circa nos tãtũ pro viribus agunt, quantũ eis ex ordine iustitiæ, & prouidentiæ diuinæ est permissum.

Hinc, si eorum consilia admitteremus, & à Deo permittere- Append.

mitteretur; vt secundum vltimum suæ potentiæ, ad illuminationem, & iustificationem hominum, & dæmonum expulsionem agerent: possent quidem, paruo temporis spatio quantumcunq; peruersos, & malos ad veritatis agnitionem adducere, & in amorem virtutis excitare, & inflammare.

Quæstio vnica. De dæmonibus.

HActenus cum Magistro de Angelis disseruimus. Cæterùm ad plenissimam huius disputationis explicationem opere prætium duxi, quæstionem hãc de dæmonibus tractare, in qua multa notatu dignissima per multos articulos declarabuntur.

Artic. I. De natura dæmonum.

Declarabitur artic. positis nonnullis difficultatibus.

Prima diffic. Vtrùm sint dæmones in rerum natura?

Victoria in relect. de arte magica num. 10.

TRes fuerunt circa hanc difficultatem sententiæ Arist. & ex eius discipulis multi, dæmones esse diffitebãtur. Et quæ nos dæmonibus tribuimus, illi ex virtute cœlestium corporum, & planetarum, & quarundam aliarum rerum, prouenire asserebant. In istos inuehitur D. August. 10. de ciuit. Dei. Inueniuntur namq; multi effectus, qui nullo modo ex aliqua naturali causa emanare possunt: vt cùm arreptus à dæmone latinè loquitur, versus recitat, autoritates citat, quas nec vidit vnquam, nec audiuit. Immò nec legere nouit. Alij dixerunt dæmones esse, non quos nos dæmones vocamus: sed animas hominum. Hunc errorem destruunt D. August. 9. de ciuit. Dei, & D. Chrysosto. super illa verba Matthæ. Exibant de monumentis. Non enim fieri potest, vt vna substantia incorporea in aliam substantiam transmutetur, anima, scilicet, in dæmonis substantiam. Tertia sententia

D. Aug.

D. Chrysost.

vna

fuit eorum, qui, teſte D. Auguſt. lib.8.de ciuit. Dei propter ſecundam ſententiam erroneam, confitebantur omnia, quæ anima rationali conſtãt, eſſe, aut Deos, aut homines, aut dæmones. Hi fatebantur dæmones eſſe; ſed à veritate longiſsimè aberrabant: quia affirmabant Deos habere corpora cœleſtia, dæmones aërea: homines verò terrena. Et in hoc vltimo veritatem attingebant, lege S. Tho. in.q.diſputatis.q.1. de dæmonibus, & Guilel. Pariſien. in lib. de vniuerſo.p.4. *D. Auſt.* *S. Thom.* *Guilel. Pariſien.*

CONCLVSIO.

De fide tenendum eſt, dæmones in rerum natura eſſe. Continetur enim expreſsè in multis vtriuſq; teſtamenti locis. Leuitici enim.17. interdicitur immolari hoſtias dæmonijs. Et Deut.32. in cantico Moyſi contra impietatem, & ingratitudinem populi dicitur. Immolauerunt dæmonijs. Et 2.Paralip.11. legitur de Hieroboam, quòd conſtituit Sacerdotes excelſorum, & dæmoniorum. Et alibi paſsim apud Tobiam, & Iob, & pſaltem, & in multis locis noui teſtamenti apud Euangeliſtas. Et in act. Et in epiſt. Pauli. Et Apoc. lege in verbo dæmonium in cõcordantijs maioribus Bibliæ. Hanc veritatem multi philoſophorum gentilium confeſsi ſunt, de quibus lege D. Auguſt lib.8.de ciuit. & lib. 10. c. 24. Colligitur quoque hæc veritas ex reſponſis, & oraculis, & alijs miris effectibus, qui apparuerunt circa Idola, etiam ſapientibus Romanis. Qui quidem effectus ad cauſas, ſiuè cõcurſum naturalẽ referri haud poſſunt. Et ex actibus obſeſſorum. Et ex ſubitis tranſmutationibus rerũ; vt virgarum in ſerpentes facta à magis Pharaonis traſmutatione. *Leuit.17.* *Deut.32.* *2.Paralip.11.*

Prima diffic. De etymologia, ſiuè notatione dæmonis?

REſpondeo cum gloſſa in cap. firmiter extra de ſumma Trinit. & nota dæmonem varijs nominibus appellari. Dicitur enim diabolus à dia, quod eſt duo, & bolus, quod eſt morſellus, quaſi duos morcellos cupiens, animam ſcilicet, & corpus. Nominatur quoque diabolus Hebraicè, quaſi deorſum fluens, græcè etiam criminator, ſiuè calum- *Mag. d. 10.*

B. Dionyſ. niator, latinè Angelus malus; vt B. Dionyſius. 8. Etymol. docet. Vocatur quoquè Sathanas, quaſi aduerſarius. Et *D. Aug. lib. 9. de ciuit. Dei.* dæmon, quaſi rerum peritus. Et Belial, id eſt, apoſtata, & abſque iugo nuncupatur. Et Leuiathan, id eſt, addimentum eorum.

Secunda diffic. Quænam eſt dæmonis diffinitio?

D. Auguſt. REſpondeò, à Platonicis ita deſcribebatur, vt refert D. Auguſt. ſuper Gen. Dæmones ſunt genere animalia natura pulcherrima, mente rationalia, animo paſsiua, corpore aerea, duratione æterna. Ponitur in deſcriptione vox genere, quia ſunt prædicamenti ſubſtantiæ. Natura pulcherrima; quia quòad ſubſtantiam ſuæ naturæ, non ſunt bonis Angelis turpiores. Animo paſsiua, paſsionibus de ſententia Platonicorum appetitus ſenſualitatis, nempè, iraſcibilis, & concupiſcibilis. Corpore aerea, quatenus ſunt creati ex ſubtiliori materia, & vt cognoſcitur ſubtiliùs, & velociùs intelligere, quàm homines. Lege gloſſ. ſuper cap. firmiter citatam. Duratione æterna. Quod intellige non natura; ſed Dei gratia. Præterea D. Auguſt. de ciuit. Dei ita eos deſcribit. Dæmones ſunt ſpiritus nocendi cupidiſſimi, à iuſtitia penitùs alieni, ſuperbia tumidi, inuidia liuidi, fallacia callidi, qui in hoc aere habitant, qui de ſublimitate cœli ſuperioris eiecti, meritò irregreſsibiliter in loco ſibi congruo: vel vt carcere, damnati ſunt. Hoc loco erant multæ difficultates, ad naturam dæmonum ſpectantes, tractandæ. Erat etiam. q. de peccato Angelorum diſputanda. Sed: quia cum Magiſt. ſupra explicata hęc ſunt, ad vlteriora erit progrediendum.

D. Aug. ſup. Gen. ad literam.

Alex. Alen. q. 100. S. Tho. q. 64. D. Bona. diſ. 6. art. 2.

Artic. 2. De pœna dæmonum.

Duran. & alij eadem d. VAriæ, cùm ſint, pœnæ, quæ damnatis reſpondent, variis difficultatibus erit articulus hic explanandus.

Prima

Prima diffic. Vtrùm diaboli poteſtas fuerit in pœnam ſui peccati ligata?

CONCLVSIO.

DAEmonis poteſtas eſt alligata, non ita; vt tentare non valeat; ſed ne tãtum tentet, quantum deſiderat. Conſtat Apoc. 20. Vidi alterum Angelũ deſcendentem de cœlo, habentem clauem abyſsi, & cathenã magnam in manu ſua, & appræhendit draconem, & ſerpentem antiquum (qui eſt diabolus, & ſathanas) & ligauit illum, &c. Et D. Aug. de ciuit. Dei apud Alex. Alligatio diaboli eſt non permitti exercere tantam poteſtatem, quantam habet. *Alex. Alen. m. 1. art. 1. vbi. s.* *D. Auguſt.*

Secunda diffic. Fuit ne ligata eius poteſtas magis poſt aduentum Chriſti, quàm anteà?

CONCLVSIO I.

EX parte gratiæ per Chriſtum mediatorem magis alligata fuit dæmonis poteſtas, quàm anteà. Probatur ad Rom. 5. Vbi abundauit delictum, ſuperabundauit & gratia. Et non ob aliud, niſi, vt alligaretur diaboli poteſtas. Et locum proximè citatum Apoc. de magni cõſilij Angelo, id eſt, Chriſto intelligitur, qui draconem alligauit. *Alex. Alen. art. 2. vbi. s. & in. 3. p. q. 18. m. 6. art. 3.* *Rom. 5.* *Apoc. 20.*

CONCLVSIO II.

Ex parte autem tentatorum, in quibuſdam eſt magis ſoluta, in quibuſdam verò magis ligata. Et ratio eſt; quia quantò maior eſt Dei gratia ad vincendum, tantò contemptus illius eſt maior. Vnde ad Hebr. 10. Irritam quis faciens legem Moyſi, ſine vlla miſeratione, duobus, aut tribus teſtibus moritur: quantò magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui filium Dei conculcauerit, & ſanguinem teſtamenti pollutum dixerit, & ſpiritui gratiæ contumeliam fecerit? Deinde: quia quò homines maioribus gratiæ donis abundant, eò magis dæmones inuident, & magis, quàm anteà, tentant. Vnde dicitur Apoc. 12. deſcendit ad nos diabolus habens iram magnam. Et Luc. 11. aſſumpſit. 7. ſpiritus nequiores ſe. Primò enim fiebant *Ad Heb. 10.* *Apoc. 12.* *Luc. 11.*

tentationes per genera peccatorum communium; nunc autem fiunt per quaſdam ad inuentiones peccatorum. Et quia nunc tentant per aſsimilationem boni, quo genere tentationis homo faciliùs decipitur. Et quia nunc occultè inſidiatur. Et grauior eſt tentatio, & magis timenda cùm occultè, quàm cùm manifeſta fit. Vnde gloſſ. ſuper illud pſal. Expectans expectaui Dominum, magis eſt timendus diabolus, cùm fallit; vt draco, quàm cùm ſæuit; vt leo. Illic enim cogit, hic docet negare Chriſtum.

Pſal. 39.

Tertia diffic. Dæmonũ poteſtas eſt ne tantùm ligata à Deo? An etiam à bonis Angelis, & hominibus?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 2. art. 6. vbi ſuprà. Act. 19.

DAEmonũ poteſtas aliquãdo ab ipſo Deo, aliquando à bonis Angelis, & hominibus ligatur. Et ratio eſt; quia, ſi ſigna Chriſti, & ſanctorum hominum ſuperarunt dæmonum poteſtatem; vt conſtat act. 19. Vbi legitur de quibuſdam exorciſtis, qui ſuper eos, qui habebant ſpiritus malos, inuocabant nomen Domini Ieſu, dicẽtes: Adiuro vos per Ieſum, quem Paulus prædicat, atq; etiam quòd ſuper languidos deferebantur ſudaria, & ſemicinctia, & recedebãt ab eis languores, & ſpiritus nequam egrediebãtur; multò fortius profectò ſancti homines, & Angeli eorum potentiam ſuperabunt, & ligabunt. Et D. Auguſt. ſuper Gen. ait. Habent boni Angeli, & mali opera ſimilia, ſicut Moyſes, & Magi Pharaonis; ſed boni ſunt potentiores, nec mali poſſunt quicquam talium operum, niſi quod per bonos Deus permiſerit.

D. Aug.

Alex. Alen. m. 1. ar. 3. & 4. vbi S.

Quarta diffic. Sit ne ita ligata dæmonis poteſtas: vt ſemel victus, ampliùs victorem, vel alium tẽtare non audeat?

S. Th. q. 114 art. 5. Dura. q. 4. d. 7. & alij ead. diſt.

DIuerſi ſunt modi dicendi, vt S. Thom. loco citato docet; nihilominus reſpondetur.

CON-

CONCLVSIO.

Dæmon ab vno victus, potest alium tentare de eodem vitio, etiam victorem de alio vitio. Ratio est; quia cùm tentatio diaboli permittatur à Deo ad probationem electorum, & ad pœnam reproborum, & vtraquè vtilitas ex misericordia, & iustitia Dei necessaria sit vsq; ad finem mundi, non auferetur planè à dæmonibus victis tentandi potestas. Secundò confirmatur; quia cùm omnis tentans sub spe alicuius victoriæ tentet, & dæmon, quantumcunquè perfectè victus, speret se eadem tentatione alios vincere posse; quia non omnes eiusdem voluntatis, & firmitatis in resistendo tentationi sunt, atquè etiam eundem à quo victus fuit alio tentationis genere. Dubium non est, quin alios tentet, & ad victorē tentandum redeat. Quod apertissimè Matth. 12. docetur, vbi legitur. Reuertar in domum meam, vnde exiui. *Matth. 12.*

Quinta diffi. Est ne ita ligata dæmonū potestas circa determinatam personam; vt eam tentare nullatenus possit? Alex. Alen. *m. 1. art. 5. vbi. 5.*

Duplex est tentatio. Vna interior, altera exterior.

CONCLVSIO I.

Est eorum potestas ita cohibita, & ligata circa prsonam, in qua, vel est extinctus fomes peccati, vel in qua talis fomes non habet locum; vt eam tentatione interiori nullatenùs tentare valeat. Patet exemplo sanctissimæ Virginis, in qua fuit peccati fomes omninò extinctus, quæ; vt D. August. ait, non solùm non peccauit; sed nec peccatum cogitare potuit. Et Christi Iesu exemplo, in quo non fuit peccati fomes, nec esse potuit. Qui quidem nec peccatum fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Et ratio est; quia qui habet extinctū fomitem peccati, habet potestatem vincendi in quolibet genere tentationis: Et cùm dæmon nullam habeat spem vincendi, nullatenùs tentabit; quemadmodum illum à quo semel victus est, simili tentatione adire non audet; propterea quòd nisi mutetur processu tēporis, non potest de eo sperare victoriam. *D. Aug. 1. Pet. 3.*

CONCLVSIO II.

Non eſt ligata, ſiuè prohibita dæmonum poteſtas ita: vt omninò tentatione exteriori, non poſsit quamlibet perſonam tentare: eſt tamen eius poteſtas ligata in hoc: vt non tentet vſquè ad caſum, vel quouſquè tentationi tentatus ſuccumbat. Ratio eſt: quia ſi in aliquo fuiſſet cohibitio, à tentatione, multò magis in Chriſto, quem tamen per ſe, & per alios multipliciter tentauit: vt ex Euangelio conſtat. Et confirmatur: quia ex parte diaboli, non eſt eius poteſtas ligata, cùm ſemper velit tentare, nequè ex parte Dei, qui dat bonis cum tentatione prouentum. 1. Cor. 7. Nouit enim Deus pios à tentatione liberare. 2. Pet. 2. Et beatus vir, qui ſuffert tentationem. Iacob. 1.

Math. 4. & 22.
Luc. 4. & 24.
1. *Cor.* 7.
2. *Pet.* 2.
Iacob. 1.

Sexta diffic. Sit ne ligata eorum potentia circa alia opera?

HActenus de ligatione poteſtatis, quòad tentandũ, & vincendũ. Nunc, an ſit ligata eorũ poteſtas reſpectu aliorũ operũ, quæ poſſent eſſe eminẽtia naturæ ſuæ? diſputandũ eſt. Et primùm, an ſit ligata poteſtas circa mira, ſiuè mirabilia, ſecundum veritatem operanda?

Alex. Alen. *m.* 2. *art.* 1. *vbi.* §. *S. Thom. q.* 114. *art.* 4.

CONCLVSIO.

Dæmones & vi propriæ naturæ, & diuina permiſsione, mira aliquando ſecundum veritatem, aliquando ſecundum phantaſiam operari poſſunt. Probatur exemplis ſacræ Scripturæ. Magi namquè Pharaonis virtute dæmonum veros ſerpentes, & ranas fecerunt: & dæmon permiſsione diuina: vt ignis de cœlo deſcẽderet, & familiam Iob cũ tot gregibus vno impetu conſumeret, & turbo irruens domum deijceret, & filios eius occideret, fecit. Lege D. Auguſt. 3. & 20. de ciuit. Dei. cap. 18. & lib. 83. quæſt. q. 55. Quæ autẽ à magis virtute dæmonum fiunt, poſſunt dici mendacia: vel quia per magicam artem, & non per naturam fiunt: vel quia, & ſi vera ſint, Dei permiſsione, ad mendacium tamen trahunt. Dicuntur autem hæc mira, quatenus homines illa, eo modo facta, mirantur.

Exod. 7.
Iob. 1.
D. Aug.

rantur. Propterea quòd eorũ excedunt facultatem, & cognitionem. Quæ miracula, aliquando nominantur, largo modo sumpto nomine miraculi: vt si pro eo, quod facultatẽ, & considerationem humanam excedit, accipiatur. *Turrecrem. in. can. quodam loco. 26 quæst. 3.*

CONCLVSIO.

Si miraculum propriè accipiatur, prout est aliquid arduũ, insolitum, suprà facultatem totius naturæ creatæ, & præter spem admirantis apparens, nequè dæmones, nequè aliqua creatura miraculum efficere potest. Hoc enim solius Dei est propriũ. Et si quæ à sanctis Angelis, & beatis sunt, potestate diuina, & eorum ministerio interueniente, efficiuntur. *Valer. Max. titul. de miracul.*

Hinc mulier Pythonem habens in Endor non fecit miraculum. Quia nõ fuit vera Samuelis suscitatio: sed phãtastica. Neq; vidit Samuelem: sed diabolũ in specie, & similitudine Samuelis, quem illa credidit Samuelem. Appen. *1. Reg. 28.*

DVB. I. Possunt ne dæmones mirum quid in rebus visibilibus se ipsis operari?

CONCLVSIO.

NIhil, quòd mirum sit, se ipsis, nisi à Deo permissi fuerint, operari possunt: præsertim si ad hominem seducendum referatur. Probatur primò ex gloss. super illud Iob, Mitte manum tuam, dicẽte. Nihil potest, nisi permissus. Secundò ex D. Aug. in li. de ciuit. Dei, qui ait. Si aliquid in rebus dæmones possunt, tantum possunt, quantum secreto Omnipotentis arbitrio permittuntur. *Alex. Alen. vbi. S. art. 5. & Hugo. 1. de sacra. p. 5. cap. 27. Iob. c. 2.*

Hinc, nequè in rebus visibilibus habent potestatem, nisi quatenus à Deo conceditur. *D. Aug.*

Septima diffic. Vtrùm sit dæmonũ potestas, circa res corporales, animalia, scilicet, & plantas, ligata.

CONCLVSIO

LIcet, ex prima potestate sibi data possent oẽs Angeli ex ordine naturali sup huiusmodi creaturas, fuit tamẽ in pœnã peccati eorũ, & in bonũ hominũ eorũ potestas *Alex. Alen. m. 2. art. 2.*

D. Aug. ligata. Hæc concluſio probatur ex D. Auguſt. de ciuit. Dei apud Alexandrum dicente. Dæmones, non omnia, quæ volunt, facere poſſunt, niſi quātùm illius ordinatione ſinuntur, cuius plena iudicia nemo comprehendit, iuſtè nemo reprehendit. Et vt ait gloſſ. ſuper illud Matth. 8. & Luc. 8. mitte nos in porcos, multominùs dæmones ſua poteſtate nocere hominibus, qui nec porcis, poſſunt.

Matth. 8.
Luc. 8.
Marc. 5.

Octaua diffic. Vtrùm ſit etiam ligata, circa corpora humana?

Alex. Alen. art. 3. vbi. ſ. INtelligitur titulus ita; vt hominum corpora in lupos, aut aues conuertere poſsint. De iis ſuprà aliqua diximus; nihilominus reſpondetur.

CONCLVSIO.

Nullatenus verè, & realiter; ſed apparenter tantùm ad tranſmutanda humana corpora, poteſtatem habent. Et ratio eſt; quia cùm anima rationalis in ſtatu, in quo eſt, ſit ſuperior malis Angelis, quatenus obſtinati ſunt in malo, corpus ei vnitum, indecens eſt, vt dæmoni ad nutum ſubijciatur. Et confirmatur autoritate D. Auguſt. lib. 18. de ciuit. Dei. cap. 17. dicentis. Non ſolum animum: ſed nec corpus ratione crediderim dæmonum arte, vel poteſtate in membra & lineamenta beſtialia poſſe conuerti. Sed phantaſticum hominis, quod cogitando, ſiuè ſomniando per rerū innumerabilium genera variatur, cùm corpus non ſit; corporum tamen ſimiles mira celeritate formas capit; ſopitis autem, & oppreſsis corporeis hominum ſenſibus, ad aliorum ſenſuum, neſcio quo ineſabili modo, figura corporea poſſe perduci. Et videtur ſibi portare onera, quæ onera, ſi vera ſunt corpora, portantur à dæmonibus; vt illudantur hominibus. Hæc D. Auguſt. ex quibus apertiſſimè infertur concluſio poſita.

D. Aug.

Nona diffic. Habent ne dæmones æquam ſuper bonos, & malos homines poteſtatem?

CONCLVSIO I.

SVPER malos ratione malitiæ conceditur dæmonibus poteſtas ad perdendũ, niſi prohibeatur à Domino. A quo enim quis ſuperatus eſt, eius ſeruus eſt. 2. Pet. 2. Et ratio eſt; quia peccator meruit ei ſubijci, tanquàm tortori, & non tanquàm domino. *Alex. Alen. art. 4. Vbi. S. 2. Pet. 2.*

CONCLVSIO II.

Super bonos nõ habet dæmon poteſtatẽ ad perdendum; ſed ad probandum ex diuina permiſsione. Probatur Iob. 2. Ecce omnia, quæ habet in manu tua ſunt; verũtamen, animã illi⁹ ſerua. Et Tob. 12. Quia acceptus eras Deo, neceſsè fuit; vt tẽtatio probaret te. Dæmõ enim in malis hominib⁹ poteſt; vt in ſuo pecore, niſi prohibeatur à maiori, ſcilicet, à Deo; in bonis verò non poteſt, niſi permittatur ad probandum. Nemo enim de pecore alieno poteſt, niſi quod vult dominus pecoris, efficere. *Iob. c. 2. Tob. 12.*

Decima diffic. Sunt ne dæmones in pœnam peccati priuati Dei cognitione?

HActenus de pœna, quòad potentiam, nunc de pœna, quòad intellectus obſcurationem agamus. *Alex. Alen. m. 3. art. 1. Vbi. S.*

Duplex eſt diuina cognitio. Prima, qua Deus; vt lumen incommutabile eſt, cognoſcitur, â quo piorum corda illuſtrantur, & in quo cardinales rerum cauſæ eluceſcunt. Secunda verà eſt, qua Deus per effectus temporales diuinæ virtutis, & diuinæ iuſtitiæ, cognoſcitur. *S. Tho. q. 64. art. 1.*

CONCLVSIO.

Dæmones in pœnam peccati prima cognitione; non autẽ ſecunda fuerunt priuati. Probat hanc concluſionẽ D. Aug. 9. de ciuit. Dei. cap. 21. dicens. Innotuit dæmonibus non per id, quod eſt vita æterna, & lumẽ incommutabile, quod illuminat pios, ſed per quædam temporalia ſuæ virtutis effecta, & occultiſsimæ ſigna præſentiæ. Idem eodẽ lib. c. 22. dæmones non æternas temporum cauſas, & cardinales in Dei ſapiẽtia *D. Aug.*

contẽplantur; ſed quorundã ſignorum nobis occultorũ maiore experiẽtia multò plura, quàm homines cognoſcũt. Hic Alex. mouet dubiũ. An cognouerint dæmones miſteriũ incarnationis? &c. Sed de ijs ſuprà in quæſt. de cognitione Angelorum.

DVB. II. Remanſit ne fides infuſa informis in dæmonibus.

Iacob. 2. RAtio dubitandi oritur ex illo Iacobi. 2. Tu credis; quoniam vnus eſt Deus. Benè facis. Et dæmones credunt, & contremiſcunt; quare ſi habent fidem, non fuerunt priuati prima cognitione; vt dictum eſt.

CONCLVSIO.

Nullo modo dæmones habent fidem, neq; infuſam; ſed quicquid credunt, eſt per acquiſitã fidẽ naturalem. Et ratio eſt: quia fides informis eſt principium chriſtianæ ſpei, iuxtà *Ad Heb. 11.* illud. Fides eſt ſperandarũ ſubſtantia rerũ. Et cùm dæmones nõ poſſint habere ſpẽ; neq; habebũt fidẽ informẽ; Deinde: quia ad fidẽ, licet informem, deſideratur bona volũtatis affe- *Ad Ro. 10.* ctio, iuxta illud. Corde creditur (id eſt, voluntate) ad iuſtitiã. Et in dæmonibus nulla eſt bona voluntatis affectio.

DVB. III. Fuerunt ne dæmones ſui ipſorum cognitione priuati?

Alex. Alen. art. 2. & S. Tho. vbi S. NAtura, ſiuè bonum naturale dupliciter accipitur. Primò ſumitur pro illo bono, quod per peccatum minui non poteſt. Secundò pro bono, quod per peccatũ diminui poteſt. Perinde etiam duplex eſt cognitio naturalis.

CONCLVSIO.

Dæmones cognitione naturali primo modo ſumpta non fuere priuati, ſecundo autẽ modo fuit in eis diminuta cognitio. Et ratio primæ partis concluſionis eſt: quia non ignorat angelus malus ſe eſſe ſpiritum à corpore ſeparatũ. Nam: vt mẽs humana naturaliter cognoſcit ſe ipſam, etiã ſi in mortale peccatum incidat; ita & Angelus malus nõ impeditur per peccatum, quin ſe ipſum cognoſcere valeat. Cognitio ſiquidem

dem naturalis primo modo non aufertur per peccatũ. Secunda pars probatur: quia non cognoſcunt ſe ſecũdum eminentiã ſuæ naturę: quia ex tali cognitione ſequeretur delectatio, (delectatio enim eſt apprehenſio conuenientis) quæ in dæmonibus non poteſt habere locum, ſed ſecundum naturam deformatam: ex qua quidem cognitione non ſequitur delectatio: ſed triſtitia.

DVB. IIII. Sunt ne dæmones cognitione virtutum priuati?

CONCLVSIO I.

COgnitione virtutum, quæ eſt per eſſentiã, vel per ſpeciem ſumptam ab eſſentia, dæmones ſunt priuati, in pœnam peccati. Et ratio eſt: quia neq; virtutes eſſentialiter ſunt in illis, neq; illi habent poteſtatẽ accipiendi ſpecies, & ſimilitudines à virtutib⁹ in Angelis, & hominibus exiſtẽtibus, cũ ratione ſtatus peccati ſint illis inferiores, nec poſſint illas cernere: vt D. Aug. apud Alex. hoc loco docet. Nunquã enim Iob tentaſſet, ſi eius nobilẽ, ac mirabilẽ patiẽtiam cernere potuiſſet. Idẽq; eſt de cæteris virtutib⁹ iudiciũ: nã ſi illas videret, ne vinceretur, à tentando ceſſaret. *Alex. Alen. art. 3. vbi. s.* *D. Auguſt.*

CONCLVSIO II.

Cognitione virtutum, quæ per effectum, & priuationem haberi poteſt, non priuantur. Et ratio eſt: quia, vt poſſunt cognoſcere affectiones, quæ ſunt in volũtate, & cogitationes, quæ ſunt in intellectu per effectus, & indicia: vt ſuprà de cognitione angelorum retulimus, poterunt & virtutum per earum actus cognitionem habere.

DVB. V. Sunt ne dæmones cognitione rerum in proprio genere priuati?

CONCLVSIO.

NEquaquã ſunt priuati. Et ratio eſt: quia ſaltẽ illã experientia rerum, & tẽporum, & intellectus acumine ſibi cõparant. Hęc docet B. Iſidor. in lib. de ſummo bono dicens. Triplici acumine ſciẽtiæ vigent dæmones, ſubtilitate naturę, experiẽtia temporũ, reuelatione ſupernorũ ſpirituũ. *Alex. Alen. art. 4. vbi. s.* *B. Iſidor.*

DVB.

DVB. VI. Creſcit ne huiuſmodi cognitio?

CONCLVSIO I.

Alex. vbi.ſ. COgnitio in proprio genere ſpecierum, atquè generũ, non creſcit. Et ratio eſt: quia ſicut non creſcit numerus generũ, aut ſpecierũ: ſed eſt idem omninò, quod fuit ab initio: ita neq; creſcit eorum cognitio.

CONCLVSIO II.

Cognitio indiuiduorum in generibus, & ſpeciebus contentorum poteſt creſcere. Et ratio eſt: quia creſcunt in dies indiuidua, & effectus ex diuerſis rerum coniunctionibus procedentes, de quibus nouam cognitionem per nouas ſpecies ab ipſis ſumptas acquirunt. lege ſuprà. in.q. de cognitione Angelorum per ſpecies.

Append. Hinc, pœna in dæmonibus circa hãc cognitionẽ nõ erit, eò quod pauciora cognoſcũt: ſed quia nõ ita clarè cognoſcunt.

Vndecima diffic. Vtrum pœna vermis in dæmonibus reperiatur.

Alex. Alen. q. citata. 100 m. 4. artic. 1. nota. RAtio vermis, quantũ ad aliquem actum, magis propriè animabus dãnatis, quã dæmonibus conuenit: quo ad aliquẽ tamẽ effectum cõmuniter in vtriſq; reperietur. Nam quò ad hoc, quòd gignitur ex remorſu conſcientiæ, cõmunis eſt & damnatis, & dæmonibus: quantũ verò ad hoc, quòd vermis propriè dictus gignitur ex corpore, per ſimilitudinem in animabus damnatis dicitur eſſe vermis.

Append. Hinc, quando loquitur ſcriptura ſacra de pœnis damnatorum, vniuerſaliùs loquitur de pœna vermis in hominibus, ſiue animabus: rariſsimè autẽ de pœna vermis in dæmonibus. Lege concordantias maiores Bibliæ, verbò, Vermis.

CONCLVSIO.

Eſt quidẽ pœna vermis conſcientiæ ſuo modo in dæmonibus. Ratio eſt: quia habẽt conſcientiam peccatorũ ſuorum, & ex hoc affligũtur, & irremediabiliter cruciãtur. Ex quibus ſumitur ratio vermis conſcientiæ: iuxta illud D. Bern. ad Eugenium. Vermis ille innatus eſt conſcientiæ per peccatum, & hæret firmiter, nequaquã euellendus, nec ceſſat rodere.

D. Bernar.

Quæ

Quæ omnia, cùm in dæmonibus inueniantur, erit in illis profectò conſcientiæ vermis.

DVB. I. Pœna vermis in dæmonibus, quò ad quid, attenditur?

CONCLVSIO.

QVO ad peccatorum, quæ nunquàm in ipſis delentur, arguitionem. Patet ex illo Pſalm. 49. Arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam. Facies autem nihil aliud eſt, quàm ipſa conſcientia remordens. Et ratione confirmatur: quia cùm ſint ſpiritus à corporibus ſeparati, magis conueniet illis pœna ſpiritualis, quàm corporalis. Et cùm pœna ignis gehennæ congruat eis ad pœnam propter peccata, magis conueniet eis vermis conſcientiæ ad interiorem pœnam, quæ eſt ſpiritualis. *Alex. Alen. art. 2. vbi. ſ. Pſalm. 49.*

DVB. II. Quid igitur rodit vermis ille?

REſpondeo cum Alex. Rodit habilitatem, & aptitudinem conſcientiæ ad bonum, quæ ſemper magis, magiſquè conſumitur. Et quia illa habilitas eſt naturalis, eſtquè in natura immortali, manente natura, manet ſemper peccati conſcientia, & minuitur conſcientiæ bonum. Quod quidem dæmonibus, & animabus damnatis eſt commune. Et quàmuis bonum illud non ſit magnitudine, ſiue virtute infinitum: eſt tamen in diminuendo infinitum. *Alex. Alen. vbi. ſ.*

DVB. III. Pœna vermis eſt ne in dæmonibus grauior ſenſus, & damni pœna?

POENA vna dicitur grauior altera tribus modis. Primò, quò ad damnum. Secundò, quò ad ſenſum. Tertiò, quò ad maximam adhærentiam in punito. *Alex. Alenſ. art. 3. vbi. ſ.*

CONCLVSIO I.

Carentia viſionis diuinæ, quæ dicitur pœna dãni, primo modo eſt maior. Et ratio eſt: quia, cùm videre Deũ ſit ſummum bonum, carentia illius viſionis erit maximum malũ. *Nota.*

Vnde

D. Chryſoſt. Vnde D. Chryſoſt. apud Alex. dicit. Nulla maior pœna eſt, quàm ſeparari à viſione Dei.

CONCLVSIO II.

Pœna ſenſus ſecundo modo grauior eſt. Et ratio eſt: quoniã nihil eſt, quod ita actualiter affligat, & magis ſentiatur.

CONCLVSIO III.

Pœna vermis tertio modo eſt cæteris maior. Et ratio eſt: quia eſt pœna interior immediatè ſpiritui inhærens. Vnde B. Iſidor. lib. de inſtitutione eccleſiaſtica dixit. Nulla pœna grauior eſt pœna conſcientiæ. Vbi ſubiungit: mens malæ conſcientiæ propriè his ſtimulis agitatur.

B. Iſidor.

DVB. III. Simulne, aut ſucceſſiuè pœna vermis pro peccatis dæmones puniuntur?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. art. 3. vbi. ſ. POEna cõſcientiæ pro omnibus peccatis ſimul, ad cumulũ pœnæ, cruciãtur. Ratio eſt: quia ſicut cedit ad cumulum gloriæ in ſanctis, q̃ ſimul poſſunt aſpicere diuerſa, quæ delectant: ita ad cumulum pœna in damnatis eſt, quòd ſimul poſſunt aſpicere diuerſa, quæ illos triſtitia maxima afficiunt. Tum quia: vt flamma ignis foris ſimul pro diuerſis peccatis affligit: ita & vermis conſcientiæ intùs pro diuerſis peccatis ſimul cruciat.

Duodecima diffic. De pœna ex parte voluntatis.

DVB. I. Poteſt ne eſſe gaudium aliquod in dæmonibus?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. q. 100. m. 5. artic. 1. EST in illis gaudiũ non verum: ſed apparens, & omni amaritudine reſperſum. Et ratio eſt: quia gaudium illud nõ eſt ex apprehẽſione ſimpliciter cõueniẽtis: ſed quod videtur ſibi conueniens. Videtur autem ſibi conueniens, & dele-

delectabile habere poteſtatem in eos, qui Dei præcepta contemnunt. Vnde D. Auguſt. aduerſus Manichæos apud Alex. dicit. Diabolus poteſtatem habet in eos, qui præcepta Dei contemnunt. Et de hac tam infœlice poteſtate lætatur. Hinc, tale gaudium dæmonibus in pœnã cedit; vt D. Aug. ſuper Gen. (vt refert Alex.) affirmat, dicens. Pœna eſt diabolo; vt in poteſtate habeat peccatores. Et inde maior eſt eis pœna; quia de tam infœlici poteſtate lætantur. *D. Auguſt.* Appen. *Alex. Alen. art. 2. vbi. ſ. D. Auguſt.*

DVB. II. Vtrùm dæmones dolorem pro pœna in præſenti habeant?

CONCLVSIO.

HAbent pro bono miſerrimè amiſſo, quod conſequi potuerunt. Et ratio eſt; quia delectationi, quam habuerunt in primo peccato, cõueniens pœna, afflictio, ſcilicet, ſiue dolor reſpondet, iuxta illud Apoc. 18. Quantum glorificauit ſe, & in delitijs fuit, tantùm date ei tormentum, & luctum. Tum etiam: quia multa volũt, quæ nõ ſunt, neq; eſſe poſsũt, ſuntq; inuidi, pœnis addicti, beatitudine priuati, & iniqua eorũ voluntas à multis cohibetur; quæ omnia maximi doloris cauſa in illis ſunt. *Alex. Alen. art. 3. vbi. ſ. S. Tho. q. 64. art. 3. Apoc. 18.*

DVB. III. Vtrùm dæmones pœnam, quam ſuſtinent, timeant?

CONCLVSIO.

EST in illis talis timor, non cohibens à peccato; ſed affligens. Et ratio eſt; quia timor pœnæ ſecũ habet pœnã adiunctã. Timor enim inquit B. Io. pœnam habet. Et ſerui peccati eſt timere, & diabolus ſeruus peccati eſt, iuxtà illud Io. 8. Qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati. *Alex. Alen. art. 4. S. Th. vbi. ſ. ad. 2. 1. Io. 4. Ioan. 8.*

DVB. IIII. Vtrùm voluntas dæmonum ſit obſtinata in malo?

De hoc dubio ſuprà egimus. *S. Tho. vbi ſ. art.*

Decima

Decimatertia diffic. De pœna locali, quæ fuit casus in aërẽ caliginosum de cœlo empyreo, vel in infernũ?

DVB. I. Vtrùm dæmonibus pœna sit in aëre hoc caliginoso esse?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 6. vbi s. art. 1. S. Tho. q. 64. art. 4. S. Bona. d. 6. a. 2. q. 1. et. 2. D. August. D. August. Alex. Alen. art. 3. & S. Tho. & alij vbi s. Ioan. 8.

EST pœna, & grauissima. Ratio est; quia esse in carcere, est pœna grauissima, cùm metus carceris sit metus cadens in virum constantem, & dæmones in hoc aere caliginoso, tanquâm in carcere continentur. Teste D. Aug. 3. super Gen. cap. 10. qui ait. Ista caliginosa aeris tantum tenere permissi sunt, qui eis, quasi carcer est, vsq; ad tempus iudicij.

DVB. II. Est ne alius locus pœnalis dæmonibus destinatus?

CONCLVSIO I.

PEr quandam cõparationem, & appropriationẽ, quantum ad terminum, â quo fuit casus, tria loca distinguntur. Probatur: nam eò quod peccauit in cœlo, de cœlo cecidit per superbiam. Eo autem quod peccauit per homicidium Adæ: quia fuit homicida ab initio, dicitur cecidisse â paradyso. Tertiò: quia quotidie peccat in terra, tentando homines ad seditionem per inuidiam humani generis, dicitur de terra à cõmuni hominũ habitatione in infernũ cecidisse.

CONCLVSIO II.

Isai. 14.

Quantùm ad terminum, in quem est casus, duo tantum sunt loca infernus, scilicet, & aer caliginosus. De inferno patet Isai. 14. Quomodo cecidisti Lucifer. Et post sequitur. Verumtamẽ ad infernũ detraheris, in profundũ laci. Et de aere caliginoso probatur: quia Angelus ibi est, vbi operatur: vt constat ex supradictis de loco Angelorum, & cùm circa nos operetur: vt quando tentauit Christum, & tentat nos, erit in hoc aere nos circunstante. Vnde: vt refert. S. Bona. vbi suprà quæst.

quæſt. 1. quibuſdam viris ſanctis oſtenſum fuit, non ſecus, ac muſcæ, circa nos volitare.

DVB. III. Sunt ne aer caliginoſus, & infernus loci communes omnibus dæmonibus in pœnam?

CONCLVSIO.

PAEna aëris caliginoſi, & inferni omnibus eſt communis; in gradu tamen differenti. De pœna aeris probatur Iſai. 24. Viſitauit Dominus ſuper militiam cœli in excelſo. Per militiam autem ſignificantur ibi dæmones, qui in aere militant, ad ſeducendos homines. Et ibidem Iſai. 24. Applicabuntur, ſicut liber cœli, & omnis militia eorum defluet, ſicut defluit folium de vinea &c. Vbi non fit diſtinctio, quòd quidam militent in aere caliginoſo, quidam non. Lege B. Greg. lib. 8. & 13 Moral. explicantem locum illum. 2. Pet. 2. Deus angelis peccantibus non pepercit. Deinde de pœna ignis inferni patet Matth. 25. Ite maledicti. &c. diabolo, & Angelis eius. Ergo eſt communis. Et Apoc. 19. & 20. legitur, miſſum fuiſſe diabolum in ſtagnum ignis, & ſulphuris, & qui habebant characterem beſtiæ. Diuerſitas autem graduum, quæ habetur in concluſione attenditur penès maiorem, vel minorem afflictionem ignis gehennæ, vel caliginis aeris, quam ſibi per peccata meruerunt.

Alex. Alen. art. 4. & alij vbi. S. Iſai. 24. Iſai. 24. D. Greg. 2. Pet. 2. Matth. 25. Apoc. 19. & 20.

DVB. IIII. Sunt dæmones omnes in iſto aëre caliginoſo?

CONCLVSIO.

SVnt aliqui nunc in inferno ad torquendum eos, qui ad malum induxerunt. Et ratio eſt; quia ſicut boni Angeli ſunt cum animabus ſanctis, quas ad bonũ accenderunt, in cœlo; ita à ſimili mali angeli cum animabus, quas ad peccata incitarunt, in inferno erunt.

Alex. S. Th. & D. Bona. vbi. S.

DVB. V. Cur tanta dæmonum multitudo in aere caliginoso remanſit?

CONCLVSIO.

Doct. vbi. S. REmanſerunt, propter noſtrum exercitium, & vtilitatem. Et ratio eſt; quia hoc decet maximè diuinâ prouidentiam: nam, vt directè procurat bonũ hominis per Angelos bonos inducendo ad bonum, & retrahendo à malo; ita indirectè homo exercetur ad bonũ per impugnationem malorum Angelorũ, vt vincendo, illud aſſequantur, & ne totaliter poſt peccatũ ab vtilitate naturalis ordinis excidereṫ.

Appen. Hinc vſq; ad diem iudicij manebunt in aere caliginoſo. Quia iam ampliùs non erit tentatio, neq; hominum exercitatio, & omnes in infernum cum damnatis detrudentur.

DVB. VI. Dæmones, qui ſunt in dicto aere, habent ne iam vltimum ſupplicium?

Alex. Alen. art. 4. S. Tho. & S. Bona. q. 2. vbi. S. VArij fuerũt modi dicendi; vt referunt Alex. S. Tho. & S. Bona. Inter quos, vnus fuit eorum, qui dixerunt pœnam ſenſibilem, tam dæmonũ, quàm animarum, ſimiliter, & beatitudinem ſanctorum, differri vſq; ad diem iudicij, qui modus dicendi fuit error manifeſtus.

CONCLVSIO I.

Animæ eorum, qui in mortali peccato ex hac vita dicedunt, ſtatim in infernum mittuntur; eorum verò animæ, qui in gratia Dei moriuntur, ſi nihil illis in purgatorio ſoluendum reſtat, ſtatim in cœlũ recipiuntur. Hæc concluſio eſt de fide & multis ſacræ Scripturæ teſtimonijs comprobatur. *Luc. 22.* Et primùm de anima beata Luc. 22. patet, dicente Chriſto latroni, ſe illi comẽdanti. Hodiè mecum eris in paradiſo; quod de paradiſo cœleſti eſſe intelligendum declarauit B. Paul. *2. Cor. 5.* 2. Cor. 5. dicens. Scimus enim quoniam ſi terreſtris domus noſtra huius habitationis diſſoluatur, ædificationem ex Deo habemus, domum non manu factam: ſed æternam in cœlis. *Luc. 16.* De anima verò damnata conſtat etiam Luc. 16. Mortuus eſt

tuus est diues, & sepultus est in inferno. Est quoquè conclusio definita ab Ecclesia expressè in concilio Florentino sub Eugenio. 4.

CONCLVSIO II.

Angeli boni etiam vident Deum, & eius gloria fruuntur. Constat Matth. 18. Videte, ne contemnatis vnum ex his pusillis. Dico enim vobis, quia Angeli eorum in cœlis semper vident faciem patris mei, qui in cœlis est. *Matth. 18.*

CONCLVSIO III.

Dæmones, qui sunt in aere caliginoso, habent suum tormentum, sicut quando sunt in inferno. Hanc conclusionem probat Alex. primùm autoritate Bedæ dicentis. Dæmon, cùm est in aere caliginoso, pœnam ignis gehennalis secum defert; quemadmodum, qui febri laborat, quocunquè transferatur: pœnam caloris febrilis secum defert. Et confirmo conclusionem; nam, vt Angelorum beatorum gloria, quando ad nos mittuntur, non minuitur, nec tollitur: (semper enim vident faciem patris) ita dæmonum pœna ignis, quando in hoc aere tentant nos, nec minuitur, nec tollitur. Autoritatibus autem D. August. quibus videtur significari, angelos in aere hoc caliginoso non habere vltimum supplicium; vt videre licet in libr. de natura boni super locum. 2. Pet. 2. angelis peccantibus non pepercit, & libr. 8. de ciuit. Dei. cap. 22. & libr. 14. de ciuit. Dei cap. 13. Respondetur: sententiam D. Aug. esse, quòd in die iudicij per sententiam publicam coram toto terrarum orbe mittentur in infernum, ac si nihil passi essent. Et ad satisfactionem omnium creaturarum, tunc dicetur illis: Ite maledicti in ignem æternũ, quàmuis iam illo torqueantur. Vel secundò, dicendum, quòd aliquo pacto neque homines damnati, neque mali Angeli, vltimum supplicium receperunt: quia homines tunc patientur etiam in corpore, & dæmonibus crescet accidentale tormentũ: quoniã non habebunt ampliùs occasionem tentandi homines. *Beda.* *D. August.* *2. Pet. 2.* *D. Aug.* *Math. 15.* *Alex. Alen. q. 102. m. 3. art. 8.*

Hæresis in principio dubij huius posita prima conclusione confutatur, cuius autores fuerunt Armeni, eandem etiam tuentur, & Græci, & præter hos, fuerũt & alij illius patroni, *Hæresis.*

viri, quidem ſanctitate illuſtres, perinde, ac ſcientia clari, nempè, Irenæus, Theophylactus, & D. Bernar. Quamobrem eorum ſanctitati, & doctrinæ nihil detrahitur: nam cùm, illo tempore, nunquàm Eccleſia de hac re definiſſet, potuerunt alterutram partem tunc citra hæreſis notam, docere. Sed de ijs latiſsimè Alphonſus à Caſtro, contra hæreſes verb. beatitudo, hæreſi. 6. quem etiam lege ibidem hæreſi. 1.

Iren. Theophylact.
D. Bernard.
cautè legẽdi.
Caſtro.

Artic. III. Vtrùm ordo, & præſidentia ſint in dæmonibus?

Alex. Alen. q. 37.
S. Th. q. 109.
D. Bona. diſ. 6. art. 3.
Duran. eadẽ. q. 3.
Iob. 10.
S. Bona. q. 1. & alij vbi. s.

DE Ordine, & præſidentia bonorum Angelorum ſuprà cum Magiſtro. d. 9. q. 2. verba fecimus.

Prima diffic. Cur ergo dixit Iob. Vbi nullus ordo: ſed ſempiternus horror inhabitat?

CONCLVSIO I.

NON Eſt ordinum diſtinctio perfecta. Et ratio eſt; quia ibi nullus eſt ordo reſpectu vltimi finis, à quo ſumitur ratio, & perfectio ordinis, & hoc modo loquitur Iob.

CONCLVSIO II.

EST Tamen ordinum diſtinctio; ſed imperfecta, & deprauata. Et ratio ob quam dicitur imperfecta, eſt; propter priuationem gratiæ. Nam gratia naturam perficit, & dicitur peruerſa, propter præſentiam culpæ, quæ licet ſubſtantiam naturalium non corrumpat; fœdat tamen illam, & deordinat.

DVB. Eſt ne ordo, & prælatio à natura in dæmonibus? an violenta? an ex electione?

Alex. & alij vbi. s.

Reſponſum eſt vbi ſuprà diſtinct. 9. quæſt. 2.

Secunda

Secunda diffic. Durabũt ne ordo, & prælatio in dæmonibus post iudicium vniuersale?

CONCLVSIO.

NEquaquàm permanebunt. Quia cessabit finis illius prælationis, qui est hominum tentatio, & inductio in malum: quemadmodum tunc cessabit etiam & bonorum angelorum ministerium. Vnde glossa. 1. Cor. 2. Dum durat mundus, dæmones dæmonibus præsunt. *1. Cor. 2*

Artic. IIII. Vtrùm dæmones homines impugnent?

CONCLVSIO

HOmines à dæmonibus impugnantur. Hæc conclusio est de fide, vt patet ad Ephes. 6. Non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, &c. Et ex illo B. Pet. 1. c. 5. quia aduersarius vester diabolus, &c. colligitur. *S. Th. q. 114. Ephes. 6. 1. Pet. 5.*

Prima diffic. Est ne impugnatio à dæmone solo? an à Deo?

DVo sunt in impugnatione consideranda. Primũ est ipsa impugnatio, secundum est impugnationis ordo. *S. Tho. ar. 1. vbi. s.*

CONCLVSIO.

Primum est à diabolo. Et ratio est; quia, propter hominis inuidiam, tentat, & oppugnat: & propter suam superbiam vsurpat sibi diabolus diuinæ potestatis similitudinem, deputando certos ministros, ad determinatos homines impugnandos; quemadmodum Deus, & Angeli superiores per inferiores homini præsident, eumquè ab impugnationibus dæmonum defendunt.

CONCLVSIO II.

Secundū verò, nempè, impugnationis ordo, est à Deo. Et ratio est, quia sua diuina sapientia nouit malis vti ad bonum.

Appen.

Hinc, quando impugnant ad culpam, non mittuntur à Deo, sed quando impugnant ad pœnam, scilicet, puniendo, dicuntur à Deo mitti.

S. Th. vbi. S. Alex. Alen. q. 101. m. 4. & S. Bona. d. 21. ar. 1. q. 1. pro. 2. p. tituli. & dist. 23. artic. 1. q. 1. & 2.

Secunda difficultas. Impugnationem inæqualem inter dæmonem potentem, & astutum, & hominem infirmum, & ignarum, cur Deus permittat?

DVO Titulus difficultatis innuit. Primum est esse inæqualitatem inter dæmonem oppugnantem, & hominem oppugnatum. Secundum est, quæ sit huius impugnationis, & aduersitatis causa.

CONCLVSIO I.

Inter hominem, & dæmones, pœnes pugnam, non est inæqualitas. Et ratio est, quia ad hoc, vt non sit inæqualis pugnæ conditio, fit ex parte hominis recompensatio primo, & principaliter per auxilium diuinæ gratiæ; secundariò autem per Angelorum custodiam. Vnde Eliseus ministro suo dixit. Noli timere; plures enim nobiscum sunt, quàm cum illis. Et B. Paul. fidelis Deus, qui non patietur vos tentari suprà id, quod potestis, faciet etiam cum tentatione prouentum. Ad secundum autem respondetur varias esse causas, ob quas homines à dæmonibus impugnantur, quæ sequentibus propositionibus continentur.

4. *Reg.* 6

1. *Cor.* 10.

Prima Propositio.

Dæmones malitia sua excitantur, vt homines à Dei obedientia auertāt. Et probatur à simili; nam, vt qui alium odio habet, conatur illius subditos à debita obedientia, & reuerētia amouere; ita dæmon meliores, & sanctiores quosq; à Dei obsequio auertere laborat.

Hinc

Hinc, D. Hiero. ad Euſtochium. Non quærit diabolus homines infideles, non eos, qui foris ſunt; ſed de Eccleſia Dei rapere feſtinat. Eſcæ eius electæ ſunt. Iob ſubuertere concupiuit. Et deuorato Iuda, cæteros Apoſtolos cribare voluit. Vnde Iob, habet fiduciam, quòd influat Iordanis in os eius. Vbi per Iordanem intelliguntur baptizati; quia baptiſmus in Iordane originem habuit. Appen.

Secunda Propoſitio.

Secunda cauſa eſt eorum ſuperbia reſpectu diuinæ poteſtatis, quam vſurpare conantur. Ratio eſt; quia, vt Deus habet Angelos ſibi miniſtrantes, & in officijs determinatis ad hominum ſalutem aſſiſtentes; ita dæmon nititur habere determinatos miniſtros ad hominum impugnationem, & perditionem. Et ideò dicitur Iob. 41. Ipſe eſt Rex ſuper omnes filios ſuperbiæ. Exempla huius rei reperies in vitis patrum, & in Cronicis noſtri ordinis de capitulo celebrato à dæmonibus Aſſiſij propè eccleſiam Portiunculæ. *D. Hiero.* *Habac. c. 2.* *Ioan. 13.* *Luc. 22.* *Iob. 40.* *Iob. 41.*

Tertia Propoſitio.

Tertiò mouetur inuidia. Et ratio eſt; quia dæmones hominum ſaluti inuidentes, quò ad poſſunt, eorum profectum ſuis impugnationibus impedire conantur. Ideòque dicitur Sap. 2. inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum. Et. 16. quæſt. 2. can. viſis, ſcribitur de diabolo. Quòd dolet ſatis, & erubeſcit charitatem, quam non potuit in cœlis conſeruare, homines habere; & cœlum, vnde ipſe tanquàm fulgur, cecidit, aſcenſuros. Et licet eius pœna accidentalis ex damnatione impugnatorum augeatur; nihilominùs impugnant, & tentant. Similes inuido illi, qui, vt auaro, cui inuidebat duo oculi eruerentur, ſibi vnum erui poſtulauit. *Sap. 2.*

Quarta Propoſitio.

Mouet quoq; illos diuina iuſtitia, quę illis vt inſtrumentis ad homines puniendos vtitur. Patet. 3. Reg. 22. vbi legitur, *3. Reg. 22.*

miſſum fuiſſe ſpiritum in mundum, ad puniendum Achab, Regem Iſrael. Decipies, & prevalebis.

Quinta Propoſitio.

Quinta cauſa, quæ eos incitat ad impugnandum, eſt hominum pigritia. Quia arma, nempè, virtutes, quibus ſe defendere debebant, perdiderunt. Sic enim legitur in. 4. p. de vitis patrum, reſpondiſſe quendam Abbatem, ſenem percontanti, cur dæmones ſuis impugnationibus homines vexarent? Quoniam arma, inquit, perdiderunt, id eſt, virtutes, pœnitentiam, humilitatem, obedientiam, & paupertatem, &c.

Tertia diffic. Quibus modis à dæmonibus homines impugnantur?

REſpondeo, Varijs, qui ſequentibus propoſitionibus continentur.

Prima Propoſitio.

Impugnantur à dæmonibus homines primò ab extra per obiecti extrinſeci propoſitionem. Ratio eſt, quia cognocens Lucifer cum ſuis ſatellitibus callidiſsimus ad decipiendum, & ad nocendum potentiſsimus, tortuoſus humani generis inimicus, ſe non poſſe hominis voluntatem immutare, vel mouere, nequè in eam cogitationes directè, & intrinſecè immitere (id enim ſolus Deus, qui eas creauit, vt ex iam dictis conſtat, præſtare poteſt) ſcienſquè hominum animas, ſecundum diſpoſitionem corporum inclinari, & actus virium interiorum ſpiritualium animæ, nempè, intelligentiæ, memoriæ, & voluntatis fieri, iuxta ſenſuum exteriorum immutationē. Præterea cognoſcens quicquid boni, vel mali, ab extra eſt, intrare non poſſe in illam, niſi per quinq; ſenſus exteriores, qui ſunt veluti feneſtræ tabernaculi animæ, ideò occulto modo, quantùm à Deo ſibi permittitur, conatur quinquè hominum ſenſibus aliquod ſenſibile obiectum,

ctum, aut natura formatum, aut de nouo formatum obijcere; vt quando corpus assumit; aut persuadendo per formatum; vt fecit Heuæ in paradiso, operaturquè in illis obiectis, naturalem eorum virtutem intendendo, & dilatando, ad efficatiùs imprimendum, & intuētem inflammandum. Nam, vt potest in præstigijs facere; vt virga serpens esse videatur: ita quoquè effcere potest; vt liquor insipidus, sapidissimus, & facies turpidissima mulieris insipienti amasio gratissima appareat. Adeò, vt verè dici possit sub specie huius rei diabolus latet. Facit tandem, vt homines auibus, canibus &c. afficiantur, & delectētur, in quibus dæmon illapsus est; vt se hominibus magis intimè iungat, eosq; impugnet, & perdat: vt fertur in Austria habuisse hominem coruum quendam diabolo plenum, mirabilia facientem, & loquentem.

Secunda Propositio.

Dæmones secundò impugnant homines ab intra, passiones partis sensitiuæ, scilicet, irascibilis, & concupiscibilis excitando, præsertim quæ sunt vehementiores, & faciliùs excitantur; vt sunt amor, ira, luxuria, gula. Hæc enim quatuor peccata sunt media potissima, & conuenientissima, quibus mentis cœcitas, corporis grauitas, virium omnium pigritia, spiritualium somnolentia, tædium negligentia, accidia, desidia diuinorum, inducuntur. Quas ob res potissimum homines impugnant, & tentant. Quòd autem tales passiones, & maximè quatuor dicta peccata excitent. Probatur; nam cùm omnia bonis, & malis Angelis, vt suprà dictum est, quantùm ad localem motum obediant, poterunt, nisi à Deo prohibeantur, illos humores, ex quibus tamquàm ex materia, amor lasciuus, ira, gula, & luxuria oriuntur, alterare, & incendere; vt sunt cholera, sanguis, carnis pruritus, &c. Possunt quoquè ab intra alterare aliquos humores; vt melancholiam, & huiusmodi, quibus actus potentiæ nutriendi, & appetendi immutentur; vt homo vel esuriat, vel famem non patiatur. Extant multa de hac re in vitis patrum exempla.

Tertia Propoſitio.

Impugnantur etiam homines ad intra à dæmonibus per phantaſiæ, vel imaginatiuæ immutationem ex motione locali ſpirituum, & humorum corporalium productam. Et
Ariſt. ratio eſt; quia, teſte Ariſt. in libro de ſomno, & vigilia: quemadmodum deſcendente plurimo ſanguine ad principium ſenſitiuum, id eſt, cerebrum, vel ad cor animalis dormientis, deſcendūt etiā motus, id eſt, impreſsiones, phantaſmata, & ſpecies relictæ ex motionibus ſenſibilium, quæ in ſenſualibus ſpiritibus conſeruantur. Et cùm mouent principium ſentiendi, id eſt, cor, vel cerebrum, ſunt tunc cauſa ſomniorum, viſionum, apparitionum imaginariè dormientibus. Et quando motio talium ſpirituum eſt fortis, etiam vigilantibus ſunt cauſa aliquarū apparitionum, quod in phreneticis experientia comprobatur. Perinde virtute bonorum, & malorum Angelorum, quibus ſanguis, & humores, & corpora, quò ad motum localem, ſunt ſubiecta, poſſunt impreſsiones, & phantaſmata, & ſpecies relictæ ex motionibus ſenſibilium in phantaſia, vel imaginatiua moueri; vt tangant principium ſentiendi, nempè, cor, vel cerebrū, & fient tunc apparitiones, vel phantaſiæ, aliquando cum alienatione à corporeis ſenſibus: vt in ſomnijs, aliNota. quando ſine tali alienatione. Verùm enim verò quantumcunq; huiuſmodi imaginationes, & ſi turpiſsimæ nobis arte dæmonum, vel vigilantibus, & orantibus præſententur, niſi conſentiamus, ad peccatum nobis non imputantur. Et ratio eſt; quia ſicut dubitatio in fide, quæ procedit ex ſcrupulo conſcientiæ, quæ potius pœna, quàm culpa dicenda eſt, cùm
Ioan. Andre. c. 1. extra de Hæret. frequenter accidat contra voluntatem, nec infidelem, nec hæreticum facit dubitantem; ita ijs tribus extrinſecis, vel intrinſecis modis diabolicarum impugnationum, niſi voluntate conſentiente, peccatum non committitur.

Quarta Propoſitio.

Dæmones impugnant homines per indirectam virtutis cognoſcendi concitationem. Et ratio eſt; quia dæmones non poſſunt

possunt immittere cogitationes malas in intellectum, & affectiones in voluntatem, interius illas efficiēdo: propterea quòd vsus virtutis cognoscendi, siue cognitiuæ non dæmoni: sed Deo, & voluntati subiacet. Vocatur tamen dæmon incensor malarum cogitationum, quatenus incitat ad cogitandum mala, & ad appetendum cogitata. Quod quidem facit, vel persuadendo, vel passionem excitando. Et his duobus modis intelligitur Damascen. lib. 2. Quando dicit, omnem malitiam, & immundas passiones à dæmonibus fuisse excogitatas, & inuentas. *Damascen.*

Quarta diffic. Est maior potestas concessa dæmonibus, quàm malis hominibus, ad homines impugnandos?

CONCLVSIO.

SVper bonos, & malos homines, maior potestas est à Deo malis hominibus, quàm dæmonibus permissa. Ratio est: quia experimento comprobatum est, tyrannos, & alios iniquissimos homines, permittente Deo; pro suo arbitrio optimos quosquè, quando, & quo voluerunt modo, impugnasse, afflixisse, & interfecisse, quod communi concursu non fuit dæmonibus super homines concessum. Alioquin scientes omnes homines in peccato mortali morientes, statim esse damnandos, eos interimissent. Deinde, quia homo magis potest ab inimico homine, cùm sit visibilis, quàm ab hoste dæmone se defendere, cùm sit inuisibilis. Præterea: quia dæmon est periculosior inimicus homini, vt potè, qui conatur præcipuè spiritualia, & moralia bona, sine quibus nemo beatus efficitur tollere; quàm sit homo homini, qui, vt plurimum bona fortunæ, vel naturæ conatur auferre. Quia licèt possint corpus occidere: non tamen animam. Nō terreamini ab his, qui occidunt corpus, &c. *Luc. 12.*

Quinta diffic. Est ne agēs naturale potētius, ad bonos impugnandos, quā sit agens liberum, vt homo?

CON-

CONCLVSIO.

Agenti libero, huic statui viæ subiecto, maior potestas cõcessa est. Confirmatur exemplo multorum sanctorum martyrum, qui igni, aquæ, veneno, bestijs, & alijs excentis tormentorum generibus expositi, incolumes euaserunt; qui tamen ab agente libero actione gladij mortui sunt.

DVB. I. *Cur actio naturaliter agentiũ aliquando fuit à Deo impedita, & actio gladij semper in omnes suum sortita est effectum, & nunquàm impedita?*

Prima Propositio.

FVIT aliquando agentium naturalium actio à Deo permissa; vel propter peccatum eius, qui læsus est, vel eius, cuius impietate innocentes igni, mari, bestijs, &c. fuerunt applicati, vel quia impij non erant digni moueri miraculo, vel quia iustum erat, vt eorum malitia compleretur, & meritum martyrum incrementum susciperet.

Secunda Propositio.

Fuit aliquando agentium naturalium actio prohibita: vt martyres verè esse serui Dei, cui omnis natura obedit, apparerent, & vt ita manifestè omnibus fieret, ab innocenti natura, quantum in se est, hominem innocentem non lædi.

Tertia Propositio.

Actio vibrata gladij impiorum nunquam fuit prohibita. Primùm quia gladius est instrumentum ordinarium, & principale executionis iudiciariæ potestatis, ad facinorosos homines castigandos, animaduertendosque vt constat. ff. de iurisdictio. omnium. in dict. l. Imperium. Et ideo Deus, à quo

à quo eſt omnis poteſtas, eius executionem potiùs ſemper conſeruare, quàm impedire decreuit. Secundò quia gladij prohibitio non fuiſſet pro miraculo recepta, ſed arbitrio percuſſoris, quaſi fingentis ſe non poſſe percutere, imputata. Poſtremò quia cùm, apud Gentiles, famoſa quædam ſuperſtitio eſſet, magos dæmonum operatione facere conſueuiſſe, vt gladij non ſcinderent, noluit Deus gladij actionem prohibere, ne illi, in quos vibratus fuiſſet, ſuſpecti de ſuperſtitionibus haberentur.

DVB. II. Quot ſunt dæmonũ ſpecies impugnantium, & torquentium homines, antè, & poſt iudicij diem?

Prima Propoſitio.

Quidam ex dæmonibus ſunt in hoc aere caliginoſo detenti, & alligati quodam modo, qui dati ſunt nobis in miniſterium exercitationis noſtræ, vſquè in diem iudicij, vt nos impugnent, & tentent, nobiſquè inſidientur; non tamen vltrà id quod poſſumus, in quo quidem loco libẽtiùs commorantur. Quod colligitur ex eo, quòd frequenter à Chriſto petierunt, ne infernum mitterentur. Non quòd eorum pœna minuatur; nam quocunquè pergunt, ignem, quo ſemper ardent, ſecum; vt ſuprà diximus, portant. Sed quia magis pœnale ſibi exiſtimant, eſſe in inferno; eò quòd rariùs nos impugnare, & contra nos agere poſſunt, quàm dum in hoc aere caliginoſo, nobis propinquo commorantur.

Secunda Propoſitio.

Alij ſunt dæmones in inferno exiſtentes, qui modò ſolas animas; poſt autem diem iudicij animas, & corpora impugnabunt tormentis afficiendo. Conſtat Luc. 16. exemplo diuitis Epulonis. *Luc. 16.*

Tertia

Tertia Propositio.

S. Thom. in 4. Sent. d. 21 q. 1.

Sunt & alij dæmones in purgatorio, antè animas assistentes, illas irridendo, & eisdem de supplicijs suis insultando; non tamen torquendo.

DVB. III. Cur in purgatorio dæmones animas non impugnant, illas torquendo?

S. Th. vbi. s.

REspondeo. Quia in præsenti vita eorum victores extiterunt, potestate torquendi illos carent. Patet exemplo; nam, vt in humanis filius à patre castigatur & fur, vel hostis à carnifice flagellatur; ita in diuinis, cùm animæ in purgatorio existentes sint filiorũ Dei, non à dæmone diuinæ iustitiæ carnifice; sed à patre cœlesti puniuntur.

DVB. IIII. Puniuntur ne per Angelos bonos?

REspondeo. Nequaquàm, nequè enim verisimile est; vt Angeli boni suos eiusdem gloriæ comparticipes futuros, tàm vehementer affligant; quin potiùs visitant, atquè confortant.

Quinta diffic. Apparent ne dæmones cuilibet morienti; vt illum impugnent?

CONCLVSIO.

DE Lege cõmuni dæmones omnes morientes impugnant. Et ratio est; quia sicut Angelus bonus nõ relinquit hominẽ, vsq; ad finẽ mortis includiuè, ei apparẽdo, assistendo, auxiliãdo, & bonũ persuadendo: vt constat. 4. Reg. 6. ita & Angelus malus non finet in fine vitæ impugnare, & insidias parare. Non enim minus pronus, & continuus est dæmon ad impugnandũ, & decipiendum, & perdendũ hominẽ, quàm bonus Angelus ad adiuuandũ, & custodiendum. Vnde glos. super illud Gen. 3. Tu insidiaberis calcaneo eius,

4. Reg. 6

Gen. 3.

eius, ideſt, fini vitæ hominis. Et Hugo Cardinalis locum, de dæmonibus in morte apparentibus declarat. Nã inquit ſunt ſpiritus, qui ad vindictam creati ſunt, & in furore ſuo confirmauerunt tormenta ſua, & in tẽpore cõſummationis effudẽrũt ſanguinẽ. Lege quoq; B. Aug. in locum Pſal. 55. ipſi calcaneum meũ obſeruabunt. Et B. Greg. in Moral. c. 7. Vbi addu cit verſum, iniquitas calcanei mei circundabit me. Et ſuper illum. Luc. 19. circundabunt te inimici tui vallo. Vbi affirmat bonis & malis apparere: atquẽ etiam Chriſto in morte, ſed in eo nihil inueniſſe. Venit enim princeps huius mundi, & in me non habet quicquam; quia peccare non potuit. Ibi etiam ſcribit dæmonem eò magis ſuis tentationibus, & grauioribus hominem impugnare, quò eum magis fini appropinquare conſpicit. Multa de hac re extant exempla, præſertim illud B. Martini, qui dæmonio in morte apparenti dixit. Quid hic aſtas cruenta beſtia?

Hugo. Eccleſ. 39. B. Auguſt. Pſalm. 55. B. Gregor. Pſalm. 49. Luc. 19. Iob. 14.

DVB. IIII. Quo igitur modo apparent?

RAtio dubitandi eſt: quia Angelus, cùm ſit ſpiritualis, non poteſt ab oculo corporeo videri: nã inter obiectũ, & potentiam debet eſſe proportio. Reſpondeo. Vel apparent imaginariè: quia dæmones mouendo humores, & ſanguinem formant quaſdam imagines, quæ ipſos repræſentant. Vel apparent in corporibus aſſumptis.

DVB. V. Cur ergo quando apparent, ab omnibus aſtantibus non videntur?

REſpondeo, ſi imaginariè appareant, tunc non apparent niſi illis, quibus fit viſio: vt in Prophetis conſtat, quibus ſolis viſio fiebat. Daniel. 10. Vidi autem ego ſolus viſionem. Quod ſi in corpore aſſumpto appareant, eſt in eorum poteſtate, vt ab vno, vel à pluribus diſtanter, vel propè videatur. Et patet exẽplo Phythoniſſæ, & diaboli repræſentantis Samuelem, quem Phythoniſſa ſola videbat: Saul autem, & ſerui eius ſolam vocem audiebant. Et confirmatur

1. Reg. 28.

ratione:

ratione: quia eandem potestatem, quàm animæ beatorum super propria corpora glorificata habebunt, habent & angeli mali super corpora ab eis assumpta, & anima super corpus glorificatum omnimodam potestatem habet. Quia corpus gloriosum est instrumentum summè principali agenti obediens. Et ita, vt in potestate animæ erit vni, vel pluribus apparere: ita vt ab vno, & non à pluribus videatur, ita & in potestate dæmonis, &c. Constat exemplo boni Angeli Daniel. 10. Ego autem relictus solus, &c. Et exemplo Christi acto. 9. quãdo apparuit Saulo in via, quem Saulus videbat: viri autem, qui committebantur, stabant stupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes.

Daniel.
Acto. 9.

Artic. V. De tentatione.

Alex. Alen. q. 101. S. Th. q. 114 & 1. 2. q. 8. art. 4. D. Bon. d. 12 art. 1. Scot. Ricar. Durã. & alij eadẽ dist. 21. Doct. vbi. s.

HIC, art. totam materiam tentationis in generali continebit, & positis aliquot difficultatibus, enodabitur.

Prima diffic. Vtrùm sit tentatio?

CONCLVSIO.

DE fide est tentationem esse. Colligitur ex innumeris locis veteris, & noui testamenti. Matth. 4. Ductus est Iesus in desertum, vt tentaretur. Et. 1. Thess. 13. ne fortè tentauerit vos is, qui tentat.

Matth. 4. 1. Thess. 13.

Secunda diffic. Quidnam est tentatio?

Alex. Alen. m. 1. alij. vbi suprà. S. Bon. ar. 3. 2. q. 1. vbi. s. S. Tho. 2. 2. q. 97. art. 1. Eccl. 34. Ad Galat. 4.

VAriæ sunt tentationis descriptiones, iuxta varietatem tentantiũ, & finiũ ipsorum. Nihilominus descriptio tentationis in genere sequenti cõclusione continetur.

CONCLVSIO.

Tentare in genere, à quo tentatio, est experimẽtum de re aliqua sumere. Quod Terentius dixit: periculum facere. Ratio est: quia sic medici, quis sit effectus alicuius herbæ, tẽtant per experientiam. Similiter etiam, & alij artifices quotidiè tentare dicuntur. Sine tentatione probatus nemo esse potest: siue sibi ipsi, Eccl. 34. Qui non est tentatus, quid scit? siue alijs, vt Apostol. dicit. Et tentationem vestram in carne mea non spreuistis. Hæc autem communis ratio tentationis

per

per diuersos fines eorum, qui tentauerunt; vt statim patebit, tanquàm per differentias ad diuersos modos, siuè species contrahitur.

DVB. I. Quot modis fit tentatio?

REspondeo; duobus modis. Primo verbis; vt experiamur, sciat ne, quod quæri mus, vel posit, aut velit adimplere illud? Secundo factis, quando per illa, quæ facimus, alterius prudentiam, vel voluntatem, vel potestatem exploramus. Et vterque modus iterum contingit dupliciter. Primò apertè, vt si quis se tentatorem profiteatur: vt Sanson, qui ad tentandos Philistæos proposuit illis problema. Secundò insidiosè: & occultè; vt Matth. 22. Pharisæi tentauerunt Christum. Rursus contingit tentare bifariam, vel expressè, quando quis verbis, vel factis experimentum de aliquo sumere intendit; vel interpretatiuè, quando licet experimentum sumere non intendat; agit tamen, vel dicit aliquid, quod, nisi ad experimentum sumendum, referri haud potest. *S. Th. vbi. §.* *Iud. 14.* *Matth. 22.*

Tertia diffic. Quas ob causas permittit Deus tẽtationem fieri?

REspondeo: propter easdem causas, ob quas art. 4. homines impugnari diximus. *Alex. Alen. m. 4. & 5. vbi. §.*

Quarta diffic. Qui tentare dicuntur?

CONCLVSIO.

TEntare propriè sumptum, prout est callidè experiri, & velle de tentato aliquid scire; vt decipiatur, & subuertatur, proprium est diaboli officium. Et ratio est; quia est dæmoni maximè proprium tentare: vt decipiat. Et ideò per anthonomasiam, & excellentiam, tentator nominatur. Matth. 4. Accessit tentator. Et. 1. Thessal. 3. Ne fortè tentauerit vos is, qui tentat. glo. 1. diabolus, cuius officium *Alex. Alen. m. 2. & alij vbi. §.* *Math. 4.* *1. Thessal. 3.*

1. Cor. 10. est tentare. Et hoc fit, permittente Deo, qui facit cum tentatione prouentum.

Appen. 1. Hinc, homines mali, qui tentant ad decipiendum proximum, cooperatores, & ministri diaboli esse dicuntur.

Appen. 2. Hinc, mundus, & caro tentatoris comites, & ministri appellantur: quia illi materiam administrant.

DVB. II. Quænam sunt, quæ dæmon tentando intendit?

Alex. Alen. m. 4. vbi. §. S. Bona. ar. 1. vbi. §.

REspondeo. Quinquè sunt præcipuè, quæ per tentationem acquirere conatur. Primum est corrumpere erroribus, & superstitionibus hominum fidem. Secundum est homines in superstitionibus conseruare. Tertium viam virtutibus contrariam inducere. Quartum vt homo ægritudinem, & afflictionem patiatur: ita vt irascatur, & Deum offendat. Et habetur in glo. c. potest fieri, de pœnit. d. 1. Vltimũ est hominem in suis iniquitatibus confirmare; vt ita finaliter condemnetur, & in æternum pereat.

DVB. III. Tentatio diaboli est ne causa omnis peccati?

S. Th. q. 114 ar. 3. S. Bona. art. 2. q. 2. vbi. §.

DVobus modis potest intelligi titulus. Primo, vt sit causa indirectè, vel vt dicit D. Bona. vt sit peccatum à diabolo, sicut à mouente primo, & sicut à motore proximo. Secundo directè, vel vt ait D. Bona. vt à motore proximo, & immediato.

CONCLVSIO I.

Primo modo tentatio diaboli est causa omnium peccatorum nostrorum. Et ratio est: quia instigauit primum hominem ad peccandum, ex cuius peccato consecuta est in toto genere humano quædam ad omnia peccata pronitas. Et hoc modo intelligendi sunt D. Dionys. Et Damas. qui à B. Thom. hic citantur. Et D. Hieron. qui à D. Bona. adducitur.

B. Dionys. B. Damas. B. Hiero.

CON-

CONCLVSIO II.

Secũdo modo tentatio dæmonis nõ est causa omniũ peccatorum. Et ratio est; quia non omnia peccata, dæmone instigante, committuntur. Nam, absente diabolo, peecatũ potest esse à libero arbitrio, vel volũtate propria, vel attrahente carnis concupiscentia.

DVB. IIII. Tentat ne semper diabolus?

CONCLVSIO.

SEmper tentare anhelat; non tamen semper tentat. Ratio primæ partis est; quia, cùm inuidia eius sit causa tentationis, & semper inuideat, semper tẽtare desiderat, & anhelat. Secũda pars probatur; quia cessat aliquando tentare bonos; tùm quia non est ei concessa potestas; tùm etiam quia timet aliquãdo superari. Quare, vt securiores sint à tẽtatione desistit. Cessat etiam tentare malos, ne nimis fatigati tentationibus, ad pœnitentiam prouocentur. *Alex. Alen. m. 9. vbi. s.*

DVB. V. Appetit ne diabolus æquè semper tentare?

SEnsus tituli est. An semper crescat eius appetitus ad tẽtandum; vel sit maior in vno tempore, quàm in alio. *Alex. Alen. m. 10. vbi. s.*

CONCLVSIO.

Eò semper magis eius appetitus ad tentandum crescit, quò magis mũdi finis, & interit⁹ appropinquat. Et habetur Hab. 2. Dilatauit, quasi infernus, animã suam, & ipse, quasi mors, & non adimplebitur. Et prouerb. 30. Tria sunt insaturabilia, scilicet, auarus, infernus, & os vuluæ. Vbi per infernum diabolus, qui nunquàm satiatur, intelligitur. *Habac. 2.* *Prouerb. 30.*

Quinta diffic. Tentat ne Deus?

Alex. Alen. & alij vbi. s. & S. Tho. 22.

CONCLVSIO I.

PRoprie Deo non competit tentare. Et ratio est; quia nihil est sibi dubiũ, de quo per tẽtationẽ, sumat experimentũ.

Iacob. 1. Vnde dicitur Iacobi. 1. Deus intentator malorum est, ipse autem neminem tentat.

CONCLVSIO II.

Dicitur tamen Deus per quandam similitudinem homines tentare; vt alijs virtutes eorum, qui tentantur, manifestæ fiant. *Deut. 13.* Hæc conclusio colligitur ex multis sacræ Scripturæ locis. Deut. 13. tentat vos Dominus Deus vester, vt palam fiat. Vtrùm diligatis illum? an non? *Gen. 22* Tentauit Abraham, & Tobiam, & Iob; vt eorũ amor, & obedientia, & patientia mũdo *Io. 6.* in sæculum sæculi manifestarentur. Tentauit & Christus, Dominus Philippum; vt eius paruitatẽ fidei, palam faceret.

Appen. Hinc, ex fine licet deprehẽdere, quàm aliter Deus, quàm dæmon tentat. Nam Deus in bonum tentantis; dæmon autem in malum tentat.

DVB. VI. *Tentat ne caro?*

Alex. Alen. q. 101. m. 7. art. 2. TEntat. Et ratio est, quia à carnis concupiscentia homo pulsatur, & quasi tangitur, cui tactui, siuè pulsationi, si consentiat homo, probatur, & reprobatur; si verò dissentiat, probatur, & approbatur. Et hoc modo carnis impulsio dicitur tentatio. Vnde Iacob. 1. Vnusquisquè tentatur *S. Bona. ar. 2. q. 1. &* à cõcupiscentia sua abstractus, & illectus. Et nota cum Alex. *Dura. q. 1.* In præsentia non sumi carnem solùm pro corpore; sed pro *vbi. s.* parte sensuali, vnita carni; prout dicitur ad Gal. 5. Caro concupiscit aduersus spiritum. Lege ibidem D. Aug. Durandus *Iacob. 1.* verò non esse propriè tentationem tenet; quia nequè homo *Ad Gal. 5.* non refrenando motum carnis, de se ipso experimentũ ali- *D. Aug.* cuius dubij sumere intendit, quod est de ratione tentationis.

DVB. VII. *Potest ne tentatio carnis à tentatione diaboli separari?*

D. Bona. q. 2 vbi. s. TEntationem esse à carne, vel ab hoste dupliciter potest intelligi, vel sicut à mouente primo, vel sicut à

Nota. mouente proximò, & immediato.

CON-

CONCLVSIO I.

Primo modo tẽtatio carnis nunquàm abſquè tentatione hoſtis eſſe poteſt. Et ratio eſt: quia omnis carnis tentatio eſt ex eius corruptione, quæ ortum habuit à prima hoſtis tentatione.

CONCLVSIO II.

Tentatio hoſtis poteſt abſq; tentatione carnis eſſe. Confirmatur exemplo potiſsimè, quando is tentatur, in quo nõ eſt carnis corruptio: ſicut fuit in Adam in ſtatu innocentiæ, & in Chriſto: vel quando ex tali tentatione nulla oritur in curuatio.

CONCLVSIO III.

Quando tentatio hoſtis ad peccatum pertrahit, non poteſt à tentatione carnis ſeparari. Et ratio eſt: quia nullum peccatum in nobis reperitur, quod non habeat ortum ex aliqua concupiſcentia.

CONCLVSIO IIII.

Si autem ſecundo modo: vt in notabili poſitum eſt, ſumatur, & vt accipitur tentatio à Magiſtro in litera, non ſolùm inter ſe differunt: verùm etiam vna ſine alia eſſe poteſt. Et ratio eſt: quia alio modo tentat caro, & alio diabolus, & ad aliud vitium impellit caro, & ad aliud diabolus, & principium mouens eſt diuerſum. Et quia aliquo tempore vexat, & inſtigat ad aliquod vitium diabolus, ad quod non inclinat caro: & è conuerſo.

DVB. VIII. Tentat ne mundus?

CONCLVSIO.

TEntat. Et ratio eſt: quia licet, ſe habeat obiectiuè: dæmoni tamen materiam adminiſtrat, cuius adminiſtrationem ſequitur approbatio, vel reprobatio. Propriè tamen non tentat: quia tentare propriè eſt proponentis obiectum, actum, vel motum illicitum, & intendentis finem, quod non conuenit mundo.

DVB. IX. Tentat ne vnus homo alium?

CONCLVSIO.

S. Bona. ar. 2. q. 1. TEntat, vt de eius scientia, & virtutibus, experimentū sumat; vt eum ad dignitatem, vel aliud bonum promoueat. *Eccl. 13.* Vnde Eccle. 13. Ex multa loquela tentabit te, & subridens interrogabit te de absconditis tuis. Hæc conclusio confirmatur ex regula seraphica patris mei S. Francisci, qui hoc modo tentandos esse nouicios præcepit dicens: Examinent eos de fide catholica, &c. Et etiam ex iure canonico, & in concil. Trid. multis in locis hoc ordinarijs locorū præcipitur. Et habetur sess. 7. c. 61. & sess. 14. c. 3. de reformatione, & sess. 23. c. 3. &. 7. &. 12. & sequentibus, & sess. 24. c. 18.

Appen. 1. Ex ijs, quæ hactenùs de tentatione diximus, colligitur primùm ad perfectam rationem tentatoris tria requiri. Primum est, vt per tentationem dubium aliquod ignorantibus manifestetur. Secundum, vt hoc intendat, sitque cordi ei, qui tentat. Tertium, vt tentator huius rei cognitionem velit, quasi ab eo ignotam recipere. Rationem autem duorum priorum, siue primæ, & secundæ conditionis diximus Deum tentasse Abraham, &c. Defuit tamen tertium, seù tertia conditio; quia non accepit Deus per tentationē cognitionem, quam priùs non habuerit. Cùm omnia nuda, & aperta sint oculis eius; & vocet ea, quæ non sunt, &c.

Ad Heb. 4. *Ad Ro. 4.*

Appen. 2. Hinc etiam, alia est tentatio, in qua vna dictarum trium conditionū saluatur, nempè, manifestatio tētati. Quo modo dicuntur tentare caro, mundus, & diabolus; quia in ijs manifestè virtus, vel infirmitas tentati deprehenditur.

Appen. 3. Hinc, impugnatio virtutis mentis, à quocunquè fiat, tentatio appellatur. Quæ fit vel à principio intrinseco: quo modo tentat caro; vel à principio extrinseco. Quod quidem principium, vel impugnat per modum obiecti, atque ita est impugnatio à mundo, cuius rebus corda ad peccandum, alliciuntur. Vel impugnat per modū agentis trahentis ad peccandum hocq; vel persuadendo, vel terrēdo, vel blandiēdo, qui modus tentandi fit à diabolo, & membris eius, qui sunt homines pessimi.

Artic.

Artic. VI. Cuius est tentatio passiuè?

DE Tentatione actiuè proximo articulo. 5. cui competebat tentare egimus; nunc restat de eadem passiuè tractemus, id est, vt cui cõueniat tentari declaremus. Et absoluetur art. positis aliquot dubijs. *Alex. Alen. q. 101. m. 3. ar. 1.*

Primadiffic. Tentatur ne Deus?

CONCLVSIO.

TEntant homines Deum, cupientes, quasi incerti, experiri Dei virtutem, potestatem, veritatem, bonitatem, &c. Quod quidẽ lege diuina prohibetur. Deut. 6. Non tentabis dominum Deum tuũ. Et Eccles. 18. Noli esse, quasi homo, qui tentat Deũ. Tentat autẽ, vt inquit glo. super locum Deut. citatũ, qui habens, quid faciat sine ratione committit se periculo, experiens vtrum possit liberari à Deo. *S. Th. 2. 2. q. 97. Deut. 6. Matth. 4. Eccle. 18.*

DVB. I. Quot modis aliquis Deum tentat?

LEGE Suprà in principio artic. 5. de modis, quibus fit tentatio.

Respondeo. Vel verbis, vel factis expressè; vt quando aliquis in sua petitione postulat aliquid à Deo, vel facit; vt Dei potestatem, & scientiam, & voluntatem exploret: vt qui, nulla vtilitate, vel necessitate interueniente, solùm Dei omnipotentiam experiretur, & subsidia humana desereret, hoc modo Deum tentaret. Vel secundo interpretatiuè Deum tentat, qui licet Deum tentare non intendat, quod facit, vel dicit, ad solam Dei omnipotentiam, & scientiam explorandam videtur posse referri; vt quando agit aliquid absquè vlla, vel vtilitate, vel necessitate; vt constat ex glossa proxima citata. *S. Th. vbi. §.*

Hinc, qui necessitate, vel vtilitate vrgente, committit se auxilio diuino, Deum non tentat. Constat. 2. Paralip. 20. Cùm ignoremus, quid agere debeamus, hoc solùm habemus residui, vt oculos nostros dirigamus ad te. *Appen. 1. 2. Paral. 20.*

Appen.2. Hinc, Martyres, qui propter Dei amorem, & fidei confirmationem, & animarum salutem tormẽtis se offerebant, Deum non tentabant.

Appen.3. Hinc, qui petunt sibi peccata à Deo dimitti, nolentes alijs iniurias sibi illatas remittere, Dei clementiã tentãt, & grauissimè peccant. Cùm agant contra veritatem religionis, cuius est de excellentia, & Dei clementia, optimè, & rectè sentire.

DVB. II. Est ne peccatum tentare Deum?

CONCLVSIO.

S.Th. vbi. s. ar.2. EST Peccatum. Et ratio est, quia, vt ex suprà dictis constat, omnis tentatio procedit ex aliqua ignorantia, vel dubitatione: ignorare autẽ, vel dubitare de his, quæ pertinent ad Dei perfectionem, est peccatũ. Deinde; quia *Deut.9.* est contra præceptum Deut. 9. Non tentabis Dominum Deum tuum.

Appen.1. Hinc, tentare Deum ad hoc, quòd ipse tentans cognoscat Dei virtutem, est peccatum.

Appen.2. Hinc, si quis experimentum sumeret de his, quæ ad diuinam perfectionem pertinent, nõ vt ipse agnoscat, sed vt alijs demonstret, Deum minimè tentaret. Ratio est, quia subesset iusta causa, siuè pia vtilitas, & alia, quæ ad hoc desiderantur. *Act.4.* Ita enim Apostoli; vt in nomine Iesu signa fierent, à Domino petiuerunt, ad hunc finem; vt virtus Christi infidelibus manifestaretur.

DVB. III. Est ne peccatum religioni contrarium?

CONCLVSIO.

S.Th. vbi. s. art.3. EST. Propterea quòd, qui Deum tentat, non debitam reuerentiam Deo præstat. Cùm tentare aliquem ad tentati irreuerentiã pertineat. Et quia religionis est debitam Deo reuerentiam exhibere, tentare erit actus religioni oppositus.

DVB.

DVB. IIII. Paſſus ne eſt Chriſtus Dominus tentationem?

CONCLVSIO.

PAſſus fuit. Hanc concluſionem docet catholica fides ex Euangelio. Et ratio gloſſ. eſt ſuper illud Matth. 4. Si filius Dei es; quia non indignum fuit Chriſtum tentari, qui venerat occidi, vt tentationem ſuperando nobis poteſtatem daret, ſuperandi tentationes. Non enim habemus Pontificem, qui non poſsit compati infirmitatibus noſtris; tentatum autem per omnia pro ſimilitudine abſq; peccato. *Alex. Alen. vbi. S. art. 3. Math. 4. Ad Heb. 4.*

Hinc, Chriſtus ſola exteriori tentatione fuit tentatus; non autem interiori; quæ autem ſit interior, & quæ exterior, infrà in hoc eodem articulo declarabitur. Appen.

DVB. V. Angeli, tàm boni, quàm mali poſſunt ne tentari?

CONCLVSIO I.

BOni tentari non poſſunt. Ratio eſt; quia tentatio propriè eſt ad bonum, & ad malum; vt ſi in bono ſit, poſſit cadere; vel probari. Et cùm in Angelis bonis ſit caſus impoſsibilis, ſitq; manifeſta eorum probatio, vel approbatio, non habet locum in illis tentatio. *Alex. Alen. vbi. S. art. 1.*

CONCLVSIO II.

Nequè mali Angeli tentantur. Nam alia eſt ratio tentantis, & tentati; & cum eorum officium ſit tentare, non competet eis tentari. Nequè enim ſe ipſos tentant, nequè ab alio tentantur; vt cadant.

DVB. VI. Eſt propriè hominis tantùm tẽtari?

CONCLVSIO.

Eſt quidem. Et ratio eſt; quia tentatio propriè fit, cùm aliquid exigitur, vnde poteſt eſſe probatio, vel caſus, quod in ſolo homine reperitur. *Alex. Alen. vbi. S.*

DVB. VII. Tentantur ne similiter boni, & mali homines?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. art. 2. m. 3. q. 101.

DIsimiliter tentantur. Ratio disimilitudinis sumitur, tùm ex parte tentantis diaboli, cuius non est æqualis appetitus tentãdi vtrosquè; quia non habet æqualem appetitum ad trahendum iustos, & ad detinẽdum peccatores. Tùm etiam ex parte hominum, qui tentantur; quia in malis est amplior habilitas ad recipiendam tentationem, quàm sit in bonis. Nam mali inclinantur ad tentationem; boni verò non, quatenus tentatio est. Et mali vltro se offerunt diabolo; vt ab eo tententur, & ad illum veniunt; boni autem non se offerunt tentationi; sed diabolus venit ad iustos; vt eos tentet.

DVB. VIII. Tentantur ne boni dormientes; sicut & vigilantes?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. vbi. S. ar. 4.

TEntantur, & suo modo acriùs. Et ratio, quare tunc tentat in illa parte imaginatiua, siuè phantastica est; quia tunc plùs viget. Ex illa enim parte semper intendit tentare, ex qua maiorem credit esse effectum. Et aliquando

Iob. 7.

grauiùs; vt docet glossa super illud Iob. 7. Terrebis me per somnia, dicens: sanctos, quò minus valet vigilantes, grauiùs tentat dormientes. Et dicitur tunc grauior tentatio; quia nõ est resistentia ex parte eorũ, qui tentantur: licet ratione dam ni, quod sequitur in vigilia, tentatio in vigilia grauior, & acrior censeatur.

DVB. IX. Existentes in sæculo, & illi renũciantes, tentantur ne similiter à dæmonibus?

Alex. Alen. vbi. S. ar. 5. Nota.

REcedentium à sæculo sunt diuersi status. Primus est in ipso accessu ad religionẽ. Secũdus in initio cõuersionis.

Tertius

Tertius est in progressu religionis. Quartus status est in perfectione.

CONCLVSIO I.

In primo statu grauior est diaboli tentatio. Ratio est: quia Pharao derelictus surgit in scãdala. Et ne omninò relinquatur, nititur retinere. Quod confirmat glos. super illud. Tunc Iesus ductus est in desertum, vbi dicitur. In deserto fit tentatio; quia non ante se hostis erigit, quã homo de mundo exit. Tenet enim eum sub legibus suis. *Matth. 4.*

CONCLVSIO. II.

In secundo statu non tam grauis est tentatio. Et ratio est: quia ex diuina misericordia aliquando mitigantur tentationes apud infirmas mentes, & datur quædã suauitas, siue mentis iucunditas, post laqueorum euasionem.

CONCLVSIO III.

In tertio statu sunt variæ tentationes. Et ratio est: ne in illo statu sit negligentia ex securitate. De quibus B. Gregor. apud Alexand. vbi suprà ait. Ne conuersus securitatis negligentia dissoluatur, impulsu tentationis afficitur. In quo quidem statu: quia non sunt tot differentiæ tentationum, quot sæcularium, est tentatio minùs grauis. Est autem grauior tentatio: quia ad cognoscendum est difficilior. Vnde glos. super illud Iob. 40. Quis reuelauit faciem indumenti eius, inquit, Aliter Leuiathan religiosas mentes tentat, aliter huic mundo deditas. Nam prauis mala, quæ desiderant, apertè obiicit: bonis autem latenter insidias sub specie sanctitatis illudit. *Iob. 40.*

Hinc, cùm plura sint genera malorum, quæ sæculares desiderant, quàm illa, per quæ possit bonis illudi multiplicatior est tentatio, qua huic mundo dediti, quàm illa, qua à mũdo separati, tentantur. *Append.*

CONCLVSIO IIII.

In quarto statu grauissimæ sunt in se tẽtationes: sed alleuiantur. Et ratio est: quia multò maius est robur sustinentiũ, & diuina consolatione animantur, & roborantur. Vnde D. Gregor. apud Alexand. hoc loco ait. in inchoatione *D. Greg.*

inue-

inueniunt blandimenta dulcedinis, in medio certamina tentationis, ad extremum verò est perfectio plenitudinis.

DVB. X. Tentantur ne similiter perfecti, & imperfecti?

Alex. Alen. artic. 6. Nota.

TEntatio duobus modis dicitur maior. Primo ratione feruoris in tẽtante; quia cùm maiori feruore appetitus fit tentatio. Secundo ratione efficatiæ in tentato.

CONCLVSIO I.

Primo modo maiori tentatione perfecti tentantur. Et ratio est: quia crescentibus virtutibus, magis sæuit diabolus ad tentandum: vt docet D. Gregor. apud Alex. vbi suprà. Et cõ firmatur exemplo Principis, qui magis insurgit cõtra illum, qui plùs aufert de iure suo; vel plùs regno suo nocet. Etsi contingat aliquãdo vinci, plures sibi milites ad expugnationem hostis adiungit. Ita & diabolus contra perfectos, qui magis regno suo nocẽt lege. c. nulli. 3. q. 1.

CONCLVSIO II.

Secundo modo maiori tentatione imperfecti tentantur. Et ratio est: quia in imperfectis maiorẽ aditum tentationis inueniunt: ideo audatior efficitur ad tentandum, & faciliùs consequitur effectum.

DVB. XI. Tentantur ne eodem modo resistentes, & non resistentes?

CONCLVSIO I.

BOni, siue mali, quando tentationibus resistunt, grauiores, & acriores tentationes patiũtur. Ratio respectu malorum resistentium est: ne à sua potestate euadant. Et respectu bonorũ: quia maior dæmoni videtur victoria bonos vincere. Superbi namquè est nolle vinci: sed velle vincere.

D. Greg.

Vnde D. Greg homil. 12. super primam partem Ezechiel. ait. Antiquus aduersarius, qui de cœlo lapsus est, inuidet, & insidiari amplius incipit, acrioresquè, quàm consueuerat ten-

tentationes admouet: ita vt plerumq; reſiſtentem animum tentet, ſicut nunquàm ante tentauerat, quando poſsidebat. Hinc Eccleſiaſt. 20. Dicitur. Fili, accedens ad ſeruitutẽ Dei, præpara animam tuam ad tentationem. *Eccl. 20.*

CONCLVSIO II.

Mali, tentationibus non reſiſtentes, multipliciùs: non tamen acriùs, & grauiùs tentantur. Et ratio D. Hieron. apud Alexand. in hoc loco eſt: quia quantò plures ſuæ voluntati ſubijcit, tantò eos pluribus tentationibus concutit, & non reſiſtentes eius voluntati ſunt ſubiecti. Notanter dicitur in concluſione; non tamen acriùs. Quia aliquando reſpectu illorum à tentatione deſiſtit: non vt ſuæ malitiæ finem impo nat: ſed vt corda, quæ per quietem ſecura reddiderat, repen te rediens, faciliùs irrumpat. Illos enim inquietare negligit, quos, quaſi quieto iure, ſe poſsidere ſentit. Et ne per moleſtiam tentationum, eos ad Dei refugium ire compellat.

Hinc, à ſimili ſolui poteſt dubium. An credentes, & non credentes, ſimiliter tententur? Nam credentes acriùs: non credentes verò multipliciùs, & faciliùs dæmon tentat. Quia fideles habent ſcutum fidei. Ad Epheſ. 6. In omnibus ſumẽtes ſcutum fidei. Et ideo acriùs contra illos pugnat: infideles verò: quia tali ſcuto ſunt deſtituti, faciliùs, & frequentiùs, & & tentantur, & vincuntur. Append. *Alex. Alen. art. 8. vbi. s. Dub. Ad Ephe. 6. Dub.*

Hinc, etiam ſimiliter ſoluitur dubium. Vtrum magis tententur exiſtentes in communione eccleſiæ? quàm ab illa ſeparati? Nam ardentiùs tentant primos, & liberiùs ſecundos. Et animaduerte non eſſe liberam omnino voluntatem diaboli. Et ratio eſt: quia, licet, fiat permiſsio poteſtati diabolicę ad tentandum, ſiuè vexandum ſeparatum à communione eccleſiæ: non tamen eſt omnimoda permiſsio: ſed ad hoc: vt ſpiritus eius ſaluus fiat, ideſt, vt per tribulationem in anima, vel in corpore, agnoſcat peccator, ſe deliquiſſe, & ſe cognoſcens pœniteat, & pœnitendo ſatisfaciat: & ita ad vnitatem eccleſiæ redeat. Append. 2. *Alex. Alen. vbi. s. arg. 9. Dub. Nota. 1. Cor. 5.*

D V B. Cur, cùm ſeparatus à communione eccleſiæ tradatur in poteſtatem Sathanæ, non omni modo nocet; ſicut in primitiuo eccleſiæ ſtatu? *Dub. Alex. Alen. vbi. s.*

Reſpon-

Respondeo: quoniam in primitiuo ecclesiæ statu potuit percipere, se quosdam per tentationem, & vexationem suã amisisse: quia multato sapiente, sapientior erit paruulus. Prouerb. 21. Et iterum pestilente flagellato, stultus sapientior erit. Et hac de causa, licet potestatem habeat grauiùs tẽtandi, vel vexandi, dissimulat: vt plures contumaciæ, siue inobedientiæ audaciam sumant, & à cõmunione ecclesiæ præscindantur. Omitto aliàs causas.

Prouerb. 21.
Prouerb. 61.

Secunda diffic. Quot sunt tentationis species, siue differentiæ?

Alex. Alen. q. 101. m. 6. & Magist. & D. Bona. super literã 20. dist.

NOster Alex. varias affert diuisiones specierum, & differentiarum tentationis diuersorũ sanctorũ doctorum, quas vtilissimè, & doctissimè: vt solet, examinat, & tractat. Verùm enim verò illas omittere decreui, & eas tantùm modo proponere, ex quarũ cognitione, & victoria maior vtilitas spiritualis nobis comparatur.

CONCLVSIO.

Quinque sunt tentationis species, siue modi. Hæc conclusio non aliter, quàm ex numero eorum, quibus actiuè competit tentatio probatur. Nam, vt sunt quinque, quibus conuenit tentare (vt modò diximus) Deus, scilicet, diabolus, caro, mundus, & homo: ita erunt quinquè tentationis species. Vna, quæ est à Deo. Altera, quæ à diabolo. Tertia, quæ à carne. Quarta, quę à mundo. Et quinta, quę ab homine efficitur.

DVB. I. Quando diabolus tentatione exteriori tentat. Vtrùm noua signa faciat?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 4. arti. 1. vbi. §.

LIcèt, possit noua quædam signa facere, non facit tamẽ: sed vtitur rebus sensibilibus, tanquàm instrumentis, ad tentandum. Prima pars conclusionis ex dictis suprà de potestate Angelorum patet. Secundæ autem partis ratio est: quia conatur ex rebus sensibilibus, ad illicitam delectationem homines prouocare. Est autem illicita delectatio

in

in rebus ſenſibilibus, quæ excedit naturalem delectationem, quæ bona eſt. De qua legitur: Delectaſti me Domine in factura tua. Excedit autem, quando delectatur plùs, quàm oportet, vel quando non oportet; vel quo fine non oportet, & ita de alijs circunſtantijs.

Hinc, præſumitur ſophiſticos colores faciei, & capillorũ, mulierũ, & ſophiſticationes odorũ, ſaporũq; confectiones, quæ ex hominũ ſtudio emanant nõ propter humanã neceſſitatẽ, ſed ad promouendã voluptatẽ, inſtinctu diaboli fieri. Appen. 1.

Hinc, etiam colligi poteſt, diaboli operam interuenire in ioculationibus virorũ, vel mulierũ, in melodijs ad laciuiam prouocantibus, in varijs tincturis veſtium, & frequẽtibus balneationibus; vbi non neceſsitati ſubuenitur; ſed voluptati inſeruitur. Similiter in cãtilenis mulierũ, ad laſciuiam prouocantibus, & in choreis, & alijs id genus. Appen. 2.

DVB. II. Tentat ne diabolus homines virtute lapidum, & herbarum?

CONCLVSIO.

ASSerere omnes dæmonum tentationes per contactum lapidum, & herbarum fieri, hæreticum eſt. Eſt enim expreſſè cõtra multa loca ſacræ Scripturæ; quia prima dæmonis tentatio, qua Euam tẽtauit, nõ fuit, medijs lapidibus, vel herbis; ſed, medio ſerpente. Et vt Adam tentaret, non adhibuit lapides, vel herbas, ſed ipſam Euã. Cognouerat enim vxorẽ, ad hoc opus, omnibus lapidibus, & herbis eſſe potentiorẽ. Lege alia loca apud Caſtrũ vbi ſuprà, & hũc errorem tribuit D. Bernardo cuidam Petro Abailardo. *Caſtro. verb. tentatio contra hæreſes. Hæreſis. Gene. 3. D. Bernard.*

CONCLVSIO II.

Aliquæ dæmon tentationes in nobis virtute lapidum, & herbarum, permittente Deo, fieri poſſunt. Et ratio eſt: quia, cùm dæmon variè hominẽ tentet, iuxta variam (quã optimè noſcit) illius cõplexionẽ (vt autor eſt D. Greg. exponẽs illud Iob. 38. diuiditur æſtus ſuper terram) cogimur fateri illũ poſſe hominẽ per lapidum, & herbarũ contactũ tentare. Multæ enim ſũt lapidũ, & herbarũ virtutes (quas ille optimè nouit) quæ *D. Greg. Iob. 38.*

quæ hominũ complexionibus conueniunt. Nam si de Smaragdo, & Topazione, dicitur, quòd libidinis ardores mitigent. Cur etiam non erit alius virtutis contrariæ lapis, qui ardores hominum augeat? Quid? q̃ multi grauissimi Theologi fatentur, dæmonũ afflictiones, & vexationes, per rerum sensibilium applicationem, mitigari posse: vt de Saule legimus; qui, cùm à dæmone vexaretur, Dauide citharam pulsante, leuiùs ferebat. Quam ob rem, si possunt mitigari dæmonum afflictiones, poterunt etiam homines virtute rerum
Lyra. Ricar. sensibilium iuuari. Lege Lyram super locum citatum, & Ricardũ de media villa quodl. 3. quæst. 8.

DVB. III. Dæmon, vt tentet per sensus, vnitur ne illis?

CONCLVSIO

Alex. Alen. vbi. s. §. 2. VNitur per essentiam, & per effectum de sententia Scoti, vel per solum effectum; vt S. Thom. opinatur. Et ratio est; quia per effectum tentationis ingreditur
Ierem. 9. ad animam; quoniam vt inquit Ierem. ascendit mors, per feneſtras nostras.

DVB. IIII. Tentat ne indifferenter per quemlibet sensum?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. vbi. s. §. 3. POtest per quemlibet sensum tentare; grauiùs tamen per visum, & gustum tentat. Ratio est; quia fortiores sunt impressiones delectationum, per illos duos sensus, & ratione naturæ, & ratione corruptionis molitæ ex originali peccato.

DVB. V. Fit ne à dæmone interior tentatio, per vim imaginatiuam?

Alex. Alen. art. 3. vbi. s. CONCLVSIO.

FIT Quidem. Et ratio est; quia dæmon super imaginatiuam

natiuam habet poteſtatẽ. Vnde dicitur Iob.7. Terrebis me, per ſomnia. Propterea quòd aliquando fiunt illuſiones in parte phantaſtica. Vnde B. Aug. in lib. de anima & ſpiritu, diuerſarum perſonarum ſpecies oſtendit Sathanas, ac ſimilitudines menti, quã captiuã tenet, in ſomnis deludẽs, modò læta, modò triſtia oſtendens. Quæ quidem oſtenſio, cùm ſit ad tentandum, fiet profectò per imaginatiuam tentatio. *Iob.7.* *D. Aug.*

DVB. VI. Quo igitur modo, per eandem vim imaginatiuam, fit tentatio?

CONCLVSIO.

FIT Per ſimilitudinum repræſentationem. Pobatur autoritate D.Greg. ſuper illud Iob.18. Abſcõdita eſt in terra pedica eius, vbi ait. Intuetur hoſtis mores cuiuſq;, cui vitio ſint propinqui, & illa ponit ante faciem, ad quæ faciliùs nouerit inclinari; vt blandis, ac lætis moribus luxuriã; aſperis autẽ mentibus ſuperbiam, irã, &c. Ex quibus poteſt fieri inclinatio ad malum, & ex conſequenti tentatio. *Alex. Alen. §.2. vbi.s.* *D.Greg. Iob.18.*

DVB. VII. Poteſt ne fieri talis tentatio ſine peccato?

CONCLVSIO.

TAlis tentatio non eſt neceſſariò cum peccato. Et ratio eſt; quia fit ab hoſte, & tentatio, quæ fit tantùm ab hoſte, nõ eſt neceſſariò cum peccato. Nam, licet, tentatio in imaginatiua, quantùm in ſe eſt, inclinet rationẽ ad peccatum; in ipſa tamen ratione eſt inclinari; vel non inclinari; & ideò non eſt neceſſariò hæc tentatio cum peccato. *Alex. Alen. §.3. vbi.s.*

DVB. VIII. Cedit ne talis tentatio ad profectum, & vtilitatem bonorum?

CONCLVSIO.

CEdit, nõ tempore ſomnij; ſed vigiliæ. Prima pars probatur; quia cùm in dormientibus non ſit rationis vſus, *Alex. Alen. §.4. vbi.s.*

neque erit meriti profectus. Ratio ſecundæ partis eſt; quia perfecta repreſsio tentationis (quam conſequitur meritum) eſt, quando iam eſt rationis vſus in vigilantibus. Hinc D. Greg. apud Alex. loco citato ait. Sanctos, quominùs valet vigilantes, grauiùs tentat diabolus dormientes. Quod Deus benignè permittit; ne ſaltem ſomnus à paſsionis præmio vacet.

D. Greg.

Tertia diffic. Excitat ne diabolus omnes malas cogitationes; vt tentet?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. vbi. S. art. 4.

NON Omnes malæ cogitationes dæmonis inſtinctu excitantur. Et ratio eſt; quia, licet, caſus in peccatum ex malis cogitationibus originem habeat: habet nihilominùs homo poteſtatem cadendi in peccatum, etiam ſi à diabolo non tentetur. Quare habebit ex motu liberi arbitrij malas cogitationes, abſquè dæmonis tentatione, & poterit ſine illius inſtigatione peccare; eius tamen tentatione ad peccatum faciliùs inclinabitur. Vnde coadiutor, quantùm eſt de ſe, ad caſum in peccatum nominatur. Quod confirmat D. Greg. ſuper illud Iob. 16. Conuulnerauit lumbos meos, &c. dicens: conuulnerare dicitur; quia quod nobis malè ſuggerit, nos ſequentes ex propria volũtate implemus, & quaſi cum ipſo nos pariter vulneramus. Vnde perditio tua Iſraël, &c.

D. Greg. Iob. 16. Oſeæ. 13.

DVB. Poteſt ne malas cogitationes mittere, & incendere, vt tentet?

Alex. Alen. vbi. S. §. 2. 3. & 4.

HVIVS Dubij reſponſio colligenda eſt ex ijs, quæ ſuprà retulimus, de poteſtate dæmonum circa animas.

Quarta

Quarta diffic. Tentatio carnis eſt ne propriè rationis, vel ſenſualitatis?

CONCLVSIO I.

NON Eſt ipſius ſenſualitatis tentari. Et ratio eſt; quia tentationem eſſe ex carne, nihil aliud eſt, quàm tentationem carnis, media ſenſualitate, fieri; & cùm ſenſualitas non ſeipſam tentet, non erit planè ipſius ſenſualitatis tentatio. *Alex. Alen. art. 2. §. 2. m. 1. q. 101. Duran. ſuper literã. d. 24.*

CONCLVSIO II.

Rationis eſt ſecundum inferiorem, & ſuperiorem illius partem, tali tentatione vexari; ita vt ſuperior, mediante inferiori, tentetur. Ratio inferioris rationis eſt, quia immediatè ſenſualitati eſt coniuncta. Ratio verò ſuperioris partis eſt; quia pars ſuperior ſe habet ſicut vir; & vt vir non fuit immediatè tentatus à ſerpente, ita & ſuperior pars non tentatur â ſenſualitate immediatè; ſed, mediantè inferiori parte rationis. Et ita quò ad hoc D. Auguſt. 12. de Trinit. comparat tentationem noſtri interioris hominis tentationi primorum parentum. *Magiſt.* *D. Aug.*

Hinc, tres ponũtur gradus in tẽtatione, ſcilicet, ſuggeſtio, quę eſt in ſenſuali parte: delectatio, quę in inferiori parte rationis ſita eſt. Et conſenſus, qui in ſuperiori parte rationis, ſecundum proprietatem quandam, collocatur. *Appen.*

DVB. I. Fit carnis tentatio per concupiſcentiam tantùm? an etiam per iram?

CONCLVSIO.

QVandoq, tentatur ratio per cõcupiſcentiã, quãdoq; per iram. Et ratio vtriuſq; partis eſt: quia ex vtraquè parte mouetur pars ſenſualis: vt reſpectu apparẽtis boni, per cõcupiſcentiã: reſpectu verò apparẽtis mali per irã. *Alex. Alen. vbi. §. §. 3.*

Hinc, poterit moueri per cõcupiſcentiam tantùm; quatenùs concupiſcentia eſt quid cõmune, & generale ad vtrũq;. *Appen.*

DVB. II. Potest ne carnis tentatio fieri absquè peccato?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. q. 101. m. 7. art. 2. §. 4.

NON Fit, saltim absquè veniali peccato. Et ratio est; quia hæc tentatio est ex parte virtutis motiuæ, in qua est peccatum ratione affectionis. Præcedit enim motus inordinatus venialis, ex quo sequitur inclinatio. Et hoc est quod dicitur. dist. 21. huius. 2. à Magistro, quòd ex carne, & corruptione suboritur motus illicitus, & cogitatio praua. Et confirmatur autoritate gloss. super locum.

2. Cor. 12.

2. ad Cor. 12. Datus est mihi stimulus carnis, &c. quæ ait. Tentatio, quæ est à carne, est veniale peccatum. Et esset Apostolus tentatus ad probationem, quàmuis ibi interuenisset veniale. Propterea quòd probatur etiam homo, cùm suboritur veniale, & ad consensum mortalis peccati non deducitur.

DVB. Quare tentatio carnis est magis semper cum peccato, quàm dæmonis tentatio?

Alex. vbi. s. & S. Bona. in expositione literæ. d. 21.

REspondeo. Quia tentatio carnis est impulsus sensualitatis, quem primum motum consueuimus appellare. Et quoniam in illo impulsu sensualitas mouetur inordinatè, & præter rationis ordinem. Hinc est, quòd tentatio carnis nunquàm est in nobis sine aliqua inordinatione, & ex consequenti non est sine aliqua veniali culpa. At verò tentatio hostis omnino extra nos est, & potest esse sine aliqua delectatione inordinata in nobis existente; & ita potest sine peccato esse. Et quia, vt dicit Alex. aliæ hostis tentationes sunt ex parte virtutis cognitiuæ: hæc autem est ex parte virtutis motiuæ ratione affectionis; & ita est peccatum.

DVB.

Quarta diffic. Est ne difficiliùs tentationi carnis, quàm dæmonis tentationi resistere?

TItulus difficultatis potest bifariam intelligi. Primò respectu eiusdē peccati; vt potè carnalis, ad quod caro, & diabolus instigant. Secūdò respectu diuersorū peccatorum; vt tentatio carnis respectu carnalium peccatorum, tentatio hostis respectu peccatorum spiritualium. *S. Bona. vbi S. art. 2. q. 3.*

CONCLVSIO I.

Primo modo difficiliùs tentationi carnis, quàm dæmonis resistitur. Et ratio est; propter coniunctionem carnis ad spiritum, ob quam, magis à carne anima incuruatur. Corpus enim, quod corrumpitur, aggrauat animam. Et cùm homo multùm diligat carnem (nemo enim carnem suam odio habet) & plurimùm odio prosequatur diabolum, faciliùs diaboli suggestioni, quàm carnis tentationi resistet; quoniam amati persuasionibus difficiliùs cōtradicitur. Si autē secundo modo titulus intelligatur, certa regula tradi non potest. *Sap. 9. Ephes. 5.*

CONCLVSIO II.

SI Fuerit homo vitio carnis deditus, & ad illud magis, quàm ad vitia spiritualia pronus, difficiliùs erit illi carnis tentationi resistere. Et ratio est; quia habet iam anima habitū ac quisitum, & carnem ad tale vitium admodùm procliuem.

CONCLVSIO III.

SI Autem fuerit homo pronior ad peccata spiritualia, quàm ad carnalia, difficilùs erit tentationi dæmonis, quàm carnis resistere. Tales sunt homines magis honores, quàm voluptates desiderantes. Et eodem modo, quo secunda conclusio, potest probari.

CONCLVSIO IIII.

IN Homine autem ad vtraquè vitia indifferentèr se habente, & æquè ad illa prono, tentatio carnis erit suo modo difficilior. Et ratio est; propter maiorem, & magis intrinsecam, & magis continuam carnis adhærentiam. Erit & suo modo tentatio hostis difficilior. Et ratio est; propter maio-

rem boni promiſsi apparentiam, & propter latentiorem inſtigantis fallaciam. Quæ enim vera vitia ſunt, ſub ſpecie virtutum palliat.

DVB. Quæillarum alteram excedit?

CONCLVSIO.

D. Bona. vbi ſuprà. Gene. 6.

CArnis tentatio excedit. Et ratio eſt; quia omnis caro corrupit viam, & ferè maior hominũ pars carnis deſiderijs obſequitur. Vnde fit; vt illi difficiliùs reſiſtatur.

Quinta diffic. Eſt ne tentatio appetenda?

DVB. I. An tentatio, quæ fit à Deo, ſit appetenda?

Infrà. d. 21. S. Bona. d. 21 art. 1. q. 3. Dura. d. 21. q. 2. 1. Cor. 10. Pſal. 25.

CONCLVSIO.

ESt Simplicitèr appetenda. Et ratio eſt; quia finis tentationis Dei eſt ſimplicitèr bonus. Facit enim cum tentatione prouentum; nec patitur nos tentari ſuprà id, quod poſſumus. Et confirmatur exẽplo Dauidis, qui à Dño petebat tentari, dicens. Proba me Domine, & tenta me.

DVB. II. Diaboli tentatio eſt ne appetenda?

CONCLVSIO I.

Math. 6. & 26. Luc. 22. 1. Cor. 10.

SImplicitèr, & per ſe nullo modo eſt appetenda. Conſtat Matth. 6. Et ne nos inducas in tentationem. Et 26. Vigilate, & orate; vt non intretis in tentationem. Et 1. Cor. 10. Tentatio vos non apprehendat, niſi humana, id eſt, venialis: quia ſine hac vitam humanam agit nemo. Et ratio eſt; quia quod rationem boni, & finis, per ſe non habet, non eſt appetendum, & finis huius tentationis eſt æternus interitus.

CON-

CONCLVSIO II.

Per accidens benè poteſt appeti. Et ratio eſt; quia quatenùs vincitur per auxilium gratiæ diuinæ, & vincenti datur manna abſconditum, quod nemo ſcit, niſi qui accipit, *Apoc. 2.* erit licitum viris præſertim maximis virtutibus præditis, appetere tẽtari, & cũ auxilio diuino vincere. Vnde D. Iacob. 1. *Iacobi. 1.* Omne gaudium exiſtimate fratres, cùm in varias tentationes incideritis. Vbi hortatur ad patientiam, per quam tentationes vincuntur.

Hinc tentationes malorum, qui ſunt membra diaboli, & Appen. ad peccatum inducunt, non ſunt; vt ex prima concluſione conſtat, appetendæ?

DVB. III. Tentatio carnis erit appetenda?

CONCLVSIO I.

NOn eſt per ſe appetenda. Et ratio eſt; quia, quod ſecundum ſe habet rationẽ mali, eſt potiùs fugiendũ, quàm appetendũ, & tentatio carnis ſecundũ ſe, mali rationem habet, cùm ſine peccato, vt modo diximus, non ſit.

CONCLVSIO II.

Nequè eſt per accidens, id eſt, ratione victoriæ appetẽda. Et ratio eſt; quia tentationi carnis, nunquàm eſt adiuncta plena victoria; immò quicunquè tentatur à carne, quò ad aliquid, vincitur; alioquin non peccaret. Non enim ſunt facienda mala; vt veniant bona, & tentatio carnis eſt malum culpæ, quod facimus, & non malum pœnæ, quod patimur. *Ad Ro. 3.* Poſtremò; quia propter fragilitatem humanam, victoria huius tentationis eſt nimis dubia. Et ſi non vis mihi fidem adhibere, crede ſanctiſsimis, & doctiſsimis patribus, Eccleſiæ ſanctæ Romanæ doctoribus, Hiero. & Auguſt. & alijs, qui, vt hanc tentationem fugiendam, & non appetendam eſſe demonſtrarẽt, ſoli cum matribus, & ſororibus loqui non audebant. Et ita dicitur Eccle. 7. Mulier laqueus venatorum *Eccle. 7.* eſt, &c. & qui placet Deo effugiet illam.

Appen. Hinc malè faciebant illi, non multis ab hinc annis, qui cuidam viro religioso, omniquè virtutum genere ornatissimo, & fide dignissimo, percontanti, quo tenderent, responderunt. Imus ad visitandas tales adolescentulas, & mulieres (quæ erant, & ætate, & pulchritudine flos ipse) causa mortificandæ carnis. Et vt retulit mihi vir ille, dicti homines nec erant ætate, nec sapientia, nec sensuum mortificatione, nec carnis maceratione dictis Ecclesiæ doctoribus pares. Hæc dixerim, amice lector, vt memoriæ perpetuæ mandes, hoc genus dæmoniorum fuga vincendum esse.

2. *Reg.* 11. *Iud.* 16. Dauid enim sanctus, & vir secundum cor domini, fuit hac tentatione cum Bethsabeæ victus, & Sãson fortissimus cum Dalida. Et cum mulieribus alienigenis sapientissimus Salomon. Hinc Eccles. 9. Ne respicias mulierem, multiuolam; ne fortè incidas in laqueos illius. Et ibidem. Virginem ne conspicias, ne fortè scandalizeris in decore illius. Saltim qui tentationi carnis se exponit peccat venialitèr, quemadmodum, qui exponit se periculo peccandi mortalitèr, mortalitèr peccat. Propterea quòd, qui amat periculum, in illo peribit. Et moueat nos, amabò, Christi domini exemplum, de quo mirabantur discipuli, quòd cum muliere de Samaria loquebatur. Et erat Christus, qui loquebatur, & in loco publico, & mirabantur?

3. *Reg.* 11. *Eccles.* 9. *Eccles.* 3. *Io.* 14.

DVB. Est ne mundi tentatio appetenda?

CONCLVSIO I.

NOn Est per se appetenda. Et ratio est; quia tentatio mundi est quoq, secundũ se, propositio alicuius mali sub specie boni; & ideò magis inclinat ad consensum malũ, quàm ad bonum, & ex consequẽti est per se fugienda.

CONCLVSIO II.

Neq; per accidens, ratione victoriæ est appetẽda. Et ratio est; quia tentatio mundi nõ inducit ad victoriã, nec ad illam promouet. Et illud non est propter alterum appetendum, quod ad illud consequendum, nec inducit, nec promouet.

Sexta

Sexta diffic. Quænam ſunt contra tentationes remedia?

CONCLVSIO.

VIgilia, oratio, humilitas, & patientia ſunt contra tentationes remedia. De vigilia, & oratione, habetur Matth. 26. dicente Chriſto. Vigilate, & orate; vt non intretis in tentationem. Et Luc. 22. Surgite, & vigilate; vt non intretis in tentationem. De humilitate D. Greg. lib. 9. Moral. ſuper Iob cap. 10. ait. Superna diſpenſatio carnis noſtræ permittit nos impugnationibus concuti; ne noſtra mens in ſuperbiam, præſumptione ſecuritatis, eleuetur: vt dum pulſata trepidat, in ſolo authoris adiutorio ſpei pedem robuſtiùs figat. Humilitate enim, & vincitur tentatio, & eadem humilitas incrementum ſuſcipit. Vnde B. Paul. Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, Angelus Sathanæ, qui me colaphizet. De patientia verò legitur Iacob. 1. Beatus vir, qui ſuffert tentationem; quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ. Debet autem tentatus; vt plenam de tentatione victoriam reportet, de viribus ſuis non confidere; ſed de ſolo Dei adiutorio ſperare. Ideò enim dictum fuit B. Paulo à Domino; Sufficit tibi gratia mea.

Hinc, vir ſanctus ita debet de ſpe eſſe certus; vt ſemper de tentatione ſit ſuſpectus.

Alex. Alen. q. 101. m. 8. *Matth. 26.* *Luc. 22.* *D. Greg.* *2. Cor. 12.* *Iacob. 1.* *2. Cor. 12.* Appen. *Alex. Alen. q. 103.* *S. Tho. 2. 2. q. 165.* *S. Bona. d. 21. art. 1.* *Alex. Alen. m. 1. vbi. S.*

Artic. VII. De tentatione primorum parentum?

Prima diffic. Fuit ne tentatio primorum parentum primum diaboli peccatum?

SOlutio huius difficultatis ex dictis ſuprà cum Magiſtro de peccato Angelorum pendet.

CONCLVSIO.

Sap. 2. Non fuit primum peccatum. Et ratio est; quia præcessit in eo peccatū inuidiæ, qua motus, primos parentes tentauit. Inuidia enim diaboli mors intrauit in orbem terrarum; media, *D. Augusti.* scilicet, eius tentatione. Et D. Aug. in lib. de mirabilibus sacræ Scripturæ hoc confirmat, dicens, quòd nò peccasset Angelus in terra, nisi priùs peccasset in cœlo.

Appen. *Io. 8.* Hinc, primò peccauit in cœlo per superbiam, & secundò in paradiso per homicidium. Et dicitur homicida ab initio, id est, post initium; vel quàm citò hominem tentauit.

DVB. Fuit ne vna tentatio primorum parentum? an plures?

Alex. Alen. m. 2. vbi. s.

CONCLVSIO I.

FVit respectu principalis motiui vna. Et ratio est; quia tentatio fuit de inobedientia, & motiuum illius transgressionis fuit appetitus inordinatus similitudinis diuinæ. Quod fuit principale, & vnum. Reliqua enim ad hoc vnum reducuntur.

CONCLVSIO II.

Fuerunt autem plures respectu plurium actuum, & particularium motiuorum. Et ratio est, quia fuit vna tentatio *Gen. 3.* respectu fructus vetiti, quando dixit. Cur præcepit vobis Deus; vt non comederitis ex omni ligno paradisi? Secunda respectu appetitus scientiæ. Et tertia respectu essendi, sicut Deus, quando dixit. Scit enim Deus, quòd in quocunquè die comederitis ex eo aperientur oculi vestri, & eritis, sicut dij, scientes bonum, & malum. Quarta respectu appetitus immortalitatis; vt quando dixit. Nequaquàm moriemini. Et quinta respectu appetitus delectationis in gustu, & in visu. Vnde dicit tex. ibidem. Vidit igitur mulier, quòd bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuquè delectabile, tulit de fructu illius, & comedit, deditquè viro suo, & comedit.

Hinc,

Hinc, patet ſolutio dub. quod affert Alexand. Alenſ. Quæ iſtarum fuerit prima, & præcipua tentatio. Fuit enim prima, & præcipua tentatio appetitus propriè excellentiæ, nẽpe, ſuperbia, velle, ſcilicet, Deo aſsimilari. Huc enim tendebant reliquæ dictæ diaboli tentationes, & erant mediæ, & miniſtræ huius tentationis, quam principale motiuum in prima concluſione eſſe diximus. Et de gula primò tentauit: quare præcepit, &c. Deinde videns mulierem dubitantem, & dicentem: ne fortè, &c. tẽtauit de appetitu immortalitatis, nequaquàm moriemini, &c. *Alex. Alen. memb. 3. Append. Dub.*

Secunda diffic. Fuit ne facta primorum parentum tentatio, mediante aliquo ſenſibili?

CONCLVSIO.

FVIT tentatio de re intelligibili, ſed re ſenſibili mediante. Et ratio eſt: quia cùm homo, qui fuit ab initio creatus rectus, ſit ex parte intelligibili, & ſenſibili compoſitus, ſitquè infirmior, & debilior pars ſenſibilis: ideò à parte ſenſibili incœpit tentatio, & re ſenſibili mediante, & ſenſu præſertim auditu, qui eſt ſuſceptiuus locutionis: quę quidẽ locutio eſt cõmunis hominibus, & angelis, in corporibꝰ aſſumptis. Et ex auditu trãſiuit tẽtatio per alios ſenſus, vſquè ad guſtum, qui fuit ſimpliciter prohibitus. Nam quando dicitur in text. ne tangeremus illud: vel loquitur de tactu, quatenus guſtus quidam tactus eſt: vel de tactu ordinato ad guſtum. Confirmat autem D. Bernar. hanc rem ſuper Cãtica dicens. Sicut primò intrauit mors per auditum: ita primo & vita, ad Rom. 10. Fides enim ex auditu, auditus autem per verbum Dei. *Geneſ. 3.* *D. Bernard.* *Rom. 10.*

DVB. I. Fuit ne facta tentatio dicta conuenientiùs, medio ſerpente?

CONCLVSIO.

COnuenientiùs per ſerpentem facta eſt. Quia motus interioris tentationis cum motu ſerpentis, quàm maximè conue- *Alex. Alen. m. 5. B. Tho. & S. Bona. vbi. S.*

D. Auguſt. conuenit. Nam vt motus ſerpentis eſt lubricus, & ſuauis: ita tentationis interioris motus. Quod confirmat D. Auguſt. lib. 12. de Trinitat. dicens. Quo modo coluber, non apertis paſsibus: ſed ſquamarum minutiſsimis niſibus repit: ſic lubricus deficiendi motus, negligentes minutatim occupat, & incipiens à peruerſo appetitu ſimilitudinis Dei, venit ad ſimilitudinem pecorum. Inde eſt, quòd nudati ſtola prima, pelliceas tunicas mortalitatis meruerunt. Honor autem hominis fuit ſimilitudo Dei, dedecus ſimilitudo *Pſal. 48.* pecoris. Ideoque dicitur in pſalm. 48. Homo, cùm in honore eſſet, &c. iumentis inſipientibus. Iumēta autem dicuntur ea, quæ homini in adiutorium ſunt.

DVB. II. Cur dicitur ſerpens callidior cunctis animalibus, & prudentior?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 5. S. Tho. & D. Bona. vbi. ſ.

NON Eſt ſerpens natura prudentior, & callidior cunctis animalibus: ſed propter diaboli aſtutiam. Ratio primæ partis eſt: quia apes, & formicæ, & alia genera animalium: vt patet in libris de natura animalium, prudentiora eſſe videntur. Secunda pars probatur à ſimili: nam vt dicitur prudens, vel aſtuta lingua, quā prudens, vel aſtutus, ad aliquid prudenter, vel aſtutè ſuadendum, mouet: ita etiam ſerpens dictus eſt ſapiens, vel callidus, propter aſtutiam diaboli, qui in illo doloſè agebat.

DVB. III. Potuit ne dæmon per aliud genus animalium tentare, ſicut per ſerpentem.

D. Auguſt. REſpondeo cum D. Auguſt. lib. 11. ſuper Geneſ. ad literam cap. 3. Non debemus ſanè opinari, quòd ſerpentem ſibi, per quē tentaret, ſuaderetq; peccatū, diabolus eligeret: ſed cū eſſet in illo, propter peruerſam, & inuidā volūtatē decipiendi, cupiditas, nō niſi per illud animal potuit,

per

per quod posse permissus est. Nocendi enim voluntas potuit ei esse à se, potestas verò non, nisi à Deo.

DVB. IIII. Locutio serpentis à serpente; vel à dæmone formata ne fuit?

CONCLVSIO.

VOX Serpentis, quatenùs sonus discretus, litteratus, & ad placitum significans, fuit, à solo dæmone esse potuit. Et confirmatur à simili; nam sicut locuta est asina, in qua sedebat Balaam, ministerio, & virtute boni Angeli; ita locutus est serpens Heuæ opera, & diligentia, atquè industria diaboli. Ratio est D. August. 11. super Gen. ad lit. cap. 27. & 29. Et confirmatur ab eodem D. Aug. lib. 1. de mirabilibus sacræ Scripturæ. cap. 24. vbi loquens de asina Balaam ait. In igne, & nubibus modos loquendi inuenit; ita in ore animalis plectrum linguæ gubernauit.

Alex. Alen. m. 6. S. Tho. & D. Bona. vbi S. Num. 22. D. Aug.

DVB. V. Quo idiomate allocutus est Heuã?

CONCLVSIO.

IDiomate Hebræo. Et ratio est; quia Deus hoc idioma primùm gratuitò primis parentibus donauit, & angelis bonis, & malis; vt cum hominibus conuersarentur à principio impresit. Quo etiam idiomate Adam rebus nomina imposuit. Cuius quoquè idiomatis sunt nomina, quæ in Gen. à principio vsquè ad diuisionem linguarum leguntur. Eodem etiam idiomate ambulans Deus in paradiso primos parentes allocutus fuit. Et eodem primi parentes vtebantur, & vtentur beati, & damnati post iudicium. Poterunt tamen beati loquentes omnibus linguis vti, quod damnatis non concedetur.

Gene. 3.

Tertia

Tertia diffic. Vtrùm diabolus à muliere tẽtationem ſuam ſtudioſè, & artificioſè exorſus fuerit?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 7. S. Tho. & S. Bona. vbi. s.

STudioſè quidem, & artificioſè; vt ſic ab imis ad ſumma gradatim aſcenderet. Et ratio eſt; quia dæmon attenderat mulierem minoris ſapientiæ, & debilioris conſtantiæ, & importunioris adhærentiæ eſſe, quàm eſſet vir; & ita, vt minus ſapiens erat, facilior ad ſeducendum erat, & vt debilior ad perdendum; ideò aſtutus expugnator aggreſſus eſt hominis ciuitatem, per eam partem, qua facilior erat aditus. Et quia ſemel victa; vt erat importunioris adhærentiæ, nunquàm ab importunitate ceſſatura erat, donec virum peruerteret. Vnde Eccleſ. 25. legitur. A muliere initium peccati. Per illam enim omnes morimur. Et Eccleſ. 7. Mulier laqueus eſt venatorum, & ſagena, cor eius, vincula ſunt manus illius.

Ecc. 25.
Eccle. 7.

Quarta diffic. Completur ne tentatio in nobis per partem ſenſibilem, quemadmodum in primis parentibus?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 8. S. Th. & S. Bona. vbi. s. D. Auguſt.

TEntatio de rebus corporalibus, & temporalibus conſimiliter in nobis: quemadmodum in primis parentibus agitur. Et ratio eſt: quia dæmon habiliùs, & faciliùs, magiſquè congruè per partem ſenſibilem tentat: vt D. Auguſt. 12. de Trinita. cap. 12. docet. Et ideò in quolibet genere peccati inuenitur ordo primæ tentationis, quatenùs præcedit in ſenſualitate, quæ per ſerpentem ſignificatur peccati concupiſcentia. In ratione inferiori, quæ per mulierem ſignatur, delectatio. Et in ratione ſuperiori, quæ per virum deſignatur, peccati conſenſus.

Quinta

Quinta diffic. Quid præcipuè diabolum, ad tentandos primos parentes, mouit?

SAnctus Bonauent. hanc difficultatẽ loco citato tractat, quæ iam ſuprà fuit explicata. *S. Bon. d. 21. art. 1. q. 1.*

CONCLVSIO.

Superbia fuit primum mouens, & inuidia illius comes, & miniſtra. Et ratio eſt: quia hæc duo peccata ſunt, quæ maximè diaboli mentem poſsident. Et ſunt hæc duo peccata, quaſi inſeparabilia, & vnum concomitatur alterum. Superbus enim amat propriam excellentiam, & ita nullum vult habere parem. Vnde ſtatim actu, vel habitu inuidet: ne aliquis bonum conſimile habeat.

Hinc, mens diaboli ijs duobus vitijs poſſeſſa videns hominem poſſe ad fœlicitatem, quam ipſe perdiderat, aſcendere, illum, vt caderet, tentauit. Vnde dicitur Sap. 2. inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum. Append. *Sap. 2.*

Sexta diffic. Fuit ne iure à Deo permiſſa primorum parentum tentatio?

RAtio dubitandi eſt: quoniam ex tali tentatione erat humano generi tantum malum peruenturum. *Alex. Alen. m. 9. & S. Tho. art. 1. vbi. S.*

CONCLVSIO.

IVRE optimo, & conuenientiſsimè fuit à Deo permiſſa. Ratio prima eſt: vt hominis virtus in pugna, & reſiſtentia tentationis exerceretur. Virtus enim in infirmitate perficitur. Secunda, vt glorioſior palma per victoriam aſportaretur. Nam vincenti dabitur manna, &c. Et non coronabitur, niſi qui legitimè certauerit. Tertia, vt malum culpæ per malum pœnæ ordinaretur. Nam quod facturus erat homo propria volũtate per culpã, Deus ordinauit æquitatè per pœnam: & vt alijs eſſet ad cautelã. Vnde B. Aug. 11. ſuper Geneſ. ad lit. c. 4. ait. Meliùs fuit creare hominem, qui *2. Cor. 12. Apoc. 2. 2. Tim. 2. B. Auguſt.*

poſſet

poſſet non conſentire, quàm qui non poſſet tentari. Et licèt magnum malum futurum eſſet, non fuit hoc per opus Dei: ſed per hominis opus. Nam ex ſpeciali gratiæ beneficio hoc erat ei collatum: vt nulla creatura exterior ei poſſet nocere contra propriam voluntatem, per quam etiam tentationi dæmonum reſiſtere poterat.

Hactenus de quæſt. dæmonum, de quibus aliqua in ſequenti quæſt. reperies.

Alex. Alen. quæſt. 43. S. Tho. 410. art. 4. & q. 114. art. 4. Alex. in lib. de magis. Victoria in relectione de arte magica.

Quæſtio vnica De arte magica.

QVoniam malorum angelorum poteſtas, vt multi opinantur, per magos excercetur, opere pretium duxi, hanc quæſt. de arte magica in præſentia tractare: vt nihil, quod ad dæmonum diſputationem attinet, prætermiſſum eſſe videatur.

Artic. 1. An ſit ars magica.

Caſtro de iuſta hæret. punit. à cap. 13 vſq; ad. 17. Vict. nu. 1. Vbi. S.

MVlti viri docti, inter quos fuit Plinius, pluribus in locis & præſertim lib. 3. c. 1. negant artem magicam eſſe, & eam tanquàm falſam, & vanam, & impoſtricem condemnant, & nullius vſus, aut efficaciæ eſſe affirmant.

CONCLVSIO I.

ARS magica eſt. Et ratio eſt: quia ſi eſſet ſolùm otioſa, & vana, & non eſſet efficax, & pernicioſa, non ita ſeuerè diuino, & ciuili, & canonico iure, interdiceretur. Et conſtat de iure diuino Leuit. 19. non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid ſciſcitemini. Et Leuit. 20. interdicitur pœna mortis declinãti ad illos. Et de iure ciuili eſt capitale. C. de maleficis. l. nemo. l. nullus. l. culpa. Et de iure canonico. 26. q. 5. per totum. Et colligitur incantationem eſſe alicuius efficacię ex illo pſalm. 57. Sicut aſpidis ſurdę, & obturantis aures ſuas, quæ non exaudiet vocem incantantium, & vene-

Leuit. 19.

Leuit. 20.

Pſal. 57.

& venefici incantantis ſapienter. Et ex illo Matth. 24. Surgent pſeudochriſti, & pſeudoprophetæ, & dabunt ſigna, & prodigia. Quæ nequè alia gratia, nec alia arte, niſi magica præſtare poterunt. *Matth. 24.*

Prima diffic. Quid nomen magicæ artis importat?

CONCLVSIO.

NOn importat artem, aut facultatem extrà, vel ſuprà omnem virtutem, & efficaciã cauſarũ naturaliũ. Et probatur; quia ſi hoc eſſet de ratione, vel ſignificatione magiæ, nullus relinqueretur dubitandi locus, vel occaſio. An effectus, & opera magorum poſsint à ſolis cauſis naturalibus eſſe? Quod fuit olim maximè inter philoſophos cõtrouerſum. Et adhuc ſub iudice lis eſt. Videtur tamen nomen magiæ à principio receptum pro arte, & facultate, ad efficiendum opera occulta, & mirabilia nõ ſolũm extrà ſolitum rerũ curſum, ſed etiam ſuprà hominũ opinionem, & captũ. *Victo. n. 7. vbi. s.*

Secunda diffic. Quidnam eſt magia?

CONCLVSIO.

EST Ars effectrix, & operatrix multorum operum, & effectuum, quorum ratio, nec ſenſu cõprehendi, nec mẽte ratione aliqua inueſtigari poteſt. Hæc deſcriptio exemplis infrà ponendis erit perſpicua. *Victo. n. 8.*

DVB. Poteſt ne aliqua magia dici naturalis, & ſine commercio alicuius ſubſtantiæ ſpiritualis? *Victo. vbi. s.*

CONCLVSIO.

POteſt. Et ratio eſt; quia ſunt in rebus naturalibus virtutes mirabiles, quas pauci homines cognoſcere poſſunt, quarũ operatrix eſt magia; vt in proxima difficultate explicatum eſt. Et qui illas nouit, & operatur, magus merito dici *Caſtr. vbi. s. & verb. tentatio, contra hæreſes.*

dici potest. Et cõfirmatur, quia in nonnullis rebus naturalibus mirabiles effectur, & magicis operibus prorsus similes
Arist. reperiuntur. Vt est illud apud Arist. in lib. de mirabilibus, de lapide Molari, qui in Tigride inuenitur, quem, qui portauerit, à feris non violabitur. Et illud de Dictamo herba, de qua certissimi autores tradunt, capras, cùm eam ediderint,
D. Hiero. Eccl. 7. sagittas excutere. Et effectus magnetis, si esset vulgò ignotus, qui illum primò ostenderet magus vulgò pũtaretur, & haberetur. Esset enim magnus, & incredibilis autor, & effector. Lege
D. Aug. D. Aug. 21. de ciuit. Dei. c. 4. qui, tanquàm prò miraculis refert, se vidisse annulũ ferreũ à magnete pendentẽ, qui rursus secundũ & secundus tertiũ, & sic vsq; ad certũ numerũ, & velut catena texerẽtur. Et. c. 5. ibidẽ de quodã fõte, in quo ardentes faces extinguntur, & extinctæ accenduntur.
Appen. Hinc, magia naturalis videtur esse quædam pars secretioris, & reconditioris philosophiæ, quæ si notior fiat, & in consuetudinem, non solùm philosophorum; sed etiam vulgi venire incipiat, desinet videri, & vocari magia, & cum alijs artibus annumerabitur.
Appen. Hinc, non statim; vt aliquid ignotum, inusitatum, & stupendũ videmus, reclamandũ est cõtinuò, & pro superstitioso damnandum, & in dæmonum potestatem referendum.

Tertia diffic. Est ne alia ars magica, quæ nõ viribus, & causis naturalibus cõstet; sed potestate aliqua, & virtute immateriali, & separata vtatur?

CONCLVSIO.

S. Tho. contra gent. Victo. nu. 9. vbi. s. Cast. de. iust. hær. pug. vbi s.

EST Planè. Hanc conclusionem probat S. Thom. aliquot rationibus cap. 104. contra gent. libr. 3. Et prima ratio est; quia aliqui actus magicarum artium reperti sunt, qui nec in causas naturales, nec in corpora cœlestia referri possunt. Nã magi dant respõsa de occultis; vt de furtis, & thesauris. Item aliquas statuas magorum locutas fuisse, & respõnsa dedisse, ad quæsita de diuersis, compertum est. Et quòd ad præsentiam alicuius, quæcunquè feræ pandantur.

Et

Et alia id genus opera, quæ cùm ad causas naturales, vel in virtutem cœlestium corporum referri nō possint, necessariò fatendum est, esse aliquam artem magicam, quæ non virtutibus, & causis naturalibus constet: sed potestate aliqua, & virtute immateriali, & separata vtatur.

Quarta diffic. Cur Deus magicam artem permittit?

CONCLVSIO.

PErmittit illam; vt homines, qui in fide infirmi sunt, probentur, & mali, qui mēdacia credunt, per sua desideria seducantur. Definita est. c. nec mirum. 26. q. 5.

Hoc loco differendum erat de diuinatione, & alijs magiæ speciebus. Verùm enimuerò cùm hic obiter solùm causa, scilicet, dæmonum, de hac arte disputetur; vt in principio quæstionis animaduersum est, consultò eius species in libellum de Floribus virtutū, ac vitiorum in particulari reijcimus.

Artic. II. De operibus artis magicæ. *Doct. vbi. s.*

ABSOLVETVR, positis aliquot difficultatibus.

Prima diffic. Sunt ne vera, & naturalia opera, quæ à magis fiunt? an ficta, & ex vanitate hominum facta, & solùm præstigium, & oculorum, & sensuum, illusio?

CONCLVSIO I.

LONGE Plura opera magorum, solùm per illusionem, & præstigia sensuum fiunt, suntque falsa, & confi cta, & ex vanitate hominum facta. Et prętermisis ijs, quæ de Circe, & Medea, & alijs famosissimis magis, prodita sunt, & poetæ scribūt, & Varro narrat de socijs Diomedis cō uersis in aues, & Vlysis socijs, in bestias, & Archadis quodā stagno traiecto, in lupos. Ratione ꝓbatur cōclusio; qa cùm ex omnib⁹ artib⁹ semper aliqd opus, memoria dignū pfeueret; *Cast. de iust. hær. pug. vbi suprà.*

vt ſtatuæ, imagines & inſignia ædificia; artis tamen magicæ nulla imago, annulus nullus, nullum pignus, aut veſtigium, ex tanta multitudine imaginum, ſtatuarum, annulorum, quos illi quotidie fabricare dicuntur, appareat; erunt profectò hæc, & alia id genus, tanquàm ficticia iudicanda. Si enim nobiliſsimi hiſtorici, Diodorus, Herodotus, Pōpeius, Liuius, Plutarchus, Valerius, & alij, aliquid pro comperto habuiſſent, profectò in ſua hiſtoria memoriæ tradidiſſent. Lege D. Auguſt. 18. de ciuit. Dei. & S. Thom. de potentia. quæſt. 6. art. 5. ad. 6.

Io. 22. in extra. ſponsæt.
D. Aug.
S. Th.

CONCLVSIO II.

Quædam magorum opera in re, & ſecundum exiſtentiam fiunt. Probatur autoritate Scripturæ ſacræ Exodi. 7. de magis Pharaonis, qui virgas ſuas conuerterunt in ſerpentes. Nam dicitur in tex. maleficos feciſſe ſimiliter; quemadmodū fecerat Aarō. Et ſcriptura eodē vocabulo appellat virgam magorum, & virgam Aaron. Et confirmatur autoritate D. Aug. 3. de Trinit. cap. 7. & 8. & in lib. 83. quæſt. quæſt. 79. vbi expreſſè affirmat, magos Pharaonis verè virgas in ſerpentes conuertiſſe. Idem aſſeruit S. Thom. de potentia, quæſt. 6. art. 5. ad. 8. Et ex illo Pſalm. 57. Sicut aſpidis ſurdæ, &c. videtur colligi, incantatores facere ſerpentes, & habere effectum circa illas. Lege etiam S. Thom. vbi ſuprà artic. 10. & libr. 3. contra gent. cap. 104. Rabanus tamen ſuper locum citatum Exodi. 7. tenet, non fuiſſe veram conuerſionem ſerpentum; ſed ſolùm per aliquam perſtigioſam illuſionem. Idem ſentit Rauclinus de verbo mirifico.

Exod. 7.
D. Aug.
S. Tho.
Pſalm. 57.
Rabanus.
Rauclinus.

Alex. & Vi Et. vbi, ſ. Heremes Triſmegiſt.
D. Aug.

Secunda diffic. Mirabilia opera magorum ſunt ne omnia naturalia?

SEnſus tituli eſt. Vtrùm ſint ex cauſis merè naturalibus, ita vt à ſubſtantijs ſeparatis non dependeant? Hermes Triſmegiſtus, vt autor eſt D. Aug. 8. de ciuit. Dei enixè defendit omnia opera magorum virtute naturali, præſertim cœleſti virtute fieri; nec oportere ex operibus ſumi argu-

argumentum ſubſtantię ſeparatæ. Et hæc fuit communis opinio Peripateticorum, quam Alex. in lib. de magis defendit, & confirmat. *Alex.*

CONCLVSIO I.

Aliqua ſunt opera magorum merè naturalia. Et ratio eſt; quia, cùm ſit aliqua ars magica naturalis, & ſine cõmercio alicuius ſubſtantię ſpiritualis, vt in primo art. probatum eſt; eius profectò opera erũt quoq; naturalia, & ſine alicuius ſubſtantiæ ſeparatæ cõmercio. Exemplis confirmatur; nam ad præſtanda huiuſmodi opera, mirabilia præſertim, magi vtũtur herbis, vulgò ignotis, quę preſentanea, & efficacia remedia contra morbos continẽt, & alios admirabiles effectus habent: vt patet de Coriceſia, & Calicia herba, qua, vt refert Plinius lib. 24. cap. 17. aqua glaciatur. Et de Meniade, cuius ſucco protinùs ictus ſerpentium ſanãtur. Affert & alias multiiugas, & varias herbas Plinius, quibus magi, vel ad morbos depellendos, aut etiam inferendos, vtuntur. Quę, quia ſunt alijs ignotę, & velociſsimę operationis, pro miraculo ab omnibus habentur. Poterunt autem magi virtutes dictarum herbarum ſcire, vel traditione præſtantiſsimorum medicorum, ſcilicet, Pythagorę, Democriti, Empedoclis, & aliorum, vel reuelatione dęmonis, qua reuelatione ſemel facta, ſequentes magi illis naturaliter, & ſine concurſu boni, vel mali ſpiritus, vti potuerunt. *Plin.* *7. q. 26. can. vlt.* *Caſt. ver. tentatio contra hær. & li. 1. de iuſt. hær. pun. à c. 13. vſq; ad. 17.*

CONCLVSIO II.

Sunt & alia magorum opera, quę ſola aliqua virtute immateriali, & ſeparata fiunt. Et ratio eſt, quia ſunt opera artis magicę, quę ſola poteſtate, & virtute immateriali, & ſeparata vtitur, vt in primo art. ſuprà dictum eſt. Nam cùm huiuſmodi opera facultatem naturalem excedant, & non poſsint, (vt infrà dicetur) in bonos ſpiritus referri; vt in malos referantur, neceſſe eſt. Quam ſententiam amplexi ſunt Orig. homil. 13. Num. & homil. 3. in Iob. Et S. Thom. de potentia, & contra gent. vbi ſuprà. Eſt etiam determinatio ſanctorum; vt Aug. 2. de doctrina Chriſtiana. &. 3. de Trinit. & multis alijs in locis, vbi copioſè de hac re diſputat. *Orig.* *S. Th.* *D. Auguſt.*

Tertia diffic. Quomodò intelligetur dicta opera virtute dæmonum fieri?

Victo. vbi. ſ. nu. 16.

RAtio dubitandi eſt; quia eadem opera plerunquè à magis,& non magis fieri poſſunt.

Prima Propoſitio.

Si opera naturalem facultatem excedant, magica ſunt,& diaboli virtute facta.

Secunda Propoſitio.

Opera, quæ fiunt,interuenientibus verbis ignotis,vel certis characteribus, aut alijs verbis, quæ ad effectum; qui tali operatione ſperatur, aut quæritur,non ſpectant, virtute dæmonum efficiuntur.

Tertia Propoſitio.

Si ſint ritus, & obſeruantiæ peculiares,& determinatæ; vt certis horis,ad certum ſitum ſtellarũ, ſub certo numero crucium, vel candelarum fiant;ita vt aliter non ſperetur operis efficacia,etiam ſi vtantur ſigno crucis,& ſolis verbis ſacris, & religioſis,opus magicum,& dæmoniacum eſt.

Quarta Propoſitio.

Si in ſuis operibus, actibus, & factis ad effectum indifferentibus, vtantur, ex virtute diaboli operantur. V. g. ſi ad expellendos dæmones pilos,aut capillos radant,aut aliquid aliud id genus faciant. Ratio iſtarum propoſitionum eſt; quia, cùm viri ſancti, qui Dei gratiam habent, nunquàm talibus ritibus,& obſeruationibus vtantur, ſignum certiſſimum eſt,eos, qui illis vtuntur,non operari ex gratia; ſed ex dæmonum virtute.Sed de his latiùs in floribus virtutum, & vitiorum in particulari, vbi de ſuperſtitione, quæ vna ex ſpeciebus magiæ eſt,erit ſermo. Interim lege Sylueſt. verbo ſuperſtitio.§. 10. &.11. Et D.Aug.libr.2.de doct.Chriſtiana. cap.23.

Sylueſt.
D. Aug.

cap.23.& refertur.c.illud.26.q.2.& in concil. Trid.decretum de obſeruandis,& euitandis in celebratione miſſæ ſeſſ.22. & decretum de purgatorio ſeſſ.25.

Quarta diffic. Eſt ne magorum operum auctor, & fautor dæmõ, vel ſunt potiùs in Deum Opt.Max. vel in bonos angelos referenda?

Victo.vbi.ſ. num.10.& 12.13.

RAtio dubitandi eſt;quia eadem opera, vel ſimilia per artem magicam,& per gratias gratis datas fiunt.Nam ad gratias gratis datas pertinet dæmonia eijcere, ſerpentes tollere,ſanitatem conferre,nouis linguis loqui. Conſtat Marci vlt.Et.1.Cor.12.quæ etiam à magis fiunt.

S.Tho.de potentia. q. 6. ar.10.& li. 3.cõtra gen. cap.106.

Marc.vlt. 1. Cor.12.

CONCLVSIO I.

Aliqua opera fiunt à magis, quæ nullo modo fiunt per gratias,& è contrario.Et ratio eſt; quia magi maleficia multa operantur, quæ nullo modo gratijs gratis datis competũt. E diuerſo autem inter gratias connumeratur prophetia, quam magi nullo modo habent. Nam, ſi dæmones, vt ex ſupradictis in q. de cognitione angelorum conſtat, futura cognoſcere non poſſunt, quod eſt prophetiæ proprium, neque magicarum miniſtri habebunt.

CONCLVSIO II.

Nihil magi diuina, aut angelica poteſtate, operantur. Et ratio eſt; quia, ſi oppoſitum eſſet verum, magicæ artes non eſſent iure diuino, & humano in vniuerſum interdictæ; vt ſuprà demonſtrauimus.Eſt enim ars hæc inuenta ex traditione malorum Angelorum; vt habetur.26. q. 2. qui ſine, & eadem. quæſt. 5. Epiſcopi. Tùm etiam; quia Deus, aut Angeli boni non arte, & diſciplina; ſe pietate, aut propria Dei, & angelorum bonitate, & gratia, in opera hominum alliciuntur.

Quinta diffic. Erit ne saltim aliqua magica pia, & bona cuius operum boni Angeli sint patroni?

Victo. vbi. s. RAtio dubitandi est; quia cùm non minorẽ potestatẽ habeant boni Angeli, quàm mali, & mali cõmunicent suam potestatẽ malis hominibus, cur non & boni angeli bonis, & pijs hominibus suã potestatẽ communicabũt?

CONCLVSIO.

Angeli boni aliquando communicant suam potestatem ad præstandum hominibus sua beneficia; non tamen, sicut magi, ad ostentationem; vel sicut dæmones, vt ab hominibus colantur; sed solùm ex charitate hominum; vt soli Deo gratiæ habeantur. Quod quidem regulariter occultè, rarò visibiliter faciunt. Probatur conclusio exemplo sacræ Scripturæ apud Tobiam; vt de Raphaele, qui illo modo, quo magi solent, vsus fuit corde, & felle, & iecore piscis, ad ejicien-
Tob. 6. dum dæmonem à domo Raguelis, &
Tob. 11. postea ad oculos Tobiæ restituendos.

Appen. 1. Hinc, facilè intelligitur, posse bonos Angelos præstare omnia, quæ mali dant, atquè etiam velle, si ita expediat. Immò etiam multò plura beneficia homines à bonis Angelis in ordine ad temporalia, quàm à dæmonibus, magi indies recipiunt.

Appen. 2. Hinc, non erit ars magica pia; quia non alliciuntur illa.

DVB. Cur boni Angeli non operantur regulariter apertè, & visibiliter; sed occultè?

CONCLVSIO.

NE Pro dijs ab hominibus colantur. Et ratio est; quia homines facilè illis diuinitatem arrogãt, quos mirabilia efficere conspiciunt: vt patet. Nam in Lyconia
Act. 14. cùm Paulus Lystris claudum quendam in nomine Iesu sanasset, illi, tanquàm Deo, voluerunt sacrificare. Quod maius periculum

periculum esset de Angelis, qui tam propè ad Dei dignitatem accedere videntur. Et hac de causa soliciti sunt; ne hominibus hanc occasionem præbeant.

Hinc, cùm Apoc. 19. Ioannes vidisset Angelũ, & corruisset; vt adoraret eum, dixit Angelus. Vide, inquit Angelus, ne feceris. Conseruus enim tuus sum, & fratrum tuorum. Appen. 1. *Apoc. 19.*

Hinc, cùm Angeli sancti sint de numero beatorũ, fortassè nunquàm rebus humanis, & terrenis nisi, speciali Dei mandato, se miscent. Et ideò omnia beneficia, quę homines recipiunt, & videntur esse suprà spem, & naturalem facultatem, siuè immediatè à Deo sint, siuè mediantibus Angelis, peculiariter Deo autori tribuuntur. Appen. 2.

Sexta diffic. Vtrùm operibus artis magicæ animæ se immisceant?

Vict. vbi. s. nu. 17. & flores. in. 4. in. prima parte in. q. quibus cõuenit orare, & in. 2. p. in. q. de suffragijs. D. Greg.

CONCLVSIO I.

ANimæ beatæ nullo modo ijs operibus se admiscent. Et ratio est; quia quàmuis de lege possint, quando voluerint liberè ad nos venire, & mortales iuuare; hoc tamen non faciunt ad inuocationem, aut incãtationem magorum; sed ex sua bonitate, vel ex particulari diuina permissione; sicut in sacris literis sępissimè legimus, visibiliter apparuisse; vt Abrahæ, Loth, Tobiæ, &c. Lege apud D. Greg. 4. dialog. multa exempla.

CONCLVSIO II.

Idem tenendum est de animabus in purgatorio existentibus. Et ratio est; quia de lege à purgatorio nunquàm exeũt, & si aliquãdo ex peculiari dispẽsatione, & gratia Dei exeũt; veniunt quidem ad nos, potiùs ad petenda viuorũ suffragia, quàm, vt mortaliũ rebus, magorũq; operibus se cõmisceant.

Hinc, qui in suis necessitatibus sperant, & petunt præsidium animarum in purgatorio existentium, nõ religiosè faciunt. Neq; enim pro alijs orare possunt. Appen. 1.

CONCLVSIO III.

Animæ in inferno existentes, nequè se miscere operibus magorum possunt, neq; hominibus prodesse, vel obesse. Et

ratio est; quia sunt perpetuo carceri mancipatæ; neque inde, etiam omnibus dæmonibus adiuuantibus, possunt exire.

Luc. 16. Constat Luc. 16. de diuite epulone, qui non est permissus redire ad mortales, saltim ad liberandos fratres; ne in locum illum tormentorum venirent.

Appen. 2. Hinc, non est credendum animã semel damnatam ab inferno egredi. Non enim possunt sine speciali Dei mandato.

Appen. 3. Hinc, non sunt credendæ apparitiones animarum, quæ vulgò feruntur. Quia maiori ex parte sunt falsæ, & si quæ veræ sunt, à dæmonibus fiunt.

Appen. 4. Hinc, etiam si vera aliqua, & pia moneant, dicentes, se ab inferno venire, non est illis fides adhibenda. Quia dæmones frequenter simulant se animas mortuorum esse, ad confirmandum errorẽ Gentilium, qui hoc asserebãt. Lege S. Tho. q. 117. art. 4. ad. 2. vbi citat D. Aug. & Chrysost.

Error.

Septima diffic. Fascinatio infantium, & puerorum, quæ fit à vetulis magis, & sortilegis, cui est tribuenda?

S. Tho. *D. Aug.* *Chrysost.* *S. Tho.* *Arist.*

DE hac re tractat S. Tho. vbi sup. art. 3. ad. 2. Et est legẽdus Arist. sect. 6. problematum, problem. 7. & Ferra. 3. contra Gen. c. 103. & respondeo cũ S. Tho. per duas propositiones.

Prima Propositio.

Efficitur fascinatio aliquando ex forti animæ imaginatione hoc modo. Fortis imaginatio immutat corporis cõiuncti spiritus, & hęc immutatio spirituũ maximè fit in oculis, ad quos subtiliores spiritus perueniũt; oculi autem inficiunt aerem continuũ, vsq; ad determinatũ spatium. Quo quidem modo specula, si fuerint noua, & pura ex aspectu mulieris menstruatæ contrahunt quandam impuritatem, vt autor est Arist. in lib. de som. & vig. Hinc, cum anima vetulæ fuerit vehementer ad maliciam cõcitata, efficitur modo prædicto aspectus eius venenosus, & noxius, præsertim pueris, qui habent corpus tenerum, & impressionibus facilè subiectum.

Secunda

Secunda Propoſitio.

Poteſt etiam malignitati dæmonum tribui, cū quibus dictæ vetulæ aliquod fœdus habēt. Quod euenit; vel ex aliquo fato occulto, vel potiùs ex Dei permiſsione: quia dæmones hominibus illudere, niſi Deo permittente, haud poſſunt.

Octaua diffic. Apparitiones, & fictiones mirabiles aliquãdo circa defunctorũ corpora, cui ſunt tribuẽdæ?

EXempli gratia, conſeruatio corporum ab incineratione poſt mortem, & augmentum vngium, & barbæ, & capillorũ in mortuis, vel emanatio ſanguinis de corpore occiſi, ad occiſoris præſentiam. Hęc inquam, & alia id genus ſunt ne diuino miraculo? an naturæ? an dæmoni aſcribenda?

Si felix ille, qui potuit rerũ cognoſcere cauſas, feliciſsimus profectò iudicandus erit, qui eorum, quæ ſuprà naturã hactenus apparuiſſe, & apparere videntur, cauſas efficientes, & finales inueſtigauerit. Et quia hoc ſapientiſsimo cuiq; difficillimum eſt præſtare: ideo de his variæ fuerunt ſentẽtiæ, quas ſequentibus propoſitionibus declarabimus.

Prima Propoſitio.

Factiones mirabiliũ, & apparitiones in genere adquatuor reduci debent, nẽpe, ad Deum, & ad Angelos, ad dæmones & ad homines ſanctos, vel ad eorum ſpiritus: quãdoq; etiam fieri poſſunt per homines dæmoniacos: vt per magos: aliquando fallaci ſubtilitate humana. Hæc propoſitio eſt D. Auguſt. 21. de ciuitat. Dei. *D. Auguſt.*

Secunda Propoſitio.

Poſſunt hæc dæmonum ſubtilitate, & malorum hominũ aſtutia procurari. Confirmatur exemplo apud D. Aug. 14. de ciuit. Dei cuiuſdam hominis, qui quando volebat, ſe per omnia ſimillimum, vel mortuo, vel cæco, vel hydropico, vel claudo reddebat. *D. Auguſt.*

Tertia

Tertia Propositio.

Possunt quoquè mira circà mortuorũ corpora ad naturales causas reduci: vt illud de conseruatione corporum à putrefactione de sententia aliquorum reducitur, vel ad virtutem loci, vel vngenti, vel alicuius rei corporalis, corpori impositæ, per quam virtutem corpus mortui ab incineratione præseruatur.

Quarta Propositio.

Vnguium, pillorum augmenti in mortuo causa naturalis esse potest, nempè, morientis complexio in cuius materiã post mortem aliqua forma imperfecta de genere vegetatiuè viuentium induci potest.

Quinta Propositio.

Aliquando conseruatio corporis mortui diuino miraculo attribuitur. Et ratio est: quia Deus conseruat quandoq; corpora sanctorũ incorruptibilia, & imputribilia in testimoniũ singularis sanctitatis, & innocentiæ, & integritatis mentis, & corporis seruorum suorum: vt sicut, dum vitam agebant, eorum corpora à carnis corruptione fuerunt integra, ita post mortem ab incineratione sint libera. Vt in psalm. 15. dicitur. Non dabis sanctum tuum videre corruptionem.

Psalm. 15.

Sexta Propositio.

Præseruantur aliquando à corruptione corpora mortuorum ab ipso Deo: eò quòd mortui sunt excommunicati. Et qui hanc sententiã tenent, confirmãt illam exemplo Caroli Regis Vngariæ, ante plures annos interfecti, & ab Vrbano VI. excõmunicati, cuius corpus adhuc integrũ manere asserunt; vt sit firmissimũ argumentũ, ad confirmandum fuisse verum Papam, qui illum excommunicauit.

Septima Propositio.

Aliquãdo malorũ corpora dæmonũ subtilitate incorrupta in deceptionẽ conseruãtur: vt hoc merito vitæ taliũ accedere credantur,

credantur, atquè ita mala, quæ fecerunt, pro bonis approbentur, & vulgus credulum, ad eorum inuocationem inducatur. Animaduerte autem omnia corpora à quacunquè corruptione reseruata, ante finalem resurrectionem in cineres esse conuertenda: vt generalis sentẽtia Adæ, & posteris eius inflicta adimpleatur, nẽpe, cinis es, & in cinerẽ reuerteris. *Nota.* *Genes. 8.*

Octaua Propositio.

Emanatio sanguinis occisi ad præsentiam occisoris videtur solo diuino miraculo in horrorem, & detestationem peccatorum tribuenda. Vt constat Gen. 4. de sanguine Abel corã Deo scaturiente, & bulliente, in vindictã homicidæ. Dixit nãq; Dñs. Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. *Genes. 4.*

Artic. III. De miraculis, & mirabilibus operibus magorum.

Alex. Alen. S.Th. in principio. q. citati

ABsoluetur artic. aliquot positis, & enodatis difficultatibus.

Prima diffic. Vtrùm miracula magorum fuerint realia, vel phantastica.

Alex. Alen. m. 1. & alij vbi. s. Vict. nu. 18. & Castro de iusta hæret. punit. lib. à cap. 13. vsque ad 17. & verb. miraculũ contra hær.

AD Explicationem pleniorem huius difficultatis sunt aliqua præmittenda.

Nomen miraculi apud Latinos significat quicquid admirationem afferre potest, quasi sit contra naturam: propterea quòd, veteres miracula pro monstris posuere.

Miraculi nomen ita in communi sumptum bona, & mala miracula amplectitur. Quæ primò hoc inter se differunt, quòd mala semper ad deceptionem, & subersionem videntium fiunt: at verò bona ad ecclesiæ, & credentium eruditionem. Ita docet gloss. super illud Marci vlt. Signa autem eos, qui crediderint, &c. Distant secundò inter sese quòd bona miracula omnia, quæ in lege veteri fuerunt facta, signa miraculi alicuius, siue mirabilis fidei, in aduentu Christi extiterunt:

1. *Nota.*
2. *Nota.*
Marc. vlt.

titerunt: quemadmodum ſacramenta veteris legis ſigna veritatis futuræ in tempore gratiæ fuere: mala autem miracula, quatenus talia, nullius boni futuri ſigna fuerunt.

3. *Nota.* Miraculum poteſt dici, vel quantùm ad rem tantùm factam, vel quantum ad rem factam, & modum faciendi ſimul, vel quantùm ad modum faciendi tantùm. Primo modo dicitur miraculum, quod factum eſt à magis Pharaonis. Secundo modo, quando ſuſcipiens nullum ordinem naturalem ad ſuſcipiendum habet: vt cùm cæcus ſit videns, vel virgo, manens virgo, parit. Tertio modo dicitur miraculum, quando id, quod in alterum mutatur, ad illud ordinem quẽdam naturalẽ habebat, quãuis mutatio illa, ſecũdum naturã, in tam parua temporis mora (ſicut fit per miraculum) effici haud poſſet: vt cùm ex aqua fit vinum: vel ex virgis ſerpentes. Inerat enim aquæ, ſecũdum naturam, poſsibilitas quædam, vt per temporis ſpatia, mutari in vinum poſsit. Similiter & virgis: vt tractu temporis in ſerpentes mutari poſſent. Et ita intelligendus eſt D. Auguſt. lib. 1. de mirabilibus ſacræ ſcripturæ cap. 19. quando dicit. Nihil eorum, quæ fecit Deus per Moyſen, & Aaron contra naturam factum eſſe, ideſt, contra poſsibilitatem naturæ, quodammodo ad illa ordinatæ: ſed ſolùm quantùm ad modum faciendi, nempe: vt potius fiat, quod per naturam ſucceſsiuè fieret.

D. Auguſt.

4. *Nota.* Dictus faciendi modus duplex eſt. Nam vel poteſt fieri ſubito, & in inſtanti, quo modo fit à diuina virtute. Et hæc ſola, quæ ſubitò facit Dñs, proprie, & ſtrictè poſſunt dici miracula. Quia in illis nulla eſt præparatio anteà requiſita. Nã, abſq; vllo adminiculo, Deus res ſubito, quando vult, mutat. In miraculis autem magorum requirebatur quædam præparatio: vt collectio: vel aptatio ſeminum, vel aliquid huiuſmodi. Et ideo non ita verè ſunt miracula. Vel ſecundò poteſt fieri repente, ideſt, in tempore, quaſi imperceptibili, & quod hoc modo fit reuera non eſt dicendum miraculum, ſicut quod fit ſubitò: ſed mirabile tantùm.

26. *q.* 4. *can. ſciendum.*

Append. Hinc, quia diſtinguere non poſſumus, quando repente, & quãdo ſubitò hæc fiant, nomẽ miraculi confundimus: ità vt tã, quæ ſubitò, q̃ quæ repentè fiũt, miracula appellemus.

Hinc

Hinc, miraculi propriè dicti definitio colligitur; vt sit, q̃ sola virtute diuina subitò fit, & tota natura creaturarum miratur. Vel vt Alex. Alen. ait. q. 42. m. 1. cũ D. Aug. in libr. de vtilitate credendi. c. 16. Miraculum est arduũ aliquid, & insolitum, suprà spem, & facultatẽ existens admirantis. In qua definitione duæ priores conditiones, scilicet, arduũ, & insolitum respiciunt rem miraculi; quia quando hæc duo cõcurrunt, tunc dicitur res miraculi secundũ veritatem. Et dicitur arduum, id est, suprà facultatem naturæ. Et insolitum, id est, contra cursum naturæ, etiam si frequenter eueniat. Dicitur tertiò in definitione suprà spẽ, id est, virtutis humanæ; & hoc ex parte effectiuæ. Vltimò ponitur, & facultatem admirantis, id est, suprà rationem, & potestatem admirantis. Et hoc ex parte cognitiuæ, & operatiuæ potentiæ. Et dicitur admirantis; quia hæ duæ conditiones respiciunt rationem miraculi, in quantùm est miraculum; quia ratio miraculi dicitur in comparatione ad nos. Appen. *Can. reuera. de consecra. d. 2.* *Alex. Alen.*

Aliam definitionem affert Castro, qua miraculum dicitur res insolita, suprà naturę potentiam operata. Vnde, vt sit miraculum, duo desiderantur. Vnum, vt sit suprà naturę potentiam. Alterum, quòd non sit ex communi consuetudine. *Cast. contra hær. verb. miraculum.*

Hinc, creatio animę humanæ nõ censetur miraculum. Et ratio est; quia, & si illius creatio excedat potentiam naturæ; non est tamen res insolita, cùm Deus quotidie nouas creet animas. Appen. 1.

Hinc, si quis cum. 7. digitis in qualibet manu nasceretur, non diceretur esse miraculũ, quia licet sit insolitum; non tamen naturæ potentiam excedit. Quoniam à causis naturalibus potest hoc procedere: quare, vt sit miraculum, res debet esse insolita, & vires naturæ exuperans. Appen. 2.

Idem dicitur mirabile, signũ, & virtus; sed respectu diuersorũ. Dicitur namquè virtus respectu principij, à quo; & mirabile, respectu eius, in quo, & cui fuit: signum autem respectu eius, ad quod. Signũ enim est ad demonstrãdum diuinæ sapientiæ virtutem. 3. Nota.

Signum, prodigium, & virtus, (quorum meminit D. Paul. 2. Cor. 12. Signa apostolatus, &c. in omni patientia, signis, 6. Nota. *2. Cor. 12.*

signis, & prodigijs, & virtutibus) ita distinguntur; vt virtus sit genus signorum, & prodigiorum; & signa, & prodigia sint in ijs, quæ sunt contra naturam; vt hominem à morbo per impositionem manuũ liberare. Deinde signum sumitur pro minori miraculo, & prodigium pro maiori. Et ita dixit B. Paul. vbi suprà. In signis, & prodigijs, id est, in minoribus, & maioribus miraculis. Præterea signum dicitur, quod in quolibet tempore aliquid significat; prodigium verò, quod in futuro tantùm. Et hoc modo signum est genus ad prodigium, cùm omne prodigium sit signum; non tamen è contra; vt patet.

CONCLVSIO I.

S. Th. q. 114 c. 4. Magi non possunt miracula propriè, & strictè sumpta facere. Patet primò ex definitione miraculi, propriè sumpti, & ex ijs, quę in prælud ijs posita sunt. Tũ etiã, quia si magi miracula propriè sumpta facere possent, non esset miraculum deitatis, & veritatis efficax argumentum, & periret ratio confirmandi ea, quæ sunt fidei: quæ quidem miraculis fuerunt comprobata.

CONCLVSIO II.

Magi possunt miracula, non propriè, & strictè; sed largè & non veraciter; sed fallaciter facere; quæ potiùs sunt mirabilia, quàm miracula appellanda. Cõstat conclusio hæc ex nota. positis; quia non fiunt subitò, nequè diuina interueniente virtute, nequè ad confirmationem veritatis, & sapientiæ diuinæ virtutem demonstrandam, & fidei eruditionem; sed cum intentione fallendi à magis efficiuntur: vt quæ fecerunt magi coram Pharaone Rege Aegypti, cum Moyse, & Aaron contendentes. Quia secundum rem, & non secundum modum fecerunt.

Alex. Alen. q. 43. m. 2. Castr. vbi. s. c. 14. de iust. hæret. pug.

Secunda diffic. Magi faciendo miracula, quid præstant?

QVeritur. An solam materiam, præparent, vel etiam formam inducant. Iam hæc difficultas suprà cum Magistro tractata est de dæmonibus.

CON-

CONCLVSIO.

Magi ſolam materiam, præparant; formam autem minimè inducunt. Ratio eſt; quia inducere formas eſt ſolius agentis naturalis, & ſi dæmones non poſſunt formas inducere (vt ſuprà explicatum eſt) multò minùs magi, qui ſunt eorum miniſtri, eorumquè potentia, & virtute operantur. Quòd autem, nec dæmones, nequè etiam boni Angeli formas inducere valeant, docuit D. Aug. 3. de Trinit. cap. 8. dicens. Sicut nec parentes dicimus creatores hominum, nequè agricolas frugum, quàmuis eorum extrinſecus adhibitis motibus, ad iſta creanda Dei virtus interiùs operetur; ita non ſolùm malos; ſed nec bonos Angelos phas eſt putare creatores; ſed præ ſubtilitate ſui ſenſus, & corporis, ſemina iſta rerum, nobis occultiora, nouerunt, & ea per congruas contemperationes elementorum, latenter ſparſerunt, atquè ita gignendarum rerum, atquè accelerandorum incrementorum præbuerunt occaſiones. Quo loco D. Auguſt. creare pro eo, quod eſt, vltimam formã introducere, accepit. Quod patet ex eo, quòd dicit gignendarum rerum præbent occaſiones. Nam creationi propriè dictæ nulla occaſio, vel adminiculũ præbetur. 26. q. 5. can. nec mirum.

Tertia diffic. Vtrùm boni Angeli potentiores ſint ad miracula facienda, quàm boni?

DEum aliquid facere, aliquo miniſtrante, poteſt dupliciter intelligi. Primò, vt miniſtrans ſit medius inter Deum facientem, & factum ipſum; vt cùm Deus operatur per liberum arbitrium motum; vel per naturam aliquam mouens ipſam ad faciendum aliqua, tunc natura, vel liberum arbitrium ſunt, ſicut mouẽtia mota, inter Deum facientem, & factum. Secundò ita, vt miniſtri non intelligantur medij, ſcilicet, motores; ſed præparantes, vel diſponentes. Alex. Alen. q. 42. m. 4. art. 2. & q. 43. m. 3. art. 2. Nota.

CONCLVSIO I.

Dur.d. 14.q 5.ad.2.in.3. lib.

Deus ſolus auctoritatiuè plena miracula facit; Angeli verò, & homines ſancti præparatiuè, & diſpoſitiuè dũtaxat. Probatur auctorit. D. Anſel. in lib. de conceptu virginali, dicẽtis.

D. Anſel.

Mirabilis curſus eſt ſuprà voluntatem, & naturam creaturæ, & de his, quæ ſolus Deus facit. Neq; enim primo modo miniſter eſt miraculi Angelus: vt intelligatur diſpoſitio media inter Deum, & miraculũ, quod fieri debet; ſed ſecundo modo: vt poſſumus dicere, quòd aliquis ſanctus rogat Deum, & Deus precibus eius inclinatus, facit, quod ſanctꝰ petit. Quod quidem miniſterium non facit mediationem Dei facientis,

Appen.1.

& miraculi faciendi.

Hinc eadẽ ratione fieri poteſt miraculũ per malum Chriſtianum, inuocantẽ nomẽ Dñi, quod miraculum faciet Dñs ob reuerentiam ſui nominis; vel aliquid huiuſmodi.

CONCLVSIO II.

D. Aug.

Non ſunt boni potentiores ad facienda miracula, quàm mali. Hæc concluſio eſt D. Aug. lib. 83. q. 79. q. vbi ait. Intelligimus quędam miracula, etiam ſceleratos homines facere;

1.q.1.can.teneamus, & can. prophetauit ibidem.

qualia ſancti facere nõ poſſunt. Neq; ideò potioris loci apud Deum arbitrãdi ſunt eſſe ſcelerati, quàm iuſti. Non enim acceptiores erãt apud Deum magi Pharaonis, quàm populus: quia nõ poterat ille populus facere, quod illi faciebãt: quamuis Moyſes virtute Dei maiora efficere potuit. Et ratio eſt:

26.q.5.can. nec mirum.

quia nec ratione naturæ, nec ratione gratię, hæc miracula ab vtriſq; fiunt: ſed Dei virtute, & permiſſione modo hi, modo illi potẽtiora faciunt, iuxtà diuinę voluntatis beneplacitum.

Appen.2.

Hinc, reuera mali non poſſent illa facere, niſi permiſſi; boni autem, ſi daretur à Domino, poſſent, & illa, & maiora facere.

DVB. I. Cur non datur hæc poteſtas bonis, ſicut & malis?

Alex. Alen. vbi. ſ.

D. Aug.

REſpondeo cum D. Aug. vbi ſuprà. Ideò non omnibus ſanctis iſta tribuuntur: ne perniciosiſsimo errore infirmi deci-

mi decipiantur, existimãtes in talibus factis esse maiora dona, quàm in operibus iustitiæ, quibus æterna vita cõparatur. Appen.

Hinc, prohibuit Dominus, de his gaudere discipulos, cùm ait, Luc. 10. Nolite in hoc gaudere: quoniam spiritus vobis subiecti sunt: sed gaudete: quoniam nomina vestra scripta sunt in cœlis. *Luc. 10.*

Quarta diffic. Vtrùm indifferenter circa res omnes possint mali miracula facere?

CONCLVSIO I.

NEquè boni, neq; mali possunt circa res omnes miracula facere. Et ratio est; quia miraculum de omni re fieri non potest. Miraculum enim, vt ex dictis constat, est, quando fit à diuina virtute aliquid contra solitum cursum naturæ corporalis. Vnde in Angelis, & animabus, cùm non sint corporales, non fiunt miracula. *Alex. Alen. q. 42. m. 4. art. 3. & q. 43. m. 3. ar. 2*

CONCLVSIO II.

Nequè possunt mali, circa res omnes corporales indifferenter miracula facere. Et ratio est: quia, & si ratione naturæ suæ esset diabolus superior omnibus inferioribus creaturis; tamen per peccatum suum, ita præcipitatus est: vt non iam æqualiter possit in omnibus creaturis, sed quò aliqua creatura est ignobilior inter creaturas, eò magis exercet potestatem suam in illa.

Hinc, frequentiùs vtitur serpentibus, & exercet sua miracula in illis: quia ignobilissimi inter omnia animantia serpentes esse videntur. Appen.

DVB. II. Quomodo intelligenda est autoritas D. Aug. circa miracula? *Alex. Alen. q. 43. m. 3. ar. 3. & m. 1. ibidem.*

QVoniam D. Aug. in lib. 83. q. 77. & 79. scribit, quædam miracula fieri per publicam iustitiam, quædam per signa publicæ iustitiæ, quædam verò per priuatos contractus, decreui locum istum breui explicare. *D. Aug.*

1. Nota. Est primò animaduertendum duplicem esse potestatem. Quædam enim est priuata, siuè particularis, quædam publica, siuè generalis. Prima confertur vnicuiquè creaturæ in sua creatione, secundum gradum suum, iuxtà quam dicimus, vnum Angelum potentiorem esse alio; quia in sua creatione maiori potestate fuit à Deo præditus. Et Angelus hoc modo est potentior homine, & homo bruto, & brutum quocunquè vegetabili, & similiter de alijs.

Appen. Hinc, mali Angeli acceperunt à sua creatione potestatem, & eam exercent propter eos, qui vtentes eorum potestate, delectantur, & confidunt in eis, faciendo, quæ possunt; vt eos magis sibi obligent. Quo etiam modo faciunt magi, de quibus intelligenda sunt verba D. Augustin. proposita, vbi dicit. Quædam miracula fieri per priuatos contractus, id est, per virtutem Satanæ, & pactum cum illo initum. Hoc enim appellat D. Augustin. per priuatos contractus. Altera, quæ est generalis potestas, siuè vniuersalis, scilicet, diuina, appellatur publica iustitia; propterea quòd publicè regit omnia. Hæc influit super creaturas, & quando aliquis in ea confidit, virtute illius influentis fiunt miracula.

2. Nota. Nota præterea dupliciter influentiam hanc fieri. Nam, vel fit influentia super inuocantem, & factum, pro quo inuocatur; vel super factum dumtaxat.

Prima Propositio.

Primo modo faciunt boni Christiani miracula. Et ratio est; quia influit Dominus potestatem suam, non solùm super factum miraculum; verùmetiam super bonum Christianum, quantùm ad fidem formatam, & quantùm ad id, quod cum fide formata ad hoc: vt fieret miraculum, requirebatur. Quia non sola fides formata; verùmetiam vtilitas desiderabatur. Quod breui explicauit D. Augustin. vbi suprà, dicens. Quando eos hoc donum habere vtile est.

Appen. Hinc intelliguntur verba citata. Quòd quidam faciunt miracula per publicam iustitiam; vt ex dictis constat.

Secunda

Secunda Propoſitio.

Secundo modo facit Deus aliquando miracula per malos Chriſtianos, eum inuocantes, propter honorem nominis ſui, & tunc: vt dicit B. Auguſt. fiunt miracula per ſigna publicæ iuſtitiæ. Reliqua de multiplicatione miraculorum, & de impetratione illorum, & alia ad hoc pertinentia, reperies apud Alex. Alen. quæſt. 42. & S. Thom. quæſt. 105. art. 7. & 8.

Ex dictis in hoc articulo confutatur hereſis Vualdenſium aſſerentium, nulla fuiſſe vera miracula in Eccleſia. Cùm ſint multa ſacræ Scripturæ, ad miraculorum confirmationem teſtimonia. Lege Caſtr. verbo miraculum, contra hæreſes. *Hæreſis.* *Caſtr.*

Artic. IIII. De mirabilibus magorum.

ABSOLVETVR, aliquot declaratis difficultatibus. *Alex. Alen. q. 43. m. 3. & Victo. in relect. vbi. ſ. & alij infrà citandi.*

Prima diffi. Vtrùm in magicis deluſionibus mutatio fiat ex parte rei viſibilis? an ex parte potentiæ videntis?

HVIVS Difficultatis explicatio pendet ex his, quæ ſuprà cum Magiſtro de poteſtate dæmonum, circa ſenſus, dicta ſunt: ſed ad maiorem declarationem, nota ſequentes propoſitiones. *Caſtr. c. 14. vbi. ſ.* *Alex. Alen. vbi. ſ.*

Prima Propoſitio.

Quædam deluſiones, ſine aliqua dæmonis virtute fieri poſſunt. Illuſtro propoſitionem exemplis. Vt. V.g. quæ fiunt ſola hominum oſtendentium, & occultantium agitatione; vt videre licet in transiectoribus. Et quæ fiunt virtute quorundam corporũ mineralium, in quibus eſt virtus quæ-

dam indita; vt ostendant, vel faciant rem apparere, non sicuti est. Et tunc reuerà, ex parte rei visæ, non est falsitas, quin aliquid sit, quod videtur, & apparet; non tamen eo modo, quo videtur, existit.

Secunda Propositio.

Sunt, & deluſiones, quæ per dæmones fiunt. Et ratio est; quia habent dęmones quandam potestatem super res inferiores ex ordine naturę, quam possunt circa res istas, quantùm Dominus permittit, exercere. Et tunc apparet res, non sicut est, fitquè deluſio tantùm quò ad modum videndi; quia subiacet rei visę veritas, sicut in prima propositione de mineralibus dictum est. Verùm quod hic fit virtute diaboli, illic fit virtute naturali, illis corporibus indita.

Tertia Propositio.

Illusio dicta à dæmone facta, non dicitur propriè præstigium. Et ratio est; quia præstigium vocatur propriè illa dæmonis illusio, quæ non habet causam ex parte mutationis; sed solùm ex parte cognoscentis, qui siue quò ad organum, siue quò ad virtutem, deluditur.

Aug. libr. de spiritu, & anima. c. 24. & 12. super Gen. c. 6. & infrà. Arist.

Quarta Propositio.

Circa sensibile per se, & proprium, sensus benè dispositus non fallitur. Propositio est Arist. & certissima. Nam quod est album, semper visus album esse iudicat.

Quinta Propositio.

Circa sensibile commune, & per accidens sensus benè potest falli, & intrà, & extra organum, & hoc virtute diaboli efficientis. Quo autem modo hæc fieri possint, suprà, vt diximus, declaratum est.

Quinta

Quinta diffic. Vtrùm magi virtute dæmonum poſſint localiter tranſmutare corpora?

IDEST; Per multa terrarum ſpatia ſumma celeritate tranſferre illa?

CIRCA Hanc difficultatem, propter cano. Epiſcopi. 26. quæſt. 5. vbi damnantur credentes mulierculas deferri noctu per aera, Iuriſconſulti multum dubitant; ſint nè vera, quæ de iſtis mulieribus, ſtrigibus, circunferuntur? vel ſit ſola ſenſuum illuſio? Samuel, noſtri ordinis religioſus, in ſuo opuſculo de hac re conatur probare eſſe illuſionem ſenſuum, quod Abulenſis experimento ſe comprobaſſe affirmat. Ioannes Dodo, ordinis prædicatorum, tuetur, aliquando non ſolùm illudit; verùm etiam reuerà ex vno loco in alium transferri. Idem tenet Turrecremata ſuper dictum can. Epiſcopi.

Alex. Alen. & Vict. Caſtro. cap. 16. vbi S. Samuel. Abulenſ. Ioan. Dodo. Turrecrem.

CONCLVSIO I.

FALSVM, & illuſio dæmonum eſt, quod de mulieribus æquitantibus cum Diana, vel cum Herodiade, Philippi vxore, dicitur. Et ratio eſt; quia Diana, dea paganorum, nulla eſt, nequè in hoc mũdo, nequè in alio reperitur. Herodias autem eſt in inferno, nequè ei exire permittitur, nequè eſt mulier; ſed ſola anima.

CONCLVSIO II.

FALSVM Quoquè, & illuſorium eſt, ſuper quaſdam beſtias equitare. Et ratio eſt; quia beſtiæ in tam breui tempore realiter, & corporaliter tanta terrarum ſpatia tranſcurrere, & tam ſilenter ambulare non poſſent. Fit namquè illuſione dæmonum (vt cum D. Auguſt. ſuprà docuimus) quia mentes, quas ſibi ſubiugauerunt, multipliciter deludunt.

D. Aug. lib. de anima, & ſpiritu. c. 28.

CONCLVSIO III.

Dæmones, & magi eorum virtute poſſunt corpora, & homines de loco ad locum mouere, & transferre. Probatur Iob. 1. vbi legitur, dæmonem concuſiſſe quartuor angulos domus Iob, quæ corruens eius liberos oppreſsit. Et Matth. 4. Portauit Chriſtum in pinnaculum templi, & in montem excelſum. Et D. Aug. 3. de Trinit. affirmat, dæmones adhibere ſemina corporalia, ad aliquos effectus producendos, quod ſine motu locali fieri haud poteſt.

Iob. 1. *Matth.* 4. *D. Auguſt.*

Hinc, multò melius hoc idem bonus Angelus præſtare poterit. Quod & præſtitit Daniel. 14. quando portauit Habacuc capillo capitis ſui ex Iudæa, in Babylonem impetu ſpiritus ſui, & dato prandio Danieli, confeſtim reſtituit illum in loco ſuo. Et Lamiæ, & Striges aliquando etiam à dæmonibus tranſportantur; vt multis poſitis exemplis Caſtro vbi ſuprà probat. Et ijs concluſionibus opiniones conciliantur: nam duæ priores continentur in dicto capite Epiſcopi; vltima autem non ſemper, ſed aliquando tranſportari dicit.

Appen. *Daniel.* 14.

Sexta diffic. Sunt ne fœminæ, quæ à dæmone falluntur, & ex vno loco in alium tranſportantur, plures, quàm viri?

CONCLVSIO.

SVNT Quidem multò plures fœminæ. Huius concluſionis duæ ſunt inter alias cauſæ. Et prima eſt nimia earum credulitas, ob quam ſexus ille, ad deceptionem eſt facillimus; quarum defectum dæmon optimè agnoſcens, frequẽtiùs per fallacias, & mendacia illas, quàm viros aggreditur. Nam Heuam primam omnium matrem dæmon ſeduxit; vir autem illius Adam (vt B. Paul. teſtatur) non eſt ſeductus. Secunda cauſa eſt mulierum fragilitas, & ad libidinem pronitas. Sunt enim mulieres naturà ad libidinem, quàm, viri proniores: & ideò ſexus muliebris à B. Petro fragilius vaſculum nominatur: & cùm præcipuus, & primus

Alex. Alen. *q.* 166. *m.* 6. *Caſtr. c.* 16. *vbi.* S. 1. *Timo.* 2.

mus finis, ad quem homines, huius diabolicæ artis profeſſores tendunt, ſit carnalis voluptas, propter quam ad libitum, & ſacietatem aſſequendam, ſe totos dæmoni dedunt, & fœminæ vehementiùs carnis voluptates appetant, & faciliùs huiuſmodi appetitui ſuccumbant, fit hinc, vt multò plures fœminæ, quàm viri hanc peſtiferam artem profiteantur. 1. *Pet.* 3.

Ex prima cauſa colligitur ratio; cur B. Paul. non permittit mulierem docere. Ne, ſcilicet, ipſa decepta alios ſua doctrina decipiat. Quem locum declarans Theophylactus ait: quia ſemel mulier virum edocuit, & cuncta peruertit. Idcircò nequaquàm, hæc habeat, velim, docendi de cætero poteſtatem. Item, quia doctrina Dei à Deo in Chriſtum, à Chriſto in virum, à viro in mulierem deſcendit. Quoniam viri caput Chriſtus, caput mulieris vir, & caput Chriſti Deus. Appen. 1. *Timot.* 2. *Caſtr. Verb. mulier cõtra hæreſes. Theoph.* 1. *Cor.* 11.

Septima diffic. Poterunt ne dæmones, & magi eorum virtute immutare corpora?

INtelligitur titulus, quòd immutent alterando, ſecundum qualitates, nempè, immittendo morbos, &c. è contra præſtando ſanitatem. Hæc difficultas etiam ſuprà. d.7. Magiſtri eſt partim expoſita. *Doct. d.7. Vict. nu.* 38. *Caſtro, Vt in princ. c.* 14.

CONCLVSIO I.

Nec dæmones, nec magi eorum virtute poſſunt immediatè in rebus naturalibus, & materialibus, aliquam formam, vt calorem, frigus, morbum, &c. inducere. Et ratio eſt; quia ſi aliquam talem formam inducere poſſent, & omnes ſimiliter inducerent, cùm non ſit maior ratio de vna forma, quàm de alijs. Atquè ita tota natura, ſicut & totus orbis, eſſet illis ſubiecta. Quod tamen eſt falſum; quia neq; Angelis bonis ſubiecit Deus orbem terræ. Et hæc eſt expreſſa ſententia D. Aug. 3. de Trinit. cap. 6. dicentis. Nec omninò putandum eſt, iſtis tranſgreſſoribus Angelis ad nutum ſeruire hanc viſibilium rerum materiam. Et eſt quoquè communis ſententia doctorum diſt. 7. citata. *Ad Heb.* 2. *D. Aug.*

CONCLVSIO II.

MAGI Virtute dæmonum possunt mirabiliter materiam, & naturas corporales, applicando semina rerum, & actiua passiuis, transmutare. Hæc conclusio est expressè D. Augustin. 3. de Trinit. capit. 9. & fuit suprà loco citato rationibus confirmata. Et probatur denuò ratione S. Thom. de potentia, quæst. 6. artic. 3. Nam sicut ars, quæ imitatur naturam, potest quædam, quæ non potest natura efficere; ita dæmones multa facere possunt, quæ, & præter humanum ingenium, & præter omnem artem, & præter solitum cursum naturæ sunt. Tùm etiam quia influentia cœlestis multum facit, & ad effectus naturales operatur.

D. Aug. *S. Thom.* *Arist. 2. Phi.*

Append.

Hinc, in agricultura, & medicina, necessaria est obseruatio, & consideratio motus, & cursus solis, & lunæ. Et dæmones, cùm sint peritissimi Astrologi, possunt meliùs horas ad operandum eligere. Et hæc vna causa est fortasis, ob quam magi in inuocationibus dæmonum stellarum situs obseruant.

CONCLVSIO III.

Certissimè dæmones, nisi à Deo, & à bonis angelis coercerentur, grauissimis calamitatibus mortales afficere possent. Patet exemplo Iob, quem Satan percussit vulnere pessimo. Iob. 2. Et vt S. Thom. 3. p. q. 29. art. 1. ad. 3. ait. Clementissimus Deus non permittit eos vti sua (quam naturaliter habent) potestate; & ab bonis Angelis, præsertim quibus orbis, & hominum custodia commissa est, impediuntur.

Iob. 2. *S. Tho.*

Octaua diffic. Poterunt ne dæmones ab omnibus ægritudinibus curare, & vitam per multos annos protrahere?

CONCLVSIO I.

POterũt à multis ægritudinibus curare, à quibus nulli medici possunt; non tamen ab omnibus. Et ratio est; quia

vt,

vt dictum est, nihil in hac re possunt, nisi per applicationem causarum naturalium; causæ autem naturales non reperiuntur ad curandum hominem, à quolibet morbo, præsertim à morbo senectutis.

CONCLVSIO II.

Nec possunt vllo modo vitam peculiarem, vsq; ad mille annos protendere, vt olim homines viuere solebant. Et ratio est; quia per hominum intemperantiam, & ignorantiam, natura est admodum corrupta, & morbida, nec sufficientes sunt quæcunquè res naturales, ad restaurandam illam antiquam integritatem, nequè alimenta ex malo cultu habent illum pristinum valorem, & fortè principaliter ex influentia cœlesti. Deus namquè sua diuina prouidentia ita disposuit; vt primis illis temporibus essent constellationes cœlestes naturales salubriores, & efficaciores ad vitam hominum propagandam; & vt alimenta essent maioris vigoris, & medicinæ, & aer, & aqua, & alia, quæ mortalium vitam conseruant.

Nona diffic. Possunt ne dæmones, & magi eorum virtute absquè seminibus aliquos effectus producere?

Propositio.

EFfectus, qui fiunt per diuisionem partium à toto, vt fit idolum per sculpturam, vel per coniũctionem aliorum adinuicem; vt fit paries per coniunctionem lapidum, possunt à dęmone, & à mago fieri; alij autem effectus, qui sine formę substantialis introductione fieri non possunt; vt quôd materia ex vna forma in aliam mutetur, & quôd corpus humanum mutetur in bestiam, & quôd mortuus resurgat, nequè bonus, nequè malus Angelus, nisi illusione quadam efficere valet. Constat propositio hęc ex supradictis. 26. q. 5. *can. nec mirum.*

Decima

Decima diffic. Artem, & potentiam coagulandi corpora humana, & formandi corpus humanum ſimile embryoni, quam dæmones habent, poſſunt ne ſuos magos docere?

CONCLVSIO.

HOmo ex doctrina dæmonum acquirere non poteſt artem formandi verum corpus humanum, ſola naturalium viriũ virtute abſq; eorum operatione, ita vt de nouo corpus iuuenis, vel pueri faciat: quemadmodum referunt Vergilium à diabolo deceptum tentaſſe. Et ratio eſt; quia quo modo per artem faceret corpus heterogenum, & tàm delicatum, & tenerum, quale anima rationis exigit; qui non poteſt per artem facere corpus homogenium, vt puta, aurum, vel argentum?

Artic. V. De coactione, & expulſione dæmonum?

Victo. vbi. §. Alex. Alen. 4. p. q. 8. m. 5 ar. 1. ad arg.

IN hoc articulo explicabitur; poſsint ne dæmones aliqua arte, vel alio aliquo modo cogi, & compelli, vt intrent aliquem locum. V. g. phialam, &c. & ibi permaneant, & reſponſa poſcentibus dent? & inde expelli?

Prima diffic. Quomodo diuina virtute dæmones cogi poſſunt?

CONCLVSIO.

S. Th. de potentia. q. 6. art. 10. Vict. vbi. §.

VIrtus diuina immediatè, vel mediantibus angelis bonis, & viris ſanctis agere in dæmones, & eos ad aliquid agẽdum cõpellere poteſt. Et ratio eſt; quia diuina virtus, cui omnis ſubijcitur poteſtas, eſt dæmonib⁹ ineffabiliter, & incõparabiliter ſuperior. Atq; ita Chriſtus coegit illos,

illos; vt intrarent in porcos. Et Luc. 10. 72. Discipulis dæmonia subijciebantur. Nam dixerunt. Domine etiam dæmonia subijciuntur nobis in nomine tuo. Et de alijs multis viris sanctis innumera extant exempla, quòd dæmones coegerint. Et de Angelis idem confitendum est, non solùm virtute diuina; vt dictum est de viris sanctis; verùm etiam naturali potestate; vt statim dicemus; saltim superiores possunt inferiores cogere. Quia habēt potestatem naturalem suprà inferiores. Nam ad ordinem potestatum pertinet arcere dæmones, vt S. Tho. docet vbi suprà. *Matth.* 8. *Marc.* 5. *& Luc.* 8. *Luc.* 20.

Hinc, proculdubiò credendum est, dæmones ab Angelis custodibus prohiberi; ne ad suos chenetes accedant, ne vè illis noceant, & à præsidibus prouinciarum frequenter impediri à detrimentis, & nocumentis, quæ ciuitatibus, agris, fructibus, & alijs mortalium bonis inferre vellent, & possent. Appen.

Secunda diffic. Dæmones superiores possunt ne sibi inferiores cogere?

CONCLVSIO I.

POssunt inferiores cogere per imperium, cui inferiores ex communi concordia, resistere non audeant. Et ratio est; quia dæmones saltim ex nequitia, & concordia illorum inter se principatus, & prælationes habent. Ex odio namquè & inuidia, qua erga homines torquentur, non dubium, quin inter se fecerint fœdus, & inter se ordines, & societates constituerint, ad hunc finem; vt homines perdant, vt S. Thom. loco citato tradidit. Et hac de causa Christus apud S. Luc. societatem dæmonum vocauit regnum. Nam omne, inquit, regnum in se diuisum, desolabitur. Et si Satanas Satanam eijcit, quomodo stabit regnum eius? *Victo. vbi. s. S. Th. q.* 109 *art.* 2. *&* 3. *q.* 43. *art.* 2. *ad.* 3. *Luc.* 11.

CONCLVSIO II.

Possunt quoquè ex naturalibus suis illos cogere. Et ratio est; quia rerum subordinatarum debent quoquè actiones adinuicē esse subordinatæ; vt patet in corporib⁹ cœlestibus, quorum

quorum motibus, & actionibus actiones, & motus corporũ inferiorum, quemadmodum & ipſa corpora, ſubijciuntur. Et cùm inter angelos alij alijs ſint in naturalibus ſubordinati, habebunt ſuperiores ſuprà inferiores poteſtatem. Tum etiã, quia cùm habeant poteſtatem mouendi localiter animas, & alligandi illas, eadem ratione habebunt poteſtatẽ ſuper dæmones inferiores. Lege S. Tho. vbi ſuprà, & de anima. q. 21. & 4. contra Gent. cap. 90. & alijs multis in locis, & Palud. in 4. diſt. 44. q. 7.

S. Thom.

Palud.

DVB. I. *Poterit ne tenere dæmonem inferiorem ita alligatum annulo, vel imagini, vt, abſente ſuperiore, recedere non poſſit?*

Vict. vbi. s.

REſpondeo. Non eſt veriſimile dæmonem alligatum annulo, vel imagini, ſemper eſſe imagini præſentem; ſed dicitur alligatus; propterea quòd vocatus à poſſeſſore annuli ſemper venit, nec indiget tempore ad redeundũ, vbicunq; poſſeſſor annuli extiterit.

Append. Hinc, colligitur miſeria maxima, & deceptio magorum, qui exiſtimant ſe, velut compedibus, vinctos tenere dæmones. Quid? quòd maxima ex parte, quæ de huiuſmodi annulis, & imaginibus feruntur, ſunt fabulæ.

Tertia diffic. Poterit ne homo viribus ſolùm naturæ dæmonẽ cogere: vt in aliquo loco fixè permaneat?

CONCLVSIO I.

NEquaquam poterit. Et ratio eſt: quia cũ æqualis æquali prævalere non poſsit, multò minus inferior, & infirmior prævalebit. Et homo dæmone inferior, & impotentior eſt: vt cõſtat Pſal. 8. Minuiſti eũ paulò minus ab Angelis. Et Matth. 11. Qui minor eſt in Regno cœlorum, maior eſt illo. Et Iob. 41. Non eſt ſuper terram poteſtas, quæ compa-

Pſalm. 8.
Matth. 11.
Iob. 41.

comparetur ei, id est, diabolo qui factus est: vt nullum timeret.

CONCLVSIO. II.

Poterit tamen, mediante gratia à Deo data, aliquando illos cogere. Et ratio est: quia, inter gratias gratis datas, datur super dæmones potestas: vt constat Marc. vlt. In nomine meo dæmonia eijcient, &c. Et exemplo sanctorum Apostolorum, & aliorum sanctorum virorum, qui dæmones ab obsessis expulerunt, & illis aliquando aliqua opera imperarũt, quæ inuiti dæmones faciebant. Neq; enim dæmones, si potuissent, ad gloriam, & manifestationem nominis Christi, & eius religionis operam dedissent. *Marc. vlt.*

Quarta diffic. Possũt ne dæmones virtute diuina verbis aliquibus, vel signis coerceri?

CONCLVSIO.

AD coercendum dæmones virtute diuina, vel angelica, refert multum, quibus verbis, vel signis homines vtantur, etiam si verba sancta, & signa sacra sint. Ratio est; quia cùm ecclesia ex auctoritate Christi, potestatem super omnia dæmonia habeat, maximè interest, ad illos coercẽdos, vti verbis, & exorcismis ab ecclesia institutis. Quoniam hæc, absque dubio, ex institutione ecclesiæ maiorem virtutem, & efficaciam, quàm quæcunque alia verba, & signa, habent. Quemadmodum & exorcistæ, ab ecclesia instituti ad expellendos dæmones maiorem potestatem habent, & aqua benedicta, iuxta ritũ ecclesiæ, maiorem vim habet, quàm si aliis verbis esset benedicta, & consecrata.

Hinc, credendum est, & pro certo tenendum pro auctori tate, & reuerentia ecclesiæ, Deum siue immediatè per se, siue per Angelos, ad talem inuocationem concurrere. Append.

Quinta

Quinta diffic. Verba exorciſmi ſortiuntur ne ſemper ſuum effectum?

CONCLVSIO.

NVlla verba, nec exorciſmi, ita habent infallibilem efficaciam, ad cogendos, & arcendos dæmones; vt ſemper ſuum effectum conſequantur. Ratio eſt; quia verba, & ſigna ex natura ſua non habent talem efficaciam; ſed ſolùm diuina, vel angeli virtute; & Deus poteſtatem ſuam non alligauit ex lege ſacramentalibus; ſicut nec ſacramentis, ſed operatur ad gloriam ſuam, & vtilitatem credentium, quando ſibi placet, & ad hoc pietas, & fides, miniſtrorum plurimùm conducit. Vnde Act. 19. dicitur, filios Sceuę inuocaſſe nomen Domini Ieſu, ſuper eos, qui habebant ſpiritus malos, dicentes. Adiuro vos, per Ieſum, quem Paulus prędicat. Reſpondens autem ſpiritus malus dixit, Ieſum noui, & Paulum ſcio; vos autem, qui eſtis, & inſiliens inualuit contra eos. Lege infrà in dubio quomodo Eccleſia, &c.

Act. 19.

Appen.

Hinc collige, idem cenſendum eſſe de reliquijs ſanctorum, & ſigno crucis, & ceteris, quibus dęmones quandoquè expelluntur.

Appen.

Hinc etiam aliter ſacramenta, aliter ſacramentalia ſuum habent effectum.

DVB. II. Quid cauſæ eſt, quòd dæmones aliquando nec cruci, nec aquæ luſtrali, nec alijs remedijs cedunt?

Petrus Clun. lib. 1. de miraculis. c. 6. & c. 14. & 16. & 17. Caſtro verb. exorciſmus, contra hæreſ.

Prima Propoſitio.

NO N miretur aliquis benedictę aquę aſperſione dęmonem non eſſe fugatum, agnoſcat, tabe latente interius, vnguenta exhibita extrinſecus nihil proficere poſſe. Hęc propoſitio eſt Cluniacenſis. Et vocat tabem, lęthale peccatum. Quod quamdiù in interioribus alicuius latuerit,

tuerit, nullius exterius ſacramenti perceptio prodeſſe poterit. Eſt quoquè cauſa minima inuocantis fides. Luc.17.Si habueritis fidem, &c. *Luc.17.*

Secunda Propoſitio.

Aliquando non cedunt. Quia Deus occulta ratione hoc permittit, quoniam iuſtum, atquè vtile futurũ iudicat, tàm in bonis, & timoratis, qui ſuſtinere coguntur, quàm in incantatoribus, & magis. Nam hi confunduntur, & diuinitus impediuntur, quando vniuerſorum dominus ſuis nouit expedire. Conſtat Exod. vbi incantatores Cyniphes producere nequiuerũt. Et Act.19. de exorciſtis, qui ſpiritum malignum expellere non potuerunt. *Exod.8.* *Act.19.*

Tertia Propoſitio.

Interdum etiam permittit Deus eos operari ad exercendos bonos, vt in fide ſolidentur, & virtute patientiæ roborentur; ne grauius Dei iudicium ordinationi reſiſtendo acquirant. Hoc teſtatur D. Aug. tract.7. in Ioannem. Quod enim Chriſtus dominus Pilato dixit, hoc & Iob, & eius patientiæ ſequaces, diabolo, & angelis eius dicere poſſunt. Non haberes poteſtatem aduerſum me vllam, niſi tibi datum eſſet deſuper. Daturquè etiam talis poteſtas; vt meliores, & modeſtiores, boni efficiantur: vt D. Chryſoſt. homil. 41. in acta apoſt. docet. Et vt pœnas peccatorum noſtrorum hîc dantes, puri ad Dei conſpectum migremus. *D. Aug.* *D. Chryſoſt.*

Hinc, non eius voluntas, cuius malitiæ poteſtas, in bonos datur; ſed eius voluntas, à quo hæc poteſtas confertur, nobis chariſsima eſſe debet. Appen.1.

Ex dictis etiam infertur ſuperſtitioſum eſſe, credere reperiri aliquam artem in religione Chriſtiana coercendi dæmones, vel eſſe aliquem exorciſmum habentem infallibilem efficaciam, ad illos coercendos, vel expellendos. Ratio eſt; quia à primitiua Eccleſia, in hunc vſquè diem, non inuenitur proprius, & determinatus exorciſmus expellendi dæmones ab obſeſsis: immò Chriſtus R. N. Matth.17. ait. Hoc genus non eijcitur, niſi per orationem, & ieiunium. Conceditur tamen Appen.2. *Matth.17.*

men quibuſdam peculiariter, propter eorũ deuotionem, & orationes, quas Deus exaudit: vt per inuocationem nominis Dei, & ſanctorum, dæmones coerceantur & expellantur.

Appen. 3. Nota. 1.

Hinc, ſi fuit aliquando ars aliqua compellendi, vel coercendi dæmones exorciſmis, aut combinatione, ſiue adhibitione aliarum quarumcunquè rerum, illa erat, & eſt miniſterialis tantùm reſpectu Dei, vel bonorum ſpirituum, ita, ſcilicet, quòd ex diuino pacto ſecreto, quoties talis homo talem exorciſmum, tali modo, & intentione, aut talibus ceremonijs, fecerit ſpiritus maligni per ipſum Deũ, immediatè, vel mediatè per angelos bonos, exorciſta exiſtente ſuo modo ſolùm miniſtro, coerceantur, ſeu compellantur. Et ad plenam exorciſmi intelligentiam nota exorciſmũ vocem græcam eſſe, & latinè idem ſonare, quod adiuratio ſignificat: & propriè exorciſmum eſſe inuocationem nominis diuini, quę fit ſuper energumenos, id eſt, habentes ſpiritum immũdum, adiurando eum per virtutem diuinam; vt ab eis egrediatur. Vnde D. Aug. lib. 1. de vita beata ait. Exorcizare eſt per diuinam virtutem immundum ſpiritum adiurando expellere.

D. Aug. Appen. 4. Nota. 2.

D. Aug. epiſ. 206.

Chryſoſt. ſuper Matth. c. 12.

Beda ſuper Act. apoſt. c. 19.

Lib. de corona militis li. de preſcript. hæret. & lib. de anima, & lib. ad Scapulam.

Hinc, etiam dicitur exorciſmus omnis cuiuſcunq; rei benedictio, qua contra dæmones, aut contra alia ſimilia toxica vtimur, vt benedictio aquæ, ſalis, candelarum, palmarum, &c. Nota etiam triplicem exorciſmum reperiri. Quorum primus dicitur ſolemnitatis, quem ante baptiſmum celebriter ſancta mater Eccleſia ſeruat. Secundus eſt benedictionis, & hi duo celebres ſunt, atquè frequentes in Eccleſia Dei. Solemniter enim exorcizantur aqua luſtralis candelæ palmæ, & alia id genus. Tertius dicitur eſſe Salomonis, quòd verbis quibuſdam ſacris ab eo compoſitus credatur, teſte Ioſepho, & Rabano, Mauro: vbi & formam ordinationis affert, qua hodie vtimur ex concil. Carthag. 4. cap. 7. Mos autem exorcizandi in Eccleſia vetuſtiſsimus eſt, quem etiam ethnici atteſtantur. Vlpianus enim iureconſultus Alexandri Imperatoris (teſte Lampidrio) conſiliarius, & Sorinij magiſter inquit. Si incitauit, vel imprecatus eſt, vel (vt vulgari verbo Imperatorum vtar, per impoſtores, intelligens Chriſtiana religione imbutos) ſi exorcizauit, nõ iſta medicinæ genera.

Lib. 2. de gratia Dei, & peccatorum. Orig. c. 40. & libr. 2. de nupt. concu. c. 20. homil. de Adam, & Heua.

Orig.

Orig. autem, ſuper illa verba adiuro te per Deum verum, non approbat Salomonis exorcizandi formã. Lege D. Aug. & S. Tho. & Athanaſium de his, &c. 19. Act.

Hinc, confutatur hæreſis Vualdẽſium, & Viuclephiſtarum, qui in eorum verba iuraſſe videtur Iſti enim peſtilentiſſimi homines dictas benedictiones eſſe magis deductas ex vera Nicromantia, quam ex ſacra Theologia crediderũt. In quos Caſtro doctiſſime, vt ſolet, inuehitur. Nam quid eſt dicere in nomine tuo, niſi ad vocationem tui nominis, dæmonia ſubijciuntur nobis.

Lib. 8. antiq. cap. 11. c. 10 lib. 1. de inſt. cleri. ff. de verb. & extra ord. cog. lib. 1. §. medicos tract. 35 in Matth. tract. 7. in Ioã. 2. 2. q. 96. artic. 4. epiſ. ad Marcel. act. 19. Hæreſis. Caſtr. Luc. 10. 1. Cor. 5. Luc. 10. Cano. ſi quis ſemel de pœnit. diſt. 2. §. quærendum,

DVB. III. Quomodo poteſt dæmon à prælato Eccleſiæ, vel ab exorciſta adiurari, & exorcizari?

RAtio dubitandi eſt. Quia dæmon non eſt communitatis membrum. Quid enim mihi de ijs, qui foris ſunt iudicare. Nam eos, qui foris ſunt, Deus iudicabit.

Reſpondeo dupliciter. Primò quemadmodum Princeps, non ſolùm habet poteſtatem coactiuam, compulſiuam, & vindicatiuam in ſuos ſubditos, ſuæque ditioni ſubiectos; ſed etiam in extraneos, potiſsimum, ſi iniuriam, aut moleſtiam communitati, inferãt; ita etiam prælatus cõmunem humani generis hoſtem exorciſmis, & adiurationibus coercere poteſt, quàmq; poteſtatem directiuam in illum non habeat, ſicut nec princeps in extraneos. Secundò reſpondeo. Miniſter Eccleſiæ habet poteſtatem delegatam, iuxta illud Luc. 10. Dedi vobis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes, & ſcorpiones, & ſuper omnem poteſtatem inimici, non inquam ordinariam, ſed delegatam. Et confirmatur à ſimili, ſicut prophetæ non ſemper vaticinari potuerunt; ſed quomodo à Deo erant illuminati, & edocti, nec indifferẽter vbiq; locorũ crebeſcere ſolita ſunt miracula, ſed iuxta Spiritus ſancti motionem, certis in locis, determinatis temporibus, atq; perſonis cõgruis. Sic exorciſmus nõ ita efficaciter valet omnibus, & ſingulis; ſed quib⁹ ſecundũ inſtinctũ Spiritus ſancti fuerit

adminiſtratus. Nequè verba energiam habent ad expellendum dæmones ex opere (quod dicitur) operato, quaſi illis indita ſit vis quædam, quæ dæmonem egredi cogat; ſed ſicut in orationibus quotidianis Deo oblatis infallibiliter præſumimus nos votis potituros; ita ex Dei miſerentis clementiam ſperamus, & cõfidimus nos per exorciſmum optatum effectum aſſecuturos.

Sexta diffic. Poſſunt ne magi dæmones cogere?

CONCLVSIO I.

MAgus per ſe, aut ratione rerum, quibus vtitur, dæmones cogere haud poteſt. Et ratio eſt; quia res, & ſigna, & applicationes herbarum, vel rerum naturalium, quibus magus vtitur, nõ poſſunt dæmonem cogere. *Iob.41.* Nequè enim eſt poteſtas, quæ comparetur ei. Et confirmatur; quia ſi nulla ſigna poſſent cogere hominẽ, qui eſt multò imperfectior angelo, ſiue bono, ſiue malo; multò minus cogent dæmones.

CONCLVSIO II.

Poſſunt magi aliquando dæmones cogere. Et ratio eſt; quia, cùm dæmones ſuperiores habeant poteſtatem coercendi dæmones inferiores; vt ſuprà explicatum eſt, poterunt magi ex pacto, & fœdere, quod habent cum ſuperioribus, inferiores cogere, illos reijciendo, aut expellendo. Hoc enim *Luc.11.* eſt, quod Iudei calumniabãtur de Chriſto in Belzebub, principe dæmoniorum eijcit dæmonia. Quam quidem calumniam Chriſtus non ita confutauit, quaſi hoc eſſet homini impoſsibile; ſed alijs rationibus, & argumentis. Nec ſoli Iudæi Chriſtum magum eſſe dicebant; verùm etiam pagani obijciebant Chriſtianis, Chriſtum magicis artibus mirabilia pa- *D. Aug.* traſſe, & libros de hac re ſcriptos reliquiſſe: vt D. Aug. lib. 1. de conſenſu euangeliſtarum. c. 9. docuit.

Appen.1. Hinc, magi, qui habent fœdus cum aliquo dæmone principali, poſſunt dæmones inferiores; non autem ipſum ſuperiorem, & principalem cogere.

Hinc,

Hinc, non habentes tale fœdus nullo modo poſſunt vllum dæmonem cogere; ſed dæmones voluntariè ad operationes illorum magorum concurrunt. Et ratio eſt; quia cùm magi ipſi fateantur ſe, etiam ſeruato toto ritu, & cæremonia magica, ſæpè in ſuis operationibus deficere, certiſsimum argumentum eſt dæmones non coactos; ſed voluntariè ad magorum operationes concurrere. Appen. 2.

Hinc, tota opera, & efficacia magorum in cõducto, & pacto inito, & confirmato cum dæmonibus ſita eſt. Ratio eſt; quia ſi dæmones non coguntur, & reſpondent, & veniunt ad inuocationes magorum, & non aliorum hominum, perſpicuum eſt, hoc non aliunde, quàm ex mutua conuentione, & fœdere magorum, & dæmonum prouenire. Appen. 3.

Septima diffic. Fuit ne aliquando ars apud homines cogendi malos ſpiritus?

CONCLVSIO I.

SI fuit aliquando ars apud homines cogendi ſpiritus malos, illam à dæmonibus nõ habuerũt. Ratio eſt; quia veriſimile non eſt, dæmones (ſuperbiſsimi cùm ſint) velle docere homines, quomodo poſſent eos in ſuam ſeruitutẽ redigere; ita vt poſſent quãdo, & vbi vellent pro libito illos includere, vel expellere.

CONCLVSIO II.

Ars includendi dæmones in imaginibus, vel phialis, de qua locutus fuit Hermes, non eſt propriè ars, ſed conuentio quædam, ſiue decretum, aut pactum tacitum, vel expreſſum, inter perditos homines, & dæmones, diuini honoris cupidiſsimos, nempè, quòd ſi homines fidem firmam adhabuerint, quòd ſint veri Dij, diuino honore colendi, potentes hominibus obeſſe, & prodeſſe, & cum tali fide fecerint imaginem aliquam hominis, vel cuiuſcunquè animalis, & conſecrauerint illam talibus verbis, characteribus, ſeu figuris, & fumigationibus aliquibus, & vnctionibus, &c. tunc proculdubiò, tali conſecratione completa, continuò *Caſt. vbi ſ. de iuſt. hær. pug.*

aliquis ſpirituum imaginem illam intrabit, & ex ea reſpõſa dabit, deceptis hominibus illum conſulentibus. Quam quidem inſtitutionem, ſiue decretum quibuſdam hominibus perditiſsimis dæmones per inſpirationem, vel alio quocũq; modo ita patefecerunt: vt credant ſe talem artem inueniſſe. Quos & alios ſibi credentes; vt in æternum perdat, ſæpiſsimè dæmon ad eorum vota, quodcunquè voluerint, operantur. Hoc expreſſè docet D. Aug. 21. de ciuit. Dei. c. 7.

D. Aug.

Appen. 1. Hinc, ars magica inuenta ex traditione malorum angelorum eſſe dicitur. 26. q. 2. can. qui ſine.

Appen. 2. Hinc, pro certo habe: quòd ſimulat ſe captũ: vt te capiat: vinctum, vt te vincat: tuo imperio ſubditũ, vt te ſibi ſubdat: à te incluſum, vt in æternum concludat: & ſe tua arte lapidi, vel imagini alligatum: vt te, funibus peccatorum ligatum, ad infernum perducat.

Octaua diffic. Sunt ne alij modi expellendi dæmones à corporibus obſeſſis?

Prima Propoſitio.

Nicol. de Lyra in. c. 16. 1. Reg.

DÆmon non poteſt à corporibus obſeſsis expelli, vel à vexatione excludi melodia, vel herba aliqua, vel alicuius lapidis, vel alterius rei ſenſibilis virtute. Et ratio eſt: quia cùm agens ſit præſtantius paſſo, non poterit aliqua res ſenſibilis in dæmonem agere. Quoniam eſt ſpiritus ſeparatus, & quacunquè re ſenſibili præſtantior: niſi Deus ſuper naturaliter talem virtutem rebus ſenſibilibus indidiſſet: quemadmodum ſacramentis, & rebus ſacramentalibus illam indidit.

Ioan. à Turrecremata de pœnit. diſ. 1. can. Voluiſſent.

Hinc, figmentũ dæmonis eſſe deprehenditur: vt decipiat, quando dicit, ſe per herbas, aut lapides, aut carmina cogi.

S. Th. q. 115. ar. 5. ad arg. Caſtr. Vbi. S. Limitatio.

Hinc, quando dæmon à vexatione Saulis ceſſabat, nõ hoc virtute melodiæ Dauidis fiebat, nec per melodiam à Saule recedebat; ſed virtute diuina immediatè, vel mediãtibus angelis ſanctis ex merito Dauidis, qui laudes diuinas pro ſalute Saulis in cithara canebat. Simile habetur. 4. Reg. 3. de Eliſeo,

Appen. 1.

Appen. 2.

4. Reg. 3.

qui,

qui, vt prophetaret, dixit: Adducite mihi psaltem. Et Tobiæ. 6. quod dixit angelus Tobiæ de iecore piscis posito super carbones. Non enim fumus iecoris expulit dæmones; sed meritum orationis Tobiæ, quod per fumi odorem significabatur, & Angeli Raphaelis virtus. *Tob. 6.*

Secunda Propositio.

Melodia, vel res aliqua sensibilis potest dæmonis vexationem mitigare, ita vt illam minus vexati sentiant. Et ratio est; quia cùm dæmon habeat limitatam virtutem, poterit magis, vel minus vexare hominem, iuxtà diuersam subiecti dispositionem; vt si dæmon intendat vexare aliquem melancholia, magis vexabit dispositum ad illam, quàm contrariam dispositionem habentem. Propterea quòd dæmones non possunt materiam corporalem ad libitum transmutare. Nam hoc præstant (vt suprà diximus) applicando actiua corporalia passiuis. Considerant namquè dæmones ad affligendum aliquando materiæ corporalis dispositionem: vnde aliqui lunatici ex diuina permissione, secundum variam lunæ dispositionem, à dæmonibus vno tempore magis, quàm alio, iuxtà varium lunæ motum, affliguntur. Quoniam luna habet dominium super humidum, & cerebrum est humidum. Præterea attendunt dæmones esse res quasdam, inclinantes ad lætitiam, alias ad tristitiam, & vtuntur illis ad vexandum, & affligendum. Et herbis contrarijs (quas, Deus, quæ sua est infinita misericordia, etiam condidit) adhibitis, fit; vt dæmonum afflictio sit minor, & alleuietur, & melodia distrahendo ad se mentis intentionem, minuit, & alleuiat afflictionis perceptionem. Expelluntur quoquè per peccatorum confessionem. Et præter modos in hoc articulo dictos, per destructionem maleficij, &c. Sed de ijs in floribus virtutum & vitiorum in particulari, vbi de maleficio, & alijs magiæ speciebus disputabitur. *Castr. verb. tent. contra hæreses.*

Artic. VI. An liceat ſine peccato opera diaboli vti?

CONCLVSIO I.

Ricar. diſ. 7. ar. vlti. q. 2. Aureolus in. 4. d. 34. q. 6. Angel⁹ ver. ſuperſtitio. §. 13. Caſtr. & Victoria vbi. S. 1. Cor. 5. Leuit. 18. Leuit. 20. Appen.

INTEGRVM eſt, Dei autoritate, vti miniſterio diaboli. Patet exemplo B. Paul. qui tradidit hominem inceſtuoſum Sathanæ in interitum carnis. Nam in primitiua Eccleſia excommunicati corporaliter Sathanæ dilaniandi tradebantur.

CONCLVSIO II.

Non tamen, autoritate propria, licet. Et probatur Leuit. 20. Vir, ſiue mulier, in quibus phytonicus, vel diuinationis fuerit ſpiritus, morte moriatur. Et cap. 19. Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid ſciſcitemini. Et. c. 20. Anima, quæ declinauerit ad magos, & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi mei.

Hinc, peccāt mortaliter cōſulentes diuinatores, & ariolos, & iudiciarios de rebus occultis, & abditis, quæ non via naturali, niſi artificio dæmonis poſſunt cognoſci.

Prima diffic. Peccant ne malefici, ſiue magi adhibentes remedia nocumentis à ſe, vel ab alijs illatis?

CONCLVSIO I.

Caſtr. vbi. S.

NOn ſolùm grauiter peccant, cùm nocent, ſed etiam, quando nocumēto, à ſe, vel ab alio illato, remedium per huiuſmodi diabolicam artem præſtant, vt maleficium operatum obeſſe non valeat. Et ratio eſt, quia, licet, ſic operantes proximo læſo proſint; tamen vt ait B. Paul. Non

Roma. 3.

ſunt facienda mala, vt inde veniant bona. Et cùm peſsimum ſit, dęmonem inuocare & pactum cum dęmone expreſſum, ſiue tacitum facere, peſsimū etiam erit maleficium, iam adhibitum, per inuocationem, & auxilium dæmonis ſoluere. Quod enim ex ſe malum eſt, nulla adhibita bona intentione, vel quacunquè alia bona circunſtantia, adiuncta, poterit bonum eſſe.

Hinc,

Hinc, licet, bonum sit proximorum incõmodis obuiare; non tamen, ad proximorum nocumenta tollenda, bonum erit maleficia facere. Appen.

CONCLVSIO II.

Si maleficium adhibitum tale esse dignoscitur, vt naturali aliqua virtute, sine vlla dæmonis inuocatione, & sine vllo pacto, cum illo inito, impediri illius operatio possit, tũc maleficium dissoluere non erit peccatum; sed opus bonũ, & meritorium; vt verbi gratia, si imago illa, cui est acus infixa aut aliud simile instrumentum, per quod faciendum est maleficium inueniretur, & confringeretur. Tunc enim dæmõ non amplius illum fatigaret, quia ex pacto, quod cum malefico fecit, non assistit, nisi quamdiu signum aliquod ab eo datum permanet.

Secunda diffic. Vtrùm liceat vti opera eius, qui maleficia exercet?

HAEc difficultas est nõ parui momenti. Et intelligitur titulus de eo, qui paratꝰ est quotidie illa exercere. An liceat petere ab aliquo; vt maleficiũ alicui adhibitum dissoluat, aut impediat, ne operationẽ suam, exercere valeat? Præsertim, si credat illum non sine dæmonis auxilio, & maleficiorum operatione illud posse dissoluere.

Angelus de Clauasio in sua summa vbi suprà adducit sententiam Petri Aureoli loco citato, quam sequitur, scilicet, licere ab eo, qui paratus est ad maleficia exercẽda, hoc petere, quia vnicuiq; licet, vt sibi videtur, malo alterius vti, ad cõmodum suũ. Et adducit pro sua sententia autoritatẽ D. Aug. dicentis, licitũ mihi esse, ad cõmodum meũ, vti iuramento hominis infidelis, quâmuis sciã illum iuraturũ per Deos falsos, quos colit. Et potest confirmari à simili de illo, qui mutuum petit ab eo, quẽ scit, non nisi ad vsuram daturũ, & de illo, qui petit à suo curato existente in mortali sacramentum. *Angelus de Claua.* *D. Aug.*

CONCLVSIO.

Nequaquã licet. Et ratio est, quia cùm maleficus, vt paulò ante diximus, grauiter peccet, quãdo diabolica arte inceptũ

maleficium tollit, ne ad operationem perueniat; fieri non poterit, vt qui hoc petit, non peccet. Nam quisquis petit ab illo, vt faciat id, quod sine peccato facere non potest, peccat: quia sic petens, consentit iniquitati alterius, inducendo illum ad peccatum. Et sicut par pœna, ita par reatus agentem, & consentientem constringit; Teste B. Paul. ad Rom. 1. dicente. Digni sunt morte, non solùm, qui ea faciunt, sed etiam, qui consentiunt facientibus, & fuit petens causa proxima peccati; nam licet paratus esset non tamen fuisset illud peculiare maleficium ab eo petitum, operatus, & exempla oppositæ sententiæ de infideli, & vsurario, & curato nullam, ad hanc rem, de qua agimus, vim habent; sunt enim dissimilia. Et ratio est; propterea quòd, quæ in exemplis dictis petuntur, non sunt ex se mala, cùm possint benefieri ab eis, qui illas facturi sunt, si velint. Et si malefiant, non est ex malitia ipsius rei; sed operantis, qui rem, quam poterat benè, noluit, nisi malefacere. Non enim, qui petit ab infideli iuramentum, vult; vt per falsos Deos iuret. Nam tunc peccaret; sed solùmmodo petit, vt iuret. Et si daretur petenti optio, eligeret; vt per Deum, verum, Trinum, & Vnum, iuraret. Similiter petens ab vsurario non petit; vt det ad vsuram; quoniam tunc peccaret, cùm peteret ab illo, quod sine peccato fieri non posset; sed petit dumtaxat, vt mutuum sibi detur, quod non solùm sine peccato; sed etiam cum merito fieri posset. Et similiter respondè de curato. Potest namquè sine peccato ministrare, si priùs pœnituerit; vt habes in quæst. de ministro sacramentorum, in. p. p. florum. 4.

Ad Rom. 1. Can. nec mirum. 26. q. 5

Tertia diffic. Licebit ne bona fide magicis incantationibus, & adiurationibus vti?

Victo. vbi. §. nu. 29.

VErbi gratia, si non vellent aliquod cum dæmonibus habere cõmercium, & si intelligerent dæmones quocunquè pacto interesse, aut fauorem in suis operationibus dare, nulla ratione illis vterentur, sed prorsus abhorrerent, & à tali vsu, & negotio cessarent,

CON-

CONCLVSIO.

Haud licet. Et ratio D. Auguſt. ſuper Gen. ad literam eſt; quia dæmon hominum operibus, illis ignorantibus, & nolentibus, ſæpe ſe immiſcet, quod frequenter contingit in huiuſmodi ſuperſtitioſis ritib⁹. Homines enim, & præſertim fœminæ ſtultæ bona fide vtuntur iſtis ritibus, & verbis, ad remedia infirmitatum; & proculdubiò dæmones illorum operibus aſsiſtunt; vt decipiant, & in rebus vanis confidere perſuadeant. Et hoc eſt fœdus tacitum cum dæmonibus habere, vt D. Auguſt. ibidem docuit. *D. Auguſt.*

Magiſt. Sentent. Diſt. XII.

HVc vſq; de creatione creaturæ purè ſpiritualis, ſcilicet de natura angeli diſputatum eſt, modò de creatione naturę purę corporalis eſt quod agamus. Cuius diſputatio protrahitur à Magiſtro à. d. 12. vſquè ad. 16.

Quæſt. 1. De creatione rerum corporalium.

ABſoluetur. Q. expoſitis aliquot difficultatibus. Cuius quæſtionis bona pars fuit declarata in. q. vnica. 1. d. huius ſecundi. *Alex. Alen. q. 44. S. Tho. S. Bo. Ricar. Dura. & Scot. hac. di. 12. & d. 3. per. 6. q. ibidem Scot. Alex. Alen. q. 1. per totã. q. & S. Tho. vbi. ſ. ar. 1. Io. 1.*

Prima diffic. Vtrùm creatura corporalis ſit à Deo?

CONCLVSIO.

OMnes res tam corporales, & viſibiles, quàm inuiſibiles, fuerunt à Deo creatæ. Hæc concluſio eſt de fide; omnia enim per ipſum facta ſunt. Et vtrunquè ſymbolum apoſtolorum, ſcilicet, & Nicenum, idem confitetur. Vnde confutatur hæreſis eorum, qui dixerunt duos eſſe Deos, quam ſuprà. q. vnica, & prima huius libri inuenies, in difficultate. 11. Lege quoquè Caſtrum verb. caro contra hæreſes.

Secunda *Hæreſis.*

Secunda diffic. Vtrùm fuerint res huiusmodi creatæ propter Dei bonitatem?

CONCLVSIO.

S. Th. ar. 2. vbi. s. & super. d. 1. q. vnica. diffi. 16. & 17.

OMnes creaturæ corporales fuerunt à Deo creatæ primaria sua voluntate, ad suã sapientiam, & bonitatem manifestandam. Oppositum huius conclusionis est error in fide. Colligitur enim ex sacris literis. Vidit enim Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valdè bona; qua bonitate Dei creatoris bonitas declarabatur. Et Io. 9. Neq; hic peccauit, neq; parentes eius; vt cœcus nasceretur: sed vt manifestentur opera Dei in illo. Et Io. 11. de morte Lazari. Infirmitas hæc non est ad mortẽ: sed pro gloria Dei. Et ratio est: quia vt totũ ex suis partibus, ita vniuersum ex omnibus creaturis constat. Et vt partes alicuius totius primò sunt propter proprios actus: vt oculus propter videre. Secũdò ignobilior pars est propter nobiliorem: vt pulmo propter cor. Et tertiò omnes partes sunt propter totũ, & totum ad aliquem finẽ extra se ordinatur: vt homo ad Dei fruitionẽ: ita etiam in partibus vniuersi primò vnaquæq; creatura est propter propriã perfectionem, secundò inferior est propter superiorẽ, tertiò omnes sunt propter vniuersi perfectionem, & decorem. Ipsum autem vniuersum cum suis partibus ordinatur in Deũ, sicut in finem, quatenus in ipso bonitas diuina ad laudem opificis, & gloriam creatoris repræsentatur.

Genes. 1. *Io. 9.* *Io. 11.*

Appen. 1. Hinc, eiusdẽ rei possunt esse plures fines subordinati: vnus autem vltimus, & summus.

Error. Appen. 2. Hinc, error Orig. deprehenditur, qui asseruit corporalem creaturam non esse creatam, nisi in pœnam spiritualiũ creaturarũ peccantiũ. Vnde corpus de sentẽtia illius est conditũ: vt in eo anima rationalis pœnas lueret, tanquàm in carcere.

Ad Roma. 5. Quod est contra D. Paul. dicentem. Regnauit mors ab Adã, vsq; ad Moysem, etiã in eos, qui nõ peccauerũt (peccato, scilicet, actuali) in similitudinẽ prẽuaricationis Adę: quare manifesta fides est cõtra Orig. q̃ animæ istorum paruulorũ, antequàm corporib⁹ infuderẽtur, actuale peccatũ nõ cõmiserũt.

Lege

Lege S. Thom. artic. citato, & Caſtrum omninò verb. anima contra hæreſes, hæreſi. 9. *Caſtr.*

Dubium autem, quod hinc poſſet oriri, quòd, cùm Deus ſit omnium rerum finis, quomodo agat propter finem. q. vnica, & prima huius libri explicatum fuit. Et ibidem etiam dubium, quod S. Thom. hîc artic. 3. proponit. an corporales creaturæ miniſterio angelorum à Deo ſint conditæ? Quibus adde ſequens notabile, ſcilicet, Deus dupliciter poteſt conſiderari, vel in ſe, vel vt eſt creator. Primo modo Deus non habet finem; ſed ipſe eſt finis rerum omnium producibilium. Secundo autem modo Deus habet finem, non extrinſecum, ſicut creaturæ: ſed intrinſecum, manẽtem in ſe, & iſte finis eſt ſua immenſa bonitas. Quicquid Deus producit, facit, vt in rebus conditis bonitatem ſuam manifeſtet: & hoc modo, operari propter finem, non arguit imperfectionem, & indigentiam in operante; ſed potiùs perfectionem: vt ſi aliquis magiſter ſapientiſsimus, vellet docere diſcipulum, eius finis tunc eſſet propria ſapientia diſcipulo tradenda, quod non imperfectionem; ſed perfectionem maximam in magiſtro dicit: ſimiliter in Deo. Quod docuit D. Paul. ad Rom. 1. Inuiſibilia enim ipſius à creatura mundi per ea, quę facta ſunt, intellecta conſpiciuntur. Et Sap. 13. magnitudine ſpeciei, & creaturæ, cognoſcibiliter poterit creator horum videri. *Dub.* *Dub.* *S. Th. q. 19. art. 2. & q. 103. art. 2.* *Rom. 1.* *Sap. 13.* *Alex. Alen. q. 44. m. 3. & q. 45. & 46. & q. 49. m. 2. dub. 6. S. Th. tota. q. 74. & S. Bo. d. 12. ar. 1. q 2. quem omnino lege, & q. 1. art. 1. d. 13.*

Tertia diffic. Fuerunt ne omnia facta ſimul vnico temporis puncto? an interueniente ſex dierum ſpacio?

DVæ ſunt circa hanc difficultatem celebres opiniones. Prima tenet vnico momẽto, & ſimul in eodẽque inſtanti fuiſſe à Deo producta omnia, tàm ſpiritualia, quàm corporalia, cœleſtia, & quatuor elementa, cum ipſomet ornatu, in quo nunc ſunt: corpora verò mixta non fuiſſe actu facta in dicto momento; ſed tantùm in virtute, velut in ſemine, ita quòd, iuxta hanc opinionem, nulla fuit ibi prioritas,

ritas, aut posterioritas durationis; sed naturæ tantùm. Et ratione huius ordinis naturæ Moyses prius expressit productionẽ eorũ, quæ alijs naturaliter præsupponuntur. Nã prius productionem terræ, quàm arborũ, & aquæ, quàm piscium. Obseruauit etiam Moyses ordinem & methodum doctrinę; quia rudi, & imperito populo loquens, ea, quæ simul facta
D. Aug. sunt, per partes diuisit. Hæc fuit opinio D. Aug. quem lege super Gen. ad literã. Et. 11. de ciuit. Dicitq; per methaphorã dies sex, de quibus loquitur Moyses, referendos esse ad cognitionem angelorũ, esseq; tantùm vnum diem sexties repetitum. Per quos quidem dies significatur perfectio creaturarum in mente angelica, in qua à principio concreatæ sunt species omnium rerum, atquè etiam ipsarum rerum creatarum notitia. Ita quòd in cognitione lucis fuit primus dies. In cognitione firmamenti secundus. In cognitione maris, & terræ tertius. Quartus in solis, & lunæ, & stellarum cognitione. Quintus in cognitione piscium, & auium. In cognitione verò iumentorum, & hominis sextus dies. Orig. lib.
Orig. 4. Periar. c. 2. nõ fuisse veros dies affirmat. Altera opinio est
D. Basil. multorum sanctorum patrum, Basilij, Chrysost. super Ioan.
D. Chrysost. Ambro. in exameron. D. Greg. 32. moral. cap. 10. & Magist.
D. Ambro. hac distinct. 12. & 19. & aliorum, qui docent mundum fuisse
D. Greg. creatũ à Deo sex diebus naturalibus, proprijs, & successiuis,
2. Cor. 10. sicut à Moyse refertur. Quæ si intelligere non valemus, captiuemus, oportet intellectum nostrum in obsequium fidei. Verùmtamen, ad hanc difficultatem melius intelligendam, animaduerte sequentes regulas.

1. Regula. In his rebus naturalib⁹ à Deo factis, potiùs debemus inuestigãdo differere, quàm diffinire, & affirmare. Non enim expedit in his rebus, ita mordicus vnã partem asserere, quin alteram libẽter audiamus. D. Aug. est super Gen. ad literã. c. 1.
D. Aug.

2. Regula. Quãdo in historia sacræ Scripturę reperitur aliquid quod videtur absurdum, vel bonis moribus contrarium, sensus historicus est deserẽdus; methaphoricus vero, & mixtus est amplectẽdus. Et ratio est; quia sacra historia nihil cõtinet, quod verisimum non sit, & bonis moribus consonum. Hæc etiam
D. Aug. est D. Aug. lib. 3. de doctrina Christiana. c. 5. & 10.

CON-

CONCLVSIO I.

Inter iſtas opiniones ſanctorum, nulla eſt adeò certa, vt ſit de fide tenenda. Ratio eſt; quia Eccleſia hactenus nihil de hac re definiuit; & defendentes iſtas opiniones ſunt ſancti, & pro vtraquè parte ſunt multa ſacræ Scripturæ teſtimonia. *Eccleſ.* 18.

CONCLVSIO II.

Omnia corpora ſimplicia fuerunt vno temporis puncto producta. Probatur; nam Eccle. 18. habetur. Qui viuit in æternum, creauit omnia ſimul.

CONCLVSIO III.

Sex dies, quos numerat Moyſes, non ſunt naturales; ſed ſunt metaphoricè declarandi. Et nota Moyſen fuiſſe ſapientia AEgyptiorum plenum, qui, quod ſub cõditione erat proferendũ abſolutè loqui conſueuerãt; quemadmodũ Ariſt. 2. de cœlo affirmat motum incœpiſſe ab oriente; cùm tamen de ſententia eiuſdem motus non incœperit. loquẽs abſolutè, quod ſub conditione naturali intelligebatur. Volẽs innuere, ℣ ſi incœpiſſet, originem ab oriente ſumpſiſſet. Qui modus loquendi eſt in ſacra Scriptura ſatis frequens: vt patet Luc. 21. Cœlum, & terra transibunt, verba autẽ mea nõ transibunt. Quaſi diceret. Nihil horum trãsibit; ſed ſi aliquid eſſet trãſiturum, prius cœlum, & terra tranſirent. Hinc Moyſes diuino afflatus ſpiritu, vt populus rudis doceretur, & vt ſingulis diebus ſingula opera contemplaretur, voluit per ſex dies illi populo creationem digerere: vt. 7. die, pro tãtis beneficijs Deo gratias agerent. Et hoc modo exponitur locus ille Exod. 20. Sex diebus operaberis, ſeptimo autem die, &c. vbi Moyſes refert ſe ad narrationem Gen. 1. Vnde eadem erit ratio explicandi vtrunquè locum. Hactenus iuxta primam opinionem. *Ariſt.* *Luc.* 21. Append. *Exod.* 20. *Geneſ.* 1.

CONCLVSIO IIII.

Potuit Deus omnia ſimul facere, quæ dicuntur ſpatio ſex dierum creata. Et ratio eſt; quia ibi nulla contradictio implicatur.

CONCLVSIO V.

NON Omnia ſimul, ſed ſex dierum ſpatio facta ſunt.

Probatur

Probatur narratione Moysi Gen. 1. vbi expressè dicit. Factum est vespere, & mane dies primus, &c. Et Exod. 20. Sex diebus fecit Dominus cœlum, & terram, & mare, & omnia, quæ in eis sunt. Hac conclusione declaratur secunda opinio; quam quidem opinionem D. Aug. recitat aliquando, & veneratur, & securiorem esse arbitratur. Quia, vt ipsemet ait; maior est sacræ Scripturæ autoritas, quàm quæcunque humani ingenij perspicacitas. Lege S. Thom. art. 2. vbi suprà

Gen. 1. Verba autem misterijs plena, quibus Moyses. 1. cap. Geneseos seriem creationis rerum enarrauit, declarantur diffusè

Alex. Alen. S. Tho. ab Alex. Alen. tota. q. 45. &. 46. m. 5. art. 5. &. quæst. 48. m. 2.

Alex. Alen. q. 44. S. Tho. 66. & S. Thom. quæst. 74. art. 3.

Quæst. II. De materia prima.

S. Bona. Du. & Scot. vbi s. & reliqui hac. d. 12. CVm hæc quæst. magis physica, quàm theologica sit, breui, aliquot difficultatibus positis, explanabitur.

Prima diffic. Potuit ne Deus producere materiã primam sine forma, & illam informem conseruare?

Alex. Alen. m. 1. &. 2. S. Th. ar. 1. S. Bona. ar. 1 q. 1. &. 3. Dura. q. 2. Scot. q. 2. Gabriel. q. 1. Ricar. vbi s. SAnctus Thom. loco citato, & de potent. q. 4. art. 1. quol. 3. art. 1. & S. Bona. & Dura. locis allegatis, & philosophi antiqui negant. Scot. & Gab. & Marsil. affirmãt. Alex. Alens. media videtur incedere via dicens, suo modo formatam, suoquè modo informem productam fuisse. Nota materiam dupliciter posse intelligi sine forma. Primô per carentiam cuiuscunquè formæ. Secundô per formæ completiuæ, & distinctiuæ carentiam.

Alex. Alen. vbi s. m. 4. S. Bona. ar. 2 q. 3. hac. dis. 12.

CONCLVSIO I.

Materia, per carentiam cuiuscunq; formæ, non fuit facta informis. Et ratio est; quia materia secundũ illud esse, in quo fuit primò producta, erat in loco circunscriptiuè, nempè, in concauo cœli empyrei; vt communis doctorum sententia tenet.

tenet. Et esse eo modo in loco, non possunt, nisi quæ aliquam formam corpoream habent.

CONCLVSIO II.

Potuit Deus materiam absquè quacunquè forma producere. Et ratio est; quia minus depẽdet materia à forma, quàm accidens à subiecto, & Deus potest conseruare accidens sine subiecto: vt patet in Eucharistia. Et quia, cùm Deus quicquid potest facere, mediantibus secundis causis, possit sine illis, poterit, & materiam sine forma, quæ causa secunda est, conseruare. Et quia omne prius, virtute diuina, potest absolui à suo posteriori, & materia secundum se, prior est ordine naturæ, quàm forma. Verùm de his latiùs, fauente Deo, in libro controuersiarum.

Secunda diffic. Est ne eadem materia omnium corporum corruptibilium, & incorruptibilium?

Alex. Alen. m. 2. S. Th. ar. 2. S. Bon. ar. 2. q. 1. Dura. q. 2. Scot. Gab. Ricard. & alij vbi. s.

SAnctus Thom. varias affert philosophorum opiniones, quib. & alijs prætermissis, attende materiam esse vnam omnium corporũ, tribus modis posse intelligi. Primò secundum communem rationem, iuxtà quam conuenit sibi substantiali formæ subijci. Secundò iuxtà specialem rationem, secundum quam competit sibi; vt formæ substantiali, ac etiam quantitati subijciatur. Et tertiò secũdum rationem specialissimam, ob quam sibi inest; vt formæ substantiali, & quantitati, & contrarietati, atquè priuationi sit subiecta.

CONCLVSIO I.

Vna est corporum cœlestium, & inferiorum materia primo, & secundo modo. Et ratio est; quia vbi est forma vnius rationis, ibi etiam est materia vnius rationis, & forma corporeitatis in corporibus cœlestibus, & inferioribus eiusdem rationis est. Propterea quòd eadem ratione corpus de cœlo, & elementis prædicatur.

CONCLVSIO II.

Tertio modo non est vna, & eadem materia corporũ cœlestium, & inferiorum. Ratio est; quia materia corporum cœlestium non est contrarietati, nec formæ substantialis priua-

tioni (quemadmodum materia horum inferiorum) subiecta.

Tertia diffic. Fuit ne materia prima producta in die? vel ante omnem diem?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 4. S. Th. ar. 3. & 4. D. Bona. ar. 2. q. 2. vbi. S. Arist. D. Aug. Appen. Hæresis. Castr.

MAteria prima tàm ordine naturæ, quàm ordine durationis, facta est ante omnem diem. Ratio primæ partis conclusionis est; quia prius natura est illud, quo posito, non ponitur aliud, & quo remoto remouetur. Vel, vt Arist. in post prædica. docuit à quo non conuertitur subsistendi consequentia. Et materia prima respectu eorum, quæ prima die, & sequentibus facta sunt, est huiusmodi, iuxtà communiorē interpretandi modum. Secundæ autem partis conclusionis ratio est; quia duratio materiæ informis fuit æqualis moræ, qua dæmones fuerunt in cœlo empyreo. Quæ quidem mora; vt suprà expositum fuit correspondet alicui tempori nostro. Et confirmatur autoritate D. Aug. lib. 12. confessionum dicentis. Informem materiam fecisti ante omnem diem.

Alex. Alen. q. 47. S. Tho. q. 61. art. 4. & q. 66. art. 3. S. Bona. d. 2. art. 1. Scot. d. 14. & in. 4. dist. 48. q. 2. Dura. & alij dist. 2.

Hinc, ante productionem omnium rerū in esse distincto, & completo, quæ describitur facta sex diebus, materia informis fuit à Deo producta. Quod innuere visus est Ouidius. 1. mathamorpho. cùm dicit. Ante mare, & terras, & quod tegit omnia cœlum, vnus erat toto naturæ vultus in orbe, quem dixere chaos.

Hinc, confutatur hæresis Seleuci, & Hermiæ, qui materiā elementorum, ex qua factus est mundus, non esse factam à Deo, sed esse Deo coæternam docuerunt. Lege Castr. verb. mundus, contra hæreses, hæresi prima.

Quæst. III. De cœlo empyreo.

Genes. 1.

QVoniam, per cœlum, quod ante omnem diem creatum fuisse videtur, de quo Gen. 1. In principio creauit Deus

Deus cœlũ, & terram, multi doctores cœlũ empyreum intelligunt, hac de causa visum fuit, hanc quæstionem tractare, quæ seruata methodo nobis in more posita, finietur.

Prima diffic. An sit cœlum Empyreum?

CONCLVSIO I.

ESSE tale cœlum neque autoritate firma sacræ scripturæ, neque ratione physica conuincitur. Primùm nõ auctoritate sacræ scripturæ: quia omnes scripturæ, quæ de hoc cœlo declarantur, possunt optimè de alijs cœlis exponi. Secundò neque ratione physica potest comprehendi tale cœlum esse. Ratio est; quia omnis cœlorum cognitio habetur: vel per motum, vel per visum, vel per aliquem effectum, in ijs inferioribus apparentem, & hoc cœlum nec visu comprehenditur, nec subiacet motui, vt infrà dicetur, neq; aliquis effectus nobis de illo innotescit. *Doct. vbi.s.*

CONCLVSIO II.

Negare cœlum empyreum esse, temeritas maxima esset. Et ratio est; quia omnes doct. scholastici in hoc. 2. lib. dist. 2. affirmant tale cœlum esse. Et sancti antiqui illud ponunt: vt Basil. homil. 1. & 2. Exam. Isidor. Beda. Strabo, & alij, quos doct. in principio quæst. allegati citant. Et ratione confirmatur; quia, vt compleatur, & perficiatur vniuersum in genere corporum, secundum determinata extrema, & media, est tale cœlum constituendum. Sicut enim datur corpus opacum in fine nempe, terra: debet etiam dari, & corpus luminosum in fine, quod cœlum empyreum nominamus. In quo quidem potentia, sapientia, bonitasque diuina, maximè resplendent. *Basil.* *Beda.* *Strabo.* *Isidor.*

Secunda diffic. Ad quid factum est Empyreum cœlum?

CONCLVSIO.

Doct. vbi. §. FActum est; vt sit locus corporibus glorioſis, atquè etiam Angelis. Et ratio est; quia decet corpora glorioſa; vt sint in parte vniuersi, cæteris superiore, & excellentiore, quale est cœlum empyreum. Quod quidem erit eis non necessitatis; sed cõgruitatis locus. Cuius loci erunt homines beati, quasi astra, & quasi sol, erit Dei agnus, iuxta illud Iob. 38. Quando me laudabant astra matutina. Et Apoc. 21. Lucerna eius est agnus.

Iob. 38.
Apoc. 21.

Tertia difficul. Quale est Empyreum cœlum?

CONCLVSIO.

Doct. locis citatis suprà. COElum empyreum non mouetur, est incorruptibile, & lucidum. Ratio est; quia cùm rationes rei ordinatæ ad finem, debeant fini competere, & cœlum empyreum sit ad statum beatorum ordinatum, beatiquè sint in plena fruitione, totaliter humanum appetitum quietante, & in participatione æternitatis, & in continua visione lucis eternæ, debet & cœlum empyreum esse non motum; sed quietum, incorruptibile, & lucidum. Ideò enim empyreum dicitur id est, igneum, non à calore; sed à splendore. Diciturquè lucidum, non, quòd sit radioſum: sed quia in compoſitione sua lucem habet: non tamen in tanta partium densitate, sicut corpora solis, & lunæ, & stellarum: vt visum terminet.

Quarta

Quarta diffic. Influit ne cœlum empyreum in hæc inferiora?

DVas Doct. citati adducunt opiniones, affirmantem vnam, alteram negantem. Et D. Bona. quæſt. 2. vbi ſuprà vtrãquè probabilem arbitratur. Nec mirum, cùm de illo cœlo nihil, niſi per autoritatem; vt ex. 1. difficultate conſtat, habeatur. *Doct. vbi. ſ.*

CONCLVSIO.

Influit cœlum empyreum in hæc inferiora. Et ratio eſt: quia cùm hoc cœlum ſit ſubſtãtia quædam naturalis, & inter corporeas ſubſtantias nobiliſsima, oportet, vt, ſecundum ſuam naturam, habeat aliquam operationem. Quæ quidem operatio, cùm nõ poſsit eſſe immanens, ſiue manens in operante, quia hæc ſolis rebus viuentibus conuenit, erit neceſſariò tranſiens in materiam exteriorem. Quod nihil aliud eſt, quàm in hæc inferiora influere. Et confirmatur; quia inconueniens eſt ponere aliquam ſubſtantiam otioſam, ſiue omni operatione deſtitutam.

DVB. Quidnam eſt, quod influit?

REſpondeo. Poteſt in corpus ſibi proximum, aliquod lumen influere, cùm ſit lucidum, & ſi non, quantùm corpora aſtrorum, &, mediante lumine, virtutem aliquam, quæ nos latet. Sicut neſcimus alia multa nobis viciniora. V. g. quid magnes attrahendo ferrum influat, pœnitus ignoramus. *Doct. vbi. ſ.*

Quinta diffic. Fuit ne cœlum empyreum concreatum materiæ primæ?

CONCLVSIO.

FVit. Et probatur autoritate Strabi, & aliorum, quia de materia prima, quæ nomine terræ intelligitur, & de *S. Tho. ar. 3. & 4. vbi ſ. Strabus.*

Gen. 1. D. Aug. cœlo empyreo est locus Gen. 1. (In principio creauit Deus cœlum, & terram) exponendus. licet D. August. super Gen. ad literam, &. 12. confess. nulla facta mentione de cœlo empyreo, per cœlum, naturam angelicam, & per terram materiam corporalem interpretetur.

CONCLVSIO II.

Fuerunt etiam simul creata, natura angelica, cœlum empyreum, materia corporalis informis, & tempus. Hanc conclusionem communis opinio doctorũ; vt S. Tho. refert, confirmat. Et de tempore patet; quia sicut materia prima fuit quodammodo informis, & postea formata; ita tempus quodammodo fuit informe, & postmodum per diem, & noctem formatum, & distinctum.

Magist. Sentent. Dist. XIII. De opere primi diei.

Quæstio vnica De luce.

Alex. Alen. q. 46. m. 5. & 48. & 49. S. Th. q. 67. S. Bon. Rica. Scot. Dura. & alij hac. d. 13.

COnsuetæ methodo adhærentes, quæstionem hanc declarabimus.

Prima diffic. Quid nam est lux?

Doct. vbi. s. Nota. Io. 1. 1. Io. 1. D. August. Psalm. 4.

DIfficultatem, an sit lux? non opus est explicare. Nam qui hoc negaret, sensu cõmuni careret, & cœcus omninò esset, cùm lumen cœli non videret. Sed quid illa sit, declaremus, oportet.

Quamuis lux propriè, quantùm ad proprietatem vocabuli, & vsum scripturarum, & sanctorum doctorum, lucem spiritualem significet. Quo modo Io. 1. Deus lux vera nominatur. Et. 1. Io. 1. Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt vllæ. Et angeli à D. August. super Gen. ad literam nomine lucis intelligantur. Et lumẽ etiam interius designetur, quando dicitur Psal. 4. Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine.

Domine. Nihilominus tamen respectu nostræ cognitionis, propriè lucē corporalem; per quam videmus colores, significat. Nominata enim luce, nisi per antecedentia, & consequentia determinetur, lucem corporalē intelligimus. Quia notior est, & omnis nostra cognitio à sensu incipit. Et per hanc lucem corporalem, ad intelligentiam spiritualis lucis peruenimus. Cùm inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, &c. Hinc definitio ab effectu lucis est, quæ sequitur. *D. Dionys. de diui. nom.* *Ad Ro. 1.*

CONCLVSIO.

Lux est id, quo potentiæ obiectum proprium manifestatur. Probatur ad Ephes. 5. Omne, quod manifestatur, lumen est, id est, omne, quod manifestatur, lumine manifestatur. Et Io. 3. dixit Christus. Omnis, qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius. Qui autem facit veritatem, venit ad lucem; vt manifestentur. Quemadmodum luce corporali oculis corporeis colores manifestantur, ita intellectui beato, lumine gloriæ, lumen æternum, qui est ipse Deus, manifestatur. Psal. 35. In lumine tuo videbimus lumen. Et lumine interiori veritas intellectui manifestatur, iuxta illud Psal. 4. Signatum est super nos lumen vultus tui Domine. Quo modo intellectus agens dicitur lux mentis; quia intellectui patibili veritatem ostendit. S. Tho. in particulari lucem corporalem, de qua est instituta disputatio, definit. Est qualitas realis, actiua, quę consequitur formam corporis luminosi, vt in sole cernere licet. Cuius definitionis declaratio pendet ex sequentibus difficultatibus. Vel, vt Dura. quæst. 1. ait. Lux est qualitas, per quam agunt corpora superiora in hæc inferiora. *Io. 3.* *Psal. 35.* *Psalm. 4.* *S. Tho. vbi. S. ar. 3.* *S. Bona. ar. 1 q. 1.* *Duran. q. 1.*

Secunda diffic. Est ne lux corporalis corpus?

SAnctus Bona. & Dura. varios modos dicendi adducunt, quibus prætermissis, respondetur. *S. Tho. ar. 2.* *S. Bon. ar. 2.* *q. 1. & Du.* *q. 1. Scot. & Ricar. vbi. S.*

CONCLVSIO I.

Lumen non potest dici substantia spiritualis. Ratio est; quia substantia spiritualis non extenditur, & lumen, siue lux est extensibilis.

CONCLVSIO II.

Nequè est corpus. Et ratio est; quia cùm lumen, & aer, siue corpus illuminatum, sint simul in eodem loco, esset vnus, & idem locus duorum corporum, quod naturaliter est impossibile. Nequè posset illuminatio, siue luminis diffusio in vno momento per totum hemisphærium fieri, si lux esset corpus; nisi sumas lumen, siue lucem pro corpore lucido, scilicet, abstractum pro concreto.

Tertia diffic. Est ne lux forma substantialis, vel accidentalis?

S. Th. ar. 3. S. Bon. ar. 2. & 3. q. 2. & Dur. q. 2. vbi. s. Arist. Appen. 1. Appen. 2.

DIVERSOS Dicendi modos afferunt doctores.

CONCLVSIO.

Lux in corporibus luminosis non est forma substantialis. Et ratio est, quia lux est per se sensibilis, & nulla forma substantialis potest sensu percipi. Quoniã quod quid est, est obiectum intellectus. Arist. 3. de anima.

Hinc, cùm lux non sit corpus, sed forma, & non substantialis, erit necessariò accidentalis. Nam quicquid est, vel substantia, vel accidens est.

Hinc, falsa est opinio dicentium, lucem formam esse substantialem solis. Quod enim vni est accidens, nulli potest esse substantia.

Quarta diffic. Est ne lux qualitas realis, vel intentionalis?

Doct. vbi. s. Nota. Nota. 2.

HAbere esse intentionale bifariã sumitur. Primò propriè prout distinguitur cõtra esse reale, quomodo habent esse secũdę intentiones; vt genus, & species apud dialecticos, & methaphysicos; quia solùm habent esse per operationem intellectus. Secundo modo largè illud habet esse intentionale, quo anima tendit in alterum, & illud in quod

quod tendit. Hoc enim nomen intentionale significare videtur, nempè, quo in alterum tenditur. Intentio namquè ad actum animæ solummodò pertinet. Tales sunt species. v.g. coloris, quę præter esse reale; quod simpliciter habēt, retinēt quoquè esse intentionale. Quia mediantibus speciebus illis anima tendit in obiectum, scilicet, colorem. Color enim est, qui videtur, mediantibus speciebus.

Lumen est effectus lucis in corpore diaphano, & species sensibilis, siue intentio ipsius lucis, quatenus intentio secundum Scotum; vt in. 2. nota. diximus, est non solùm obiectum, in quod tendit potentia; verùm etiam illud, per quod potentia in obiectum fertur. Vel dic, si placet, habere esse intentionale; quia est qualitas, cui est proprium intendi, & remitti. Et ita dicetur qualitas intensibilis, quasi potens intendi. Nota. 3.

CONCLVSIO I.

Primo modo lux est qualitas realis, & naturalis; non autem intentionalis. Ratio est; quia lumen denominat. v. g. aerem actu luminosum, & producit naturales effectus. Nam radijs solaribus calefiunt corpora, quod habentibus esse intentionale, primo modo, nulla ratione conuenit. Quoniā intentiones transmutationes naturales non efficiunt.

CONCLVSIO II.

Est etiam lux qualitas intentionalis secundo modo. Et probatur, quia si lux, siue lumē esset obiectum sensibile tantùm, & non species sensibilis, siue intentio, aut ratio sentiendi positum suprà visum, non faceret visionē. Quia sensibile, (scilicet, quod est tantùm obiectum, & non ratio sentiendi) positum suprà sensum, non facit sensationem. Et luce clarius est, lucem intentionem, & rationem esse visionis colorum. Nihil enim magis requiritur ad sentiendum, quàm immutatio organi, & color non potest immutare visum, nisi actu illuminetur. *Arist. 2. de anima.*

Hinc, quia corpus suppositum oculis prohibet illuminationem pupillæ, & organi visus; ideò non videtur. Eademq; est ratio de qualibet reali qualitate sensibili, immediatè sensui superposita. Appen. 1. *Dura. 1. bi. §.*

Appen. 2. Hinc etiam; quia lumen contingens pupillam, ipsam immutat, potest videri.

Quinta diffic. Lux illa fuit ne conuenienter prima die producta?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. q. 48. m. 1. & 2. S. Th. ar. 4. S. Bon. ar. 1. q. 2. D. Basil. Hugo.

OPortuit prima die fieri lucem. Et ratio est; quia cùm per lucem; vt D. Basil. homil. 3. Examer. docet, omnia manifestentur, & sine luce non possint esse dies, conuenienter lux facta est prima die. Lege Hugonem lib. 1. p. 1. c. 12. qui dicit, sacrum aliquod in hac re commẽdari; quia anima, quæ est in peccato, est in tenebris, & non potest euadere tenebras, nisi illuminetur priùs, &c.

Sexta diffic. Cuius corporis luminosi lux est qualitas?

RAtio dubitandi est; quia cùm lux sit qualitas, vt modò diximus, & non possit sine subiecto esse, necessariò de eius subiecto est inquirendum. Quidam viri sancti dixerunt, subiectum illius lucis fuisse nubem quandam, quæ, facto sole quarta die, rediit in præiacentem materiam, ad similitudinem illius, quam dedit filijs Israel egredientibus ex AEgypto. *Exod. 13.* Quod videtur falsum; quia sacra Scriptura non commemorat, nisi creationem rerum, quæ posteà perseuerant. Alij affirmant nubem illam adhuc permanere, & esse soli coniunctam, quam uis non appareat. Neq; hæc sententia est veritati consona; quia talis nubes superfluè, & sine causa maneret. Alij verò asseruerunt, ex nube illa solem esse factum, quod etiam improbatur; quia sol non est de natura elementari.

CONCLVSIO.

D. Dionys. Lux illa erat solis. Hæc conclusio est B. Dionys. 4. cap. de diuinis nominibus; quia de sententia illius, sol à principio conditus fuit substantialiter, quãtùm pertinet ad opus creationis,

tionis, & statim habuit virtutem illuminandi, & fuit creatus in motu, faciebatq; diem, & noctem; vt modo per præsentiã, & absentiam facit. Eratq; lux illius informis; quia, ante quartam diem, non fuit determinata, nec tàm plenam virtutem, ad producendum particulares effectus sortita.

Hinc, substantia solis prima die fuit; sed nondùm tàm perfectè illuminata. In hoc enim videtur maximè diuinæ sapientiæ ordo resplendere, quòd in suis operibus sit à minus perfecto, ad perfectius processus. Lux enim illa erat solo imperfectior. Appen.

Septima diffic. Quam igitur ob causam, dicũtur sol, luna, & astra, quarta die facta?

IN Cœlo duplex est motus. Vnus toti cœlo communis, qui causat diem, & noctem. Alter verò proprius per Zodiacum. *Doct. vbi. s. Nota.*

Prima Propositio.

Quantum ad primum motum, fuit primo die sol factus; vt dies à nocte distingueretur. Constat Gen. 1. Dixit Deus, fiat lux, & facta est. Et vidit Deus lucẽ, quòd esset bona. Et diuisit lucẽ à tenebris, appellauitq; lucem diem, & tenebras noctem. Factumq; est vespere, & mane dies vnus. *Gen. 1.*

Secunda Propositio.

Quantum ad secundum motum, dicitur factus sol quò ad diuersitatem dierum, mensium, & annorum. Ita enim habetur Gen. 1. Fiant luminaria in firmamento cœli, & diuidant diem, ac noctem, & sint in signa, & tẽpora, & dies, & annos. *Alex. Alen. q. 46. m. 5. S. Tho. ar. 4. ad. 3.*

Octaua diffic. Quomodo lux illa fuit diei, & noctis, efficiens causa?

Duæ fuerũt opiniones sanctorũ patrũ circa hãc difficultatem. Prima Græcorum, Damasceni, & Basilij, & aliorum, qui *S. Bona. ar. 1 q. 2. vbi. s. B. Damas. D. Basil.*

qui affirmabant, fieri diem per emissionem radiorum lucis, & noctem per eorundem radiorum contractionem. Secunda opinio fuit latinorum Bedæ, & aliorum asserentium, lucem illã suo motu fecisse diem, & noctem; sicut sol sua facit actione. Et hanc opinionem S. Bona. iudicat probabiliorem, & rationabiliorem. Prætermissis varijs diuisionibus, quas doctores hoc loco afferunt, & de die disputantes adducunt, dies dupliciter dicitur. Primò dies appellatur lumen in aere, vel in medio alio: atquè ita dies nominat qualitatem, & dicitur dies artificialis. Secundo modo dies sumitur pro tempore, siue pro spatio. 24. horarum, & hac ratione denotat quantitatem, & vocatur dies naturalis.

Nota.

CONCLVSIO I.

Lux illa diem artificialem efficiebat. Et ratio est; quia omnis causa naturalis, non impedita, necessariò in proprio susceptibili effectum naturalem producit, & lux causa naturalis est luminis, siue illustrationis medij, & non fuit impedita; quia materia prima, licet informis, erat illuminabilis. Quare lux illa medium illuminabat, & diem artificialem causabat.

CONCLVSIO II.

Lux illa, ante productionem solis quarta die factam, diem naturalem suo motu faciebat. Et ratio est; quia ante solis productionem, lux illa vicem solis gerebat. Vnde sicut solo motu diem naturalem, scilicet, diem artificialem, & noctem facit; ita & lux illa suo motu diem naturalem efficiebat. Sua quidem præsentia diem artificialẽ, & absentia noctem, ex quibus dies vnus naturalis efficitur.

DVB. I. Cur Deus non fecit lucem, ita sufficientem; vt vndiq; posset illuminare?

S. Bon. vbi. s. REspondeo cum D. Bona. Si Deus ita lucem fecisset, esset vndiquè illuminatio, sed non fuisset horarum distinctio, nec temporũ succesio. Placuit enim diuinæ prouidentiæ

prouidentiæ mundum, quaſi carmen pulcherrimum, quodam decurſu temporis venuſtare. Et vt hominib⁹ faſtidium temperaret: quemadmodum canit Eccleſia; & temporum das tempora; vt alleues faſtidium.

Nona diffic. Vbinam facta eſt lux illa in meridie? an in Oriente?

DVAE Sunt opiniones. Prima tenet factam fuiſſe in meridie. Secunda tenet factam fuiſſe in oriente: ſicut creditur factum fuiſſe ſolem in oriente, & lunam in occidente. Vtranquè opinionem probabilem cenſet D. Bona. *Alex. Alen. tota. q. 48. S. Bona. q. 2. 1. art. vbi. S.*

CONCLVSIO.

Facta fuiſſe videtur in meridie. Et ratio eſt: quia lux illa primò faciebat veſpere, & poſteà mane: quemadmodum docet ſcriptura, factum eſt veſpere, & mane. Quare oportebat: vt priùs tenderet ad occaſum, quàm rediret ad ortum, Et quia Dei perfecta ſunt opera: ideò diem, & lucem fecit in ſua plenitudine, & ita in meridie. Vnde Beda: alij colligunt primum diem à plena luce cœpiſſe. Obijcies: tunc igitur à principio diei vſquè ad mane non fuerunt. 24. horæ? Reſpondent huic obiectioni, qui hanc opinionem defendunt. Sex horas huius diei præceſsiſſa, ſucceſsione temporis tranſeunte, propter materiæ mutabilitatem, & poſt modum ſexta hora, quæ eſt in numero perfecta, factam fuiſſe lucem, quæ eſt perfecta in ſui natura, in plena, & perfecta irradiatione, nempè, in meridie. Et cùm eſſet tunc tempus æquinoctiale, vſquè ad occaſum fuerunt. 6. horæ. Et poſteà vſquè ad ortum ſequentis diei fuerunt. 12. horæ, & ſex, quæ preceſſerant, ante formationem lucis, poſt creationem cœli, & terræ fuerunt. 24. horæ, atquè factus eſt dies naturalis perfectus, & integer. 24. horarum. *Gen. 1.* *Dub.*

Hinc, querenti, vbi incœpit motus lucis? reſpõdebis. Vbi fuit creata. Verba autem, quibus vſus eſt Moyſes in productione lucis, declarant Alex. Alen. & S. Thom. locis in fine. 1. quæſt. diſtinct. 12. citatis. *Appen.*

DVB.

DVB. II. Cur Moyses productionis creaturæ spiritualis nullam fecit mentionem?

Alex. Alen. q. 49. S. Thom. q. 67. art. 4. S. Bona. ar. 1 q. 1. huius. d. D. Aug. D. Basil.

DIuus Aug. vt Moysen ab omissione productionis naturæ spiritualis defenderet, sicut per cœlum, quando dicitur, In principio creauit Deus cœlum, & terram, intellexit spiritualem creaturam, informẽ; ita per lucis productionem, intellexit eiusdem creaturæ formationem, quæ est adhæsio eius ad Deum. Alij prætermisisse Moysem spiritualium creaturarum productionem affirmant; verùm nõ vnica ratione ducti. Nam D. Basil. dicit, inchoasse à temporali initio rerum sensibilium, ponens angelos, ante sensibilem mundum creatos. Alij verò hoc consulto à Moyse factum fuisse, quia rudi populo loquebatur, & ita eius infirmitati condescendens, quæ sensibilia tantùm erant, docebat. Tùm etiam; vt eos ab idololatria retraheret. Quisi sciuissent esse substantias, omni creatura corporali præstantiores, ad eas adorandas proclines fuissent; quemadmodum ad colendum solem, & lunam, & stellas proni extiterunt.

Magist. Sentent. Distinct. XIIII.

Quæst. I. De opere secundæ diei, nempè, firmamento?

Alex. Alen. q. 50. S. Tho. q. 68 S. Bon. Scot. Dura. Ricar. & alij hac. d. 14.

SAcræ Scripturæ interpretes in ijs, quæ ad rerum creationẽ pertinent, dubitando frequenter loqui videntur. Tùm quia ob reuerentiam sacræ Scripturæ, quæ illa diuinæ dispositioni voluit subijcere, non ausi sunt determinatè explicare. Tùm etiam ad nostram curiositatem reprimendam; vt nos in ijs, quæ in lege, & prophetis leguntur, contenti essemus, & animo satiati, nihil præterea desideraremus. Verùm enim verò, quia hominũ curiosorum sciendi desiderium

deſiderium ſemper augetur, & curioſitas indies creſcit, coacti ſunt, multa, quæ ſine diſpendio ſalutis æternæ omitti poterant, dubitando: vt diximus, tractare. Multò namq; ſatiùs eſt, piè dubitare, quàm aliquid temerè definire. Hinc tantorum doctorum exemplo motus, decreui flores eorum, quæ ab ipſis tractantur colligere, & quam breuiſsimè: vt tuo ſcien di deſiderio ſatisfaciam, ob oculos ponere. Hinc enim ampla laudandi creatorem materia tibi ſuppetet.

Prima diffic. Vtrùm ſit firmamentum? ſitquè ſecunda die factum?

CONCLVSIO.

EST Firmamentum, & ſecunda die factum. Hæc concluſio habetur expreſſè Gen. 1. Fiat firmamentum &c. & factum eſt veſpere, & mane, dies ſecunda. Et nota ad pleniorem huius rei intelligentiam, triplex eſſe opus diſtinctionis factum in tribus primis diebus. Nam prima eſt diſtinctio lucidi à tenebroſo, quæ fuit prima die facta. Secunda diſtinctio fuit perſpicui à perſpicuo, quæ facta eſt ſecunda die. Et tertia eſt diſtinctio perſpicui ab opaco, quæ facta eſt tertia die. *Alex. Alen. S. Tho. ar. 1. q. 2. & alij vbi. S. Gen. 1.*

Secunda diffic. Vtrùm firmamentum ſit cœlum?

CONCLVSIO.

EST Cœlum. Ita habetur expreſſè Gen. 1. Vocauitquè Deus firmamentum cœlum. *Gen. 1.*

DVB. Cur firmamentum vocatum eſt cœlum?

REſpondeo cum Alex. Quia hoc cœlum eſt, quod ex ſuperioribus, nobis primò apparet, cœlatq; reliquos ſuperiores cœlos, nempè, empyreum, & aqueum, qui nobis ſunt inuiſibiles. Cœlum enim à cœlando dicitur. *Alex. Alen. in. 6. art. 4. vbi. S.*

Tertia

Tertia diffic. Est ne eadem materia firmamenti, & aliarum rerum?

Alex. Alen. m. 6. art. 3. S. Thom. & Bona. & alij vbi. s.

DE Hac difficultate tot capita, quot sensus, cui suprà in quæst. de materia prima responsum est. Et nota modò cum Alex. Alen. esse eãdem materiam informem, de qua dicitur, Spiritꝰ Domini ferebatur super aquas; non tamen propriam, & proximam. Nam vt cœlum crystallinum, & aquæ inferiores, quæ congregatæ sunt in locum vnum, differunt à firmamento; vt infrà dicetur; ita & materiæ singulorum distinguntur.

Quarta diffic. Est ne fundamentum sphericæ figuræ?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. q. 50. m. 6. art. 3. S. Bona. ar. 2 q. 1. Dura. q. 4. & alij hac. d. Psalm. 103. Appen.

EST orbicularis figuræ. Et ratio vna, inter alias, quas afferunt præfati doctores, est; quia perfectissimo corpori, quale est cœlum, debetur perfectissima figura, cuiusmodi est orbicularis figura, inter omnes mathematicas figuras. Et ex motu deprehenditur facilè. Nequè enim circulari motu moueretur, si circulari careret figura. Neq; obstat locus Psal. vbi dicitur. Extendens cœlum, sicut pellem; quia non extenditur in rectum: sed sicut pellis vesicæ, quæ in conuexum extenditur.

Hinc, etiam soluitur. q. de figura reliquorum cœlorum, quæ propter easdem causas, est orbicularis.

Quinta diffic. Est ne motus cœli naturalis?

Alex. Alen. q. 18. m. 4. S. Bona. ar. 3 Duran. q. 2. vbi. s.

Hæc difficultas etiam de reliquis cœlis est intelligenda.

CONCLVSIO.

Non est cœlorum motus naturalis. Et ratio est; quia motus naturalis est corporis existentis extrà suum locum, naturalem,

ralem, qui terminatur ad quietem, naturalem in proprio loco, & cœlum extra suum locum non est. Nisi dixeris cum S. Tho. motum corporis cœlestis esse naturalem, non propter principium actiuum, sed propter principium passiuum. Quia, scilicet, habet in sua natura ordinem: vt tali motu ab intellectu moueatur. Nequè dicetur motus contra naturam; quia non est in oppositum inclinationis naturæ, cùm natura eius ad nullum motum inclinet. Dicetur tamen voluntarius; quia fit à principio mouente per intellectum, nempè, ab Angelo.

S. Th. q. 70. ar. 33. ad. 4.

Sexta diffic. Cœlum mouetur ne à Deo?

RAtio dubitandi est: quia omne, quod mouetur, ab alio mouetur. Quãuis Deus intimè, & immediatè in omni operatione operetur: quia eius voluntas est prima, & summa causa omnium specierum, & motionum: in aliquibus tamen sic operatur: vt ipse sit tota causa; & quæ hoc modo fiunt, dicuntur mirabilia. In alijs verò ita operatur, & mouet: vt virtutem mouendi, & agendi creaturæ communicet. Et hæc dicuntur naturalia, vel voluntaria, quantùm ad egressum. Quando ergo quæritur. Vtrùm motus cœli fit à Deo immediatè? Non est quæstio. Vtrùm virtus diuina intimè operetur, & immediatè ad illam operationem exercendam? Quia nihil mouetur, quin ipse moueat, & virtuti motiuæ cooperetur. Sed quæritur. Vtrùm motus cœli fit à Deo, tanquàm à tota causa? vel an simul cum virtute diuina mouente, moueat aliqua virtus creata?

S. Bona. & Dur. vbi. s. Nota.

S. Bona. q. 1. vbi. s.

CONCLVSIO.

Mouetur cœlum à Deo, mediante aliqua creatura. Et ratio est; quia cùm motus ille, propter sui successionem, natus sit conuenire virtuti finitæ, & bonitas diuina, ad sui manifestationem, communicet creaturæ, quod ipsa nata est suscipere; perspicuum profectò est, talem motum, mediante aliqua virtute creata fieri. Alioquin si à solo Deo, tanquàm à tota causa fieret, non esset motus naturalis; sed mirabilis.

Nam, quę à solo Deo immeditè efficiũtur, procedũt in esse, secundũ cursum mirabilem; vt in creatione, & iustificatione, & miraculorum operatione, patet.

Septima diffic. A quo igitur cœlum mouetur?

S. Bona. & Dura. vbi.s. Alex. Alen. q. 18. m. 4. & q. 87. m. 3. ar. 4. & q. 52. m. 2. art. 4. & S. Thom. q. 70. ar. 3. D. Dama. D. Aug. D. Hiero. 1. Paral. 16. Psalm. 113. Psalm. 18.

TRES Sunt opiniones, vt refert S. Bona. loco citato. Prima asserit cœlos habere animas, & moueri à propria forma perfectiua, sicut mouetur animal. Quam animam motricem posuerũt regi, & dirigi à Deo, mediante intelligentia. Hæc tamẽ opinio est erronea in fide, & in philosophia; vt in prima cõclusione dicetur. Secunda opinio fuit dicentium cœlũ à prima forma moueri. Tertia opinio tenet moueri à Deo, mediante intelligentia creata, siue angelo.

CONCLVSIO I.

Cœlum non mouetur ab anima motrice. Ratio est; quia cœli sunt inanimati, & insensibiles, teste D. Dama. apud S. Bona. Et Alex. art. 4. citato. Et hæc est communis sententia sanctorum. Vnde D. Aug. retractat illud verbum, quod dixerat in lib. de immortalitate animę, & lib. 1. retracta. c. 5. & 9. nempè, quod mundus animatur. Etsi aliqui sancti oppositum docere videantur; vt D. Hiero. super illud Eccles. 1. lustrans vniuersa per circuitum pergit spiritus. Intelligendum illud est methaforicè. Quare, & si dicat scriptura diuina. Lætentur cœli, & exultet terra, eos, qui in cœlo sunt, angelos, & quĩ in terra sunt, homines ad lætitiam vocat. Nouit namquè scriptura, & prosopopeia, id est, personarum fictione vti; vt de animatis; inanimatis loqui. Sicut illud. Mare vidit, & fugit, Iordanis conuersus est retrorsum. Et quid est tibi, &c. Et montes, & colles interrogantur sermones exultationis. Sicut & nobis consuetum est dicere: cõgregata est ciuitas, non ędificia significare volentibus; sed ciuitatis habitatores. Et cœli enarrant gloriam Dei, non vocem, quę auribus sensibilibus auditur, emittere; sed ex magnitudine cõditoris nobis virtutem ostendentes, quorũ pulchritudinẽ excogitantes, factorem, sicut optimum artificẽ, admiramur, & glorificamus.

Hinc,

Hinc, prima opinio cēsetur erronea, & temeraria, cùm sit contrà cō munem sanctorum sententiam, quæ etiā est error in philosophia. Et ratio est; quia si perficeretur cœlum à substantia intellectuali, cū ea non vniatur corpori, nisi mediante vegetabili, & sensibili necessariò cœlum sentiret, & vegetaretur, & ex consequēti naturaliter posset corrumpi. Quod non solùm est contra philosophiam; verùmetiam contra Theologiam, quæ ponit cœlos semper permansuros. Appen. Error.

CONCLVSIO II.

Cœlum à propria forma haud mouetur. Ratio est; quia quod mouetur à propria forma, mouetur propter indigentiā propriam. Natura enim formæ non mouet, nisi propter appetitum rei, qua naturaliter indiget. Et cùm cœlum; vt communis sanctorum, & philosophorum sententia docet, non moueatur propter propriam indigentiam, non mouebitur à propria forma.

CONCLVSIO III.

Mouetur à Deo cœlum mediante Angelo. Hanc conclusionem communis, & Theologorum, & philosophorum schola amplectitur. Est enim plurimum pietati, fidei, & rationi, consentanea. Et ratio est; quia hoc competebat ordini, quem Deus vniuerso constituit; nam, vt docet D. Augustin. super Genes. ad literam. Deus mundum sic ordinauit; vt spiritum præsideret omni corpori. Atquè ita sicut congruum fuit Angelos ad hominum ministerium deputari; ita quoquè congruum fuit, eosdem ad motum, & regimen cœlorum destinari, cùm in hoc etiam homini viatori ministrent, & diuinæ subseruiant maiestati. Lege eundem Aug. 3. de lib. arb. Et ratione confirmatur; quia cùm omne, quod mouetur, ab alio moueatur, & cœlum non moueatur à solo Deo, nequè à forma, nequè ab anima, mouebitur à Deo, mediante Angelo. *D. Augustin.* *D. Aug.*

Hinc, confutatur error affirmātium, cœlos esse animatos, qui hæresim inducebat. Ex hoc enim ponebant huiusmodi corpora esse Deos. Alex. Alen. & S. Tho. vbi suprà. Appen. Error.

Octaua diffic. Est ne vnum cœlum tantùm? an plures?

S. Tho. q. 68. ar. 4.
S. Bon. ar. 1. q. 1. & q. 3. 2. p. huius. d. Nota. 3.

NOta cum S. Thom. loco citato, cœli nomen tribus modis in sacris literis sumi. Primò propriè pro corpore sublimi actu, vel potentia luminoso, & incorruptibili. Et hoc modo sunt tres cœli, quorum primum est empyreum, omnino lucidum, secundum aqueum, omnino diaphanum, tertium est partim lucidum, & partim diaphanum, quale est cœlum sydereum, quod in. 8. spheras distinguitur. Et prima est stellarum fixarum, & reliquæ. 7. planetarū. Secundò sumitur cœlum per quandam proprietatum cœlestium participationem; vt verbi gratia, luminositatis actu, vel potentia, seu sublimitatis. Et hoc modo apud Damascē. sunt tres cœli, aereum, sydereum, & supremum, sine stellis, de quo intelligit locum B. Paul. vbi se dicit raptum fuisse, vsquè ad tertium cœlum.

D. Damas. 2. Cor. 12.

Tertio modo vsurpatur cœli nomen methaphoricè, propter spiritualem altitudinem, & lucem. De quo intelligitur dictum diaboli. In cœlum ascendam, id est, ad Dei æqualitatem. Nam etiā bona cœlestia, spiritualia, in quibus requies beatorum consistit, cœli dicuntur, vt D. Aug. declarat super locum, merces vestra magna est in cœlis, id est, in cœlestibus bonis. Quandoquè verò tria genera supernaturalium visionum, scilicet, corporalis, imaginariæ, & intellectualis, tres cœli nominantur. De quibus exponit D. Aug. locum de raptu Pauli citatum. Iis ita positis, variè sunt de numero cœlorum opiniones. Prima est B. Chrysost. qui vnum tantùm cœlū posuit, & dicit vocatos fuisse cœlos pluraliter, propter proprietatem linguæ Hebrææ, in qua hoc nomen cœlū singulari numero caret. Chrysostomo adhærent S. Bona. q. 1. citatata, & Marsil. quæst. 10. Et ratio huius opinionis est; quia. 1. Gen. non fit mentio, nisi vnius firmamenti. Et confirmatur; quia in opere quarta diei legitur. Fecit luminaria magna, &c. Et posuit eas in firmamēto cœli: quare erit vnus tantùm

Isai. 14.
D. Aug. Matth. 5.
D. Aug.
B. Chrysost.

tantùm orbis, continuus. Huic autem opinioni sententia D. Basil. & Damasc. & aliorum, qui plures constituunt cœlos, si rectè perpendatur, nomine tenus dumtaxat contraria, esse videtur. Nam prima opinio accipit cœlum pro toto corpore; vnde & aues cœli dicuntur. Verùm cùm in hoc corpore sint multæ distinctiones. D. Basil. & Damascen. & alij plures cœlos esse asserunt. Secunda opinio, & prima, inter illas, quæ plures constituerunt cœlos, fuit Rabani, qui 7. tantùm cœlos collocauit, cuius rationem apud S. Bona. q. 3. vbi suprà inuenies. Tertia opinio fuit Platonis, Arist. & Ptolemæi, & aliorum philosophorum, qui octo tantùm orbes posuerunt. Quarta fuit Bedæ, & Strabi, qui nouem cœlos, præter empyreum, esse dixerunt, à quibus non discessit S. Thom. qui totidem orbes esse definit, scilicet, empyreum, primum mobile. 8. sphera, &. 7. orbes, de quibus constat apud omnes Theologos. Quinta opinio communior posuit decem orbes, præter empyreum.

Nota.
D. Basil.
D. Damas.
Plato.
Arist.
Ptolemæus.
Beda.
Strabo.

CONCLVSIO.

Quinta opinio videtur omnibus probabilior. Ad cuius probationem prænotãda sunt duo. Primũ est ex. 2. de cœlo. c. 2. Cuicunq; corpori simplici correspõdet vnus motus simplex, per se. Secundum est, cœli ex natura sua, neq; naturaliter, neq; violenter mouentur. Et ratio est; quia si naturaliter mouerentur, post diem iudicij, violenter quiescerent. Lege suprà difficultatem de motu cœli. Ijs prænotatis, probatur conclusio. Experimẽto comprobatum est esse. 10. cœlorum motus, quorum quilibet proprium corpus, & distinctum, & non continuum alteri, requirit; erunt igitur decem orbes. Lege Magistrum Ciruelo, & Ioannem de Monte Regio, & Alphonsum Regem, quos hæc opinio, inter alios, habet defensores, & patronos.

Arist.

Nona diffic. Diuidit ne firmamentũ aquas ab aquis? *S. Th. vbi. S. ar. 3. & Ale. & alij. q. seq.*

CONCLVSIO.

Diuidit quidem. Hæc conclusio expressè legitur Gen. 1. Fiat firmamẽtum in medio aquarum, & diuidat aquas

Gen. 1.

ab aquis, &c. Et dicitur diuidere aquas ab aquis, non sicut causa faciens diuisionem; sed sicut terminus vtrarumquè aquarum. Vnde etiam Alex. Alen. dixit, dictum esse firmamentum, non propter stationem, scilicet, quòd non moueatur; sed propter firmitatem, & intransgressibilem terminum aquarum superiorum. Verùm hæc difficultas latiùs quæst. sequenti patebit.

S. Th. vbi.s. ad. 2.
Alex. Alen. q. 50. m. 6. ar. 8. ad. 3.

Quæst. II. De cœlo crystallino, siue de aquis, quæ suprà firmamentum sunt.

Alex. Alen. q. 50.
S. Tho. q. 68.
S. Bona. & alij hac. d.

HAEC Quæstio mouetur, ad explicandum locum in vltima difficultate proximæ præcedentis quæst. positum; & vt mos est, positis aliquot difficultatibus, erit clara, & quò ad fieri poterit peruia.

Alex. Alen. m. 1.
S. Tho. ar. 2.
S. Bona. art. 1. q. 1. 1. p. & art. 1. q. 3. 2. p. huius dis.
Dura. q. 1. & Sco. & reliq. hac. d. 14.

Prima diffic. Vtrùm sint aquæ suprà firmamentũ?

NOta primò cum Alex. memb. 5. vbi suprà nomine aquarum, quæ suprà firmamentum sunt, intelligi ab expositoribus sanctis scripturæ sacræ cœlum crystallinum, siue aqueum. Quia, ad modum cœli, aquæ expansæ sunt. Et dictum est cœlum aqueum à materia, & crystallinum à materiæ dispositione: non quòd ibi sit congelatio aquarum, sicut in crystallo, secundum discursum naturæ; sed quia, sicut crystallum, habet cum luce perspicuitatem.

Nota. 2.
S. Bona. q. 1. vbi.s.
Gen. 1.
Gen. 1.
Gene. 1.
Nota. 3.

HOC Nomen aqua tria in sacris literis significat. Primò materiam informem, vt ibi. Spiritus Domini ferebatur super aquas. Secundò naturam transparentem; vt quando dicitur. Fiat firmamentum in medio aquarum. Tertiò pro elemento aqueo; vt quando dicitur. Congregentur aquæ in locum vnum.

DE Existentia cœli crystallini, & de natura illarũ aquarum, quæ suprà firmamentũ sunt, variæ opiniones à S Tho. & D.

& D. Bona. afferuntur. Cùm enim lateat nostros sensus vix, nisi catholici doctores, autoritate sacrę Scripturę diuinitus illustrati, istarum aquarum existentiam expressè declarant.

CONCLVSIO I.

SVNT Aquę suprà firmamentum, quę cœlum crystallinum, siue aqueum nominantur. Constat prima pars Genes. 1. Diuisit aquas, quę erant suprà firmamentum ab his, quę erant sub firmamento. Secunda pars patet ex primo notabili. *Gen. 1.*

CONCLVSIO II.

AQVAE Illę, non sunt elementares, vel eiusdem naturæ, cum his inferioribus aquis. Ratio à dissimili est; quia illæ sunt immortales, & ab omni corruptione immunes; vt D. August. 13. confessionum scribit. Et non sunt graues, & ponderosæ. Et sunt nobiliores; quia in loco nobiliori, & suprà firmamentum collocatæ, existunt. Et subtiliores; quia corpus, quò subtilius, eò in eminentiori loco collocatur, vt patet de igne respectu aeris, & de aere respectu terræ, quæ omnia ijs aquis inferioribus non competunt. Licet conueniant inter se, quatenus habent naturam luminis receptiuam, & quodam modo retentiuam; vt ista aqua elementaris, in qua quidam lapides positi, quando nocte non videntur, per se relucent, & videntur sub luce retenta ab aqua; vt patet de rubinis, qui per se noctu non lucent. Tum etiam conueniunt in frigiditate: quia ambæ sunt effectiuè frigidæ; quamuis istæ sint formaliter frigidæ, illę verò minimè. *D. Aug.*

Secunda diffic. Ad quid sunt aquæ illæ factæ?

VArij fines constitutionis istarum aquarum à varijs doctoribus ponuntur. *Alex. Alen. m. 4. S. Tho. ar. 2. ad. 3. S. Bon. q. 1. & alij vbi. s.*

CONCLVSIO.

Positę sūt tales aquę, vt res p alios cœlos genitę cōseruarētur

in esse. Et ratio est; quia cùm alia corpora sint principia generationis, & corruptionis rerum, secundum diuersitatem motuum, & diuersas stellarum virtutes; vt patet per motum Zodiaci, qui per accessum, & recessum diuersitatem generationis, & corruptionis operatur, debuit esse cœlum aqueum, quod secundum vniformitatem motus sui, faceret conseruationem rerum in esse. Est enim quædam continuitas inter cœlos, & cùm hoc cœlum continuè moueatur, mouet cœlum proximum, & illud vlterius proximum, &c. Et facit; vt, quæ erant mobilia, actu moueantur, & ex consequenti efficit; vt res in suo esse conseruentur.

Tertia diffi. Mouetur ne motu circulari?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 3. S. Tho. & S. Bon. q. 3. vbi ss.

MOuetur quidem vniformi, & circulari motu. Ratio primæ partis, quòd moueatur motu vniformi, est; quia necesse est medium participare quodam modo naturam vtriusquè extremi, & cùm cœlum crystallinum sit medium inter empyreum, & firmamentũ, & empyreum sit vniforme, & immobile; firmamentum verò sit multiforme, & mobile, erit necessariò crystallinum cœlum vniforme, & mobile. Ratio secundæ partis est; quia nobilissimo corpori debetur nobilissimus motus, qualis est motus circularis. Quo quidem cùm firmamentũ moueatur, mouebitur & crystallinum, quod est nobilius dignitate naturæ firmamento. quod D. Aug. contra Manichæos docuit; vt Alex. Alen. memb. 2. vbi suprà refert.

D. Aug. Alex. Alen. m. 2. vbi. ss.

Quarta diffic. Sunt aquæ illæ in modum orbis congregatæ?

CONCLVSIO.

SVNT Quidem. Tum; quia nobilissimo corpori debetur nobilissima figura, qualis est circularis figura. Et etiam

etiam ex motu; quia circulari motu, quæ circulari figura prædita sunt, mouentur. De ordine verborum, quibus vsus fuit Moyses in productione rerum secundæ diei, agit Alex. Alen. quæst. 50. memb. 6.

Quæst. III. De opere tertiæ diei.

TERRA In suo primo statu duplicem difformitatem habebat, vnam; quia erat inanis, siue inuisibilis, eò quòd erat aquis cooperta, alterã; quia erat vacua, siue incomposita carens decore, quem nũc habet ex plantis, quibus tanquàm vestibus, exornatur, & decoratur. *Alex. Alen. q. 51. S. Th. q. 69. S. Bon. in expositione lite. dist. 14.*

Prima diffic. Fuit ne vtraquè difformitas tertiæ diei sublata?

CONCLVSIO.

FVit. Hæc habetur expressè Gen. 1. Congregentur aquæ in locum vnũ: vt appareat arida. Et infrà; germinet terra herbam virentem, &c. Et sequitur: & factum est vespere, & mane dies tertius. *Alex. Alen. & alij vbi. s. Genes. 1. Genes. 1.*

Secunda diffic. Fuit ne congregatio aquarum conuenienter die tertia facta? *Alex. & alij vbi. s.*

PRAETERMISSIS opinionibus, respondetur.

CONCLVSIO.

Conuenienter facta fuit congregatio aquarum in locum vnum die tertia, vt sic arida appareret. Et ratio est, quia post distinctionem lucidi à tenebroso, quæ fuit prima die facta, & post distinctionem perspicui à perspicuo secunda die factã, conuenienter fieri debuit die tertia distinctio perspicui ab opaco per congregationem aquarum in locum vnum. Et apparuit terra arida; vt homines, & animalia viuerunt super terram.

Tertia diffic. Quomodo congregatæ sunt in locum vnum?

RAtio dubitandi est, quia sunt multæ aquæ discontinuæ; vt patet in fluminibus, & fontibus, &c.

CONCLVSIO.

Sunt congregatæ in locum vnum, non simpliciter; vt ex ratione dubitandi constat; sed respectu terræ siccæ. Et ratio est, quia omnes aquæ mundi videntur inter se per quosdam meatus terræ subterraneos continuari. Quod docet Scriptura sacra Eccles. 1. Omnia flumina intrant mare, & mare non redūdat. Et redditur cōtinuō ratio, cùm dicitur. Vnde exeūt flumina, reuertuntur; vt iterum fluant.

Eccles. 1.

Quarta diffic. Fuit ne plantarum productio eodem die conuenienter facta?

Doct. vbi. s. D. Aug.

DIuus Augustinus scilicet, super Gen. ad literam cap. 4. tenet non produxisse terram herbam, &c. actu: sed virtute, id est, accepisse à Deo virtutē producēdi hæc.

CONCLVSIO.

Actu Deus, per miraculum ex terra; tanquàm ex causa materiali, & diuina sua virtute, tanquàm causa efficiente, produxit herbas, &c. Probatur Gen. 2. vbi summatim referens Moyses creata: ait. Fecit Deus omne virgultum agri, ante quàm oriretur in terra, omnemquè herbam regionis, prius quàm germinaret. Non enim pluerat Dominus super terram, & homo non erat, qui operaretur eam. Hoc factum fuit conuenienter: quia ad tertium diem pertinet formatio terræ, quæ facta fuit informis, & plantarum productio est quasi formatio quædam terræ.

Gen. 2.

Alex. Alen. m. 2. & alij

Hinc, ornatus terræ non ad alium peculiarem diem pertinet, sicut animantium productio: quia naturam propin-

vbi. s. Appen.

quam

quam terræ habent, & ei infixa, & commixta sunt, magis quàm animantia. Quæ, licet, terrestria sint: non tamen sunt terræ, sicut herbæ cõmixta, & infixa: vt experientia ipsa docet. Tum etiam ad remouendum errorem: vt dicit B. Basil. Ne crederetur, quòd sol esset causa principalis terræ nascentium: quemadmodum Arist. asseruit, terram esse matrem plantarum, & solem esse patrem. *Arist.*

Quinta diffic. Fuerunt ne arbores infructuosæ, & spinæ tunc productæ?

CONCLVSIO.

FVerunt tunc productę. Et ratio est: quia tunc fuit terræ, perfecta fœcunditas à Deo data. Et quia nulla est herba, tam vilis, quæ non sit alicuius vtilitatis, & virtutis, & ratione iocunditatis florum, & fructuum. Et hęc est sententia B. Dama. apud Alex. Et ita cum alijs virentibus herbis, & lignis fructiferis, intelliguntur productæ. *Alex. Alen. m. 3. & alij vbi. s. B. Damas.*

Sexta diffic. Cur ergo, post peccatum, dictum fuit maledicta terra in opere suo, &c.

CONCLVSIO.

SPinam, & tribulum generari, vbi frumentum generatur, hoc est in pœnam peccati, & ex maledictione terrę, quę dum colitur: vt det fructum, vnde homo sustentetur, producit spinas, & tribulos, vnde crucietur: vt peccati humani crimen semper hominibus ante oculos poneretur, quo admonerentur aliquando à peccatis auerti, & ad Dei præcepta obseruanda conuerti. Hęc est sententia D. Augustl. libr. 1. de Genesi contra Manichęos capit. 13. Lege Alen. *Gen. 3.* *D. Aug.*

Hinc, quando in alijs multis locis, ab hominibus incultis, nascuntur spinę, & tribuli, non oriuntur in pœnam peccati: sed ex natura, & terrę fœcunditate. *Append.*

DVB,

DVB. Cur de mineralibus, & lapidibus, &c. non est facta mentio, cùm sint, sicut herbæ, ex terra?

Alex. Alen. m. 2. S. Th. ar. 2. & S. Bo. vbi ſ. Dub.

REſpondeo. Quia latent ſub terra, nullam de illis fecit mentionem. Et eandem ob cauſam, non poſuit diſtinctionem elementorum ignis, & aeris; quia ſunt noſtris occulta ſenſibus. Et Moyſes ea tantùm appoſuit populo rudi, quem docebat, quæ ſenſibus apparebant. Verborum ſeriem, quibus vſus fuit Moyſes in hoc die tertio. Alex. Alen. & S. Bona. & S. Thom. vbi ſuprà declarant.

Quæſt. IIII. De ornatu cœli.

Alex. Alen. q. 52. S. Th. q. 70. S. Bo. Scot. Dura. & alij hac. d. 14. Noa. 1.

AD maiorem intelligentiam huius. q. nota primùm hoc differre opus diſtinctionis ab opere ornatꝰ, quòd opus diſtinctionis pertinet ad formationẽ rerum, reſpectu eorũ, quæ ſunt ſibi intrinſeca, aut immobiliter adhærentia; opus autem ornatus reſpicit illa, quæ ſunt à rebus ipſis diſtincta. Diſtinctio verò maximè manifeſtatur per motũ localem, per quem quidem fit ſeparatio diſtinctorũ. Et ideò opus ornatus conſiderat ea, quæ præcipuis mundi partibus, ſcilicet, in cœlo, & elementis, localiter mouentur.

Nota. 2.

Triplex eſt opus ornatus, iuxtà diſtinctionem trium dierum. Et primũ eſt productionis luminarium, quæ in firmamento mouẽtur, & die quarto facta ſunt, de quibus in hac. q. diſſeritur. Sunt enim ſicut gemma prætioſa in annulo, ad decorẽ annuli. Secundum pertinet ad productionẽ piſcium, & auium, quibus aer, & aqua, quæ ſunt elementa perſpicua, exornantur, quæ fuerũt die quinto producta. Tertium opus eſt ſexti diei, nempè, productio animalium, raptilium, & greſsibilium, quibus terra ornatur.

Nota. 3.

Firmamentum in hac quæſt. nõ ſumitur ſtrictè, & preciſè pro cœlo, in quo ſunt ſtellæ fixæ; ſed pro toto corpore, in quo, & ſtellæ fixæ, & erraticæ ſunt. Et ita quando dicitur

dicitur Gen. 1. Fiant luminaria in firmamento cœli; nomen firmamenti continet cœlum stellatum, & cœlos, in quibus sunt septem planetæ. *Genes. 1.*

Prima diffic. Ex qua materia propinqua facta sunt luminaria?

HAEc difficultas suprà fuit explicata, circa quam varios dicendi modos affert S. Bona. *Alex. Alen. m. 1.*

CONCLVSIO.

Ex illa luce, quæ primo die fuit facta. Hæc conclusio est B. Basilij, & Damasce. quos Alex. S. Thom. & Bona. citant. Quos, & alij quamplurimi sequuntur. Quę propter reuerentiam sanctorum est amplectēda. Et quia securiùs est eorum verbis inniti, præsertim cùm in hac materia plus ex coniectura, quàm ex ratione certa procedatur. *S. Th. ar. 1. S. Bon. in ex positione lite ræ vbi. s. D. Basil. B. Damas.*

Secunda diffic. Ad quem vsum facta sunt luminaria?

CONCLVSIO.

AD vsum, & vtilitatem hominū facta sunt. Patet Deut. 4. vbi dicitur. Ne fortè, eleuatis oculis ad cœlum, videas solem, & lunā, & omnia astra cœli, & errore deceptus, adores ea, & colas, quæ creauit dominus Deus in ministerium cunctis gentibus. *Alex. Alen. m. 2. S. Tho. ar. 2. & S. Bona. vbi. s.*

Ex hac autoritate colligitur causa dicta in conclusione. Nam cùm res possit dici facta, vel propter propriam actionem, vel propter aliam creaturā, vel propter decorē vniuersi, vel propter gloriam Dei; Moysen solùm ministerium, & vtilitatem hominum posuit, quæ fuit; vt populum rudem à cultu eorum retraheret, ne fortè, eleuatis oculis, &c. vt in loco citato Deut. 4. habetur. Nota. *Deut. 4.* Appen.

Prima

DVB. I. Quotuplex igitur est ministeriũ, siue vtilitas, quæ ex luminaribus cœli homines recipiunt?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. vbi. S. ar. 1. & 2. S. Tho. & S. Bona. vbi. S.

DEseruiunt luminaria cœli: primò quò ad visum, quo homo maximè indiget: secundò quantùm ad vicissitudinem temporũ, quibus fastidiũ tollitur, & victui necessaria procurantur: et tertiò quò ad oportunitatem negotiorum, & operũ, quatenus ex luminaribus cœli pluuiosi, vel sereni, accipitur significatio. Hoc triplex ministerium, siue vtilitas in conclusione hac posita, expressè colligitur ex verbis Scripturæ. Nam prima vtilitas patet, vbi dicitur. *Gen. 1.* Vt luceant in firmamento, & illuminent terram. Secunda habetur ibi. Vt sint in tempora, & dies, & annos. Et tertia exprimitur illis verbis. Vt sint in signa. Quo autem modo sint in signa, infrà declarabitur.

Tertia diffic. Cur dicitur luna luminare magnum?

RAtio dubitandi est; quia sunt aliqua luminaria maiora luna, quod probant Astrologi per distantiam, & apparitionem corporum.

CONCLVSIO.

Gen. 1. Rectissimè appellata est luminare magnum, cùm dicitur, Fecit Deus duo luminaria magna. Ratio est, non quòd sit maior omnibus stellis; sed quia suprà cætera nocti dominatur. Et quia cùm sit nobis magis propinqua, plures, & ampliores effectus producit.

Quarta diffic. Est ne quoquè luna in tempora, dies, & annos?

CONCLVSIO.

S. Bo. vbi. S. super litera.

EVit suo modo luna in significationem temporum, & annorũ, & dierum apud Iudæos, præsertim quò ad solemni-

lemnitates; sicut est apud Christianos sol. Constat Eccles. 43. & luna in omnibus, in tempore suo ostensio temporis, & signum æui, à luna signum diei festi. *Eccles. 43.*

DVB. II. Cur Ecclesia magis accepit festa sua secundum solem, quàm secundum lunam?

D. Bo. Vbi. S.

DE hoc dubio disputat D. August. ad Ianuarium. Et respõdetur: quia Synagoga in tenebris noctis ambulabat, & minuenda erat; ideo à luminari, quod nocti præest, & quod minuitur in consumatione, accipiebant Iudæi suarum solemnitatũ distinctionẽ; at verò, quia Ecclesia ambulat in lumine; vt de illa dicitur Apoc. 12. Mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius; hac de causa Christiani menses, & dies solemnes, magis secundum motum solis, quàm lunæ cõputant. Exceptis solemnitatibus Paschatis, & Pentecostes; quia paschalis solemnitas non solùm celebratur in commemorationem resurrectionis præteritæ; verùm etiam in præfigurationem resurrectionis futuræ. *D. August.* *Apoc. 12.* *Limitatio.*

Hinc, Ecclesia solemnitatẽ illam à luna obseruat, nõ quidem iudaizãdo, sed potius illam futurã solemnitatem, quam expectat, quatenus sibi competit, præsignando. Appen.

Quinta diffic. De quibus stellis intelligitur textus Gen. 1? & quo motu mouentur?

Alex. Alen. m. 2. art. 4. *S. Tho. ar. 1.* *S. Bon. in. 2. p. d. ar. 1. q. 1 & 2.* *Scot. q. 2.* *Dur. q. 3. & alij hac. dis. 14.*

STellarum quædam sunt fixæ, quæ sunt in. 8. sphera, aliæ sunt erraticæ, quæ dicuntur planetæ, & sunt numero. 7. quarum stellarum vnaquæquè suum orbem inferiorem illustrat, & ornat.

CONCLVSIO I.

Textus Scripturæ sacræ de stellis, tam fixis, quàm erraticis intelligitur. Et ratio est; quia nomine firmamenti omnes orbes comprehenduntur: vt ex nota. 3. in principio huius. q. posito cõstat. Et confirmatur: quia si omnia luminaria essent

essent in firmamento posita; ita vt esset vnum corpus continuum, tunc omnes stellæ essent fixæ, & nullæ erraticæ, quod est omninò falsum. Cùm experimento compertum sit, esse erraticas stellas. Hac cõclusione responsum est. 1. par. tituli huius difficultatis. In secunda verò parte quæritur. An moueantur solùm motu suæ sphæræ? vel, præter illum, habeant proprium motum?

CONCLVSIO II.

Stellæ fixæ solo motu. 8. sphæræ mouentur. Et ratio est; quia natura non facit per plura, quod potest fieri per pauciora. Nec facit aliquid frustra. Et frustra poneretur plures motus, vbi sufficeret vnus. Nam cùm stellæ fixæ semper eandem, & approximationem, & elongationem adinuicem seruent, vnus solus motus erit satis.

CONCLVSIO III.

S. Bo. q. 2. & Dura. vbi. s. Erraticæ stellæ, præter motum sphęrę, proprio motu mouentur. Et ratio est; quia cùm aliquando magis, aliquando minus, ad terram appropinquent; vt per astrologicam experientiam constat; erit necessariò proprius motus illis concedendus. Nam, quę solo motu sphęrę mouentur, nequeunt magis, vel minus ad terram accedere, cùm sphęrę omnes sint concentricę.

Append. Hinc astrologi, coacti sunt, motus proprios planetarum in circulis ecentricis ponere, quorum pars, quę maximè remouetur à terra, aux, siue eleuatio dicitur; quę verò pars maximè accedit ad terram, oppositum augis appellatur, & similiter in epiciclis, in quibus planeta est retrogradus, stationarius, vel directus.

DVB. III. Cur in vltima sphera posuit Deus plura luminaria, quàm in alijs sphęris?

S. Bo. vbi. s. q. 1. REspondeo: quia proprium est sapientię diuinę multiformitatem ad vnitatem reducere; ideo illam sphęram, quę plus ad vnitatem motus accedit, multitudine stellarum illustrauit; alijs verò, quę habent motuum multifor-

tiformitatem, dedit luminarium vnitatem. Et quia sphera 8. est præ cæteris spheris perspicua causa vitæ inferiorũ, quòd fieri non potest, nisi per diuersum in diuersis stellis lumen.

Sexta diffic. Quo pacto luminaria dicuntur esse in signa?

NOta primùm. Duplex est signi vsus, nam, vel sumitur signum ad signandum, vel ad distinguendum.

Secundò nota. Duplex est luminariũ motus. Vnus, qui est ad motum vltimæ sphæræ super polos principales, quo motu semel quolibet die naturali reuoluũtur. Alter motus est proprius, quem naturaliter habẽt in circulo obliquo, scilicet, in Zodiaco, in quo duodecim signa describuntur.

Alex. Alen. q. 52. m. 2. ar. 2. S. Thom. q. 115. ar. 3. 4. 5. & 6. D. Bo. super lit. & in. 2. p. d. ar. 2. q. 1 & 2. Scot. q. 3. Dur. in. 2. p. d. q. 1. & 2. & alij eadem d. 14. D. Dama. Appen. 1. Appen. 2.

Prima Propositio.

Si primo modo primi notab. signum sumatur, luminaria sunt facta in signa, id est, in significationem futurorum, & variationem temporum, & dierum, & annorum; quatenus variatio temporum attenditur in mutatione, quantùm ad calorem & frigus aeris, & variatio dierum, quantùm ad lucem, & tenebras, & variatio annorum ad dictorum duorum reuocationem. Hæc est sententia D. Damascen. apud S. Bona.

Hinc, corpora cœlestia sunt causę eorum, quorum sunt, signa. Quod ita à theologis, & philosophis receptum est; vt noua demõstratione non indigeat.

Hinc, dicuntur sidera esse causę efficientes rerum naturalium. Et prętèr quàm, quòd sensu deprehendi potest, ratione confirmatur: nam cui cognita fuerint sol, Saturnus, & luna, atquè luna existente cum sole, & Saturno in coniunctione, oppositione, vel tetragono, absq; sideris prohibentes pluuias aspectu, nimbosa videbit, & pluuiosa nubila. Quia huiusmodi aspectus sunt nimborũ, & pluuię causa; sicut solis, & lunę omnium aliorum aeris particularium mutationũ, secundum diuersorum siderum concursum. Vnde fit: vt hi aspectus sint

his, qui artem penetrant, perpetuò signa; & idem possint facilè prædicere mutationes, quas vel vulgus ipse prædicit; non tamen, vt artifex. Vulgus enim circa plenilunia, & nouilunia, sperat futuram temporis mutationem; non tamen qualem artifex.

Appen. 3. *D. Augusti. de Gene. cõtra Manich. cap. 21.*

Hinc, etiam sidera moralium actionũ causæ, non quidem efficientes; sed excitantes dicẽtur, quæ rationis freno possunt cohiberi; vt Venus exempli causa in ascendente, in propria modo, in genitura alicuius, excitat ad venerea natum per totum ferè vitæ spacium. Verùm poterit rationis clypeo munitus eas excitationes, instigationes, & propenciones, arcere, & vincere. Immò resistendi habitudine parũ, aut nihil huiusmodi stimulos tractu tẽporis sentiet. Hinc sapiẽter in huiusmodi genitura prædiceret artifex, si diceret. Hic natus erit pronus ad libidinem; non tamen prudenter, si præsagiret definitè. Hic committet adulteria, strupos, aut alia libinosa facinora.

Secunda Propositio.

Si considerẽtur luminaria cœli secundo modo primi notabilis, & vt mouentur primo motu secundi notabilis, diuidunt diem, & noctem. Et habetur Psal. 135. Qui fecit luminaria magna, Solem in potestatem diei, lunam, & stellas in potestatem noctis. *Psal. 135.*

Tertia Propositio.

Si, vt mouentur proprio motu, accipiantur, distingunt tempora, dies, & annos, præsertim sol. Et ratio est; quia quatuor anni tempora, ver, scilicet, æstas, autumnus, & hyems distinguntur per motum Solis in Zodiaco, quatenus ad nos accedit, & recedit. Similiter, & dies nonnunquàm sunt minores Solis recessu, postea maiores eius accessu, aliquando æquales, iuxtà duplex solsticium æstiuale, & vernale, & duplex etiam æquinotium vernale, & autũnale. Eodem quoq; motu Zodiaci distinguntur & anni, vnde dicitur annus solaris, & lunaris.

Septima

Septima diffic. Vtrùm luminaria cœli agant in hæc inferiora?

CAVSA Dupliciter dicitur. Primo illud, quod ineffabiliter, & semper producit suum effectum, vel saltim illud, sine quo non producitur effectus. Secundo modo dicitur causa illud, quo mediante, pluries producitur effectus. Et quando B. Damasc. negat esse causam inferiorum, intelligit de causa simpliciter, siue primo modo dicta. Non enim semper secundum suam dispositionem suos effectus producunt. Nam sine istorum propria dispositione, vel etiam his in contraria dispositione existentibus, voluntas Dei, cùm expedit, aliquando hos effectus producit. Philosophi loquuntur de causa propinqua, frequenter, vel vt pluribus. Quo quidem modo sunt causa; vt in sequentibus conclusionibus patebit. Possunt enim ab alia causa impediri.

Nota. 1.

B. Damasc.

Alex. Alen. & S. Bona. q. 2. S. Th. ar. vlt. vbi. s.

Habere dicitur bifariã. Primo virtualiter; & qui hoc modo habet, dat, quod non habet: sicut mouens immobile dat motum, quàmuis ipsum non moueatur. Vel secundo modo formaliter, quo modo ignis habet calorem.

Nota. 2.

S. Bo. vbi. s.

Hinc, quando corpora cœlestia dicuntur imprimere, siue generare diuersas qualitates in hæc inferiora, nõ dant illas ex se, sed educunt illud, quod est in potentia, in actum; nec dant per se solum, sed adiuuãdo virtutem inferioris naturæ. Quod quidem præstant, tum per virtutem lucis, in qua communicant, tum etiam per virtutes proprias, quibus agunt in hæc inferiora, non vt producant sibi similia; sed vt influendo rerum inferiorum qualitates, & naturas conseruent, regant, & intendant.

Appen. 1.

Nota. 3.

Quemadmodum in semine, quod nõ est virtus, est tamen virtus rei viuentis generatiua, seu generatrix, eò q̃ semen fuit à viuente decisum; ita in cœlo, licet nõ sit viuens, est virtus rerum viuentiũ generatrix, nõ q̃ ab intelligẽtia moueatur, vel sit illi aliqua virt⁹ ab intelligẽtia influxa, sed qa est productũ

à Deo, tanquàm quoddam ſemen omnium generabilium, & corruptibilium. Atquè ita dicitur agere in virtute Dei, ad viuentium productionem; ſicut ſemen equi in virtute equi generantis ad producendum equum.

CONCLVSIO I.

Luminaria cœli habent in elementa actionem, quò ad alterationem, & quò ad generationem. Et ratio eſt: quia Sole, & alijs ſtellis, calidis accedentibus ad zenith alicuius regionis, ſuperiora elementa, nempè, ignis, & aer augentur; & è contra Sole recedente, & accedentibus ſtellis effectiuè frigidis; vt pote Saturno, & Mercurio, accidit aquæ, & terræ generatio. Nequè ob hanc cauſam dabitur vacuum. Et ratio eſt; quia ſicut, accedẽte Sole ad zenith vnius regionis, generatur ibi plus de igne, & minuitur de aqua; ita per eius receſsũ ab alia regione generatur plus de elementis frigidis, & minuitur de calidis, & ſic ſeruatur proportio, & quò ad totum generatum, æqualitas.

reſpondetur tacitæ obiectioni.

CONCLVSIO II.

Habent etiam actionem quò ad loci mutationem in elementa. Et confirmatur exemplo aeris, cuius ſuperior pars fertur circulariter ad motum cœli; vt patet in impreſsionibus ignis, vt in cometis, & alijs huiuſmodi, quæ in illis locis generantur, & circulari motu trãsferuntur. Probatur concluſio ſecundò exemplo aquæ; nam luna cauſat motum in mari, qui fluxus, & refluxus nominatur. Quo autem modo fluxus iſti, & refluxus fiant, non eſt præſentis ſpeculationis. Lege nihilominus Scot. vbi ſuprà.

Appen. 2. Hinc colligunt Aſtrologi, lunam habere dominium ſuper humida, ſicut ſol ſuper ſicca habet, quod experimento comprobarunt.

CONCLVSIO III.

Agunt quoquè in mixta imperfecta inanimata; vt ſunt metalla. Et ratio eſt; quia propter aſpectum luminarium, præſertim Solis & lunæ, fit, vt diuerſa metalla in diuerſis terris generentur. Quædam enim auro; quædam autem argento, aliæ alijs metallis abundant.

Hinc

Hinc etiam propter eundem aspectum, sunt in diuersis regionibus diuersa plantarum genera, & diuersitas animalium. Quedam enim plus abundant in vna regione, quàm in alia. Quia propter dictum aspectum, quædam regiones sunt alijs calidiores; quædam verò frigidiores. Est perinde diuersitas in hominibus ex parte corporũ, nam quidam sunt magis vnius coloris, quàm alterius, quidam passibiliores, quidam verò minus passibiles. Appen. 3.

Hinc dicuntur similiter esse causa eorum, quæ hic fiunt. Vnde dixit Aristot. 2. Phys. Sol, & homo generant hominem. Et. 2. de generatione affirmauit, Solem per accessum, & recessum esse generationum, & corruptionum, aliarumquè variationum, quæ in his inferioribus fiunt, causam. Appen. 4. *S. Tho. ar.* 3. *vbi. s. & alij.* *Arist.*

Octaua diffic. Vtrùm sint causa actuum humanorum?

COElum per se in aliud agere, nihil aliud est, quàm propria actione, & virtute effectum illum immediatè attingere; ita vt actio illa prius ad illum effectum, quàm ad alium quemlibet terminetur: per accidens verò, vt se tenet ex parte effectus, est, quod verè attingat actio effectum, sed non immediatè. Quia prius terminatur ad aliud cui coniunctum est, & ob illam coniunctionem, terminatur etiam ad illud. Verbi gratia, actio cœli prius terminatur ad oculum corporeum. Et quia huic oculo est affixa virtus visiua; ideo secundariò actio cœli terminatur ad illam, & agit per accidens in illam. Relege etiam nota. 1. difficultatis proximæ. *Alex. Alen. S. Th. art. 4. S. Bona. q. 2. Scot. q. 3. Duran. q. 2. vbi. s.* *Nota.* *Nota. 2.*

CONCLVSIO I.

Asserere actiones liberas, moresquè hominum, & futurorum euentus ipsorum à luminaribus cœli necessariò, & sufficienter causari, non solùm est rationi, & experientiæ contrarium, verùm etiam hereticum. Repugnat quidem rationi; quia homini præponit astra, quæ sunt illi inferiora, cùm sit illorum finis. Neq; enim homo propter astra, sed astra, pro- *Arist.*

pter hominem facta sunt. Et recta ratio dictat; vt superiora inferioribus præponantur, ac dominentur. Est etiam religioni Christianæ oppositum, & hæreticum. Nam si omnia necessariò à luminaribus cœli euenirent, honor, & decus morum præiudicium pateretur, dum culpa peccantis insidera refunderetur, & licentia peccandi, sine reprehensione, concederetur. Tolleretur quoquè meritum, & præmium, & gratia. Et tandem æterna gloria homines priuarentur, si à cœli astris necessitarentur. Opus namquè meritorium similiter, & demeritorium debet esse voluntarium. Postremò probatur conclusio, quia non influunt in voluntatem, & intellectum, quæ sunt principia humanorum actuum proxima. Nam si dæmones non possunt in intellectum, & voluntatem agere, cùm sint spirituales; vt suprà explicatū est, multò minus luminaria cœlestia.

D. Greg. in homi. epipha.

Hinc, ne què dæmones actioni corporum cœlestium subiiciuntur. Quia agēs est superius patiente; vt docet D. Aug. 12. super Gen. ad literam, & corpora cœlestia non sunt dæmonibus superiora: sed inferiora.

Appen. 1. *S. Th. vbi. S. ar. 5.* *D. Aug.*

CONCLVSIO II.

Contingenter, & dispositiuè, & per accidens cœlum, siue luminaria illius, benè possunt esse humanorū actuum causa. Ratio est: quia varia corporum dispositio plurimum facit, ad hominum affectionum, & morum variationem. Nam; vt plurimùm animæ complectiones corporum consequuntur. Vnde bilioſi sunt iracundi, sanguinei benigni, melancholici inuidi, & flegmatici pigri. Quare cogitationes hominum pronæ sunt ad malum. Genes. 8. Et peruersi difficilè corriguntur. Et cùm colorum virtus operetur ad mixtionem, & qualitatem complexionum, hinc, per accidens, vt habet conclusio, operatur ad qualitatem morum, verùm hoc longissimè; quoniam plus facit ad qualitatem complexionis virtus naturæ inferioris, quàm sideris, siue cœli virtus. Quod D. Augustin. 5. de ciuit. Dei confirmat, commendans magis responsionem Hypocratis philosophi, quàm astrologi, ad quæstionem quandam

Gen. 8. *Eccles. 1.* *D. Aug.*

de duo-

de duobus fratribus, qui simul infirmabantur, & curabantur. Propterea quòd Hippocrates dixit, causam esse similitudinem complexionis, quę causa propinquior, & magis propria erat. Astrologus verò reddidit causam remotam, nempè, identitatem constellationis. Vnde, licet, constellatio disponat, & sit causa; est tamen remota, & contingens, & per accidens; non autem per se, & necessaria, & proxima, & sufficiens. Ex hac, & proxima precedenti difficultate colliguntur sequentes appendices non contemnendę.

Hinc, si Astrologi perfectè scirent suam Astrologiam, possent predicere omnia futura, naturalia, quę non dependent ex Dei voluntate: vt quòd erit pluuia, & carentia panis, &c. Et ratio est; quia, cognitis causis, potest cognosci effectus, & si Astrologi perfecti esse possent, cognoscendo causas naturales, cognoscerent, & earum effectus, & possent diuitias magnas sibi comparare, scientes charitatem, & inopiam panis, & vini futuram, & rebus necessarijs prouidentes. Notanter dicitur, si perfectè scirent; quia non cuiuis homini contingit adire Corinthum. Lege Gabriel. hac distinct. quæst. vnica, qui dicit Astrologos de qualitate cœlorum, plura ignorare, quàm scire. Appen. 2. *Gabriel.*

Hinc, errant omninò, qui asserunt, precessisse signum arcam Noe, & dicentes Christum attendisse horam ad suscitandum Lazarum, & Moysen ad transeundum mare; vt fieret. Et ratio est; quia hęc pendebant ex voluntate diuina, quę non ex causis, per quas solùm Astrologi predicunt futura, dependet. Appen. 3.

Hinc, affirmare religionem nostram esse sub Mercurio, & predicere Petrum esse damnandum, vel saluandum, & quando dies iudicij futurus sit, est hereticum. Et patet Isaię. 47. Et saluent te augures cœli, qui contemplantur sidera, & supputant menses; vt ex eis annunciarent ventura tibi. Et Hierem. 10. A signis nolite metuere, quę gentes timent. Et Iob. 38. Nunquid nosti ordinem cœli, & ponentes rationem eius in terra. Hęc enim ex voluntate diuina pendent. Appen. 4. *Isai.* 47. *Hiere.c.* 10. *Iob.* 38.

Appen. 5. Possunt Astrologi prædicere naturalia, quæ à nostri arbitrij libertate pendent, non per certitudinem; sed per coniecturas & in cõmuni. Verbi gratia, illa futura naturalia, quæ; vt plurimũ ex alijs naturalibus sequũtur, vt si sciũt aliquem esse sanguineũ, poterunt dicere; iste erit luxuriosus, cùm sanguinei inclinentur ad venerem, & multi suas sequãtur inclinationes, pauci resistant astris, scilicet sapientes. Non tamen poterunt hoc sub certitudine asserere. Et ratio est, quia, quæ ex arbitrij libertate pendent, cùm nõ habeant certam, & determinatam causam, non possunt certò, & determinatè sciri. Lege Scotum vbi suprà, & magistrum Ciruelo in principio defensorij astrologij.

Appen. 6. Hinc, obseruare tempus in ijs; quæ libero arbitrio subduntur, & inchoare actione sub tali signo cœli, &c. genus superstitionis, & impietatis, & peccatum est. Isaiæ. 47. Stent, & saluent te augures cœli, &c. Et gloss. super illud B. Paul. ad Gal. 4. Dies obseruatis, & menses, & tempora, & annos increpat eos, qui constellationes sequuntur dicentes. Agam hoc mense commertium; quia talis stella agit mensem. Non plantabo hoc anno vineam; quia annus bisextilis est.

Isai. 47. B. *Paul.* *Ad Gal.* 4.

Appen. 7. Hinc, obseruare temporis qualitatem, ad rerum abundantiam consequendam, & indigentiam explodendam, sagacitatis opus est, quod nec laudatur, nec vituperatur. Eccles. 33. quare dies diem superat, & iterum lux lucem, & annus annum à sole.

Eccles. 33.

Appen. 8. Hinc, obseruare tempus ad faciendum aliquid; quod ex naturali complexione elementorum, & temporis, emanare solet, non est peccatum. Quod medici circa ægritũdines curandas, & medicamenta conferenda faciunt, considerando motus corporũ superiorũ. Quod quidem nõ præstãt, qui motus corporum cœlestium ignorant, & aromatarij potiùs, quàm medici censendi sunt.

Appen. 9. Hinc, inuestigare illa, quæ propriè sequuntur immutationem astrorum, nempè, de calore, & frigore, de pluuia, & siccitate, non est peccatum. Erit tamen graue peccatum iudicare de ijs, quæ subsunt libero arbitrio, & non sunt legi astrorum subiecta. Et ratio est; quia in talibus interuenit dæmo-

dæmonum inuocatio. Lege caput extuarum extra de sortilegijs, vbi cuidam presbytero grauis pœna imponitur ab Alex. 3. eò quòd accesit cum quodam infami ad priuatum locum, non ea intentione, vt vocaret dæmonium, sed vt inspectione astrolabij furtum cuiusdam Ecclesiæ posset recuperari. Et hoc fecit ex bono zelo, & simplicitate: quanta ergo pœna dignus erit, qui ex industria, scienſquè, & prudens, hoc fecerit, præsertim si dæmonum inuocatio interueniat?

Hinc tandem, alijs omissis, colligitur, vt plurimum totam Astrologiam, quantum ad illa, quæ pendent ex libertate arbitrij diuini, vel humani habendam esse, tanquàm periculosam. Quod patet primò ex autoritate sanctorum patrum. D. Augustin. in libr. de doctrina Christiana, & super Psalm. 63. & D. Hieron. & D. Bona. quæst. vlt. vbi suprà. & aliorum. Appen. 10. *D. Augustin.* *D. Hiero.*

Magister Sentent. Distinct. XV.

De opere quintæ diei.

Quæst. I. De ornatu aquæ, & aeris.

DEVS Opt. Max. sua infinita virtute ex elementis aquæ, & aeris, tanquàm ex causa naturali creauit, in aqua innumeros pisces, & innumeras aues, vt statim dicetur, & Scriptura sacra docet Gen. 1. *Alex.* Alen. *q.* 53. *S. Tho. q.* 71. *S. Bon. ar.* 2. *q.* 3. *& alij hac. d.* 15. *Genes.* 1. *Doct. vbi s.*

Prima diffic. Conuenienter ne quinta die facta sunt, quæ ad ornatum aeris, & aquæ pertinent?

CONCLVSIO.

SVnt planè conuenienter facta. Et ratio est: quia volatilia, & natatilia ex aqua producta sunt, prout aqua sumi-

tur pro humore, & vapore. Et quia sunt ad ornamentum naturæ perspicuæ. Nam sicut natura cœlestis præcedit elementarem perspicuam, & perspicua opacam: sic istorum ornamenta sunt ordine tempori correspondente producta.

DVB. I. Cur non fecit mentionem de aere, vt produceret volatilia; sicut fecit de aqua?

Doct. vbi. s. RESPONDEO: Quia nomine aquæ subintellexit aerem, qui sua vicinitate habet humiditatem aquosam. Hæc responsio est ex D. August. contra Manichæum. Lege locum apud Alex. Alen. vbi suprà.

D. Aug.

DVB. II. Cur non agit Moyses de ornatu elementi ignis?

Doct. vbi. s. REspondeo: quia, propter eius actiuam qualitatem, non possent ibi animalia viuere, nequè essent nobis vsui; propter nimiam distantiam. Cùm enim non ascendant vapores illuc, nulla fiet ibi mixtio: et ita non possent saluari. Quia res eisdem saluatur, quibus generatur: atquè ita nequè secundum partem superiorem, quæ dicitur olympium, nequè secundum inferiorem, quæ dicitur ignis, habebit ornatũ corporeum. Quid? quòd sicut cœlũ aqueum nullum habet ornamentum corporeum, præter sui perspicuitatem luminosam, neq; empyreum, præter suam lucem; ita nequè ignis præter lucem.

Secunda diffic. Animalia, hac quinta, & sexta die facta, constant ne ex quatuor elementis?

Doct. vbi. s. CONCLVSIO.

S. Bon. ar. 1. q. 2. vbi. s. COnstant ex quatuor elemẽtis. Hoc enim ratio naturalis exigit; vt sint ad sentiendũ idonea. Quia cùm quodlibet animal

animal habeat sensum tactus, quo quatuor elementorũ qualitates percipiũtur, debet ex quatuor elemetis constare. Aliàs rationes affert D. Bona. vbi suprà.

Tertia diffic. Vtrùm corpora animalium magis constent ex elementis passiuis, quàm actiuis?

CONCLVSIO.

Doct. & S. Bon. q. 3. vbi S. Scot. hac d. q. vnica.

IN corporibus animalium, quantùm ad quantitatem molis, prædominantur elementa passiua: at verò quò ad quantitatem virtutis, magis ex elementis actiuis constãt. Ratio totius conclusionis sumitur ex parte finis, qui dicitur rebus, quæ ad finem sunt, necessitatem imponere. Et cùm finis corporis animalis sit; vt aptum sit, & habile ad vitam, & sensum, & motum, quæ habet ab anima, qua informatur, oportuit, vt ex quadam mutua prædominatione consurgeret quædam mutua proportio, & concordia, ex qua corpus illud esset aptum ad vitam suscipiendam; & anima, quæ est, quasi quædam armonia, ad sensum. Si enim prædominarentur in eo elementa passiua, secundum molem, & virtutem; vt in mineralibus, propter sui grossiem, & soliditatem, non esset aptum ad vitam. Similiter si actiua, secundum virtutem, & molem, prædominarentur, statim elementa passiua consumarentur, nec esset, quod ab anima vegetari posset. Deinde si non prædominaretur terra, secundum quantitatem molis, non esset idoneum ad sensum tactus, qui est primus inter omnes animalis sensus; in quo sensu prædominatur terra. Debetquè similiter prædominari ignis, secundum quantitatem virtutis, vt moueatur. Quia ignis omnia penetrat, vt motum faciat: vt D. Augustinus. 3. super Gen. ad literam docet. Eum lege ad hanc difficultatem penetrandam.

D. August.

Hinc, aqua, & terra in omnibus animalibus, secundum quantitatem molis, prædominantur. Append. 1.

Hinc, non dicũtur aliqua animalia facta ex aquis, q plus habeant Append. 2.

habeant de aqua, quò ad ſubſtantiã, quã de terra. Cũ omne corpus animantis plus habeat de terra: propterea quòd terra præbet alijs ſoliditatem, & ſtabilitatem: ſed quia plus in eis dominatur aquea natura, ſecundum aliquam conformitatem naturæ, per quam illa, quæ ex aqua producta ſunt, magis exiſtendo in aquis delectantur.

Append. 3. Hinc, cùm humor ſit duplex exalans, & fluctuans: ideò aqua, quæ natura humida eſt, dicitur eſſe principium duplicis generis animalium, ſcilicet, natatilium, & volatilium, ratione vaporis, qui cùm ſit commixtus aeri, & feratur ſurſum, volatilia in altum leuantur. Et eò vſque aſcendere poſſunt, donec aerem humidis exalationibus pingues cẽtem inueniant. Et aſcendunt quidem per vim animæ, ſuffragantibus ſibi pennis, & ſpiritibus interioribus, & vaporibus in aere eleuatis. Nam ſi earum corpora ſuæ naturæ relinquerentur, nunquàm aſcenderent in aerem.

Append. 4. Hinc, quando dicitur in textu: producant aquæ reptile, &c. per elementum aquæ, intelligendus non eſt; vt alij volunt, ſolus aer iſte craſsior, vaporibus permixtus, licet in eo degant, tanquàm in proprio loco, qui ab opifice rerum illis deputatus eſt. Potuit enim Deus animantibus ex aqua conditis, virtutem ſurſum ſe ſuſtollendi, ac ſubleuandi in aera tribuere. Nam & aqua ſua habet volatilia, ſicut experientia, eos, qui in nouam Hiſpaniam nauigant, docet. Et nota reptile dici, quicquid repit, propriequè de animantibus verificari, quæ non pedibus: ſed ventre gradiuntur: vt ſunt vermes, ſerpentes, lacertæ, ſtelliones, & teſtudines: reptile verò animæ viuentis more Hebraico dici, pro reptile viuens: & volatile, quicquid volat, appellari.

Dub. Scot. Hic ab Scoto quæſt. vnica huius diſtin. explicatur quæſt. vtrùm elementa remaneant in quocunque mixto, ſecundum ſubſtantiam in actu? & manere virtualiter in mixto habente formam ſubſtantialem, continentem in virtute elementorum formas Ariſtot. docuit. 1. de gener. Qui poſtea quàm dixit, elementa manere in mixto, ſubiunxit. Saluatur enim virtus eorum. Sed hæc quæſt. merè phyſica phyſicis, & medicis relinquatur.

Ariſtot.

Dubia

Dubia quædam circa verba tex. ab Alex. S. Thom. & D. Bona. vbi ſuprà declarantur.

Quæſt. II. De opere. 6 diei, nempè, de ornatu terræ?

DIE Tertia Deus terram diuerſo genere arborum, ac fructuum, & varietate plantarum, decorauit. Nunc ſexta die, quæ tertiæ diei, quemadmodum &, quinta dies ſecundæ reſpondet, iuſſu ſuo illam ornat, dicens. Producat terra animam viuentem in genere ſuo, iumenta, & reptilia, & beſtias terræ, ſecundum ſpecies ſuas. *Alex. Alen. q. 54. S. Th. q. 72. S. Bona. toto art. 2. vbi. S.*

Prima diffic. Quid per hæc animalia intelligitur?

PER Iumenta, animalia hominem ad cultum terræ adiuuantia, & per reptilia, & beſtias, animalia eundem terrentia, intelliguntur. Probatur autoritate D. Aug. apud Alex. memb. 1. vbi ſuprà, dicentis, quædam eſſe vtilia, quædam deterrentia. Et iumenta dicta ſunt à iuuando. Reptilia; quia vel non habent pedes, quibus à terra eleuentur, vt ſerpentes: vel ita breues, quibus parũ eleuantur, vt lacertę. Vox pecora, quæ in tranſlatione. 70. ponitur ſub nomine iumentorum comprehenditur. Et quia ſunt aliqua animalia, quæ ſub nullo dictorum membrorum comprehenduntur; vt cerui, & capræ, quadrupedia in dicta tranſlatione apponuntur. *Doct. vbi. S. & S. Bo. in expoſitione literæ. D. Auguſt.*

Secunda diffic. Fuerunt ne omnia minutiſsima animalia in operibus ſex dierum facta?

CONCLVSIO.

NON ſolùm minutiſsima animalia aquatilia; verùm etiam terreſtria, quàm primùm terra apparuit arida, fuerunt exorta. Concluſio eſt D. Aug. ſuper Gene. libr. *Doct. vbi. S.*

D. Aug. libr. 3. cap. 14. & de Geneſ. contra Manichæum libr. 1. cap. 16. Lege loca apud Alex. Alen. memb. 2. vbi ſuprà, & ibi exempla notatu digna inuenies. Quoniam iſta (inquit D. Aug.) omnia pulchra ſunt conditori, & artifici ſuo, qui omnibus vtitur ad gubernationem vniuerſitatis, cui ſumma lege dominatur. B. Damaſ. Idem docet B. Damaſc. apud Alex. loco citato, vbi enumeratis vtilitatibus animalium, & plantarum, ſubiungit. Non eſt enim, nequè animal, nequè planta, in quo non operationem quandam hominum vtilitati, & vſui conferentem conditor impoſuerit.

Appen. Hinc, etiam colligitur eadem die creata fuiſſe animantia venenoſa, fera, & rapacia; vt lupi, leones, tigres, ſerpentes, & alia id genus: propter decorem, & pulchritudinem vniuerſi, & hominum vtilitatẽ; vt infrà dicetur. Vbi hominem finem eſſe, propter quem creata fuerunt hæc omnia, docebitur.

Tertia diffic. Cur igitur hominibus hæc animalia nocent?

CONCLVSIO.

Doct. vbi ſ. & S. Th. q. 96. Geneſ. 2. Danie. 6. & 14. SI Homo in ſtatu innocentiæ perſeueraſſet, nunquàm illi nocuiſſent; ſed ſibi manſueta fuiſſent. Hæc concluſio videtur poſſe teſtimonio ſcripturæ probari: quia, adductis ad Adam cunctis animantibus; vt eis nomina imponeret, non reſiluit, non expauit, nequè Heua, viſo ſerpẽte, perterrita eſt; ſed cum eo familiariter locuta fuit. Et confirmatur exemplo; nam viris ſanctis aliquando diuino imperio factæ ſunt feræ manſuetiſsimæ: vt Danieli leones.

Appen. Hinc poſt peccatum, hominibus nocent, non quòd noua eis poteſtas, poſt lapſum, contra homines tradita ſit; ſed propter præſidentiam ſuper illa ab homine, per inobedientiam, amiſſam, quam contulit illi Deus Gen. 1. quando dixit. Dominamini piſcibus maris, & volatilib⁹ cœli, & vniuerſis animantibus, quæ mouentur ſuper terrã. De animalibus autem imperfectis, quæ ex putrefactione generantur, infrà.

S. Tho. q. 96.

DVB.

DVB. I. Cur dictum fuit producat terra animam viuentem?

RATIO Dubitandi est; quia in productione plantarum, quæ etiam habent animam viuentem, nulla fit mentio de vita. Et in productione reptilium, quæ similiter animam viuentem habent, dicitur. Producat terra reptile animæ viuentis. *Alex. Alen. q. 53. m. 1. §. 2 S. Th. vbi. S. ad. 1. & S. Bona. in expositione lite.*

Respondetur cum Alex. quòd additum est animæ viuentis, non vt differẽtia; sed vt explicatio. Quasi diceret: Reptile, quod inter habentia animam computatur more hebraico, vt suprà diximus. Et quia plantæ imperfectissimam, & occultam vitam habent; ideo in earum productione non fit vitæ mentio; sed generationis dumtaxat. Quia secundum hanc solùm in eis vitæ actus inuenitur.

Quarta diffic. Animæ dictorum animalium, aquatilium, & terrestrium, fuerunt ne productæ ex nihilo? an ex aliquo subiecto præsuppositò?

VARIAS Adducit D. Bona. opiniones circa hanc difficultatem, quas refutat. Quibus omissis, nota, quæ sequuntur. *S. Bon. art. 1. q. 1. huius. d.*

Hoc est discrimen inter rationem seminalem, causalem, primordialem, & obedientialem, quòd prima dicitur qualitas actiua, existens in semine: secunda est virtus actiua agentis: tertia est potentia à primordio indita elementis mundi ad hoc; vt ex ipsis fierent corpora mixta: quarta autem dicitur potentia cuiuscunq; creaturæ, ad influxum diuinæ virtutis, & potentiæ sustinendum. Nota. 1.

Inter ea, quæ successione producuntur, quædam fuerunt in prima rerum productione in simili, non autem in ratione seminali producta: vt animæ rationis participes. Quæ, quia producuntur per creationem, non habent rationem seminalem: productæ tamen sunt in simili. Quia, post productionem animæ Adæ, nõ producitur noua species, licet noua Nota. 2. *D. Bo. q. vlt. dis. 15. & S. Tho. q. 73. art. 1. ad vlt.*

creentur

creentur in diuidua. Quædam secũdò fuerunt in primis diebus producta, quò ad rationem seminalem: non tamen in simili; vt sunt, quæ per putrefactionem, & quę per diuersarum specierum commixtionem generantur. Quæ quidem species: quia quodammodo sunt degenerantes; vt vermes, qui generatur ex humano corpore per corruptionem aliquam, quę facit corpus humanum à propria forma degenerare: nõ oportuit in se, nec in suo simili ad primariã vniuersi constitutionem produci. Nec ob hanc causam superflua iudicanda sunt: quia suo modo, quò ad bene esse vniuersum decorant. Quędam sunt tertiò, quę in ratione seminali, & simili producuntur: vt plantę, & bruta animalia, quę habent esse per propagationem.

CONCLVSIO.

Animę purè sensitiuę in primordio non fuerũt ex nihilo productę. Habuerunt enim seminarium principium, ex quo fuerunt productę, & modò producuntur. Et confirmatur au-
D. Aug. toritate D. Aug. ad Orosium, dicentis. Sicut semẽ cuiuslibet arboris quandã vim habet: vt cùm corruptum fuerit, in terra oriatur, & virgultũ producatur, deinde ramus nihilominus cum stipite dilatetur in frondibus, deinde in eisdem floribus decorata fructificet: ita est in corpore (vt ita dicã) quoddam seminariũ, vnde suo tẽpore currente, prouidentia Dei, aliqua genera animalium oriantur. Hoc idem docuit copiosè idem
D. Aug. Arist. D. Augustꝰ. libr. 3. super Genes. capit. 14. ad literam. Idem etiam tradidit Aristo. in .16. animalium. Vbi ostendit vegetabile, & sensibile prius fuisse in semine in potentia, quàm in actum educerentur. Et ratio insuper est: quia opus ornatus prę supponit opus distinctionis, & distinctionis opus prę supponit opus creationis: quare si in distinctione corporum non fuit noua creatio: sed productio ex aliquo, multò minùs fuit in ornatu. Et cùm corpora animalium, & eorum formę pertineant ad ornatum, non videntur esse productę ex nihilo: sed ex aliquo. Hoc autem est discrimen, quòd, quę productę fuerunt in principio, fuerunt simul cum suo seminario factę: at verò, quę nunc producuntur, educũtur ex seminario prę existente, secundum sufficientem actualitatem.

Hinc,

Hinc, diuina dispositione ordinatum fuisse intelligitur: vt animalia maioris perfectionis, & organizationis ex suo primo seminario, secundum maiorem actualitatem producerentur: vt sunt animalia perfectiora, quæ generãtur per propagationem. Quæ verò animalia minorem habent organizationem ex seminario præexistente producerentur: vt, quæ generantur per putrefactionem. Quæ, quia imperfectiora sunt, minori indigent adiutorio, & virtute; vt ex potentia in actum educantur. Appen.

DVB. Animæ animalium imperfectorum, quæ per putrefactionem generãtur, à quo educãtur?

QVIDAM Dixerunt educi à cœli motore, alij per creationem.

CONCLVSIO.

Educitur in actum talis anima per virtutem agentis particularis, & per adiutoriũ corporis cœlestis. Et ratio est; quia sicut humor fit semen per generandi potentiam, & post modum fit corpus organicum in matrice; ita quòd anima illa sensibilis, quæ erat in potentia, educitur ad actum per virtutem agentis particularis, & iuuamine corporis cœlestis; ita in casu posito. Nam cùm in terra ista esset aliquo modo seminarium illud, concurrentibus elementis, & adiuuante cœlesti corpore, vt calor viuificus generetur, fit quoddam semẽ; ita ꝙ potentia illa actiua, quæ priùs latebat, adiuta actione cœlestis corporis, proficit, & venit ad complemẽtum, & perfectionem. Tuncquè cœli motor non dat sibi formam vltimam; sed solùm adiuuat, & excitat; vt proficiendo ad speciẽ perfectam perueniat. Et idem dicendum est de alijs in terra nascentibus. *Alex. Alen. q. 60. m. 3. ar. 1. & 2. S. Tho. q. 75. art. 3. & q. 91. ar. 2. ad. 3. S. Bo. vbi. s.*

Quæst. III. De productione rationalis creaturæ, nempè de homine.

QVare eadem sexta die, rebus omnibus, quibus terra exornatur, productis, dixit Deus. Faciamus hominem Alex. Alen. q. 57. S. Tho. q. 91. S. Bo. & alij d. 15.

ad imaginem, & similitudinem nostram. Meritò. q. hæc de homine in genere erit explicanda. Absoluetur quæstio; vt est nobis in more positum, explicatis nõnullis difficultatibus.

Prima diffic. Quomodo homo cælis, & cæteris inferioribus creaturis, præstat?

CONCLVSIO.

Doct. vbi. s. MVltum quidem excellit, & præstat. Et ratio est; quia non solùm inter ea, quæ condita sunt in terris, naturæ dignitate, & conditionis nobilitate antecellit; verùm etiam quòd solus ipse naturæ suæ dignitatem intelligere valeat. Non vt in superbiam erigatur, sed vt ad gratiarum actionem excitetur, & in feruẽtiorem amorẽ sui conditoris rapiatur. Omitto interim alia, quibus homo à creatione aliorum omnium separatur.

Secunda diffic. Conuenienter Deus hominem, dignitate naturæ omnia creata antecellentem, postremò creauit?

CONCLVSIO.

S. Bo. art. 2. q. 2. vbi. s. COnuenientissimè diuina sapientia hominẽ nouissimè plasmauit. Ratio est; quia cùm homo sit finis omniũ corporaliũ, debuit vltimo produci, vt sua productione omnia præcedentia finiret, & compleret. Alias rationes elegantissimas adducunt autores ex B. Ambro. in epist. 38. ad Horontianum, & ex Greg. Niceno in lib. de homine. cap. 2. Et ex D. Chrysost. lib. 1. de prouiden. Dei, & homil. 8. super Gen. Instar namq; Regis in mundum omnigena rerum varietate adornatum, tanquàm in palatium, fuit inductus.

B. Ambro. Greg. Nice. Chrysost. Alex. Alen. q. 17. m. 3. S. Tho. q. 91. ar. 4. ad. 1. S. Bon. art. 2. q. 1.

Tertia diffic. Fuit ne homo finis rerum omnium creatarum?

FInis, ad quẽ res ordinantur, duplex est. Vnus principalis, & vltimus. Alter non vltimus, siue intermedius. Hoc enim

enim modo; vt perſpicuum eſt, eiuſdem rei plures poſſunt eſſe fines.

CONCLVSIO I.

Finis, primo modo ſumptus, ſoli Deo Opt. Max. competit. Ipſe enim eſt alpha, & omega, principium, & finis: vt ſuprà explicatum fuit. *Apoc. 1. & vlt.*

CONCLVSIO II.

Homo, ſecundo modo, dicitur finis rerum omnium creatarum: quatenus vniuerſa eius neceſsitati ſubueniunt, vſq; dum generalis reſurrectio adueniat. Et ratio eſt; quia omnia ad eius vtilitatem referuntur, eiquè inſeruiunt. Et primùm, quòd angeli ei ſubueniant, conſtat ad Heb. 1. Omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus, in miniſterium miſsi, propter eos, &c. Et Apoc. vlt. Conſeruus tuus ſum, & fratrum tuorum. *Apoc. vlt.* De cœlis, & aſtris patet Deut. 4. vbi Moyſes ſolem, & lunam, & omnia aſtra, ad eius miniſterium eſſe creata docet. *Deut. 4. Gene. 1.* Et de reliquis ſimiliter colligitur ex ſacra Scriptura Gen. 1. *Gen. 9.* Dominamini piſcibus maris. Et Gen. 9. Omnes piſces maris manui veſtræ traditi ſunt. Et omne, quod mouetur, & viuit, erit vobis in cibum, quaſi olera virentia tradidi vobis omnia. Notanter dicitur vſq; dum, &c. quia tunc elemẽta ſola manebunt; vt in floribus. 4. de iudicio vniuerſali diximus.

DVB. Fuerunt ne ordinata animalia eodem modo ad hominem in ſtatu innocentiæ, & in ſtatu naturæ lapſæ.

DIVERSO Quidem modo; vt ſequentes concluſiones indicabunt. *S. Bon. vbi. s.*

CONCLVSIO I.

In ſtatu innocentiæ fuerunt ad hominẽ ordinata. Et probatur quatuor rationibus. Et prima eſt ad eius imperiũ (per ſuam obedientiam ei præſtitam) manifeſtandũ. Secunda, vt hominis habitaculũ non ſolùm multitudine arborũ, verùm animalium diuerſitate decoraretur. Tertia, vt diuerſis naturis animalium multiformem conditoris ſapientiam conſpiceret, Quarta, & vltima ratio eſt; vt intelligens homo

animalium rectitudinem, & amorem in id, ad quod creata sunt, magis, magisq; in Dei cognitionem, & amorem mentem suam eleuaret. Nam per ea, quæ facta sunt, ad inuisibilia Dei mens nostra dirigitur.

Ad Ro. 1.

CONCLVSIO II.

In hoc statu naturæ lapsæ animalia ordinantur etiam ad hominis vtilitatem; diuersimodè tamen. Et ratio est; quia iumenta, & pecora ordinantur ad eius indigentiam releuandam, quò ad cibum, & vestimentum, & obsequium, & etiam ad solatium; vt psittaci, & aliæ aues, & catuli, & alia id genus animalia, quibus vescimur, & quorũ pellibus vestimur, & ad terram colendam, & iter faciendum, vtimur. At verò bestiæ noxiæ ordinantur ad hominem; quia vt D. Aug. lib. 3. super Gen. ad literam ait. Vel pœnaliter lædunt; vel salubriter exercent, aut vtiliter probant, aut ignoranter docent; vt formica docet pigrum.

D. Aug. Prouerb. 6.

Quæst. IIII. De die septimo.

Alex. Alen. q. 56. S. Tho. q. 73. S. Bon. q. vlt. & alij hac. d. 15.

RElege primùm ad hanc quæst. nota. 2. difficult. vlt. 2. q. supra in hac distinctione.

Duplex est naturalis rei perfectio. Vna formalis, quatenus res habet ea, quæ ad sui perfectionem concurrunt, & hæc pertinet ad sextam diem. Tunc enim fuit vniuersum per integritatem partium perfectum. Altera est perfectio rei finalis; vt quando res suum est finem consecuta.

Nota. 2. S. Th. ar. 1. & Ale. Ale. m. 2. vbi. S.

Qui quidem finis, aliquando est rei operatio; vt finis intellectus est contẽplatio; quandoq; verò aliquid, quod per operationẽ efficitur, vt finis ædificationis est domus. Quam perfectionem mundus in fine sæculi sortietur, quando intellectualis natura fuerit perfectam fœlicitatem adepta. Nam cæteræ creaturæ; vt in quæstione proxima dictum est, ad intellectualem naturam ordinantur, & hæc ad septimum diem pertinet.

Prima

Prima diffic. Completio diuinorum operum debet ne diei. 7. ascribi?

CONCLVSIO.

COnsumatio naturalis operum Dei diei sexto, & septimo, secũdum diuersas acceptiones, ascribi potest. Patet ex nota. 2. Nam prima perfectio diei. 6. & secunda diei. 7. tribuitur. Compleuit enim Deus die. 7. opus suum, non creaturam nouam condendo; sed creata administrando, & ad debitum finem mouendo. *Alex. Alen. m. 1. §. 2. S. Th. art. 1. & alij vbi. ſ.*

Hinc, consiliantur translationes. Nam, quæ consumationem tribuit diei sexto, intelligi tur de consumatione, & perfectione prima, quæ est secundum integritatem partium; nostra autem translatio vbi dicitur. Compleuit Deus die septimo opus suum, quod patrarat. Loquitur de cõsumatione, & completione, siue perfectione secunda, quæ est secundum operationem partium. *Appen. Genes. 2.*

Secunda diffic. Requieuit ne Deus ab omni opere suo die septimo?

CONCLVSIO.

REquieuit prorsus, & si modò aliquid operatur, non est opus illud conditionis generum, & specierum; sed gubernationis, & multiplicationis rerũ, iam creatarum. Ita enim intelligendus est locus Io. 5. Pater meus vsq; modò operatur. & ego operor. Et ratio est; quia quàmuis potuisset plura fecisse, vel adhuc facere; nihil tamẽ de cætero fecit, vel creando facit, quod illis primis diebus non præcesserit; vt ex nota. 1. citato huius. q. constat. Quieuit igitur, in quantùm opus primordiale, quod est veluti seminarium, compleuit. Et confirmatur Eccl. 1. Nihil nouum sub Sole. Lege. D. Aug. epistol. 28. &. c. 14. 3. super Gen. ad literam. vbi hæc expressè docet. Et operatur, vt dictum est. *Alex. Alen. §. 3. S. Th. ar. 2. & alij vbi. ſ. Ioan. 5. Eccles. 1. D. Aug.*

Append. 1. Matth. 13. Ad Gal. 4. Ioan. 1.

Hinc multorum locorum ſacræ Scripturæ explicatio colligitur: vt eſt locus Matth. 13. de conſumatione ſæculi in fine mundi. Vnde tempus plenitudinis dicitur ad Gala. 4. Et locus Ioã. 19. Conſumatum eſt: quia non loquuntur de conſumatione naturæ, quæ facta fuit die ſeptimo; ſed locus Matth. loquitur de conſumatione gloriæ, quæ erit in fine mundi. Et locus B. Io. & D. Paul. de conſumatione gratiæ, quæ fuit in incarnatione Chriſti; quia gratia, & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt.

Append. 2. Hierem. 31. Eccleſ. 36. Apoc. 21.

Hinc etiã pendet declaratio illius loci Hierem. 31. Nouum creauit Dominus ſuper terram. Loquitur de incarnatione Chriſti. Et loci Eccleſ. 36. Innoua ſigna, & immuta mirabilia. Et Apoc. 21. Et dixit, qui ſedebat in throno. Ecce noua facio omnia. Nihil enim nouum ex tunc fecit, quod non præceſſerit aliquo modo in operibus primis, vel materialiter, vel cauſaliter, vel in ſuo ſimili, vt ſuprà in primo nota. in principio huius. q. citato prædiximus; vt incarnationis opus nouum præceſſit, ſecundum ſimilitudinem hominum factus.

Ad Phili. 2. Hæreſis. D. Aug. lib. cont. Adimãtum, & de Gene. contra Mich. c. 22.

Hinc, tandem confutatur hæreſis Manichæorum, qui; vt autor eſt D. Auguſt. calumniabantur nouo teſtamento; quia Io. 5. dicitur. Pater meus vſquè modo operatur, & ego operor.

Io. 5. Io. 5. Alex. Alen. q. 53. m. 2. & q. 56. m. 2.

Nota diſtinctionem D. Bona. vbi ſuprà de duplici perfectione vniuerſi. Quarum prima, & præcipua eſt ſecũdum eſſe permanens, quæ attenditur in completa exiſtentia principiorum, & completo numero ſpecierum, à qua ceſſauit die ſeptimo. Secunda eſt ſecundum illius eſſe decurrens, quæ conſiſtit in productione eorum, quę per tempora decurrunt, & ſibi ipſi conſequenter ſuccedunt, ex cuius ſucceſsionis ordinatione reſultat quædã vnitatis pulchritudo, & perfectio. De hac intelligitur locus. Pater meꝰ vſq; modo operatur, &c.

S. Tho. q. 73. ar. 3. S. Bon. in expoſitione lit. Magiſt.

Tertia diffic. De benedictione in. 5. & 6. & 7. die?

HAEC Difficultas eſt fœcunda, & parit ex ſe vnũ, atq; alterum dubium: ſunt tamen iacienda priùs aliquot fundamenta notatu digna.

Bene-

Benedicere, ſiue benedictio in bonam, & in malam partẽ accipitur. In malam ſignificat blaſphemare, aſpernari. Iob. 2. Benedic Domino, & morere, ideſt, blaſphema, ſiue maledic Dño. Nam, per antiphraſim, hoc loco benedic pro maledic, vſurpatur. In bonã verò partem pro laude Dei ſumitur. Vnde regius pſaltes. In eccleſijs benedicite Deo Domino. 1. *Fundam.* *Iob. 2.* *Pſalm. 67.*

Benedicitur Deus ab homine, & homo à Deo. Deus quidem ab homine, cũ dignis laudũ præconijs extollitur. pſal. 33. Benedicam Dñm in omni tempore, ſemper laus eius in ore meo. Homo autem benedictionem à Deo aſſequitur, quãdo gratiæ ſuæ dona homini impartitur. pſal. 66. Benedicat nos Deus, Deus noſter, benedicat nos Deus. 2. *Fundam.* *Pſalm. 33.* *Pſalm. 66.*

Quidam ſunt in plena benedictione, vt ſancti in patria, de quibus. 2. Cor. 9. Qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Quidã etiam ſunt in plena maledictione, vt damnati, Matth. 25. Ite maledicti, &c. Quidam tandem ſunt mixti, nempe, in mundo exiſtentes. Nam aliqui replentur benedictionibus, vt qui ſunt gratia iuſtificati, & ab omni mortali peccato immunes; alij verò maledictionibus ſaturãtur; vt qui peccatorum ſordibus ſunt inuoluti. De ijs Prouer. 10. Benedictio Domini ſuper caput iuſti, os autẽ impiorum operit iniquitas. 3. *Fundam.* *2. Cor. 9.* *Matth. 25.* *Prouerb. 10.*

Hinc, facilè colligitur; cur Deus in ſtatu innocentiæ Adæ benedixerit, & ſimul atquè peccauit, eidem maledixerit, maledicta terra, &c. Append. *Geneſ. 3.*

Benedicere ſignificat, gratias agere: vt Deut. 8. Cùm comederis, & ſaturatus fueris, benedicas Domino. Et pſal. 15. Benedicam Dominum, qui tribuit mihi intellectum, id eſt, gratias ei agam. Significat etiam bona alicui imprecari, & tribuere. Geneſ. 1. Creauit Deus hominem, ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam, benedixitquè ei. Et tandem ſumitur pro ſanctificare. Geneſ. 2. Benedixitquè Deus diei ſeptimo, & ſanctificauit illum. 4. *Fundam.* *Deut. 8.* *Pſalm. 15.* *Geneſ. 1.*

DVB. I. Cur benedictio facta est super producta ex aquis, & non primò super terræ nascentia, & terrena animantia?

Doct. vbi. s. D. Augusf. RESpondeo cum D. Augustin. apud Alexandrum. Terræ nascentia non fuere primò benedicta; quia non habuerunt effectum prolis procreandæ, & sine sensu gerebantur, & benedictio ad multiplicationem pertinet. Vnde dictum est creaturis, quas benedixit. Crescite, & multiplicamini, &c. Et quia plus pisces, & aues, quàm reliqua animalia multiplicant, prius hæc ex aquis orta benedixit, per quorum benedictionem intelliguntur quoquè benedicta reliqua animalia.

Appen. Hinc, benedixit Deus homini; quia vbiq; terrarum conseruatur, & propagatione multiplicatur, quod nulli speciei animaliũ contingit. Lupos enim neq; Sardinia, neq; Anglia, neq; Baleares, in quibus maior, & minor continentur, nequè Ebusus, & huic proxima frumentaria, hactenus nouerunt.

DVB. II. Benedicuntur etiãres inanimatæ?

Prima Propositio.

Doct. vbi. s. Gen. 2. Matth. 26. & 14. & Luc. 9. BEnedicuntur à Deo. Nam Gen. 2. Benedixit Dominus diei septimo, & sanctificauit illum. Et Christus Dominus panem eucharistiæ, & panes, quibus quinq; millia hominum satiauit, benedixit.

Secunda Propositio.

Benedicuntur quoq; res inanimatæ ab homine. Probatur conclusio multis benedictionum formis, quibus Ecclesia, ad varia genera rerum inanimatarum benedicenda, in missali, & sacerdotali Romano vtitur.

Append. Hinc, ex benedictione Christi originem sumpsisse videntur rerum inanimatarum benedictiones.

DVB.

DVB. III. Cur res benedicuntur?

RATIO Dubitandi eſt; quia cùm omnis creatura Dei bona ſit, videtur non eſſe opus benedictione. Vidit enim Deus cuncta, quæ fecerat, & erāt valde bona. *Gen. 1.*

Reſpondetur. Quamuis omnis creatura Dei bona ſit, tamen, quia inimicus humanæ naturæ hominum ſaluti, & vitæ ſpirituali, & corporali inuidens, nociua multa rebus, vſui humano deputatis, adinuenit; vt hominibus, & ſpirituale, & corporale damnum inferret. Ideò ſanctificatur, inquit ibidem Apoſt. per verbum Dei, & orationem, ſcilicet, ſacerdotis, nempè, ad effugandam inimici virtutem. *1. Timo. 4.*

Hinc, Eccleſia Spiritu ſancto edocta; vt inimici prauitas eradicaretur, & fideles in bono ſtatu, & quiete, conſeruarentur, varias diuerſarum rerum benedictiones in virtute Dei fieri inſtituit. *Appen.*

Quarta diffic. Cur Deus diem ſeptimum benedixit, & ſanctificauit, & non alios dies?

NOta primùm cum Alex. Alen. nomen benedictionis latiùs patere, quàm ſanctificationis nomen. Et ratio eſt; quoniam eſt benedictio quædam temporalis; vt quæ conſiſtit in rerum multiplicatione. Quæ benedictio; vt ex dictis patet fuit in quinto, & ſexto die: eſt etiam quædam benedictio ſpiritualis, quæ rurſus eſt duplex. Vna gratiæ, quæ eſt homini propria. Altera quietis æternæ, quæ dicitur hoc loco benedictio cum ſanctificatione. *Doct. vbi ſ. Nota. 1.*

Ratio dubitandi in hoc loco eſt; quia cùm tempus de ſe ſit indifferens, & dies ſit temporis pars, non debuit magis dies ſeptimus, quàm primus, & alij benedici? *Nota. 2.*

Propoſitio.

Meritò dies ſeptimus, & nō alij, benedictione donatus eſt. Et ratio eſt; quia, vt dicitur malus non ratione ſui, vt habet *S. Bon. eſt.*

Ad Ephe. 5. dubitandi ratio; sed mensuræ actionis malæ; vt B. Paul. ad Ephes. 5. Redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. Ita è contrario dies est benedictus, quia est mensura alicuius operationis, in qua est benedictio, & sanctificatio. Neque enim aliud est, diem benedicere, & sanctificare, quàm tali actioni diem consecrare.

Appen. Hinc, quoniam Deus omnia fecit ad hominis instructionem, vt eum non solùm verbo, verùm etiam opere erudiret: sicut sex diebus operatus est, & die septimo quieuit ab omni opere, quod patrarat; ita etiam concessit homini, vt sex diebus operaretur, & die septimo ab omni opere cessaret, & ei per contemplationem inhæreret. Et quia per quandam inhæsionem recipit homo ampliorem benedictionis, & sanctificationis gratiam, dicitur tãtùm dies septimus, non ratione sui, sed illius, quod Dominus deputauit, in illo fieri, benedictus, & sanctificatus.

Alex. Alen. in. p. p. q. 61. per totũ, & q. 67. m. 1. & in. 2. p. q. 55. m. 2. 3. & 4. & q. 62. m. 5. per totum.

Dub. multa ad literam huius dist. tractat Alex. Alen. vbi suprà. Et quæst. 55. hactenus de dist. 15.

Magister Sent. Distinct. XVI.

S. Tho. q. 35. & 93. Magist. & Doct. schola stici hac. dis. & d. 3. primi. Castr. contra hæres. verbo, Adam, & Heua, hær. 2 & verb. imago hær. 2.

Quæst. vnica. An homo ad Dei imaginẽ sit conditus?

HActenus Magist. Sent. de conditione creaturæ merè spiritualis, & creaturæ merè corporalis, disseruit. Iam hominis productionem aggreditur, qui ex vtraquè natura, vt Athana. in symbolo docet, conficitur. Anima siquidem rationalis, & caro vnus est homo. Hic enim, velut alter mundus, plasmatus à Deo est. Vnde Microcosmi nomen accepit. Quem si supinum statueris, & in vmbilico, qui in eo centri locum habet, circinum fixeris, & circumduxeris extrema digitorum in manibus expansis, & pedibus, attingendo, absolutum cõficies orbem. Eritq; tibi perspicua satis quæstio hæc, si sequentes difficultates diligenter, & attentè legeris.

Prima

Prima diffic. Cur dixit Deus, hominem conditurus: faciamus hominem, &c?

MERITO Hoc quæritur; quia ad alias res producendas solùm vsus fuit verbo fiat; hominem autem producturus videtur consilio, & deliberatione vti dicens, faciamus. *Alex. Alen. q. 55. m. 2. S. Tho. q. 93. art. 5. & q. 91. ar. vlt. ad. 1. & alij vbi. s. Gen. 1. D. Aug.*

CONCLVSIO I.

Conuenientissimè verbum faciamus in hominis plasmatione appositum fuit. Et ratio est; vt hominis excellentissima dignitas præ reliquis omnibus demonstraretur. Ratio est D. August. in sermone quodam de imagine. Non autem, quòd Deus consilio, & deliberatione egeat, aut successiuam de suis operibus considerationem habere debeat, nec quòd plùs consultauerit, aut deliberauerit super homine faciendo, quàm de alijs creaturis, quasi hoc fuerit magis difficile.

CONCLVSIO II.

Nequè est intelligendus locus de Deo, & angelis, quasi Deus consulturus, ab angelis requirat; quo modo hominem nobilitet. Et ratio est; quia Deus non indigebat in creatione hominis adiutorio angelorum, plusquàm in creatione alterius creaturę. Tum etiam; quia vox nostram identitatem naturę insinuat; nulla autem est imago vna Dei, & angelorum. *Theo. & D. Basi. hom. 9. exameron.*

Hinc, confutatur hæresis quorundam hæreticorum, qui ad angelos factum fuisse sermonem hunc asseruerunt. *Hæresis.*

CONCLVSIO III.

Nec sermo istæ ad solum filium referendus est, quasi ad imaginem solùm filij homo factus sit. Et ratio est; quia dixisset tunc ad imaginem tuam, & non ad imaginem nostram. *S. Tho. in sol. ad. 3.*

Hinc, colligitur errasse, qui soli filio locutũ fuisse patrem interpretantur. Appen.

CONCLVSIO IIII.

Nequè est locutio vnius personæ ad se ipsam. Et ratio est, quia nunquàm loquitur ad se ipsum, cùm aliquid facit. *Castr. verb. anima. hær. 5*

CON-

CONCLVSIO IIII.

Loquitur ad personas, & ratio est; quia voluit vnius Deitatis Trinitatem sanctissimam personarũ insinuare. Et quia opera Trinitatis ad extra sunt indiuisa.

CONCLVSIO V.

Vtitur quoquè scriptura in hominis productione hoc speciali modo loquẽdi: vt ostenderetur, alia propter hominẽ facta fuisse. Et ratio est; quia quæ principaliter intendimus, cũ maiori deliberatione, & studio facere consueuimus.

Dub. Cur postquàm dictũ est creauit Deus hominẽ, ad imaginem, & similitudinem suam, additum est ad imaginem Dei creauit illum?

Alex. Alen. m. 4. q. 55.

REspondeo: primùm; vt declararetur, vnitatem essentiæ esse eius exemplarem causam. secundò, vt conuersio eiusdẽ ad eandem, tanquàm ad suum finem indicaretur. Vtrumquè confirmatur Eccles. 17. vbi de conditione primi hominis loquens scriptura sacra dicit. Secundum imaginem suam fecit illum. Et iterũ conuertit illum in ipsam.

Eccl. 17.

Append.

Hinc, hominem ad imaginem, & similitudinem Dei esse factum, de fide tenendum est.

Alex. Alen. q. 62. m. 5. artic. 3.

S. Tho. q. 93. art. 1.

S. Bon. q. 1. ar. 1.

Duran. q. 5.

Scot. & alij hac. d. 16.

Secunda diffic. Potest ne homo dici imago Dei, sicut dicitur ad eius imaginem factus?

CONCLVSIO I.

IMago, si propriſsimè sumatur, vt inquit Alex. 1. perfectè implẽs illud, cuius imago est; vt S. Tho. declarat, soli filio in diuinis respectu patris conuenit. Et ratio est, quia imago Dei perfecta, & propriſsimè sumpta nõ potest nisi in idẽtitate naturæ reperiri, quæ est in filio, & non in angelis, neq; hominibus, vt fides docet. Et hoc modo Hilarius in lib. de syno. definit imaginẽ dicens, esse indifferentem speciem, & indistinctam, indiscretamquè, & vnitam similitudinem rei, cuius imago est.

CON-

CONCLVSIO II.

Imago propriè ſumpta, quatenus repræſentat nobilem actum eius, cuius eſt imago, diſtinctionemquè, & ordinem, verè competit homini, & eſt homo Dei imago. Ratio eſt; quia hominis anima non ſolùm repræſentat Deum, quatenus ens, & viuens eſt; ſed etiam nobiliſsimum eius actum, qui eſt intelligere. Atquè etiam repræſentat diſtinctionem, & originem; quæ eſt in diuinis perſonis, quantùm ad memoriam, & intelligentiam, & voluntatem. Imago enim dicit ordinem, & originem in potentijs ſuo modo, ſicut eſt in perſonis. Et confirmatur autoritate D. Auguſt. in libr. 83. quæſt. quæſt. 51. qui dicit hominem imaginem, & ad imaginem eſſe. Nam propter ſimilitudinem imago, & propter imperfectionem ſimilitudinis ad imaginem eſſe dicitur. Et; vt dicit D. Bona. in abſtracto dicitur imago, in concreto ad imaginem; vt tabula, in qua eſt Regis imago depicta, dicitur imago, & dicitur ad imaginem Regis depicta. Lege D. Aug. in lib. de decem chordis.

Alex. Alen. ar. 7. vbi. ſ. D. Auguſt.

Tertia diffic. Vtrùm homini naturaliter inſit Dei imago?

CONCLVSIO.

INeſt homini naturaliter Dei imago. Et ratio eſt; primùm; quia ineſt ei à prima ſua origine. Et quia ineſt omni homini communiter, & inſeparabiliter. Et quia cõpetit ei, ſecundũ ſuas intrinſecas, & naturales potentias, intellectum, memoriam, & voluntatem. Quæ enim hoc modo inſunt, naturaliter ineſſe dicuntur.

Alex. Alen. ar. 5. & 6. S. Th. ar. 4. S. Bo. q. 2. & alij vbi. ſ.

Quarta diffic. Imago Dei cõuenit ne alijs ab homine?

CONCLVSIO.

COnuenit etiam angelis. Et ratio eſt; quia cùm anima eo ipſo imago Dei ſit, quo Dei capax, & particeps eſſe poteſt, & hoc competat angelis, ſicut & homini, conueniet etiam angelis. Neq; enim nobiliſsima omnium creaturarum natura, ſcilicet, angelica, nobiliſsima omnium condi-

Alex. Alen. art. 2. S. Tho. ar. 2. S. Bon. q. 3. Dur. q. 1. & alij vbi. ſ.

conditionũ naturalium, quæ est esse ad imaginẽ Dei carere debuit, cùm intellectu, memoria, & voluntate prædíti sint, quibus imago Trinitatis sanctissimæ repræsentatur.

Appen. Hinc, perspicuum est rationem imaginis non competere alijs creaturis, in quibus solùm remanet ratio vestigij, secundum vnitatem, veritatem, & bonitatem.

Quinta diffic. Est ne imago æqualiter in homine, & in Angelo?

CONCLVSIO I.

Alex. Alen. ar. 2. S. Tho. ar. 3. S. Bona. q. 1. ar. 2. Dur. q. 2. & alij vbi. S.

Si loquamur de imagine, quantùm ad essentialia, perfectiùs in angelo, quàm in homine imago reperitur. Et ratio est; quia in eo est verior, & perfectior, & expressior ratio imaginis, q̃ in maiori participatione diuinæ perfectionis, conditum est; talis autẽ est magis angelus, quàm homo.

CONCLVSIO II.

Si autem sermo fiat de imagine, quò ad personalia, quæ est Trinitatis beatissimæ imago, æqualiter est in vtroquè imago. Et ratio est; quia hæc est distinctio, & origo, & æqualitas, & consubstantialitas in potentijs animæ, nempè, in memoria, intelligentia, & voluntate, sicut in potentijs Angeli.

Sexta diffic. Vtrùm imago Dei sit in fœmina?

CONCLVSIO I.

S. Bona. q. 2. art. 2. S. Tho. ar. 4. Gen. 1. B. Ambro. Hexam. lib. 6. c. 7. & 8.

Est quidem. Probatur Gen. 1. Creauit Deus hominem ad imaginem, & similitudinem suam, masculũ, & fœminam creauit eos. Et mox effectum illius imaginis diuinæ explicans, subiungit. Dominamini piscibus maris, &c. Et ratione confirmatur; quia fœmina æquè, ac vir mentem, & rationem, & libertatẽ arbitrij habẽt, in quibus imago Dei constituitur.

Hinc,

Hinc, imago, quantùm ad ſuum eſſe principale, quod in anima, & eius potentijs eſt, quatenus Deum trinum, & vnũ repreſentant, & ad eundem debent conuerti, æquè eſt in fœmina, & viro, ſerua, & libero. Append.

CONCLVSIO II.

Ratione tamen quarundam circunſtantiarum adiacẽtium excellentiori modo reperitur in viro, quàm in fœmina, Dei imago. Et probatur. Tum ratione præſidentiæ, quia mulier, etiam ante peccatum, erat naturaliter viro ſubdita, & vir ſoli Deo ſuberat. Vnde. B. Paul. dixit, virum eſſe imaginem Dei, non mulierem. Vt per pulchrè adnotauit. D. Chryſoſt. eo in loco, & ſuper Gene. Tum etiam quia vir eſt caput, & principium mulieris. Non enim vir ex muliere eſt; ſed mulier ex viro. Etenim non eſt creatus vir propter mulierem: ſed mulier propter virũ. Et propter has cauſas in viro magis, quàm in muliere, relucet Dei imago, qui eſt Dñs rerum omnium, quas condidit, illisquè dominatur, & præeſt, & eſt illarum omnium finis, & principium, alpha, & ω. 1. *Cor.* 11. D. *Chryſoſt.* 1. *Cor.* 11. *Apoc.* 1. & 22.

Septima diffi. Vtrũ imago Dei ſit in corpore hominis.

CIrca hanc difficultatem fuit hæreſis quorundam, dicẽtium imaginem Dei, ad quam homo factus eſt, à Deo eſſe corpori impreſſam, & non animæ. Quis autem fuerit huius hæreſis autor nec Philaſter, Brixienſis epiſcopus, nec D. Auguſt. qui cõtra illam diſputarunt, indicarũt; vt Caſtro vbi ſuprà ſcribit. *Alex. Alen. q.* 62. *m.* 5. *art.* 5. *S. Tho. q.* 93. *art.* 5. *Caſtro cõtra hæreſ. verb. imago. hæreſi.* 2. *Hæreſis. Geneſ.* 1.

CONCLVSIO I.

Imago Dei non eſt in corpore impreſſa, nequè ad imaginẽ Dei factum eſt. Ratio eſt, quia ſi Dei imago eſſet in corpore hominis & non in anima, oporteret, vt alia bruta animalia, quæ ſimilem homini habent ſui corporis figuram, (qualia in mari aliqua eſſe dicuntur) imaginẽ Dei portarẽt, & eſſent ad imaginem Dei facta: quemadmodum homo. Et confirmatur autoritate ſacræ ſcripturæ: nam poſtea quàm Deus creauerat cete grandia, & omnem animam viuentem, &c.

ad

ad hominis creationem deueniens, dixit Deus. Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram; vt præsit, &c. quod de solo homine & de nullo alio animali dictum est. Tum etiam; quia per id, homo Dei imago significatur, autore D. August. quo irrationabilibus omnibus præest, & super omnia dominatur, quod non facit per corpus, cursus velocitate, fortitudine, &c. (In his enim homo à multis bestijs superatur;) sed per intellectum, & mentem, & memoriam, in quibus ratio imaginis sita est.

D. Augst. 1. de Genes. contra Manich. ca. 17. & 12. de Trinit. c. 7.

Hinc, confutata manet hæresis in principio difficultatis posita.

Hæresis.

CONCLVSIO II.

Methonymicè tamen non absurdè imago Dei appellari potest. Et ratio est; quia imaginem Dei optimè significant ea, quæ perspicuè in corpore relucent. Cùm corpus humanum, præ corporibus omnium animantium, habeat staturam, membra, vires, & organa rationi congrua. Vnde D. Aug. inquit. Non immeritò exterior homo dicitur particeps similitudinis Dei, non solùm, quia viuit; sed quia ad mentem se regentem conuertitur. Et alibi, corpus nostrum sic fabricatum est, vt erectum indicet nos meliores bestijs, & Deo similes.

D. Aug. lib. 83. q. q. 51. & cõtra Manich. vbi. s. De Eccleſiaſt. dog. c. vlt.

Octaua diffic. Quomodo imago à similitudine differt?

NOn immeritò hæc difficultas à doctoribus citatis discutitur. Nam si pro eodem similitudo, & imago sumerentur battologia, & inepta quædam nugatio in verbis Moysi offenderetur, dicẽtis in persona Dei. Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram; quia similitudo iam antea in imagine fuit comprehẽsa; quare non opus erat pluribus, si vnum sufficiebat, & imago similitudinem includebat. Varij sanctorum patrum varias differẽtias adduxerunt ad earum distinctionem, quibus omissis, sit conclusio.

Alex. Alen. 4. S. Th. art. 2. S. Bo. q. vlt. Geneſ. 1.

CON-

CONCLVSIO.

Similitudo non est imago, sed imaginis perfectio. Sensus enim germanus illius loci, faciamus hominem, &c. est, scilicet, faciamus hominem ad imaginem nostram, non qualemcunquè, sed apprimè nobis similem ita, vt homini nostra sit imago, non quæ naturam nostram obnubilet, vel obscurè exprimat, sed euidentiori claritate eius perfectionem manifestet. Nam B. Dama. lib. 2. per plura capita similitudinem in virtutibus, & gratia Spiritus sancti cum alijs sanctis patribus cõstituit. Sic enim habet B. Irenæus lib. 3. cõtra Valent. cap. 20. Quod perdidimus in Adam, hoc in Christo Iesu recepimus. Perdidimus autem iustitiam, pietatem, cæteraſquè virtutes, in quibus similitudo, quæ est imaginis Dei perfectio, sita est. Lege eundem lib. & B. Cyprianum ser. 3. de pœnitentia explicante locum. Stote perfecti; sicut pater vester cœlestis perfectus est, vbi ait. Erimus perfecti, si similitudo, quam Adam peccando perdiderat, in actibus nostris luceat. Vbi nomine similitudinis nihil aliud, quàm pietatis opera, intelligit. His suffragantur B. Amb. exponens illud Psa. 48. Homo cùm in honore esset. D. Basil. B. Hieron. & alij, quos citat Fœlisius. lege sequentem difficultatem.

Gen. 1.
B. Damaſ.
B. Irenæus.
B. Cyprian.
Matth. 5.
B. Ambro.
Pſalm. 48.
B. Baſil.
D. Hiero.

Nona difficul. Vtrùm Dei imago per peccatum amittatur?

NOta primùm cum Victorino Afro, à quo B. Hiero. Rethoricam didicisse fertur. in lib. 1. contra Arrium, vbi differens locum. Faciamus hominem, &c. ait. Aliud est iuxtà imaginem esse, quod quidem substantia est; aliud autem iuxtà similitudinem esse, quod non est substantia; sed in substantia, nomẽ qualitatis declarantiuum. Quod confirmauit Eucherius Lugdunensis Episcopus lib. 1. super Gen. eundem locum faciamus hominem, &c. explicans, vbi ita scribit. Inter similitudinem, & imaginem, hoc interest, imago Dei omnium, similitudo paucorum. Hoc namquè imago Dei ab excellentia diuinæ similitudinis distat, quòd

Caſtro cõtra hæreſ. verb. Adam, & Heua. hær. 2 Nota. 1. Victorian. Gen. 1. Eucherius.

imago Dei anima peccatrix esse non definit: ad Dei autem similitudinem, nisi anima sancta fuerit, non perueniet. Quia illa anima creata est per naturam, hæc dabitur consumari per gratiam. Quoniam, si nihil aliud est imago Dei, quàm mens naturaliter animæ humanæ collata, quid aliud erit similitudo, nisi feliciter beatitudo conferenda. Hæc Eucherius.

Nota. 2. Deinde animaduerte imaginis nomen non solùm capi in sacris literis iuxtà id, quod in natura situm est, & nunquàm perditur: sed aliquando etiam capi, iuxtà quasdam *Ad Col. 3.* animæ qualitates. Patet ad Col. 3. Expoliantes, inquit B. Paul. Vos veterem hominem cum actibus suis, & induentes nouum, qui renouatur in agnitionem secundum imaginem eius, qui creauit illum. Ex quo loco apertissimè colligitur, hanc esse datam à B. Paul. differentiam inter veterem, & nouum hominem: vt vetus homo, qui ad peccatum pertinet, non habeat imaginem Dei: quia, scilicet, bonitate caret: nouus autem homo, qui ad gratiam per Christum recuperandam pertinet, Dei imaginem gerat. Iuxtà quod oportet: vt ibi imago non solùm consistat in nuda animæ substantia: sed etiam in gratia, per quam *B. Ambro.* homo Dei formis fiat. Et B. Ambro. super hunc locum, inquit. Imago hæc in conuersatione bonæ vitæ intelligenda est, sicut dicit ad Corint. *1. Cor. 15.* Quemadmodum portauimus imaginem eius, qui de terra est; ita & portemus imaginem illius, qui de cœlo est. Ipse est ergo creator hominis, cuius imaginem portare nos iubet in sanctitate, & bonis operibus, quæ de filij Dei cognitione descendit. Hactenus D. Ambr.

CONCLVSIO I.

Hæreticum est asserere, imaginem Dei, quæ in nuda animæ substantia consistit, per peccatum amitti. Quantumcunquè enim homo se ipsum peccatis subdat, non perdit mentem, intellectum, nequè arbitrij voluntatem, in quibus sita est. Et ratio est; quia si in dæmonibus (vt B. *B. Dionys.* Dionys. docuit) quorum peccatum multò gratuius fuit, naturalia manserunt integra, quantò magis id factum esse in homine putandum est?

Deinde,

Deinde, si peccatum aliquod subtraheret de natura, crebrescentibus peccatis: tandem aliquando ipsa peccata totam animæ consumerent naturam, quod nefas est dicere, immo, & hæreticum. Cùm anima sit immortalis, & incorruptibilis. Et confirmatur conclusio varijs sacræ Scripturæ testimonijs, præsertim illo Psal. 38. In imagine pertransit homo: sed & frustrà conturbatur. Et illo. 1. Cor. 9. Vir non debet velare caput: quia imago, & gloria Dei est. Quæ testimonia de quocunquè homine dicta esse constat. Quale etiam est testimonium Genes. 9. Quicunquè effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius. Ad imaginem Dei, quippè, factus est homo. Et illud Iacobi. 3. Lingua maledicimus homines, qui ad imaginem Dei creati sunt. In quibus locis sacra Scriptura, tam de bonis, quàm de malis hominibus, in quibus etiam post peccatum remanet imago, loquitur.

Psalm. 38. 1. *Cor.* 9. *Gen.* 9. *Iacobi.* 3.

CONCLVSIO II.

Si imago iuxtà quasdam animæ qualitates capiatur, deperditur per peccatū & per pœnitentiam, mediante Christi gratia, renouatur. Probata manet conclusio in secundo notabili ex D. Paulo.

Hinc, si Origenes, quando affirmauit imaginem Dei per peccatum amitti, locutus fuit de imagine: vt in prima conclusione sumitur, meritò ab Epiphanio, Salaminę Episcopo in quadam epistola ad Ioannem Episcopum Hierosolymitanum, de errore reprehenditur. Si autem locutus fuit de imagine: vt in secunda conclusione, nulla erit in eo hæresis suspicio. Lege Castrum vbi suprà.

Append. *Orig.* *Epiphanius.*

Magist. Sent. Distinct. XVII.

Alex. Alen. S. Tho. locis infrà citādis S. Bon. Scot. Durà. Rica. & alij hac. d.

IN Hac distinctione differit Magister de anima rationali, & corpore, ex quibus homo, tanquàm ex suis partibus, constituitur, & de paradiso terrestri, in quo post creationem positus fuit.

Quæst. I. De anima rationali.

Alex. Alen. q. 59. S. Tho. q. 75. & deinceps, & S. Bon. d. 18. art. 2. & d. 19. ar. 1. Scot. hac. d. q. 1. & alij ibidem. & Ale. Alem. 1. vbi. S.

SEcutus methodum Aristoteleam, quam amplexus est noster Alex. q. citata, positis aliquot difficultatibus, absoluam quæstionem hanc.

Prima diffic. An sit anima rationalis?

CONCLVSIO.

NEgare animam rationalem esse, plusquàm hæreticum est. Nam, qui hanc conclusionem diffiteretur, innumerabiles errores, quos longum esse recensere, profiteretur. Et colligitur eius existentia ex manifestissimis eiusdem animæ actibus. Nam ratiocinari, verum à falso, & bonum à malo discernere, liberè velle, interpretari, artes inuenire, & alij id genus actus, indicant in homine esse aliquod principium, quod in alijs viuentibus nō reperitur. Hoc idem etiam figura corporis humani significat. Prona enim, cùm spectent animantia cætera terram, os homini sublime dedit, &c. vt B. Greg. Nazanzenus apud Alex. docet. Et tandem ex dispositione, & distinctione membrorum aptissimè deprehenditur.

B. Greg. Nazan.

Secunda diffic. Quid nam est anima rationalis?

Alex. Alen. S. Th. ar. 1. q. 75. & 76. S. Bona. Duran. q. 1. vbi. S.

CIrca hanc difficultatē duo sunt prænotanda. Primum hoc loco nō esse institutam disputationem de anima in genere, quæ ab Arist. 2. de anima diffinitur. Actus corporis physici, organici in potentia vitam habentis: sed de anima rationis participe.

Nota. 1.

Anima hæc humana, seu hominis, ratione diuersarū operationum, diuersa sortitur nomina. Dicitur enim anima, quatenus corpus vegetat, animat, vigoremque præstat, sine quo corpus instar trunci iaceret, qui effectus communis quoq; est

Arist.

Nota. 2.

animæ

animæ bruti. Vocatur quoquè ſpiritus omnis anima, ſiue ea rationalis ſit, ſiue irrationalis. Vt Gen. Mortua eſt omnis caro, quæ habebat in ſe ſpiritum vitæ. Aliquando etiam ſola anima rationalis ſpiritus nominatur: vt Ioan. 19. legitur de Chriſto. Et inclinato capite, emiſit ſpiritum, id eſt, animam, quam ipſe propria poteſtate emiſit: ſicut prædixerat. Poteſtatem habeo ponendi animam meam, & iterum ſumendi eam. Et quia dum cœleſtia contemplatur, ſurſum fertur: etiam ſenſus, dum ſentit, animus, dum ſapit, mens, dum intelligit, ratio, dum diſcernit, memoria, quando recolit, voluntas, quando vult, appellatur. *Gen. c. 6. & 7.* *Ioan. 19.* *Ioan. 10.*

Perinde animaduerte, diuerſis quoq; deſcriptionibus animæ rationalis naturam à diuerſis doctoribus, propter varios eius reſpectus, & operationes, declarari. Nota. 3.

Anima eſt Deiformæ ſpiraculum vitæ. Hæc declarat animæ eſſentiam, quatenus ad cauſam efficientem comparatur, & per eam à quibuſcunquè, ipſa non ſunt, ſecernit. Nam per particulam, Dei formæ ab animabus irrationalibus ſeparatur. Et ſpiraculum vitæ, eam ab angelis diſtinguit. De anima enim ſola Gen. 2. dicitur. Et inſpirauit in ipſum ſpiraculum vitæ. Vbi inſpirare, idem eſt, quod ſpiritum facere, & factum corpori infundere. Similiter, & inſufflare eſt flatum hominis facere, & factum corpori infundere. 1. Definitio. *Alex. Alen. m. 2. per totũ* *Geneſ. 2.* *S. Bona. ar. 1 q. 1. vbi. ſ. Caſtr. verb. anim. hær. 2. contra hæret. Appen.*

Hinc, ſicut quando Deus produxit verbo res ipſas, non fuit ibi vox materialis: ita quando inſufflauit, non fuit, mediantibus faucibus, & inſtrumentis corporeis.

Anima eſt ſubſtantia quædam incorporea, rationis particeps, regendo corpori accomodata. Ita definitur à D. Aug. in comparatione ad corpus, quod informat. Quæ etiã perfectè animæ naturã delineat: nam ſubſtantia ab accidentibus, incorporea à corporibus, rationis particeps à brutis, regẽdo corpori accomodata, ab angelis, illam ſegregat. 2. Definitio. *D. Aug. de anim. & ſpi.*

Anima eſt ſubſtantia ſpiritualis à Deo creata propriè ſubſtantiæ ſui corporis viuificatrix. Hæc quoq; definitio, qua à Caſsiod. in comparatione ad corpus, & ad ſe ipſam, quid ſit declaratur, optima eſt. Nam pars illa à Deo creata poſita eſt, 3. Definitio. *Caſsiod.*

ne quis animam Dei ſubſtantiam eſſe credat. Et pars proprię ſubſtantię ſui corporis viuificatrix, apponitur: vt à non viuentibus ſeparetur.

4. Definitio. Anima eſt ſpiritus intellectualis, ad beatitudinem in ſe, & in ſuo corpore ordinatus. Hæc definitio ſumpta eſt à ſuo fine, & eam tradidit Seneca apud Alexandrum, quæ eſt etiam rectiſsima.

Seneca.

5. Definitio. Anima eſt ſpiritus intellectualis, rationalis, ſemper viuens, ſemper in motu, bonæ, malæquè voluntatis capax. Hìc quid ſit anima ab effectis, & viribus, quibus agit in corpore definitur à D. Auguſt. in libr. de anima, & ſpiritu. Quam etiam attingere videtur D. Damaſc. vt Alex. teſtatur. Quæ erit perfecta, ſi duæ priores differentiæ, intellectualis, nempè, & rationalis, cognitioni: tres autem poſteriores, ſcilicet, ſemper viuens, ſemper in motu bonæ, malæquè voluntatis capax, motui accommodentur.

D. Aug.

D. Dama.

6. Definitio. Anima eſt omnium ſimilitudo. Hæc definitio eſt perinde recta, quæ deſumpta eſt ex ſimilitudine, quam cum rebus omnibus habet, quam D. Auguſt. libr. de anima, & ſpiritu illuſtrat, & declarat. Et ratio eſt: quia anima, aut ſecundum eſſe, aut ſecundum cognitionem cum rebus omnibus quodam modo conuenit. Nam conuenit cum ſubſtantijs corporeis inanimatis in eſſe, licet non in corporeitate: cum animatis in vita: cum ſenſibilibus in ſenſu: cum angelis in intellectu: cum Deo (ſiue dicatur ſubſtantia, ſiue ſuprà ſubſtantia, ſecundum Dionyſ.) in intelligentia.

D. Aug.

D. Dionyſ.

7. Definitio. Anima eſt ſubſtantia ſpiritualis, ſimplex, & indiſſolubilis, in corpore paſsibilis, atquè mutabilis. Hac definitione, quæ eſt profectò congrua, quatenus eſt à corpore ſeparabilis, definitur. Eſt enim animę ſubſtantia media inter inferiores, & ſuperiores ſubſtantias. Vnde ratione ſuperiorum: vtpotè, Angelorum, incorporea, paſsibilis, & mutabilis: ratione verò inferiorum ſubſtantiarum ſpiritualis, ſimplex, & indiſſolubilis, nominatur.

Tertia

Tertia diffic. Vtrùm anima rationalis conſtet ex materia, & forma?

SAnctus Bona. diuerſas offert opiniones, quibus prætermiſsis,& reuocatis in memoriam,quæ ſuprà.q.2.diſt.3. de Angelorum ſimplicitate ſcripſimus,ſit. *Alex. Alen. q. 60 . m. 2. art. 1. & q. 61. m. 1. & 62. m. 1. S. Tho. q. 75. ar. 5. D. Bon. ar. 1 q. 2. Scot. q. 1.*

CONCLVSIO.

Anima rationalis non eſt ex materia, & forma, compoſita. Et ratio eſt : quia ſi aliæ formæ non componuntur ex materia, & forma, multò minus anima rationalis, quæ inter omnes formas nobiliſsima, & ſimpliciſsima eſt. Deinde: quia cùm ex ente perfecto, & completo, non conſtituatur aliquod tertium per ſe, & ex anima rationali, & corpore conſtituatur homo, non erit anima ens completum: ſed,vel materia, vel forma pura: & cùm non ſit materia, erit forma. Quia dat eſſe homini,quod eſt proprium formæ.

Quarta diffic. Vtrùm anima ſit corpus?

CONCLVSIO.

ANima rationalis non eſt,nec eſſe poteſt corpus. Et ratio eſt:qa,quod ſpiritus eſt,corpus eſſe nequit. Dicēte Chriſto. Palpate,& videte:qa ſpirit⁹ carnē,& oſſa nō habet,ſicut me videtis habere. Et anima rationalis ſpirit⁹ eſt: vt ſacra Scriptura multis in locis docet. Eccle.3. Quis nouit, ſi ſpiritus filiorū Adam aſcendat ſurſum. Et Matth.26. Spiritus promptus eſt:caro autē infirma. Vbi nomine ſpiritus ſignificatur anima. Et Luc.23. In manus tuas, Domine,cōmendo ſpiritū meū. Et ad Gal.5. Caro cōcupiſcit aduerſus ſpiritū, &c. Quare cū anima ſit ſpiritus,non poterit eſſe corpus. *S. Tho. q. 75. ar. 1. Caſtr. contra hæreſ. verbo, anim. hær. 5. Luc. 24. Eccle. 3. Matth. 26. Luc. 23. Gal. 5.*

Hinc,cōfutatur error Tertuliani, qui docuit animam eſſe corpus, qui ſi intelligat eſſe corpus ita : vt partes habeat, in parteſq; ſcindi poſſet: quarū vna in vno ſit loco, altera in altero, ex locis citatis manifeſtè hæreticus eſſe conuincitur. *Hæreſis.*

Quinta diffic. Anima rationalis vnde originem trahit?

Alex. Alen. q. 61. m. 2. & q. 60. m. 3. ar. 3. S. Bon. ar. 2. q. 3. d. 18. Castr. hær. 3. contra hære. ver. anima. D. August. Gen. 2. B. Euch.

HAEc difficultas, quàm ex sui natura obscura sit, varię opiniones, ac etiam hereses, quę ipsius occasione ortę sunt, nobis ostendunt. Nam D. Aug. in. 4. lib. de origine animæ ex professo scriptis, & in epistola ad Hiero. & in ea, quæ est ad Optatum, & alijs in locis, quos præfati Doctores citant, dubius est. Perinde, & Eucherius libr. 1. super Gen. exponens illud. Et ædificauit dominus Deus costam, &c. sic ait. Quæritur, vtrùm fœmina de latere viri formata, ex eius anima acceperit animā? Et vtrùm, sicut caro nascentium ex carne, sic animę ex animabus procreētur? An nouæ semper procreentur à Deo ex nihilo. Quæ quidem quæst. in definiendo difficilis est: quia nihil est à sanctis viris, vel scripturarum autoritate manifestiùs pronunciatū. Hæc Eucherius. Sed iam ad singulas opiniones explicandas, & hæreses confutandas, accingamur. Fuerunt autem duę autorum classes. Vna affirmantium non esse aliam animarum originem, prętер creationem. Altera asserētium propagatione à parentibus traduci. Et qui sub alterutra classe continentur, sunt etiā inter se discordes. Nam inter primæ classis autores, quidam asseruerunt animas esse ex Dei substantia traductas, & esse quasdā diuinæ essentiæ particulas. Et hæc fuit hæresis Gnosticorum, quos secuti sunt Manichæi. Alij ex nihilo creatas esse affirmarunt. Et ex ijs, quidam somniant, omnes simul à principio cum angelis productas fuisse. Et inter istos, aliqui opinantur eas sua sponte ad corporis contubernium venire. Alij Dei ordinatione corporibus vniri. Et inter istos posteriores, quidam affirmarunt, quasdam earum in alio sæculo per pietatem Deo adhæsisse, assumptasq; ad Angelorum ordines fuisse: quasdam verò per inobedientiam à Deo recessisse, & in pœnam suæ pręuaricationis ad corpora demitti, meliora scilicet, vel viliora pro qualitate peccati vniuscuiusquè, tanquàm in carcerem. Et Manichæi confingebant, animas

Hære.

mas deſcendere ad minima quæquè bruta: ideoq; nulla mactanda eſſe: ne fortè anima patris in gallina occidatur: vt docet D. Auguſt. libr. 2. de animabus contra Manichæos. Fuit, & alius error prædictis vicinus Pythagoræ, quem ſequuti ſunt hæretici Albanenſes, & Albigenſes, qui dixerunt, animas tranſire de corpore in corpus. Secundæ claſſis autores ſunt etiam diuiſi, & diſcordes. Quia Tertullianus Apollinaris, & alij, quos D. Hieron. numerat in quodam dialogo ſuorum operum, ex traduce animas eſſe autumant: vt quomodo corpus ex corpore: ita anima filij naſcatur ex anima patris. Alij, vt D. Auguſt. & Eucherius: vt in principio difficultatis dictū eſt, neutram amplectuntur ſententiam, nec ſe in alterutrā partem determinant: ſed in vtraquè fluctuant. Ijs ita conſtitutis, concluſiones ſubijciamus, quibus veritas aperiatur, & hæreſes confutentur.

D. Hie. epiſt. 27. inter Auguſt. ad Mar. D. Aug. epi. 157.

CONCLVSIO.

Anima noſtra, nequè Dei ſubſtantia, nequè ex Dei ſubſtantia eſt. Et ratio eſt: quia tunc proprietates, quas Deo tribuimus, ei conuenirent: vt omnipotentia, de qua Geneſ. 18. Ego Dominus omnipotens. Et immutabilitas, iuxtā illud Malach. 3. Ego dominus, & non mutor. Et Iacob. 1. apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio. Et aliæ, quę nulla ratione animę competere poſſunt, cùm non ſolùm non poſſit omnia: ſed vix paucisſima præſtare valeat: ſitquè innumerabilibus mutationibus, & viciſſitudinibus ſubiecta. Quod ſatis in nobis paſsim experimur, cùm modò lętitia, modò triſtitia afficiatur, modò iracundia, modò manſueta ſit, modò quod antea nolebat, velit, & quod amabat, odio habeat, & modò virtutibus, modò vitijs ſtudeat. Vnde meritò Iob. de homine ſcripſit. Nunquàm in eodem ſtatu permanet. Fuit etiam canonizata in con. Braccaren. 1. c. 5. ſuorum decretorū. Vbi anathemate feriuntur Manicheus, & Priſcillianus aſſerentes, animas, & Angelos ex Dei ſubſtantia eſſe. Eſt, & à Leone. I. huius nominis Pontifice in epiſt. 71. c. 5. ad verbum expreſſa.

Geneſ. 18. Mala. 3. Iacob. 1. Iob. 13.

Hinc, deſtructa manet hęreſis Gnoſticorum dicentium, animam eſſe ex Dei ſubſtantia. Caſtro vbi ſuprà.

Hæreſis.

CONCLVSIO II.

hæresis. Hęreticum est docere animam priùs, quàm corpus, formatam fuisse. Constat expressè ex sacra Scriptura Gen. 2. *Gen. 2.* Nam ex ea apertissimè colligitur, priùs fuisse corpus formatum, deinde animam creatam. Legitur enim. Formauit igitur dominus Deus hominem de limo terrę, & inspirauit in faciem eius spiraculum vitę, & factus est homo in animā viuentem. Cùm dicit hominem formatum de limo terrę, corpus hominis expressit: quoniam anima nō est facta de limo terrę: sed corp⁹. Dicens inspirauit in faciem eius spiraculum vitę, animam declarauit: nā (vt suprà diximus) spiraculum vitę nominatur.

CONCLVSIO III.

Alex. Alen. q. 62. m. 3. S. Bo. d. 18. ar. 2. q. 2. Psal. 32. D. Aug. Animę non fuerūt simul cum angelis productę. Hęc conclusio colligitur expressè ex Psal. 32. vbi dicitur. Qui finxit figillatim corda eorū. Vbi per corda animę intelliguntur. Et D. Aug. lib. de Eccleśia. dog. credendū est, inquit, & firmiter tenendum, quòd non omnes animę sint ab initio creatę.

Error. Hinc, error Orig. libr. 1. Periarch. c. 7. & 8. & aliorum deprehenditur, qui animas simul creatas fuisse finxerunt.

CONCLVSIO IIII.

Hæresis. Alex. Alen. & S. Bon. vbi s. Rom. 9. 2. Cor. 5. Cast. hær. 32 q. 2. cā. quod verò. hæresis. S. Bon. q. 2. art. 2. d. 18. Hęreticum est asserere, animas antè peccasse, quàm corporibus vnirentur, & in corporibus, vel vt in carceribus detineri. Patet ad Roman. 9. de Iacob, & de Esau, de quibus dicit Apost. Antequàm aliquid boni, vel mali egissent, &c. Quare non ad punienda peccata, priùs commissa, animę eorum in corpora, tanquàm in carcerem, detrusę sunt. Et quomodo erit carcer animę humanū corpus, quod Apostolus indumentum animę vocat, & anima tantopere desiderat: vt nolit eo expoliari: sed post separationem superuestiri?

Hinc, confutatur etiam error, dicentium animam hominis esse priùs formatam, quàm corpus. Lege Castr. hęresi. 9. verbo anima, contra hęreses.

CONCLVSIO V.

Est quoq; hæreticum affirmare, animas de corpore in corpus transire, Et ratio est: quia si cuiusq; nostrū anima in alio priùs

priùs corpore vixiſſet, nõ poſſet non eſſe memor quorundã, quæ ibi geſsiſſet. Nam, vel decrepiti etiam frequenter ea memoria repetunt, quæ à teneris vngulis geſſerũt. Et dives epulo in inferno ſepultus non fuit immemor eorum, quæ in hoc ſæculo anteà contigerant. Lege Caſtrũ vbi ſuprà. hæreſi. 8. *Luc. 16.*

CONCLVSIO VI.

Anima vna ex alia anima propagari haud poteſt. Et ratio eſt: quia nec tanquàm ex cauſa materiali, ſicut corpus prolis ex corpore parẽtis, aut panis ex farina, nec tanquàm ex cauſa efficiente, nec vtroq; modo: ita, ſcilicet, vt anima parentis ſit efficiens, & materialis cauſa animæ prolis. Primũ enim non poteſt dici cauſa materialis: quia manet anima patris in patre, à qua eſt alia, & diſcreta filij anima. Eſt etiam anima patris ſimplex, & ſpiritualis, ab omni diuiſionis partitione immunis: quare non poterit eſſe animæ filij materia. Secundò neq; cauſa efficiens illius eſt. Et ratio eſt: quia nulla creatura aliquid facere poteſt, niſi ex præiacente materia (quia facere aliquid ex nihilo ſoli Deo proprium eſt) & cũ nulla, vt modo diximus aſsignari poſsit animæ materia, non poterit anima parentis eſſe efficiens cauſa animæ prolis. Neq; vtroquè modo: quia idem reſpectu eiuſdem non poteſt efficiẽs, & materialis cauſa eſſe. Et cùm non poſsit materiæ ſeparatim, vel efficientis cauſæ vicem gerere, non poterit vtriuſq; ſimul munus exercere. *Doct. locis in principio dif ficult. citatis, & S. Th. con tra gen. li. 2. cap. 86.*

CONCLVSIO VII.

Dici quoquè non poteſt animam cũ ſemine traduci, & trãſmitti. Et ratio eſt: quia primũ ſequeretur, animã eſſe mortalem. Nam cũ ſemen humanũ facillimè corrũpatur, fiatq; generationi inutile, perinde animæ in ſemine latentes interirent: quoniã rationes ſeminales, quæ in rebus ſunt, nihilo fortiores, ac firmiores ſunt rebus, in quibus exiſtunt: vt D. Aug. lib. 6. de Gen. ad lit. c. 9. docet. Deinde, quia ſi anima cũ ſemine traduceretur, verèq; tranſmitteretur, nunquã eſſet in vtero matris fœtus ſiue anima, quod apertiſsimè repugnat ſacræ ſcripturę. Exo. 21. vbi Moyſes ſanciuit diuerſam pœnã percutiẽti mulierẽ ſic, vt aborſũ patiatur. Quia ſi fœtus fuerit animatus, pcuſorẽ tãq; homicidã puniri præcepit: animã pro anima, &c. *32. q. 2. can. quod verò. D. Auguſt. Exod. 21. 32. q. 2. can. quod verò.*

Si

Si verò non fuerit animatus, pecuniariam mulctam statuit. Quare lex illa fœtum in vtero materno, antequàm animetur, non esse hominem indicat.

Can. quod vero. 32. q. 2.
D. Bona. q. vlt. d. 18.
B. Hilarius.
D. Ambros.
B. Cyril.
D. Chrysost.
Error.
Alex. Alen. q. 63.
S. Tho. q. 76. per totam. q.
S. Bona. d. 17 art. 1. & d. 18. art. 2.
Scot. d. 9. q. 2 & d. 17. q. 1.
Duran. q. 1.
Ricar. & alij eadem. d. 17.
Castro verbo anima cõtra hæreses, hæresi. 1.
1. q. 3. can. si quis obiecerit.

CONCLVSIO VIII.

Animæ organizatis corporibus à Deo creantur, & creãdo infunduntur, & infundẽdo producũtur, quod est in masculis circa. 40. aut. 45. diem, in fœmellis, secũdum quosdam, circa 84. diem. Et ratio est; quia debuit Deus sibi soli animarũ creationem reseruare. Tũ propter earum dignitatẽ, cùm eas ad seipsum cognoscendũ, & amandum, & vt ipso fruerẽtur, creauerit. Tum etiã propter animarũ immortalitatẽ: quia cùm solus Deus sit, qui habet vitam in semetipso, & vitam indesicientem, solus est, qui potest producere perpetuũ vitæ principium. Hæc conclusio multis sacræ scripturæ locis in quibus Deus omnium creator nominatur, & sanctorum patrum testimonijs potest confirmari. Et si per tempus licet, lege B. Hilarium lib. 10. de Trinit. propè finem. Et D. Ambros. lib. de parad. c. 11. de Noe, & arca. c. 4. & 25. & epist. 21. & Cyril. lib. 1. in Ioan. c. 9. D. Chrysost. homil. 23. in Ioan. & alios, quos sequitur Magister dist. 18.

Hinc, confutatur error dicentiũ, animas non creari à Deo: Contra quem disputat Castro verbo anima, errore quinto.

Sexta diffic. Vtrùm anima rationalis sit forma hominis.

CIrca hanc difficultatem fuit hæresis cuiusdã Petri Ioãnis, qui concedebat, animã rationalem esse formã corporis, nõ tamen sub hac ratione, qua rationalis: quia per hãc rationẽ, dicebat ille, non potest corpus informare.

CONCLVSIO.

Anima rationalis, in quantum rationalis est, forma essentialis corporis humani est. Hæc conclusio est de fide. Et ratio est: quia ex opposita conclusione sequuntur multæ hæreses. Primùm sequitur, hominẽ non esse Dei imaginem: quia imaginem in anima impressam esse ab omnibus conceditur,

ur: hac ſola ratione, qua rationalis eſt. Secundò non eſſe hominem liberũ: nam ſublato ab homine eo, quod rationale dicitur, etiam oportet ſeparare ab eodem id, quod eſt liberũ. Quoniã libertas ſine ratione eſſe nequit. Tertiò nullo modo poſſe mereri, aut demereri. Quoniam id, quod liberum non eſt, nunquàm à Deo, ſiue ad pœnam, ſiue ad gloriam, imputatur. Quare neceſſariò confitendum erit animã rationalem, etiã in quantùm rationalis eſt, eſſe formã corporis humani. Quod etiam definitum fuit in concil. Vienen. Et refertur de ſum. Trinit. & fide Cath. cap. vnico, vbi condemnatus fuit error dicti Petri Ioannis.

De pœn. d. 1. can. reſuſcitatus.

hæreſis.

Sept. diffic. Vtrùm anima rationalis ſit immortalis.

HAEc difficultas longiſsimam diſputationẽ poſtulat: breui tamen eſt expedienda. Nam, qui plura videre deſiderat, doctores citatos legat. Immortale dicitur aliquid bifariam. Primò, vt ſolùm moriendi actum neget. Et ita immortale dicitur, quod nunquàm morietur, quamuis mori poſſet. Quo modo: vt infrà dicetur, aliqui affirmarunt, Adam, ſi in iuſtitia perſeueraſſet, immortalem futurum ita: vt licet potentiam haberet ad mortẽ: nunquàm tamen mortuus fuiſſet. Secundò immortale ſumitur, prout non ſolùm negat actum: verùm etiam potentiã mortis ita: vt ſicut nunquàm morietur, ita nec mori poſsit. Et hoc modo Deum immortalem eſſe confitemur.

S. Tho. q. 75. art. 5.
S. Bo. d. 18. q. vlt. & d. 19. ar. 1. q. 1.
Dur. q. 3. d. 18.
Caſtr. contra hær. ver. anima hæreſi. 7.

CONCLVSIO.

Anima hominis immortalis eſt. Hęc concluſio eſt de fide, quæ variis in locis ſacræ Scripturæ clariſsimè docetur. Eccle. vlti. Reuertatur puluis in terram ſuam, vnde erat, & ſpiritus redeat ad Deum, qui dedit illum. Et Iob. 21. Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendum. Et Matth. 10. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam nõ poſſunt occidere. Alios locos reperies apud Doctores citatos, quos breuitati ſtudens, prætermitto. Fuit etiam hæc veritas catholica definita expreſſè ab Eccleſia ad verbum in concil. Lateranenſi ſub Leone. X. celebrato. Ratione confirmatur: quia cùm

Nota.
Eccl. 12.
Iob. 21.
Matth. 10.

Arist. 3. de anim. tex. 6. cùm anima rationalis sit per se subsistens, secundum suam substantiam: vt constat ex eius propria operatione, quæ est intelligere, quamuis corpus intereat, illa profectò supererit. Hanc quoquè veritatem confessi sunt antiqui philosophi, Pithagoras, Plato, Socrates, & Aristo. multis in locis. Lege S. Thom. 2. contra gent. cap. 78. 79. Et Ferrari. in comment. Et Aristo. libr. 1. de anima, qui quando dubitat, agit inquirendo veritatem, & non definiendo. Est tandem, hæc veritas primùm totius religionis Christianæ fundamentum. Si enim animæ nostræ simul cum corporibus interirent; qui in Christo credimus, miserabiliores cunctis hominibus essemus: vt D. Paul. 1. Cor. docet.

1. Cor. 15.

DVB. *Sunt animæ immortales ex dono Dei? An ex natura sua?*

S. Tho. q. 50. ar. 5. & vbi. §. S. Bona. q. 1. d. 19. 1. Timot. 6.

QVemadmodū corpora nostra, post resurrectionem, per gratiam Dei erunt immortalia: licet ex natura sua corruptibilia sint? Ratio dubitandi est: quia D. Paul. 1. Timoth. 6. de Deo dicit. Qui solus habet immortalitatem. Et concil. Constan. 6. actio. 11. dicit, angelos, & animas esse incorruptibiles, non per naturam: sed per gratiam.

CONCLVSIO.

Secundum fidem tenendum est, animas esse immortales, non ex peculiari Dei gratia: sicut erunt corpora post resurrectionem. Definita est expressè in concilio Lateran. citato. Vbi dicitur, animas nostras rationales esse formas corporum essentiales, & per eandem naturam incorruptibiles. Et ratione confirmatur: quia omnes animæ rationales sunt formæ simplices, & omnis corruptio fit per separationem formæ à materia; & cùm esse per se istis formis competat per naturam, tale esse erit inseparabile à forma.

Appen. Gabr. caute legendus.

Hinc, cautè legendus erit Gabriel. 2. d. huius. 2. quæst. 1. concluſ. 6. qui ait, angelos esse incorruptibiles: quoniam miseri-

miſericordia Dei tenentur ne corruant. Quare ſimiliter, & animę natura ſua erunt corruptibiles, cũ angeli ſint nobiliores ſpirituales creaturæ. Nam licet, verum ſit, quod ſi Deus non teneret huiuſmodi creaturas, angelos, ſcilicet, & animas; vt docet Gabr. in nihilum reſoluerentur; nihilominus tamẽ ex natura ſua ſunt incorruptibiles. Et ratio eſt; quoniam, vt perpetuò perſeuerent, ſatis eſt communis influentia, & generale auxilium. Et eſſet maximum miraculũ illas annihilare. Et quia per naturam ſine miraculo nequeũt corrumpi: ideo ſunt per naturam incorruptibiles. At verò, vt creaturæ corruptibiles, nunquàm intereant, non ſufficit generale auxiliũ. Sed, vt perpetuò ſint: quoniam in ſeipſis habent intrinſecè corruptionis principium, ſpeciale auxilium, & miraculum deſideratur.

Autoritati D. Paul. citatę reſpõdetur, accepiſſe immortalitatẽ: quia Deus minimè mutatur, reliquæ omnes creaturæ ſunt mutabiles, & quæ incorruptibiles ſunt mutationi ſubijciũtur, vel ſecundũ cogitationẽ, vel ſecundũ eſſe. Hæc D. Ambroſ. ad Gratianum. Et S. Tho. in eodẽ loco. Vel dic ſecũdò, angelos, & animas non eſſe per naturã immortales: quemadmodũ Deus: quia Deus habet immortalitatẽ à ſemetipſo, reliquæ autem res incorruptibiles habent immortalitatẽ, nõ à ſeipſis ſed à Deo. Hæc B. Diony. de diui. nomi. c. 6. Conciliũ autẽ citatum in contrarium ſatis ſe explicat. Nam dicit, angelos, & ex conſequenti animas, non eſſe per naturã immortales; ſicut Deus; quia Deus à ſemetipſo: angeli verò, & animæ Dei beneficio. Et appellat gratiam, gratuitã naturam à Deo datã: non autẽ vocat gratiã bonã Dei voluntatẽ. Vel fortaſsis vocat gratiã, diuinam cõſeruationẽ, qua oẽs creaturę indigẽt.

D. Ambroſ. S. Thom. B. Dionyſ.

Hinc, etiam confutantur duæ hæreſes. Vna Sadducæorũ, dicentiũ, animas ſimul cũ corporibus interire. Vnde negabãt etiam reſurrectionẽ. Quã hereſim Chriſtus ſuo ore proprio cõfutauit: dicens. Non legiſtis, quod dictũ eſt à Deo dicẽte vobis. Ego ſum Deus Habraã, & Deus Iſaac, & Deus Iacob. Nõ eſt Deus mortuorũ; ſed viuentiũ. Vnde colligitur, q cùm nõ viuãt in corporibus, viuũt alicubi eorũ animę. Altera hęreſis fuit Arabũ, qui dixerũt animas ſimul cũ corporib⁹ interire; ſed

Hæreſis. Matth. 22. Actor. 23. Exod. 3.

sed post modũ in resurrectione iterũ cùm corporibus susci tari. Et contra illas agit Castro vbi suprà. Alexand. Alen. & S. Thom. quæst. citatis, & alijs nonnullis sequentibus quæstionibus distinct. hac. 17. & sequentibus innumeras, præsertim de anima difficultates, & de corpore etiam hominis tractant, quas data opera missas facimus: ne breuitatem, cui studemus, longiùs quam par est, progredientes, obliuioni tradamus.

Alex. Alen. q. 58. S. Th. q. 102 doctores hac dist. 17. S. Bon. super liter. Scot. q. 2. Duran. q. 3. Ricar. Alex. Alen. m. 1. S. Tho. art. 1. et alij vbi. ñ. 1. Notab. D. August. 2. Nota. Genes. 2. D. Aug. de ciuit. Dei. c. 21. D. August.

Quæst. II. De opere collocationis, ideſt, de paradiso terrestri.

HAEC quæst. positis aliquot difficultatibus, erit conspicua.

Prima diffic. Vtrùm paradisus terrestris sit locus in terra corporeus, vel rei spiritualis figura?

TRES sunt de hac re sententiæ; vt refert Magister ex D. August. 8. super Genes. ad literam. c. 1. Quidã namquè corporalem duntaxat admisserunt paradisum. Alij methaphoricum, & spiritualem tantum. Tertij verò corporalem, & spiritualem simul constituerunt. Et os sequitur Magister cum D. August. Paradisus in sua generali significatione dicitur, vbicunquè feliciter viuitur. Ita habetur ex D. Aug. ad Dardanum. Paradisus in sacra scriptura, vel sumitur spiritualiter: vt Luc. 23. Hodie mecum eris in paradiso. Vel corporaliter, vt Genes. 2. plantauerat Dominus Deus paradisum voluptatis à principio, de quo infrà. Rursus paradisus spiritualiter significat triplicẽ paradisum, nempe, anagogicum, ideſt, beatum cœlicolarum cœtum, allegoricum, ideſt, Ecclesiæ militantis locum, & moralẽ, ideſt, amenitatem virtutum in anima, siue bonæ conscientiæ tranquilitatem. Lege D. August. lib. 14. de ciuit. Dei. c. 26. & lib. de Gen. ad lit. c. 5. & 6.

Semper

Semper diuina Scriptura eſt interpretanda in ſenſu literali, & hiſtorico, quando ex tali ſenſu nõ ſequitur aliquod inconueniens, vel abſurdum: ſuper quem ſenſum ſpiritualis ſenſus eſt fabricandus. D. Aug. eſt. 8. ſuper Geneſ. ad literam. c. 1. & 13. de ciuit. Dei. c. 21. Regula. 1. *D. Auguſt.*

Hoc proprium eſt diuinæ Scripturæ (maximè veteris teſtamenti) quòd in ea non ſolùm ſignificant voces: ſed & res geſtæ à ſapientiſsimo Deo præordinatæ ſunt figuræ, aptiſsimæ futurorum, & rerum ſpiritualium. Et probatur: quia, vt B. Paul. docuit: Omnia in figura contingebant illis, ſcilicet, antiquis Dei cultoribus ſub lege, & ante legem. Sara namq;, & Agar erãt vera fœminei ſexus corpora: nihilominus ſignificabant duo teſtamenta. Petra etiam Chriſtum præfigurabat: tamen in deſerto monſtrabatur, quæ copiam aquarum effuderat. Regula. 2. *D. Aug. 12. de Gen. ad li. c. 5. & 24. & 13. de ci. Dei. c. 11. & 21. 1. Cor. 10. Gala. 4.*

CONCLVSIO I.

De fide eſt, paradiſum fuiſſe locum corporeum in terra. Probatur: quia Gen. 2. deſcribitur paradiſus quibuſdam conditionibus, & circunſtantijs: vt patet de arboribus, & fluminibus, quibus quidem circunſtantijs aperiſsimè conuincitur corporeum eſſe paradiſum. Hanc veritatem Catholicam probat D. Aug. in lib. q. ſuper Geneſ. ex illo loco. Vniuerſa illa terra irrigabatur, ſicut paradiſus. Et D. Chryſ. homil. 13. in Geneſim idem tenet. Fuitquè hæc veritas canonizata in ſexta ſynodo Conſtantinopo. actio. 11. Et tandem ex prima regula cõfirmatur. Ex hac enim interpretatione nullum abſurdum, vel inconueniens ſequitur. Et cùm ſenſus Gen. ſit hiſtoricus, oportet ſaluare ea, quæ ſecundum ſenſum literæ, & hiſtoriæ dicuntur. *Gen. 2.* D. *Aug. Geneſ 3.* D. *Chryſoſt.*

CONCLVSIO II.

Poteſt quoquè, non ſolùm literaliter: (vt dictum eſt) paradiſus: verùm etiam ſpiritualiter declarari. Cõcluſio hęc ex 2. notab. & ex. 2. regula apertiſsimè colligitur. Et eſt D. Aug. vbi refert opiniones in principio citatas. *D. Aug. Append.*

Hinc, lignum vitæ in medio paradiſi accipitur primò literaliter pro materiali arbore, cuius fructus habebat virtutẽ preſeruandi vitam. Secundò ſpiritualiter ſignificat Chriſtũ, *D. Aug. lib. 13. de ciuit. Dei. c. 21.*

Dei ſapientiam, vel Chriſti crucem. Et lignũ ſcientiæ boni, & mali ibidem materialis arbor fuit: quæ quidem ita appellabatur, propter futurum malorum euentum.

hæreſis. Hinc, confutatus manet error Origenis, qui aſſeruit, paradiſum ſpiritualiter tantùm eſſe intelligendũ. Vt D. Aug. *D. Aug.* libr. 2. de hæreſib. cap. 43. docuit. Et cap. 59. tribuit eãdem *B. Hiero.* Seleucianis. Quam hęreſim impugnant B. Hiero. in epiſt. ad *Epipha.* Pama. de erroribus Orig. & Epiphanius in epiſtola ad Ioannem Hieroſolymitanum Epiſcopum, quæ habetur in. 2. tomo epiſtol. B. Hieron. quem citat S. Thom in hoc. 2. præſenti diſtinct. 17. art. 2. quæſt. 3.

Secunda diffic. Fuit ne paradiſus aliquis determinatus locus; vel potiùs tota terra?

Hugo. HVGO De ſancto Victore in annotat. ſuper Gen. ſcribit, quoſdam opinatos fuiſſe paradiſum ante peccatum fuiſſe totam terram. Ita ſentit quædam gloſſ. & citatur in caten. aurea.

CONCLVSIO.

Qui paradiſum non eſſe determinatum locum aſſereret temerarius: immo hæreticus eſſet. Et ratio eſt: quia communis ſanctorum ſententia determinatum eſſe locum confite-
Geneſ. 2. tur. Et probatur: quia dicitur Geneſ. 2. Tulit Deus hominem, &c. ſcilicet, de loco, in quo condiderat illum. Quare non tota terra erat paradiſus. Et fuit ob culpam ejectus de
Gen. 3. paradiſo, & nõ de tota terra. Et poſuit Deus angelũ ad viam paradiſi cuſtodiendam.

Tertia diffic. In qua mundi parte fuit terreſtris paradiſus ſitus?

Doct. vbiq. VAriæ fuerunt de hac re opiniones. Beda vſquè ad lu-
S. Tho. narem circulum pertingere dixit. Alij ſub æquinoc-
S. Bon. Dur. tiali in monte ſuper omnem altitudinem montium elevato

eleuato conſtituunt, vbi aquæ diluuij non attingerunt. Hæc fuit opinio S. Thom. in. 2. diſt. 17. quæſt. 3. art. 2. & Bona. & Dura. vbi ſuprà. Et Marſilij. q. 11. art. 1. Tertia fuit opinio communior Magiſtri hac. d. Et S. Tho. hoc loco. Lact. Firm. lib. 2. diuinarum inſtitutio. c. 13. Dama. lib. 2. c. 11. Iſido. lib. 14. etymolo. c. 13. & aliorũ, quę ſequenti concluſione continetur. *Lactan. D. Damaſ. Iſidor.*

CONCLVSIO.

Paradiſus eſt locus in orientali parte conſtitutus. Et probatur autoritate Hebræorum ſecundum tranſlationem. 70. interpretum, dicentium. Et plantauit dominus Deus virgultum in delitijs ab initio, non temporis inquit gloſſ. ſed loci, id eſt, orientis, in quo poſuit hominem, quem formauerat. Et confirmatur ratione: quia cùm homo ſit præſtantior cæteris creaturis, dempto Angelo, quo paulò minor eſt, erat collocandus in præſtantiori loco, & nobiliori, qualis eſt orientalis pars. Propterea quòd ab ea incipit motus. Vnde. 2. de cœlo dextera pars ab Ariſt. nominatur. Sancti, qui dixerunt paradiſum poſitum eſſe in monte alto, qui pertingebat vſq, ad globum lunarem, locuti fuerunt hyperbolicè, ſicut in ſacra Scriptura frequenter habetur. *Ioſeph. lib. 1. de antiq. c. 2. Pſalm. 8. Ariſt.* Nota. 1.

Quando doctores affirmãt, paradiſum eſſe in oriente, non loquũtur abſolutè: ſed vel reſpectu terræ ſanctæ, vel reſpectu terræ, quam habitabãt: vt quando Matth. ſcribit, Magos veniſſe ab oriente, loquitur reſpectu loci, in quo ſcribebat euangelium: vel vbi natus eſt Chriſtus. Nota. 2. *Matth. 2.*

Quarta diffic. In qua parte Orientis fuit paradiſus?

CONCLVSIO.

NOn fuit in extremis partib⁹, quas paulò poſt lapſum patres noſtri cognouerunt. Et ratio eſt: quia aliæ partes fuerunt orienti propinquiores, quàm paradiſus. Propterea quòd ciuitas, quam poſt fratricidium ædificauit Cain, erat magis orientalis, quàm Edem, in qua Edem fuit paradiſus. Et cõſtat apertiſsimè Ge. 4. egreſſuſq, Cain à facie dñi, habitauit profugus in terrã ad orientalem plagã Edem. *Gen. 4.*

Quinta diffic. In qua igitur parte orientali erit paradisus?

VAriæ fuerunt sententiæ. Quidam enim dixerũt fuisse in Salmatia Asiatica in montibus Armeniæ: quia ibi est mons Taurus, à quo emanãt quatuor flumina potentissima, de quibus infrà. Alij esse in Mesopotania existimant: quia Tygris, & Eufrates illam circumeunt. Alij verò opinantur esse in Palestina, vbi erat Sodoma, & Gomorra. *Gen. 13.* Gen. 13. Quia irrigabatur, sicut paradisus domini.

Prima Propositio.

Paradisus non est in Salmatia Asiatica. Et ratio est: quia regio illa est frigidissima.

Secunda Propositio.

Verisimillimum est paradisum in. 4. climate esse constitutum. Ratio ex scriptura colligitur: quia regiones, quas coluit Adam, post peccatum, sunt in. 4. climate. Non enim credendum est, quòd ad magnam distantiam discesserit. Tum etiam: quia omnes ciuitates, quas habitauit, sunt in. 4. cli- *Iosue. 14.* mate: vt patet de Hebron, vbi Adam maximus sepultus est. Vbi B. Hieron. irridet eos, qui dicunt fuisse sepultum in caluario sub cruce Christi. Et potest confirmari ex eo, quod in Genes. dicitur, habitasse Adam propè paradisum: vt tantæ rei amissę recordaretur. Quod autem fuerit antè paradisum: patet ex translatione. 70. interp. eiecit Deus Adam de paradiso, & stare fecit antè paradisum. Item vbi nos habemus: plantauitquè Deus paradisum voluptatis, in hebraica veritate habetur. Plantauitquè Dominus paradisum in Edem. Et Edem est in quarta climate. Sed vbi modo sit, ignoramus.

Sexta

Sexta diffic. Fuit ne aquis diluuij innũdatus?

CONCLVSIO.

AQuæ diluuij non illum attigerunt. Et ratio eſt: quia ſicut tanta cathacliſmi innũdatio fuit miraculoſa: ita mirabili Dei ordinatione, potuit hic locus à diluuio præſeruari. Et cõfirmatur exemplis ſacræ Scripturæ: quem-admodũ Aegyptus, Iſraelitis clara luce gaudentibus, fuit horrore palpabilium tenebrarũ percuſſa. Et rurſus Iſraelitis panem cœlitus miſſum ad manducandũ præbuit: quem tamẽ Iebuſeis, & Amorreis nõ adminiſtrauit. Et confirmatur exẽplo maris, quod præbuit Iſraelitis adytum. *Exod.* 10.

Septima diffic. Fuit ne paradiſus locus humanæ habitationi conueniens?

CONCLVSIO.

FVit. Et ratio eſt: quia, cùm homo in ſtatu innocentiæ fuerit potens nõ mori, fuerunt illi duo neceſſaria, nẽpè, ſumptio cibi ad reparandum, quod per calorem naturalem ex humido radicali conſumebatur, & maxima aeris temperies. Quia mors ex defectu iſtorum naturaliter euenit. Quæ quidem Deus, qui in neceſſarijs non deficit, homini in paradiſo contulit. Dedit enim illi fructus omnium arborum, præſertim ligni vitæ, & aerem temperatiſsimũ. Erat namq; locus hominis dignitati, & conſeruationi, & perpetuitati naturæ conuenientiſsimus. Nam in eo erat diſpoſitio magnificæ gloriæ, & ſuper admirandę virtutis, & aptitudo ad influẽtias cœleſtium contemplationum. *Doct. vbi ſ.*

Hinc, cùm paradiſus locus ſit ameniſsimus, vnde Hebræi nominant Geneedem, id eſt, ortum delitiarum, & Græci delitiarum ortum. Et Latini paradiſum voluptatis: & ad bonitatem loci, teſte Ariſt. 6. Politico. amœnitas ſitus, & vegetabilium, & fluminum, & influentiarum, & aeris, &c. deſideretur. Ideo Dominus in paradiſo terreſtri de humo, id eſt, de terra humectata produxit omne lignũ pulchrum viſu, id eſt, omnem arborem pulchram, quantùm ad colorẽ, & figuram ramorum, florum, fructuum, & foliorum: & ſuaue ad veſcen- *Append.* 1. *Ariſt.*

dum, ſcilicet, vt eſſent homini, ad ſpirituale delectamentum; & ſalutare nutrimentum. Nam homo pro ſtatu naturę integrę habuiſſet animalem vitam cibis conuenientiſsimis pro conſeruanda ſanitate indigentem.

Appen. 2. Hinc, propter loci dignitatem nullum brutorum animalium fuiſſet in paradiſo. Nam quando eis nomina impoſuit, fuerunt miniſterio angelorum introducta, & ſtatim eiecta. Et ſerpens à dęmone, Deo permittente, fuit adductus: vt Heuam tentaret.

Octaua diffic. Ad quid Deus primum hominem in paradiſo poſuit?

Alex. Alen. m. 2. S. Tho. ar. 3. & alij vbi S. D. Aug. Gen. 2.

HAnc diffic. pręcipuè tractant Alex. & S. Tho. & abſoluunt eam cum D. Aug. lib. 8. Gen. c. 8. 9. & 10. & 11.

CONCLVSIO.

AD hunc finem: vt operaretur, & cuſtodiret illũ. Hęc concluſio expreſſè habetur Gen. 2. vbi legitur. Tulit ergo dñs, Deus hominẽ, & poſuit eum in paradiſum voluptatis: vt operaretur, & cuſtodiret illum. Qui locus dupliciter iuxtà ſententiam D. Aug. locis citatis poteſt declarari. Primò: vt ipſe Deus operaretur, & cuſtodiret illũ, id eſt, hominem. Operaretur quidem, illum iuſtificando, & cuſtodiret, à malis eundem tuẽdo. Secundò poteſt intelligi: vt homo operaretur paradiſum, nõ operatione pœnali, nec in ſudore, & labore: quinimò in delitijs, & voluptate. Vel magis: vt ſe in paradiſo operaretur: ne quicquam ex acceptis ſibi perperã amitteret, & cuſtodiret ſe ita Deo gratũ: vt nõ inde maxima cũ confuſione eijceretur. Nõ enim ab alienis inuaſoribus cuſtodiendus erat: quia omnes beſtię erant ei ſubiectæ. Lege Alex. Alen.

Appen. S. Tho. ar. 4. vbi S. Hinc colligitur hominẽ nõ in paradiſo fuiſſe creatũ: ſed extrà illũ. Dicitur enim in tex. Tulit ergo dñs Deꝰ hominẽ ſcilicet, quẽ anteà formauerat, & poſuit, &c. Et ratio eſt: qa talis locus non cõueniebat ei ex natura: ſicut angelis, ſecundũ naturalem dignitatem cœlũ empyreum, in quo creati fuerunt: ſed per gratiam: vt quid homini per naturam, & quid per gratiam competeret, cognoſceretur?

Nona

Nona diffic. Quot genera lignorum, seu arborum inseruit, & produxit Deus in paradiso?

CONCLVSIO.

TRia. Et probatur inductione, siue partium enumeratione: quia primum genus fuit earum arborũ, quæ ad substantiam humidi radicalis actione coloris naturalis resolutam, reparandam, & restaurandam pertinebant. Huius generis erãt omnia ligna paradisi, præter lignũ scientiæ boni, & mali, & lignum vitæ. Secundi generis fuit lignũ scientiæ boni, & mali, à Deo prohibitũ: non quòd malũ, aut noxiũ esset, cùm omnia à Deo creata essent valdè bona: sed propter putæ, & simplicis obedictiæ meritũ interdicebatur. Tertium fuit lignum vitæ ad immortalitatẽ, cuius vsu virtus caloris naturalis fortificabatur, & species primi humidi radicalis, ne ab extranei admixtione dilaberetur, confortabatur. Continentur autem 3. genera lignorum expressè Gen. 2. vbi dicitur. Produxitq, dominus de humo omne lignum pulchrũ visu, & ad vescendum suaue: lignum etiam vitæ in medio paradisi, lignumq; scientiæ boni, & mali.

D. Aug. *lib.* 13. *de ciui. c.* 20.

Gen. 2.

Decima diffic. Dedisset ne fructus arboris vitæ tempore infinito, semel sumptus, vitam?

DE hoc ligno latiùs infrà. dist. 19. Fueruntq; vt ibidem poteris videre duæ de hac re sententiæ D. namquè Aug. sæpiùs fuisse accipiendum opinatur, & ob hoc lignum vitæ dictum, quòd contra vetustatem daret stabilitatem. Nam, vt in proxima diffic. diximus, humidum radicale, seu calorem natiuum debilitari non sinebat: atq; ita senectutẽ arcebat. Quæ de sententia D. Aug. ex caloris natiui diminutione proficiscitur. Alij putarunt, semel sumptum potuisse hominem in statu immortalitatis vitæ transferre.

D. Aug. *lib.* 13. *de ciui. c.* 20. *lib.* 14. *c.* 26. *libr.* 6. *de Gen. ad lit. c.* 25. *libr.* 1. *de pecca. mer. remis. c.* 3. *& li.* 2. *c.* 20.

CONCLVSIO.

Haud semel sumptus vitã infinitã dare potuisset. Et ratio est: quia virtus illius arboris, sicut & aliorum corporum, erat finita: atq; ita nõ poterat fructus illius arboris semel sumptus

vitam tempore infinito dare: sed ad certum tempus. Et si iterum, atq; iterũ sumptus fuisset, multis annis non tamen tempore infinito, illum comedens vixisset.

Append. *Genes. 3.* Hinc, locus Gen. 3. Nunc ergo, ne fortè mittat manũ suam; & sumat etiam de ligno vitæ, & comedat, & viuat in æternũ, erit ita intelligendus: vt æternum pro longo tempore sumatur. Et hoc modo, quæ diuturna sunt, æterna in sacris literis nominantur. Vt Exodi. 21. Perforabit aurem eius subula, & erit seruus in sæculũ, id est, toto tẽpore vitæ suæ. Et Psal. 102. Misericordias domini in æternum cãtabo, id est, longo tempore, toto huius vitę meę curriculo. Et Hiere. 2. A sęculo confregisti iugũ meum, id est, à multo tẽpore. Quia eadem istis in locis ponitur dictio. Vox enim Hebræa leolã non solum, quod est sempiternum: sed etiam longum tempus significat.

Exod. 21. *Psalm. 102.* *Hiere. 2.*

Vndecima diffic. Cur arbor scientiæ boni, & mali appellata est?

D. *Aug. lib. 13. de ciuit. c. 20. & lib. 8. de Gen. c. 5. & 6.* QVidam contentiosi, & amentissimi homines somniarunt, Adam à comestione ligni, nactũ fuisse boni, & mali scientiam: vt D. Chrysost. homil. 16. super Genes. scribit.

CONCLVSIO I.

D. *Chrysost.* Nomen scientiæ boni, & mali non ei à natura sibi à Deo indita conuenit: sed posteà ab euentu tale nomen accepit. Et ratio est: quia quàm primùm homo fructum illius arboris manducauit, quanta esset inter bonũ obedientiæ, & malum inobedientię erga Deũ distantia, per infelicem experiẽtiam agnouit: quemadmodùm fures addiscunt, quantùm sit malum furari, quantaq; pœna dignũ, dum suspenduntur. Tum etiam ex dæmonis promissione, qui illis, post degustatum pomi ferculum, scientiam boni, & mali pollicebatur. Homo enim, si non comedisset, nunquàm malum pœnalis miseriæ expertus fuisset: sed sine interruptione in delectatione puri boni perstitisset.

CONCLVSIO II.

Error. Summa dementia, maximusq; error est: ne dicã hæresim, asserere Adam à comestione ligni scientiam boni, & mali nactum

ctum fuiſſe. Et ratio D. Aug. eſt: nam, qui animantibus nomina indidit, & qui aſſequutus fuit admirabilem prærogatiuam prophetiæ, quã de muliere pronuntiauit, dicendo: hoc nũc os ex oſsibus meis, & caro de carne mea, quomodo quid bonum, quid vè malum eſſet, ignoraret? D. Aug. *lib. cont. aduerſ. leg. & proph. c.* 14.

Duodecima diffic. Fuit ne Adam cœcus antè ligni prohibiti commeſtionem?

RAtio dubitandi eſt: quia dicitur in textu ſtatim à commeſtione apertos fuiſſe oculos eorum. D. *Chryſoſt. vbi. ſ.*

CONCLVSIO.

Non eſt exiſtimandum, primos parentes inſtar canũ cœcos eſſe creatos, & nõ creſcendo: ſed peccãdo viſum adeptos. Hæc concluſio eſt D. Chryſ. & Aug. locis citatis. Et ratio eſt; quia iſta oculorum apertio, nõ corporaliter: ſed ſpiritualiter intelligenda eſt. Et cõfirmatur à ſimili, quemadmodũ Agar, Saræ ancilla, quæ ſitiente, ploranteq; Iſmahele, apertos aduertit oculos, conſpexitq; puteum, cui priùs nunquàm clauſi erant oculi. Et. 4. Reg. 6. de puero Eliſei. Aperuit dñs oculos, & vidit, & ecce mons plenus equorum, &c. Et diſcipulorũ in via ambulantiũ oculi peribẽtur aperti: vt panis fractione dominũ agnoſcerent: ita primos homines intelligere debemus attẽtos eſſe factos ad intuendũ, & cognoſcendũ, quid iã noui in ſuis corporibus accidiſſet. Quę quidem corpora obtutib⁹ quotidie nuda ſubiacebãt. Alioquin, quomodo mulier vidiſſet lignum eſſe oculis ad videndum ſpecioſum? D. *Auguſt. lib. cont. aduerſ. leg. & proph. c.* 14. D. *Aug. lib.* 1. *cont.* 2. *ep. Pel. c.* 16. & *lib.* 1. *de pec. merit. & re. c.* 22. & *li.* 4. *cont. art. ſibi fal. impoſi. & libr.* 1. *de nupt. c.* 5. *Gen.* 3. D. *Chryſoſt.*

Hinc, cõfutatur hæreſis dicentiũ, primos parẽtes antè peccatum fuiſſe cœcos, &c. quam deſtruit Caſtr. ver. Adã hær. 5. D. *Aug. Gen.* 21. 4. *Reg.* 6. *Luc.* 24. *Hære.*

DVB. Qualis fuit arbor vitæ?

REſpondeo. De ſententia Hebræorum fuit ficus. Statim enim: vt comederunt aperti ſunt oculi eorũ, & cognoſcentes ſe nudos, cõſuerunt folia eiuſdẽ arboris, & fecerunt ſibi perizomata, id eſt, cinctoria circà lũbos, dicta à peri, quod eſt circum, & zoma corp⁹. Lege Ioſephum de antiquitatibus, & Magiſtrum hiſtorię Eccleſiaſticę. *Ioſeph.*

Decimatertia diffic. Quid de amœnitate aquarum paradisi dicendum?

Gen. 2. RESpondeo. Fuit per magna. Nã Gen. 2. legitur. Fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradisum: qui inde ducitur in. 4. capita, nomen vni Phyſon, &c. Quorum duo poſtremi Tygris, atq; Euphrates noti ſatis ſunt omnib⁹. Oriũtur enim ambo ex Armenia maiore, & Euphrates longo tractu per Seleuciam, tandem Babylonẽ alluit. Tygris verò attingit tandem Teſiphontem potentem ciuitatem: poſtea verò in vnum tandem cõcurrunt fluuium, & exonerant ſe in mare Perſicum. De primis autem duobus maior eſt difficultas. Ioſephus enim, & D. Hieron. in quæſt. Hebraicis opinantur, Phyſon illum eſſe fluuium, qui Græcis triuiali vocabulo dicitur Ganges, in quem de ſententia Plinij lib. 6. naturalis hiſto. cap. 18. vnde viginti dicuntur fluere amnes. Gion verò vocatur Nilus, qui inundat fermẽ totã Aegyptum, potiſsimũ, Sole in cancro exiſtente. Huius ortus ignoratur, teſte Lucano dicente, Arcanum natura caput, non prodidit vlli, nec licuit populis, paruum te, Nile, videre. Nec mirum cùm locus paradiſi, vnde flumina trahunt originem, ſit vt D. Aug. 8. ſuper Gen. ad lit. docet, à cognitione hominum remotiſsimus, & alicubi ſub terras labantur, & poſt tractus prolixarum regionum, locis alijs erumpant, quod nonnullas aquas facere ſolere dubitat nemo.

Ioſeph. *D. Hie.* *Plinius.* *Lucanus. lib. 10. pharſal.* *D. Aug.*

Decimaquarta diffic. Quinam fuerunt in hunc hortum delitiarum, & voluptatis paradiſi tranſlati?

Prima Propoſitio.

Geneſ. 2. PRimus ex tranſlatis fuit protoplaſtus Adam. Et habetur ad verbum Gen. 2. Tulit ergo hominem, & poſuit eum in paradiſum. Vnde autem illum tulerit, non ſatis inter doctores cõſtat. Ioſephus enim in cãpo Damaſceno de limo terræ rubræ plaſmatum fuiſſe affirmat, à qua nominis appellationem

Ioſeph.

lationem traxit. Quia Adam Hebraicè terra rubra interpretatur, ex quo loco fuit in paradiſum tranſlatus. Alij propè campum Damaſcenum. Alij verò formatum fuiſſe circa medium terræ habitabilis, quod videtur eſſe Hieruſalem, quæ eſt quaſi vmbilicus orbis. Propterea quòd in Beth-lehem ſecundus Adam Chriſtus erat naſciturus, & moriturus in Hieruſalem. Tum etiam: vt tranſeundo à medio orbis terrarum ad extremum orientis, vbi erat paradiſus, videret, & attenderet, quanta Deus fecerat in ſuperficie terræ, & quantum gloria regionis paradiſi, quam illi præparauerat, à regionibus beſtiarum diſtaret.

Hinc, nec in inſtanti, nec per aera, fuit in paradiſum trãſlatus: ſed ſucceſsiuè, & inferiùs per terram: vt omnia conſpicere, & animaduertere poſſet: quod intellige breuiſsimo tẽporis ſpatio factum fuiſſe. Appen. 1.

Hinc etiam intelligitur factum fuiſſe extrà paradiſum: vt agnoſceret, paradiſum nõ deberi ſibi ex communi concurſu naturæ: ſed ex ſpeciali diuinæ gratiæ dono: quemadmodum, & immortalitatẽ in ſtatu innocentiæ, perſeuerando in gratia, habuiſſet. Appen. 2.

Secunda Propoſitio.

Fuit etiam Henoch trãſlatus in paradiſum. Hæc concluſio habetur expreſſè Gen. 5. Henoch ambulauit cum Deo & nõ apparuit: quia tulit eũ dñs. Et Eccl. 44. Henoch placuit Deo, & tranſlatus eſt in paradiſum: vt det gentibus pœnitentiam. *Gen.* 5. *Eccleſ.* 44.

Tertia Propoſitio.

Fuit ſimiliter Elias in paradiſum trãſlatꝰ. Hæc perinde ac. 2. ppoſitio in ſacra Scriptura continetur, licet nõ ita expreſſè. Nã Malach. 4. legitur. Ecce ego mittã vobis Eliã prophetã, ante quàm veniat dies domini, magnus, & horribilis, & conuertet cor patrũ ad filios, &c. Et de eodem. 4. Reg. 2. & Matth. 17. habetur aſcendiſſe per turbinem in cœlũ. Quod cùm nõ poſsit de cœlo empyreo intelligi, qa nemo, ante aſcẽſionẽ Chriſti, illuc introiuit: debet de aliquo loco cœleſti, vel cœleſtis diſpoſitionis, qualis eſt paradiſus terreſtris intelligi. *Malach.* 4. *4. Reg.* 2. *Matt.* 17.

Et

Et ratione confirmatur.2.&.3.propositio:quia cùm scriptura sacra non affirmet, Eliam, & Henoch mortuos fuisse,non videtur esse locus conueuientior paradiso, in quo vsque ad finem mundi collocarentur. Nec videtur esse alius locus, vbi congruentiùs vitam animalem conseruare possent,quàm ibi de fructu ligni vitę, quod est in medio paradisi,comedendo.

B. Dama. Illum enim locũ D. Dama. diuinam regionem vocat.

Decimaquinta diffi. Quorsum Henoch, & Elias fuerunt in paradisum translati, & ibi conseruãtur?

REspondeo.Ratio,& finis huius rei est: vt communis catholicorum Doctorum sententia testatur, nempe, vt ante diem vniuersalis iudicij,quem prędecedet Antichristi perfidia,inde exeant,& contra illum prędicent,& eos,qui tunc erunt increduli, ad fidem Christi reducãt. Aliam rationem adducit.D.Tho.super epist.ad Hebr.c.11. dicens. Quia doctrina veteris testamenti ordinatur ad promissa noui, in quo quidem spes vitę nobis promittitur.Matth.4.Pœnitentiam agite;appropinquabit enim regnum cœlorum.

S. Thom.

Matth. 4.

Append. Hinc, data à dño sententia mortis Adæ,voluit etiam ducere homines in spem vitę,quod fecit in patrib⁹ vtriusq; status: in statu quidẽ naturæ in Henoch,in statu legis in Elia, & in statu gratiæ in Christo, per quem datur nobis effectus huius promissionis,qui est vita ęterna.Nam resurgens ex mortuis, iam non moritur, &c.

Ad Rom. 6.

Decimasexta diffic.Quando fuerunt Adam, & Heua à paradiso electi?

CONCLVSIO.

ADam, & Heua ipso die creationis suæ,nẽpe, feria sexta,& sexto die mundi,circa meridiem præuaricati fuere,&paulò post circa horam nonã fuerunt à paradiso electi. Hæc concluſio ex communi Christianorum sentẽtia colligitur, cui temerarium,propter eandem causam,esset,cõtradicere. Lege Vincent.histor.lib.1.

Hinc,

Hinc, nouus Adam Christus, post multorum annorũ circula, feria eadem, & eadem hora sexta cruci affixus, eiusdem peccati debitum soluit, & circa horam nonam expirans, latroni adytum paradisi, reserauit. Appen. 1.

Hinc, homo ignobilis effectus, propter culpam meretur à loco dignitatis expelli. 40. d. can. Adam, & de pœn. d. 1. Appen. 2.

Magist. Sent. Distinct. XVIII.

Alex. Alen. q. 42. m. 2. ar. 3. & q. 58. ar. 4. per totum. & q. 85. S. Tho. q. 92. & q. 102. ar. 4. & q. 119. art. 1. & D. Bon. Sco. Dur. & Ricar. & alij hac dis. Alex. Alen. q. 58. §. 4. & q. 85. m. 3. S. Tho. q. 94. art. 4. S. Bona. & alij vbi. s. D. Aug.

Quæst. vnica. De formatione Heuæ.

QVAESTIO Hæc: vt aliæ, positis aliquot difficultatibus, explanabitur.

Prima diffic. Formauit ne Deus mulierem se ipso solo? An aliorum ministerio?

CONCLVSIO.

SOlo Deo immediatè facta est mulieris formatio. Conclusio est D. August. 3. de Trinit. & 9. super Gen. ad literam. 15. 18. & 19. c. vt Alex. & S. Tho. referunt. Et ratio est: quia sicut nullam valēt angeli creare naturam, neq; costam transsubstantiare, & in formam muliebris sexus humanam reformare. Hac potissimum causa: vt homo solùm in Deum tenderet, quē diligendo, suum creatorē agnosceret. Ac etiam, ne creatura aliquid iuris in homine haberet, quo illi obligatus magis, quàm Deo, maneret.

Secunda diffic. Fuit ne Heua formata in paradiso; vel extrà illum?

CONCLVSIO.

FVit quidem in paradiso formata. Colligitur conclusio ex. 2. c. Gen. Nam existēte Adam in paradiso, tulit vnā de costis eius, & ædificauit eam in mulierē. Sunt etiam multæ

Gen. 2. multæ rationes, quibus concluſio confirmatur. Id enim Dei ſapientiam decebat. Tum propter principij dignitatem, ex quo corpus eius formandum erat. Et quia filij ſimiliter, propter dignitatem parentum, fuiſſent ibidem nati. Et: vt ex hoc mulier grauior, & honorabilior haberetur.

Append. D. Greg. Geneſ. 19. D. Ambro. Hinc locus non ſaluat animam. Nam Angelus in cœlo, & homo in paradiſo peccauit. Et Loth in peruerſa ciuitate fuit iuſtus, & in mõte peccauit. Nec loci, nec generis nobilitate vnuſquiſq; gratiam comparat ſibi. Nam vir extrà paradiſum factus eſt, & mulier inferior intrà paradiſum. Hæc ſunt D. Ambro. & D. Greg. & referuntur can. illud, & ſequenti can. quælibet, diſtinct. 40.

Tertia diffic. Debuit ne potiùs ex viro, quàm ex limo terræ; ſicut Adam formari?

CONCLVSIO.

Doct. vbi. S. DEcuit: vt ex viro formaretur. Et ratio eſt: quia vir eſt Dei imago, & ſicut omnia ex Deo ſunt: ita decuit totum genus humanum ex vno homine ſumi. Et vt vir magis vxorem amaret, & vxor viro, tanquàm ſuo principio, & capiti inſeparabiliùs adhæreret. Et, vt proceſsio Eccleſiæ à Chriſto, ſecundo Adam, ſignificaretur. Eſt concluſio hæc de fide. Nam Eccl. 17. legitur poſt formationẽ hominis. Creauit ex ipſo adiutorium ſimile ſibi. Et Act. 17. D. Paul. ait. Fecitq; ex vno homine omne genus hominum. &c.

Eccleſ. 17. Act. 17.

Appen. 1. Doct. vbi. S. Dub. Hinc etiam infertur reſponſio dubij. Cur magis mulier de viro, quàm è cõtra? Et ratio eſt: quia in ſecundo Adã Chriſto erat hoc quoq; futurum. Ex eo enim erat formãda Eccleſia. Et ideo: vt perfecta eſſent Dei opera, debuit eſſe ſimiliter, & mulier de ſolo viro. Sic enim cõpleti ſunt quatuor modi producendi hominem. Vnus cõmunis ex viro, & muliere. Alter ſine viro, & muliere: vt productio primi Adæ. Tertius ex muliere tãtùm ſine viro: vt fuit Chriſti ex virgine productio. Et quartus productionis Heuæ ex viro ſine muliere. Sic enim, tunc congruebat: quoniam vir eſt caput mulieris, & non vir, propter mulierem: ſed mulier propter virum, facta eſt.

Hinc

Hinc, destructa manet hæresis affirmantium, Heuam eodem puncto, quo Adam de limo terræ formatam fuisse. Nã sacra scriptura apertè oppositum docet. Sapien. enim. 10. ita legitur. Hæc illum, qui prius formatus est à Deo pater orbis terrarũ, cùm solus esset creatus, custodiuit, & eduxit illum à delicto suo. Quare si primus fuit Adam formatus, & solus creatus, non simul ex limo terræ cum illo Heua. Et. 1. ad Timoth. 2. B. Paul. ait. Adam primus formatus est, deinde Heua. Et quid hoc testimonio clariùs? *Hæresis.* *Sap. 10.* *33. q. 5. can. nec illud.* *1. Timo. 2.*

Quarta diffic. Fuit ne Heua formata ex costa Adæ? *Alex. Alen. q. 85. m. 2. et alij vbi. s.*

CONCLVSIO.

FVIT planè. Hæc est de fide. Et præter auctoritates proximis duabus difficultatibus allegatas, quibus ad literam hæc veritas Catholica demonstratur. Gen. 2. habetur. Vocabitur virago; quia de viro sumpta est. In quibus verbis, nomen mulieri imponẽs Adam, illius etymologiam, & deriuationis rationem expressit. Vt quemadmodum à viro mulier educta fuerat: ita à viri nomine nomẽ mulieris deduceretur. Lege & D. Paul. 1. Cor. 11. vbi eandem sententiam docet, sic inquiens. Mulier gloria viri est. Nõ enim vir ex muliere est, sed mulier ex viro. Ecce audis mulierem ex viro esse factam. Et nunquã alibi legitur ex viro facta, nisi cùm Heua fuit ex costa Adæ formata. Accedit ad hæc cõcors omnium sacrorum Doctorum sententia, quæ tanti est momẽti: vt pro Ecclesiæ definitione sit tenenda. Omnes enim ad vnum vsq; hoc concorditer senserunt. Lege D. Aug. lib. 9. super Gen. ad lit. c. 19. & lib. 12. de ciuit. Dei. c. 21. Chrysost. homil. 15. super Gen. Greg. lib. 30. moral. c. 24. Theophylactum super Paul. ad Eph. 5. & 1. ad Cor. 11. Anselm. super eadẽ Paul. loca. Eucherium. super Gen. c. 20. & 21. Petrum Lombar. hac. d. B. Hieron. super epist. ad Philemo. declarantẽ locum Exod. Credidit populus Deo, & Moysi seruo eius. *Gen. 2.* *1. Cor. 11.* *33. q. 5. can. nec illud.* *Gen. 2.* *Castro lib. 1. cõtr. Hæres. c. 7.* *D. Aug.* *Chrysost.* *Greg or.* *Theophyla.* *D. Ansel.* *Eucherius.* *B. Hieron.* *Exod. 19.*

Hinc, qui assereret, Heuam non esse formatam ex costa Adæ: & locũ deformatione Heuæ ex costa Adę nõ esse intelligendũ iuxta literã: sed iuxta mysteriũ: nõ quidẽ per allegoriam;

riam: sed per parabolã errauit in fide. Ratio est; nam & si in sacris historijs ea, quæ gesta narrantur mysteria, alia sub litteræ cortice contineant: semper tamen in illis veritas historiæ priùs iuxta grammaticam significationem accipienda est. Deinde mysticus sensus quærendus est; vt regula suprà posita innuit.

Quinta diffic. Fuit ne Heua de sola costa Adæ producta?

CONCLVSIO.

Doct. vbi. s. NON solùm de costa, siue osse: verùm etiam de alia qua carnis particula fuit Heuæ corpus formatũ. Probatur ex eodem text. hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Quare de osse, & carne Adæ fuit corpus Heuæ formatum. *Dub.* Cur ergo magis à costa, quàm à carne fit denominatio? Respõdeo. Quia illa fuit pars principalior. Vel quia vir mulieri confert robur, & mulier per viri consortium vigorem accipit. Et vir per mulieris consortium debilitatur, & emolitur, molliscq; & effœminatus redditur.

Append. 1. Hinc, colligitur Christum factum fuisse infirmum: vt Ecclesiam roboraret.

Append. 2. Hinc, dicitur Gen. 2. Et repleuit carnem pro ea: quia vir dedit mulieri fortitudinem, & suscepit infirmitatem. Et quia costa illa carnis locum occupabat. Non enim facta fuit in Adam costa illa: vt in eo maneret, sed vt ex ea mulier formaretur. *Gen. 2.*

Append. 3. Hinc, licet costa illa superflua videretur esse in Adam, quatenus erat indiuiduum: erat tamen de perfectione, & decẽtia illius, quatenus erat mulieris, siue humani generis principium. Et confirmatur à simili: vt semen, licet, superfluum in indiuiduo sit: non tamen tale est respectu rei ex ipso generandæ. *33. q. 5. can. nec illud.*

Append. 4. Hinc, costa illa non in Adam: sed in Heua, cui erat intrinseca, resurget.

Sexta

Sexta diffic. Fuit ne formatũ Heuæ corpus de coſta Adæ ſecundum rationem ſeminalem?

CONCLVSIO.

HAud fuit. Et probatur ex Ariſ. 5. metha. quia ratio ſeminalis nõ attenditur, ſecundum quamcunq; potentiam: ſed ſolùm ſecundum potentiam proximam. Quãdo, ſcilicet, ex aliquo proximè, & per vnum proceſſum formari poteſt: nihil autem tale erat in coſta Adæ reſpectu corporis Heuæ. Neq; enim per quamcumq; tranſmutationem, nec per plures, potuit illa coſta naturaliter conuerti in corpus Heuæ: ſed ſola diuina virtute. *Doct. vbi ſ. & S. Bo. art. q. 2. & 3.*

Hinc, opus formationis Heuæ de coſta Adæ non fuit miraculum: ſed mirabile. Cùm non ſimpliciter ſecundum rationem cauſalem fuerit. Appen.

Septima diffic. Cur de coſta Adæ dormientis, & non vigilantis formata eſt mulier?

CONCLVSIO.

IMmiſit Deus ſoporẽ in Adam: vt formaret Heuam, non ad mitigandum, quem ſentire poterat, dolorem: ſed propter ſignificationem, & mentis Adæ eleuationem. Ratio primæ partis concluſionis eſt: quia poterat Deus ſine vllo prorſus dolore, & horrore, coſtam à vigilante ſeparare. Secundam partem probat D. Aug. tract. 9. in Ioann. dum ait. Dormit Adã: vt fiat Heua. Moritur Chriſtus: vt fiat Eccleſia. Et de latere dormientis fit Heua: quia dormiente in cruce Chriſto, lancea percutitur latus: vt profluãt ſacramenta, quibus formatur Eccleſia. Tertia pars, ſcilicet, propter mentis eleuationẽ, probatur cõmuni ſanctorum ſententia, aſſerentiũ, miſſum fuiſſe ſoporẽ in Adã: vt ipſius mẽs per extaſim particeps fieret, tanquàm angelicæ curiæ: vt ingrediens ſanctuarium Dei, nouiſsima intelligeret. Vnde cõtinuò ſpiritu prophetiæ plenus, ſacramentum hoc magnum eructauit. Hoc nunc os ex oſsibus meis, & caro de carne mea. *Alex. Alen. q. 42. m. 2. art. 3. & S. q. 2. vbi ſ. Alex. Alen. q. 85. m. 2. D. Augu. in 56. pſal. D. Auguſt. Geneſ. 2.*

Append. Hinc, non ſecus manifeſtata eſt Dei omnipotentia, non excitando à ſomno dormientem, per extractionem coſtæ, ac ſi Heuam de latere ſine dolore, & horrore, vigilantis formaſſet.

Octaua diffic. Decuit; vt non ex capite, nequè ex pedibus; ſed ex latere viri Heua formaretur?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 2. vbi. S. & alij. Doct. vbi. S. PROFECTO Ita decuit. Et ratio eſt: nam cùm mulier non eſſet viro dominatura, non debuit de capite viri fieri. Et quia vir non erat illam, tanquàm ſeruam, contempturus, & tractaturus, non fuit de pedibus viri facta: ſed decuit: vt de latere viri multis de cauſis formaretur. Quarum prima eſt: vt vnicum demonſtraretur principium, quo nihil commodiùs contra diſcordiæ vitium (cùm extiterit) explodendum: vel (cùm nondum D. Aug. inualuit) cauendum inueniri poteſt: vt autor eſt D. Aug. lib. 12. de ciuit. Dei cap. 21. & 26. Secunda eſt: vt indicaretur, quàm chara mariti, & vxoris debeat eſſe communicatio, reciprocaquè dilectio: vt ei inſeparabiliùs adhæreret, dum ex ſe productam agnoſceret, eamquè: vt ſo- Geneſ. 2. ciam ſibi gratiſsimam, haberet. Vnde ſanctus Moyſes. De viro ſumpta eſt: quam ob rem, relinquet homo pa- Gen. 2. trem, & matrem, & adhærebit vxori ſuæ. Tertia tandem Epheſ. 5. ſit, & vltima cauſa, propter ſignificationem: nam per hoc Ad Philip. 2. ſignificabatur: vt ſuprà diximus, emanatio Eccleſiæ ex latere Chriſti, iuxtà illum B. Pauli. Sacramentum hoc magnum eſt (ſcilicet, matrimonium) ego autem dico in Chriſto, & Eccleſia. Chriſtus namquè, propter Eccleſiam reliquit patrem, ſe ipſum exinaniendo, vſquè ad formam ſeruí, nec non matrem, ſcilicet, Synagogam, & adhæſit vxori ſuæ, ſacroſanctæ Eccleſiæ. Quam licet meretricem offenderit: virginem tamen fecit. In fide ſiquidem eſt virgo, in carne paucas habet. In fide omnes virgines, & integras habere

habere debet. Optaui vos, inquit D. Paul. Vni viro virginem caſtam exhibere Chriſto. Hæc, inquam, virgo quamquã ſit: parit tamen plurimos, qui virginem ſanctiſsimam imitantur Mariam, quæ Dominum peperit, & virgo inuiolata permanſit. 2. *Cor.* 11.

DVB. Mulier quomodo viri ſocia, eiq; ſubiecta ſimul eſſe poteſt?

RATIO Dubitandi eſt: quia ſi eſt viri ſocia, vnde ex latere producta fuit. Cur D. Petrus hortatur mulieres: vt ſe viris ſuis ſubmittant? eoſquè dominos agnoſcant? exemplo Saræ, quæ viro ſuo Abraham ſeduſò obtemperabat, eumquè dominum appellabat. Et ad Titum cap. 2. Paulus: vt doceat adoleſcentulas ſubditas viris ſuis, &c. ſcribit? Reſpondeo. Quatenus mulier de latere viri ſumpta eſt, ſocia viri fuit: inquantum verò ex viro, tanquam ex principio exiſtit, præcipitur ei: vt ſe ſubmittat viro ſuo, eumquè dominum præfectum, ac rectorem agnoſcat ſuum. Et ratio eſt: quia decet: vt qui ab alio originem trahit, ei ſubdatur, à quo procedit. Lege D. Aug. de hac re perpulchrè diſſerentem. 19. de ciuit. Dei cap. 14. &. 15. vbi inquit. Præeſſe debent, qui conſulunt, ſubeſſe quibus conſulitur. Hoc naturalis ordo præſcribit. Sic Deus hominem condidit. Lege omninò Alex. vbi ſuprà de ſubiectione ante peccatum, & poſt illud. Alex. Alen. *q.* 85. *m.* 2. 1. *Pet.* 3. *c.* Ad *Titũ.* 2. *D. Aug.* 33. *q.* 5. *can. manifeſtum, & de inceps.* 9. *c. ſequent.*

Hinc, vir cùm ſimul ſocia, & ſubdita ſit ei mulier, non exiſtimet ſecum arrogantia vxorem ſuam, tanquàm ſeruam, aut mancipium, ſuum proprium commodum quærens, poſſe tractare: ſed quęcunquè dura adhibet, in bonum mulieris dirigere debet: quemadmodum parentes proles caſtigant, non ſui gratia: ſed ſalutis, ergò prolium. De anima Heuę tractatum fuit in quęſtione de anima rationali ſuprà Appen.

Magist. Sent. Distinct. XIX.

Quæst. vnica. De immortalitate, siue mortalitate primi hominis, secundum corpus?

Prima diffic. Vtrùm in statu innocentiæ fuerit homo mortalis, vel immortalis?

Alex. Alen. q. 88. S. Tho. q. 97. S. Bon. Dur. Scot. Ric. & alij hac. d. 19 Alex. Alen. m. 1. S. Th. ar. 1. S. Bon. ar. 2. & alij vbi. s. Nota. 1. Ad Rom. 8. Ad Roma. 8. D. Aug. Nota. 2. Nota. 3. Hugo. lib. 1. de sacr. c. 18. Ad Heb. 9. Sap. 5.

MOrtale rectè vocatur, quod potest mori: necessariò tamen non debet mori. Et confirmatur ex B. Paul. qui mortalia corpora vocat, quæ mori possunt, etsi non debeant. Viuificabit, inquit, & mortalia corpora vestra. Id est, auferet mortalitatem ita: vt mori non possint. Quia non tantùm auferet necessitatem mortis: sed & possibilitatem. Nam quod necessariò moritur, appellat Apostolus non mortale: sed mortuum. Corpus, inquit, mortuum est, propter peccatū, id est, necessitati mortis addictū. Lege D. Aug. lib. 1. de pec. merit. c. 3. & 5. & lib. 6. de Gen. ad lit. c. 25. & lib. 3. contra Iulianum.

Immortale bifariam sumitur. Primò: vt significat negationem aptitudinis, siue potentiæ moriendi. Et hoc modo immortale idem est, quod non potens mori. Secundò: vt significat negationē actus moriendi tantùm, atq; ita immortale idem est, quod potens non mori.

Triplex est status humanæ naturæ. Primus naturæ institutæ, siue innocentiæ, in quo poterat homo mori, & nō mori. Secundus naturæ lapsæ, in quo homo potest mori: sed non potest non mori: quia statutum est omnibus hominibus semel mori. Et tertius naturæ glorificatæ. Iusti enim in perpetuum viuent.

CONCLVSIO I.

Homo ex natura sua in primo statu non erat immortalis: sed mortalis. Et ratio est: quia mortale est, quod est aptū, natumquè ad moriendum, siue potens mori, & tale fuit corpus primi

primi hominis ex natura ſua, ſiue ex parte materiæ: vt Alex. & S. Thom. vbi ſuprà docent. Et probatur: quia tunc poterat calor naturalis agendo in humidum radicale, id conſumere, ad cuius conſumptionem ſequeretur etiam extinctio caloris, & mors: vt patet exemplo ignis, & olei. Vnde D. Auguſt. 14. de ciuitate Dei cap. 26. Cibus aderat, ne eſuriret: potus, ne ſitiret, lignum vitæ, ne illum ſenecta diſſolueret. Quare ſenecta poterat diſſolui, poterat humidum radicale conſumi, & tandem mori. *D. Aug.*

CONCLVSIO II.

Fuit tamen tunc immortalis, id eſt, potens non mori. Et ratio eſt: quia in ſtatu illo data fuere illi duo remedia, contra duos defectus, ex quibus mors oritur. Quorum primo; qui eſt deperditio humidi radicalis, ex actione caloris naturalis ſubueniebatur, per eſum omnium lignorum paradiſi. Et ita dictum fuit ex omni ligno paradiſi comede. Secundo autem defectui, qui eſt debilitatio naturalis vigoris complexionis hominis, quæ naſcitur ex commixtione extranei nutrimenti, cum calore, ſiue humido radicali (quemadmodum vinum eò magis debilitatur, quò ampliùs aqua ei commiſcetur) remedium per eſum ligni vitæ adhibebatur. Atquè ita erat potens non mori. Tum etiam: quia poterat non peccare, etſi non peccaſſet, non fuiſſet mortuus. Vnde dixit Dominus Adæ. In quocunquè die comederis ex eo, morte morieris, id eſt, morti obnoxius eris. *Gen. 2.*

Hinc, ſi non comediſſet, non mortuus fuiſſet. Append. 1.

Hinc, credendum eſt: vt Scot. docet, quòd ante quàm corpus hominis fuiſſet alteratum alteratione improportionata, tranſlatus fuiſſet homo in paradiſum cœleſtem, & tunc factus fuiſſet omninò immortalis, id eſt, non potens mori. Appen. 2. *Scot. vbi S.* Append. 3.

Hinc, accipiendo mortale, & immortale conſuetudine ſcriptorum Gentilium, Latinè loquētium pro mori neceſſe, & non mori poſſe, primus homo ante peccatum, nec mortalis, nec immortalis fuit. Vnde Petrus diaconus inquit. Erat mors, & immortalitas in eius poſita poteſtate. Capax enim *Lib. de gratia Chriſti. c. 6. Lib. 2. de gratia Chriſti. c. 13.*

enim erat vtriusquè. Et D. Fulgentius, nec non Maxentius, qui operibus Fulgentij solet apponi, in libello fidei. Confitemur, inquit, rectum in omnibus creatum Adam, non mortalem, nec immortalem: sed vtriusquè capacem. Idem docet Hugo apud Alex.

Alex. Alen. m. 2. S. Bon. ar. 3. q. 1. & alij vbi. s.

Secunda diffic. Fuit ne Adæ in primo statu immortalitas à natura, vel à gratia?

DVas referunt Alex. & S. Bona. opiniones. Primam illarum tenet, non fuisse à natura. Et ratio est: quia proprietates naturales propter culpam non derelinquunt subiectum: vt patet in malis angelis, in quibus naturalia manserunt integra, & in homine descendente de Hierusalem in Hierico, qui incidens in latrones, fuit spoliatus gratuitis, & in naturalibus vulneratus. Et cùm fuerit expoliatus immortalitate iuxtà domini sententiam. In quacunq; die comederis. & alibi pulvis es, &c. immortalitas non inerat ei à natura. Secũda opinio tuetur fuisse homini immortalitatem à gratia. Et ratio huius opinionis est: quia illi animę datum fuit donum gratiæ, gratis datæ, per quam posset corpori natura mortali præsidere, & illud regere, elementaquè, quasi in quadam amicitia, quandiù suo autori subiacere vellet, custodire. Quod quidem gratiæ donum vocat D. Ansel. iustitiam originalem. Et D. August. hoc approbat. 6. super Gen. ad literam, dicens, hominem mortalem fuisse conditione corporis: immortalem verò beneficio cõditoris. Quod quidem beneficium nihil aliud, quàm dictum gratiæ donum fuit. Et confirmat exemplo, inquiens: quòd sicut præscitum fuit filijs Israel, quòd spatio quadraginta annorũ eorum vestimenta non veterascerent: ita fuisse præscitum Adæ: vt non moreretur.

Luc. 10. Gen. 2. Genes. 3. D. Ansel. D. Aug.

Multæ sunt apud Alex. & S. Bona. vtriusquè opinionis rationes. Cæterum: vt vtranquè opinionem vnica conclusione amplectamur, animaduerte. Quòd, cùm dicitur, homo est beatificabilis, duo significantur, & velut digito indicantur. Vnum est aptitudo ad beatitudinem: quæ quidem

Nota.

aptitudo

aptitudo ineſt homini per naturam: quia homo à natura ſua habet aptitudinem ad beatitudinem. Alterum verò, quod indicatur, & importatur, eſt diſpoſitio, per quam aliquis ſufficienter diſponitur ad ſuſceptionem actus beatitudinis. Et hęc diſpoſitio ineſt homini nõ per naturam: ſed per gratiam, per quam ſufficienter diſponitur ad gloriam, ad quam ſine gratia ſufficere haud poteſt.

CONCLVSIO.

Immortalitas homini in ſtatu innocentię quodammodo per naturam, quodammodo per gratiam inerat. Et ratio eſt; quia immortalitas illa, quantùm ad aptitudinem, inerat illi à natura: quantùm verò ad complexionem, & complementum fuit à gratia. Et confirmatur à ſimili per notabile poſitum: nam ſicut homo dicitur beatificabilis à natura per aptitudinem, quam habet & à gratia per ſufficientem diſpoſitionem, quę non eſt ſine gratia: ita etiam poterat dici immortalis à natura, à qua habebat aptitudinẽ, & à gratia, quantùm ad diſpoſitionem, & complementũ, quod fuit à gratia. Nam tribus cauſis, propter quas mors contingere poteſt, quæ ſunt elementorum pugna, & diſſolutio, humidi conſumptio, & extrinſeca læſio, iam fuerat remedium adhibitum. Habebat enim aptitudinem euadendi hoc triplex genus mortis per id, quod ei à natura inerat. Nam contra elementorum pugnam erat interna eius corporis qualitas quatuor humorum complexione proportionata. Et quia hæc non ſimpliciter ſufficiebat, fuit eius animæ iuſtitia originalis conceſſa. Et contra cõſumptionem humidi habebat virtutem nutriendi, potentem conuertere alimentum ſibi ſufficiens. Et quia humidum radicale paulatim conſumitur, nec poteſt per quodcumque alimentum reparari, datum fuit illi, non ex conditione naturæ: ſed ex dono, & beneficio conditoris (teſte D. Auguſt. ſuprà citato) lignum vitæ per cuius ſumptionem humidum radicale repararetur. Tandem nec læſio extrinſeca ei mortem inferre poterat. Erat enim primus parẽs fortis, & potens ad repellendũ nociua, & ſapiens, ac diligẽs ad illa præcauenda. Neq; extrinſeca nociua habebat: nã animalia nociua eum lædere nõ poterãt, etiã ſi cuperãt, & nõ natura: ſed ex ſpeciali

D. Aug. 13. de ciui. Dei. c 3.

D. Aug.

Pſalm. 8.

Dei prouidẽtia, quę ita eum cuſtodiebat: vt ſub pedibus eius omnia ſubijcerentur. Quare immortalitas in ſtatu innocentiæ, quò ad aptitudinem, fuit à natura, & quò ad complementum, fuit à gratia.

Tertia diffic. Vtrùm ſi Adam non peccaſſet, mortuus non fuiſſet?

CONCLVSIO.

D. *Bon. ar. 2. q. 1. & alij vbi. S.*

SI Adam non peccaſſet, mortem corporalem non incurriſſet. Hæc concluſio eſt de fide. Et confirmatur multis ſacræ Scripturæ teſtimonijs contra Pelagium hæreticum. Et præſertim ad Roma. 5. Sicut per vnum hominem peccatum intrauit in hunc mundum, & per peccatum mors: ita & in omnes homines pertranſijt, in quo omnes peccauerunt. Et in eadem Epiſtola cap. 8. Corpus mortuum eſt, propter peccatum. Quare pœna peccati illius fuit mors. Eſt hæc veritas expreſſè definita in concilio Mileuitano cap. 1.

Ad Rom. 5.

Ad Roma. 8.

Hæreſis.

Hinc, Pelagij hæreſis radicitus euellitur, qui aſſeruit Adã mortuum fuiſſe, non propter culpam: ſed ex naturali conditione, qua conditus eſt, in qua etiam ſi manſiſſet, nec à Dei mandato receſsiſſet, nihilominus (vt ille ait) mortuus fuiſſet. In quem agit Caſtro verbo Adam contra hæreſes hæreſi. 4.

Caſt. de con ſec. d. 4. can. placuit igi - tur.

Quarta diffic. Adam an mori potuiſſet, ſi non peccaſſet?

SCimus iuſtum Adam potuiſſe peccare, ac proinde mori: & ne quis ad diſtinctionem de ſenſu compoſito, & diuiſo confugiat, ſenſus tituli eſt. An Adam in innocentia permanente, & iuſtitia ſimul, in eo locum habere potuerit mors?

CONCLVSIO.

Haud potuiſſet. Et ratio eſt: quia indubiè ſanioribus ſcholaſticis

laſticis eſt in confeſſo, quòd in eo nulla potuiſſet eſſe pœna, vel mors, ſi non peccaſſet. Siquidem Deus primum hominem inſtituit, non vt creaturam ſeruilem, qui pro neceſsitate, & vtilitate aliorum poſsit occidi, ſicut bruta animantia: ſed inſtituit eum, tanquàm dominum quemdam, quocum tanquàm ſocio, & altero quodam domino ageret ita: vt nihil pœnæ, afflictionis, vel moleſtiæ illi inferret, ſine merito culpæ. Tum etiam: quia pœna eſt deordinata, niſi præcedat culpa, & cùm mors ſit animæ puræ, & innocenti pœna, videtur inconueniens, & contra ordinem diuinæ iuſtitiæ, quòd corpus hominis per mortem in ſtatu innocentiæ, non præcedente culpa, diſſolueretur. *S. Bon. B. Aug. lib. 1. de liber. arbitr. c. 6. & lib. 3. de libe. Appen. D. Greg. eſt lib. 4. moral. c. 25. & lib. 5. c. 25. & lib. 9. c. 19.*

Hinc, homo ad hoc in paradiſo poſitus erat: vt ſi ſe ad conditoris ſui obedientiam vinculis charitatis aſtringeret, ad cœleſtem angelorum patriam quandoquè ſine carnis morte tranſiret. Sic namquè eſt immortalis conditus: vt tamen ſi peccaret, & mori poſſet. Et ſic mortalis eſt conditus: vt ſi non peccaret, etiam non mori potuiſſet, atquè ex merito liberi arbitrij beatitudinem illius regionis attingeret, in qua peccare, vel mori non poſſet.

Hinc, confutatur hæreſis Pelagianorum, qui ponunt mortem in paruulos tranſire, & non peccatum. Nam faciunt Deum iniuſtum, aſſerentes, Deum afficere miſeria aliqua hominem ſine peccato. Quod, cùm iuſtiſsimus ſit, facere haud poteſt. Lege D. Aug. lib. 4. contra duas epiſtolas Pelag. cap. 4. & concil. Arauſica. c. 10. & Mileuit. c. 2. & Caſt. verb. peccatum contra hæreſes hæreſi prima. *Hæreſis. D. Aug. Caſtr.*

Quinta diffic. Vtrùm, Adam peccante, corpus eius per eſum ligni vitæ potuiſſet perpetuari?

DVæ ſunt circa difficultatem hanc ſententiæ, quas ſequentes concluſiones declarant. Mouetur autem hæc difficultas, propter locum Gen. 3. Ne fortè mittat, &c. & viuat in æternum. *Gen. 3.*

CONCLVSIO I.

Nõ potuisset post peccatum comedens de ligno vitę perpetuari, & in æternum viuere. Et ratio est: quia ibi vox in æternum non dicit perpetuitatem: sed vitæ quandam diuturnitatem. Qui modus loquendi est frequens in scriptura sacra: vt quando dicitur rex in æternum viue, ideſt, per longum tempus. Quia poterat lignum vitæ adeò naturam hominis adiuuare, tantumquè vigorem conferre; vt diutius viuere posset. Et confirmatur exemplo. Henoch, & Helię, qui, vt gloſſa, & sancti docẽt, in paradiſo per esum ligni vitæ, vsq; ad aduentũ Antichristi conseruantur.

Num. 2.

CONCLVSIO II.

Si Adam post peccatum de ligno vitæ comediſſet, nõ diu turno duntaxat tempore: sed æterno vixiſſet. Hanc probãt ex ipso textu in principio citato, nempe: & viuat in æternum. Nam ex prima opinione videtur non posse probari æternitatem pœnarum, præsertim ex illo loco: ite in ignem æternum. Atq; ita incideremus in errorẽ Origenis. Et ratione cõfirmatur: nam si per aliquod tempus per esum ligni vitæ potuit præseruari in tanta perfectione, & puritate, in quanta fuerat creatus, ergo & in perpetuum potuit. Patet consequẽtia: quia si Deus potuit facere; vt in æternum viueret: ergo fecit. Pro hac secunda sententia videntur complura patrum testimonia, ex quibus apparet, quòd si homo non fuiſſet post peccatum à ligno vitæ separatus, non fuiſſet necesse mori: & breuitatis causa loca aliqua tantũ citabo. Nam D. Aug. ita sentire conuincitur lib. 18. de Geneſ. ad liter. c. 25. & lib. 1. contra aduersarium legis, & prophetarum. c. 15. D. Chryſoſt. homil. 18. in Gene. Hilarius in illud Pſalm. Quoniam quem tu percuſisti. Irenæus lib. 3. aduersus hæreſes. c. 37. & Cyrillus lib. 3. contra Iulianum apoſtatam. Cæterùm ad veritatem clariùs intelligendã animaduerte, duas esse causas, ob quas, Adam in perpetuũ viuere poterat. Quarum vna erat interna corporis eius qualitas, quatuor humorum complexione proporcionata. Altera lignum vitę, quod bonam corporis qualitatem conseruabat, atq; fouebat, & vtramq; causam D. Aug. 13. de ciuitat. Dei. cap. 3. aſsignat. Nam eo, inquit, die mutata

Matth. c. 25.

D. Aug.

D. Chryſoſt.

Hilar.

D. Cyril.

D. Auguſt.

indeterius,

indeterius, vitiataq; natura, atq; à ligno vitæ ſeparatione iuſtiſsima mortis in eis, etiam corporalis, neceſsitas facta eſt. Et quàmuis vtramquè; aſsignet cauſam: prior tamẽ ſufficiens eſt mortis cauſa, ita: vt illa poſita, non potuerit Adam, quomodocunquè de ligno vitæ comediſſet, immortalis eſſe. Et quoniam, quæ ex Cyrillo, Hylario, Irenæo citata ſunt, non plus vrgent, neq; in ſe includunt, quàm ſcriptura Geneſeos: Nunc ergo ne fortè, &c. cui innituntur, eliciendus erit ſenſus nõ improbabilis, quo veritas loci citati magis eluceſcat, nempè: vt Deus in ironia eo in loco perſeueret. Quæ eſt diſsimulatio, aut illuſio, qua contraria oſtenduntur ſenſui, quem verba præſeferunt. Ecce Adam, inquit: quaſi vnus ex nobis factus eſt, ſciens bonum, & malum. Vbi acerbiſsima ironia improperat ei vanam fidutiam, quam de verbis ſerpentis conceperat. Quaſi dicat: ecce quàm præclarus Adam eſt effectus; quod ſerpens ei, cui fidẽ adhibuit, repromiſit: factꝰ eſt Deus, qui iam brutis animãtibus, ſimilis eſt, neceſsitati mortis ſubiectus & qui tegumentis, ac perizomatis indiget, quibus mẽbra illecebris concupiſcentiæ erubeſcenda contegat. Didicit certè, quid ſit nobis obedientiam recuſare, & in diaboli verba iurare. Sed fortè quamquàm in tãtam ſit deiectus miſeriam, perſpicuèq; cognoſcat ſe nõ eſſe Deum, adhuc arbitratur alterum illud verum fore, quod ſerpens promiſit, videlicet, qꝰ non morietur: igitur ne ſe ipſum falſa perſuaſsione decipiat, ſeparetur à ligno vitæ, & extrà paradiſum propellatur: ne fortè mittat manũ ſuam, & ſumat etiam de ligno vitæ, & comedat, & viuat in æternũ. Et dicit dñs. Ne viuat in æternum per ironiam, ſcilicet, hoc eſt: vt miſer arbitratur, vana promiſsione deceptus, per lignum vitæ in æternum vitam protrahere poſſe. Quare: vt quod res eſt, ſibi perſuadeat, tollatur illud, in quo confidit. Atquè ita eum dominus paradiſo expulit. Hic ſenſus colligitur ex Cyrillo, & Ambro. & Aug. & ex D. Chryſoſt. Et eundem in modum doctores intelliguntur, dum aſſerunt eum de paradiſi voluptatibus deturbatum eſſe: ne perpetuum in eo, & immortale eſſet malum, hoc eſt, ne perſuadeat ſibi, ac reputet ſe peccãminibus immortalem fore.

Reſpondetur obiectionibꝰ patrum.

Geneſ. 3.

Lib. 3. contra Iulian.

Lib. de Heli. & iciun. c. 4.

Lib. 1. c. 15. con. aduerſ. leg. Homil. 18. in Gen.

Sexta

Sexta diffic. Qualis est differẽtia inter immortalitatem primi hominis, ante peccatum, & Christi, omniumq; sanctorum in cœlo?

CONCLVSIO.

DIffert immortalitas illa, quã primus homo habebat, ab ea, quã electi in resurrectione sunt habituri, & Christus nunc fruitur in cœlo, per omnem modum. Et ratio est: quia qui digni habebũtur resurrectione ex mortuis, non poterunt mori: Adam autem poterat mori, & mortuus est. Tum Adæ ante peccatum aberat necessitas moriẽdi: in sanctis autem post resurrectionem ab erit posibilitas moriendi. Aliud siquidem est posse nõ mori, aliud non posse mori. Tandem D. Paul. inquit. Factus est primus homo in animã viuentem, Adam nouissimus in spiritũ viuificantem. Vbi dictam veritatem probat: nam illorum verborum sensus est. Primus Adã corpus animale habuit, quod ad sui sustentationem alimẽtis indigebat, quod & mori poterat: Christus autem post resurrectionẽ corpus habuit spirituale, quòd nullis ciborũ alimẽtis opus habebat, nec mori poterat. Lege Aug. lib. 13. de ciui. Dei. c. 23. & de corrept. & grat. c. 11.

Luc. 20.

1. Cor. 15.

D. Augusti. Alex. Alen. m. 3. & 4. Hebr. 9.

Septima diffic. Quæ nã est differentia inter mortalitatem, quam Adam ante peccatum habuit, & eã, in qua nunc omnes sumus?

CONCLVSIO.

NON parum differentiæ est inter vtramq; mortalitatẽ. Et ratio est: quia nos velimus, nolimus, debemus aliquãdo mori, cùm statutum sit omnibus hominibus semel mori. At ille sic mori poterat: vt tamen facillimè eam, si voluisset, euitasset.

DVB.

DVB. Eadem ne esset immortalitas innocentiæ per essentiam cum immortalitate gloriæ, si homo stetisset?

REspondeo. Vna, & eadem esset. Et ratio est: quia potentia materiæ disposita eadem est per essentiam cum se ipsa indisposita: & immortalitas innocentiæ, & immortalitas gloriæ, sic se habent: sicut potentia indisposita, siue indifferens, & potentia disposita dispositione, quæ est necessitas. Quia in statu innocentiæ poterat mori, & nō mori: in statu verò gloriæ necessè habet non mori. *Alex. Alen. m. 3. & 4. S. Bon. q. vl. vbi. s.*

Octaua diffic. Fuisset ne homo in illo statu passibilis?

PAssio trifariam sumitur. Primò communissimè: vt significat susceptionem alicuius rei, quæ nullam subiecto læsionem infert, neque abijcit aliquid, subiecto conueniens, immò perficit subiectum, & solummodò immutat illud: vt est receptio speciei sensibilis in organo: quia teste Aristot. sentire quoddam pati est. Secundò sumitur passio proprie pro susceptione alicuius, quo subiectum immutatur, & aliquid conueniens expellitur: sine læsione tamen, & afflictione subiecti, cuius modi est aliqualis humidi radicalis consumptio. Tertiò proprijssimè sumitur passio, quatenus immutat, & lædit, & affligit subiectum, expellēs, quod conueniens est, talis est notabilis humidi radicalis consumptio, aut excessiua sanguinis minutio. *Alex. Alen. q. 86. S. Tho. q. 97. art. 2. & 3. ad. 2. Dur. q. 2. vbi s. Arist.*

CONCLVSIO I.

Duabus prioribus passionibus erat homo in statu innocentiæ passibilis. Et ratio primæ passionis est: quia sentiebat, & sentire quoddam pati est. Ratio verò secūdæ passionis est: quia per actionem caloris naturalis verè, & realiter, fiebat in eo aliqua consumptio humidi radicalis, absquè remotione à naturali dispositione & non erat defectus in illo: sicut neq; in paruulis est defectus humiditatis consumptio.

CON-

CONCLVSIO II.

Paſsione tertio modo ſumpta nõ erat homo tunc paſsibilis. Et ratio eſt: quia poterat homo, & debebat in illo ſtatu cauere ab iis, quę ipſum lædere & affligere poterãt. Et Deus etiam illum ab omnibus nociuis præſeruaſſet. Vnde nõ fuiſſet in eo tanta humidi radicalis conſumptio: vt inde fames, aut ſitis, &c. ſequeretur.

Magiſt. Sentent. Diſtinct. XX.

Litera huius diſt. ſequentibus quæſtionibus explicabitur.

Quæſt. Prima De modo propagandi prolem in ſtatu innocentiæ?

Prima Diffic. Vtrùm in illo ſtatu facta eſſet ſexum commixtio?

Alex. Alen. q. 89. S. Tho. q. 98. D. Bon. Ric. Dura. & alij hac. d. 20. Alex. Alen. m. 1. S. Tho. ar. 1. & 2. S. Bona. q. 1. & alij vbi. ſ. Greg. Nice. D. Chryſoſt. D. Damaſ. Euthym. D. Aug. Faber Stapu. cautè legendus.

CIrca hanc diffic. varię fuerũt ſententiæ: nam multi ex patribus Græcis dixerunt, liberos ante peccatum ſine concubitu maris & fœminæ fuiſſe multiplicandos; vt Greg. Nicenus lib. de creatione hominis. c. 17. & 18. D. Chry. homil. 20. ſuper Gen. Ioan. Damaſ. lib. 2. Ortho. Fid. c. 20. de vera relig. c. 46. lib. 2. Euthymius in locum pſal. Ecce in iniquitatibus cõceptus ſum. Qui id aſſerunt, non negando ſimpliciter coniunctionem maris & fœminæ: ſed modum dumtaxat, quo fit modo generatio, ſcilicet cum libidine, & fœditate. Tum etiam D. Aug. de ſermone domini in monte, & de Gen. contra Manich. Exiſtimauit enim de bono coniug. c. 2. & 19. homines ante peccatum nõ fuiſſe multiplicandos: ſed ſolos Adam, & Heuam, & non plures homines manſuros. Sed poſtea palinodiam cecinit, lib. 1. retract. c. 10. 13. & 19. & lib. 2. c. 22. & lib. 14. de ciuit. Dei. c. 23. Tandem Faber Stapulenſis in comment. in librum Ricardi de ſancto Victo. de Trinit. aliud commentus eſt. Nam ſi Adam, inquit, non peccaſſet, ex ſe ſine fœmina ſimilẽ ſibi maſculum peperiſſet. Sed hoc eſt figmentũ, & error: vt ſequens cõcluſio demõſtrabit.

CON-

CONCLVSIO.

Fuiſſet quidem facta ſexuum commixtio. Concluſio eſt de fide. Dicitur enim Geneſ. 1. Creſcite, & multiplicamini, &c. quod niſi per generationem, & coniunctionem maris & fœminæ fieri naturaliter haud poteſt. *Gen. 1.* Et alibi. Non eſt bonũ hominem eſſe ſolũ, faciamus ei adiutorium ſimile ſibi. Neq; enim ob aliud datum eſt ei adiutorium mulieris in ſexu diuerſo, niſi ad humani generis propagationem. *Gen. 2.* Tum etiam colligitur ex illo. Erunt duo in carne vna: & per concubitum duntaxat, & carnalem mixtionem naturaliter maſculus, & fœmina fiunt vna caro. *Gen. 2.*

Hinc cõfutatur hæreſis Armenorum, qua docetur, Adam & Heuam, ſi permanſiſſent in iuſtitia, non coituros vnquã, nec humanam ſpeciem per commixtionem propagandam. *Hæreſis.* Quam hæreſim amplexus eſt quidam Almaricus, qui fuit condemnatus ab Eccleſia: vt refertur in lib. epiſt. decretaliũ in titul. de ſumma Trinit. & fide cathol. c. damnamus. Hic, inter alios errores, non ſolùm in illo ſtatu negauit cum Armenis copulam carnalem: verùmetiam ſexuum differentiã nullam fuiſſe futuram aſſeruit. *Hæreſis.* Hoc autem vltimum adeò manifeſtiſsima inſania eſt: vt non ſit opus impugnatione, cũ Gen. 1. legatur. Creauit Deus hominem ad imaginem, &c. maſculum, & fœminam creauit eos. *Gen. 1.* Quæ quidem ſexus differentia fuit ante peccatum. Lege omninò Caſtrum contra hæreſes, verbo Adam, & Heua, Hereſi. 3. *Caſtro.*

Secunda diffic. Vtrũ in eodem innocentiæ ſtatu fuiſſet incoeundo intenſa delectatio?

Alex. Alen. m. 2.

CIrca hanc difficultatẽ: vt docet Alex. Alen. & S. Bona. duo fuerũt modi dicendi. Vnus opinãtiũ, quòd fuiſſet tũc delectatio maior, quã nũc: nõ tamẽ immoderata, vt nũc eſt. Tãta quidẽ, propter naturalis virtutis perfectionẽ. Et maior, quia tunc eſſet maior perceptio delectationis, quã nunc eſt. Quoniam tunc ſenſus eſſent perfectiores, & potentia magis delectaretur tunc: quia faciliùs ſuũ actum cõpleret. *S. Tho. ar. 2. ad. 3. & in 2. hac diſt. q. 1. art. 2.* *S. Bona. q. 3. & alij vbi. S.*

Vna

Vna quæq; enim potentia eò magis delectatur, quò faciliùs ſuum actum exercet. Non tamen eſſet inordinata, quia non tranſgrederetur rationis regulam, & terminum præfixum: propterea quòd vires inferiores erant ſuperioribus ſubditæ. Hæc fuit ſententia. S. Tho. Secũdus modus dicẽdi fuit Alex. & S. Bona. qui ſequenti concluſione continetur.

CONCLVSIO.

D. Auguſt. Non fuiſſet tunc tanta delectatio, quanta modò eſt. Probatur auctoritate D. Auguſt. de ciuitate Dei apud Alex. dicentis. Nuptiæ illæ, dignæ fœlicitate paradiſi, ſi peccatum non fuiſſet, & diligendam prolem gignerent, & pudendam libidinem non haberent. Ratio eſt: quia tunc membra applicarentur generationi cum parua delectatione: ſicut manus

D. Aug. ſuper Gen. ad literam. ori modò applicatur: vt idẽ B. Auguſt. 14. de ciuit. Dei. c. 22. ſcribit. Tũc enim iuſtitia originali, veluti fræno, cohibebatur, ne toto impetu, & conatu ſe præcipitem in delectabile ſibi obiectum daret. Nunc autem, rupto fræno, velut equus laſciuus, velociùs, & impetuoſiùs, currit. Fuiſſet enim homo in illo primo ſtatu in cunctis operibus ſuis totus rectus, nunquã in actu aliquo libidinem, aut tædium ſentiens.

Append. 1. Vnde ex rectitudine illa infertur, quòd nunquam niſi ex recta ratione expetiuiſſet concubitum, nec vnquàm, niſi deſiderio prolis habendæ, concubuiſſet.

Append. 2. Hinc, nulla fuiſſet in commixtione libido, vel inordinatus concupiſcentiæ motus, nec membra genitalia ad cõgreſſum mota fuiſſent, niſi quando eis libuiſſet, necvir vnquàm rem habere voluiſſet, niſi & mulier idem exoptaſſet.

Append. 3. Ex eadem etiam rectitudine, & iuſtitia, in cõcubitu nullus pudor, aut verecundia fuiſſet, nec puduiſſet illos concubitus,

Geneſ. 2. omnibus etiam præſentibus, & cernentibus. Vnde de Adã, & Heua ſcriptũ eſt. Erat vterq; nudus, & nõ erubeſcebãt. Et ratio eſt: quia nõ plus turpitudinis, aut pudoris membris genitalibus tunc inerat, quàm nunc in facie, manibus, & pedibus exiſtit. Quare ſicut modò audemus omnib⁹ faciem exponere, manus moſtrare, pedes denudare: ſic tunc temporis mẽbra genitalia oſtendere, & coram omnibus, ijs ad generationem vti, non erubuiſſent.

Tertia

Tertia diffic. Vtrùm tunc coiſſent ſemper cauſa prolis habendæ, vel interdum etiam delectationis capeſcendæ cauſa?

Alex. Alen. m. 3. S. Bona. q. 5. Dur. q. 1. & alij vbi. ſ.

CONCLVSIO.

ADam nunquàm cum Heua, niſi cauſa prolis coiſſet. Et ratio eſt: quia, teſte D. Aug. 9. ſuper Gene. cap. 7. matrimonium tunc ſolùm fuit datum in officium, & cùm officium conſiſtat in procreando prolem, ſolùm coiſſent prolis procreandæ, & non delectationis cauſa. Secundò: quia vis generandi habebat perfectæ ſubiectionis ad rationem obedientiam, & ideò non exibat in actum, niſi ratione dictante. Vnde D. Anſel. De conceptu Virg. inquit. Cùm Deus fecit Adam, fecit in eo naturam propagandi, quam ſubiecit eius poteſtati: vt ea pro ſua volùtate vteretur, quandiù ipſe vellet, ſubditus eſſe Deo.

D. Aug. 30. q. 3. can. quidquid. 32. q. 2. can. ſicut, & can. pudor. D. Anſel.

Quarta diffic. Vtrùm quoties conueniſſent, toties genuiſſent?

Doct. vbi. ſ.

CONCLVSIO.

EX quolibet actu carnali fuiſſet tunc proles generata. Et ratio eſt: quia cùm matrimonium tunc fuiſſet inſtitutum in officium, quod eſt prolis procreatio, & natura non fruſtraretur tunc tẽporis ſuo fine, ſequeretur ex quolibet actu prolis procreatio, quam natura in matrimonij officio intendit. Et confirmatur: quia ſicut nutriendi facultas nunquàm fuiſſet tunc priuata ſuo effectu, qui eſt comedentis refectio: ita neq; generandi facultas ſuo fructu (qui eſt proles) caruiſſet. Nam ſicut nunquàm ſeminaſſet tunc terram, quin ex ea fructum temporaneũ collegiſſet (ſterilitas enim in terra propter hominis culpã eſt) ita nũquàm mulierem cognouiſſet, quin ex ea debitum fructum ſumpſiſſet. Erat enim tunc venter mulieris, ſicut terra, à ſterilitate alienus. Quod enim videmus nunc in brutis animalibus, nempè, non coire, niſi certis temporibus, & tunc ad generandum, multò

magis, & perfectiùs fuiſſet in hominibus natura optimè ordinata.

Append.

Hinc, magnam coniugij miſeriam eſſe deprehenditur: illum ex concubitu non ſequi effectum, ad quem potiſsimum eſt ordinatum. Nunc enim crebrò propter culpam ex concubitu non concipit mulier, & dum concipit, ſubinde, vel perit ſemen, vel varijs modis, ne partus ſequatur, impeditur.

S. Tho. hac. d 20. q. 1. ar. 2 & art. 2. vbi S. ad. 4. & 1. 2. q. 152. ar. 2. Dur. q. 2. & alij vbi. S. D. Aug. Nota.

Quinta diffic. In illo coitu fuiſſet tunc integritatis corruptio?

DVAE ſunt de hac re opiniones. Prima tenet tunc nullam futuram integritatis corruptionem. Hanc videtur defendere B. Auguſt. 14. de ciuitate Dei. c. 26. Secunda futuram fuiſſe integritatis corruptionem defendit. Hæc eſt S. Tho. in. 2. diſt. 20. & S. Bona. & Altiſiodor. libr. 2. ſuæ ſummæ, & aliorum, &c. Integritatis corruptio tria comprehendit. Et primum, quod eſt naturæ, eſt clauſtrorũ apertio. Secundum eſt pœnalis paſsio, quæ conſequitur clauſtrorum apertionem, & hoc ſecundum dicitur eſſe pœnæ. Tertium, quod dicitur eſſe corruptionis vitioſæ, quæ tenet medium inter culpam, & pœnam, eſt fœda delectatio.

CONCLVSIO I.

In illo ſtatu fuiſſet clauſtrorum apertio. Et ratio eſt: quia fœtus non poſſet, niſi per apertam portam exire. Et naturaliter non datur corporum, & dimenſionum penetratio. Nam concipere, & parere, virginitate permanente, ſolius Virginis fuit proprium.

CONCLVSIO II.

Tunc nõ fuiſſet in apertione clauſtrorum pœnalis paſsio, nec fœda delectatio. Et ratio eſt: quia vis generatiua, nec fuiſſet tunc infecta, nec corrupta, & obedirent rationi membra: vt ſuprà diximus, ſicut obediunt os, manus, & lingua: et ideò non fuiſſet ibi pœna, vel paſsio, vel fœda delectatio, ſicut modò in apertione manuum, & oris nulla pœna, vel paſsio, vel fœda delectatio reperitur.

Hinc,

Hinc, illo in tempore non fuissent aliqua obscœna verba, nec vitio datum fuisset de concubitu miscere sermonem: sed absquè omni pudore, membrorum quê inordinatu concupiscentiæ motu, de ijs rebus locuti fuissent, quarum iam non, nisi præfata venia, audemus mentionem facere. Propterea quod natura horret, & erubescit actum illum, ratione fœditatis, quæ in ipso consistit. Lege D. Aug. lib. 2. nupt. & con. cap. vltim. &. 4. de ciuit. cap. 23. &. 3. sequent. & de peccato originali cap. 25. &. 36. Appen. *D. Aug.*

Sexta diffic. An in illo statu licitum fuisset primis parentibus continere? *Alex. Alen. m. 4. vbi. s.*

SOLVS Alex. hanc difficultatem tractat.

CONCLVSIO.

Seruare continentiam in illo statu primis parentibus non licuisset. Et ratio est: quia ex eis totum humanum genus deducendũ erat, quod aliter, quam per carnis commixtionem, fieri vix poterat. Fuisset enim præcepti diuini transgressor, & neglector voluntatis eiusdem, si semper cõtinuisset. Nam fuit illis præceptum. Crescite, & multiplicamini, & replete terram. Quando autem cessauerit præceptũ de multiplicatione prolis, & fuerit licitũ continere, & virginitatẽ seruare, declarat Alex. eruditissimè: vt solet loco citato. *Genes. 1. Alex. Alen. q. 90. S. Tho. q. 99. &. 100. & 101.*

Quæst. II. De prole propaganda in primo statu. *S. Bona. & Scot. & alij hac. d. 20.*

Absoluetur quæstio, positis aliquot difficultatibus.

Prima diffic. Vtrùm pueri nati fuissent iusti in statu innocentiæ? *Alex. Alen. m. 1. vbi. s. S. Th. q. 100 ar. 1. Dur. q. 5. Scot. & alij vbi. s.*

CONCLVSIO.

FVissent nati iusti. Probatur: nam dixit Deus. Crescite, & multiplicamini, & dominamini piscibus maris, & bestijs terræ, &c. Quare genuissent filios rerum omnium, bestiarũ, & animantium, dominos, & rectores, et cùm

 Gen. 1.

dominum sit effectus iustitiæ inseparabilis, fuissent iusti
Ad Ephes. 2. procreati. Nunc autem: quia nascimur filij iræ, bestiæ sunt
nobis infestæ, quæ in statu innocentiæ ad conspectum ali-
cuius, quantumuis paruuli, & tenerrimi pueri, agnoscentes
Ad Rom. 5. eos, ceu dominos, & rectores, expauissent. Deinde: quia si
nunc per peccatum Adæ iniusti, & peccatores nascuntur,
tunc iusti fuissent: quia iuxtà scripturarum morem iustitia,
& iniustitia bonum, & malum contraria sunt immediata.
Append. Hinc, nati fuissent cum gratia gratum faciente.

Alex. Alen. S. Thom. & alij vbi. S. Hugo.

Secunda diffic. Vtrùm paruuli nati fuissent cum iustitia originali?

DVæ sunt opiniones. Vna negans Hugonis libr. 1. de sacram. p. 6. cap. 23. & 24. Nam dicit in illo statu genuissent filios sine peccato: sed non similiter paternæ iustitiæ hæredes. Altera est affirmans D. Anselm. de concept. virg. cap. 10. & 14.

B. Anselm.

Nota. Iustitia originalis duobus modis sumitur. Primo pro qualitate illa supernaturali Adæ pro se, & tota sua posteritate infusa. Secundo pro formali effectu ipsius iustitiæ: qui quidem est triplex. Primus subiectio, siue rectitudo corporis ad animã. Secundus subiectio appetitus sensitiui ad rationem. Et tertius rationis ad Deum.

Append. Hinc, quando dicitur peccatum originale esse priuationem originalis iustitiæ, sumitur primo modo, pro præcipua rectitudine rationis ad Deum, sub qua aliæ continentur. Et huius deordinatio est originale peccatum, quæ, tanquàm habitus: vt statim dicetur, transfunditur in posteros.

CONCLVSIO.

D. Anselm. Nati fuissent tunc cum iustitia originali. Et ratio D. Anselmi est: quia qualis ipse fuit, tales filios genuisset, & Adam simul gratiam, & iustitiam originalem habuit: vt quæst. sequenti patebit. Tum etiam: quia inter iustum & iniustum in ho-

in hominibus non datur medium: & cùm non genuiſſet filios iniuſtos, genuiſſet profectò iuſtos, originali iuſtitia præditos.

Tertia diffic. Fuiſſent ne pueri paternæ iuſtitiæ gratuitæ hæredes? Alex. Alen. m. 1. ar. 1. & 2. Dur. vbi. S.

CONCLVSIO.

NEquaquàm. Ratio eſt: quia illud dicitur hæreditariè ad filios deſcendere, quod filij habent à patre, domino, & poſſeſſore. Et filij non hæreditarent bona gratuita à patre: vt à domino, & poſſeſſore illorum: ſed immediatè à Deo gratiæ conditore, & largitore.

Hinc, non fuiſſet iuſtitia illa per originem transfuſa: ſed à Deo gratis infuſa: ſicut parentibus à Deo gratis collata. Et ratio eſt: quia cùm iuſtitia non ſit naturalis: quia ſemper donum Dei eſt, nequè eius transfuſio fuiſſet naturalis. Appen.

Quarta diffic. Habuiſſet ne filius illam per patrem, vel per merita patris, vel parentum? Scot. vbi. S.

CONCLVSIO.

HAud habuiſſet. Et ratio eſt: quia, quod toti naturę congruit, non datur vni indiuiduo, mediante alio, vel per meritum illius: ſed ſingulis indiuiduis ſingulę fuiſſent appoſitæ iuſtitiæ originales ex mera diuina liberalitate: ſicut fuit primo parenti data. Quia iuſtitia originalis donum Dei eſt. Nihilominus tamẽ probabiliùs videtur eſſe contrarium. Et ſit.

CONCLVSIO.

Propter merita parentum filij naſcerentur in iuſtitia originali. Et ratio eſt: quia Deus nõ pronior eſt ad puniendum, quàm ad miſerendum: ergò ſi propter eorum demeritũ fuerunt priuati iuſtitia originali, propter eorum merita, ſi primam tentationem viciſſent, in iuſtitia originali nati fuiſſent.

Epheſ.2. Non enim plus nociuum fuiſſet Adæ peccatum, quàm eius perſeuerantia in gratia, & innocentia profuiſſet. Quare ſicut modò omnes naſcuntur in peccato: ita tunc nati fuiſſent in iuſtitia.

Quinta diffic. Vtrùm fuiſſent confirmati in gratia, & in illa gratuita iuſtitia?

Alex. Alen. ar. 3. S. Tho. ar. 2. Dur. Sco. & alij vbi S.

DVæ ſunt opiniones. Vna affirmans. Altera negans. Partem aientem tenent Alex. & Gabriel hac diſt. q. 1. art. 2. cum D. Anſel. lib. 1. Cur Deus homo cap. 18. Negantem verò tuentur Scot. S. Thom. Dura. & alij: vtraq; eſt probabilis, & reſpondet Alex. Alen. argumentis in oppoſitum.

CONCLVSIO.

Si Adam, & Heua malignum viciſſent, proles in gratia confirmatas non ita genuiſſent: vt nullo deinceps modo preuaricari potuiſſent. Et ratio eſt: quia confirmatio in gratia regulariter non prouenit, niſi ex viſione diuinæ eſſentiæ, quã pro illo ſtatu non vidiſſent. Nec decuiſſet filios meliores, & perfectiores ſuis parentibus naſci. Qui, ſi non fuerunt ita in bono confirmati, quin ab eo deflectere potuerint, certè non debuerunt filij ipſorum maiorem ſecum perfectionem ex natiuitate adducere. Hoc apertè docet D. Aug. 14. de ciuit. Dei cap. 10. & lib. 9. de Gen. cap. 3. & B. Greg. libr. 4. Moral. cap. 28. & Hugo de ſancto Vict. apud Alex.

Gabriel. B. Anſel. D. Aug. D. Greg. Hugo.

Sexta diffic. Adam non peccante, ſi eius poſteri peccauiſſent, poſteri peccantis filij contraxiſſent ne originalem culpam?

IVniores theologi partem negantem tenent. Quia Adæ ſoli, inquiunt pro ſe, & pro tota ſua poſteritate fuit iuſtitia originalis conceſſa: poſteris autem pro ſe ſolis fuit tributa. Et, vt modò iuſtificatus nõ transfundit in liberos ſuam iuſtitiam: quia illã pro ſe tantùm accepit: ita & poſteri Adæ. Non enim peccaſſent: vt caput naturæ: ſicut Adam.

CON-

CONCLVSIO.

Peccante Cain, tota eius posteritas nata fuisset cum macula. Hæc est communior opinio, quam defendunt S. Tho. quæst. 5. de malo art. 4. Conradus. quæst. 81. Driedo. tract. 2. part. 4. & Scot. dist. 32. huius. 2. Si tamen, inquit, accepisset, V. g. Cain in se formaliter iustitiam originalem, vel voluntate consequente, fuisset debitor pro se, & pro tota sua posteritate. Et ratio conclusionis positæ est: quia sicut Adam accepit iustitiam pro se, & tota eius posteritate: ita illam transfundebat in filios pro se, & tota eius sobole: ergo si amitteret illam, amitteret pro se, & pro sua posteritate. Antecedens patet: nam, vt in Adam cõtinebatur tota humana natura, ita in eius filio tota eius soboles. *S. Thom.* *Conrad.* *Driedo.* *Scot.*

Septima diffic. Adam nõ peccante, nati fuissent soli electi? An etiam reprobi; vt Iudas, &c. procreati? *Doct. vbi s.*

CONCLVSIO.

NON fuissent filij gehennæ generati: sed soli electi. Conclusio est D. Greg. lib 4. Moral. c. 28. vbi inquit. Si parentem primum nulla peccati putredo corrumperet, nequaquàm ex se filios gehennæ generaret. Est etiam communis doctorum sententia. *D. Greg.* *Marsil. q.* 13

Dubium autem. Vtrùm omnes, qui nunc nascuntur electi, nati in statu innocentiæ fuissent? non eodem modo soluitur: quia S. Tho. & alij tenent multos electos nasci nunc, qui tunc non fuissent procreati: vt filij electi, & sancti, quos Ecclesia veneratur, qui nati sunt ex parẽtibus infidelibus. Scot. verò arbitratur omnes electos, qui nunc sunt, nascituros tunc fuisse. Et ratio est: quia prius non variatur per id, quod posterius est: sed prius fuit, quòd Deus determinaret numerum saluandorum, quàm præscientia casus Adæ: ergò siue caderet, siue non caderet Adam, non fuissent plures electi, quàm modò sunt: sed omnes electi, qui nunc sunt nati, tũc fuissent. Sed de ijs latiùs in libro controuersiarum. *Dub.*

Alex. Alen. m. 2. vbi. S. S. Th. q. 101. ar. 1.

Octaua diffic. Fuissent ne filij in illo statu in scientia perfecta geniti?

NOster Alex. relatis duabus opinionibus, media incedit via. Ad cuius sententiam clariùs intelligendam, nota cum illo, bonum dupliciter in præsentia posse considerari. Vel, vt est naturæ consonũ: vt est agno lac. Vel, vt est bonum honestum: vt distinctio præceptorum, & cultuum, quibus Deus est venerandus, & similia.

CONCLVSIO I.

Pueri statim tunc bonum naturæ consonum, & nociuum per naturalem industriam cognouissent. Et ratio est: quia si natura hoc concesit agniculis: vt per instinctum naturæ lupum, quem nunquàm viderunt, fugiant, & mammillas matrum requirant: nequaquàm credendum est hoc filijs Adæ fuisse negatum.

CONCLVSIO II.

Respectu eorum, quæ ad bonum honestum spectant, illuminationem scientiæ habuissent: verùm non statim ab ortu: sed ad tempus, quantùm ad cognitionis vsum. Quamuis non absurdè cõcedi possit, fuisse eis ad hoc datum habitum. Et ratio est: quia quamuis in corpore paruuli non esset pro illo statu corruptio aggrauans: erat tamen imperfectio retardans. Status enim infantilis semper haberet aliqua sinptomata actũ cognitiuæ, & vsum rationis aliquo modo impedientia. Hactenus Alex. Sed pace tanti viri omnium theologorum scholasticorum ante signaui, sit.

CONCLVSIO III.

Pueri tunc non solùm mox nati notitiam habuissent ad discernẽdum inter bona, & mala, commoda, & incommoda, inter calorem, & frigus, & cætera. Verùm etiam ad discernendum inter licitum, & illicitũ: quantùm quidem ad ipsorum statum, ætatisquè conditionem pertinebat. Et ratio est: quia cognouissent legem Dei, eiusq; voluntatis certiores fuissent, & simul atquè ex materno vtero prodijssent, flexis genibus, non secus atq; nunc adulti, Deo omnium bonorum largitori

largitori gratias egissent. Eò quòd rationales creaturas secundum imaginem suam condidisset. Cognouissent præterea se bestijs prælatos, omniumquè rerum corporalium dominos, fuissentquè tunc pueri præcepti capaces, & dociles, & intellexissent, quando parentes eis aliquid præcepissent, vel docuissent aliquid eorum, quæ salutem animæ, & corporis concernunt. Nequè hæc admiratione digna sunt, si humanæ naturæ nobilitas, & excellentia consideretur. Horum autem omnium autor est D. August. Et non esse hæc habitualiter tantùm intelligenda, quomodo infantes nunc, sacri baptismatis vnda renouati Deum diligunt: verùmetiam actualiter ex sequenti cap. Beati August. colligitur, vbi inter alia inquit. Agitur de illius mentis quadam valentia, vsuquè rationis, quo præceptum Dei, legemquè mandati, & docilis Adam caperet, & haud difficulter posset custodire, si vellet. En quomodo D. August. de actuali rationis vsu agit, quo & agnoscerent, & facilè obseruarent legem Dei infantes: ne corrupti, & vitiati essent. Verùm enimuerò nõ tam perfectè legem Dei, quàm protoplastes Adam: sed pro suo statu, & tempore sine molestia, & labore cognouissent. Eadem fermè docet de vitijs paruulorum, nempè, quòd non rarò petant noxia, & nisi obtemperetur, indignantur acriter genitoribus, feriunt, recalcitrant, ingenti ira efferuescunt, inuidia tabescunt, amaro, pallidoquè vultu subinde collactaneos suos intuentur, non ferentes illos eandem secum fugere mammillam, eisdem vesci cibis, cùm alioqui abundè satis habebant. Et lib. 22. de ciuitate Dei cap. 22. dicit manifestam ignorantiam, in qua nascuntur paruuli, satis contestari progeniem mortalium esse damnatam.

D. Aug. libr. 1. de pec. mer. c. 35. & 36.

D. Aug. lib. 1. conf. c. 7.

Nona diffic. Fuissent ne tunc pueri parui; vel magni nati?

Alex. Alen. m. 3. vbi. S. S. Tho. q. 99. Dur. q. 4. & alij hac. d.

CONCLVSIO.

FVissent tunc paruo nati corpusculo. Hæc conclusio est scripturæ, & patribus consentanea. Et ratio, de sententia D. August. est: propter materni vteri necessitatem,

D. Aug. lib. 1. depec. mer. & remiſ. c. 36. & 37. Append.

& capacitatem: paulatim tamen grandiuſcula corporis lineamenta accepiſſent, donec ad virilem tandem ſtaturam peruenirent.

Hinc, primitus in lucem emiſsi nõ habuiſſent illico corpus, & membra ad viriles actiones exercendas idonea.

Decima diffic. Potuiſſent ne tunc omnibus vti membris?

CONCLVSIO.

PAruuli illi omnium membrorum ſuorum vſum ætati ipſorum maximè competentem habuiſſent. Potuiſſent enim manibus operari, pedibus incedere, reliquiſq; ſenſuum organis imperare, matrem optimè cognouiſſent, eiuſq; ſpontè mammillam ſuxiſſent, illamq; ambulãdo ſequi: vtcunq; valuiſſent. Et ratio in promptu eſt: quia ſi naturã pluribus brutorum pullis nunc id indulgere cernimus: quare nõ multò magis hominum rationalium paruulis tunc idem indulcturam forè arbitrandum eſt?

Append. Hinc, infirmitas illa membrorũ infantilium, quam nunc in paruulis videmus: vt rectè docet noſter Alex. pœna peccati eſt. Lege D. Auguſt. proximè citatum cap. 37. & libr. de baptiſ. paruulor. & 9. ſuper Gene.

D. Aug.

Alex. Alen. m. 4. S. Tho. ar. 2. S. Bon. q. vl. Dur. q. 3. Scot. & alij vbi. s. Beroſus. D. Aug. in er. de aſſum. Virg.

Vndecima diffic. Fuiſſent ne tunc fœminæ generatæ, & æquales numero viris?

CIrca hanc difficultatem noſter Alex. indicat opiniones fuiſſe quatuor. Vna eſt Beroſi vetuſtiſsimi autoris (niſi titulus mẽtiatur) qui docet ſingulis enixibus gemellos diſparis ſexus in illo temporum ſtatu producendos fuiſſe. Altera eſt affirmantium plures futuras fuiſſe tunc mulieres: quia, vt D. Auguſt. docet ſexus fœmineus deuotior eſt virili ſexu, & deuotio eſt maxima diſpoſitio ad gratiam obtinendam, & perficiendam, & ad maiorem gloriæ cumulum comparandum. Quod confirmat exemplo ſanctiſsimæ

ctiſsimæ Virginis, ad cuius perfectionem nulla pura creatura virilis ſexus peruenit. Quæ decuit (vt D. Anſelm. ſcribit) vt ea puritate niteret, qua maior ſub Deo nequeat intelligi. Tertia, quã ſequitur Alex. Alen. tenet plures fuiſſe generandos maſculos, quàm fœminas. Et ratione numeri electorum complendi, & ratione naturæ, quæ ſemper, quod meliùs, & nobilius eſt, appetit. Eſtquè hæc opinio ſatis probabilis. Quarta autẽ cõmunior, & probabilior ſequenti concluſione continetur, qua vtriquè parti tituli difficultatis reſpondetur.

D. Anſelm. de cõcep. Virgin. c. 18. D. Aug. 14. de ciuit. Dei. c. 10. & 9. ſuper Gen. c. 3. & 5.

CONCLVSIO.

Fuiſſent creatæ fœmellæ tot, quot maſculi. Et ratio vtriuſquè partis eſt: quia diſtinctio ſexuũ eſſet propter generis humani multiplicationẽ, & numeri electorum completionem, & illa multiplicatio ad omnes expectaret. Omnibus enim dictũ erat. Creſcite, & multiplicamini, & replete terram. Quare neceſſe erat tunc tot viros, quot fœminas fuiſſe, cùm nulla mulier viro careret, & nullus vir vxore, nec vna plurium, nec plures vnius eſſent.

Gen. 1.

Duodecima diffic. Vnde eueniret; Vt tot fœminæ, quot viri generarentur?

DIuus Bona. plures conſtituit cauſas naturales, ob quas, quãdoq; fœminæ, quãdoq; maſculi modò generãtur. S. Th. ad. 2. docet, quòd ſecundũ voluntatẽ generantis diſtinctus fuiſſet ſexus in prole: ſed de ſenten. cõmuni Alex. Bona. & S. Thom. & aliorum ſit.

Doct. vbi. ſ.

CONCLVSIO.

Potiſsima cauſa tunc eſſet: quia in eo ſtatu generatio maris, & fœminæ virtuti animali, ſiuè imaginatiuæ, & voluntati rationali fuiſſet ſubiecta. Et ideò cùm corpus eſſet tunc animæ ſubiectum, quando vir intenderet, & imaginaretur generare virum. Virtus naturalis tùnc, & ſemen maioris eſſet virtutis in agendo, & generaretur maſculus. Si verò fœminã intenderet generare, & imaginatione conciperet illam, tunc minùs forti impreſsione ageret in naturam inferiorẽ corporalẽ, eſſetquè ſemen minùs forte, & produceretur fœmina.

Et ratio

Et ratio est: quia si in tempore naturæ lapsæ, in qua corpus voluntati rationali non est subiectum, tantum potest imaginatio, vt patet in ouibus Iacob, & in muliere, quæ concepit Aethiopem: vt gloss. refert ibidem citans D. Hiero. & in alia muliere, quæ prolem pulcherrimam vtrique parenti dissimilem peperit, quam Hippocrates à crimine adulterij liberauit, inuenta in eius cubiculo simili pictura filio, quem pepererat. Quantò magis efficax tempore legis institutæ imaginatio fuisset ad concipiendum masculum, vel fœminam, quando voluntas rationalis hoc dictaret. Verùm enimuerò, amice lector, quærenti. Quorsum hæc, quæ nunquàm fuerunt, nec erunt, tractantur? respondere cum Hugone poteris, qui de qualitate genitorum in statu innocentiæ disputans: ita ait. Quæ nec auctoritas probat, nec ratio arguit, manifesta, inter dubia relinquuntur. Tamen ista non inutiliter aliquando in quæstionem admittũtur, vt vel inueniatur, quod verum est: vel saltem quod falsum est, non credatur. Qualibus autem donis fuerit Adam in primo statu præditus, infrà proprijs in locis cum Magistro declarabitur.

Gen. 30.

Hugo de sacra. lib. 1. *p.* 6. *c.* 22.

Magist. Sent. Distinct. XXI.

IN hac dist. Magister disputat de tentatione. Est autem huius distinctionis litera suprà in materia de tentatione exposita, illam relege, & quę sequuntur ad pleniorem intelligentiam materiæ tentationis. Et an sit appetẽda, nec ne? Diligenter animaduerte.

Prima Propositio.

Tẽtatio ex prauo motu intrinseco scaturiens. v. g. cõcupiscentia ad iram, vindictam, libidinem, inanem gloriam, &c. nulla ratione nec à viro fortissimo appetenda est. Sufficiet enim, quãdo talis tentatio ingruet, ei cõsensum non prębere. Et probatur: quia ad Rom. 7. D. Paul. de huiusmodi tẽtationibus, & motibus, ait. Quod odi malũ, illud facio, & iã non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatũ. Quare si oderat huiusmodi tentationes, nõ illas quærebat, seu appetebat.

Ad Rom. 7.

Secunda

Secunda Propoſitio.

Qui ſponte, & voluntariè tales tentationes appetit, iam peccauit. Et ratio eſt: quia omnis electio voluntaria mali eſt peccatum, eòquè grauiùs, quò grauiùs eſt, quod appetitur.

Tertia propoſitio.

Tentatio, quæ ab exteriori emanat, nempe, tribulatio, afflictio, mors, quam tyranni, & perſecutores infligunt, interdum deſiderio felicitatis propriæ, & ædificationis proximorum à ſanctis, & in religione Chriſtiana firmiter radicatis appeti poteſt. Et ratio eſt: quia hoc modo legimus ſanctos aliquando locutos fuiſſe, dicentes. Vtinam contingat mihi pro Chriſto ſubire martyrium: de quibus B. Auguſt. ita loquitur. Sicut ſe infirmitas ſanctorum, firmitaſquè habuerit, metuunt tentari, cupiunt tentari, dolent in tentationibus, gaudent in tentationibus. Vt enim metuant tentari, audiunt. Si quis præocupatus fuerit in aliquo delicto, vos, qui ſpirituales eſtis, huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderans te ipſum, ne & tu tenteris. Vt autem cupiant tentari, audiunt quēdam virum (cui occulta ſapientiæ à Deo erant manifeſta) fortem dicentem. Proba me domine, & tenta me. Vre renes meos, & cor meum, id eſt exerce me tribulationibus. Vt doleant in tentationibus, vident Petrum flentem. Vt gaudeant in tentationibus, audiunt Iacobum dicentem. Omne gaudium exiſtimate fratres, cùm in tentationes varias incideritis: hæc D. Auguſt.

D. Aug. lib. 14. deciuit. Dei. c. 9.

Ad Gala. 6.

Pſal. 25. Matth. 26. Iacobi. 1.

Quarta Propoſitio.

Perquàm periculoſum eſt, tam fortem, & validum, quenquam ſe facere: vt ſufferendis huiuſmodi tentationibus quis ſufficere ſe iactet. Et ratio eſt: quia frequenter accidit: vt extra tentationem conſtitutus aliquis, & in tranquillo portu poſitus, mira ſibi perſuadeat, qui cùm ad rem peruenitur, defficit, & infirmitate ſuccumbit. Patet exemplo B. Petri, qui cùm forti, & firmo animo toties pro Chriſto mortem promiſiſſet, poſtea præſente tentatione, dum mori timuit,

Marc. 14. Matth. 26.

Eccle. Hist. lib. 4. c. 15. timuit, vitam negauit. Simile exemplum legitur in historia Ecclesiastica cuiusdam sancti viri, qui cùm sponte primò bestias, & alia tormenta accerseret, pertractus ad supplicia, fidem pro qua mortem oppetere debebat, abiurauit.

Appen. *D. Aug. lib. de S. Virg. c.* 44. *&* 47. Hinc, D. August. inquit. Vnde scit virgo, per quam solicita, quæ sunt domini, quomodo placeat domino, ne fortè propter aliquam incognitam sibi mentis infirmitatem, nondum sit matura martyrio.

Quinta propositio.

D. Aug. Gratia exercendæ virtutis à iustis charitatis igne potissimùm inflammatis, potest tentatio desiderari. Et ratio est: quia energia ignis præsentia contrarij magis vim exerit, quàm opprimatur, sicut ventus fornacem perflando magis accendit, licet candelam extinguat. Hic vre, hic seca, hic non parcas: vt in infernum parcas.

Alex. Alen. q. 104. S. Th. 2. 2. q. 163. S. Bon. d. 21. art. 3. &. d. 22. Scot. Dura. Rica. & alij ibidem. Dur. q. 1. huius d. & alij ibidem.

Magist. Sentent. Distinct. XXII.

Quæst. I. De peccato primorum parentum.

QVAESTIO Hæc, aliquot difficultatibus explanatis, erit perspicua.

Prima diffic. Quodnam fuit peccatum primorum parentum?

VARIAE Sunt de hac re opiniones. Alex. Alen. S. Thomas, Durandus, Gabriel: vbi suprà tenent; primum Adæ peccatum fuisse superbiam. S. Bona. loco citato asserit fuisse peccatum inobedientiæ. Scot. tenuit peccasse ex nimio amore vxoris. Sed quia omnes opiniones habent maximam probabilitatem, breui proponam conclusiones sequentes: tu verò, si licet per otium, lege doctores

ctores citatos,& controuersias nostras inter S. Thomam, & Scot. & inuenies multa notatu dignissima.

CONCLVSIO I.

Heuæ primũ peccatũ fuit superbia. Hanc conclusionẽ cõmunis Doctorũ sentẽtia amplectitur. Et ratio est: quia peccauit per suggestionẽ serpẽtis. Eritis sicut dij, & hoc est supbia. *Gen. 3.*

CONCLVSIO II.

Probabile est primum Adæ peccatum fuisse superbiam. Et ratio est: quia initium omnis peccati superbia est. Et confirmatur auctoritate D. Augustſuper illud psalm. Quæ non rapui, tunc exoluebam. Dicit enim rapere voluisse diuinitatem, quod ad superbiam attinet. *Eccles. 10.* *D. Aug.* *Psal. 68.*

CONCLVSIO III.

Verisimile etiam est, principale Adæ peccatum fuisse in obedientiam. Et ratio D. Bona. est: quia diabolus ad hoc primum hominem inducere intendebat, quòd patet, inquit, ex principio suæ interrogationis. Cur præcepit vobis Deus. &c. *Gen. 3.*

CONCLVSIO IIII.

Est etiam probabile fuisse primum Adę peccatum immoderatum amorem amicitię vxoris suę. Et probatur auctoritate D. Aug. dicentis. Adam non carnali concupiscentia victum: sed immobili quadam compulsum beneuolentia (quapleruma; fit, vt offendatur Deus, ne offendatur amicus) peccasse. Propter quod noluit eam contristare: quia credebat eã sine suo solatio cõtabescere. Et confirmatur ad Timoth. 2. Adam non fuit seductus: sed Heua. Quare si fuit differentia inter eorum peccata, Heua peccauit ex superbia. Quia voluit esse, sicut Deus. Adam verò minimè: sed ex amore vxoris. Et notanter dicitur in conclusione, fuisse amorem amicitiæ: quia amor libidinis non dum erat. Et ideo dixit B. Augustvbi suprà, non carnali concupiscentia victum. *D. Aug. super Gen. c. 12* *1. ad. Tim. 2.*

CONCLVSIO V.

Verisimiliùs esse videtur, qꝑ Adam, post primũ peccatũ, appetijt esse sicut Deus, licet nõ tanta cum intentione, sicut Heua. Et patet ex eo, qꝑ dicitur. Ecce Adã factꝰ est, sicut vnus ex nobis. Super quẽ locũ lege D. Aug. lib. 11. de Gen. ad lit. c. 29. & lib. 2. cõtra Manich. c. 15. & 6. Greg. lib. 9. Moral. c. 2. *Gen. 3.* *D. Augustſ.* *B. Gregor.*

Duplex

Duplex est Dei similitudo. Vna vocatur æquiparantiæ, quã parentes nostri non ambierunt: quia talis similitudo nequit in sensum hominis cadere. Propterea quòd diuina natura infinitis parasangis antecellit omnium hominum æstimationem. Altera est imitationis, qua suo modo potest homo
Gen. 1. tripharian aliquid de similitudine Dei participare. Gen. 1. Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostrã. Nam hæc imitationis similitudo est triplex. Vna naturæ, quæ ab exordio creationis homini, & angelo est impressa. Altera est cognitionis, quam etiam angelus in suæ originis
Ezech. 28. principio suscepit. Legitur enim Ezechiel. 28. fuisse sapiẽtia plenum. Hanc homo non actu, sed potentia erat adeptus. Contra hanc conditionem peccauit homo, quando suapte auctoritate discernere inter bonũ, & malum sibi adscripsit, & futura contingentia præsagire concupiuit. Tertia similitudo consistit in potestate operandi, quã nec homo, nec angelus acceperat. Contra hanc deliquit, quando proprio marte vniuersa operari, ordinare, & regere (quod angelis nõ fuerat
D. Aug. 11. de gen. ad lit. c. 30. concessum, vt auctor est Aug.) concupiuit.

Secunda diffic. Vter priorum parentum grauiùs peccauit?

Alex. Alen. m. 3. 4. & 7 S. Tho. ar. 3. S. Bona. d. 22 art. 1. q. 3. & Scot. vbi. s. Duran. q. 3. dist. 21. & alij vbi. s. S. Ambros. D. Chrysost.

AD pleniorem huius difficultatis intelligentiam lege, quæ in secunda huius secundi parte de circunstantijs, & modis, quibus peccatum aggrauari solet scribuntur. De hac difficultate varij variè opinantur in primis D. Chrysostomus homil. 7. ad populum Antiochenum sentire videtur, inter istos tres Adam, Heuam, & serpentem, siue diabolum, omnium leuissimè peccasse Adam. Sanctus Ambros. de institutione virg. c. 4. varijs argumentis ex sacra scriptura desumptis contendere videtur, Adam grauiùs deliquisse, quàm Heua deliquerit, cui adhæret. B. Isidorus à magistro hac distinct. citatus. At verò magister Petrus Lombardus ex quibusdam à B. Aug. disputatiuè dictis concludere sibi videtur, Heuam grauiùs ipso Adam offendisse, illum sequuntur omnes ferè scholastici Doctores.

CON-

CONCLVSIO I.

Si intentionem primorum parentum conſideremus, par vtriuſq; peccatum eſſe videtur. Et ratio eſt: quia ambo voluerunt per inordinatum elati animi faſtum rapere cœlſitudinem, ſcientiam boni, & mali, ac futurorũ pręſciẽtiam. Ambo crediderunt ſerpenti, pollicenti, quòd non emorerentur ex eſu prohibiti fructus. Ambo de fructu vetito comederunt. Ambo tandem excuſationis prætextum quæſierunt.

CONCLVSIO II.

Fuit etiam ſuis reſpectibus Adæ peccatum Heuæ peccato grauius. Probatur primò ex conditione perſonæ: nam erat perſona dignior, maiori ſapientia, fortitudine, & prudentia à Deo plaſmatus. Et ideo eius peccatũ grauius, ſicut eſt grauius (cæteris paribus) periti viri peccatum, quàm imperiti, qui non tantùm gratiæ à Deo promeruit. Secundò: quia Adam ceſſit mulieri ſimplici, ac ſe inferiori, cùm mulier ſolùm victa ſit ab hoſte longè ſe, & ſuperiore, & callidiore. Et turpius multò eſt, ab inferiore ſe vinci, quàm à fortiſsimo, multòq; aſtutiore. Et tertiò: quia Adam præceptum de non guſtando ligno ſcientiæ boni, & mali proximè, & immediatè à Deo acceperat: mulier autẽ à viro dumtaxat ſuo. Debuerat enim Adam animo repetere; Deus ipſe in ſua perſona mihi hoc prohibuit, nefas igitur eſt nõ obſecundare. Plus namq; fidei, & reuerentiæ Adam Deo, quàm Heua ipſi Adæ debebat. Hæc ex D. Amb. vbi ſup. Idẽ etiam ſentire videtur expreſſè ſuper illud Luc. Socrus autem Simonis, &c. vbi ita ait. Prior ſanari debuit, qui prior creatus eſt, nec prætermitti debuit, quæ mobilitate magis animi, quàm prauitate peccauit.

D. Ambro.

Luc. 4.

CONCLVSIO III.

Heuæ peccatum quaſdam ob cauſas præualuit. Et probatur: quia induxit virum ad peccãdum. Vnde initium peccati à muliere eſſe dicitur. Secundò: quia ignorans eſſe peccatum effrœnis, ſine vllo conſcientiæ retinaculo, in illud ferebatur. Tertiò: quia longè maior videtur fuiſſe Heuæ infidelitas: quoniam in pluribus ſerpenti credidit, quàm viro. In animum enim induxit ſuum, Deum comeſtionẽ ligni ſcientiæ boni, & mali non vetuiſſe. Quod quidem vir nõ credidit.

Eccleſ. 25.

Plus autem peccati committit, qui plures fidei articulos negat, quàm qui pauciores. Hæ, & aliæ plures rationes sunt, quibus magister, & doctores scholastici mouentur, ad asserendum grauius fuisse peccatum Heuæ, Adæ peccato.

Tertia diffic. Qua hora Adam peccauit?

CONCLVSIO.

HOra nona. Et ratio est: quia, qua hora primus Adam peccando mortem meruit, eadem hora secũdus moriendo mortem destruxit. Et Christus hora nona: vel citò post ipsam, mortuus fuit: licet hora sexta factæ fuerint tenebræ super terram. Vnde dicitur in Gen. cùm deambularet Dominus ad auram post meridiem, abscõdit se Adam. Et nota post meridiem, siue ad vesperam sumi in hoc mysterio largè pro tempore, quo sol declinat ad occasum: vt quando dicitur in psalm. Ad vesperum demorabitur fletus. Vide glo. ibidem.

Matth. 27. Marc. 15. Luc. 23. Genes. c. 3. Psal. 29.

Quarta diffic. Vtrùm primum hominis peccatum in statu naturæ integræ potuerit esse veniale?

Alex. m. 6. vbi. S. S. Th. in. 1. 2 q. 89. art. 3. D. Bon. d. 21 ar. 3. q. 1. Scot. q. 1. Dur. quæst. 4 eiusdem. d. Gab. q. d. 22.

ALexander. S. Thom. D. Bona. Durand. & alij negant, primum hominis peccatum in statu innocentiæ potuisse esse veniale. Suntquè pro hac opinione multæ rationes: sed vna sola modò pro omnibus in publicũ prodeat. Quia omne peccatum est aliqualis deordinatio, & cùm quæcunquè deordinatio, quantùmcunquè modica, non potuerit cum summa rectitudine homini in statu innocentiæ posibili stare, illud peccatum, qualecunquè fuisset, mortale extitisset: tanquàm corrumpês illam rectitudinem rationis, quod non potest efficere veniale. Scotus verò affirmat primum Adæ peccatũ potuisse esse veniale. Et confirmat suam sententiam aliquot rationibus, quarum vna est. Quia donum iustitiæ non coniungebat hominem perfectiùs vltimo fini, quàm quæcunq; gratia gratum faciens coniugit nunc viatorem;

rem: ſed cum gratia quacunq; poteſt nunc ſtare veniale, etiã in viris perfectiſsimis. 1. Ioan. 1. Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus: ergo potuit Adam tunc cum iuſtitia originali habere peccatum veniale. Sed de hac re lege lib. controuerſiarum.

1. Ioan. 1.

Alex. Alen. q. 113. & 146. & 155 per totum. S. Th. 1. 2. q. 76. S. Bon. Scot. Dur. Ric. & alij ſcholaſtici docto. hac diſtinct. Sylue. & alij ſumiſtæ ver. ignorantia. Doct. canoniſtæ ſuper. d 38. Adr. quodl. 1. 2. & 4. Caſtr. de poteſt. le. pœn. cap. 14. Cordub. toto. 2. li. ſui quæſtionarij Theologici. Prouerb. 24. Ioan. 1. c. 1.

Quæſt. II. De ignorantia.

DE hac materia tractant doctores hac. d. Et cùm ignorantia multa mala gignat, & ferè omnia nutriat: operæ pretium me facturum exiſtimo, ſi longiorẽ de ipſa diſputationem texam: vt quò ad fieri poterit, ab hominum mentibus relegetur. Qua in re Ariſt. methodum ſequar, & explicatis aliquot articulis, erit quæſt. abſoluta; & perſpicua.

Artic. I. De ijs, quæ ad naturam, & eſſentiam ignorantiæ pertinent.

Prima diffic. An ſit ignorantia?

ARiſt. primis. c. 1. &. 2. lib. poſteriorum primum locum quæſtioni. An ſit? docet eſſe concedendum.

CONCLVSIO.

Tanta eſt: vt vix ſit, qui ſe à calore eius abſcondere valeat. Et ratio eſt: quia, vel ſapientiſsimi homines plura ignorant, quàm ſciunt. Et quia omnis peccans, ſiue errans, eſt ignorans. A peccato autem quis excuſabitur? cùm ſepties in die cadat iuſtus. Et ſi dixerimus: quia peccatum non habemus; ipſi nos ſeducimus, &c.

Secunda diffic. Quotuplex eſt ignorantia?

CVm hoc nomen ignorãtia varia, & diuerſa ſignificet, priùs erit in ſua ſignificata diuidendum, quàm definiendum, iuxtà receptum methodi doctrinæ præceptum. Sunt autem variæ, & multiplices ignorãtiæ diuiſiones, quæ à doctoribus in principio citatis traduntur: & neceſſariè quidem ad innumeras difficultates, quæ paſsim circa hanc ignorantiæ materiam excitantur, diſſoluendas.

1. Diuiſio.

38. d.c. quãnis, & c. qui ea, & 22. q. 2. & cap. in quibus.

1. Cor. 14.

Prima Diuiſio.

IGnorantia eſt triplex. Vna bona. Altera mala. Et tertia indifferens. Bona eſt eorum, quæ ſunt occaſio ad peccandum: quæ quidem meliùs eſt neſcire, quàm ſcire. Mala; quando ea, quæ Dei ſunt, ignorantur: propterea q; talis ignorans, ignorabitur. Indifferens eſt eorum, quorũ nihil intereſt ad regnum Dei conſequendũ, ſiue ſciantur, ſiue ignorentur.

2. Diuiſio.

Subdiuiſio.

1. q. 4. §. vlt. in fine.

Ignorantia, alia iuris, alia facti. 1. q. 4. §. vlt. & 22. q. 4. innocens. Hæc diuiſio eſt ex materia, circa quam verſatur.

Subdiuiſio.

11. q. 4. c. ex celletiſsim⁹. & c. ſeq. & 21. q. 2. c. vl.

Ignorantia iuris, alia eſt iuris naturalis, quæ in omnibus adultis, & ratione vtentibus eſt damnabilis. Alia iuris canonici, & ciuilis. Quæ quidẽ iura quibuſdam permittitur ignorare: quibuſdam verò non licet. Ignorãtia facti: vna ſimplex, altera probabilis, tertia craſſa, & ſupina. Prima eſt vera, & nõ ſimulata, in qua peccantibus eſt parcẽdum. Secunda eſt, quæ probari poteſt. 1. q. 1. ſi qui à ſimoniacis. Tertia eſt, quando factum omnibus publicum ignoratur. 1. q. 4. §. vlt. 8. q. 1. cap. licet ergo. 11. q. 3. c. cure. 12. q. 2. c. qui diuinis. 23. q. 1. c. paratus. Diſt. 16. c. quod dicitis, & 20. d. c. ſi decreta.

Subdiuiſio.

Rurſus ignorantia facti. Quædam eſt dantis operam rei licitæ: quædam verò dantis operam rei illicitæ.

3. Diuiſio.

Ignorantia, vel eſt antecedens, quæ eſt cauſa peccati; vel eſt concomitans, quæ impertinenter ſe habet: vel eſt conſequens, quæ ex peccato conſequitur. Hic diuiditur in ordine ad peccatum comiſſum.

4. Diuiſio. S. Tho.

Ignorantia: vel eſt vincibilis, quã aliqui vocant probabilem; vel inuincibilis. Vincibilis vocatur à S. Tho. conſequens: inuincibilis verò antecedens. Quia antecedit culpam.

Subdiuiſio.

Ignorantia inuincibilis eſt duplex. Quædam ſecũdum ſe, & non ſecundũ ſuas cauſas: vt ebrius, qui inebriaret ſe: vt occideret hominem, quãdo occidit, eſt inuincibilis in ſe; quia ignorat eſſe peccatũ. Non tamẽ in ſua cauſa: qa voluit ebrietatem. Quædã verò & ſecundum ſe, & ſecũdum ſuas cauſas eſt inuincibilis: vt amẽs in ſe, & in ſua cauſa ignorat inuincibiliter fornicationem eſſe peccatum. Hæc diuiſio eſt in ordine ad voluntatem.

Igno-

Ignorantia vincibilis eſt quoquè duplex. Vna affectata: vt quando aliquis ex propoſito vult ignorare: vt ſunt, qui dicunt Deo. Recede à nobis, ſcientiam viarum tuarũ nolumus. Et qui noluit intelligere: vt benè agerat. Altera eſt craſſa, ſiue ſupina, ſic dicta ab eo, quòd homines craſsi: vt plurimum ſolent eſſe ſegnes. Subdiuiſio. *Iob.* 21. *Pſalm.* 35.

Ignorantia, aut eſt manifeſtè voluntaria: vt cùm quis non elaborat cognoſcere, nec vult ſcire ea, quæ pietatis, vel ſalutis ſuę ſunt: vt, illa ignorando liberiùs peccatis laxet habenas, & cupiditatibus abſq; aliquo conſcientiæ remorſu obſequatur, quã ſuprà ignorantiã affectatã nominauimus. Aut eſt indirectè voluntaria: vt quãdo aliquis, vel diuitijs congerendis, vel huius ſæculi negotijs tanta animi intentione vacat: vt ea, quę ſalutem concernunt, agnoſcere negligat. Huius ſocij ſunt illi, qui accidiæ, & torpori, ita addicti ſunt: vt ſtudere nolint, ijs, quæ ad ſalutẽ neceſſariò ſunt diſcenda. Cupiunt quidem hi ſcire viam ſalutis, nec aſpernantur ſcientiam legis: ſed à laboribus, ſine quibus ſcientia acquiri non poteſt, abhorrent. Et ideò indirectè volunt ignorantiam. De quibus omnibus D. Aug. Aliud eſt, inquit, non curaſſe ſcire, quæ negligentiæ peccata per ſacrificia quædam legis videbãtur expiari. Aliud intelligere velle, nec poſſe. Da proinde, domine, quod iubes, & iube, quod vis. 5. Diuiſio. *D. Aug. de natur. & gratia. c.* 17.

Ignorantia, vel eſt prauæ diſpoſitionis: vt error, vel eſt puræ negationis: vt ſimplex neſcientia. Et eſt ſola priuatio notitiæ alicuius rei, aut circunſtantiæ illius. 6. Diuiſio. *Ariſt. lib.* 1. *poſt. c.* 12.

Ignorantia prauę diſpoſitionis, vel eſt habitualis, vel actualis. Quia taliter ignorans, vel habitum erroneum habet, vel actum erroneum efficit. Hæc diuiſio, & ſequens eſt ex parte ſcientiæ, cui opponitur. *Caſtr. vbi.* §. Subdiuiſio.

Ignorantia puræ negationis eſt duplex. Vna, quæ dicitur ſimpliciter neſcientia. Altera, quæ vocatur ignorantia, & eſt eorum, quæ aliquis tenetur ſcire, & neſcit. Et reperitur in eo, qui ignorat præcepta diuina. Subdiuiſio.

Ignorantia prauę diſpoſitionis, quædam eſt practica quędam ſpeculatiua: vt in Iacob fuit ignorantia ſpeculatiua, non practica. Nõ enim practicè agnoſcebat, q̃ illa non erat vxor. Subdiuiſio.

Ignorãtia tripliciter ſumitur. Primò pro priuatione ſcientiæ oppoſitæ: vt ſi quis ignoraret fornicationem eſſe mortale peccatum, non ob aliud, niſi quia priuatur notitia, & ſcientia huius præcepti, nõ fornicaberis. Secundò capitur pro errore intellectus iudicãtis inter appetitũ ſenſitiuum, & rationem. Comparat enim intellectus adinuicẽ rationes harum potentiarum, & iudicat appetitũ eſſe ſequendum. Exempli cauſa; ratio dictat omnem fornicationẽ eſſe fugiendam: appetitus autem ſenſitiuus inclinatur ad delectationem veneream, erratq; intellectus, quando, poſt habito rationis dictamine, iudicantis omnem fornicationẽ eſſe fugiendam, profert in gratiam appetitus ſenſitiui hanc ſententiam, ſcilicet, delectationem ſequendam: quoniam eſt bonum delectabile. Ecce quo pacto dicitur intellectus ignorare, non quòd non ſit conſcius veritatis: ſed, quia iudicat eſſe potiùs ſequendam appetitus ſenſitiui inclinationem, quàm ipſam rationem.

Appen. Hinc, nõ errat vniuerſaliter, qui veritatis cõſcius peccat: ſed in particulari. Adulter enim cõſcius huius veritatis, adulteriũ eſt malum, & fugiendũ, errat in particulari, ſcilicet, hoc adulteriũ eſt modò ſequendũ: quoniã ducitur ab appetitu ſenſitiuo. Tertio modo ſumitur ignorantia pro inconſideratione, & obliuione eorum, quæ quis conſiderare, & recordari tenetur. V.g. ſoluat quis horas canonicas ordine præpoſtero, primam, ſcilicet, ante matutinum, & hoc ſolùm: quia obliuiſcitur ordinem perſoluendi horas: hic defectus conſiderationis vocatur ignorãtia, non q̃ ita orans nõ ſit conſcius ordinis, quẽ tenebatur in ſolutione horarũ ſeruare: ſed quia non recordatur illius ordinis, neq; illum aduertit. Ex huiuſmodi in conſideratione proceſſit primũ peccatum mali angeli. Dilexit enim ſe primò, quàm Deũ: vt S. Tho. q. 63. ar. 1. ad. 4. docet.

8. Diuiſio. Solet etiam eãdem ignorãtia, ex parte ſcientiæ, cui opponitur, aliter diuidi, nempè, in poſitiuam, quæ definitur aſſenſus contrarius veritati: vt ſi quis affirmet Chriſtum non eſſe Deum, quæ dicitur prauæ diſpoſitionis. Et hac laborant hæretici, & infideles habentes Eccleſiæ Catholicæ notitiam: & dicitur poſitiua, eò q̃ ſit contraria articulis fidei. Et in priuatiuã, hæc eſt pura priuatio in ſubiecto apto ad ſcientiam, &

hac

hac laborant, qui nihil audierunt de Christo, qui neq; assensum, neque dissensum habent. Aliæ etiam ignorantiæ diuisiones traduntur, quas consultò missas facimus.

Tertia diffic. Quid nam est ignorantia? *Doct. vbi.s.*

EX multiplici diuisione licet colligere, nõ posse vnã rationem, seu definitionẽ communẽ tradi, quę omnibus mẽbris dictarũ diuisionum cõpetat, præter rationẽ etymologiæ: vt ignorantia dicatur priuatio scientiæ.

Hinc, cùm duplex sit scientia. Vna iuris, idest alicuius propositionis vniuersalis: vt huius nõ est adulterandum. Altera facti: vt scientia alicuius particularis: vt hui⁹, hoc est adulteriũ, nempè, accessus ad hãc. Ita duplex erit ignorãtia. Vna iuris, quę definitur priuatio scientię iuris. Altera facti, & definitur. Priuatio scientię facti: vel ignorãtia iuris est nescire legem cõmunem. Ignorantia autem facti est, nescire. An factum aliquod sub tali lege contineatur? Appen.1. *Definitio ignorantiæ iuris, & facti.*

Hinc, etiã, cùm multiplex sit ius, multipliciter iuris ignorãtia definietur. Est enim ignorãtia iuris naturalis priuatio scientię iuris naturalis. Quod ita vocatur: qa ex ipsius naturę institutione prouenit, & est omnibus cõmune. c. ius naturale. d. 1. Quod, & ius diuinũ appellatur, si ad conditorẽ illud referas: quia Deus ipse, qui naturã cõdidit, est iuris naturalis autor, & institutor. Perinde ignorãtia iuris diuini positiui põt definiri. Quod quidẽ ius nõ est necessariò naturę cõiunctũ: sed ab illa separabile, & à Deo pro tẽpore conditum: vt est preceptũ de baptis. aut cõfess. in lege Euãgelica, & multa precepta cœremonialia, & iudicialia, quę fuerunt olim solis Iudæis data. Et ignorãtia similiter iuris humani positiui, quod nõ à Deo: sed ab homine fuit conditũ, quale est ius ciuile, siue Ecclesiasticũ. Appen.2. 1.q.4.§. *Vlt.*

Prẽterea, cùm rectũ sit iudex sui, & obliqui, rectas tibi definitiones ob oculos ponam, obliquas verò, quas Castro, & alij locis citatis refutant, prætermittam. Ignorantia igitur præcedens est, quæ tempore præit peccatum, estquè illius causa: vtsi quis ex ignorantia peccet ita, quòd non peccaret, si esset præcepti prohibentis peccatum conscius. Ignorantia concomitans est, quæ nequè est causa, nequè effectus peccati: *Definitio ignorãtiæ præcedentis, cõcomitãtis, & sequentis.*

37.d.c.vl. *Ignorãtia affectata quid.* *Psal.* 35. & *Iob.* 21.

vt quando homo occidit inimicum, existimans se occidere feram, alias etiam si sciret, occisurus. Ignorantia sequens est error, vel cœcitas intellectus, quæ est pœna peccati: vt cœcitas ignorantiæ Iudæorũ abnegantium Christum. Ignorantia affectata est, quando aliquis ex industria, & data opera, non vult inquirere veritatem: vt benè operetur. De quo legitur noluit intelligere, &c. Et scientiam viarum tuarum nolumus, &c. Nec vult audire concionem, nec consulere peritos, nec studere, & inquirere veritatem: vt liberiùs peccet.

Definitio ignorantiæ inuincibilis.

Ignorantia inuincibilis est, quam quis habet, posteaquàm fecit totum quod ad illam vincendam facere tenebatur, & illam superare nõ potuit. Dices. Quid tenetur quis ad ignorantiam vincendam facere? Respondeo vno verbo: aut consulere peritiores si ignorans est, & illiteratus: aut si sit vir literatus peculiare circa illam rem studium adhibere.

Appen. 1.

Hinc, qui iudicio alicuius literati recepit aliquid vltra sortem ratione mutui, laborat ignorantia inuincibili.

Appen. 2.

Hinc, pœnitens, qui iudicio confessoris non iterauit confessionem, necessariò iterandam, habet quoq; ignorantiam inuincibilem. Quia totum, quod facere tenebatur, fecit ad illam excludendã, & cùm non potuerit illam vincere, non tenebitur confessionem iterare. Definire autem alia membra dictarum diuisionum facile ad imitationem poteris.

Artic. II. Vtrùm ignorantia sit aliquando causa peccati?

Alex. Alen. *tota. q.* 155. *S.Th. vbi.s. ar.* 1. *S.Bona. ar.* 2 3. 5. *& alij vbi.s.*

CAusa per se est, quę virtute propria operatur: vt ignis respectu caloris, vel etiam ex intentione: vt in causis liberis. Causa per accidens est, quę nõ virtute propria; sed alterius formę operatur: vt album ędificat, nõ ratione albedinis; sed artis, quam nouit. Dicitur quoq; causa per accidens, quę remouet prohibens effectum: vt destruens columnam, cui ędificium innititur, est causa per accidẽs ruinę ędificij & hoc prẽter intentionem.

Nota. 1.

Cognitio alicuius rei illicitę sępissimè est in causa, quominùs fiat peccatum. Ratio est: quia ex eo, quòd quis cognoscit

Nota. 2.

forni-

fornicationem esse peccatum, plerunquè abstinet à peccato.

CONCLVSIO I.

Ignorantia affectata est per se causa peccati. Quoniam ex intentione, vult, eam habens aliquid ignorare. Cõstat ex definitione ignorãtiæ affectatę, quæ est, cùm quis studiosè vult nescire aliqua: vt liberiùs peccet. Vnde ita confirmo conclusionem. Peccare ex intentione est, cùm quis intendit causam peccati, quò peccare valeat: vt potè, si quis inebriaret se animo occidendi hominem. Et cùm ignorantia affectata sit huiusmodi: profectò affectatè ignorans, ex intentione peccabit; & ex consequẽti ignorãtia affectata erit per se peccati causa.

CONCLVSIO II.

Contingit aliquando ignorantiã crassam tam iuris, quàm facti esse peccati causam, nõ per se: sed per accidens. Et ratio est: quia causa, quæ remouet prohibens aliquem effectum, dicitur causa per accidens: vt ex primo notabili cõstat: ignorantia autem remouet scientiam, quæ quidem si adesset, prohiberet peccatum: vt in secundo notabili patet. Quare erit causa per accidens.

Hinc, si quis accederet ad alienam, & culpabiliter ignoraret esse alienam, talis ignorantia in illo esset adulterij causa per accidens. Appen. 1.

Hinc, factum non imputabitur ad culpam, quando procedit ex ignorantia inculpabili: vt patet exemplo Iudæ patriarchæ, cui nõ imputatur incœstus cum Thamar nuru sua. Et Iacob, qui non peccauit cognoscendo Liam: vt rectè sentit Adrianus quodlib. 4. Licet Caietanus vbi suprà ar. 3. arbitretur nõ excusari à peccato absolutè: sed à peccato imputabili, id est, accessum Iacob ad non suam fuisse peccatum: non tamen imputari Iacob ad culpam, nec ad pœnam, eò quòd inculpabiliter ignorabat Liam esse suam. Sed de his infrà in hac quæstione. Append. 2. *Adria.* *Caieta.*

Hinc, si quis occideret patrem, existimans se occidere inimicum, si fuit negligẽs in inquirendo: An esset pater? An inimicus? imputabitur sibi parricidium, propter negligentiam: ex parte tamen excusabitur: vt infrà dicetur. Appen. 3.

Alex. Alen. q. 113. m. 1. S. Tho. ar. 2. S. Bona. q. 2. Dur. q. 3. Cast. & alij vbi. s.

Prima diffic. An ignorantia sit peccatum?

INtelligitur titulus. An sit ignorare peccatum in se? quamuis nō sit causa alterius peccati. Exempli gratia ignorare furtum esse peccatum. An sit peccatum? etiam si inde nec furtum, nec animus peccandi sequatur.

CONCLVSIO I.

Marc. Vlt.

Ignorantia vincibilis articulorum fidei est mortale peccatum secundum se, quàmuis nullum aliud inde peccatum sequatur. Et ratio est: quia, cùm credere sit sub præcepto (qui enim non crediderit condemnabitur) profectò, qui non habuerit fidem articulorum, propter ignorātiam culpabilem, siue vincibilem, erit huius præcepti reus, & ex consequenti peccabit mortaliter.

CONCLVSIO II.

Ignorantia puræ priuationis præceptorū decalogi, quàmuis nullum inde sequatur mortale, erit secundum se peccatū mortale. Et ratio est: quia, qui ignorat aliquod præceptū naturale, per talē ignorantiā constituitur in certissimo periculo committendi aliquod mortale; vt furtum, homicidium, &c. quod vitare tenetur. Atq; ita ratione talis periculi erit secundum se talis ignorātia peccatū mortale. Deinde: quia omnes

Matth. 19. tenentur præcepta decalogi seruare. Matth. 19. Si vis ad vitā ingredi serua mandata, & qui vincibiliter ipsa ignorat nō poterit seruare. Volūtas enim nō fertur in incognitū. Notanter dicitur priuatiua in conclusione: quia positiua hæresis est.

CONCLVSIO III.

Append. Ignorantia culpabilis in eo, qui ignorat aliquod præceptū Ecclesiasticū, siue præceptū aliquod ad suum statū pertinēs, secundum se est mortale peccatū. Et ratio est: quia scientia dictorum est necessaria ad cauendū mortale: & cùm laborans tali ignorantia, in certissimo periculo peccādi mortaliter cōstituatur: erit talis ignorantia secundū se mortale peccatum. Cùm sit certissima occasio peccandi mortaliter.

Hinc, qui ignorat culpabiliter præceptū ieiunandi quadragesimam, vel confitendi singulis annis, & sumendi Eucharistiam, etiā si confiteatur, & sumat Eucharistiā, & ieiunet, erit

reus

reus mortalis peccati. Propter periculũ ruinæ ſui, & aliorũ. Idem eſt iudicium de epiſcopis, iudicibus, aduocatis, tabellionibus, medicis, & reliquis, quorũ ignorãtia culpabilis, eſt certiſsima peccandi occaſio. Quãobrẽ ſunt in ſtatu dãnationis, etiãſi nihil mali operentur. Hucvſque de ignorantia iuris.

CONCLVSIO IIII.

Non ſolùm ignorantia iuris, ſed etiam facti ignorãtia plerumq; eſt peccatum ſecundũ ſe, etiam ſi nullũ inde ſequatur peccatũ. Probatur cõcluſio exemplo. Demus; fideles alicuius parrochiæ omnes hoc anno cõfeſſos fuiſſe, & euchariſtiã ſumpſiſſe: hoc tamen factum ſit, an non? à parrocho ignorari. Talis ignorantia ſecundũ ſe eſt mortalis: quia oppoſita ſcientia eſt neceſſaria, ad cauẽda peccata ſubditorũ. Nõ enim ſatis eſt parrocho, habere bonos ſubditos: ſed oportet illum hoc ſcire. Cæterũ, vt perfectiùs, quæ ad hanc difficultatem ſpectant, intelligas, nota ſequentes animaduerſiones.

Neſcientia hoc differt ab ignorantia, quòd neſcientia eſt priuatio ſcientiæ eorum, ad quæ facienda nõ ſumus ſecundũ noſtrã naturã habiles: ſed ſupernaturaliter tantũ: quo quidẽ modo beati: dũ erãt viatores, neſciebãt multa, quæ nũc vidẽt in verbo: & nos in via neſcimus ea, quæ vidẽt beati in verbo. Et nulla creatura: vt Chriſtus teſtatur, ſcit diẽ iudicij. Ignorãtia verò eſt priuatio ſciẽtię, q̃ de lege quis poteſt habere. Quo modo ignorat, quis geometriã: neſcit tamen iudicij diem. 1. *Animadueſio.* *Alex. Alen. vbi. ſ. m. 2.* *Matth. 24.*

Scire nõnulla tenemur ex p̃cepto, alia verò minime. Ex præcepto quidẽ tenemur primũ ſcire fidei articulos. Secũdô decalogi præcepta, quia ſunt iuris naturę. Tertiò vniuerſalia eccleſiæ præcepta: vt de annua ſacramentali confeſsione, & de communione, & de ieiunio, & de decimis miniſtris eccleſiæ ſoluendis, & de audiẽda miſſa diebus feſtiuis. Quartô tenetur quiſquè ſcire, quæ ad miniſteriũ ſui ſtatu attinent: vt epiſcopus tenetur ſcire vtrumquè teſtamentum. Confeſſor tenetur ſcire, quę ad confeſsiones audiendas pertinent, communia, videlicet, peccata, &c. Et coniugatus tenetur ſcire debitũ eſſe ſoluendũ, & liberos bonis moribus eſſe inſtituẽdos, & de alijs ſimilib⁹ ſimile eſt iudiciũ. Quę autẽ nullatenus homo ſcire ex p̃cepto teneť, ſunt artes liberales, & cętera omnia, 2. *Animad. D. Auguſt. epiſt. 95. lib. 2. de pec. & remiſ. c. 5 de lib. arb. c. 3. de bo. per ſeuer. c. 20. & lib. 10. cõ feſſio. c. 29. & 37.*

omnia, demptis quatuor generibus rerum, positis in primo membro huius animaduersionis secundæ.

3. *Animad.* Ignorantia, vt inuincibilis sit, non tenetur homo facere totum, quod potest. Nam satis est, si efficiat illud, quod facere tenetur: ne sibi talis ignorantia imputetur. Et probatur exẽplo Iacob, qui potuit, quando iuit dormitum, interogare Liã, esset ne Rachel, vel saltem cùm ea cõfabulari: vt eam sermone agnosceret, & fortasis siluit. Potuit quoq; postulare lumẽ: vt eam videret, & ita ignorantiã expellere. Et nihilominus habuit ignorantiam inuincibilem. Quare non tenetur homo facere totum, quod potest: vt eam vincat. Satis igitur erit, facere, quod tenetur: vt suprà diximus.

Gen. 29.

4. *Animad.* Scientia, quæ est homini necessaria, vel est ordinata ex natura rei ad sciendum & seruandum solũ aliquod præceptum. Quia ignorans talem scientiã ratione ignorantiæ cõstituitur incertissimo peccandi periculo: vt est scientia articulorũ fidei, quæ est necessaria ad interius credendum, & ad confessionẽ fidei exteriorẽ. Ad Rom. 10. corde creditur ad iustitiam, ore autem cõfessio fit ad salutẽ. Et Marc. vlt. Qui nõ crediderit, condemnabitur. Vel est secundò ordinata ex natura rei ad vincendum aliquod peccatum: vt est scientia præceptorum decalogi. Et ratio est: quia si quis ignoraret præceptum, non mœchaberis, non poterit abstinere ab adulterio, putans non esse peccatum. Similiter si ignoraret præceptũ Ecclesiasticũ, de annua confessione, nõ confiteretur per totã vitam, & per consequens non pœniteret. Vel est tertiò ordinata necessariò, non ex natura rei ad seruandum aliquod præceptum, vel ad cauendum peccatum: sed solũ ad aliquẽ peculiarem euentum. v.g. scire, hominem aliquem latere in ne more, non est ex natura rei necessarium ad cauendum homicidium: sed solũ venatori est necessarium.

Ad Rom. 10.

Marc. vlt.

Secunda diffic. Vnde nam dicta ignorantia est culpabilis?

Doct. vbi. s. QVod quæritur est. An in prædictis casibus ignorãtia sit mortale peccatum, ratione negligẽtiæ inuestigandi veri-

veritatem? An etiam, secluſa quacunq; negligentia: vt in illo, qui ignorat inuincibiliter. Aliud namque eſt quærere, cur ignorantia inuincibilis ſit peccatum? Aliud verò inquirere. Vnde ignorãtia quæ eſt cauſa illius proficiſcatur? Caietanus art. 2. vbi ſuprà tenet eſſe peccatũ ratione negligentiæ inquirendi veritatem, cui S. Thom. ibidem ſuffragatur. Ignorãtia inuincibilis non tollit obligationem ſeruandi legem, quam aliquis inculpabiliter ignorat: excuſat tamen (vt infrà dicetur) quominus ſit tranſgreſsio ad culpam imputabilis. Patet ex Euangelio. Lex enim baptiſmi omnes obligat: vt habetur Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit, &c. vbi ponitur præceptum comminatorium aduerſus omnes infideles, etiam illos, quibus Chriſtus non eſt annunciatus. Quoniam lex vniuerſalis eſt. Excuſabuntur tamen à culpa per ignorantiam inculpabilem illi, ad quos rumor Euangelij nondum peruenit. Fides enim ex auditu. *Nota.* *Ioan. 3.* *Ad Ro. 10.*

Hinc, poterit accidere, aliquem actum eſſe intrinſecè malum, & tamen non eſſe, ad culpam imputabilẽ. Patet exemplo; nam homicidium eſt ex natura rei malum: & tamen venatori, inculpabiliter illud ignoranti, non erit peccatum. Append.

CONCLVSIO I.

Præciſa ratio, ob quam, ignorantia vincibilis in caſibus proximæ difficultatis eſt peccatum, non eſt ſola negligentia inquirendi veritatem: verum etiam; quia eſt voluntaria in ſua cauſa, ſcilicet, in negligẽtia inquirendi veritatem: & quia eſt talis ignorantia contra aliquod præceptum. Probatur prima pars: nam ad hunc modum definitur peccatum, teſte D. Auguſt. Quod voluntariè eſt contra legem Dei. Et cui competit definitio, eidem neceſſè eſt: & vt definitum conueniat. Secunda pars probatur ex eadem definitione peccati: nam peccatum eſt dictum, vel factum, &c. Quare vbi non eſt lex, nec præuaricatio; ſed habemus præceptum ſciendi quatuor in proxima difficultate poſita. Ergo priuatio huius ſcientiæ, nempè, ignorantia eſt contra aliquod præceptum, & ex conſequenti peccatum. Et confirmatur, qui vincibiliter ignorat Grammaticam, vel Geometriam, non eſt culpabilis: propteà quòd Grammaticam, vel Geometriam ſcire, non eſt ſub *D. Aug. libr. 22. contra Fauſt. c. 27. & 1. retrac. c. 13.* *Ad Roma. 4.*

præcepto:

præcepto: ergo præcisa ratio, quare ignorantia est peccatum, erit: quia scientia illi opposita est sub præcepto.

CONCLVSIO II.

Ignorantia inuincibilis non mutat naturam actus, qui est peccatum ex genere: efficit tamen, vt talis actus, taliter ignoranti ad culpam, siue ad pœnam nō imputetur. Verbi causa, ignorantia inuincibilis contractus vsurarij nō tollit, quin vera sit vsura; excusat tamen contrahentem à culpa. Et ratio est; quia tale peccatum non est voluntarium in se, neque in sua causa, nempè, in negligentia inquirendi veritatem: quia adhibita fuit omnis diligentia ad relegandam ignorantiam necessaria, consulendo peritiores, vel studendo, &c. & non fuit relegata. Secundò confirmatur cōclusio: quia cùm actus proueniens ex ignorātia inuincibili sit circa idem obiectum illicitum, circa quod est, secluſa ignorantia, erit ex se peccatum: vt patet in exemplo posito de vsura, cuius obiectum vtrobiq, est pecunia aliena.

Appen. Hinc, in materia iustitiæ, destructa ignorantia, ignorans ad restitutiōnem tenebitur.

Tertia diffic. Ignorantia fidei articulorum potest ne esse inuincibilis?

CVm suprà dixerimus, ignorare inuincibiliter articulos fidei esse peccatū, restat tractemus. An talis ignorantia possit esse inuincibilis? ita, vt non imputetur ad culpam. Quam quidem ignorantiā habere videbantur Indi, antequàm Hispani ad eos Euangelium detulissent. Hoc autem in loco non est sermo de ignorantia positiua, siue prauæ dispositionis, quam: vt in primo artic. diximus, habent hæretici, & infideles, qui de Ecclesia Catholica audiuerunt: sed de priuatiua ignorantia, qua laborant illi, ad quos nullus Euangelij rumor peruenit. Duæ sunt contrariæ opiniones. Vna, quæ negat, post sufficientem Euangelij promulgationem, dari ignorantiam inuincibilem fidei, quam defendunt

Alex. Alen. grauissimi Doctores antiqui, scilicet, Alex Alen. quæst. 113. memb.

memb.8. &.q.154.mẽb.6.&.3.p.q.69.memb.3. Altiſio. 3. p. ſummæ in.q.vtrũ fidei poſsit ſubeſſe falſum. Gerſo. in tract. de vita ſpirituali lect.4.p.6. Hugo de ſacramẽt. lib.2.q.2.c.5. Gabriel.q.2.huius diſt. Hos refert Adrianus quodlib.4. q.1. Altera opinio affirmat, quę eſt S. Tho.2.2.q.10.art.1.& S.Bona.& Armachani, quos refert, & ſequitur Vega lib. 6. ſuper concil. Trid.c.18. Antequam ad hanc difficultatem expediẽdam accingamur, quædam fundamenta maximè vtilia iaciẽda nobis ſunt. Primum fundamentum. Poſt ſufficientem euangelij promulgationem certiſsimum eſt apud omnes antiquos Doctores, neminem abſque fide Chriſti explicita, id eſt, in particulari, ſaluari: bene tamẽ poſſe iuſtificari. De hac re lege Flores.4. lib. de baptiſmo. Probatur fundamentum exemplo Cornelij, quem ſcriptura vocat iuſtum: quia ante fidem Chriſti explicitam, erat gratus Deo. Aliter enim ſcriptura ſacra non eum appellaſſet iuſtum. Fuit quidem iuſtus non ſolùm iuſtitia morali: qua philoſophi gentium iuſti nominabantur: ſed & fidei iuſtitia, qua homo eſt Deo ad vitam æternam acceptus. Nam credebat implicitè. Alioquin non placuiſſet Deo: quia ſine fide impoſsibile eſt placere Deo. Quòd autem non poſsit quis ſaluari abſque fide explicita Chriſti, teſtatur D. Aug. apud Magiſtrũ lib.3.diſt.25.dicẽs. Si Cornelio ſine fide Chriſti poſſet eſſe ſalus, non ad eum mitteretur architectus Petrus,&c. & loquitur de fide explicita Chriſti: quoniã implicitam iam habebat: vt ibidem. D. Auguſt. tradidit. 2. fundam. Qui crediderit duos illos articulos, quos B. Paul. proponit ad Hebræ. 11. dicens. Oportet accedentẽ ad Deũ credere, quia eſt, & q̃ inquirentibus ſe remunerator ſit. Et præcepta Decalogi (quę naturali lumine cõſtãt, & in illo principio includũtur. Quod tibi vis fieri, &c.) ſeruauerit, is facit, quod in ſe eſt, ad iuſtificationis gratiã aſſequendã. Quæ quidẽ omnia, quãuis naturali lumine conſtent: viribus tamen naturæ abſq; peculiari Dei auxilio ſeruari à nobis haud poſſunt: vt in ſecunda huius ſecundi parte in tractatu de gratia explanatur. 3. fundament. Quãuis ad gratiam iuſtificationis aſſequendam ſufficiat homini facere totum, quod in ſe eſt: non tamen ſufficit, neque requi-

Altiſiod. *Gerſon.* *Hugo.* *Gabr.2.ſen.* *diſt.22.q.2.* *Adria.* *S.Thom.* *S.Bona.* *Vega.* *1.Fundam.* *Actor.10.* *Ad Heb.11.* *D. Auguſt.* *2.Fundam.* *Ad Heb.11.* *3.Fundam.*

requiritur ad ignorantiam inuincibilem Christi, & articulorum fidei relegandam. Primùm, scilicet, quòd non sufficiat,
Actor. 10. &c. constat exemplo Cornelij; qui multò, antequàm illuminaretur, fecerat totum, quod in se erat, ad iustificationem assequendam. Nam dicitur, quòd deprecabatur Deum semper, ideſt, per multum tempus, antequàm reuelationem fidei acciperet; & tamen tunc inuincibiliter fidem Christi explicitam ignorabat, priùsquàm Petrus ad eum veniret. Secundum patet, scilicet, quòd non requiratur, nec sit necessarium: vt quis seipsum vltimatè disponat ad gratiam: ne ignorãtia fidei imputetur sibi ad culpam. Quia multis, qui erãt pessimis moribus imbuti, fuit fides reuelata, quemadmodum.
D. Aug. D. Augustus de natura, & gratia scribens, de Paulo testatur. Ait enim, Paulus cùm nullis bonis meritis, immò cũ multis malis demeritis, gratiam Dei (reddentis bonum pro malo) est assecutus: & latro, qui in cruce paulò ante Christum blas-
Luc. 23. phemauerat, recepit fidei reuelationẽ. Et Corinthijs idololatriæ deditis est euangelium annunciatũ. Ait enim Apost. cũ
1. Corint. 12 gentes essetis, ad simulacra muta, prout ducebamini, euntes,
1. ad Cor. c. 6 &c. Et cap. 6. neque fornicarij, neq; idolis dediti, &c. regnũ Dei possidebunt. Et hæc quidẽ fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine Domini nostri Iesu Christi, & in spiritu Dei nostri.

Appen. 1. Hinc, apertissimè colligitur, multis, qui olim malè viuebant, reuelatam fuisse fidem. Quam quidem doctrinam nõ
Ad Rom. 3. semel ad Rom. & ad Galat. D. Paulus cõfirmauit. Ait enim: arbitramur iustificari hominẽ per fidem sine operibus legis. Vbi ad iustificationem per fidem docet non esse necessariũ seruare mandata.

4. Fund. Fides de lege solùm per prædicationem manifestatur. Dicit enim B. Paul. ad Rom. 10. Quomodo credent ei, quem nõ audierunt? Quomodo audient sine prædicante? &c. Ergo fides ex auditu. Quibus verbis apertissimè docet, fidẽ de lege nemini, nisi per vocem prædicantium reuelari. Quòd si aliquando per internam reuelationẽ Spiritus sancti fuit mani-
Actor. 9. festata: ita, vt B. Paulo, hoc speciali priuilegio factum est.

Append. 2. Hinc, qui nihil de euãgelio, & ecclesia audiuit, nec potest,

nec

nec tenetur aliquid facere ad talē ignorantiam vincendam. Et ratio eſt: quoniā hoc eſt illi impoſsibile. Et probatur primò: quia de lege; vt dictum eſt in. 4. fund. prædicatio exterior eſt illi neceſſaria; quæ quidem prædicatio non eſt in poteſtate hominis, niſi ſolius Dei mittentis prædicatores. Ad Roma. 10. Quomodo prædicabunt, niſi mittantur. Secundò; quia non habet, quos interroget ad talem ignorantiam vincendam. Non prælatos, de quibus dicitur. Interroga iumēta, & docebunt te. Et prælati intelligūtur nomine iumentorum; quoniam pondus diei, & æſtus portant. Non habent ſapientiores, qui nomine volatilium ibidem ſignificantur, quando dicitur. Et volatilia cœli indicabunt tibi. Nam alta contemplantes, omnem veritatem penetrant. Cùm enim omnes, quibus cùm viuit, eadem laborent ignorantia, nō habet quos interroget. Tertiò, quia nullus tenetur adhibere diligentiam ad inueſtigādam aliquam veritatem, niſi aliquo modo præcognoſcat illam. Voluntas enim non fertur in incognitum, & ad illum; vt dictum eſt, nullus rumor, vel præcognitio veritatis Euangelicæ, & fidei peruenit. Quartò, nec orationibus vacare ad hoc deſtinatis, ſcilicet, ad relegandam ignorantiam. Nam inquit B. Paul. ad Rom. 10. Quomodo inuocabunt, in quem non crediderunt? Tenebitur tamen iſte rectè viuere: non tamen ad hunc finem: vt illuminetur. Quia cùm hic finis, nempe, Chriſtus, non ſit aliquo modo præcognitus, non poteſt eſſe ab operante intentus.

Ad Rom. 10.

Iob. 12.

Ad Ro. 10.

CONCLVSIO.

Ille, qui nihil audiuit de Chriſto, ſi quis ſit modò in orbe, non peccat, nō credendo, & habet ſuæ infidelitatis priuatiuā ignorantiam inuincibilem. Hæc concluſio eſt D. Aug. in. q. noui teſtamenti (quem citant Gabr. & Vega) dicentis. Si nō fuit, à quo quis diſceret, neq; ad eum aliquo modo rumor doctrinæ peruenerit, tunc non aliquo vitio ignorat, & immunis eſt à condemnatione. Intellige propter infidelitatem: vt idē Aug. declarat ſuper Ioan. c. 15. Si non veniſſem, & locutus eis non fuiſſem, &c. peccatum nō haberent, ſcilicet, infidelitatis. Et confirmatur ex fundamentis poſitis: nam poteſt quis iuſtificari habēs ignorātiam Chriſti abſq; fide explicita: vt ha-

D. Aug. Gabr. 2. ſen. d. 22. q 2. Vega libr. 6. ſuper concil. Trid. c. 18. Ioan. 15.

betur in primo fundamento. Tum etiam: quia potest quis facere totum, quod in se est, ad gratiam consequendam, & tamen non statim illuminabitur: vt ex. 2. & 3. fundamẽto constat. Et interim in illo spatio, dum illuminatur, ignorat inuincibiliter Christum. Et tandem: quia sola prædicatio exterior est de lege medium necessarium ad vincendã ignorantiam articulorum fidei: vt demonstratum est in. 4. fundamẽto, & eius appendice. Quare ita ignorans nihil tenetur facere ad vincendam ignorantiam: vt ibi probatum est.

Append. Ad Rom. 10. Hinc, Beatus Paul. ad Rom. 10. Non increpabat infideles, eò quòd non fecissent totũ, quod in se erat ad iustificationẽ: sed quod non crediderint prædicantibus. Ait enim: nunquid non audierunt? Et quidem in omnem terram exiuit sonus eorum. Sed de his in libro controuersiarum.

DVB. I. *Sarraceni, & alij infideles, ad quos rumor Euangelij nondum peruenit, ignorant ne inuincibiliter fidei articulos?*

Alex. Alen. 3. p. q. 69. m. 3. RAtio dubitandi est: quia videtur par ratio de illis, & de Indis, antequàm Hispani ad eos peruenissent, de quibus intelligitur præcedens conclusio. Non enim habent, quos interrogent.

S. Tho. 2. 2. q. 2. ar. 6. 7. & 8. Dur. d. 25. q. 3. lib. 3. Marc. Vlt. CONCLVSIO.

Caterua dictorũ Sarracenorum non ignorat inuincibiliter; sed culpabiliter fidei articulos. Et ratio est: quia habent ignorantiam prauæ dispositionis. Quoniam habent dissensum omnium veritatũ fidei. Nam inficiantur Christũ esse Deũ, & hominem, & Deum esse trinũ, & vnum. Et nolunt admittere prædicatores Euangelij, qui habent ius deferendi Euangelium per totũ orbem, iuxtà præceptũ Saluatoris. Mar. vlt. Euntes in mundũ vniuersũ, prædicate Euangeliũ omni creaturę. Et nolũt discutere argumẽta nostrę religionis, quæ sunt miracula supernaturalia. Ponuntq; obicem veritati: quia in secta eorum statutũ est: ne illam discutiant argumẽtis, & rationibus: sed armis defendant. Cùm veritas nõ armis: sed rationibus inuestigetur, & eluceſcat.

Hinc,

Hinc, non est par ratio de his, & de Indis, qui ignorantia tantùm priuatiua legis Euangelicæ laborant. Appen.

DVB. II. Sunt ne modò fideles intra Ecclesiam, qui possint ignorantiam aliquorũ articulorũ fidei inuincibilem habere?

CONCLVSIO I.

CIrca articulos fidei, qui in symbolo Apostolorũ ꝓponuntur, & circa Ecclesiæ sacramenta, nullus fidelium potest ignorantiam inuincibilem habere. Et ratio est; quia sæpissimè à prædicatoribus proponũtur, & singulis ferè articulis sunt dies solemnes, quibus celebrantur, instituti.

CONCLVSIO II.

Præter ignorantiam articulorum fidei, & sacramentorum potest aliquis fidelis intra Ecclesiam habere ignorantiam inuincibilem quarũdam propositionum, quarũ oppositę sunt tanquàm de fide habendæ. V.g. quòd sacramenta non conferant gratiam ex opere operato: sed tantùm iuxtà suscipientium deuotionem: vel quòd potest aliquis habere certitudinem fidei suæ gratiæ, &c. Et ratio est; quia Christianus simplex, & illiteratus potest à quodam viro maximæ autoritatis occultè hæretico propositiones huiusmodi audire, quas tenetur credere: propter autoritatem proponentis, quarum oppositę sunt solis hęreticis notę.

Quarta diffic. Potest ne esse ignorantia inuincibilis præceptorum naturalium?

TAlia sunt decalogi precepta. Tripliciter dicitur esse aliquid de lege naturę. Primò tanquàm primum principium, cuius veritas ex sola apprehensione terminorum absquè vllo studio, & labore, & collectione consequentiarum constat. Huius generis est illud principium, omne bonum est faciendum, omne malum fugiendum. Et illud, quod tibi nõ vis, alteri ne, &c. Et illud omnia quęcunq; *Nota.*

vultis faciant vobis homines, facite illis. Et illud summum bonum est diligendum. Secundò, quod per bonam, & necessariam consequentiã ex aliquo dictorum principiorũ vniuersalissimorum colligitur. Huiusmodi sunt omnia præcepta primæ tabulæ, quæ colliguntur, ex illo principio, summum bonum est diligendũ. Ita enim inferuntur. Deus est summè bonus: ergo summè diligendus, quod est primũ præceptum. Præterea: ergo nullo periurio blasphemandus. Quod est secundũ. Ad hæc: ergo certo die hebdomadæ colendus: prout cõmune est omnibus nationibus, quod est tertium. Præcepta verò secundæ tabulæ colliguntur ex illo principio. Quod tibi non vis, alteri ne feceris, & immediatè, sine vllo studio, & labore. Tertiò dicitur de iure naturali esse illud, quod ex aliquo principio colligitur: non tamen absq; studio, & scientia. Quod quidem ad sapientes spectat. Huiusmodi sunt multæ propositiones: vt illa fornicatio est fugienda, quæ infertur sic. Est in præiudicium prolis generandæ propter incertitudinẽ parentũ: ergo non est cõmittenda. Colligitur tamen studio, & labore ex illo principio, quod tibi non vis, &c.

CONCLVSIO I.

Ignorãtia inuincibilis principiorũ practicorum, & vniuersalissimorũ, quæ sunt de lege naturæ primo modo, dari non potest, neq; vtenti ratione est possibilis. Ratio à simili est: nã vt in speculatiuis non est ignorantia primorũ principiorum possibilis: propterea quod, posteaquàm aliquis habet notitiã terminorũ, impossibile est ignorare illud principium, omne totum est maius sua parte: vel si ab æqualib⁹ æqualia demas, quæ remanẽt sunt æqualia: Ita à simili in practicis principijs non dabitur ignorãtia inuincibilis, siue inculpabilis illorum, quorum veritas ex sola terminorum apprehensione constat. Sequela patet: quia par est, & æqualis vtrobiq; ratio.

CONCLVSIO II.

Per breue tempus in aliquo euentu potest dari ignorantia inuincibilis præceptorũ decalogi, quæ de lege naturæ secũdo modo esse dicũtur. Demus. v. g. esse aliquam gentium nationem, in qua ob maximam mentis caliginem ignoratur furtum esse peccatũ, in tali euentu, si quis, cùm primùm ratione vteretur,

vteretur, intelligeret furtum ab omnibus, tanquàm licitum exerceri, & eidem roganti maiores, licitum esse furtum responderent, haberet hic ignorãtiam inuincibilem illius præcepti, non furtum facies, per breue tempus, donec ipse consulens se ipsum, intelligeret, nõ esse licitum facere in alium id, quod in se ab alio fieri nollet. Iam conclusionẽ sic confirmo. Cùm primùm hic ratione vteretur, non teneretur aliorum mores damnare: ergo excusaretur per breue tempus illos sequendo. Ostenditur etiam à definitione ignorantiæ inuincibilis. Nullo enim labore, vel studio illam ignorantiam per breue tempus (vt dictum est) vincere posset.

Hinc, per breue etiam tẽpus posset ex patribus idolis deditis natus, & in idolorũ cultu educatus, ignorantiam inuincibilem primi præcepti decalogi habere: non autem per longum tempus: quia si solo rationis naturalis ductu id consideraret, certè intelligeret Deum esse vnum: quemadmodum philosophi gentium intellexerunt, teste B. Pau. qui ait. Gentes, quæ legem non habent (scilicet scriptam) naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt. Cuiusmodi sunt præcepta decalogi in lege reuelata, quæ naturaliter sunt omnibus nota. Appen. 1. *Ad Ro. 2.*

Hinc, præcepta decalogi secundæ tabulæ, quæ immediatè in illo principio vniuersali, quod tibi non vis, &c. sicut singulares propositiones sub sua vniuersali, continentur: vt hæc Petrus est animal, sub hac omnis homo est animal, non possunt inuincibiliter per multum tempus ignorari: vt patet ex B. Paul. modò citato. Quia sicut non cadit ignorãtia inuincibilis in dicto principio, quod tibi non vis, &c. Ita neq; cadet in suis particularibus, quæ omninò immediatè, & necessariò ex illo colliguntur. Append. 2.

CONCLVSIO III.

Præcepta naturalia tertio modo dicta, quæ non colliguntur ex principijs vniuersalissimis, nisi magno sapientum studio, & labore, possent ab infidelibus inuincibiliter ignorari: vt exempli gratia, fornicationem simplicem nullo modo esse peccatum. Et ratio est: quia hæc, & alia huiusmodi vix à sapientibus, & philosophiæ moralis studio deditis colliguntur, esse contra legem naturæ.

Doct. vbi. s. *Quinta diffic. Datur ne ignorantia inuincibilis iuris positiui?*

CONCLVSIO I.

IGnorãtia inuincibilis iuris positiui, Ecclesiastici, & ciuilis potest haberi. Et ratio est: quia non omnes tenentur scire ius positiuũ. Non enim colligitur ex principijs vniuersalissimis iuris naturalis: vt præcepta decalogi: sed pendet solùm tale ius ex beneplacito legislatoris, iuxtà illud. Quod principi placet, legis habet vigorem. Quod quidem non est ex natura rei omnibus notum.

Appen. 1. Hinc, qui inculpabiliter ignorat legẽ, qua cauetur, ne vltrà pretium definitum à lege, frumentũ vendatur, neq; erit reus iniustitiæ, neq; ad restitutionem tenebitur.

Appen. 2. Hinc, ignorãs cathalogũ prohibentẽ aliquos libros, si per ignorantiam inuincibilẽ, retineat librum prohibitũ, vel oblitus est libri: vel quia consuluit peritiores, qui fortè ignorabãt cathalogũ, in hoc euentu nõ contrahet excõmunicationem. Et de similibus erit simili modo, censendum.

CONCLVSIO II.

Nemo potest ignorantiam inuincibilem habere eorũ, quę sunt iuris positiui, & frequẽtissimè omnibus nota: vt exẽpli gratia, qui percutit clericũ est excõmunicatus: vel in quadragesima sunt lacticinia, oua, &c. cauenda. Et ratio est: qa istorũ ignorãtia esset culpabilis, cũ sint hęc lippis, & tõsorib⁹ nota.

Sexta diffic. Tenebitur confessor docere pœnitẽtem, laborantẽ ignorãtia aliqua inuincibili iuris diuini, naturalis, aut positiui?

DE Hac re in floribus quarti libri multa diximus.

CONCLVSIO.

Confessor pœnitentem, ita ignorantẽ ius positiuũ, nec debet, nec põt admonere. v.g. sit ita, q̃ pœnitens ignoret ignorantia facti se esse coniugatũ cum consanguinea intra quartũ gradũ: siue q̃ laboret ignorantia iuris, quod non põt exigere debitum, postquã cognouit consanguineã vxoris suæ. Præterea,

terea, esto, q̃ intelligat confessor pœnitentem negligentẽ futurum in petenda dispensatione, & q̃ interim cum peccato accedet ad vxorem in his, & similibus euentibus, melius erit non docere pœnitentẽ. Et ratio est: quia pœnitens nõ peccat tunc: quoniam per ignorãtiam inuincibilẽ excusatur, & monitus fortasis in periculo peccandi, propter negligentiã impetrandi dispensationem, cõstitueretur. Quare præstat tunc tacere, quàm illum admonere. Immò tenetur tacere: frustra enim niti, & nihil aliud laborando, quàm odium quærere, extrema dementia est.

Septima diffic. Culpabilis ignorantia fieri ne potest, virtute pœnitentiæ inculpabilis?

CONCLVSIO.

LAborãs ignorantia culpabili, si pœniteat eũ ignorãtiæ: vel esto, q̃ nõ pœniteat, si ꝓponat, vel cõsulẽdo peritiores, vel ꝓprio studio, veritatẽ inuestigare, in hoc euentu cùm primùm hoc ꝓposuerit, nõ imputabitur illi talis ignorantia ad peccatũ, etiã antequàm illustretur. Ratio est: qa precisa causa, ob quã, ignorãtia imputatur ad culpã est, ꝓpter negligentiã inquirendi veritatẽ: & cùm talis proponat veritatẽ inuestigare, non erit illi ignorantia imputanda.

Hinc, si hæreticus cõstitutus extra Ecclesiã, ignorãs explicitè veritates articulorũ fidei, quas tenebatur explicitè credere, proponat interrogare Catholicos, & veritatẽ inquirere, interim postquàm hoc proposuit, illo tẽpore inter medio, antequàm inquirat, & illustretur, ignorantia inculpabili laborat. Iam enim cessat causa culpabilis, quæ erat negligentia. Appen. 1.

Hinc, si ignorãs fidẽ proponat inquirere, qui eum doceat, & simul eum pœniteat, per fidem implicitam Christi, antequàm illustretur, iustificabitur. Patet exẽplo Cornelij, quod suprà retulimus. Idem iudicium est de idololatra, qui proponit inquirere veritatem. Si eum pœniteat, dummodò non perseueret in idololatria. Quoniam si perseueraſſet in suo errore, esset tunc infidelis positiuè, quàmuis proponat veritatem inuestigare, Append. 2. Appen. 3.

Alex. Alen. q. 113. m. 7. 8. & 9. & q. 154. m. 4. 5. & 6. S. Tho. q. 76. ar. 3. S. Bona. ar. 2 q. 3. Dur. quæst. 4 in hac. d. & Castr. & alij vbi. S.

Artic. Vtrùm ignorantia excuſet à peccato?

Prima diffic. Quando ignorãtia excuſat omninò à peccato?

AD maiorem intelligentiam huius difficultatis relege primùm diſtinctiones ignorantiæ ſuprà poſitas, & nota, quæ ſequuntur.

Peccatum ex ignorantia commiſſum eſt inuoluntarium in ſe, & voluntarium in ſua cauſa, nempe, in negligentia inquirendi veritatem: quæ quidem negligentia eſt ignorantiæ cauſa. Exempli gratia, quando quis fornicatur ex ignorantia iuris, putans non eſſe mortale: ita quòd ſi ſciret, non fornicaretur, talis fornicatio non eſt voluntaria in ſe ipſa, quatenus eſt peccatum. Et ratio eſt: quia nihil volitum, quin pręcognitum, & cùm is, qui ex ignorantia fornicatur, non cognoſcat fornicationem eſſe peccatum, non vult illam in ſe. Si enim agnoſceret eſſe peccatum, non fornicaretur: dicitur tamen voluntaria in ſua cauſa, ſcilicet, in negligentia inquirendi veritatem.

Nota. 1.

Nota. 2.

Dicitur negligentia volita bifariam: vel actualiter; vt ſi ignorans dicat, nolo interrogare ſapientes, & tũc erit ignorantia affectata: vel interpretatiuè: vt quãdo quis tenetur, & poteſt veritatem inquirere, & non vult diligentiam adhibere.

Nota. 3.

Aliud eſt peccare ex ignorantia, aliud verò ignorãter. Peccat primo modo, qui ſi ſciret, nõ peccaret: ita q; ignorantia eſt cauſa peccati. Peccat autẽ ſecundo modo, qui ſi ſciret nihilominus peccaret: vt ſi quis accedat ad non ſuam, quam ſuã eſſe exiſtimauit: acceſſurus nihilominus, ſi nõ ſuam eſſe ſciret.

Nota. 4.

Sicut peccatum tantum habet malitiæ, quantũ habet voluntatis (Omne enim peccatum ideò pecatum: quia eſt voluntarium, id eſt, euitabile) ita ignorãtia tantũ habet excuſationis à culpa, quantum habet inuoluntarij. Et huius rei cauſa eſt: quia ſicut tota ratio peccati eſt voluntarium, vbi nihil fuerit voluntatis, nihil erit peccati, & vbi fuerit aliquid peccati, erit aliquid voluntatis.

CON-

CONCLVSIO I.

Quando ignorantia eſt nõ totius facti: ſed alicuius circunſtantię mutantis ſpeciẽ, ſi fuerit inuincibilis excuſat à malitia non totaliter: ſed ex parte. V.g. ſi quis intẽdens occidere inimicum, occidat patrem, quem inuincibiliter ignorauit eſſe patrem, hic à peccato patricidij: non tamen homicidij excuſabitur. Et ratio eſt: quia illa circunſtantia patris fuit omninò inuoluntaria, & ex conſequenti non fuit peccatum. Et confirmatur: quia patricidium non fuit voluntarium in ſe, nec in ſua cauſa: quoniam adhibuit omnem diligentiam, quæ à peccato patricidij excuſauit.

Hinc, iudas, quãdo acceſsit ad Thamar, nurum ſuam, excuſatur ab incœſtu: non tamen à fornicatione. Quia ad ſcortum accedere arbitrabatur. Append. 1. *Gen.* 38.

CONCLVSIO II.

Quãdo ignorãtia iuris, aut facti fuerit affectata, nullo modo à peccato excuſat. Et ratio eſt: qa talis ignorãs, ſciens, & volens intẽdit peccati cauſã, & peccatũ ipſum per ſe, & eſt omninovolũtariũ. Vult enim ignorare: vt liberiùs peccare valeat.

Hinc, tali ignorãtia laborauit Achab, Rex Iſrael. Nã monitus: vt cõſuleret voluntatẽ domini per prohetam, reſpõdit. Odi illũ: nunquàm enim mihi prophetat bonũ: ſed malum. Appen. 2. 3. *Reg.* 22.

CONCLVSIO III.

Ignorantia iuris, aut facti craſſa, vel ſupina nó excuſat omninò à peccato. Et ratio eſt: quia tale peccatum eſt voluntarium in ſua cauſa, nempe, in negligentia inquirendi veritatẽ. Atq; ita eſt ad pœnã æternã imputabile. Tantũ enim habet peccatum malitiæ, quantum voluntatis: vt ex tertio notabili conſtat.

CONCLVSIO IIII.

Ignorãtia inuincibilis omninò à peccato excuſat. Et ratio eſt: quia nullo modo eſt voluntaria in ſua cauſa: propterea q̃ ignorans adhibuit diligentiam: vt eam vinceret, nec potuit.

Hinc, prætermittens peccatum aliquod aliàs confitendũ, de conſilio confeſſoris eſt à culpa immunis: quia huiuſmodi peccatum nullo modo fuit volitum. Et idem eſt iudicium de eo, qui conſilio ſapientis facit contractum vſurarium. Append. 3.

Secunda diffic. Vtrùm ignorantia concomitans à peccato excuſet?

EXempli gratia. Si quis, adhibita ſufficienti diligentia, occidat inimicum, quē ferā eſſe arbitrabatur. An talis ignorātia inuincibilis eum à peccato excuſet? Inter volūtarium, & inuoluntarium datur mediū, ſcilicet, non voluntarium. Nam voluntariū eſt, quod voluntas vult, & eligit in ſe, aut in ſua cauſa. Inuolūtarium contrariè dicitur, quod neq; in ſe, neq; in ſua cauſa eſt volitū. Non voluntariū appellatur contradictoriè: vt quādo voluntas neq; habet volitionē, neq; nolitionem actus: eò q̄ non præcognouit illum, neq; voluit cauſam eius. Voluntariū trifariam dicitur. Primò formaliter; vt quod eſt volitum in ſe. Secundò interpretatiuè, quod non eſt volitum in ſe: ſed in ſua cauſa: vt homicidium cōmiſſum ab ebrio, qui ſciens, & volens inebriauit ſe. Tertiò virtualiter, quando quis vult aliquid, quod ſequitur neceſſario ab actu præcedenti formaliter volito. V.g. dicat quis. Volo celebrare miſſam, ecce actum formaliter volitū. Iſte, ſi conſecrationis tempore diſtrahatur, tunc conſecratio eſt virtualiter volita. Quia ſequitur ex actu formaliter volito, nempe, ex actuali volitione celebrandi miſſam.

Nota. 1.

Nota. 2.

CONCLVSIO I.

Ignorātia cōcomitans, ſi fuerit vincibilis, nō excuſat à peccato: quin potiùs accuſat, & eſt peccatū. Et ratio eſt: qa eſt volita in ſua cauſa immediata, ſcilicet, in negligētia inquirēdi veritatē: vt qui intēdens occidere ferā, occideret inimicū, nulla diligentia adhibita. In hoc euētu ignorantia nō eſt cauſa peccati. Nam ſi ſciuiſſet: nihilominus occidiſſet. Sed eſt peccatū, propter cauſam dictā, nēpe: quia voluit cauſam immediatā homicidij, ſcilicet, negligentiam inueſtigandi veritatem.

CONCLVSIO II.

Ignorātia cōcomitās peccatū, ſi fuerit inuincibilis, neq; accuſat, neq; à peccato excuſat. Nō accuſat: qa nō eſt peccatum volitū in ſe, cùm ſit ignotū: neq; in ſua cauſa: quoniā adhibuit debitā diligentiā. Neq; excuſat: quoniam ignorātia eſt cauſa peccati, eò q̄ tollit ſcientiā, quę ſi adeſſet, prohiberet peccatū. Si enim ſciret etiam peccaret; quare à peccato nō excuſat: vt

pat̄

patet exẽplo illius qui adhibita ſufficiẽti diligentia occidit inimicũ, quẽ ſi ſciuiſſet, etiã occidiſſet. Hic enim non accuſatur: qa debitã adhibuit diligentiã, nec excuſatur: quoniã ignorãtia illa excuſat à peccato, quã qui habet, ſi ſciret factum eſſe malum, non efficeret, & hic ſi ſciuiſſet, factũ cõmiſiſſet.

CONCLVSIO III.

Actus ille, ex quo ſequitur homicidiũ cõmiſſum per ignorantiã inuincibilẽ cõcomitantẽ: vt ſagittatio, nullo modo eſt imputãdus ad culpã: immò ſi honeſto fine fiat, eſt actus laudabilis, & homicidiũ inde ſecutũ, niſi ſubſecuta fuerit rati habitio, rationẽ peccati nõ habet. Et ratio eſt: quia cũ de ratione peccati ſit, q̃ ſit voluntariũ, & tale homicidiũ nullo modo ſit voluntariũ: quia nõ formaliter, ideſt, in ſe: neq; interpretatiuè, ideſt, in ſua cauſa, quoniã præfuit debita diligentia: neq; virtualiter: propterea q̃ ſagittatio, ex qua ſecutũ eſt homicidiũ, nõ fuit ab animo iræ, aut vindictæ, ſed ab animo venãdi imperata: profectò nullo modo neq; actus, cũ ſit laudabilis, ſi honeſto fine fiat, neq; homicidiũ habet rationẽ culpę. Alio quin ſi aliquis inculpabiliter mittẽs lapides, vel tegulas deorſum occideret inimicũ præter euntẽ, peccaret, quod eſt abſurdũ. Notãter dicitur in cõcluſione: niſi ſubſecuta fuerit rati habitio. Nã ſi illi placuerit occidiſſe inimicũ, eſſet mortale. Iuxta illud, Lætãtur, cũ malè fecerint, & exultãt in reb⁹ peſsimis. Oppoſitũ. 2. & 3. cõcluſ. tenẽt aliqui Thomiſtæ, quorũ rationes facilè ſolues, ſi ſequentem animaduerſionem notaueris. *Prouer. c. 2.* *Animaduer.*

Hęc cõditionalis, ſi ſciret dictus ſagittarius, ibi latere inimicũ, occidiſſet ipſum, poteſt dupliciter haberi. Aut formaliter, tẽpore, quo mittit ſagittã, dicẽs. Si in illo nemore lateret inimicus meus. N. libenter occiderẽ illũ: & hoc modo homicidiũ tunc eſſet volitũ. Aut habetur ſecũdò in promptitudine animæ: ita q̃ ſi recordaretur inimici, formaret dictã cõditionalẽ, quã non format: quia non recordatur. In tali caſu conditionalis nõ efficit actum culpabilem. Et ratio eſt: quia ſolus actus eſt meritorius, aut demeritorius, & nõ ſolus habitus. Et ita in præparatione animi ſolũ ſapit naturam habitus. *Append. 1.*

Hinc, ſola habitualis animi præparatio dãdi eleemoſynã, ſi occurreret pauper, ſi nõ do: quia nõ occurrit, vel ſi nõ elicio talẽ cõditionalẽ, nõ erit meritoria. Similiter ſi ego repercuterẽ aliquẽ, à quo eſſem pcuſſus, & nõ haberẽ huiuſmodi conditionalẽ,

Append. ditionalem, non peccarem. Hinc quanta sit Christianorum vecordia in eliciēdis actib⁹ meritorijs facillimè deprehēditur.

Tertia diffic. Excusabitur ne dictus ignorans à pœna canonica incurrenda, sicut ratione illius circunstantiæ excusatur à culpa?

VErbi gratia, qui occidit clericum, quem inuincibiliter ignorabat esse clericū. An committat sacrilegium? ratione cuius incidat in excōmunicationē canonis, siquis suadēte, &c. Scot. in. 4. dist. 6. q. 8. in principio obiter tractat hanc difficultatem. Cuius sententia est, quòd dans operam rei illicitæ, contrahit iuris canonici pœnam: etiam si illam inuincibiliter ignoret. Vbi distinguit, quando fuerit iuris, aut facti ignorantia. Lege Caietanum vbi suprà.

Notabil. Pœnæ canonicæ sunt duplices. Quædam enim sunt, quæ ponuntur, tanquā pœnæ, quæ nō nisi propter delictū contra huntur: vt excōmunicatio, interdictū, & suspēsio. Aliæ verò sunt, quæ imponūtur, etiam si nō interueniat delictū: vt irregularitas propter homicidium licitū, aut illicitū, quę non est propriè pœna: sed tantū inhabilitas, propter horrorem sanguinis. Nō enim decet tales homines ad altare accedere.

CONCLVSIO I.

Quādo ignorātia est facti inuincibilis respectu alicuius circūstantię, nō incurritur excōmunicatio. Exēpli gratia, occidit aliquis iniustè hominē, quē inuincibiliter ignorabat esse clericū, talis homicida nō est excōmunicatus. Ratio: quia excōmunicatio solū fertur ꝓpter peccatū cōtumacię, & inobedientię cōtra ecclesiā, & non contra Deū: vt colligitur ex illo.

Matth. 18. Si ecclesiā nō audierit, sit tibi tanquā ethnicus, & publican⁹. Et in casu posito sicut liberatur à culpa cōtumacię, & inobedientię cōtra ecclesiā, eò ꝙ laborat ignorātia inuincibili circa illā cōmunionē: ita etiā excusatur à pœna excōmunicationis, quę nō, nisi propter cōtumaciā, cōtra ecclesiā, cōtrahitur. Et est definita in. c. si verò de sentētia excōmunicationis.

CONCLVSIO II.

Irregularitas, etiāsi factum non imputetur ad culpā, propter

pter ignorantiam inuincibilem, incurritur, dummodò detur opera rei illicitæ, ex qua ex natura rei poteſt homicidium ſequi: cuiuſmodi eſt ſagittatio. Et ratio eſt: quia irregularitas non eſt pœna propriè: ſed inhabilitas, quæ ſolùm propter horrorem ſanguinis imputatur.

Artic. IIII. Vtrùm ignorantia imminuat peccati malitiam?

Doct. vbi ſ.

PEccatum eò eſt grauius, vel minus graue, quò magis eſt voluntariũ. Et ratio eſt: quia tota quidditas, & radix malitiæ peccati eſt, quod ſit liberũ, & voluntarium iuxta illud. Qui potuit tranſgredi, & non eſt tranſgreſſus, &c.

Nota. *Eccle. 31.*

CONCLVSIO I.

Ignorantia affectata non minuit: ſed auget peccati malitiam. Et ratio à definitione ignorantiæ affectatæ eſt: quia vult ignorare præceptum: vt liberiùs peccet: quare peccatum tali ignorantia cõmiſſum erit magis voluntarium, quàm ſecluſa ignorantia, & ex conſequẽti erit deterius, & grauius peccatũ: vt ſi quis nollet audire concionatores, vt liberiùs peccaret, inſtar Regis Achab. Almain in ſuis moralibus tenet oppoſitũ: Nam dicit, peccatũ ex tali ignorantia eſſe minus voluntariũ, quàm ex ſcientia: quoniam ſi ſciret, inquit, nõ peccaret. Quæ ratio nihil valet: nã vt ex dictis cõſtat, ex affectu, & vehemẽti peccãdi deſiderio procurauit ignorare: ne remorſus cõſcientiæ peccatum impediret exemplo Regis Achab.

3. Reg. 22. *Almain.*

CONCLVSIO II.

Ignorãtia cõcomitans, & inuincibilis, neq; auget, neq; minuit peccati malitiã. Probatio huius concluſionis pendet ex proxima diffic. vbi demonſtratũ fuit huiuſmodi ignorantiã nõ excuſare à peccato: quia non eſt peccati cauſa. Nã ſi ſciret, nihilominus peccatũ cõmitteret. Neq; accuſare: quoniã tale peccatũ neq; eſt volitũ in ſe, cùm non ſit cognitũ, neq; eſt volitum in ſua cauſa, cùm omnẽ diligẽtiam ad inquirendã veritatem adhibuerit. Vnde: vt S. Tho. vbi ſuprà ait. Talis ignorantia inuincibilis neq; auget, neq; minuit peccati malitiam.

CON-

CONCLVSIO III.

Ignorãtia vincibilis, & precedens peccatũ, peccati malitiã minuit. Ratio ex notabili posito sumitur: quatãtò aliquod peccatũ est minus graue, quantò est minus voluntariũ. Tale autẽ peccatũ non est volitũ in se; nã, qui ita peccat, si intelligeret esse malũ, non illud cõmitteret: quare erit minus graue peccatũ, quàm si scientia, & cognitione precedẽte, cõmitteretur.

Quinta diffic. An peccatum commissum per ignorantiam sit eiusdem speciei in genere moris, cuius est peccatum ex certa scientia commissum?

VErbi gratia. An contractus vsurarius per ignorantiam factus sit sub specie iniustitiæ: ita, vt talem contractũ faciens ad restitutionem teneatur? Est hæc difficultas confessoribus valde notanda, quam tractat Caiet. vbi suprà Relege primùm ignorantiæ diuisiones. Quemadmodũ aliud est peccatum: aliud verò peccati obiectum (peccatum enim furti est volitio furandi, aut extensio manus ad arripiendum alienum: obiectum autem furti est res ipsa aliena) ita etiam aliud est volitio peccati: & aliud volitio ipsius obiecti. Ignorans præceptũ fornicationem prohibens non vult peccatum in se: quoniam non cognoscit illud. Vult tamen obiectũ fornicationis, nempe, mulierem non suam. Vultq; illam in se ipsa: quia cognoscit non esse suam. Perinde ignorans vsuram esse peccatum, nõ vult vsuram in se ipsa, id est, peccatũ vsuræ; propterea quòd ignorat peccatum, & nihil volitũ, quin precognitum: vult tamen pecuniam in se ipsa: quia cognoscit illam. Peccatum sumit speciem malitiæ ab obiecto volito in se ipso: nõ autem ab obiecto per accidens volito in sua causa. Probatur Oseæ. 9. vbi dicitur. Facti sunt abominabiles, sicut ea, quæ dilexerũt. Quando peccatũ est volitum in sua causa, speciem sumit ab ipsa peccati causa. Probatur ex D. Aug. 22. contra Faustum: vbi docet Loth esse culpandum, non quantùm incœstus: sed quantùm ebrietas meruit.

Caiet.
1. Fundam.
2. Fundam.
3. Fundam.
Oseæ. 9.
4. Fundam.
D. Aug.
Gen. 19.

CONCLVSIO I.

Peccans ex ignorantia excludente scientiam iuris prohibẽtis

tis aliquod malum: quia malum, committit peccatum eiuſdem ſpeciei cum illo, qui, eiuſdem iuris conſcius, peccat. Ratio colligitur ex tertio fundamento: quia peccatū ſumit ſpeciem ab obiecto volito in ſeipſo, & cū peccans ex prædicta ignorantia, velit obiectum in ſe ipſo, acſi eſſet iuris conſcius, erit profectò vtrumq; peccatum eiuſdem ſpeciei. Et cōfirmatur: quia peccatum ſumit ſpeciem à conuerſione ad obiectū: vt in ſecunda huius ſecundi parte dicetur, & peccans ex huiuſmodi ignorantia vult conuerſionem in ſeipſa.

Hinc, ſi quis committat vſuram ex ignorantia culpabili iuris, erit reſtitutioni obnoxius, perinde ac ſi eſſet iuris cōſcius. Et ratio eſt: quia vterq; committit peccatū iniuſtitiæ. Append. 1.

Hinc, prætermittens culpabiliter ex ignorantia peccatum confitendum, tenetur iterare confeſsionē, ac ſi eſſet iuris conſcius, & illud prætermitteret. Ratio eſt: quia vtriuſq; obiectū (ſcilicet, peccati cōfitēdi prætermiſsio) eſt volitū in ſe: & ex cōſequēti vtrūq; peccatū eſt eiuſdem ſpeciei, nēpe, ſacrilegij. Append. 2.

CONCLVSIO II.

Peccatū cōmiſſum ex ignorantia priuante hominē rationis vſu ſumit ſpeciē tantū à ſua cauſa: vt furtū homicidiū. &c. cōmiſſum ab ebrio ſua ſpōte in ebrietatem incidēte. Et ratio eſt: quia huiuſmodi peccata ſunt ſolius intēperantiæ. Et probatur: quoniā hæc peccata, & eorū obiecta non ſunt in ſeipſis volita: ſed in ſuis duntaxat cauſis: quare nō habent aliam volitionē, præter volitionē ſuę cauſę, neq; habebūt aliā malitiā. Si quidē peccatū eatenus eſt malū, quatenus volūtarium.

Hinc ebri⁹, cōburēs ſegetes, ad nullā tenebitur reſtitutionē. Quia nō cōmittit peccatū iniuſtitiæ: ſed intēperātię, ſcilicet, gulæ. Similiter ſi hominē interficiat, nō erit pœna homicidij plectēdus. Quia nō eſt homicida formaliter. i. ex intētione: ſed formaliter eſt intēperatus: materialiter autē homicida. Append. 3.

Verū intellige exemplū hoc cū quadā limitatione, ea, nēpe, lege: ne hoc animo inebriauerit ſe: vt priuatus ratione, mala cōmitteret, licet nō ſit expertus ſe in ebrietate talia peccata cōmittere. In his enim euētibus ſolūmodò ebrietas à peccato iniuſtitiæ, & reſtitutionis nō excuſat. Et ratio eſt: quia volēs ebrietatē, vult etiā interpretatiuè iniuſtitiā, cuius eſt cōſcius. *Limitatio.*

CON-

CONCLVSIO III.

Peccatum ex ignorantia facti cõmissum nõ est eiusdẽ speciei cũ peccato cõmisso ab illo, qui facti erat cõscius: vt homicidium cõmissum ab homine incautè prouidente tegulas, nõ est eiusdem speciei cum homicidio ex industria commisso. Et ratio est: quia neq; obiecta sunt in se ipsis volita, neq; intenta, cùm sint incognita: sed tantùm in sua causa, nempe, in negligentia circunspiciendi: ne quem interimeret. Peccata enim sumunt speciem ab obiecto in se volito.

Append. 4. Hinc, occidens hominem ex ignorantia facti: non homicidij pœna est plectendus, etiam si det operam rei illicitæ.

Appen. 5. Hinc, neque comburens incautè alienas segetes contrahet sententiam excommunicationis contra incendiarios latam. Et ratio est: quia talia crimina non fuerunt volita, neque intenta: tenebuntur tamen ex tali ignorantia culpabili facti peccantes ad restitutionem, non ratione ignorantiæ: sed ratione negligentiæ propter quam fuerunt causa damni, etiam si rei licitæ operam dederint in dictis casibus. Nam qui causam damni dat, ad damni reparationem tenetur.

CONCLVSIO IIII.

Peccatum commissum ex ignorantia iuris positiui, humani, prohibentis aliquod malum, non ex natura rei malum: sed quia prohibitum, est eiusdem speciei cum peccato ex certa scientia commisso: vt peccatum culpabiliter ignorantis ius positiuum ieiunij quadragesimalis, & non ieiunantis propter ignorantiam talem est eiusdem speciei, nempe, intemperantiæ, cum peccato commisso à sciente ius ipsum. Et ratio est: quia peccatum sumit speciem ab obiecto, & conuersio ad cibum vetitum (scilicet esus carnium) fuit in se volita, & vtrobique obiectum, & talis etiam cibus quò ad comestionem.

Appen. 6. Hinc, qui non soluit ecclesiæ decimam parte m frugum: sed duodecimam, aut vigesimam ex ignorantia culpabili iuris positiui, tenebitur ad residui restitutionem. Et ratio est: quia voluit retinere alienum, quod est obiectum iniustitiæ.

Appen. 7. Et idem est de similibus iudicium.

Hinc, si quis laboraret ignorantia facti per ius positiuum prohibiti,

prohibiti, excusaretur à peccato per ignorantiam inuincibilẽ: vt patet exemplo B. Antonij in eius historia, qui à quadam fœmina nobili deceptus, per totam quadragesimam comedit oua ab illa oblata, ita quadragesimalibus escis palliata: vt non potuerit præsagire se quadragesimam frangere. Tum propter occultationem cibi. Tum etiam quia non erat suspicionis occasio, propter fidem nobili fœminæ, ac piæ debitã. Non autem excusaretur, si cocus fuisset de hæresi suspectus, vel simile factum iam antea commisisset. Nam tunc fuisset peccatum illius speciei cuius fuisset negligentia inquirendi veritatem, scilicet, aut intemperantiæ, aut iniustitiæ: vt ex dictis constat.

Sexta diffic. Vtrùm liceat consulere alicui; vt operetur iuxta ignorantiam inuincibilem, quam habet? *Soto. 18. d. 4. q. 2. art. 4.*

TItulus huius difficultatis triplicem potest habere sensum. Et primus est. An confessor, vir peritus teneatur pœnitentem ignorantia inuincibili laborantem illuminare, quando pœnitens nihil interrogat? Secundus sensus est. Vtrùm teneatur quando interrogat? Tertius est. Teneatur ne consulere veritatem? dummodò sit conscius se consulendo profuturum.

CONCLVSIO I.

Si laborans inuincibili ignorantia, nihil interroget, non tenetur confessor illuminare illum, veritatem explanando, nisi sit ignorantia eorum, quæ ad vitam æternam sunt necessaria; vt est articulorũ fidei, sacramentorũ, pœnitentię, & baptismi ignorãtia. Et ratio est: quia cùm in proximo solùm teneamur vitare, quod est peccatum, & peccati causa, quæ vitam æternam impediunt: & ignorantia inuincibilis in casu huius conclusionis non sit peccatum, nec peccati occasio: quia gloriæ ingressum non præcludit (non enim est de articulis fidei, &c.) non tenebitur confessor pœnitentem non interrogantem illuminare.

Append. Hinc, si ego scirem Titium cum Berta contrahere velle, & agnoscerem ex parte patris fratres esse, quam fraternitatem vterquè inuincibiliter ignoraret: quamuis possem aliqua via occulta, vel etiam reuelando fraternitatem, matrimonium impedire, non teneor reuelare. Quia tale matrimonium in dictis coniugibus non est peccatum, nequè peccati materia, nequè talis ignorantia est de necessarijs ad vitam æternam consequendam.

CONCLVSIO II.

Quando pœnitens tali ignorantia laborans, nihil interrogat de re, quam ignorat, & confessor intelligit se profuturum veritatem docendo, debet illum instruere: sin minùs tacere, vel generaliter respondere, dummodò non mentiatur, & celet veritatem. Et ratio est: quia frustra laboraret. Frustra autem niti, & nihil aliud laborando, quàm odium quærere, extrema dementia est. Tum etiam: quia in casu huius conclusionis pœnitens est absquè culpa, & si illustraretur, in periculo peccandi mortaliter constitueretur. Quare

Dub. si non intelligit se profuturum, debet veritatem tacere. Dices. quomodo veritatem celare poterit absq; peccato, quin mentiatur? Respondeo. Hoc modo. v. g. ignorat pœnitens inuincibiliter contractum, quem facit, esse vsurarium, dicet tunc confessor. Tu consuluisti aliquem virum doctum de iustitia huius contractus? qui, si respondeat. Consului. Et dixerunt mihi, licere. Si putat se non profuturum, poterit celando veritatẽ dicere illi. Absq; peccato poteris hoc facere. Et tunc non mentitur confessor: sed dicit verũ: propterea quòd si pœnitens posteaquàm consuluit virũ doctum, adhuc laborat ignorantia inuincibili, poterit sine peccato talẽ contractum facere. Quia fecit totum, quod tenebatur ad vincendam ignorantiam facere, quam superare non potuit.

CONCLVSIO III.

Licitum erit consulere alicui: vt operetur iuxtà ignorantiam inuincibilem, quã habet, etiam si actus fuerit aliàs prohibitus. Hæc conclusio est aliquorum Thomistarum, quam illustro exemplo. Scit aliquis certissimè Titium habere ignorantiam inuincibilem huius iuris, nempe, accedens ad con-

fan-

ſanguineam vxoris, quàmuis poſsit, & teneatur reddere debitum: petere tamen non poteſt. In hoc euentu poterit confeſſor conſulere ex ignorantia interroganti: vt debitum petat. Et ratio eſt: quia non eſt peccatum conſulere alicui, quod abſquè peccato eſt paratus efficere. Non enim in hoc caſu conſulens peccato alterius cooperatur. Tum etiam: quia conſilium tunc eſt malum, & prohibitum, atquè peccatum, quando eſt cauſa peccati, & in caſu poſito conſulens non eſt cauſa peccati. Quod autem dictum eſt de celanda veritate, *Limitatio.* intelligendum eſt priuatim: quia in concionibus, & lectionibus publicis, non eſt celanda veritas: ſed cum grano ſalis prudentiæ manifeſtanda. Eſt enim prædicatorum, & magiſtrorum aperire veritatẽ, iuxta illud. Væ mihi: quia tacui. *Iſai. 6.*

Septima diffic. Eſt ne omne peccatum ex ignorantia?

DVę ſunt circa hanc difficultatem extremæ ſententię. *Adria.* Vna Adriani quodl. 4. q. 1. vbi varios in ſuam ſententiam adducit autores, quos ſequitur Caiet. 1. 2. q. 77. *Caiet.* art. 2. Hi affirmant omne peccatum procedere ex ignorantia. Altera, & contraria tribuitur Scot. in. 3. diſt. 36.

CONCLVSIO I.

Si ignorantia ſumatur; prout eſt priuatio ſcientiæ oppoſitæ, non omne peccatum ex ignorantia emanat. Et ratio eſt; quia poteſt aliquis ſciens, & volẽs de induſtria, & ex malitia contra dictamen rationis peccare. Quod docuit D. Paulus ad *Pau. ad Rom.* Roma. dicens. Omne, quod non eſt ex fide, peccatũ eſt. Vbi 14. per fidem intelligit apoſtolus fiduciam, & conſcientiam. Eſt enim ſenſus apoſtoli. Quòd agens contra ſcientiam ædificat ad gehennam: quare poteſt eſſe peccatum, ſtante cõſcientia ex oppoſito. Quid? quòd dicit Chriſtus: quòd ſeruus ſciens *Luc. 12.* voluntatẽ domini, & nõ faciens, vapulabit multis. Et Iacob. *Iacob. 4.* ſcienti, inquit, bonum, & non facienti peccatum eſt illi. Et in hoc ſenſu vera eſt Scoti opinio dicentis, nõ omne peccatum procedere ex ignorantia, quatenus eſt priuatio ſcientiæ.

CONCLVSIO II.

Prouerb. 14. *Arist.* Si ignorantia accipiatur pro errore, siue pro inconsideratione intellectus, quodcunq; peccatum ex ignorantia proficiscitur. Dicitur enim prouerb. 14. Errant, qui operantur malum. Et Ethic. 3. Omnis malus est ignorans.

Dub. *S. Bon. vbi s. q. 1.* Hinc, soluitur difficultas, nempe. Vtrùm Adæ peccatum fuerit ex ignorantia? Cui respondetur initium habuisse ex ignorantia, quatenus ignorantia sumitur pro inconsideratione, & inaduertentia intellectus, non considerantis detrimentum peccati, aut operantis ordine præpostero. Et ratio est: quia Adam non peccauit ex ignorantia, quæ est priuatio scientiæ oppositæ (Fuit enim, & præcepti, & transgressionis cõscius) sed quia credidit peccatum suum esse veniale, id est facilis veniæ, siue reparationis, cùm esset difficilis reparationis. Quia grauissimum. Nam; vt inquit Beatus August. apud Magist. hac distinct. non aduertit tantum malum posteritati venturum: quare peccauit, ignorantia concomitante, quæ est inconsideratio, siue obliuio rei faciendæ. Quæ quidem ignorantia non est pœna peccati: vt est ignorantia, quæ est priuatio scientiæ: sed est radix peccati.

Appen. Hinc, dici potest malum angelum eodem modo peccasse ex ignorantia, id est, ex inconsideratione, & obliuione ordinis. Priùs enim Deum, quàm se ipsum diligere debuerat. Hactenus quod ad nostrum institutum attinet, hæc, quæ de ignorantia diximus, iuxtà grauissimorum theologorum communiorem opinionem declarata sufficiant. Qui plura desiderat, lustrare poterit ius canonicum, & ciuile, vbi præclara quidem inueniet axiomata, quæ notatu sunt maximè digna. Quale illud est. Tempus creditur ignoranti. ff. de iur. & fact. ignor. l. 1. in princi. Et. ff. de his, qui no. infa. l. genero inquit. Et illud. Asserere verisimiliter non debet quis, quod ignorat. ff. de ac. empt. & vend. l. Iulianus. §. quidam tamen. Et illud. Aliquis non potest renunciare iuri, quod sibi ignorat competere. C. de fur. l. fin. ff. de inoffi. testa. l. mater. & l. eum, qui in prin. eo. tit. Et illud. Cùm quis succedit in ius alterius, iustam ignorantiæ causam habere præsumitur. ff. de regul. iur. qui in alterius eo. titulo lib. 6.

libr. 6. Et illud. Dubitanti potiùs eſt imputandum, quàm ignoranti: quia dubitans poteſt inquirere, qui dubitationem ſoluat: ſed qui errat, ſeu ignorat, credit illud firmiter ſic eſſe, quod non eſt. Ita Bald. in cap. 1. §. perſonam per quos fiat inueſtig. in vſi. fœud. Et illud. Ignorantia ficta neminem excuſat. C. de bon. lib. l. ſi liberi. Et illud: ignorantia facti aliquem excuſat. l. nihil. §. ſicut filius. ff. de inoffic. teſtament. quia erranti ſuccurritur. Et illud ignorantia iuſta, & probabilis excuſare debet. Inſtit. manda. §. ſed vtilitas. Et illud. Ignorantia peccatum excuſat. C. de ſer. fugit. l. quæcunquè. l. in omni parte. ff. de iur. C. vnde vi. l. ſi quis in tanta. Et illud. Ignorans regulariter, de vitio non tenetur. ff. de act. empt. & vend. l. Iulianus. §. Item qui furem, niſi in quinquè caſibus, quos gloſſ. illius. §. numerat. Et illud. Ignorantia præſumitur, niſi ſcientia probetur. ff. de prob. l. verius. Et illud. Ignorantia in facto proprio, aliquando ex interuallo admittitur. Bart. in. l. ſi res. ff. de legat. 1. in. l. Si quis delegauerit, in fine de noua. Et illud. Ignorantiam allegans, non tenetur eam probare: ſed aduerſarius tenetur ſcientiam probare. l. finali. C. de ſponſa. Lege Alexandrum in. l. 2. in 6. colum. ſolut. matrim. Et illud. Ignorantia delictum excuſat. Baldus in cap. à nobis de exceptionib. Bartolus. in. l. finali. ff. ſi quis te lib. Et illud. Ignorare ius lata eſt culpa. ff. de verbor. ſignific. l. latæ culpæ. & l. leges ſacratiſsimæ. C. de legi. Et illud. Ignorans quantum ſoluere debet, improbus videri non poteſt. ff. de regul. iur. l. non poteſt. Et illud. Ignoratis principijs, quæ poſt principia ſunt, ignorare oportet. in autentic. de non alienand. §. ſi minus. Et illud. Ignoranti, & non ſcienti parcitur. ff. mandati. l. fideiuſſor. C. de euict. l. Si ſecundum.

Sunt etiam in iure canonico ſua de ignorantia principia, quæ etiam iuri ciuili competunt. Quale illud eſt. Ignorantia iuris ciuilis, & canonici excuſat à tanto. 24. q. 1. can. ſi quis dederit, &. 32. q. 7. can. quemadmodum, &. 6. q. 1. can. quæro. Et illud. Ignorantia iuris ciuilis, & canonici non excuſat à toto. 1. quæſt. 4. §. vltim. ante finem, &. 37. diſt. can. preſbyterum. Et illud, Ignorantia inuincibilis, quæ eſt ex ſu-

rore, vel dementia, si est à casu, non imputatur: si autem emanat à culpa noxia est. 15. quæst. 1. can. si quis insaniens. & can. proximo. & cap. illud relatum. §. itaque. Et illud. Ignorantia vincibilis procedens ex negligentia, excusat à tanto: sed non à toto. 32. quæst. 7. quemadmodum. Et illud. Ignorantia non semper errat. 38. distinct. can. Quamuis. Et illud. Ignorans modum, & qualitatem peccat, quando iuris ignorantia laborat. 8. distinct. can. consuetudo: non autem quando facti ignorantiam habet. 34. quæst. 1. can. in lectum. Et illud ignorans quid ei facto suo sit secuturum, dans operam rei licitæ, non peccat: vt qui volens patrem suum à leone liberare, sagittam mittens patrem occidit. 23. quæst. 5. de occidendis, &. 50. distinct. can. sæpe.

Magist. Sent. Distinct. XXIII.

De scientia Adæ.

Alex. Alen. q. 92. S. Tho. q. 94. D. Bon. Ric. Scot. Dur. & alij in hac. d.

QVoniam difficultates, quæ in hac dist. à Magist. tractantur, suprà fuerunt à nobis expositæ: vt illa. Cur Deus permiserit hominẽ tentari. Et illa. Cur Deus hominem impeccabilem non produxit? Quæ à doctoribus locis in principio quæstionis citatis disputantur. Restat: vt breui quæstionem positam absoluamus, & huic primæ huius secundi parti finem imponamus.

Prima diffic. Adã statim atq; conditus fuit, habuit ne perfectam creaturarum scientiam?

CONCLVSIO.

FVit Adam in plenitudine scientiæ creatus. Et ratio est: quoniam proculdubiò decens fuit: vt Deus hominem primum, totius generis humani patrem, principium, & seminarium, secundum possibilitatẽ naturæ, & exigentiam eius, in cognitione perfectum faceret: ita vt sciens diuinas leges, & illas obseruans, Deo placere, & in via morum ambulare,

bulare, & poſteris ſuis exempla rectè ambulandi, & ſequendi ſe, preberet, & animalia omnia, quibus erat præfectus, regere & gubernare valeret. Nam ſicut non decet, ſapientem dominum, curam rerum ſuarum gubernatori ſtulto: ſed prudenti committere (quoniam acceptus eſt Regi miniſter intelligens) ita decuit, Deum facere hominem intelligentem: & vt ſciret, quid vnicuiquè expediret. Quod eum feciſſe ex impoſitione nominũ apertiſsimè colligitur. Et hoc eſt, quod ſanctus Moſes oſtendere voluit, cùm tam ſtudioſè dixit, Deum cuncta terræ animantia, & vniuerſa volatilia cœli adduxiſſe ad Adam: vt videret, quomodo vocaret ea. Appellauitquè Adam nominibus ſuis cuncta animantia, &c. Quibus verbis Moſes ingentem Adæ ſcientiam inſinuauit, qua omnium animãtium nouit naturam, proprietates, vſus, & officia: ita vt conuenientia ſingulis nomina impoſuerit. Quemadmodum cùm de Deo in Pſal. dicitur. Qui numerat multitudinem ſtellarum, & omnibus eis nomina vocat. Cuius loci ſenſus non eſt, quòd Deus ſingulis ſtellis Grammaticum nomen impoſuerit: ſed quòd Dei ſapientia, qua cuncta fuerunt producta: ita ſingularum ſtellarum, quæ propemodùm infinitæ ſunt, habet perfectam naturæ, & proprietatum notitiam: vt poſsit ſingulis nomina indere.

Prouerb. 14.

Pſalm. 146.

Secunda diffic. An ſi Adam ſtetiſſet, in cognitione creaturarum profeciſſet?

TRia ſunt rerum creaturarum genera. Vnum earum, quæ naturali curſu fiunt. Alterum earum, quæ ſupernaturali. Et tertium earum, quæ voluntario curſu efficiuntur.

CONCLVSIO I.

In cognitione rerum primi generis, quò ad noui habitus acquiſitionem, non profeciſſet. Ratio eſt ex B. Auguſt. & Magiſtro in hac diſtinctione: quia à ſui exordio omnium generum rerum plenam accepit notitiam.

CONCLVSIO II.

Poterat autem proficere, quò ad alium sciendi modum. Et ratio est: quia quod nouerat simplici notitia, poterat cognoscere experientia, & quod nouerat intellectu, cognoscere poterat, & sensu.

CONCLVSIO III.

Poterat quoquè proficere, quantùm ad perfectionem, & promptiorem sciendi habitum. Et ratio est: quia ex frequēti rerū, quas nouerat, consideratione, prōptior fuisset, & aptior, & parātior ad iudicandum de eisdem rebus, quarum per habitum innatum habebat agnitionem.

CONCLVSIO IIII.

In cognitione verò rerū secūdi, & tertij generis, simpliciter proficere potuisset, nouam acquirendo cognitionē. Et ratio est: quia, vt diuinorū mysteriorum cognitionem sibi cōpararet, superna indigebat illustratione, & vt alterius hominis secreta cordis agnosceret ipsius detectione egebat. Et cōfirmatur: nam si angeli beati in cognitione diuinorū mysteriorum, & humanorum secretorū proficiebant: vt cōstat ex D. Paul. ad Ephes. 3. Vt innotescat principibus, & potestatibus, &c. non mirum, quòd homo si perstitisset, profecisset.

Ephes. 3.

Alex. Alen. m. 2. ar. 4
S. Tho. ar. 4.
S. Bona. q. 2.
Dur. quæst. 3 & alij.

Tertia diffic. Potuisset ne tunc circa rerum creatarum cognitionem decipi, aut falli?

CONCLVSIO.

ADam in statu innocētiæ, ante peccatum, circa cognitionem veritatis, falso, pro vero consentiendo, decipi, nō potuisset. Et ratio est: quia intellectus ex se ipso nō fallitur, cùm circa proprium obiectū, non erret, & omnis error, vel deceptio intellect⁹ ex aliqua passione, siue deuiatione inferiorū emanet. Vnde quandiù anima Deo subiecta mansit non peccando per affectum, errare non potuit per intellectum. Et ideò B. Paul. ad Timoth. Vir non est seductus in prævaricatione: sed mulier. Cuius quidē seductionem præcessit peccatum, nempe, interior mentis elatio: vt D. Aug. vndecimo super Gene. ad literam docet.

1. Timo. 2.

D. Aug.

Quarta

Quarta diffic. Cognouit ne Adam ante peccatum, creatorem suum?

CONCLVIO I.

COgnouit quidem. Hanc conclusionē manifestè ostendit Geneseos scriptura, quando dicit. Fecit Deus hominem rectū. Neq; enim rectus esse posset, si Deum, & creatorem suum nesciret. *Eccles. c. 7.*

CONCLVSIO II.

Cognouit etiā ante peccatū longè perfectiùs Deū, quàm nos modò ex Euangelio, aut tota scriptura cognoscimus. Et probatur primò: quia nos venimus in cognitionē Dei, quem priùs ignorauimus: Adā verò ab exordio creationis suæ plenus Dei notitia extitit. Secundò cognitio, quā nos habemus creaturarum, occasionibus subinde impeditur, neq; fixa est: sed imperfecta, & sæpe interrupta: at verò Adæ cognitio Dei in creaturis fixa erat stabili adhæsione continua, serena, ac perpetua, omnibus interioribus, & exterioribus sensibus illi Deus occurrebat. Et quicquid in eo statu egit: & perseuerans egisset, semper Dei maiestatem, & sapientiam mentis obtutibus præfixam habuisset. Nobis autem hic in terra repentibus miseris peccatoribus magnum reputatur, si interdum per quartam horæ partem ex pulchritudine cœli, & terræ ornatu, & reliquis beneficijs singulari benignitatis diuinæ largitate impartitis ad creatoris contemplandam pulchritudinem eleuemur.

Quinta diffic. Cognouit ne Deum eadem cognitione, qua nunc beati Deum agnoscunt?

Alex. Alen. m. 2. ar. 2. S. Tho. ar. 1. S. Bona. q. 2. & alij vbi. S.

Sensus tituli est. An viderit Deum per essentiam?

CONCLVSIO.

Nō vidit Deū per essentiā. Non enim videbit me homo, & viuet. Et ratione cōfirmatur: qa quicunq; diuinā essentiā cernit, beatus est, & à Deo auerti non potest. Et Adā in eo statu *Exod. 33.*

à Deo per peccatum auersus est: quare diuinam essentiam non vidit. Habuit tamen altiorem Dei notitiam ea, quam nos modò habemus. Nam ex nostra corruptione, & mentis cœcitate magna oritur obscuritas, quam Adam, prius quàm peccaret, non habebat. Vidit enim Deum, ne dum per creaturas: sed & quàm plurimis alijs modis, eo solo excepto, qui per speciem, siue essentiam est. Vnde à præfatis doctoribus ipsius scientia, siue notitia de Deo, media inter nostram, & beatorum constituitur.

Et hæc de prima huius secundi libri parte ad laudem, & gloriam sanctissimæ Trinitatis, & humanitatis beatissimæ Domini nostri Iesu Christi, & immaculatæ conceptionis p̃ñsimæ Virginis Mariæ, & Beati Iosephi, & patris mei Francisci, Sanctorumquè omnium.

OMNIA Censuræ sacrosanctæ Matris Ecclesiæ subiecta sunto.

Finis Primæ partis.

INDEX QVAESTIONVM, DIFFICVLTATVM, ET DVbiorum, quæ in prima parte Florum ſecundi libri Sententiarum explicantur.

FLORVM TRActatus de creatione.

Diſt. I. De creatione.

Prima diffi. Quid nam eſt creare. 1

Secunda diffic. An Deus poſſit aliquid creare? 4

Tertia diffic. Fuit ne mundus creatus ex tempore. ibidem.

Quarta diffic. An articulus creationis ex principijs Ariſtot. poſſit demõſtrari? 5

Dub. I. Videtur eſſe cõtra fidem cõcluſio de probatione articuli creationis? 6

Quinta diffi. Creare an ſit ſolius Dei proprium. 7

Sexta diffic. An creare ſit commune toti Trinitati? ibidem.

Septima diffic. An, ſi per impoſſibile eſſet vna tantùm perſona, illa poſſet producere? 9

Octaua diffi. An creatio ſit motus, & Deus quando creat mutetur? 10

Nona diffic. Vtrùm creatio ſit ipſe Deus, ſiue diuina eſſentia? 11

Decima diffic. Vtrũ creari ſit aliud, quã eſſe creaturæ, vel idem. ibid.

Dub. II. An creatio ponat aliquid in creatura. 12

Vndecima diffic. An Deus poſſit cõmunicare creaturæ virtutẽ creãdi? ibidem.

Duodecima diffi. An creatura poſſit annihilare? 15

Decimatertia diffic. An potuiſſet Deus creare mundum ab æterno. ibidem.

Dub. III. Quo anni tẽpore fuit mũdus creatus? 17

Decimaquarta diffic. An Deus immediatè concurrat cum cauſis ſecundis ad agendum? 17

Decimaquinta diffic. An creari ſit proprium compoſitorum, & ſubſiſtentium? an conueniat etiam accidentibus? 18

Dub.

Dub. IIII. An materiæ conueniat creatio? 19

Decimasexta diffic. An Deus sit omnium finis, agatq; propter finem? 20

Decimaseptima diffic. An Deus sit finis sui ipsius? 21

Decimaoctaua diffic. Vtrùm angelus & anima rationalis specie distinguantur? 22

Dub. V. An operatio beatifica angeli, & animæ sint eiusdē speciei. 22

FLORES

Tractatus de Angelis. 23

Distinct. II. Quæst. I. an angeli fuerint, creati ante omnia alia? ibidem.

Dub. I. Hoc nomen angelus quid significat? 24

Dub. II. Vbi fuerunt angeli creati? 25

Quæst. II. Qua mensura angelorum existentia, & duratio mensuratur? ibidem.

Prima diffi. Est ne æuum mensura permanens, & indiuisibilis. ibi.

Dub. Est ne æuum quantitas diuisibilis? 29

Secunda diffi. Est ne æuum aliqua entitas distincta ab existētia angeli, vel idem realiter cum existentia? ibidem.

Tertia diffi. An omniū æuiternorū sit vnum æuū, vel multiplex? 31

Quæst. III. Vtrùm angeli sint in loco? 32

Prima diffi. Quomodo angeli sunt in loco? 35

Dub. I. Si non est in loco, nisi diffinitiuè, erit ne propriè, & absolutè in loco? ibidem.

Secunda diffic. Quænam est ratio formalis, & causa, per quam angelus est in loco? ibidem.

Tertia diffi. Vtrùm angelus possit naturaliter simul existere in pluribus locis? 37

Quarta diffi. an angelus habeat locum limitatum secundum paruitatem? 39

Dub. II. Quid igitur causat angelus in illo indiuisibili: vt possit ad mouendum corpus in eo constitui? 40

Quinta diffi. Vtrùm per potentiam Dei absolutam possit idem angelus

gelus ſimul in pluribus locis adæquatis exiſtere. ibidem.
Sexta diffic. Poſſint ne plures angeli ſimul eſſe in eodem loco? 41
Dub. III. Cur multitudo angelorũ ad eundem effectum producendum conſtituitur? 42
Septima diffic. Vtrùm angelus exiſtat in anima? 43

Queſt. IIII. An angelus localiter moueatur? 44
Prima diffic. Vtrùm angelus de loco ad locum motu continuo moueatur? ibid.
Secunda diffic. Vtrũ ſi ſit in indiuiſibili: vt in punto, poſſit moueri motu continuo. 46
Tertia diffic. Vtrùm anima ſeparata moueat̃ localiter definitiuè? ibi.
Quarta diffic. Vtrùm angelus moueatur localiter à ſe ipſo, vel ab alio? 47
Quinta diffic. Vtrùm angelus per accidens aliquãdo moueatur? ibid.
Sexta diffic. Vtrùm angeli poſſint moueri in inſtanti? 48
Septima diffic. Vtrùm angelus poſſit moueri ab extremo ad extremum non tranſeundo per medium? 49

Diſt. III. Quæſt. I. De natura, & eſſentia angelorum? 50
Prima diffic. Vtrùm ſint angeli in rerum natura? 51
Secũda diffic. Angelus ſub quo genere continetur? 52
Tertia diffic. Quid nam eſt angelus? ibid.
Quarta diffic. Vtrùm potẽtia in angelo ſit idẽ cum ſua eſſentia? 54
Quinta diffic. Vtrùm ſit ſemper angeli potentia in ſuo actu? 56
Sexta diffic. Vtrùm in angelo ſit vna potentia, vel plures? ibid.
Quæſt. II. Vtrùm angeli ſint corporei, vel an cõpoſiti ex materia, & forma? 57
Prima diffic. Vtrùm naturali ratione demõſtrari poſſit angelos eſſe incorporeos? 59
Secunda diffic. An ſit angelus compoſit⁹ ex materia, & forma? 60
Tertia diffic. Erit ne aliqua compoſitio in angelo conſtituenda? 61
Quæſt. III. De diſt. Angelorum? 61
Prima diffic. Sunt ne plures angeli numero? ibid.
Secunda diffic. Excedit numerus angelorũ omnium aliarum rerum numerum? 62

Tertia

Tertia diffic. Vtrũ ſubſtantia materialis ex natura ſua ſit ſingularis, & individua? 63

Quarta diffic. Quid nam eſt iſta ſingularitas, ſiue differentia individualis, &c. 65

Quinta diffic. Vtrũ in qualibet ſpecie angelorum ſint plura individua, vel vnum tantum? 67

Quæſtio IIII. De cognitione angelorum. 68

Prima diffic. Vtrũ in angelis ſit intellectus agens, & patiens? ibid.

Secũda diffi. An ſint ponẽdæ ſpecies intelligibiles infuſæ, vel acquiſitæ in angelis? 71

Tertia diffic. Vtrũ angelus cognoſcat ſe ipſum per ſuam eſſentiam? 72

Quarta diffic. Vtrũ, quod de angelo dictum eſt, dici de animæ cognitione, & alijs, quæ ad ipſam pertinent, poſſit. 74

Quinta diffic. Vtrũ angelus cognoſcat alia à ſe per ſuam eſſentiam, vel per ſpecies? 75

Sexta diffic. Vtrũ angeli intelligãt, non ſolũ per ſpecies infuſas, & concreatas: verùmetiam per ſpecies acquiſitas? 76

Dub. I. Cognoſcunt ne angeli ſingularia? ibid.

Dub. II. Cognoſcunt ne ſingularia per ſpecies concreatas? 77

Dub. III. Per quas ſpecies angelus cognoſcit ſingularia. ibid.

Septima diffic. Vtrũ angeli, quo ſuperiores, eò per pauciores, & vniuerſaliores ſpecies intelligant? 78.

Octaua diffic. Vtrũ angelus diuinæ eſſentiæ naturalem cognitionem habeat, & qua ratione, ſiue medio illam obtineat? 81

Nona diffic. Quomodo vnus angelus alium cognoſcit? 85

Decima diffic. Vtrũ angeli poſſint futura cognoſcere? 86

Vndecima diffic. Vtrũ angeli cognoſcant cogitationes cordium? 90

Duodecima diffic. Poſſint ne angeli naturaliter fidei, & gratiæ myſteria cognoſcere? 94

Decimatertia diffic. Vtrũ omnes angeli beati incarnationis myſterium agnouerint? 98

Decimaquarta diffic. Cognouerunt ne dæmones Chriſtum eſſe verũ mediatorem in lege promiſſum? 99

Quæſt. V. De cognitione matutina, & veſpertina angelorum? 101
Prima diffic. Quid nam eſt cognitio matutina, & veſpertina? ibid.
Dub. Poterit ne matutina cognitio diurna nominari? 102
Secunda diffic. An ſit ſufficiẽs diuiſio cognitionis in matutinam, & veſpertinam? ibid.
Tertia diffic. Sunt ne idem cognitio matutina, & veſpertina? an differunt? 103
Quarta diffic. Quæ iſtarũ cogitionũ eſt præſtantior? ibid.
Quinta diffic. An cognitio, qua cognoſcit angelus verbum, ſit matutina, vel veſpertina? 104
Sexta diffic. An cognitio matutina, vel veſpertina in angelis ſit dicenda naturalis? ibid.
Septima diffic. De modo cognoſcẽdi angelorum. 170
Quæſt. VI. De amore, ſeu dilectione naturali angelorũ. 108
Prima diffic. Vtrùm in angelis fuerit naturalis dilectio? ibid.
Secunda diffic. Vtrùm angelus diligat ſe naturali dilectione? 109
Tertia diffic. Diligit ſe angelus naturali dilectione, propter ſe, vel propter Deum? ibid.
Quarta diffic. In angelis glorificatis eſt ne modo naturalis dilectio? ibid.
Quinta diffic. Si in angelo fuiſſet ſimul dilectio naturalis, & mercenaria, quo pacto inter ſe differrent? 110
Sexta diffic. Vnus angelus amore naturali diligit alium angelum, ſicut ſe ipſum? ibid.
Septima diffic. Diligit ne angelus dilectione naturali hominem ratione animæ, an ratione corporis? ibid.
Octaua diffic. Vtrùm angelus naturali dilectione magis Deum, quàm ſe diligat? 111
Nona diffic. Vtrùm angelus naturali dilectione magis diligat ſuperiorem? an inferiorem? an parem? 112
Decima diffic. Vtrùm dæmones naturali dilectione ſe, & Deum diligat? ibid.
Quæſt. VII. De dilectione electiua angelorum? 113
Prima diffic. Vtrùm dilectio electiua, ſiue rationalis ſit in angelis? 115

Secunda

Secunda diffic. Vtrùm angeli dilectione electiua Deũ diligãt? ibi.
Tertia diffic. Vtrũ angelus dilectione electiua potuerit præ ſe ipſo Deum diligere? 116
Quarta diffic. Vtrũ angelus diligat ſe dilectione electiua, & alium angelum? *ibid.*
Diſtinct. IIII. Quæſt. I. Vtrũ angeli fuerint creati beati? 117
Quæſtio II. Vtrũ angeli fuerint creati in gratia? 120
Diffic. Vtrùm angelis fuerit gratia ſecundum ſuæ naturæ capacitatem collata? 123
Quæſt. III. Vtrũ boni angeli fuerint præſcij ſuæ cõfirmationis, & mali ſui caſus. 124
Prima diffic. Fuit ne ſaltim reuelatus angelis malis ſuus caſus? 125
Dub. Potuiſſet ne Deus, de potentia abſoluta creare angelos in pœna & dolore? 126
Secunda diffic. Fuerunt ne creati miſeri. *ibid.*
Tertia diffi. Fuerunt ne angeli creati perfecti? *ibid.*
Diſtinct. V. Quæſt. I. Vtrũ angeli boni meruerint beatitudinem? 127
Prima diffic. Fuit ne data angelis beatitudo per merita antea exhibita, vel poſtea exhibenda? 128
Secunda diffic. Vtrũ angeli meruerint in primo inſtanti, vel fuerit aliqua mora inter creationẽ, & beatitudinem? 129
Tertia diffic. Vtrũ angelus potuerit per vnum actum mereri beatitudinem? 133
Quarta diffic. Potuerunt ne mereri ſuam beatitudinem in inſtanti? ibid.
Quinta diffi. Vtrũ angelus indigueritgratia: vt conuerteretur in Deum? 133
Sexta diffi. Vtrũ angeli beati potuerint, ſiue poſſint à beatitudine cadere? 134
Dub. I. Vnde nam habet beatus, vt non poſſit peccare? 135
Dub. II. Erit ne ſaltem in angelis beatis timor? 137
Septima diffic. Vtrũ angeli poſſint proficere in beatitudine? *ibid.*
Dub. III. Quid de profectione beatitudinis accidentalis? 137
Quæſt. II. De auerſione, ſiue peccato malorum angelorum? 139
Prima diffic. Vtrũ, angelus potuerit

rit peccare? ibidem
Secunda diffi. Poteſt ne fieri: vt ſit aliqua creatura, quæ ex natura ſua ſit impeccabilis? ibid.
Tertia diffi. Qualis defectus præceſit in intellectu angeli primum illius peccatum? 141
Quarta diffic. Vtrùm angelus in primo inſtanti ſuæ creationis potuerit peccare? 143
Quinta diffi. Peccauit ne angelus, ante hominis creationem? 147
Sexta diffi. Quæ peccata poſſunt angeli peccare? ibidem
Septima diffi. Vtrùm diabolus Dei æqualitatem appetere potuerit? 149.
Octaua diffi. Quale fuit primi angeli peccatum? 153
Dub. I. Cur Scriptura ſacra non facit mentionem expreſſam de hoc peccato, ſicut de peccato, quo hominem tentauit? 157
Dub. II. Cur de peccato angeli fuit facta mentio ſub figura regis Babylonis, & regis Tyri, & de peccato hominis manifeſtam facit mentionem? 158
Nona diffi. Vtrùm peccato ſuperbiæ primi angeli fuerit annexũ aliud peccatum? ibidem
Decima diffic. Reſpectu cuius fuit ille inuidiæ motus? 159
Dub. III. Quomodo potuit talis inuidia reſpectu hominis eſſe? ibid.
Dub. IIII. Fuit ne peccatum inuidiæ ſimul cum peccato ſuperbiæ? ibi.
Vndecima diffi. Fuit ne peccatũ primi angeli remediabile, vel irremediabile. 160
Duodecima diffi. Tale peccatum dici ne poterit in Patrẽ, vel Filium, vel Spiritum ſanctum? 161
Decimatertia diffi. Potuit ne primũ angeli peccatũ eſſe veniale? 162
Vltima diffi. Vtrùm primum angeli peccatum fuerit cauſa aliorum peccatorum? ibid.

Diſtinct. VI. Et VII.

Quæſt. I. De primo Angelo peccante? 163
Prima diffi. Vtrùm angelus, qui primò peccauit, fuerit ex ſuperiori ordine angelorum? ibid.
Secunda diffi. Vtrùm primus angelus fuerit malus à natura? 164
Tertia diffi. Vtrùm primus angelus fuerit cauſa lapſus cæterorũ? ibi.
Quarta diffi. Vtrùm Lucifer aliis malis angelis præſit? 165

Dub. I. Prælatio dæmonum eſt illis naturalis, an violenta, an ex electione? ibidem

Dub. II. Eſt ne prælatio hæc de iure, an de facto? 166

Quinta diffi. Eſt ne Lucifer caput malorum angelorum, & hominum? 167

Dub. III. Eſt ne caput malorũ hominũ, ſecũdũ omnia peccata? 168

Dub. 4. Quo vinculo malis homines cũ ſuo capite Lucifero vniũtur? ibi.

Dub. V. Poteſt ne idem homo eſſe Chriſti, & diaboli membrũ? ibi.

Dub. VI. Poteſt ne mẽbrũ Chriſti mẽbrũ diaboli fieri, & è cõtra? 169

Dub. VII. Lucifer, malorũ caput, eſt ne vna perſona cũ illis? ibi.

Dub. VIII. Antichriſtus erit ne diaboli membrum? 170

Dub. IX. Erit ne Antichriſtus caput malorum hominum, qui illũ præceſſerunt? ibidem

Quæſt. II. De minoribus angelis Luciferi ſequacibus. 171

Prima dif. Vtrùm peccatũ inferiorũ angelorum fuerit ſuperbia? ibi.

Secũda dif. Vtrũ de omni ordine angelorũ fuerint aliqui peccãtes? 172

Dub. I. Quare nõ legitur cecidiſſe ex ordine Seraphinorũ, &c. ibi.

Tertia dif. Fuerũt ne plures, qui ceciderũt, an qui permanſerũt? ibi.

Quarta dif. Peccauerunt inferiores angeli ſimul cum Lucifero, vel poſt? 173

Quinta dif. Fuit ne prælium inter bonos, & malos angelos? 174

Dub. II. Quotuplex eſt angelorũ prælium, ſiue pugna? ibi.

Dub. III. Prælium factũ in cœlo fuit ne reale, & corporale? an rationale, & mentale? 175

Dub. IIII. Prælium Michaelis cũ dæmone de qua materia fuit? 176

Sexta diffi. Fuit ne minus peccatum inferiorum angelorum, Luciferi peccato? ibidem

Septima dif. Peccatum inferiorũ angelorũ vtrũ fuerit irremediabile? 177

Octaua diffi. Vtrũ angeli mali ita ſint in malum obſtinati, vt per veram pœnitentiam non poſſint conuerti in bonum? ibidem

Dub. V. Per quid angelus mutauit ſtatum? 180

Nona dif. Vtrũ mali angeli poſſint meritorie operari? 181

Dub. VI. Dæmones poſſũt ne aliquod bonum morale operari? 185

Decima diffi. Sunt ne eorum actus ſemper

ſemper mali? 186
Vndecima diſſi. An dæmones retineãt liberũ arbitrium, in quo fuerint creati? 187
Duodecima dif. Vtrùm reprobi ſpiritus ſemper adhæreant peccato, in quo receſſerunt? 188
Decimatertia dif. Vtrũ angeli reprobi quicquid volunt, velint immobiliter? ibid.
Decimaquarta dif. Poſſunt ne mali angeli, ſuſpendere actus intellectus, & voluntatis? 189
Decimaq. dif. Materia corporalis ſeruit ne angelis ad nutũ? ibidem

Diſtinct. VIII.

Quæſt. I. Vtrùm Angeli ſint corporei? 191
Quæſt. II. Vtrũ angeli boni poſſint aſſumere corpora? ibi.
Prima diſſi. Poterit ne malus angelus, ſicut bonus, aſſumere corpus? ibidem
Secunda dif. Quidnam eſt angelum aſſumere corpus? 192
Tertia dif. Angeli poſſunt ne informare corpora, ab eis aſſũpta? 193
Quarta dif. Aſſumũt ne corpora ad vnitatẽ ſuppoſiti, ſicut verbũ diuinũ aſſũpſit humanitatem? ibid.
Quinta dif. Quomodo corporibus aſſumptis vniuntur? 194
Sexta dif. Indigẽt ne corpore aſſũpto ad aliquam operationem? ibi.
Septima dif. Corpora aſſũpta ſunt ne vera, vel imaginaria? 195
Octaua dif. An corpora tantũ aerea aſſumant? ibidem
Nona diſſi. Quomodo ex aere poteſt corpus aſſumi? ibi.
Dub. Qua motus celeritate mouebitur tale corpus ab Angelo? 196
Decima dif. Organizat ne angelus illud corpus? ibidem
Vndecima dif. An diabolus aſſumat corpus hominis ab illo obſeſſi? 197.
Duodecima dif. Vtrùm angeli poſſint virtute naturali mouere corpora localiter? ibi.
Decimat. di. Mouẽt ne per intellectũ, & volũtatem corpora? ibidem
Decimaquarta diſſi. Vtrùm angelus malus, transfigurans ſe in angelum lucis, vel in ſpeciem Chriſti, pro angelo lucis, vel pro Chriſto, abſquè peccato, adorari poſſit? 199
Quæſt. III. Vtrũ angeli aſſumãt corpora ad omnẽ actũ? ibidẽ
Prima diſſi. Vtrùm angeli in corporibus

poribus assumptis exerceant opera vitæ? ibid.
Secunda diffi. Exercent ne actũ comedendi? 200
Dub. I. Cur Habraam angelis sibi apparentibus cibos obtulit? 201
Dub. II. Intellexit ne priùs esse angelos? ibi.
Tertia diffi. Vtrùm angeli in corpore assumpto proprie loquantur? ibidem.
Quarta diffi. Possunt ne formare vocem sensibilem, non existente debito organo ad illam formandam? 202
Quinta diffi. Poterunt ne angeli mouere corpora assumpta motu progressiuo? ibid.
Sexta diffi. Poterunt quoque mouere corpora solo voluntatis imperio, absq; approximatione? 203
Septima dif. Vtrùm angeli, mediante corpore assumpto, possint generare? ibidem.
Octaua diffi. Vtrùm dæmones subintrent corpora humana, & in illis habitent? 204
Dub. III. Cur Deus hoc permittit? 205
Dub. IIII. In qua parte corporis sunt? ibid.
Dub. V. Possunt ne plures angeli in eodem corpore existere? ibid.
Nona diffi. Vtrùm Spiritus damnati illabi possint corpori alterius hominis? ibid.
Decima dif. Erit ne credendũ alicui obsessio dicenti, se animã, vel spiritum alicuius defuncti esse? 206
Vndecima diffi. Quid, si dicant illa, quæ anima, quam se mentiuntur esse, fecit in vita? ibid.
Duodecima dif. An dæmones possint mutare sensus nostros exteriores, & illudere? 207
Dub. VI. Quot modis sensus nostros dæmones deludunt? ibidem.
Dub. VII. Fallunt ne dæmones alijs modis, præter dictos. 209
Dub. VIII. Cur Deus: vt dæmones, hominibus insidias parent, permittit? 211
Quæst. IIII. Quid angeli circa animas possunt? ibidẽ.
Prima diffi. Vtrùm angeli existere, vel illabi animabus hominũ possint? ibid.
Secũda dif. Vtrũ habeãt potẽtiam circa hominis intellectum? ibidem
Dub. IX. De quibus dicuntur hominis intellectum illuminare? 212

Tertia

Tertia dif. Poſſunt ne angeli immittere cogitationes in intellectũ humanũ, quibus illuminetur? ibid.
Quarta dif. Eſt ne angelus potens ad mutãdã hominis voluntatẽ? 213
Quinta diffi. Poſſunt ne angeli incendere affectionem, ſiue voluntatem? 214
Sexta dif. Poteſt ne angelus immutare ſenſus interiores? ibidem
Septima diffi. Vtrùm Angeli poſſint ſecreta cordium ſcire? 215
Quæſtio. V. Vtrùm Deus aliquando aſſumpſerit corpus? ibidem
Prima diffic. Cur igitur dicit diuina ſcriptura, locutum fuiſſe dominum Deum? ibidẽ
Secunda dif. In apparitionibus noui teſtamẽti loquebatur ne Deus immediatè, an per angelos; vt in veteri? 216
Tertia dif. In apparitionibus noui teſtamenti quomodo corpora aſſumpta fuerunt? 217
Quarta diffi. Cur ante diluuium ſemper legitur apparuiſſe dominũ in ſe, & poſt diluuium, ante incarnationem legitur apparuiſſe in angelo? ibidem
Q. dif. Apparuit ne vnquã Deus mortalib' in ſpecie, qua eſt Deus? 218

Diſtinct. IX.

De diſtinctione angelorũ quantũ ad hierarchias, & ordines?
Quæſt. I. De hierarchijs. ibidẽ
Prim. dif. Quidnã eſt hierarchia? ibi.
Secunda diffic. Quotuplex eſt hierarchia? 219
Tertia dif. Vtrùm homines fideles, in peccato mortali exiſtẽtes, ſint vnius hierarchiæ cùm angelis ex parte principis? 220
Quarta diffi. Eſt ne in diuinis perſonis ponenda hierarchia? 221
Quinta dif. Sũt ne in vnaquaq; triũ hierarchiarũ plures ordines? 222
Quæſt. II. De ordinibus angelorum, an ſint in illis ponendi? 223
Prima diffi. Quidnam eſt ordo? ibi.
Secunda diffi. Quotuplex eſt ordo? ibidem
Tertia diffi. Eſt ne ordo neceſſarius? ibidem
Quarta diffi. Quotnam ſunt angelorum ordines? 244
Quinta diffi. Cur ita nominantur angelorum ordines? ibi.
Sexta diffi. Fuerunt ne iſti ordines diſtincti à principio creationis angelorum? 226

Septima diffic. Vtrùm Spiritus eiuſdem ordinis ſint æquales in donis? 227
Octaua diffi. Remanebunt ne dicti ordines poſt diem iudicij? ibidem
Dub. Ceſſabunt ne officia, quibus ſuperiores illuminant inferiores? ibidem
Nona diffi. Vtrùm in dæmonibus ſit ordo? 228
Quæſt. III. Vtrùm homines ad ordines angelorum aſſumãtur? ibidem
Prima diffi. Fuerunt ne creati homines ad reparandum angelorũ ordines? ibidem
Secunda dif. Aſſumuntur ne intra choros Angelorum? 229
Tertia diffi. Quot erunt ex hominibus ſaluandi? 230
Quarta diffi. Quibus modis aſſumi poſſunt homines ad angelorum ordines? 231
Quinta diffi. An homo per æquale meritum, & mediante æquali lumine gloriæ, cum angelo æquale gloriam conſequatur? 232
Sexta diffi. Fuit ne ſanctiſſima Virgo, & mater Maria, ſuper omnes angelorum ordines aſſumpta? ibidem
Quæſt. IIII. De illuminatione angelorum? 233
Prima dif. Vtrùm ſit inter angelos illuminatio? ibidem
Secunda diffi. Quid nam eſt illuminatio, ſiue illuminare? 234
Tertia dif. Quo pacto à ſuperioribus angelis inferiores illuminãtur? ibidem
Quarta diffi. Vtrùm angeli inferiores, illuminent aliquando ſuperiores? 236
Quæſt. V. De Angelorum locutione, & auditione? ibidem
Prima diffi. Vtrùm ſit inter angelos locutio? 236
Secunda diffi. Quidnam eſt de ratione locutionis? 237
Dub. I. De quibus eſt angelorum locutio? 237
Tertia diffi. Quid, & quotuplex eſt mentalis locutio? 238
Dub. II. Locutio, qua quis ſibi loquitur, erit ne dicenda Verbum? 239.
Quarta dif. Quomodo angeli ſibi inuicem loquuntur? 239
Quinta diffi. Quid nam eſt angelum audire loquentẽ? 240
Sexta diffic. Angelus audiens, habẽs notitiam intuitiuam conceptus angeli

angeli loquentis, videt etiam obiectum intuitiuè talis conceptus? 241

Septima diffi. Angelus volens alteri loqui, excitat ne illũ per aliquod signum? ibidem

Octaua diffic. Vtrùm angeli inferiores superioribus loquantur? 242

Nona diffi. Vtrùm distantia localis impediat locutionem angelorum? ibidem

Decima diffi. Vtrùm vnus angelus possit alteri loqui, quin cæteri assistentes audiant? ibidem

Vndecima dif. Vtrùm angelus loquatur Deo? 243

Duodecima dif. Vtrùm Deus creaturæ rationali loquatur? 244

Decimatertia diffi. Potest ne eadem locutio esse à Deo, & ab angelo? ibidem

Distinct. X.

Quæst. vnica. De missione angelorum. 245

Prima diffic. Vtrùm angeli à Deo in nostrum ministerium mittãtur? ibidem

Secũda dif. Vacat ne minùs cõtẽplationi diuinæ, propter nostrũ ministeriũ, quãdo mittuntur? 246

Dub. I. Cur dixit angelus Tobiæ. Tempus est: vt reuertar ad eum, qui misit me? 247

Tertia dif. Missionis nomen cõuenit quoq; Filio, & Spiritui sancto: sicut & angelis? ibidem

Quarta diffi. Vtrum vnus angelus alium mittat? 248

Quinta diffic. Vtrùm mali angeli à Deo mittantur? ibidem

Sexta dif. Vtrùm omnes angeli mittantur? 251

Septima dif. Vtrũ omnes angeli, qui ministrant, assistant? 253

Octaua dif. Est ne maior astãtium, quàm ministrãtium angelorum numerus? 254

Nona diffi. Ad quid angeli præcipuè mittuntur? 254

Decima diffic. Mittuntur ne singuli angeli ad singula officia, vel indifferenter omnes ad omnia? 255

Vndecima difficult. Mittuntur ne etiam ad illuminandum intellectum, & inflammandam voluntatem, siue affectum? ibidem

Dub. II. Cur dicuntur mitti ad illuminandum, purgandum, & perficiendum? ibidem

Distinct. XI.

Quæst. vnica. De custodia Angelorum? 256

Prima diffi. Vtrùm detur Angelorũm custodia circa homines? ibi.

Secunda diffic. Competit ne angelo homini custodia à natura? an à gratia? 257

Tertia diffic. Angeli quomodo ad hominum custodiam mitti dicuntur? ibidem

Quarta diffic. Vtrùm omnes trium hierarchiarum angeli ad homines custodiendos mittantur? 258

Quinta dif. An sit necessaria angelorum custodia? ibidem

Dub. I. Quænam sunt causæ, propter quas, angelorum custodia datur? ibidem

Sexta dif. Qui nam sunt custodiæ angelicæ effectus? 259

Septima dif. Quibus datur angelorũ custodia? 261

Octaua dif. Primi parentes habuerũt ne angelum ad suã custodiam deputatum? 262

Nona diffic. Pueri habent ne angelũ custodem? ibidem

Decima diffi. Habent ne alium angelum, ab angelo matris, dum in vtero matris existunt? 263

Dub. II. Quomodo cuilibet animæ datur suus angelus in custodiam? ibidem

Dub. III. Deputantur ne alicui homini aliquando in custodiam plures angeli? ibidem

Vndecima diffi. Habebit ne Antichristus angelum in sui custodiam? 264

Duodecima diffic. Habuit ne Christus Iesus Angelum custodem? ibidem

Dub. IIII. Cur igitur in passione confortatus fuit? 265

Dub. V. Fuit ne saltem datus angelus malus Christo ad exercitium? ibidem

Dub. VI. Ad quid ergo habuit angelum malum, si non ad exercitium? 266

Decimatertia diffi. Vtrùm angelus malus deserat custoditum, propter eius præscientiam, & obstinationem? ibidem

Decimaquarta diffi. Possunt ne angeli negligentiam cõmittere circa custodiam? 268

Decimaquinta diffic. Vtrùm gaudium angeli custodientis ex salute custoditi crescat? ibidem

Decimasexta diffic. Vtrùm ex damnatione

natione cuſtoditi incurrat angelus aliquod detrimentum? 269
Dub. VI. Si conſecutio gloriæ eſt cauſa maioris gaudij accidentalis, cur non amiſsio gloriæ erit cauſa ſaltem triſtitiæ accidentalis? 269
Decima ſeptima diffi. Sunt ne magis ſoliciti boni angeli pro homine, quàm mali contra eundem? 270
Dub. VII. Cur igitur tot homines iuſti vexantur, & quandoq; à dæmonibus ſuperantur? 271
Quæſt. vnica. De dæmonibus. 272
Articulus primus. De natura dæmonum? ibid.
Prima diffi. Vtrùm ſint dæmones in rerum natura? 272
Secunda diffi. De etymologia, ſiue notione dæmonis? 273
Tertia diffi. Quænam eſt dæmonis definitio? 274
Art. II. De pœna dæmonum? ibid.
Prima dif. Vtrũ diaboli poteſtas fuerit ligata in pœnã ſui peccati? 275
Secunda diffi. Fuit ne ligata eius poteſtas magis poſt aduentum Chriſti, quam antea? ibidem
Tertia dif. Dæmonũ poteſtas eſt netãtũ legata à Deo? an etiã ab angelis bonis, & hominibus? 276
Quarta dif. Sit ne ita ligata dæmonis poteſtas: vt ſemel victus, amplius victorem, vel alium, tentare non audeat? ibidem
Quinta dif. Eſt ne ita ligata dæmonum poteſtas circa determinatã perſonam: vt eam tentare nullatenus poſsit? 277
Sexta dif. An ſit ligata eorũ potẽtia circa alia opera? 278
Dub. I. Poſsũt ne dæmones mirũ quid in rebus viſibilibus operari? 279
Septima diffi. Vtrùm dæmonum poteſtas circa res corporales, animalia, ſcilicet, & plantas ſit ligata? ibidem
Octaua diffic. Vtrùm ſit etiam ligata circa corpora humana? 280
Nona diffic. Habent ne dæmones æquam ſuper bonos, & malos homines poteſtatem? 281
Decima diffic. Sunt ne dæmones in pœnam peccati priuati Dei cognitione? 281
Dub. II. Remanſit ne fides infuſa informis in dæmonibus? 282
Dub. III. Fuerunt ne dæmones ſui ipſorum cognitione priuati? ibidem

INDEX

Dub. IIII. Sunt ne dæmones cognitione virtutum priuati? 283

Dub. V. Sunt ne dæmones cognitione rerum in proprio genere priuati? 283

Dub. VI. Creſcit ne huiuſmodi cognitio? 284

Vndecima diffi. Vtrùm pœna vermis in dæmonibus reperiatur? ibidem

Dub. I. Pœna vermis in dæmonibus quò ad quid attenditur? 285

Dub. II. Quid igitur rodit vermis ille? ibidem

Dub. III. Pœna vermis eſt ne in dæmonibus grauior ſenſus, & damni pœna? ibidem

Dub. IIII. Simul ne, aut ſucceſſiuè pœna vermis pro peccatis dæmones puniuntur? 286

Duodecima diffi. De pœna ex parte voluntatis? ibidem

Dub. I. Poteſt ne eſſe gaudium aliquod in dæmonibus? ibidem

Dub. II. Vtrùm dæmones dolorem pro pœna in præſenti habeant? 287

Dub. III. Vtrùm dæmones pœnam, quam ſuſtinent, timeant? ibidem

Dub. IIII. Vtrùm voluntas dæmonum ſit obſtinata in malum? ibidem

Decimatertia diffic. De pœna locali, quæ fuit caſus in aerem caliginoſum de cœlo empyreo, vel in infernum? 288

Dub. I. Vtrùm dæmonibus pœna ſit in aere hoc caliginoſo eſſe? ibidem

Dub. II. Eſt ne alius locus pœnalis dæmonibus deſtinatus? ibidem

Dub. III. Sunt aer caliginoſus, & infernus loci communes omnibus dæmonibus in pœnam? 289

Dub. IIII. Sunt dæmones omnes in iſto aere caliginoſo? ibidem

Dub. V. Cur tanta dæmonum multitudo in aere caliginoſo remanſit? 290

Dub. VI. Dæmones, qui ſunt in dicto aere, habent ne iam vltimũ ſupplicium? ibidem

Articulus. III. Vtrùm ordo, & præſidentia ſint in dæmonibus? 292

Prima diffi. Cur dixit Iob. Vbi nullus ordo; ſed ſempiternus horror inhabitat? ibidem

Dub.

Dub. Eſt ne ordo, & prælatio à natura in dæmonibus? an violenta? an ex electione? 292

Secunda diffi. Durabunt ne ordo, & prælatio in dæmonibus poſt iudicium vniuerſale? 293

Art. IIII. Vtrùm dæmones impugnent homines? ibidē

Prima dif. Eſt ne impugnatio à dæmone ſolò? an à Deo? ibidem

Secunda diffic. Impugnationem inæqualem inter dæmonem potentem, & aſtutum, & hominem infirmum, & ignarū, cur Deus permittit? 294

Tertia diffic. Quibus modis à dæmonibus homines impugnantur? 296

Quarta diffi. Eſt ne minor poteſtas conceſſa dæmonibus, quàm malis hominibus, ad homines impugnandos? 299

Quinta diffic. Eſt ne agens naturale potentius ad bonos impugnādos, quàm ſit agens liberum: vt homo? 299

Dub. I. Cur actio naturaliter agentium aliquando fuit à Deo impedita, & actio gladij ſemper in omnes ſuum ſortita eſt effectū, & nunquàm impedita? 300

Dub. II. Quot ſunt dæmonū ſpecies impugnantium, & torquentium homines ante, & poſt iudicij diem? 301

Dub. III. Cur in purgatorio dæmones animas non impugnant, illas torquendo? 302

Dub. IIII. Puniuntur ne per angelos bonos. 302

Quinta diffi. Apparent ne dæmones, &c. ibidem

Dub. I. Quomodo apparent? 303

Dub. II. Cur ergo quando apparēt, ab omnibus aſtantibus non vidētur? ibidem

Art. V. De tentatione? 304

Prima diffi. Vtrùm ſit tētatio? ibidē

Secunda diffic. Quidnam eſt tentatio? ibidem

Dub. I. Quot modis ſit tentatio? 305

Tertia diffi. Quas ob cauſas permittit Deus tentationem fieri? ibidē

Dub. II. Quænam ſunt, quæ dæmō tentando intendit? 306

Quarta diffi. Qui tentare dicuntur? ibidem

Dub. III. Tentatio diaboli eſt ne cauſa omnis peccati? ibidem

Du. 4. Tētat ne ſēper diabolus? 307

Dub. V. Appetit ne diabolus æquè ſemper tentare? ibidem

Quinta

Quinta diffic. Tentat ne Deus? ibi.
Dub. VI. Tentat ne caro? 308
Dub. VII. Potest ne tentatio carnis à tentatione diaboli separari? ibidem
Dub. VII. Tentat ne mundus? 309.
Dub. IX. Tentat ne vnus homo alium? 310
Artic. VI. Cuius est tentatio passiuè? 311
Prima diffic. Tentatur ne Deus? ibidem
Dub. I. Quot modis aliquis Deum tentat? ibidem
Dub. II. Est ne peccatum tentare Deum? 312
Dub. III. Est ne peccatū religioni contrarium? ibid.
Dub. IIII. Passus ne est Christus, dominus, tentationem? 313
Dub. V. Angeli tam boni, quàm mali possunt ne tentari? ibidem
Dub. VI. Est proprium hominis tātum tentari? ibidē
Dub. VII. Tentātur ne similiter boni, & mali homines? 314
Dub. VII. Tentantur ne boni dormientes, sicut & vigilantes? ibidem
Dub. IX. Existentes in sæculo, & illi renunciantes, tentātur ne similiter à dæmonibus? ibid.
Dub. X. Tentātur ne similiter perfecti, & imperfecti? 316
Dub. XI. Tentantur ne eodem modo resistentes, & non resistentes? ibidem
Secunda diffi. Quot sunt tentationis species, siuè differentiæ? 318
Dub. I. Quando diabolus tentatione exteriori tentat, vtrum nouā signa faciat? ibid.
Dub. II. Tentat ne diabolus homines virtute lapidum, & herbarum? 319
Dub. III. Dæmon, vt tentet per sensus, vnitur ne illis? 320
Dub. IIII. Tentat ne indifferenter, per quemlibet sensum? ibid.
Dub. V. Fit ne à dæmone interior tētatio per vim imaginatiuā? ibi.
Dub. VI. Quo igitur modo per eādē vim imaginatiuā fit tētatio? 321
Dnb. VII. Potest ne fieri talis tentatio sine peccato? ibidem
Dub. VIII. Cedit ne talis tentatio ad profectum, & vtilitatem bonorum? ibidē
Tertia diffi. Excitat ne diabolus omnes malas cogitationes: vt tentet? 322

Dub.

Dub. Poteſt ne malas cogitationes mittere, & incendere, vt tentet? ibidem.

Quarta diffi. Tentatio carnis eſt ne propriè rationis, vel ſenſualitatis? 323

Dub. I. Fit ne carnis tentatio per cõcupiſcentiam tantùm? an etiam per iram? ibidem

Dub. II. Poteſt ne carnis tentatio fieri abſq; peccato? 324

Dub. III. Quare tentatio carnis eſt magis ſemper cum peccato, quã dæmonis tentatio? 324

Quarta diffi. Eſt ne difficilius tentationi carnis, quàm dæmonis tentationi reſiſtere? 325

Dub. Quæ illarum alteram excedit? 326

Quinta diffi. Eſt ne tentatio appetenda? ibidem

Dub. I. An tentatio, quæ ſit à Deo, ſit appetenda? ibidem

Dub. II. Diaboli tentatio eſt ne appetenda? ibid.

Dub. III. Tentatio carnis erit appetenda? 327

Dub. IIII. Eſt ne mundi tentatio appetenda? 328

Sexta diffic. Quæ nam ſunt contra tentationes remedia? 329

Art. VII. De tentatione primorum parentum? ibidem.

Prima diffi. Fuit ne tentatio primorum parentum primum diaboli peccatum? ibid.

Dub. Fuit ne vna tentatio primorũ parentum, an plures? 330

Secunda diffi. Fuit ne facta primorũ parentum tentatio, mediante aliquo ſenſibili? 331

Dub. I. Fuit ne facta tentatio dicta cõuenientius, medio ſerpẽte? ibi.

Dub. II. Cur dicitur ſerpẽs callidior cunctis animalibus, & prudentior? 332

Dub. III. Potuit ne dæmon per aliud genus animalium tentare, ſicut per ſerpentem? ibidẽ.

Dub. IIII. Locutio ſerpentis à ſerpente, vel à dæmone formata ne fuit? 332

Dub. V. Quo idiomate allocutus eſt Heuam? ibid.

Tertia diffi. Vtrùm diabolus à muliere tentationem ſuam ſtudioſe, & artificioſè exortus fuerit? 334.

Quarta diffi. Completur ne tentatio in nobis per partem ſenſibilem, quemadmodum in primis parentibus? ibid.

Quinta

Quinta diffi. Quid præcipuè diabolum ad tentandos primos parẽtes mouit? 335
Sexta diffi. Fuit ne iure à Deo permiſſa primorum parentum tentatio? ibidem
Quæſt. de Arte Magica. 336.
Art. I. An ſit ars Magica? ibidem
Prima dif. Quid nomen magicæ artis importat? 337
Secunda dif. Quidnam eſt Magia? ibidem
Dub. Poteſt ne aliqua magia dici naturalis & ſine alicuius ſubſtãtiæ ſpiritualis commercio? ibid.
Tertia diffi. Eſt ne alia ars magica, quæ non viribus, & cauſis naturalibus conſtet: ſed poteſtate aliqua, & virtute immateriali, & ſeparata vtatur? 338
Quarta diffi. Cur Deus magicam artem permittit? 339
Art. II. De operibus artis magicæ? ibidem
Prima diffi. Sunt ne vera, & naturalia opera, quæ à magis fiunt? an ficta, & ex vanitate hominum facta, & ſolum præſtigium, & oculorum & ſenſuum illuſio? ibi.
Secũda dif. Mirabilia opera magorũ ſunt ne omnia naturalia? 340
Tertia diffic. Quomodo intelligetur dicta opera virtute dæmonũ fieri? 342
Quarta diffic. Eſt ne magorum operum autor, & factor dæmon, vel ſunt potius in Deum Optim. Max. vel in bonos angelos referenda? 343
Quinta dif. Erit ne ſaltem aliqua magia pia, & bona, cuius operũ boni angeli ſint patroni? 344
Dub. Cur boni angeli non operãtur regulariter, apertè, & viſibiliter, ſed occultè? ibi.
Sexta dif. Vtrùm operibus artis magicæ animæ ſe immiſceant? 345
Septima dif. Faſcinatio infantiũ, & puerorũ, quæ fit à vetulis magis, & ſortilegis, cui eſt tribuẽda? 346
Octa. dif. Apparitiones, & fictiones mirabiles cui ſunt tribuẽdæ? 347
Art. III. De miraculis, & mirabilib⁹ operibus magorum? 349
Prima diffi. Vtrùm miracula magorum fuerint realia, vel phantaſtica? ibid.
Secunda diffi. Magi faciendo miracula, quid præſtant? 352
Tertia diffi. Vtrùm boni angeli potentiores ſint admiracula facienda, quàm mali? 353

Dub.

Dub. I. Cur non datur hæc poteſtas bonis, ſicut & malis? 354
Quarta diffi. Vtrùm indifferenter, circa res omnes, poßint mali miracula facere? 355
Dub. II. Quomodo intelligenda eſt autoritas D. Auguſt. circa miracula? ibi.
Art. IIII. De mirabilibus magorum. 357
Prima dif. Vtrũ in magicis deluſionibus mutatio fiat ex parte rei viſibilis? an ex parte potentiæ videntis? ibidem
Secũda diffi. Vtrũ magi virtute dæmonũ poßint localiter tranſmutare corpora? 359
Tertia dif. Sunt ne fœminæ, quæ à dæmone fallũtur, & ex vno loco in alium tranſportantur, plures, quàm viri? 360
Quarta diffi. Poterunt ne dæmones, & magi eorum virtute immutare corpora? 361
Quinta diffi. Poterunt ne dæmones ab omnibus ægritudinibus curare, & vitam per multos annos protrahere? 362
Sexta diffi. Poßunt ne dæmones, & magi eorũ virtute abſq; ſeminib⁹ aliquos effectus producere? 363
Septima diffi. Artem, & poteſtatem coagulandi corpora humana, & formandi corpus humanum, ſimile embrioni, quam dæmones habent, poßunt ne ſuos magos docere? 364
Art. V. De coactione, & expulſione dæmonum? ibidem
Prima diffic. Quomodo diuina virtute dæmones cogi poßunt? ibi.
Secunda diffi. Dæmones ſuperiores poßunt ne ſibi inferiores cogere? 365
Dub. I. Poterit ne tenere dæmonem inferiorem, ita alligatum, annullo, vel imagini: vt abſente ſuperiore, recedere non poſſit? 366
Tertia diffi. Potenit ne homo viribus ſolùm naturæ dæmonem cogere: vt in aliquo loco fixè permaneat? ibidem
Quarta dif. Poßunt ne dæmones virtute diuina verbis aliquibus, vel ſignis coerceri? 367
Quinta dif. Verba exorciſmi ſortiuntur ne ſemper ſuũ effectũ? 368
Dub. II. Quid cauſæ eſt, quòd dæmones aliquando, nec cruci, nec aquæ luſtrali, nec alijs remedijs cedunt? ibidem

Dub.

Dub. III. Quomodo poteſt dæmon à prælato eccleſiæ, vel ab exorciſta adiurari, & exorcizari? 371
Sexta diffi. Poſſunt ne magi dæmones cogere? 372
Septima diffi. Fuit ne aliquando ars apud homines cogendi malos ſpiritus? 373
Octaua diffi. Sunt ne alij modi expellendi dæmones à corporibus obſeſſis? 374
Art. VI. An liceat ſine peccato opera diaboli vti? 376
Prima diffi. Peccant ne malefici, ſiue magi adhibentes remedia nocumentis, à ſe, vel ab aliis illatis? ibidem.
Secunda diffi. Vtrùm liceat vti opera eius, qui maleficia exercet? 377
Tertia diffi. Licebit ne bona fide magicis incantationibus, & adiurationibus vti? 378

Diſtinct. XII.

Quæſt. I. De creatione rerum corporalium. 379
Prima diffi. Vtrùm creatura corporalis ſit à Deo? ibidem
Secunda diffi. Vtrùm fuerint res huiuſmodi creatæ propter Dei boni tatem? 380
Tertia diffi. Fuerunt ne omnia facta ſimul vnico temporis puncto? an interueniente ſex dierum ſpatio? 381
Quæſt. II. De materia prima. 384.
Prima diffi. Potuit ne Deus producere materiam primã ſine forma, & illam informem conſeruare? 384.
Secunda diffi. Eſt ne eadem materia omnium corporum corruptibilium, & incorruptibilium? 385
Tertia diffi. Fuit ne materia prima producta in die, vel ante omnem diem? 386
Quæſt. III. De cœlo Empyreo. ibidem
Prima diffi. An ſit cœlum Empyreum? 387
Secunda diffi. Ad quid factum eſt cœlum Empyreum? 388
Tertia diffi. Quale eſt Empyreum cœlum? ibidem.
Quarta diffi. Influit ne cœlum Empyreum in hæc inferiora? 389
Dub. Quidnam eſt, quod influit? ibidem.
Quinta diffi. Fuit ne cœlum Empyreum

reum concreatum materiæ primæ? ibidem

Diſtinct. XIII.

De opere primæ diei?

Quæſt. vnica. De luce. 390

Prima diffi. Quid nam eſt lux? ibidẽ

Secunda diffi. Eſt ne lux corporalis corpus? 391

Tertia difficult. Eſt ne lux forma ſubſtãtialis, vel accidẽtalis? 392

Quarta diffi. Eſt ne lux qualitas realis, vel intentionalis? ibidẽ

Quinta diffic. Lux illa fuit ne conuenienter prima die producta? 394

Sexta diffi. Cuius corporis luminoſi lux eſt qualitas? ibidem

Septima diffic. Quam igitur ob cauſam dicũtur ſol, & luna, & aſtra .4. die facta? 395

Octaua diffi. Quomodo lux illa fuit diei, & noctis efficiens cauſa? ibidem.

Dub. I. Cur Deus non fecit lucem ita ſufficientem; vt vndiq; poſſet illuminare? 396

Nona diffi. Vbi nã facta eſt lux illa in meridie, an in Oriente? 397

Dub. II. Cur Moyſes productionis creaturæ ſpiritualis nullam fecit mentionem? 398

Diſtinct. XIIII.

Quæſt. I. De opere. 2. diei, nẽpè, firmamento. ibidem

Prima diffi. Vtrùm ſit firmamentũ, ſitq; .2. die factum? 399

Secunda diffi. Vtrum firmamentum ſit cœlum? ibidem

Dub. Cur firmamentum vocatũ eſt cœlum? ibidem

Tertia dif. Eſt ne eadẽ materia firmamẽti, & aliarũ rerum? 400

Quarta dif. Eſt ne firmamentũ ſphericæ figuræ? ibidem

Quinta diffi. Eſt ne motus cœli naturalis? ibidem

Sexta diffic. Cœlum mouetur ne à Deo? 401

Septima diffi. A quo igitur cœlum mouetur? 402

Octaua diffic. Eſt ne vnum cœlum tantum? an plures? 404

Nona dif. Diuidit ne firmamentum aquas ab aquis? 405

Quæſt. II. De cœlo Chryſtallino, ſiue aquis, quæ ſupra firmamentum ſunt? 406

Prima diffi. Vtrùm ſint aquæ ſupra firmamentum? ibidem

Secunda diffi. Ad quid ſunt aquæ illæ factæ? 407

Tertia difficult. Mouetur ne motu

circulari? 408
Quarta dif. Sunt aquæ, illæ in modũ orbis congregatæ? ibidẽ
Q. III. De opere. 3. diei. 409
Prima dif. Fuit ne vtraq; difformitas. 3. die ſublata? ibidem
Secunda diffic. Fuit ne congregatio aquarum conuenienter facta. 3. die? ibidem
Tertia diffic. Quomodo congregatæ ſunt in locum vnum? 410
Quarta diffi. Fuit ne plantarum productio eodem die conuenienter facta? ibidem
Quinta diffi. Fuerunt ne arbores infructuoſæ, & ſpinæ tunc productæ? 411
Sexta diffic. Cur ergo poſt peccatum dictum fuit; maledicta terra, &c. ibidem
Dub. Cur de mineralibus, & lapidibus, &c. non eſt facta mentio, cũ ſint, ſicut herbæ, ex terra? 412
Q. IIII. De ornatu cœli. ibi.
Prima diffi. Ex qua materia propinqua facta ſunt luminaria? 413
Secunda dif. Ad quem vſum facta ſunt luminaria? ibidem
Dub. I. Quotuplex eſt miniſteriũ, ſiue vtilitas, quæ ex luminaribus cæli homines recipiunt? 414
Tertia diffi. Cur dicitur luna luminare magnum? ibidem
Quarta dif. Eſt ne quoq; luna in tempora, dies, & annos? ibidem
Dub. 2. Cur eccleſia magis accepit feſta ſua ſecundum ſolem, quam ſecundum lunam? 415
Quinta diffi. De quibus ſtellis intelligitur textus Geneſi. 1. & quo motu mouentur? ibidem
Dub. 3. Cur in vltima ſphera poſuit Deus plura luminaria, quàm in alijs? 416
Sexta diffic. Quo pacto luminaria dicuntur eſſe in ſigna? 417
Septima dif. Vtrùm luminaria cœli agant in hæc inferiora? 419
Octaua dif. Vtrùm ſint cauſa actuũ humanorum? 421

Diſtinct. XV.

De opere. 5. diei. 425
Q. I. de ornatu aquę, & aëris. ib.
Prima diffi. Conuenienter ne. 5. die facta ſunt, quæ ad ornatũ aquæ, & aeris pertinent? ibidem
Dub. I. Cur nõ fecit mentionem de aere: vt produceret volatilia, ſicut fecit de aqua? 426
Dub. II. Cur non egit Moyſes de ornatu elementi ignis? ibidem
Secũda dif. Animalia hac. 5. & 6. die

die facta conſtant ne ex quatuor elementis? ibidem
Tertia diffi. Vtrùm corpora animalium magis conſtent ex elemẽtis paſſiuis, quàm actiuis? 427
Quæſt. II. De opere. 6. diei, nempè de ornatu terræ? 429
Prima diffi. Quid per hæc animalia intelligitur? ibidem
Secunda diffi. Fuerunt ne omnia minutiſſima animalia in operibus .6. dierum facta? ibid.
Tertia diffic. Cur hominibus hæc animalia nocent? 430
Dub. I. Cur dictum fuit. Producat terra animam viuentem? 431
Quarta dif. Animæ dictorũ animaliũ aquatilium, & terreſtrium, fuerũt ne productæ ex nihilo? an ex aliquo ſubiecto p̃ſuppoſito? ib.
Dub. II. Animæ animalium imperfectorũ, quæ per putrefactionem generãtur, à quo educũtur? 433
Quæſt. III. De productione rationalis creaturæ, nempè, de homine? ibidem
Prima diffic. Quomodo homo cœlis, & cæteris inferioribus creaturis præſtat? 434
Secunda dif. Conuenienter ne Deus hominẽ, dignitate naturæ omnia creata antecellentem, poſtremò creauit? ibidem
Tertia diffi. Fuit ne homo finis rerũ omnium creatarum? ibidem
Dub. Fuerunt ne ordinata animalia eodẽ modo ad hominem in ſtatu innocẽtiæ, & in ſtatu naturæ lapſæ? 435
Q. IIII. De die ſeptimo. 436
Prima dif. Cõpletio diuinorũ operũ debet ne diei .7. aſcribi? 437
Secũda dif. Requieuit ne Deus ab omni opere ſuo die ſeptimo. ibidẽ
Tertia diffi. De benedictione in .5. & .6. & .7. die. 438
Dub. I. Cur facta eſt benedictio ſuper producta ex aquis, & nõ primò ſuper terræ naſcentia, & terrena animantia? 440
Dub. II. Benedicuntur etiam res inanimatæ? ibidem
Dub. III. Cur res benedicuntur? 441
Quarta diffi. Cur Deus diem .7. benedixit, & ſanctificauit, & nõ alios dies? ibidem

Diſtinct. XVI.

Quæſt. vnica. An homo ad Dei imaginem ſit conditus? 442
Prima dif. Cur dixit Deus, hominẽ cõditurus; faciam hominẽ, &c? 443
Dub. Cur poſt quàm dictũ eſt, crea-

uit Deus hominem ad imaginẽ, & ſimilitudinem ſuã, additũ eſt, ad imaginẽ Dei creauit illũ? 444
Secunda diffic. Poteſt ne homo dici imago Dei, ſicut dicitur ad eius imaginem factus? ibidem
Tertia dif. Vtrũ homini naturaliter inſit Dei imago? 445
Quarta dif. Imago Dei conuenit ne alijs ab homine? ibidem
Quinta dif. Eſt ne imago æqualiter in homine, & in angelo? 446
Sexta diffi. Vtrùm imago Dei ſit in fœmina? ibidem
Septima dif. Vtrùm imago Dei ſit in corpore hominis? 447
Octaua dif. Quomodo imago à ſimilitudine differt? 448
Nona dif. Vtrùm Dei imago per peccatum amittatur? 449

Diſtinct. XVII.

Q. I. De anima rationali? 452
Prima diffi. An ſit anima rationalis? ibidem
Secunda diffi. Quid nam eſt anima rationalis? ibidem
Tertia dif. Vtrũ anima rationalis cõſtet ex materia, & forma? 455
Quarta diffi. Vtrùm anima ſit corpus? ibidem
Quinta dif. Anima rationalis vnde originem trahit? 456
Sexta diffi. Vtrùm anima rationalis ſit forma hominis? 460
Septima dif. Vtrùm anima rationalis ſit immortalis? 461
Dub. Sunt ne animæ immortales ex dono Dei? an ex natura ſua? 462
Quæſt. II. De opere collocationis. 1. de paradiſo terreſtri. 464
Prima dif. Vtrũ paradiſus terreſtris ſit locus in terra corporeus, vel rei ſpiritualis figura? ibidem
Secunda diffi. Fuit ne paradiſus aliquis determinatus locus, vel potius tota terra? 466
Tertia diffi. In qua mũdi parte fuit terreſtris paradiſus ſitus? ibidẽ
Quarta dif. In qua parte oriẽtis fuit paradiſus? 467
Quinta dif. In qua igitur parte orientali eſt paradiſus? 468
Sexta dif. Fuit ne aquis diluuij innũdatus? 469
Septima dif. Fuit ne paradiſus locus humanæ habitationi cõueniens? ibidem
Octaua diffic. Ad quid Deus primum hominem in paradiſo poſuit? 470

Nona diffi. Quot genera lignorum, ſeu arborum produxit Deus in paradiſo? 471

Decima diffi. Dediſſet ne fructus arboris vitæ tempore infinito ſemel ſumptus vitam? ibidem

Vndecima dif. Cur arbor ſcientiæ boni, & mali appellatus eſt? 472

Duodecima dif. Fuit ne Adã cæcus ante ligni prohibiti comeſtionem? 473

Dub. Qualis fuit arbor vitæ? ibid.

Decimatertia diffi. Quid de amænitate aquarum paradiſi dicẽdum? 474

Decimaquarta diffi. Quinam fuerũt in hunc hortum delitiarum, & voluptatis translati? ibid.

Decimaquinta diffi. Quorſum Henoch, & Elias fuerunt in paradiſum translati, & ibi conſeruantur? 476

Decimaſexta diffi. Quando fuerunt Adam, & Heua à paradiſo eiecti? ibidem

Diſtinct. XVIII.

Quæſt. vnica, De formatione Heuæ. 477

Prima diffi. Formauit ne Deus mulierem, ſe ipſo ſolo? an aliorum miniſterio? ibidem

Secunda diffi. Fuit ne Heua formata in paradiſo, vel extra illũ? ibi.

Tertia diffi. Debuit ne potius ex viro, quã ex limo terræ, ſicut Adã, formari? 478

Quarta dif. Fuit ne Heua formata ex coſta Adæ? 479

Quinta dif. Fuit ne Heua de ſola coſta Adæ producta? 480

Sexta diffic. Fuit ne formatũ Heuæ corpus de coſta Adæ ſecundum rationem ſeminalem? 481

Septima diffi. Cur de coſta Adæ dormientis, & non vigilãtis formata eſt mulier? ibidem

Octaua difficul. Docuit, vt non ex capite, neque ex pedibus; ſed ex latere viri Heua formaretur? 482

Dub. Mulier quomodo viri ſocia, eique ſubiecta ſimul eſſe poteſt? 483

Diſtinct. XIX.

Quæſt. vnica. De immortalitate, ſiue mortalitate primi hominis ſecundum corpus. 484

Prima dif. Vtrùm in ſtatu innocentiæ, fuerit homo mortalis, vel immortalis? ibidem

Secunda diffi. Fuit ne Adæ in primo

ſtatu immortalitas à natura, vel à gratia? 486
Tertia di. Vtrũ, ſi Adã nõ peccaſſet, mortuus non fuiſſet? 488
Quarta dif. Adã, an mori potuiſſet, ſi non peccaſſet? ibidem
Quinta dif. Vtrùm, Adam non peccante, corpus eius per eſum ligni vitæ potuiſſet perpetuari? 489
Sexta diffi. Qualis eſt differentia inter immortalitatem primi hominis ante peccatũ, & Chriſti, omniumq; ſanctorum in cœlo? 492
Septima dif. Quæ nã eſt differẽtia inter mortalitatem, quã Adã ante peccatum habuit, & eam, in qua nunc omnes ſumus? ibidem
Dub. Eadem ne eſſet immortalitas innocentiæ per eſſentiam cum immortalitate gloriæ, ſi homo ſtetiſſet? 493
Octaua dif. Fuiſſet ne homo in illo ſtatu paſſibilis? ibidem

Diſtinct. XX.

Quæſt. I. De modo propagãdi prolẽ in ſtatu innocẽtiæ? 494
Prima dif. Vtrùm in illo ſtatu facta fuiſſet ſexuum commixtio? ibid.
Secunda dif. Vtrũ in eodem innocẽtiæ ſtatu fuiſſet in coeundo intenſa delectatio? 495
Tertia dif. Vtrùm tunc coiſſent, ſem per cauſa prolis habendæ, vel interdum delectationis capeſcẽdæ cauſa? 497
Quarta dif. Vtrũ quoties cõueniſſẽt, toties genuiſſent? ibidem
Quinta dif. In illo coitu fuiſſet tunc integritatis corruptio? 498
Sexta diffi. An in illo ſtatu licitum fuiſſet primis parentibus continere? 499
Quæſt. II. De prole propagan da in primo ſtatu. ibidem
Prima dif. Vtrùm pueri nati fuiſſẽt iuſti in ſtatu innocentiæ? ibidem
Secũda dif. Vtrùm paruuli nati fuiſſent cum iuſtitia originali? 500
Tertia dif. Fuiſſent ne pueri paternæ iuſtitiæ gratuitæ hæredes? 501
Quarta d. Habuiſſet ne filius illã per patrem, vel per merita patris, vel parentum? ibidem
Quinta dif. Fuiſſent ne cõfirmati in gratia, & in illa gratuita iuſtitia? 502
Sexta diffi. Adam non peccante, ſi eius poſteri peccauiſſent, poſteri peccantis filij contraxiſſent, ne originalem culpam? ibidem
Septima diffi. Adam non peccante, nati fuiſſent ſoli electi? an etiam reprobi,

reprobi, vt Iudas, &c. procreati? 503.

Octaua dif. Fuiſſent ne filij in illo ſtatu in ſcientia perfecta geniti? 504

Nona dif. Fuiſſent ne tunc pueri parui, vel magni nati? 505

Decima dif. Potuiſſent ne tunc omnibus vti membris? 506

Vndecima dif. Fuiſſent ne tunc fœminæ generatæ, & æquales numero viris? ibidem

Duodecima diffi. Vnde eueniret: vt tot fœminæ, quot viri generarentur? 507

Diſt. XXI. De tentatione? 508

Diſtinct. XXII.

Quæſt. I. De peccato primorum parentum? 510

Prima diffi. Quod nam fuit peccatũ priorum parentum? ibidem

Secunda diffi. Vter priorum parentum grauius peccauit? 512

Tertia diffi. Qua hora Adam peccauit? 514

Quarta diffi. Vtrùm primũ hominis peccatum in ſtatu innocentiæ potuerit eſſe veniale? ibidem

Quæſt. II. De ignorantia? 515

Art. I. De ijs, quæ ad naturam, & eſſentiam ignorantiæ pertinent? ibidem

Prima diffi. An ſit ignorantia? ibi.

Secunda diffi. Quotuplex eſt ignorantia? 515

Tertia dif. Quidnam eſt ignorantia? 519

Art. II. Vtrùm ignorãtia ſit aliquã do cauſa peccati? 520

Prima diffi. An ignorantia ſit peccatum? 522

Secunda dif. Vnde nam dicta ignorantia eſt culpabili? 524

Tertia diffic. Ignorantia fidei articulorum poteſt ne eſſe inuincibilis? 526

Dub. I. Vtrùm Sarraceni, & alij infideles, &c. ignorent inuincibiliter fidei articulos? 530

Dub. II. Sunt ne modò fideles intra eccleſiã, qui poſſint ignorantiam aliquorum articulorum fidei inuincibilem habere? 531

Quarta dif. Poteſt ne eſſe ignorãtia inuincibilis præceptorum naturalium? ibidem

Quinta diffic. Datur ne ignorantia inuincibilis iuris poſitiui? 534

Sexta diffi. Tenebitur ne confeſſor docere pœnitentem laborantem ignorantia aliqua inuincibili iuris diuini, naturalis, aut poſitiui? ibidem

Septima diffi. Culpabilis ignorantia fieri ne poteſt virtute pœnitẽtiæ inculpabilis? 535
Art. III. Vtrùm ignorantia excuſet à peccato? 536
Prima dif. Quomodo ignorantia excuſat omnino à peccato? ibid.
Secunda diffi. Vtrùm ignorantia cõcomitans à peccato excuſet? 538
Tertia diffi. Excuſabitur ne dictus ignorans à pœna canonica incurrenda, ſicut ratione illius circunſtantiæ excuſatur à culpa? 540
Quarta diffi. Vtrùm ignorantia imminuat peccati malitiam? 541
Quinta dif. An peccatum commiſſum per ignorãtiam ſit eiuſdem ſpeciei in genere moris cuius eſt peccatum ex certa ſcientia commiſſum? 542
Sexta diffic. Vtrùm liceat conſulere alicui, vt operetur iuxta ignorantiam inuincibilẽ, quã habet? 545
Septima diffic. Eſt ne omne peccatũ ex ignorantia? 547
Dub. Vtrùm Adæ peccatum fuerit ex ignorantia?

Diſtinct. XXIII.

De ſcientia Adæ? 550
Prima diffic. Statim, atquè conditus fuit, habuit ne perfectam creaturarum ſcientiam? ibidem
Secunda diffic. An, ſi Adam ſtetiſſet, in cognitione creaturarum profeciſſet? 551
Tertia diffi. Potuiſſet ne tunc circa rerum creatarum cognitionẽ decipi, aut falli? 552
Quarta diffic. Cognouit ne Adam ante peccatum creatorem ſuum? 553
Quinta difficul. Cognouit ne Deum eadem cognitione, qua nũc beati Deum agnoſcunt? ibidem

INDEX LOCORVM

TAM EX VETERI, QVAM ex nouo teſtamento in prima parte huius lib. adductorum.

Geneſis.

1. IN Principio creauit Deus cœlum & terram. 1.3.4.5. 24.383.386.390.
1. Vidit Deus cuncta quæ fecerat. 164.380.441.
1. Ecce dedi vobis. 122
1. Diuiſit Deus lucem à tenebris. 157
1. Germinet terra. 190.409
1. Dixit Deus fiat lux. 395
1. Fiat firmamentum. 399.405. 406.
1. Vocauitq; Deus firmamentum cœlum. 399
1. Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas. 406
1. Congregentur aquæ. 406
1. Fiant luminaria. 413
1. Vt luceãt in firmamẽto. 414
1. Diuiſit aquas. 407
1. Fecit Deus duo luminaria magna. 414
1. Producant aquæ reptile.
1. Dominamini piſcibus, &c. 425.435.446.
1. Creauit Deus hominem. 54. 439.495
1. Faciamus hominem. 54.443. 447.448.449.512.
1. Creſcite, &c. 190.494.499. 507
1. Factum eſt veſpere, & mane. 384.397.409.
2. Omne quod vocauit Adam. 225.430.
2. Fecit Deus omne lignũ. 630
2. Cõpleuit Deus die ſeptimo. 437
2. Benedixit Deus diei ſeptimo. 440
2. Inſpirauit in ipſam, &c. 453. 458.
2. Aedificauit dominus Deus coſtam. 456
2. Plantauerat Dominus. 464. 465.467
2. Produxitq; dominus, &c. 471
2. Tulit ergo dominus. 466. 477.474.
2. Repleuit carnẽ prõ eã. 480
2. Fluuius egrediebat. 465.474

2. Fecit Deus omne virgultũ. 410
2. Vocabitur virago,&c. 479
2. Hoc nunc os ex oſsibus meis 481
2. Quamobrẽ relinquet homo. 482
2. In quocunq; die comederis. 209.485.486.
2. Non eſt bonum hominẽ eſſe ſolum. 495
2. Erunt duo in carne vna. 495
2. Erat vterq; nudus. 496
3. Collocauit ante paradiſum. 466
3. Pulchrum oculis. 473
3. Serpens erat callidior. 192. 210
3. Nequaquam moriemini. 205
3. Tu inſidiaberis calcaneo eius 302
3. Aperientur oculi veſtri. 473
3. Cur præcepit vobis Deus. 511
3. Ne tangeremus illud. 331
3. Adam vbi es. 333
3. Puluis es. 349.486
3. Maledicta terra. 411.439
3. Cur præcepit vobis Deus. 319.330
3. Ne forte mittat manum. 471 489.490.491
3. Cum audiſsẽt vocem domini. 514
3. Eritis ſicut dij. 511
3. Ecce Adam factus eſt. 511
3. Abſcondit ſe.
4. Sub te erit appetitus tuus. 89
4. Vox ſanguinis fratris tui. 349
4. Egreſſus Cain. 467
5. Henoch ambulauit cum domino. 475
6. Videntes filij Dei. 148.204
6. Omnis caro corruperat viam ſuam. 326
6. Mortua eſt omnis caro, &c. 453
7. Ex omnibus animãtibus mũdis. 190
8 Cogitatio humani cordis. 422
9. Omnes piſces maris manui veſtræ traditi ſunt. 435
9. Quicunq; effuderit ſanguinem. 451
13. Irrigabatur, ſicut paradiſus domini. 466.468
15. Ego protector tuus ſum. 215
17. Ego dominus omnipotens. 7.457
18. Et adorauit in terram. 201
18. Apparuerunt ei tres viri. 191.260

18. Loquar ad dominum Deum meum. 201
18. Num cœlare potero. 260
19. Declinate in domum pueri veſtri. 191.195
19. Eos, qui foris erant, percuſſe runt cæcitate. 215
19. Inebriemus eum vino, &c. 478.542
21. Aperuitq; oculos eius Deus 473
22. Tẽtauit Deus Habrahã. 308
29. Facto mane vidit Liã. 524
30. Tollens ergo Iacob virgas. 508
32. Tetigit neruum, &c. 260
34. Cõglutinata eſt anima eius. 168
38. Suſpicatus eſt eſſe meretricem. 537
44. Deducetis canos meos. 138

Exodi.

3. Apparuit dominus Moyſi in flamma ignis. 215
3. Moyſes, Moyſes. 245
3. Ego ſum Deus Habrahã, &c. 463
7. Fecerunt etiam ipſi per incãtationes. 208.278.340
8. Feceruntq; ſimiliter malefici, &c. 369
12. Percuſsit dominus omne primogenitum. 259
12. Menſis iſte vobis principiũ menſium.
13. Dominus præcedebat eos, &c. in columna nubis. 394
19. Credidit populus Deo, &c. 479
20. Sex diebus operaberis. 383. 384
21. Si percuſſerit quis mulierẽ prægnantem. 459
21. Perforabit aurem eius ſubula. 472
23. Ecce ego mitto angelum meum. 245
33. Loquebatur dñs ad Moyſen facie ad faciem. 216
33. Non videbit me homo, & viuet. 218.553

Leuitici.

11. Sancti eſtote; quoniam ego ſanctus ſum. 221
17. Nequaquã vltra immolabũt hoſtias, &c. 273
19. Sancti eritis. 221
19. Non declinetis ad magos, &c. 336.376
20. Vir, ſiue mulier, &c. 376
20. Sanctificamini, & ſtote ſancti. 221
20. Ani-

20. Anima,quæ declinauerit ad magos. 336. 376

Numer.

22. Aperuit Dominus os asinæ; & locuta est. 202. 205. 260. 333

23. Non est Deus,quasi homo. 10.

Deuteron.

4. Videas solem, & lunam, &c. in ministerium cunctis gentibus. 435

4. Ne forte eleuatis oculis. 413

6. Non tentabis dominum Deũ tuum. 311. 312

8. Cum comederis,& saturatus fueris. 439

11. Omnis locus. 230

13. Tentat vos dominus. 308

32. Constituit terminos populorum. 230

32. Immolauerunt dæmonijs. 273

Iosue.

11. Omnes bellãdo cœpit. 166

14. Adam maximus,&c. 468

Iudicum.

2. Ascẽdit angelus domini. 259

14. Proponam vobis parabolã, &c. 305

16. Vsq; quo decipis me,&c. 328

Regum.1.

28. Cũ vidisset mulier Samuelem. 279. 303

Reg.2.

11. Vidit mulierem, &c. 328

12. Ecce ego suscitabo super te malum. 251

16. Dimitte eum: vt maledicat. 251

Reg.3.

2. Posituspuè est thronus. 233

3. Apparuit autem dominus Salomoni per somnium. 244

8. Tu nosti solus cor omnium filiorum hominum. 147

10. Videtis autẽ, &c. non habebat vltra spiritum. 424

11. Auerterunt mulieres cor eius. 328

19. Surge,& comede. 260

22. Quis decipiet Achab. 249

22. Egredere,& fac. 250

22. Decipies,& prævalebis. 87. 295.

22. Odi illum,&c. 537

Reg.4.

2. Ascendit Elias per turbinem, &c. 475

3. Adducite mihi psaltem. 374

6. Noli timere,plures enim nobiscum sunt. 172.294.302.

6. Aperuit Dominus oculos eius. 473
6. Percute, obsecro gentẽ hanc cæcitate. 215

Paralipom. 1.

16. Lætentur cœli, & exultet terra. 402
28. Omnia corda scrutatur Dominus. 91

Paralipom. 2.

6. Tu reddes vnicuiq;. 91
11. Constituit sibi sacerdotes excelsorum, & dæmoniorũ. 273
20. Cum ignoremus, quid agere debeamus. 311
32. Multo enim plures nobiscũ sunt. 62

Tobiæ.

3. Dæmonium Asmodæus. 148
5. Forti animo esto. 260
5. Ego ducam, & reducam. 260
5. Inuenit iuuenẽ splẽdidũ. 191
6. Cordis eius particulam, &c. 260. 344. 375.
11. Sumens Tobias de felle piscis. 344
12. Ego sum vnus ex septẽ Angelis. 44. 51. 133
12. Quia acceptus eras Deo, &c 281
12. Videbar vobiscum manducare. 200
12. Tempus est: vt reuertar. 247
12. Dæmonium ab ea ipse compescuit. 259
12. Quando orabas cum lachrymis. 260

Iob.

1. Cùm veniissent filij Dei. 243
1. Nuncius venit. 278
1. Concusit quatuor angulos domus. 360
2. Mitte manum tuam. 279
2. Ecce in manu tua est. 249. 281
2. Percusit Iob vlcere pessimo. 362
2. Benedic Deo. 439
4. In angulis suis reperit prauitatem. 139
7. Terrebis me per somnia. 314 321
7. O custos hominum. 258
9. Vultum iudicium eius reperit. 170
10. Pelle, & carnib⁹ vestisti me. 18
10. Memento, quæso. 161
10. Vbi nullus ordo. 292
12. Interroga iumenta. 529
13. Nunquàm in eodem statu permanet. 457

16. Ecce enim in cœlo teſtis meus. 91
16. Cõuulnerauit lũbos meos. 322
18. Memoria illius pereat de terra. 167
18. Abſcondita eſt. 321
21. Interrogate quemlibet de viatoribus. 170
21. Ducunt in bonis dies ſuos. 461
21. Recede à nobis. 517.520
25. Qui facit concordiam. 175
34. Qui regnare fecit hominẽ hypocritam. 170
38. Diuiditur æſtus ſuper terrã. 319
38. Quando me laudabãt aſtra matutina. 388
38. Nunquid noſti ordinem cœli. 423
40. Quis reuelauit faciem, &c. 315
40. Ecce Behemot. 147
40. An extrahere poteris leuiathan. 148
40. Habet fiduciam, & influat Iordanis in os eius. 295
40. Ipſe eſt principium viarum Dei. 163
41. Ipſe eſt rex, &c. 148.156.165
41. Quis reuelabit faciem indumenti eius. 315
41. Non eſt poteſtas ſuper terram. 210.366.372

Lib. Pſalm.

4. Signatum eſt ſuper nos lumẽ, &c. 244.390
7. Scrutans corda & renes. 91
8. Minuiſti eum paulò minùs ab angelis. 51.159.366.467
8. Omnia ſubieciſti. 487
8. Quid eſt homo, & memor es eius. 256
15. Bonorum noſtrorum non indiges. 21
15. Nõ dabis ſanctũ tuum videre corruptionem. 348
15. Benedicam Dominum, qui tribuit mihi intellectũ. 439
16. Satiabor cũ apparuerit gloria tua. 119.137
18. Cœli enarrant gloriam Dei. 402
23. Quis eſt iſte Rex gloriæ. 78 97.237.242.
24. Odio habueruut me gratis. 101
25. Proba me Dñe. 326.509
29. Ad veſperam demorabitur fletus. 514
32. Ipſe dixit, & facta ſunt. 2

32. Verbo Domini. 121
32. Qui fingit ſigillatim. 458
33. Benedicam Dominum in omni tempore. 439
33. Immittet angelus Domini in circuitu timentium eũ. 213
35. Noluit intelligere. 517. 520
35. In lumine tuo. 391
36. Vidi impium ſuperexaltatum. 156
38. In imagine pertranſit homo. 451
39. Expectans expectaui Dominum. 276
43. Ipſe nouit abſcondita cordis. 91
44. Cõſtitues eos principes. 230
44. Aſtitit regina à dextris tuis. 233
49. Iniquitas calcanei mei. 303
48. Cùm in honore eſſet. 332. 449
49. Arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam. 285
55. Calcaneum meum obſeruabunt. 303
57. Sicut aſpidis ſurdæ. 336. 340
66. Benedicat nos Deus, Deus noſter. 439
67. Currus Dei decem millibus. 61
67. Benedicite Deo dño. 439
68. Quæ non rapui. 511
70. Introibo in potẽtias dñi. 110
73. Superbia eorũ, qui te oderũt aſcẽdit ſemper. 294. 430. 150
77. Recordatus eſt; quia caro ſunt. 161
77. Spiritus vadens, & non rediens. 206
77. Immiſsiones per angelos malos. 249
81. Sicut vnus de principibus cadetis. 121
81. Ego dixi, dij eſtis. 224
83. Gratiam, & gloriam dabit Dominus. 184
85. Facti ſunt in adiutoriũ. 167
90. Angelis ſuis mãdauit de te. 76. 256. 264. 271
91. Delectaſti me Domine in factura tua. 319
101. Initio tu Domine terram fundaſti. 24
102. Benedicite Dño omnes angeli eius. 271
102. Miſericordias Domini in æternum cantabo. 472
103. Qui facit angelos ſuos ſpiritus. 58. 165. 255
103. Draco iſte, quem formaſti. 176

103. Extendens cœlũ ſicut pellem. 400
113. Non mortui laudabunt te. 138
113. Omnia, quæcũquè voluit. 198.
113. Mare vidit. 402
118. Super ſenes intellexi. 99
118. Increpaſti ſuperbos. 156
120. Non dormitabit, neq; dormiet. 258
126. Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem. 258
135. Qui fecit luminaria, &c. 418
138. Si aſcendero in cœlum. 34
146. Qui numerat multitudinẽ ſtellarum. 551
148. Præceptum poſuit. 250
148. Laudate eum omnes virtutes eius. 60
150. Omnis ſpiritus laudet Dominum. 57

Prouerbiorum.

2. Lætãtur, cum malè fecerint. 539.
6. Vade ad formicam. 436
10. Benedictio Domini. 439
14. Errant, qui operantur malum. 141.548
14. Acceptus eſt regi miniſter intelligens. 551
16. Vniuerſa propter ſemetipſũ operatus eſt. 20.21
21. Cor regis in manu Domini 213
21. Sapientior erit paruulus. 318
19. Peſtilẽte flagellato, &c. 318
24. Septies in die. 515
30. Tria ſunt inſaturabilia. 307

Eccleſiaſtes.

1. Luſtrans vniuerſa, &c. 402
1. Peruerſi difficile corrigũtur. 422
1. Omnia flumina intrant mare. 410
1. Nihil nouum ſub ſole. 437
3. Quis nouit, ſi ſpiritus filiorũ Adam, &c. 455
5. Ne dicas; coram angelo non eſt prouidentia. 77
7. Mulier laqueus eſt venatorũ. 327.334.
7. Fecit Deus hominem rectũ. 553
9. Quodcunquè poteſt facere manus tua. 137
11. Si ceciderit lignum ad Auſtrum, &c. 177.179.137.177.179
12. Reuertatur puluis in terrã ſuam. 461

Sapientiæ.

2. Excecauit illos malitia. 100
2. Inuidia diaboli intrauit mors in mundum. 148. 158. 295. 330. 335.
5. Quid profuit nobis ſuperbia. 188.
5. Iuſti in perpetuum viuẽt. 484
8. Attingit à fine vſq; ad finem. 18. 230
9. Corpus, quod corrũpitur, &c. 325
10. Hæc illum, qui prius formatus eſt à Deo. 479
13. Magnitudine ſpeciei, & creaturæ. 381
19. Percuſi ſunt cæcitate. 250

Eccleſiaſtici.

1. Vnus eſt altiſsimus. 7
2. Fili accedens ad ſeruitutem Dei. 317
3. Qui amat periculum. 328
9. Ne reſpicias mulierem. 328
10. Initium omnis peccati eſt ſuperbia. 156. 511
13. Cor hominis immutat faciẽ eius. 94
13. Omne animal diligit ſibi ſimile. 110. 117
13. Ex multa loquella tentabit te. 310
17. Secundum imaginem ſuam fecit illum. 444
17. Conuertit illũ in ipſam. ibi.
17. Creauit ex ipſo adiutorium ſimile ſibi. 478
18. Qui viuit in æternũ, creauit omnia ſimul. 24. 383
18. Noli eſſe, quaſi homo, qui tẽtat Deum. 311
24. Ab initio, & ante ſæcula. 2
25. A muliere initium peccati. 334. 513
31. Qui potuit tranſgredi. 541
33. Quare dies diẽ ſuperat. 424
34. Qui nõ eſt tẽtatus, &c. 304
36. Innoua ſigna. 438
39. Sũt ſpiritus, qui ad vindictã creati ſunt. 57. 303
43. A luna ſignũ diei feſti. 415
44. Henoch placuit Deo. 475

Iſaiæ.

5. Auferam ſæpem ab ea. 267
6. Duo ſeraphim clamabãt. 237
6. Ecce Domine, mitte me. 246
6. Volauit vn° de ſeraphim. 251
6. Væ mihi, quia tacui. 547
8. Ecce tribulatio, & tenebræ. 177
9. Magni conſilij angelus. 24
14. Quomodo cecidiſti de cœlo Lucifer. 34. 120. 139. 156. 158.

14. Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua. 148.156.176
14. Vidi Satanam. 156
14. In cœlum aſcendam. 404
24. Applicabuntur, ſicut liber cœli,&c. 289
24. Viſitabit Dñs ſuper malitia cœli. 289
30. Præparata eſt ab heri Topheth. 157
32. Erit opus iuſtitiæ. 134
33. Angeli pacis amare flebũt. 270
37. Egreſſus angelus,&c. 260
38. Diſpone domui tuæ. 125
41. Annũciate,quæ vẽtura ſunt. 86
45. Ego dominus, & non eſt alter. 2
45. Hæc dicit Dominus ſanctus Iſrael. 86
45. Cur me ſic feciſti? 126
47. Saluent te angures. 423.424
51. Incuruare; vt trãſeamus. 162
60. Non occidet vltra ſol tuus. 262
63. Quis eſt iſte,qui venit de Edon. 78.97.237
64. Oculus non vidit. 97
65. Non erũt in memoria priora. 66. Vermis eorum non morietur. 177.179

Ieremiæ.

2. A ſæculo confregiſti,&c. 472
9. Aſcendit mors perfeneſtras noſtras. 320
10. Iuxta vias gentium,&c. 89
10. Aſignis nolite metuere. 423
17. Prauum eſt cor hominis. 91
20. Qui renes videt, & corda. 92
23. Nunquid non cœlum,& terram ego impleo. 34
31. Nouum creauit Deus ſuper terram. 438
51. Curauimus Babylonẽ. 267

Ezechiel.

18. Eleuatum eſt cor tuum. 156
18. Nolo morẽ peccatoris. 179
18. Deus ego ſum. 176
28. Tu ſignaculum ſimilitudinis. 76.119.120.158.512
28. Perfectus in vijs tuis ambulaſti. 139.164
28. Tu Cherub extentus. 163. 171
31. Non fuerunt altiores. 163
37. Oſſa arida. 195

Daniel.

2. Miſterium,quod rex interrogat. 86

6. Non

6. Non nocuerunt mihi. 430
7. Millia millium, &c. 62.252.
9. Nunc egreſſus ſum: vt docerem te. 260
10. Ego autẽ relictus ſolus. 480
10. Princeps Perſarum reſtitit mihi. 121.174
14. Ecce Daniel ſedẽs in medio leonum. 430
14. Et apprehendit eũ angelus Domini. 360

Oſeæ.

3. Diligũt vinacia vuarũ. 122
4. Spiritus fornicationem decepit eos. 148
9. Facti ſunt abominabiles. 542
13. Perditio tua Iſrael. 178.322

Ionæ.

3. Adhuc quadraginta dies, &c. 125

Habacuc.

1. Cibus eius electus. 292
2. Dilatauit, quaſi infernus animam ſuam. 307
3. Percuſiſti caput de domo impij. 163

Sophoniæ.

2. Horribilis Dñs ſuper eos. 87

Zachariæ.

1. Domine exercituum vſquequo, &c. 243
2. Ecce angelus, qui loquebatur. 236.248

Malachiæ.

2. Angelus domini exercituum eſt. 24
3. Ego Dominus, & nõ mutor. 10.457
4. Ecce ego mitto vobis Eliam. 475

Matthæ.

2. Ecce Magi ab Oriente. 467
2. Ecce ego mitto angelum. 24
2. Et tu Bethleem. 100
3. Vidit ſpiritũ Dei deſcẽdẽtẽ, ſicut columbam. 192.215.217
3. Et ecce vox, &c. hic eſt Filius meus. 217.245
4. Hæc omnia tibi dabo. 157
4. Aſſumpſit diabolus. 192.197
4. Acceſſerunt angeli. 41.192.
4. Vt tentaretur à diabolo. 304
4. Acceſsit tẽtator. 278.305
4. Non tentabis Dominũ. 311
4. Si filius Dei es. 313
4. Ductus eſt. 315
4. Angelis ſuis. 264
4. In pinaculum templi.
4. Pœnitentiam agite. 476
5. Aperiens os ſuum. 217
5. Merces veſtra. 404
5. Eſtote perfecti. 449

6. Mammona,&c. 148
6. Pater noſter, qui es in cœlis. 34
6. Si oculus tuus nequam fuerit. 182
6. Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. 148.169
6. Et ne nos inducas,&c. 326
7. A fructibus eorum. 89
8. Mitte nos in gregem porcorum. 249.280.365
8. Dæmonia exibant de monumentis. 272
9. Cùm vidiſſet Ieſus cogitationes eorum. 92
9. In Beelzebub. 121
9. Quid cogitatis mala. 212
10. Si patrẽ familias Beelzebub vocauerunt. 148
10. Nolite timere eos, qui occidunt corpus. 461
10. Qui pſeuerauerit. 123.132
11. Qui minor eſt in regno cœlorum. 366
12. Hic nõ eijcit dæmones, niſi in Beelzebub. 121.148.165
12. Reuertar in domũ meã. 277
13. Meſsis verò cõſummatio ſæculi eſt. 438
14. Si tu es, iube me venire ad te ſuper aquas. 199
14. Aſpiciens in cœlum benedixit. 440
17. Hoc genus non eijcitur. 369
17. Hic eſt filius meus dilectus. 202.244.475
18. Videte ne contemnatis. 291
18. Semper vident faciem. 34. 133.247.253.256.257.263.
18. Si Eccleſiã non audierit. 540
19. Moyſes ad duritiam cordis veſtri. 249
19. Si vis ad vitam ingredi. 522
21. Niſi tibi datũ eſſet deſuper. 250
21. Agricolæ videntes filiũ. 100
22. Neq; nubent,&c. 229
22. Erunt, ſicut angeli Dei. 229 230
22. Non legiſtis, quod dictum eſt. 463
22. Quid me tentatis hypocritæ. 278.305
24. Qui perſeuerauerit vſq; in finem. 123.132
24. Multi venient in nomine meo. 199
24. Surgẽt pſeudo Chriſti. 337
25. Diſcedite à me.&c. 157.165
25. Ibunt hi. 177.179.189
25. Ite maledicti. 165.289.291. 439.

26. An putas, quia non possum rogare patrem meum. 62
26. Accepit panem, & benedixit. 440
26. Pater, si possibile est. 111
26. Spiritus prõptus est. 455
26. Vigilate, & orate. 326. 329
26. Fleuit amare. 509
26. Si oportuerit me mori tecũ, &c. 509
26. Non noui hominem.
27. Nihil tibi, & iusto isti. 188
27. Tenebræ factæ sunt. 514

Marci.

1. Quid nobis, & tibi Iesu. 100
1. Hic est Filius meus dilectus. 245
1. Spiritum sanctum, tanquam columbam. 192
3. In Beelzebub. 121. 148
5. Mitte nos in porcos. 249. 280 365
9. Bonum est tibi debilem, &c. 177
10. Moyses permisit libellum repudij. 249
13. De die autem illo. 86
15. Tenebræ factæ sunt. 514
16. Linguis loquẽtur nouis. 343
16. In nomine meo dęmonia eij cient. 343. 367
16. Qui nõ crediderit. 522. 524
16. Euntes in mundum. 530
16. Signa autem, &c. 349

Lucæ.

1. Missus est angelus. 34. 44. 51. 191. 245.
1. Ego sum Gabriel, qui asto ante Deum, & missus sum loqui ad te. 44. 133
2. Subitò facta est cum angelo multitudo. 41. 62
3. Hic est Filius meus dilectus. 245
3. Sicut columba. 192
4. Quid nobis, & tibi Iesu. 100
4. Et tentabatur à diabolo. 278
4. Socrus autem Simonis. 519
5. Vt cognouit Iesus cogitationes eorum. 92
6. Ipse verò sciebat cogitationes eorum. 92
8. At ille dixit legio. 41
8. Ipse autẽ; vt vidit cogitationes eorum. 92
8. Rogauerunt eum. 249
8. Mitte nos in porcos. 249. 280
9. Hic est Filius meus dilectus. 202.
9. Benedixit illis. 440
10. Videbam Satanam. 34. 45. 120. 156.

10. Domine,etiã dæmonia ſubijciuntur nobis. 156. 365
10. Nolite in hoc gaudere. 355
10. Dedi vobis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes. 371
10. Homo quidã deſcendebat. 486
11. In Beelzebub principe dæmoniorũ. 121. 148. 165. 372
11. Dum fortis armatus. 210
11. Omne regnũ in ſe diuiſum. 365
11. Aſsũpſit. 7. ſpiritus, &c. 275
12. Ignem veni mittere in terrã. 214
12. Non terreamini ab his, qui occidunt corpus. 299
12. Seruus ſciens voluntatẽ Domini ſui,&c. 547
15. Quis ex vobis homo, qui habet centum oues. 163. 230
15. Gaudium eſt in cœlo ſuper vno peccatore. 269
16. Et portaretur ab angelis. 41
16. Mortuus eſt diues. 290
16. Crucior in hac flamma. 301 459
19. Si quis ex mortuis,&c. 346
16. Habeo enim quinq; fratres. 346. 459
17. Si habueritis fidẽ,&c. 369
18. Gratias ago tibi; quiã non ſum,&c. 155
19. Circũdabunt te inimici tui. 303
20. æquales eñ angelis ſũt. 230
20. Neq; nubunt,&c. 229
20. Neq; vltra mori poterũt.
21. Cœlũ,& terra trãſibũt. 383
21. Multi venient in nomine meo. 199
22. Apparuit autem ei angelus de cœlo. 253. 265
22. Vt cribaret vos, ſicut triticũ. 295
22. Vigilate,&c. 326. 329
23. Hodie mecum eris in paradiſo. 290
23. In manus tuas Dñe cõmẽdo ſpiritum meum. 455
23. Tenebræ factæ ſunt. 514
23. Dñe memento mei. 528
24. Spiritus carnem,& oſſa non habet. 58. 455
24. Et cùm manducaſſet coram eis. 200
24. Oculi eorũ tenebantur. 473

Ioannis.

1. Omnia per ipſum facta ſunt. 4. 9. 18
1. Quod factum eſt in ipſo. 103
1. Qui non ex ſanguinibus. 123

1. Sine ipso factũ est nihil. 187
1. Deum nemo vidit vnquam. 218
1. Lux vera. 390
1. Gratia, & veritas per Iesu Christum facta est. 438
1. Vidi spiritum descendẽtem, quasi columbam. 192
2. Ipse enim sciebat. 92
3. Omnis, qui malè agit, &c. 391
3. Nisi quis renatus fuerit. 525
3. Spiritus vbi vult spirat. 123
4. Spiritus est Deus. 58
4. Mirabãtur discipuli. &c. 328
5. Pater meus vsq; modo operatur. 18.437.438
5. Erat homicida ab initio. 131
6. Spiritus est, qui viuificat. 9
6. Tentans eum. 308
7. Et me scitis. 100
8. In veritate non stetit. 120
8. Si filius vos liberauit. 136
8. Homicida ab initio. 139.288. 330
8. Vos ex patre diabolo estis. 167
8. Qui misit me mecum est. 247
8. Qui facit peccatũ, seruus est peccati. 287
9. Quis peccauit. 126
9. Neq; hic peccauit. 380
9. Venit nox. 138
10. Potestatem habeo ponendi animam meam. 453
11. Infirmitas hæc, &c. 380
12. Nunc princeps huius mundi. 121
12. Ambulate, dum lucem habetis. 137
13. Quod facis, fac citius. 250
13. Introiuit in eũ Satanas. 295
13. Cùm diabolus misisset in cor. 44.188.213
14. Videbam Satanam. 239
14. Venit enim princeps huius mundi. 121.303
15. Si non venissem. 101.529
15. Iam princeps huius mundi. 121
15. Quicquid petieritis. 199
15. Si non habiero. 110
17. Clarifica me pater. 5
17. Hæc est vita æterna: vt cognoscante te, &c. 135
19. Inclinato capite, &c. 453
19. Consummatum est. 438
20. Maria inclinauit se. 191
20. Beati, qui non viderũt, &c. 119

Acta.

1. Tu Dñe, qui corda nosti. 92
2. Et apparuerunt eis dispartitæ

linguæ,tanquàm ignis. 215
3. Scio,quia per ignorantiam fe ciſtis. 100
4. Da ſeruis tuis,&c. prodigia fie ri per nomen ſancti filij tui Ieſu. 312
7. Apparuit illi in deſerto mon tis Sina,&c. 216
9. Saule,Saule,&c. 404.528
10. Vidit,&c. angelum Dei. 260 527.528
10. Vir iuſtus,&c. 527.528
12. Angelus aſtitit,&c. & ceci derunt. 259
14. Viri,quid hæc facitis. 344
17. Cùm ipſe det omnibus vitã, &c. 18
17. Fecit ex vno homine,&c. 476
19. Adiuro vos per Ieſum,&c. 368. 369
19. Tentauerũt autem quidam, &c.
23. Sadducæi enim dicunt non eſſe reſurrectionem, neq; an gelum,&c. 51.463

Ad Roma.

1. Inuiſibilia Dei,&c. 6.58.85. 104.381.391.436.
1. Qui cum Deum cognouiſſẽt. 81.142.250
1. Digni ſunt morte,&c. 378
2. Gentes,quæ legem non ha bent. 533
3. Non ſunt facienda mala. 327. 376
3. Arbitramur iuſtificari homi nem. 528
4. Vbi non eſt lex,&c. 525
4. Vocat ea,quæ non ſunt, &c. 243.310
5. Vbi abundauit delictum. 158 275
5. Sicut per vnum hominẽ,&c. 488.500
5. Regnauit mors ab Adam,&c. 389
6. Gratia Dei vita æterna. 140
6. Iam non moritur. 476
7. Quod odi malum. 508
8. Qui autẽ ſcrutatur corda. 92
8. Ipſa creatura liberabitur. 136
8. Viuificabit & mortalia corpo ra. 484
8. Corpus mortuũ eſt. 484.488
9. Cùm enim nondum nati fuiſ ſent,&c. 458
10. Corde creditur,&c. 283.524
10. Fides ex auditu. 331.525
10. Quomodo prædicabũt. 529
10. Quomodo inuocabũt. 529
10. Nunquid nõ audierũt. 530

11. Quis cognouit ſenſum domini. 93
11. Inueſtigabiles viæ eius. 125. 205
14. Omne, quod nõ eſt ex fide, &c. 547

1. *ad Corinth.*

2. Quis enim hominum ſcit. 92 93. 293
4. Quid habes, quod non acceſiſti. 155
5. De ijs, quæ foris ſunt. 371
5. In interitum carnis. &c. 317. 376
6. Qui adhæret Deo. 168
6. Neq; fornicarij. 528
8. Charitas ædificat. 163
10. Fidelis Deus, &c. 43. 176.
10. Facit cum tentatione prouẽtum. 278. 306. 326
10. Petra autem. 465
10. Tentatio vos non apprehẽdat niſi humana. 326
11. Omnis viri caput Chriſtus. 560
11. Vir imago, & gloria Dei eſt. 447
11. Caput mulieris vir. 361
11. Non emẽ vir ex muliere. 447
11. Quoniã per ipſum, &c. 219
11. Mulier gloria vir eſt. 479
11. Vir nõ debet velare cap. 451
12. Hæc autem omnia operatur vnus, atq; idẽ ſpiritus. 123
12. Cum gentes eſſetis. 528
12. Alij gratia ſanitatum. 343
13. Cũ eſſem paruulus, &c. 256
13. Si linguis hominum loquar. 237. 239
13. Cùm venerit, quod perfectũ eſt. 110
14. Ignorans ignorabitur. 516
15. Seminatur corpus animale, ſurget corpus ſpirituale. 57
15. Gratia Dei ſum id, quod ſũ. 155
15. Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam. 155
15. Cùm euacuauerit omnem principatum. 227
15. Primum quod animale eſt. 110.
15. Sicut portauimus, &c. 450
15. Miſerabiliores ſumus omnibus hominibus. 462
15. Factus eſt primꝰ homo. 492

2. *ad Corint.*

3. Spiritus autem viuificat. 9
3. Vnuſquiſq; propriam mercedem accipiet. 127.
3. Vbi ſpiritus, dominius ibi libertas. 136

4. Qui eſt imago Dei. 54
5. Omnes nos manifeſtari oportet. 138
5. Etſi iam cognoſcimus Chriſtum. 110
5. Scimus, quoniam ſi terreſtris domus noſtra. 290
5. Nolumus expoliari: ſed ſuperueſtiri. 458
9. Qui ſeminat in benedictionibus. 439
10. Captiuantes omnem intellectum. 382
11. Vni viro Virginem caſtam, &c. 483
11. Transfigurat ſe. 199
12. Quæ nõ licet homini loqui. 85.404
12. Nam etſi voluero gloriari, &c. 155
12. Ipſe Satanas transfigurat ſe, &c. 199
12. Ne magnitudo reuelationũ, &c. 329
12. Sufficit tibi gratia mea. 329
12. Virtus in infirmitate perficitur. 335
12. Datus eſt mihi. 324
12. Signa apoſtolatus. 343.351

Ad *Galatas.*

3. Ordinata per angelos in manu mediatoris. 216
4. Miſit Deus filium ſuum. 247
4. Dies obſeruatis, & menſes. 424
4. At vbi venit plenitudo temporis. 438
4. Tentationẽ veſtram in carne mea non ſpreuiſtis. 304
5. Caro concupiſcit, &c. 175. 308.455
6. Dum tempus habemus. 138
6. Vos, qui ſpirituales eſtis. 509

Ad *Epheſios.*

2. Eramus natura filij iræ. 142. 500. 502. 552
3. Vt innoteſcat principib⁹, &c. 69.78.97
3. Mihi omnium ſanctorum minimo. 97.234.235.236
3. Quod alijs generationib⁹ nõ eſt agnitum. 99
4. Vnicuiq; noſtrũ data eſt gratia. 123
5. Vt ſit ſancta, & immaculata. 134
5. Sacramentum hoc magnum eſt. 482
5. Nemo vnquam carnem ſuam odio habuit. 325
5. Redimentes tempus. 442

6. Non eſt nobis colluctatio. 58. 121. 148. 165. 172. 210. 293.
6. In omnibus ſumẽtes ſcutum fidei. 312

Ad *Philippen.*

2. Deus eſt, qui operatur in nobis velle, & perficere. 187
2. Exinaniuit ſemetipſum. 482
2. In ſimilitudinem hominum factus. 438

Ad *Coloſſenſ.*

3. Expoliantes vos, &c. 450

.1. *ad Theſſal.*

3. Ne fortè tentet vos is, quitentat. 305

.2. *ad Theſſal.*

2. Oſtẽdẽs ſe, tanq̃ ſit Deus. 170
2. Charitatem veritatis non receperunt. 250

.1. *ad Timoth.*

2. Vult omnes homines ſaluos fieri. 179
2. Adam non eſt ſeductus, &c. 360. 511. 552
2. Adam prius formatus eſt. 479
2. Docere autem mulierem nõ permitto. 361
3. Apparuit angelis. 98
3. Ne in ſuperbiam elatus. 156
3. Magnum eſt pietatis ſacramentum. 98
4. Sanctificatur per verbũ Dei. 441
6. Qui ſolus habet immortalitatem. 462

.2. *ad Timoth.*

2. Non coronabitur, &c. 127.

Ad Titum.

2. Subditas viris ſuis. 483

Ad *Hebræos.*

1. Multifariam. 216
1. Nonne omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus. 77. 98. 251. 254. 258.
2. Minuiſti eum, &c. 51. 96
2. Nuſquam angelos apprehendit. 97
2. Qui per angelos dictus eſt ſermo. 98. 216
2. Non enim angelis ſubiecit Deus orbem. 361
4. Omnia nuda, & aperta ſunt oculis eius. 75. 243. 310
4. Non habemus pontificẽ, &c. 313
4. Diſcretor eſt cogitationũ. 92
9. Statutũ eſt omnibus hominibus ſemel mori. 484. 492
10. Irritam quis faciens legem Moyſi. 275
11. Fides eſt ſperandarum ſubſtantia rerum. 282

11. Sine fide impoſsibile eſt placere Deo. 527
11. Oportet accedentẽ ad Deũ, &c. 527
13. Heri,& hodie,&c. 28

Iacobi.

1. Voluntariè genuit nos. 123
1. Beatus vir, qui ſuffert tentationem. 278.329
1. Vnus quis tentatur à concupiſcentia ſua. 308
1. Deus intentator malorũ eſt. 308.
1. Omne gaudium exiſtimate fratres,&c. 327.509
1. Apud quem non eſt tranſmutatio. 457
2. Dæmones credunt,& contremiſcunt. 95
2. Tu credis, quoniam vnus eſt Deus. 282
3. Lingua maledicimus homines. 451
4. Scienti bonum,&c. 547

1. Petri.

1. Renati non ex ſemine. 122
1. Hæreditatem incorruptibilẽ, &c. 134
1. Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum. 221
1. Spiritu ſancto miſſo de cœlo, &c. 247
3. Qui peccatum nõ fecit. 277
3. Quaſi infirmiori vaſculo mulieri impartiẽtes honorẽ. 361
3. Mulieres ſubditæ,&c. 483
4. Vnuſquiſq; ſicut accepit gratiam. 235
5. Aduerſarius veſter diabolus. 266. 293

2. Petri.

1. Habemus firmiorem propheticum ſermonem. 86
2. A quo quis ſuperatus eſt, eius ſeruus eſt. 165. 281
2. Angelis peccantibus non pepercit. 289. 291
2. Nouit Deus pios à tentatione liberare. 278

1. Ioann.

1. Deus lux eſt,&c. 390
1. Si dixerimus,&c. 515
2. Antichriſtus venit. 170
2. Nouiſsima hora eſt. 171
3. Semen ipſius,&c. 122
3. Ab initio diabolus peccat. 139
4. Timor pœnam habet. 287

Iudæ epiſtola.

1. Angelos verò, qui non ſeruauerunt ſuum principatum, &c. vinculis æternis ſub caligine reſeruauit. 139

1. Cum Michael archãgelus cũ diabolo diſputans altercaretur de corpore Moyſi, &c. 175

Apocalyp.

2. Ego ſum alpha, &c. 20.254. 435.447
1. Loquens per angelum ſuum ſeruo ſuo Ioanni,&c. 245
2. Ego ſum ſcrutans corda. 92
2. Vincenti dabo manna,&c. 211.327.335
7. Vidi alterum angelum. 237
12. Neq; locus inuẽtus eſt, &c. 34
12. Factum eſt pręlium magnũ. 131.165.174
12. Væ terræ, & mari. 210
12. Draco magnus. 164.174
12. Deſcendit diabolus ad vos, &c. 275
12. Mulier amicta ſole. 415
18. Quantum glorificat ſe, &c. 287
19. Vide ne feceris, conſeruus tuus ſum. 345
19. Viui miſsi ſunt,&c. 289
20. Miſſus eſt in ſtagnum ignis, &c. 289
20. Cruciabuntur die, ac nocte. 177
20. Et vidi angelum deſcendentem de cœlo,&c. 174.275
21. Menſura hominis, quæ eſt angeli. 127
21. Abſterget Deus omnem lachrymam,&c. 134.269
21. Ecce noua facio omnia.438
21. Lucena eius eſt agnis. 388
22. Ego ſum α. & ω. primus, & nouiſsimus principium & finis. 20.254.435.447
22. Cõſeruus tuus ſum,&c. 435

INDEX

12. Cum Michael archangelus cu diabolo disputans altercare-tur de corpore Moysi, &c. 275

Apocalyps.

2. Ego sum alpha, &c. 20. 274. 431. 444

1. Locutus per angelum suum seruo suo Ioanni, &c. 445

2. Ego sum seruus cordis. 93

3. Vincenti dabo manna, &c. 211. 317. 335

7. Vidi alterum angelum. 439

12. Nec ipse locutus est, &c. 34

12. Factum est proelium magnū. 131. 165. 174

13. Vae terrae & mari. 210

13. Draco magnus. 164. 174

13. Descendit diabolus ad vos, &c. 275

22. Mulier amicta sole. 417

28. O quantum gloriabar, &c. 437

29. Vide ne feceris, conseruus tuus sum. 445

29. Vinum mihi sunt, &c. 389

30. Mittus est in stagnum ignis, &c. 389

30. Cruciabuntur die, ac nocte. 177

30. Et vidi angelum descendentem de caelo, &c. 274-275

31. Mentitur hominis, quae est angeli. 127

31. Absterget Deus omnem lacrymam, &c. 134-369

31. Ecce nova facio omnia. 458

31. Lucerna eius est agnus. 388

32. Ego sum α. & ω. primus, & nouissimus principium & finis. 20. 254-435-447

33. Celerans tuus sum, &c. 435

INDEX LOCVPLE-TISSIMVS RERVM, ET SENtentiarum, quæ in prima parte huius ſecundi libri continentur.

A.

ACTIO agentiũ naturaliũ, cur fuit aliquando impedita. 300

Actus eſt meritorius, nõ ſolus habitus. 539

Actus, vel eſt bonus ex genere, vel moraliter, vel meritoriè, & quid ſit. 182

Actus bonus moraliter vnde elicitur. 186

Actus bonus triplex, & dicitur tripliciter. 182

Actionum noſtrarum prima cauſa. 187

Actio; vt fiat, &c. 71

Adæ cur benedixit Deus, & ſtatim, poſt peccatum, cur ei maledixit? 439. habuit ſciẽtiam boni, & mali ante ligni cõmeſtionẽ, & nõ fuit antea cæcus. 472. 473. & vbi ſormortus, & vnde in paradiſum traslatus, 474. & qua hora peccauit, & fuit eiectus à paradiſo. 476. & an fuerit in ſtatu innocẽtiæ immortalis? 484. & vtrũ à natura, vel à gratia. 486. & non peccando an potuerit mori? 488. & an eius corpus non peccando, potuiſſet per lignum vitæ perpetuari? 489. & quo modo in ſtatu innocentiæ paſsibilis. 493. & an facta fuiſſet tũc ſexuum commiſtio. 494. & non peccante, quales fuiſſent geniti filij. An ſoli electi? 500. & infrà. & quod nã fuit eius primum peccatum. 510. & fuerit ne grauius Heuæ peccato? 512. & qua hora peccauit. 514. & an potuerit peccare venialiter? 514. & peccauerit ex ignorantia? 548. & in plenitudine ſcientiæ creatus. 550. & potuerit ne in cognitione creaturarũ profiſcere, & circa illas decipi, aut falli? 552. nõ vidit diuinam eſſentiam ante peccatum. 553

Adminiſtratio, ſumitur bifariã. 252

Aeternum quid ſignificet. 472

Aeternitas. 28

Aeuum quid, & ex quibus componitur. 25. 27. & quomodo eſt vnũ æuũ omnium æuiternorum. 31

Aeuiternũ. 28. 29. 30. 32.

Affectiones cordis quomodo poſſunt cognoſci. 90

Agens quando poteſt ſuos effectus producere. 10

Agentium naturalium actio cur ali quando impedita. 300

Agens, & patiens, quomodo debẽt ſe contingere. 71

Amor, quo omne ens poteſt amari duplex. 150

Amor naturalis bifariam ſumitur. 108
Amor ſequitur cognitionem. 108
Amoris cauſa ſimilitudo. 110
Amore naturali Angelus, & rationalis creatura magis in ſe, quàm in Deum fertur. 111
Amatur aliquid magis tribus modis. 112. lege verbo dilectio.
Angelus, & anima differunt ſpecie. 22. & quomodo eorum operatio beatifica ſit eiuſdē ſpeciei. 22. & poteſt eſſe in puncto, & quid cauſet in illo. 40. & poteſt per potentiam Dei abſolutam eſſe in pluribus locis adæquatis. 40. & non exiſtit in anima, nec illabitur. 43. & quomodo localiter moueatur. 44. & poteſt continuo motu in loco indiuiſibili moueri. 46. & poteſt ſe ipſum localiter mouere, & moueri per accidens, & in inſtanti. 47. 48. & quomodo moueatur ab extremo in extremū, non tranſeundo per medium. 49
Angelum eſſe eſt de fide. 51. eius definitio. 52. & quomodo immortalis. 53. & eſt imago Dei. 53. 56. & differt eius exiſtētia ab eſſentia. 54. & eius potentia non ſemper eſt in actu, licet poſsit. 56. & varia eius nomina. 60. & cognoſcit ſe per ſuam eſſentiam. 72. & quomodo cognoſcat: alia à ſe. 75. & angeli intelligere, & potentia nō eſt ſua eſſentia. 72. & cognoſcit vnus alium non per eſſentiam, ſed per ſpeciem. 85
Angelus cogitationes, & affectiones quomodo cognoſcere poteſt. 90. & cur dicitur intellectus? 106. & quomodo conueniat ei experientia. 107. & nō poteſt baptiſmum miniſtrare. 201. & eius auditio qd. 240
Angelus, miſſus ad Chriſtum orantem in horto, & ad virginem, ex ſuperioribus fuit. 253. & eius nomen cur omnibus angelicis ſpiritibus conueniat. 255. & eius cuſtodia, & nō cogit bonus ad virtutē, nec malus ad vitia. 259. & diligit ſe ipſum naturali dilectione, & propter ſe. 109. & gratuita ſe propter Deum. 109
Angelus vnus naturali dilectione diligit alium angelū, ſicut ſe ipſum, & hominem ratione animæ, &c. 110. & fertur naturali dilectione magis in ſe, quàm in Deū. 111. & quomodo naturali dilectione diligat angelum ſuperiorem æqualem, & inferiorē. 112. Angeli perfectio eſt, vt in omnem veritatē ex parte intellectus: non autē vt in omne bonum ex parte voluntatis feratur. 114. Angeli dilectio electiua nō eſt reſpectu Dei. 115. & eius peccatum quomodo fuit ex ignorantia. 548. & eius locus adæquatus, & inadæquatus. 37
Angeli fuerunt ſimul cum alijs, & vbi creati, & nominis etymologia. 23. 24. 25. & menſura durationis eorum. 25. & an ſint in loco, & quomodo. 32. 35. & quomodo in pluribus

pluribus locis. 37. & quomodo plures in eodem loco ſimul. 41. & quo pacto poſſunt circa idem corpus, & in eodem loco plures effectus producere. 42. & cur eorum multitudo ad eundem effectum producendum cõſtituitur? 42. & ſunt liberi, & ſemper Deo adminiſtrant. 53

Angeli quomodo dicuntur corporei, vel cõpoſiti. 57. 59. 60. & ſunt omninò immateriales. 60. 61. & eorum compoſitio ex genere, & differentia eſt. 61. & eſt magnus eorum numerus. 61. & plures ſub eadem ſpecie continentur. 67. & habent intellectum agentem, & patibilem. 68. & quas ſpecies intelligibiles habeant. 71. & intelligunt per ſpecies infuſas, & acquiſitas. 76. & quomodo cognoſcunt ſingularia. 77. & eorum cognitio, vna naturalis, & alia ſupernaturalis. 81. & habuerũt in via aliquam ſpeciem, qua Deum cognouerunt. 84. & quomodo futura cognoſcant. 86. & an poſſint cognoſcere myſteria fidei, & gratiæ? 94 98. & an cognoſcant diſcurrendo, &c. verbo cognitio.

Angeli fuerint ne creati beati? 117. & vtrùm in gratia? 120. & quomodo fuit illis gratia ſecundum capacitatem ſuæ naturæ data. 123. & vtrùm boni habuerint præſciẽtiam ſuæ felicitatis, & mali ſui caſus? 124. & potuit Deus malis reuelare ſuum caſum; non tamẽ reuelauit. 125. & boni, nobis peccantibus, non triſtantur, nec mali lætantur. 125. & quomodo potuerũt in pœna, & dolore creari. 126. & non fuerunt creati miſeri. 126. & quomodo fuerunt creati perfecti. 126. & beatitudinẽ, quã habẽt, meruerũt. 127. & prius. 128. & eorum moræ, lege verb. morulæ.

Angeli in primo inſtanti fuerunt æquales. 130. & boni per vnicum actũ dilectionis in Deum ſuã beatitudinem meruerunt. 133. & fuit illis neceſſaria gratia; vt in Deum conuerterentur. 133. & boni, nec peccare, nec ſuam beatitudinem amittere poſſunt? 134. & quã ob cauſam. 135. nec in beatitudine eſſentiali profiſcere poſſunt. 137. & quomodo viribus naturæ poſsũt cognoſcere Deum & Deũ ſuper omnia diligere. 140. & quomodo impeccabiles. 141. & quomodo peccauerunt. 142

Angeli voluntas in principio ſuæ creationis, & eius operationes fuerunt liberæ. 143. 144. & prima angeli operatio. 145. & potuit in primo inſtanti ſuæ creationis peccatum commiſsionis, et omiſsionis cõmittere. 145. 146. et vtrũ peccauerit ante hominis creationem? 147. et potuit appetere æqualitatẽ Dei. 150. et primũ eius peccatũ ſuperbia. 155. 156. et cur nõ exprimitur. 157. 158. et fuit illius peccato annexa inuidia. 158. et nõ fuit ſimul cũ illo, &c. 159. & fuit irremediabile, & irremiſsibile. 160. 177. & non dicitur illud primum

peccatū in Patrē, vel Filium, vel Spiritū ſanctū. 161. & nec primū peccatū, nec ſequēs potuit eſſe veniale. 162. & fuit primus angelus peccās ex ſuperioribus. 163. & nō fuit malus à natura. 164. & primꝰ angelus malus quomodo fuit causa lapſus cæterorū? 164. Angelus per quid mutauit ſtatum? 180

Angeli boni deputantur particularibus virtutibus, vt mali vitijs peculiaribus. 166. & mali de omnibus ordinibus ceciderunt. 172. & inferiores ſimul cum Lucifero nō peccauerunt. 173. pugna angelorū fuit triplex, & de qua materia fuit eorū pugna, ſiue prælij. 174. & 5. & 6. Datum illis fuit breuiſſimū viæ tempus. 180. & tā boni, quàm mali poſſunt cogitationes in animam immittere: nō autem illabi. verbo anima.

Angeli poſt primū peccatū fuerint ne viatores? 180. & tam boni, quā mali poſsūt aſſumere corpus. 191 & quid ſit illud aſſumere. 192. & non informant corpora, neq; hypoſtatice illis vniūtur. 193. & quo modo corporibus vniantur? 194. & cur illa aſſumāt? 194. & an ſint vera corpora? 195. & vtrùm aerea? 195. & qua celeritate mouebuntur. 196. non organizant corpus, & moueant ne corpora naturaliter, & per voluntatem, & intellectum. 197. & non poſſunt omnia corpora pro libito mouere, neq; in corpore opera vitæ exercere. 199. neq; propriè loqui. 201. nec mouēt corpora mōtu progreſsiuo. 202. nec poterūt corpora ſine approximatione prolibito volūtatis imperio mouere. 203. nec generare poſſunt. 203

Angeli boni, & mali quid circa animas poſsint? 211. & poſſunt hominis intellectū illuminare. 211. & cogitationes in intellectum quomodo immittant. 212. non cogūt intellectum ad cogitationes recipiendas. 213. voluntatē quomodo poſſunt immutare? 213. & accendere? 214. angelorum ordō, verbo ordo.

Angelorū nomina, & cur ita vocāt. 225. nō ſunt æquales in donis, etiā angeli eiuſdem ordinis. 227

Angelorum illuminatio verb. illuminatio, & locutio verbo locutio, & cognitio verb. cognitio.

Angelorum auditio quid, & mentaliter, & loqualiter audire. 240. & verb. auditio.

Angeli quando dicuntur aſsiſtētes. 243. 253

Angeli quomodo locuti ſunt in perſona Dei. 244

Angelorū miniſterium ad quid ordinatur? 247. & eorū adminiſtratio ſumitur ſtrictè, vel largè. 252. & miniſtrātes dicūtur etiam ſuo modo aſsiſtere. 252. & aſtātes plures ſunt, quā miniſtrantes; nō eſt tamen certus numerus. 254. & angelis quomodo Chriſtus maior. 253. & an mittantur verb. mittere, & an cuſtodiant verb. cuſtodia.

Angelorū eruditio, ſiue doctrina ad quid

quid ordinetur. 254. & eorũ officium. 258. & quid nõ posſint in intellectu cõiuncto facere, & quibus modis poſſunt illũ mouere. 260. 261. & quomodo volunt oẽs ſaluos fieri. 270. & ſunt voluntati diuinæ omninò conformes. 270. & quid ſignificet eos triſtari, & fiere. 270. & ſunt magis ſoliciti boni pro homine, quàm mali cõtra eundem. 270. & mali ex damnatione hominum maiorem pœnã accidentalem, recipiunt. 271

Angelorũ delectatio, ſiue amor. verbo. amor. Angeli beati non habent amorẽ naturalẽ. 109. angeli naturalem dilectionẽ habuerũt. 108. Angeli boni operantur occultè regulariter, & cur non manifeſtè, & viſibiliter? 344

Anima rationalis ab angelo ſpecie differt. 22. & eius operatio beatifica eſt eiuſdem ſpeciei cum operatione beatifica angeli. 22. Animæ ſolus Deus illabitur. 43. angeli boni, & mali cogitationes in illã immittunt. 43. & quid in eius voluntatem, & intellectũ poſſint verb. angeli.

Anima ſeparata mouetur localiter diffinitiuè. 46. & quomodo ſe conoſcit. 74. Anima rationalis amore naturali magis in ſe, quàm in Deũ fertur. 111. & eius creatio non eſt miraculum. 351

Anima rationalis qd, & diuerſa eius nomina. 452. non conſtat ex materia, & forma, neq; eſt corp⁹. 697 455. an ſit ex traduce? 456. nõ fuit formata prius, quã corpus, nec ſi mul cũ angelis. 458. nec trãſit de corpore in corpus. 458. neq; vna ex alia propagatur. 459. neq; traducitur cũ ſemine creatur à Deo, & quãdo in maribus, & fœminis corpori infundit. 460. eſt forma hominis. 460. eſt imortalis. 461.

An ex dono Dei ſit imortalis? 462

Anima damnati nullo modo poteſt corpori alterius hominis illabi. 205. verb. obſeſſus.

Animæ purgatorij quomodo, quæ apud nos gerunt, ſciant. 242. neq; à dœmonibus, neq; à bonis angelis ibi torquentur. 302. & de lege à purgatorio non exeunt, nec poſſunt nos iuuare, & minus quæ in inferno ſunt. 345

Animæ purè ſenſitiuæ quomodo producãtur, & à quo de potẽtia in actum educantur. 432. 433

Animaliũ triagenera, & quę fuerũt ſeruata in arca Noe. 190. & quomodo eorũ corpora ex quatuor elemẽtis conſtãt, & finis corporis animati. 427. animalia reptilia & aquatilia, & volatilia, &c. cur ita dicta? 429. aĩalia, vel minutiſsima quando fuerunt producta. 429

Aĩalia oĩa homini vſui accõmodata. 430. & cur homini nocent. 430

Annihilare nulla creatura poteſt. 15

Antichriſtus diaboli membrum, & malorum caput. 170

Apparitiones, & factiones mirabiles cui tribuendum. 347

Appetendum quid. 326. 327. & quid non propter aliud. 327

Aquæ ſuper cœlum exiſtentes. 405 406. & de natura illarũ. 407. ad quid factæ. 407. ſuntq; in modũ orbis congregatæ. 408
Aquæ nomẽ varia ſignificat. 406
Aquarũ congregatio quando facta. 409. & ad quid, & quomodo. 410
Aqua quomodo ſumatur, & ſit principiũ generationis animaliũ. 428
Articulus fidei quid. 4. articul⁹ creationis an ſit demonſtrabilis? 5. 6.
Articulorum fidei ſcientia eſt neceſſaria. 522. 531
Arbores infructuoſæ quando productæ. 411
Arbor ſcientiæ boni, & mali. 723
Arbor vitæ. 471. cur ita appellata. 472. & qualis fuit. 473
Aſtronomi, ſiue aſtrologi quomodo cognoſcũt futura naturalia, & quæ à noſtra arbitrij libertate dependent, poſsint ne cognoſcere? 88. 423. 424.
Attributa diuina quomodo perſonis diuinis appropriãtur. 8. 19. 83
Auaritia omniũ malorũ radix. 153

.B.

BEatitudo quid. 154. naturalis, & ſupernaturalis in quo conſiſtat. 117. ſupernaturalis non datur ſine meritis. 127. nõ poteſt ſine gratia acquiri. 133. amitti non poteſt. 118. 134. 189. & quomodo naturaliter ab angelis, & hominibus amatur, & deſideratur. 108
Beati peccare nõ poſsũt, & cur? 134.
Beati non poſſunt ab actu dilectionis Dei ceſſare. 135. 188. & quomodo timent Deum. 137. & nõ poſſunt in beatitudine eſſentiali proficere. 137. & poſt hanc vitam comedendi poteſtatẽ habebũt. 200
Beatificabile duob⁹ modis dicit. 486
Bellorum genera. 174. &. 5. &. 6
Benedictio, ſiue benedicere in bonã & in malam partẽ ſumitur. 438. & diuerſimodè diuerſi benedictionem habent, & ſumitur diuerſimodè. 439. & eſt multiplex, & quomodo à ſanctificatione differt. 441. & cur benedictio prius ſuper producta ex aquis, & ſuper hominem, & inanimata? 440. & vnde orta benedictio rerum, & cur benedicuntur. 441
Benedicitur Deus ab homine, & homo à Deo. 439
Benedixit Deus cur diem ſeptimũ, & non alios dies? 441
Bonum dupliciter ſumitur. 504
Bonum, vel eſt ex genere, vel moraliter, vel meritoriè. 182
Boni ratio in quo cõſiſtat. 142. 235
Bonũ ex integra cauſa. 144. & eius operatio duo deſiderat. 258
Bona, ad quæ naturaliter voluntas inclinatur. 114

.C.

CAecitate percuſsi à Deo. 215
Cœlũ empyreũ verbo empyreũ. Cœlũ dicitur à cœlãdo. 399. an ſit eius motus naturalis, & à quo moueatur. 400. 401. eorũ figura, & numerus. 404
Cœli nomẽ multis modis ſumit. ibi.
Cœli ex natura, nequè naturaliter, neq; violenter mouentur. 405. eorum ornatus. 412. & quomodo agunt

agunt in hæc inferiora. 419. & quando perſe, & per accidens, & ſunt cauſa actuũ humanorũ. 421
Cœlum cryſtallinum. 405. & mouetur motu vniformi, & circulari. 408
Cœlum aqueum. 406
Calamitates quomodo à dæmone excitari poſſunt. 362
Canonica pœna multiplex, & quãdo propter ignorantiam incurritur. 540
Caro bifariam ſumitur. 308. carnis tentatio verbo tentatio.
Cauſa efficiens realiter diſtinguitur à ſuo effectu.
Cauſæ totales eiuſdem effectus plures eſſe non poſſunt. 42
Cauſare conſeruare etiam eſt. 144
Cauſæ naturalis, & liberæ diſcrimen. 187
Cauſa prima noſtrarum actionum eſt concurſus Dei, & non tollit libertatem. 187
Cauſa inferior nõ poteſt aliquid in ſuperiori imprimere. 243
Cauſa cur dicitur ſuperior? 243
Cauſa naturalis quando neceſſariò producit effectum? 396
Cauſa dicitur dupliciter. 419
Cauſa per ſe, & per accidẽs, qd? 520
Chriſti anima imperfectioris ſpeciei eſt, quàm angelus. 96
Chriſtũ dæmones, & phariſæi, quomodo cognouerunt. 99
Chriſti membrũ an poſsit eſſe diaboli membrum? 169
Chrus quomodo maior angelis? 253
Chriſtus non habuit angelũ cuſtodem: ſed miniſtros angelos. 264. & cur angelus in horto fuit illum confortatus? 265. neq; habuit angelum ad exercitium: ſed ad noſtram doctrinam. 265. vulnus lateris eius. 481. & qua hora mortuus fuit. 477
Chori angelorũ verbo ordo. Choris angelorũ intererũt homines. 228
Ciborũ varietas inuẽtio diaboli. 319
Ciuitas tres habet hominum ordines. 223
Coactio dæmonum. 364. & quomodo virtute diuina poſsint cogi. 364. coguntur à bonis, ne noceãt. 365. cogũtur etiam per ſuperiores dæmones quomodo. 365
Cogi an poſsint; vt ſint in annulo, &c. ita vt recedere non valeant? 366. & an ab hominibus, & magis cogi poſsint. 366. 371
Cogitationes quomodo cognoſcantur. 91
Cogitationes malæ nõ omnes à dæmone excitantur. 299. 322
Cognitio quomodo ab obiecto, & potentia producitur. 73. 74. & naturalis, & abſtractiua. 81. & vel eſt confuſa, vel diſtincta, & eadẽ poteſt ſic appellari. 82. Cognitio diſtincta, vel eſt quidditatiua, vel non. 8.
Cognitio matutina, & veſpertina. 84. 101. & matutina dicitur diurna. 102. & quæ illarum ſit præſtãtior. 103. & ſit ne matutina, qua angelus cognoſcit verbum. 104. & matutina poſsit ne dici naturalis. 104

Cognitio diuina duplex. 281
Cognitio naturalis duplex. 282
Cognoſcitur nihil, niſi per ſuum ſimile. 78.85
Cognoſcitur res tribus modis. 81
Cognoſcendi modus angelorum, & beatorum. 105
Comeſtio quid, & qui propriè comedere dicantur. 200
Condimentorum varietas inuentio diaboli. 319
Concurſus vniuerſalis Dei non aufert cauſæ libertatem. 187. & eſt prima cauſa nrārū actionū. 287
Confirmari in gratia, &c. 179
Contẽplationem minuit actio. 246
Continentia quando fuit licita. 499
Cõſeruare eſt quoq; cauſare. 144
Conſulere, quando peccatum. 547
Conuerſio panis in corpus Chriſti. 14.49.
Cõfeſſor an teneatur admonere pœnitentem, ignorantia inuincibili laborantem. 534.545
Conditionalis de actu malo dupliciter poteſt haberi, & quãdo peccatum. 539
Cor ꝑ ſuperiori portione ſumit. 92
Corpora duo, vel plura non poſsūt eſſe in eodem loco. 41
Corpus poteſt angelus aſſumere, & quid illud ſit. 187.191.192
Corpora defunctorum bonorum & malorum cur à putredine reſeruantur, & capilli, & vngues creſcunt. 348
Corpus viuere quid. 199
Creatio quid, & quot modis dicitur. 1.2.8.353. nomen eius non dicitur de tranſubſtantiatione. 4. creationis articulus an poſsit demonſtrari. 5. creationis notitia tribus modis poteſt haberi. 7. & eius principia. 8. creatio trib⁹ diuinis perſonis eſt cõmunis, & vna ſine alia creare non poteſt. 8. & neq; eſt creatio motus, vel mutatio. 10 & eſt ipſemet Deus, & diuina eſſentia. 11. quid ponat in re. 12. creatio formicæ non minorem potẽtiam requirit, quã vniuerſi creatio, neq; minus Dei potentia ibi, quàm, &c. declaratur. 13. rerũ corporalium creatio. 379. creationis ſpiritualis creaturæ cur nõ facta eſt menſio à Moyſe. 397
Creare quid? verbo creatio. Creatur anima rationalis. 3. creari non dicũtur formæ materiales. 3. neq; filius Dei à patre creatur. 4. creare nõ poſſunt homo, & angelus, neq; vnus angelus alium. 3.6. creari idem eſt, quod eſſe creati. 11. creare eſt ſolius Dei proprium. 4.
Creauit Deus de facto mũdum, & in tempore. 4. & vtrùm ab æterno potuerit creari mundus. 15. & quo anni tempore fuit mundus creatus. 17
Creandi poteſtas an poſsit conuenire creaturis. 12
Creaturæ quomodo Deo aſsimilantur. 8. & quod non poſsint annihilari. 15. accidentia an poſsint creari? 18. vtrùm materia creetur. 19. creaturæ perfectio. 21. creaturarum ſtatus. 176. omnes ſunt à Deo.

Deo.379. & propter quid à Deo creatæ.580. & creatura corporalis non eſt in pœnam ſpiritualis creata. 580. creaturarum tria genera.551. creata ne fuerint omnia ſimul. 381

Cuſtodia angelorum de fide eſt, & cur homini data?256.265.& an cõueniat angelo à natura, an à gratia?257. Cuſtodiæ cauſa quomodo angeli mittãtur?257.cuſtodia, vt eſt neceſſaria.258.&eius fines, & effecta.258.259.& datur omnibus viatoribus.261.non datur animabus purgatorij, neq; bonis, neq; malis angelis, neq; animabus damnatis,& durat ſolùm vſq; ad mortem.262. Data etiam fuit primis parẽtibus.262. puero ſtatim: vt à matris vtero ſeparatur, conceditur. 263

Cuſtodientis Angeli effectus.259.& quomodo quælibet anima illum habeat.263.& plures idem homo aliquando habet.263.& Antichriſtus illum habebit.264.& quãdo deſerit cuſtoditum.266. & nõ poteſt circa cuſtoditum negligẽtiã committere.268.& quomodo ex ſalute cuſtoditi illius gaudiũ creſcat.268. & nullum ex dãnatione detrimentum recipiat. 269

.D.

DOemon accenſor, & inuẽtor malarum cogitationum.299 Dœmonibus non eſt credendum, vel quando vera prædicãt. 87.quomodo cognoſcunt futura 87.& quomodo de actib⁹ humanis futuris prædicunt. 89. cur varijs nominibus appellantur : & quæ peccata cõmittere poſſunt. 147.lege verbo Angelus, & diabolus.

Dœmon potuit appetere æqualitatẽ Dei.150.eſt debilis hoſtis.162. idem non tentat in diuerſis locis ſimul tempore.166. caput malorum angelorum, & hominũ peccatorum,& pater, & quomodo. 166.167.168.dœmonis effectus. 259.nocendi voluntatem à ſe; poteſtatem verò à Deo,habet. 332. An liceat eius operavti? 376

Dœmonibus dupliciter aliqua inſunt.166.& cur obſtinati. 179. & quomodo poſſunt demeritoriè operari.184.185. & bonum morale operari,& an retineant liberum arbitrium. 187. non poſſunt habere diſpoſitionẽ ad opus meritorium.187.& ſemper adhærẽt peccato,in quo receſſerunt. 188. & nunquã illis diſplicebit peccatum.188. eorũ voluntas quomodo immobilis. 188. non poſſunt ſuſpendere intellectus, & voluntatis actum.189. & illis nõ obedit materia ad nutum.189. nec poſſunt materiam ex vna forma in aliam tranſmutare. 190. quæ generantur ex putrefactione, & vt arbores tempore hyemis fructũ ferant poſſunt efficere. 190

Dœmones poſſunt aſſumere corpora.191. & nõ informant illa, neq; ad vnitatem ſuppoſiti aſſumunt. 193.& quomodo illis vniũtur.193.

cur illa aſſumunt? & an ſint vera corpora? 194. 195. & an aerea? 195. qua celeritate mouebuntur. 196. Vtrùm aſſumant corpus obſeſſi? 197. non organizant corpus aſſumptum. 196. moueant ne corpora localiter? 197. & vtrùm per voluntatem? &c. 197. & an poſſint omnia corpora, p libito mouere? 198

Dœmones, non poſſunt transfigurati in angelum lucis ſine peccato adorari. 199. nec poſſunt per corpus aſſumptum generare; ita vt verè eorum filius eſſe dicatur. 203. & poſſunt habitare in corporibus obſeſsis, & cur Deus hoc permittat, & in qua parte ſint? 204. 205. & quot modis poſſunt ſenſus deludere. 207. 208. & per varias fallacias. 209. & non fallũt apertè. 209. varia eorum nomina. 210. cur vera aliquando dicũt? 210. cogere non poſſunt intellectum, nec mutare volũtatem, & quomodo illam incendere. 213. 214. naturali dilectione quomodo ſe, & Deum diligant. 112. quomodo appetunt non eſſe. 113. & quomodo poſſunt mira operari. 278.

Dœmones an ſint? 272. illorũ etymologia, & definitio. 273. tãtum poſſunt in rebus, quantum à Deo permittuntur. 6. 279. & qua cognitione in pœnam peccati priuantur. 281. An habeant fidem informem? 282. & quomodo cognitione ſui ſint priuati? 282. & quomodo virtutum cognitione priuantur? & non priuantur cognitione rerum in proprio genere. 283. & quo pacto creſcit eorũ cognitio. 284. verbo, cognitio.

Dœmones cur à tentatione non ceſſant? 283. eorũ pœna vermis. 284. verb. vermis. nec delectationem, nec gaudium habere poſſunt, & quæ ſit cauſa. 283. 286. 287. non omnes ſunt in iſto aere caliginoſo. 289. cur tot in aere caliginoſo permanſerunt? 290. & erunt ibi vſquè ad diem iudicij. 290. & in illo habent ſuum tormentũ. 290. dœmonum ordo, & præſidentia. 292. verbo ordo. Ceſſabit eorum præſidentia, &c. 293. eorum impugnatio verbo impugnatio.

Dœmones vt apparent morientibus, & cur non ab omnibus videtur? 301. 302. nec poſſunt formas introducere. 355. & poſsint ne corpora ex vno loco in alium transferre? 359. & plures mulieres, quã viros fallunt. 360. ſi coercerentur, non poſſent varijs calamitatibus afficere, & quomodo formas, & corpora mutare valeant. 362. & à quibus poſſunt ægritudinibus ſanare. 562. & an poſsint vitã prolongare, & effectus ſine ſemine producere? 362. 363. & an poſsint cogi, & compelli, & expelli. verb. coactio, compulſio, & expulſio.

Decalogi præcepta. verb. præcepta, & verb. ignorantia.

Deceptio vnde emanet. 552

Deliberatio differt à libertate, & eſt

vel plena, vel ſemiplena: & quæ ad meritum, vel demeritum deſi deretur. 144
Deficere, & defectus quid. 139
Defunctorum bonorum, & malorũ corpora cur à corruptione reſeruantur? 348
Delectatio iſtarum rerum quando illicita. 319
Delectatio quid. 283
Demeritum verbo meritum, & eſt triplex, &c. 181
Denominatio debet fieri à nobiliori. 224
Deſperantes cur ſe interimunt? 156. & quomodo appetũt nõ eſſe. 113
Deus non mutatur. 10. Dei infinita virtus, & potentia quomodo differunt. 13. An potuerit communicare creaturis poteſtatem creãdi? 12. & mundum ab æterno creare? 15. An immediatè concurrat cum cauſis ſecundis ad agẽdum? 17. An ſit finis omnium, & agat propter finem. 20. 281. 435. & eſt finis ſui ipſius. 21. & ſolus animæ illabitur. 43. & ſolus omnia extrà ſe ſemper actu intelligit. 75
Deus tribus modis cognoſcitur. 81
Dei clara viſio quid. 83. & Dei cognitio quidditatiua, & diſtincta, quid, &c. 83. 84. Deum diſtinctè vna ſpecie repreſentari eſt impoſsibile. 83. naturaliter, pro iſto ſtatu diſtinctè, & quidditatiuè cognoſci non poteſt? 83. 84. Philoſophi cognouerũt eum diſtinctè quomodo. 85. eius attributa. 83.
Dei eſſentialis differẽtia & conſtitutiua. 83
Deus quomodo dicitur pfectiſsim⁹. 127. peccare nõ põt. 139. 140. eſt finis naturalis, & ſupernaturalis, & quomodo ab angelis viribus naturæ poteſt cognoſci. 140. nõ mouetur ſciendo, nec quicquid intelligit, vult. 198. volũtas Dei idem eſt realiter cũ eius intellectu. 198. An aſsũpſerit corpus, & quomodo locutus fuerit, & apparuerit, tota illa quæſtione. 215. 216. & quomodo locutus eſt per angelos, & prophetas? 244. loquitur angelo, & creaturæ rationali, & quomodo? 244
Deus nõ eſt receptiuus accidẽtium. 243. mittitur dupliciter. 247. dedi pere, & errare facere, quomodo intelligitur? 250. nõ eſt auctor peccati, & mali, & quomodo eſt cauſa? 250. nõ eſt auctor, cuius eſt vltor. 250. quomodo vult omnes ſaluos fieri? 269. quomodo potuit angelus illũ dilectione electiua præ ſe ipſo diligere? 116
Deus intimè, & immediatè in omni operatione operatur. 401. aliquãdo eſt tota cauſa rerum, &c. 401. Deũ aliquid operari, quærere, & quomodo queat ab opere, &c. intelligat. 401. 437. Dei ſimilitudo duplex, & quomodo homo illius particeps eſſe poteſt? 512
Diaboli inuidia reſpectu hominis. 159. Diaboli poteſtas verbo. dæmon, & poteſtas.
Dies creationis rerum, et quomodo intelligendi? 101. Dies naturalis,

ralis, & artificialis. 369. Dies cur dicitur benedictus, vel malus? 441. dies festus cur benedictus? 441
Dignitas quando meritò tollitur.
Differentia essentialis, & constitutiua Dei. 83
Differentia, quæ cõstitutiua, eadẽ distinctiua. 82. & quæ est entis. 184
Dilectionis Dei præceptũ quomodo adimplere possumus? 134. Dilectionis gratuitæ ratio verb. amor.
Dilectio naturalis, & mercenaria, quo pacto differunt? 110
Dilectio naturalis, quæ est finis, & electiua, quæ est mediorum. 113
Dilectio electiua, siue rationalis, est in angelis, non autem electiua respectu Dei. 115
Dilectione electiua quomodo angelus diligat se, & alium angelũ? 116.
Dilectionis naturalis ratio. 117
Distinctionis opus, factũ tribus primis diebus, triplex est. 399
Diuini cur aliqui appellantur? 88
Diuinitatem quomodo potest quis sibi concupiscere? 150
Dolor vnde nascatur. 125. 269
Donum vnũ est altero dignius. 224
Dubitatio in fide, quando non est imputanda? 298

.E.

EBrius, quomodo excusatur à pœna, & culpa. 817
Ecclesiæ ordines, & gradus. 224
Ecclesiæ membrum. 169
Ecclesia quid. 169
Electio voluntatis duplex. 115. 151.
Eligere quid. 115
Eleemosynæ largitio quãdo bona, vel mala? 185
Elementa quomodo sint in mixto. 427. 430.
Empireum cœlũ an sit? 387. ad quid factum, & quale est. 388. vnde dicitur. 388. An influat in hæc inferiora, & quid influat. 389. & fuit materiæ primæ concreatum. 390
Ens naturale quomodo à supernaturali distinguatur? 95
Ens creatum est naturale obiectũ intellectus separati. 95. ens reale qd. 64.
Entia multa supernaturalia sunt naturalibus imperfectiora. 95
Error, siue errare quid, & vnde oriatur. 141. 552
Essentia diuina quomodo tribus diuinis personis communis? 8.
Essentia diuina quomodo sit ratio cognoscendi omnia, & contineat omnia? 75
Essentia, & esse, & operatio in nulla creatura sunt idem. 72
Esse intentionale duplex. 392
Excommunicati cur à dæmone nõ torquentur, sicut in primitiua ecclesia? 317
Excommunicatio quando propter ignorantiam non incurritur. 540. 544. cur imponitur? 540
Existentia Christi in eucharistia supernaturalis est. 95
Exercitium ad quid sit. 265
Exorcismus non semper suum sortitur effectum ad expellendos dœmones,

mones,& cur non expelluntur? 368.571.& quid, & quotuplex ſit. 370.& modus.371.
Expelli, & coerceri an poſsint dœmones ſignis?&c.367. & cur non poſsint ſemper. 368.369
Expelli quomodo poſſunt dœmones ab eccleſia, & eius miniſtris? 371.& modi quibus expelluntur. 374

.F.

FActiones mirabiles cui tribuendæ. 346
Faſcinatio puerorum cui tribuenda. 346
Feſta cur accepit eccleſia ſecundum ſolem potius,quàm ſecundum lunam,& Iudæi ſecūdum lunā. 415
Fidei articulus, & propoſitio de fide.4. Fidei non ſunt, quæ obiter in concilijs tractantur.57. Fides quomodo efficitur,&eſt ſuperna turalis.95. Fidei dubitatio quādo non imputatur ad peccatū. 298
Fidei ignorantia quando non imputatur.526.& quomodo de lege acquiritur.528.& ſine illa explicita poteſt quis iuſtificari,ſed non ſaluari.527.inuincibilem fidei ignorantiam nō habēt Sarraceni.530
Filij nati fuiſſent in ſtatu innocētiæ cum iuſtitia originali, & quomodo in illos tranſfuſa,&quo pacto fuiſſent geniti cum ſcientia. 500. 1.2.3.lege verb.prolis,&ver.Adā.
Finis rerum verb.Deus.Fine quādo aliquis fruſtratur. 270
Finis conſecutio,quādo operatione naturali,& quando merito comparatur.128. Finis à medio,&c. 128. Finis rationalis, ſiue intellectualis duplex,naturalis, & ſupernaturalis.139. Finis ſupernaturalis eſt homini, & angelo improportionatus.140.Finis naturalis, & ſupernaturalis dicitur Deus. 140. Fines plures poſſunt eiuſdē rei eſſe. 380. 434
Finis gratia operamurdupliciter.381
Finis duplex. 434
Firmamentum ſecunda die factum. 613.& eſt cœlū.398. eius materia, & figura,& motus.399. 400. Diuidit aquas ab aquis, & vnde dictum.405.& ſumitur pro omnibus cœlis, in quibus ſunt etiam planetæ. 412
Fomes peccati nec in Chriſto,nec in Virgine ſanctiſsima fuit. 277
Fœmina verb. mulier.
Formas, nec boni, nec mali angeli, introducere poſſunt. 35 .361
Fruſtratur quis quando ſuo fine, & deſiderio. 270
Futurarum rerum genera. 86
Futura quomodo à ſolo Deo cognoſcuntur.86.& à malis, & bonis angelis.87. & quomodo ſciri poſſunt. 424
Furti inueſtigatio per aſtrologiam caſtigatur. 425

.G.

GLadij actio cur in bonos non impediebatur? 300
Gloria in via nūquā eſt principium naturale. 82
Gratia ſumma eſt creabilis. 79
Gratia in via nunquàm eſt principium

pium naturale. 82
Gratia liberè à Deo datur. 123. Gratiam, vt homo conſequatur, quid facere debet. 527

.H.

HAbetur aliquid vel formaliter, vel virtualiter. 419
Habitus ſolus non eſt meritorius. 539
Hæreſes confutãtur. 7. 12. 14. 51. 124. 126. 133. 164. 177. 194. 206. 221. 222. 250. 251. 268. 291. 319. 346. 357. 371. 379. 380. 386. 403. 438. 443. 447. 448. 455. 456. 457. 458. 460. 461 463. 466. 472. 473. 479. 488. 489 495
Hæreticum quid ſit. 57
Hebræi idiomatis dignitas. 333
Hierarchia quid, & quotuplex. 218. 219. 222. & habet plures ordines. 222. & vtrùm ad illam homines peccatores pertineant. 220
Hierarchia quomodo in diuinis perſonis ponatur. 221
Homo non dependet à libero dæmonis arbitrio. 162. & cur ei datũ fuit breue, & longũ viæ tempus. 180. & fuerunt creati ad reparandum angelorum choros, ad quos aſſumuntur. 228. & quomodo. 231
Homines quot ſaluabuntur. 230
Hominis diuerſi ſtatus, & ſtudia, &c. 113. 484
Homines, qui inter res intellectuales infimæ ſunt naturæ, non in omnem veritatẽ, nec in omne bonum feruntur. 114
Homo cur pelliceas tunicas meruit, & eius honor, & decus. 332
Homo vetus, & nouus. 456
Homo ad imaginem Dei factus. 53. 442. & an poſsit dici imago Dei? 444. & inſit ei naturaliter imago Dei? 445
Homo mundus paruus. 442
Homo nõ fuit in paradiſo creatus.
Hominis productio quatuor modis facta eſt. 474. præſtat multum cœlis, & reliquis creaturis inferioribus. 434
Homo ſolus agnoſcit ſe, & cur vltimò creatus? 434. & quomodo eſt finis rerum omnium. 434. homini quomodo fuerunt in diuerſis ſtatibus ordinata animalia. 435
Heua à ſolo Deo immediatè formata fuit, & in paradiſo. 477. & cur ex viro, & non ex limo terræ, & cur ex ea non eſt vir factus. 478. & ex coſta Adæ. 479. & non ex ſola coſta. 480. & non fuit ſecundum rationẽ ſeminalem formata. 481. & cur ex dormiente Adã? 481. & cur non ex capite, &c. 482
Humilitas tentationem vincens augetur. 329
Humor duplex. 428

.I.

IEiunium ſoluens, quando non peccat. 544
Idiomatis Hebræi dignitas. 333
Ignorãtia peccata omnia nutrit. 515
Ignorantia repleta eſt terra. 515
Ignorantiæ diuiſiones variæ, & definitiones. 141. & infrà. &. 523. quã do eſt cauſa peccati. 520. & quando eſt peccatum. 312. 522. & quomodo à neſcientia differt. 523. vt vin-

vincatur quid ab ignorante faciendum. 524. Vnde habet, quòd sit peccatum. 524
Ignorantia inuincibilis non tollit obligationem seruandi legem: excusat tamen. 525. nec mutat naturã actus. 526. an possit fidelis habere illã de articulis fidei. 531. potest illam habere aliquarum propositionum, quarum oppositæ sunt tanquàm de fide. 531.
Ignorantiæ articulorũ fidei, & Christi relegandæ causa quid est ab homine præstandum. 527
Ignorantia an possit haberi præceptorum naturalium, siue decalogi? 531
Ignorantia an detur iuris positiui? 534
Ignorantia culpabilis possit ne virtute pœnitentiæ inculpabilis fieri. 535
Ignorantia quando excusat omninò à peccato. 536. & tãtum habet excusationis à culpa, quantum habet inuoluntarij. 536
Ignorantia cõcomitans quando excuset à peccato. 538. & quando minuit peccatum. 541. & differt ab obiecto, & sumit ab illo speciem. 542
Ignorantia an sit omnium peccatorum causa. 547. & præsupponit culpam. 161
Ignorantia laborans an sit docẽdus. 545. & an liceat consulere ignorãti, vt operetur iuxta ignorãtiam, quam habet? 545. & inuincibiliter ignorans an sit à cõfessore admonendus? 534
Ignoranter peccare, & ex ignorãtia peccare differunt. 536
Illapsus quid, & quotuplex. 43
Illuminatio, & illuminare quid, & quotuplex. 233. 234. 235
Illuminatio est superior ad locutionem. 235
Illuminantur angeli inferiores à superioribus. 233. 254
Illuminat angelus superior quid, & quomodo. 235. 236
Illuminari de lege nõ possunt superiores angeli ab inferioribus. 236
Illusio verb. magi, sensus, dœmon.
Imaginis perfectio. 21. Imago Dei. 53. Angelis, & hominibus inest. 445. & in angelo perfectius, & cõsideratur dupliciter. 446. estq; etiam in fœmina. 446. In quibus constituitur. 446. 450. & quomodo ineſt corpori. 447. & quomodo à similitudine differt. 448. 449. quot modis accipitur. 450. 451. Quomodo per peccatũ amittitur. 450. verb. homo.
Immortale dicitur bifariã. 473. 461
Immortalitas primi hominis in statu innocentiæ quomodo ab immortalitate Christi, & sanctorum differt. 492
Impossibile an possit velli. verbo velle.
Impugnatio quando à dæmone, vel à Deo, & eius ordo. 293. cur Deus illam permittit, & causæ impugnationis dæmonum. 293. 294. & quibus modis impugnant. 296. verbo tentatio.

Impugnandi poteſtas maior malis hominibus eſt conceſſa. 299
Impugnantur boni magis ab agẽte libero, quàm naturali. 299
Impugnationum, & tentationũ dœmonum quot ſint ſpecies. 301
Impugnantur morientes à dœmonibus, & quando grauius, & quomodo apparent. 302.303
Impugnatio mentis tẽtatio dicitur. 310.332
Incarnationis myſterium an angelis notum? 94. & quot modis cognoſcitur. 97
Inconſideratio, ſiue inconſiderare quid. 142
Indiuiduationis principium. 135
Infernus etiam ſepulturam ſignificat. 138
Infirmitates quomodo à dœmonibus effici poſſunt. 362
Infirmitas preſupponit culpam. 161
Iniurias nolens remittere, quando tentat Deum. 312
Inſpirare quid. 453
Inſufflare quid. 453
Intellectus agentis, & patibilis officia, & quomodo ſint idem. 68. 69.
Intellectus nihil cognoſcit, niſi per ſuum ſimile. 71
Intellectus coniuncti, & ſeparati obiectum. 95
Intellectus actio quando minuitur. 246
Intellectus hominis non poteſt eleuari ab angelo ad cognoſcendum obiectum ſupernaturale, vel occultum ſub terra. 261
Intellectui coniuncto non angelus ſpeciem imprimere, vel notitiam dare poteſt. 260. & quibus modis poteſt ab angelo moueri. 261. & eius modus operandi eſt contrarius modo operandi voluntatis. 114.
Intellectio duplex. 152
Intentionale duplex. 392
Intentio ad quid pertinet.
Inuidia pedisequa ſuperbiæ. 158. & reſpectu cuius, & vnde naſcatur. 159. & comes ſuperbiæ. 335
Inuidia diaboli fuit reſpectu hominis. 159
Irregularitas quid, & quando incurritur. 540
Irremediabile quid. 160. 177
Irremiſsibile quid. 160
Iudicium practicum quid. 151
Iuramentum ab infideli quomodo licet ſine peccato petere. 378
Iuris naturæ dicitur aliquid eſſe tribus modis. 531
Iuris poſitiui, & naturalis an detur ignorãtia inuincibilis? verb. ignorantia.
Iuſtitia originalis erat naturalis. 81. & cur homini data. 141. verb. originalis.
Iuſti cur vexantur à dœmonibus, & aliquando vincuntur. 271.
Iuſtus iuſtitia fidei, & iuſtitia morali. 524
Iuſtificari poteſt aliquis ſine fide explicita, poſt ſufficientem euãgelij promulgationem, non autem ſaluari. 527
Iuſtitia publica quid. 356

La-

.L.

LAmiæ, ſiue ſtriges aliquando à dœmonibus tranſportantur. 360
Lex communis propter vnum mutari non debet. 294. legis naturæ dicitur aliquid eſſe trifariam. 531.
Libera voluntas cur? 187
Liberum arbitrium quid, & quomodo eſt cauſa noſtrarum actionum. 187
Libertas triplex. 136. & quomodo â deliberatione differt. 144. & quò ad exercitium. 145
Libertas arbitrij hominis. 162
Liberum arbitrium ad quid mouetur à gratia. 110
Lignorum paradiſi genera. 471
Loco aliquid continetur duplici ter. 33
Loci proprietates. 33
Locus pœnalis animarum, & dœmonum. verb. pœna localis.
Lucifer quomodo fuit cauſa lapſus cæterorum angelorum, & an præſit cæteris? 164. 165. & an ſit caput malorum angelorum, & hominum, & vna perſona cum illis. 94. fuerit ne maius eius peccatum peccato aliorum. 176
Locutio quid, & qui propriè loquantur. 201. & quæ illi in communi, & in particulari competunt. 236
Locutio eſt inter angelos. 236. & de quibus eſt, & propriè. 237. 238.
Locutio mentalis quid, & quotuplex. 238
Locutio vocalis quid. ibidem
Loquuntur Angeli inferiores ſuperioribus. 242. & loquuntur ſibi inuicem quomodo. 239. & poteſt vnus Angelus alteri loqui, quin circunſtantes audiant. 242.
Loquitur Angelus Deo quomodo. 243.
Loquitur Deus rationali creaturæ, & quomodo. 244. 245
Loquuntur angeli bifariam in perſona Dei. 245
Lumen quid. 393. & poteſt videri. 394. & an ſit corpus? 391
Luminaria cœli quomodo dicuntur quarta die facta. 395. & ex qua materia facta. 413. & cur facta, & vtilitates, quæ ex illis emanant. 413. & cur plura in vltima ſphera. 416. & quo pacto ſint in ſigna, & de eorum motu. 417. & quomodo agunt in hæc inferiora. 419. & ſint cauſa actuum humanorũ. 421. verbo. ſidera.
Luna habet dominium ſuper humidum. 375
Luna cur luminare magnum nominatur, & fuit in ſigna, & tempora. 414
Lux quid, & quotuplex. 390
Lux, ſiue lumen an ſit corpus. 391. an ſit forma ſubſtantialis? 392.
An ſit qualitas realis, vel intentionalis? 392
Lux conuenienter fuit prima die facta. 394.

cta.394.& lux illa erat ſolis.394. & diem, & noctē quomodo efficiebat.365.& cur non vndiq; illuminat,& vbi facta fuit. 396.397

.M.

MAgia, ſiue ars magica eſt,& quid nomen importet, & quid ſit.336.337.Magia naturalis quid.337.Magia non naturalis.338.& cur illā Deus permittit?339. An ſit aliqua magia pia. 344

Magorum opera qualia ſint.339. & quæ vera,& quæ naturalia. 340. 341.& quādo opera diaboli facta. 342.& an ſint ad Deum referenda? 343

Magorum operum an ſint patroni boni angeli? 343

Magorum operibus nō ſe immiſcēt animæ,nec beatæ, nec in purgatorio exiſtētes nec in inferno.345

Magorum miracula fuerint ne vera?349.lege verb. miraculum.

Magi, miracula faciendo,quid præſtant. 352

Magorum mirabilia, & deluſiones quibus modis fiant. 357.358

Magi an poſſint virtute dęmonum corpora ex vno loco in aliū trāſferre.359. & eadem virtute quomodo formas, & res immutare. 361.& effectus ſiue formas producere.363. nec poſsūt corpus humanū formare,vel coagulare. 364

Magi an poſſint dæmones cogere. 364.365

Magorum vis,& efficatia in quo eſt ſita. 373

Magi opera nō licet vti.376.377.neque bona fide licet. 378

Magi, quando mortaliter maleficia deſtruentes peccant. 376

Malefici opera vti & maleficium deſtruere, &c.verb.magi.

Malitia præſupponit culpam. 161

Malū triplex, & dicitur dupliciter vnumquodq;. 182

Mali quomodo Deus eſt cauſa. 251

Mali fugiendi. 327

Malū ex ſe nullo modo poteſt fieri bonum. 376

Maledictione varij variē replēt. 439

Maria ſanctiſsima ſuperomnes choros aſſumpta. 232

Martyres offerentes ſe tormētis nō tentabant Deum.312. & cur ſemper actione gladij moriebāt. 300

Martius fuit principiū mūdi. 442

Materia prima quomodo poteſt eſſe ſine forma. 384. & quomodo eſt eadem rerum omnium. 385

Matrimonij fructus cur non habetur. 498

Medici quando obſeruantes motus cœlorum, &c.non peccant. 424

Mediorū,quæ ſunt ad finē, ratio ex fine ſumitur. 247

Membrū diaboli, & Chriſti, nemo ſimul eſſe poteſt: bene tamen ecclęſiæ,& diaboli. 169

Membrum eccleſiæ. 169

Membrum Chriſti poteſt fieri mēbrum diaboli. 169

Memoria idem,quod intellectus cū ſpecie. 309

Menſura triplex.26.Menſura durationis triplex,æuū, æternitas, & tempus.

tempus. 62. Mensura est notior mensurato, & debet esse inter illa proportio, & distinctio. 27
Meritum nõ sine gratia. 133. & quod est merẽdi tẽpus. 138. & includit libertatẽ arbitrij, & maiorẽ deliberationẽ, & est ex ĩtegra causa. 144
Meritũ, & demeritũ circa cõditionẽ absolutam, & cõditionatam. 149
Merẽdi principiũ principale, & partiale. 184. & dispositio illius vnde. 185. Meriti efficacia. 231
Meritũ hominis potest esse efficacius merito angelorum. 231
Meritorius nõ est solus habitus: sed actus. 539
Metalla cur magis in vno loco, quã in alio abundant. 420
Metus carceris. 288
Mineralia cur in vno loco magis, quã in alio abũdant. 420. & cur non meminit Moyses eorum, & lapidum, & aliorum. 412
Mirabiles factiones, & operationes cui tribuendæ. 346
Mirabile quomodo idem, quod signum, & virtus. 351
Mirabilia quæ dicantur. 401
Miraculum quid. 351. & quod dẽmõ à se ipso facere nõ potest. 279. & miraculi nomen quid significet. 349. & quot modis dicat, & quomodo bona à malis miraculis differant. 349
Miraculi faciendi duplex modus, & quæ vera miracula. 545. Miraculum non est animæ creatio. 351
Miracula vera, & propria, magi efficere non possunt. 351. 352
Miracula quomodo possũt boni, & mali angeli, & homines etiam mali efficere. 353
Miraculi faciẽdi potestas cur nõ datur bonis, sicut malis? 354
Miracula non possunt angeli boni, nec mali homines circa res oẽs indifferẽter facere, & quãdo fiũt, & quomodo à bonis, & malis. 355 356. 371. Miseria quid. 126
Misteria fidei, & gratiæ quomodo possint ab angelo, & anima cognosci. 94. 98
Mittuntur angeli in nostrum ministerium. 245. non minuit missio eorum cõtemplationem. 246. & mittuntur dupliciter. 248. & mittuntur etiam aliquando mali angeli à Deo. 249
Mitti dicitur quod ab alio procedit quomodo. 249
Mittuntur oẽs angeli, tã inferiores, quã superiores. 251. & vnus angelus alium mittit quomodo. 246
Mittuntur omnes ad singula officia quomodo, & ad illuminãdũ, purgãdũ, &c. 255. 257. & mittũtur nouum locum acquirendo, &c. 257
Missionis nomen cõmune est Filio & Spiritui sancto, & angelis; sed æquiuocè dicitur. 247
Missionis varias diuisiones. 252
Missionis angelorum finis. 254
Missus est Filius à Patre quomodò. 247. 257
Mortale varijs modis dicitur. 484
Mortalitas Adæ ãte peccatũ, & quo modo â nostra distinguebat. 492
Morti quomodò homo subiectus.

484.& vnde eueniat. 469.485
Morientibus vtrũ dæmones appareant?302.& quomodo.303.& cur nõ ab eis astantibus videt. 303
Mortuorum corpora, tam bonorũ, quàm malorum, cur à corruptione reseruantur? 348
Morulæ angelorũ fuerũt æquales, & partes temporis nostri. 130. & sunt necessariò ponẽdæ, & est temerarium illas negare. 132
Motꝰ localis qd. 45.& successiuꝰ. 46
Motus primo primus. 91
Motus progressiuus à quo sit. 202
Motus naturalis quid. 400
Mulierum ornatus varius diaboli inuentio. 319
Mulieres plures falluntur à dæmone, quàm viri, & cur, & proniores, ad libidinem, & cur in ecclesia non docent? 360
Mũdũ relinquentium status. 314
Mundus qua hora incœpit. 442

.N.

NAtura an sit ex se singularis? 63.& quomodo cõmunis. 64
Natura nec facit aliquid frustrà, nec per plura, quod potest per pauciora. 416
Natura duobus modis sumitur. 282
Naturale dicitur bifariã. 81.104.282
Naturaliter inesse quæ dicãtur. 445
Negligẽtia dicitur volita duobꝰ modis. 536
Nescientia quid. 524
Notitia quomodo ab obiecto, & potentia producitur. 73.74
Notitia quidditatiua. 83.84
Notitia duplex apprehensiua, & iudicatiua, siue practica. 151.152
Notitia, qua quis loquitur sibi, dicitur verbum. 239
Notitia intuitiua quid. 241
Numerus electorum incertus. 230

.O.

OBseruare tẽpus, & alia, quãdo superstitio. 419. & inf.
Obsesso, dicenti se animam alicuius defuncti esse non est credendum. 206. etiam si dicat, quæ illa gesit in vita. 207
Obstinationis causa. 179.& quid sit. 188
Operatio causæ liberæ, quæ sit libera. 143
Opus distinctionis, & ornatus quo modo differũt, & est triplex. 412
Operum Dei completio quomodo diei septimo debet adscribi. 437
Orans quando peccat. 142
Ordo angelorum quid. 223
Ordo duplex triumphantis, & militantis ecclesiæ. 223
Ordines angelorum cur ita nominantur? 224
Ordines angelorum quando fuerũt distincti. 226
Ordines angelorum quomodo post diem iudicij manebunt? 227
Ordo inferior à superiori donis vincitur. 224
Ordo necessarius. 223
Ordo decimus non est ex hominibus constituendus. 229
Ordinis ratio, & perfectio à fine. 292
Originale peccatum quomodo remissibile, & remediabile. 160. & quid sit. 500

Originalis iuſtitia, & ei⁹ effect⁹. 500
Ornatus triplex. 412
Ornatus cœli. 412
Ornatus aquæ, & aeris. 426
Ornatus terræ. 429

.P.

PAradiſus, terreſtris an ſit locus in terra corporeus? 464. variæ paradiſi ſignificationes. 464. fuit in certo loco in parte Orientali ſitus. 466. nō fuit aquis diluui deſtructus. 499. fuit locus habitationi hominum conueniētiſsimus. 469. non habitauerunt ibi animalia bruta. 470. & cur fuit homo in eo poſitus? 470. & amœnitas aquarum illius. 474. in illum qui fuerunt translati. 474. & cur? 476
Paſsio tripliciter ſumitur. 493
Peccatum quid. 525. & quando dicitur eſſe grauius. 513. 541. peccati principium. 135. peccare quid. 139 143. peccare non poteſt ſola diuina voluntas. 139. peccabilis eſt omnis creatura quomodo. 140.
Peccare contingit per electionē boni, & mali quomodo.
Peccati pœnæ. 142
Peccati cauſa eſt deficiens. 143. Peccatum omiſsionis, & commiſsionis quid. 146. & quando in rebus ſpiritualibus inuenitur. 148
Peccatum primi angeli ſuperbia, & irremediabile. 155. 160. 330. nō potuit eſſe veniale. 162
Peccati primi hominis grauitas. 157
Peccatum originale, & actuale remediabile. 160. 161
Peccare poteſt homo ſine dœmonis ſuggeſtione. 162. 322. Peccatū dœmonis quomodo eſt aliorū peccatorum cauſa. 162. peccata, quibus dœmon, tanquàm medijs vtitur. 297. verb. angelus de peccato angelorum.
Peccatum in Spiritū ſanctum cur irremiſsibile, & quid ſit peccatū in Patrem, & filium. 161
Peccati venialis origo. 162
Peccatores membra diaboli, & filij, & miniſtri. 167. & in peccato exiſtētes quo modo ſunt hierarchiæ angelorum. 220. & dicitur dupliciter. 225
Peccat, qui petit, quod ſine peccato fieri nequit. 378
Peccatum primi hominis an fuerit veniale? verbo, Adam.
Peccatum ex ignorantia quomodo volitum, & quid peccare ignotāter, & ex ignorantia. 536. & vtrùm omne peccatū procedat ex ignorantia. 547
Peccatum tantum habet malitiæ, quantum voluntarij. 536
Perfectum aliquid eſſe dicitur trib⁹ modis. 126
Perfectiones alicui tribus modis attribuuntur. 224. & quomodo eædē perfectiones in inferioribus, & in ſuperioribus reperiantur. 224
Plātarū productio quādo facta. 416
Pœna præſupponit culpam, & quādo ſine illa infligitur. 126
Pœna localis dœmonū quotuplex, & locus pœnalis. 288. & quomodo omnibus communis. 288

Pœna vna grauior altera tribus modis. 285. pœna damni, & sensus. 285. pœna vermis simul pro omnibus peccatis puniuntur. 286
Pœna canonica multiplex & quãdo ꝓpter ignorãtiã nõ incurrit. 540
Potentia omnis à subiecto. 73. & est triplex. 184
Potentia eò magis delectatur, quò faciliùs suum actũ exercet. 495
Potestas dœmonis, quomodo, & quando magis ligata, & quid est esse ligatã. 275. 278. ligatur à Deo, ab angelis, & hominibus. 276. & quomodo ligata circa aliquã personam. 277. est quoq; ligata circa corpora humana, & circa res corporales. 279. & quomodo sit circa bonos, & malos. 281
Potestas duplex, & quomodo vna creatura potentior alia. 356
Præceptũ dilectionis Dei super oĩa quomodo adĩplere possum⁹. 134
Præceptum sumitur aliquando pro permissione. 249
Præceptorũ decalogi, & ecclesiæ, & eorũ, quæ ad propriũ statũ pertinẽt, scientia est necessaria. 523
Præcepta decalogi vnde colligũt. 532
Præceptorũ decalogi, siue naturaliũ; an possit haberi ignorantia? 532
Prædicatoris sermo ad quid ordinetur, & quid efficere debet. 255
Prælatio est inter malos ãgelos. 165
Præliorum genera, & triplex angelorum prælium. 174. 175. verb. angelus.
Prælati, episcopi, parochi, iudices, &c. quæ tenentur scire. 523. & vocantur iumenta. 799
Præmium non datur, nisi præcedẽte merito. 118
Præmium ex merito habere perfectius est, quàm sine illo. 127
Præscit⁹ quomodo nõ cõuertet. 179
Præstigium quid. 358
Principatus partes. 218
Principium productiuũ actionis. 8
Principium naturale dicitur duob⁹ modis. 81
Principia vniuersalissima, ex quib⁹ præcepta naturalia, siue decalogi colliguntur. 531
Prius natura quid. 386
Prodigium quomodo à signo, & virtute distinguatur. 351
Productarum rerum per successionem differentia. 431
Prophetæ quomodo, & quãdo prophetabant. 371
Propositio de fide. 4
Propositio logica dupliciter est impossibilis. 184
Proximi adiuuandi causa non licet malum facere. 377. & quæ illius causa vitanda. 545
Publica iustitia quid. 356

.Q.

Quantitas triplex. 26
Quantitas successiua duplex. 27

.R.

REgulæ declarãdi scripturã. 382
Religiosi dissimiliter tentantur. 314
Res propter quos fines fiunt. 413
Ratio seminalis, causalis, & primordialis, & obedientialis, quomodo differant. 431

Sacra-

.S.

Sacramentū quomodo licet petere ab exiſtēte in mortali. 378
Sāguis occiſi cur manat ad preſentiam occiſoris. 349
Sanitas an poſsit à dœmonibus reſtitui? 362
Sapientes vocantur volatilia. 529
Sarraceni non habent ignorantiam inuincibilem fidei. 530
Scientia de quibus eſt, & quorū nō eſt. 64. 124. & quæ neceſſaria. 522 523. & quomodo. 524
Sciendi curioſitas reprimitur. 398
Scripturæ ſacræ modus loquēdi. 383 & quomodo interpretanda. 120
Seminalis ratio quæ. 481
Senectus vnde emanat. 471
Sententia communis quanti facienda. 479
Senſus quot modis à dœmonibus illuduntur. 207. 8. 9
Sēſus compoſitus quid requirat. 185
Senſus feneſtræ aīæ, & ſeruandi. 320
Senſus, per quē primò intrauit peccatum eſt porta, per quam intrat vita. 331
Senſus quando non fallitur. 358
Sepultura dicitur etiā infernus. 138
Serpens quomodo callidior, & prudentior cæteris animātibus. 332
Serpentis locutio fuit formata à dœmone. 333
Sidera ſunt cauſæ quomodo horum inferiorum. 417. verb luminaria.
Signum quid & quomodo ſit idē, quod mirabile, & virtus, & quomodo à prodigio, & virtute diſtinguatur. 192. 351. ſigni duplex vſus. 417
Similitudo quid, & in quibus conſiſtat. 79. 449
Similitudo Dei duplex, æquiparantiæ, & ſimilitudinis, & huius quo modo homo ſit particeps. 512
Singularitas non eſt de quidditate ſubſtantiæ materialis. 63
Sœculum relinquētium ſtatus. 314
Somnia, & apparitiones vnde oriantur, & non imputantur. 298
Speciesſimilitudo obiecti eſt. 78. 80
Species non plura repræſentat ratione perfectioris potētiæ, in qua eſt. 79
Species intelligibiles ſunt neceſſariò ponendæ. 70
Spinæ, quando fuerunt productæ, & cur generantur? 411
Spiritus aliquando rem corpoream ſignificat. 57
Status triplex cuiuſcunq, creaturæ. 178. 484. & quid ſit. 178
Status viatorum, beatorum, & damnatorum quid. 178
Status recedentium à ſæculo. 314
Stellæ, aliæ fixæ, aliæ erraticæ, & quomodo mouentur. 415
Striges ſiue lamiæ aliquando à dœmonibus tranſportantur. 359
Subſtantia materialis non includit ſingularitatem. 63
Superbia quid, & quotuplex, & eius ſpecies. 155
Superbia primum angeli peccatū, cui annexa eſt inuidia. 156. 158. 171
Superbiæ comes inuidia. 335
Superbi proprietas eſt nulli ſubeſſe. 171

Superfluum aborret natura. 42
Superstitio quãdo cõmittitur. 354
Superstitiosum opus quomodo dignoscitur. 342

.T.

TEmerarius quis sit. 58.144
Tempestates, & calamitates quomodo dœmones excitare possunt, & quomodo subito excitantur. 203.362
Temporis obseruatio quando superstitiosa. 424
Tentatio siue tentare quid, & quot modis fiat. 304. 305. 508. 509. & cur à Deo permittitur. 290. 294. 335
Tentatio vna interior, & alia exterior. 277. & eius causæ. 294. & quid sit propriè tentare. 310. 313.
Tentationis origo. 312. tentationis species, differentiæ, & modi. 318. eius medium accõmodatius mulier est. 319. & perfectio, &c. 310. dicitur duobus modis maior. 316
Tẽtatio quomodo per imaginationem fiat. 320. & an sine peccato. 321. & an cedat ad vtilitatem, & profectum bonorum? 321. & tres eius gradus. 323. eius remedia. 329. & vt vincatur. 329. ordo illius idẽ, qui in primis parentibus est. & sit in deserto præcipuè. 315
Tentat simul in diuersis locis non idem dœmon. 166. tentandi dœmonis potestas quomodo ligata. 275. 276. & tentat nunc periculosius. 276. & quomodo tentat, iam victus, vincentem, & alium. 276. 277. & quam personam non potest dœmon tentare, & qua tentatione. 277
Tentant dœmones quibus modis. 296. & quando grauius tentãt. 303 & qui ex dœmonibus tentent, & quis eorum finis, & intentio. 326. & quomodo tentatio dœmonis est causa omnis peccati. 306
Tẽtare semper anhelat diabolus, & quare aliquando à tentatione cessat. & quando magis eius appetitus ad tentandum crescit. 307. 317. & qua parte magis tentat. 314 & non est ei omninò libera tentandi potestas contra excommunicatos, &c. 317
Tentat dœmon noua signa faciẽdo, & virtute lapidum & herbarum. 318. 319. & per sensus, præsertim per visum, & gustum, & per vim imaginatiuam. 320. neq; omnes cogitationes, tentationes à dœmone excitãtur. 322. Diabolus à muliere tentationẽ incepit. 334. motiuum tentationis illius. 372. Dœmonis tentatio quomodo appetenda. 326
Tentant mundus, caro, & diabolus, quomodo. 310
Tentat Deus cur. 307. & tentatio ab eo facta est appetenda. 326
Tentat mundus. 309. & eius tentatio non est appetenda. 328
Tentat caro, & quomodo, & an possit sine peccato eius tentatio fieri. 323. 324. & quare est magis cũ peccato, quã dœmonis tentatio? 324
Tentatio à carne, vel ab hoste dupliciter fit. 308

Tentatio carnis quando poteſt à tẽtatione diaboli ſeparari. 309
Tentatio carnis vnde oritur. 309. & quando illi difficilius quàm tentationi dœmonis reſiſtitur. 325. & quæ illarum excedit. 326. non appetenda, & quæ appetenda, & à quibus, & quando eſt peccatum illam appetere. 327. & infrà.
Tentativus homo alium. 310
Tentat quis Deum, & quot modis. 311. & quando non peccat tentans Deum, & Deum tentare peccatum religioni oppoſitum eſt. 312
Tentatur homo cur? 276. & eſt ſolius hominis propriũ tentari. 313
Tentatus eſt Chriſtus, & quomodo. 313
Tentationem nec boni, nec mali angeli patiuntur. 313
Tentantur boni, & mali homines diſsimiliter. 314, & tentantur boni dormientes ſicut & vigilantes. 314. 315. & religioſi à ſæculo recedentes diſsimiliter. 314. & perfecti, & imperfecti nõ ſimiliter. 316 & reſiſtentes, & non reſiſtentes quomodo. 316. Tentantur etiam quomodo credentes, & nõ credẽtes, & exiſtentes in communione eccleſiæ, & ſeparati ab illa. 317
Tentatio primorum parentum, an fuerit primum angeli peccatum. 329. & quomodo fuerit vna tentatio, & plures. 330. & quæ illarũ fuerit prima, & præcipua. 331. & fuit facta medio ſenſibili. 331. & cur per ſerpẽtẽ? ibid. & à quo fuit ſerpẽtis locutio, & tẽtatio, & quo idiomate. 333. & an potuerit per aliud fieri. 332
Terræ duplex deformitas, & quãdo ſublata. 409. & de eius ornatu. 411
Timor nõ habet locũ in beatis. 137
Triſtitiæ ortus, & origo peccatum. 125. 269.
Turpiſsimæ imaginationis quãdo non imputantur. 298

.V.

VEnialiter non peccare haud poſſumus. 133
Veniale peccatũ. ver. peccat.
Verbũ mentale quid, & vocale. 239
Veritas, & falſitas in propoſitione.
Vermis an ſit in dœmonibus. 284. & pœnes quid attendatur. 285. & eius pœna quomodo grauior. 285
Veritas rationibus eluſcet. 530
Veſtigium Dei quomodo ſit in creaturis. 446
Virtus quomodo ſit idem quod mirabile, & ſignũ, & prodigium, & ab illis diſtinguatur. 351
Vir muliere præſtantior. 379. verbo vxor.
Virginitatis corruptionem, quæ ſequantur. 498. & illam ſeruare quando licuit. 499
Vita an poſsit à dœmonibus protrahi. 362. & cur non eſt ita longa: vt olim erat. 363. & quæ dicantur viuere, & eorum operationes. 199
Vitanda quæ ſunt in proximo. 545
Vnitas duplex, & quæ minor vnitate numerali. 64
Vnio hypoſtatica quid reqrat. 193
Vniuerſale per operationem intellectus. 64

Voluntas ab extrinſeco dupliciter mouetur. 43. & ſoli Deo patet, & eſt ſubiecta, & eſt ſuarum operationum domina. 93. & quomodo libera. 136. 187. & duplex eius actus, conditionatus, & efficax.
Voluntas quo modo merendi principium. 184. 185. eadem eſt in via & in termino. 187. & quomodo poteſt immutari. 213. & incendi. 214. eius operandi modus eſt contrarius modo operandi intellectus. 114. & ad quæ bona naturaliter inclinatur. 114
Voluntatis operatio quando nõ eſt meritoria. 539
Volita ſimpliciter, & abſolutè, & cõditionatè differunt. 149. & volita eſſe poſſunt impoſsibilia, etiam ſub cõditione. 149. 150. & duplex volitio. 149. 152
Voluntarium dicitur tribus modis, & habet medium. 538
Voluntas Dei ſola peccare non poteſt. 139
Volatilia cur in altum leuãtur? 428
Vſuras à parato quomodo licet petere. 378
Vxor quàm chara viro eſſe debet. 482
Vxor viri ſocia, & ſubdita. 482
Vxores quomodo debent à viris tractari. 483. & cur non concipiunt. 498

FINIS.